BOON'S
GEILLUSTREERD
MAGAZIJN
v.C.

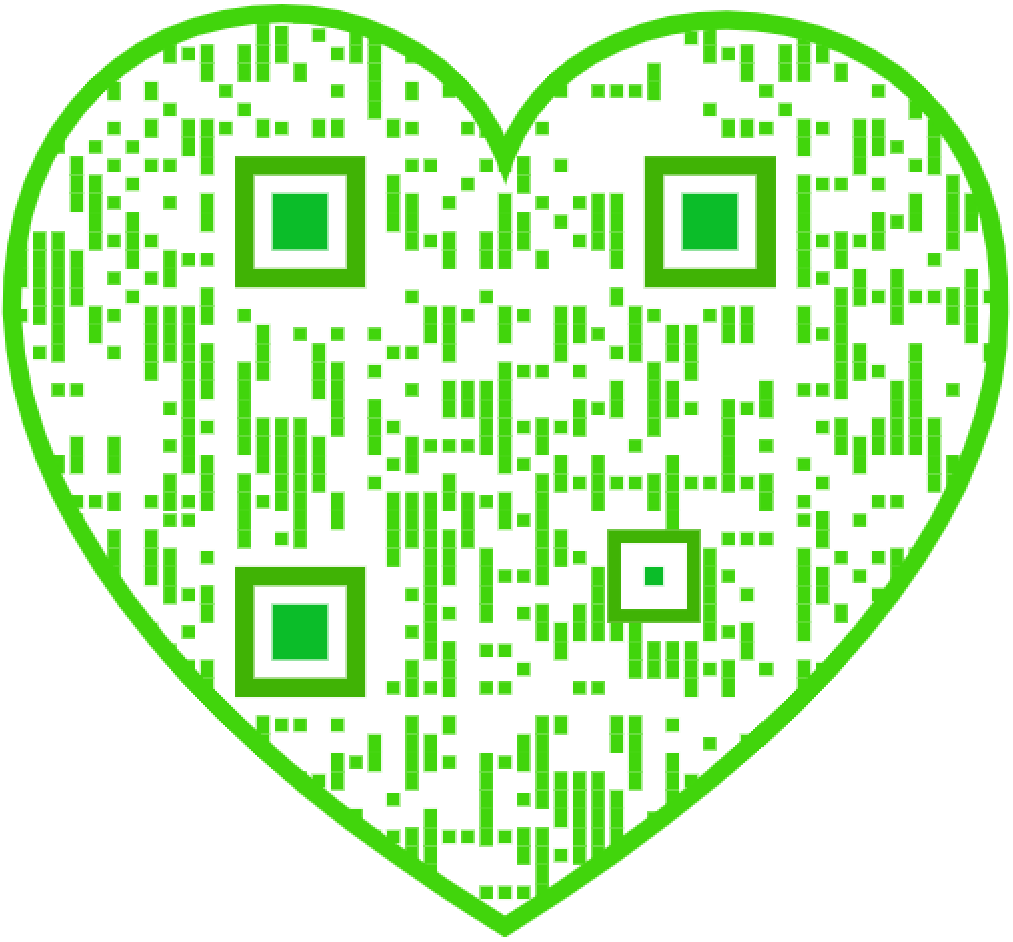

LICHTDRUK EMRIK & BINGER HAARLEM.

Z. D. H. Hertog Hendrik van Mecklemburg-Schwerin.

Extra Bijlage van BOON's Geïllustreerd Magazijn.

BOON'S

GEÏLLUSTREERD

MAGAZIJN

* * *

UITGAVE VAN
N. J. BOON TE AMSTERDAM
1900

BOEK-, COURANT- EN STEENDRUKKERIJ G. J. THIEME, NIJMEGEN.

INHOUD.

Bladz.

Z. D. H. Hertog Hendrik van Meckenburg Schwerin . . . . TITELPLAAT

RELIGIEUSE SCHILDERS, door Dr. W. HAVERKAMP.

Michaël von Munkacsy 3

Johannes Bosboom 211

Tosari door HENRI BOREL. Geïllustreerd naar foto's van H. ZALZWEDEL VERSNEL te Soerabaia . 15

Wereldtentoonstelling te Parijs door B. VER WIJK. Geïllustreerd naar foto's 38

De Boeren in het kamp 41

De harddraversstal van den heer H. van Wickevoort Crommelin te Heemstede door A. J. G. VAN MERKESTEYN. Geïllustreerd naar foto's 42

Hippische Sport in woord en beeld door A. J. G. VAN MERKESTEYN. Geïllustreerd naar foto's . . 332

De reddende hand. Novelle van THÉRÈSE HOVEN 47

De guerilla in den Vrijstaat 64

De Vrouw van het Noodlot door GUY BOOTHBY 65, 161, 257, 369, 499, 529

Het rijwiel in den oorlog, bewerkt door PICOLO. Geïllustreerd naar foto's. 81

Het Staatsmuseum te Pretoria 90

Generaal Louis Botha. 97

VOORDRACHTEN. Monologen, Dialogen, Salonstukjes en Verzen.

Stijfkopje. Blijspel in één bedrijf voor salon en liefhebberijtooneel, bewerkt door Jonkvr. SOPHIE WICHERS 98

Goeden nacht, door J. A. HOLTROP 206

Gerokt, naar het Fransch van A. DREYFUS door S. J. BOUBERG WILSON. 299

Het Rose-briefje. Blijspel in één Bedrijf door H. CREMER 392

Ieder het Zijne. Klucht in één Bedrijf door J. TERSTEEG. 488

Generaal-Aspect van Montreux . . . . FRONTISPICE

De Zwitsersche Riviera door G. VAN HULZEN. Geïllustreerd naar foto's 115

Bezoek van HH. MM. aan de Frans Hals-tentoonstelling op het Stadhuis te Haarlem 132

De Frans Hals-Feesten door F. SMIT KLEINE 133

De heer en mevrouw Louis Botha-Emmet. 144

VERHALEN VAN DE VEREENIGING VOOR ERNSTIGE ZIEKEN, naar L. T. MEADE en ROBERT EUSTACE, verteld door PAUL CATO.

III. De Diana Saffier. 145

IV. Het Noord-Oosten 355

Fabriek van verbandstoffen door v. L. H. 177

De Khedive en zijne raadslieden. Geïllustreerd naar foto's 193

Prins Tschoen, de zevende zoon van Keizer Taou-Kwang en de vader van Keizer Kwang-su . . 200

Het gele gevaar. Geïllustreerd naar foto's 201

President Steyn te midden van zijn vrienden te Kroonstad 205

De Visschersvlootschouw op de Zuiderzee door ANTON J. LIEVEGOED. Geïllustreerd naar foto's . . 221

Schetsen uit de geschiedenis van Amsterdam door A. J. M. BROUWER ANCHER . . . 225, 317, 418

Het land van Santa Claus. Een verhaal voor kinderen door HOLDA. Geïllustreerd met eene serie merkwaardige foto's naar het leven genomen. 233, 385, 473, 561

De Passiespelen te Ober-Ammergau in 1900, bewerkt door J. BROUWER 241

Het Nederlandsche Eskader in de wateren van China door A. A. VISSER Luit. ter zee 2e klas. . 252

De Leidsche Studentenfeesten door N. H. WOLF. Geïllustreerd naar foto's 273

De arrestatie van kapitein Vandaleur door L. T. MEADE en ROBERT EUSTACE 286

Bladz.
Militaire attaché's bij het Boerenleger 298
Joh. M. Messchaert. . . . . FRONTISPICE
Joh. M. Messchaert door N. VAN HARPEN 307
Jimmy Smith, de Amerikaansche schooljongen met Staats-Secretaris Reitz, juist na zijn bezoek aan President Kruger 316
De nieuwe vliegmachine voor het Russische leger 335
Hoe de groote Parijsche Telescoop werd gemaakt 337
Panorama van de Parijsche tentoonstelling 1900 346
De Geldersche melkinrichting te Tiel door H. J. C. VAN LENT. Geïllustreerd naar foto's 347
G. A. HEINZE . . . . . FRONTISPICE
G. A. Heinze door N. VAN HARPEN 403
Geschiedkundige tentoonstelling van het Nederl. zeewezen te 's-Gravenhage in 1900 door F. A. BUIS 409
Twee gedenkwaardige dagen. Historische schets uit den tweeden vrijheidsoorlog door FREDERIK ROMPEL 426
Aan Zee door J. L. A. SCHUT. 433
De Hongersnood in Voor-Indië. Geïllustreerd naar photo's 465
De Beschermengel . . . . . FRONTISPICE
GEKROONDE HOOFDEN.
Het hof van Italië door LOUISE STRATENUS 499
In en om het Kamp van Millingen door H. 507
Het Vliegende Schip. De eerste reis van het bestuurbare luchtschip van Graaf Zeppelin 518
Een Kerstsprookje door J. A. HOLTROP 525
Asjantijnen in ons land door N. H. WOLF. 541
Kerstmis bij de Niagara. Waar de vorst een tooverland doet ontstaan 550
Ieder die geld bezit, heeft zijne verplichtingen. Een Kerstverhaal naar het Engelsch door HOLDA . 556
Vrede door DOE HANS 576
Het tehuis voor den ouden Zeeman door E. W. DE JONG 577
Kerstmis in Oorlogstijd door FREDERIK ROMPEL 586
Plicht door J. A. H. 592

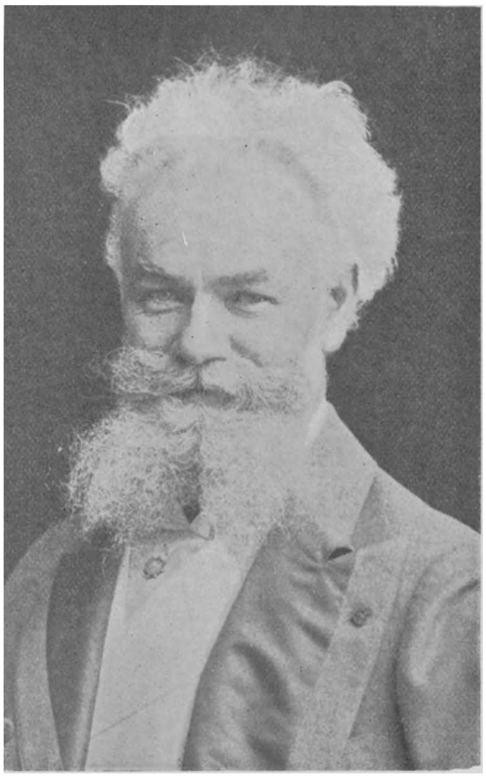

MUNKACSY.

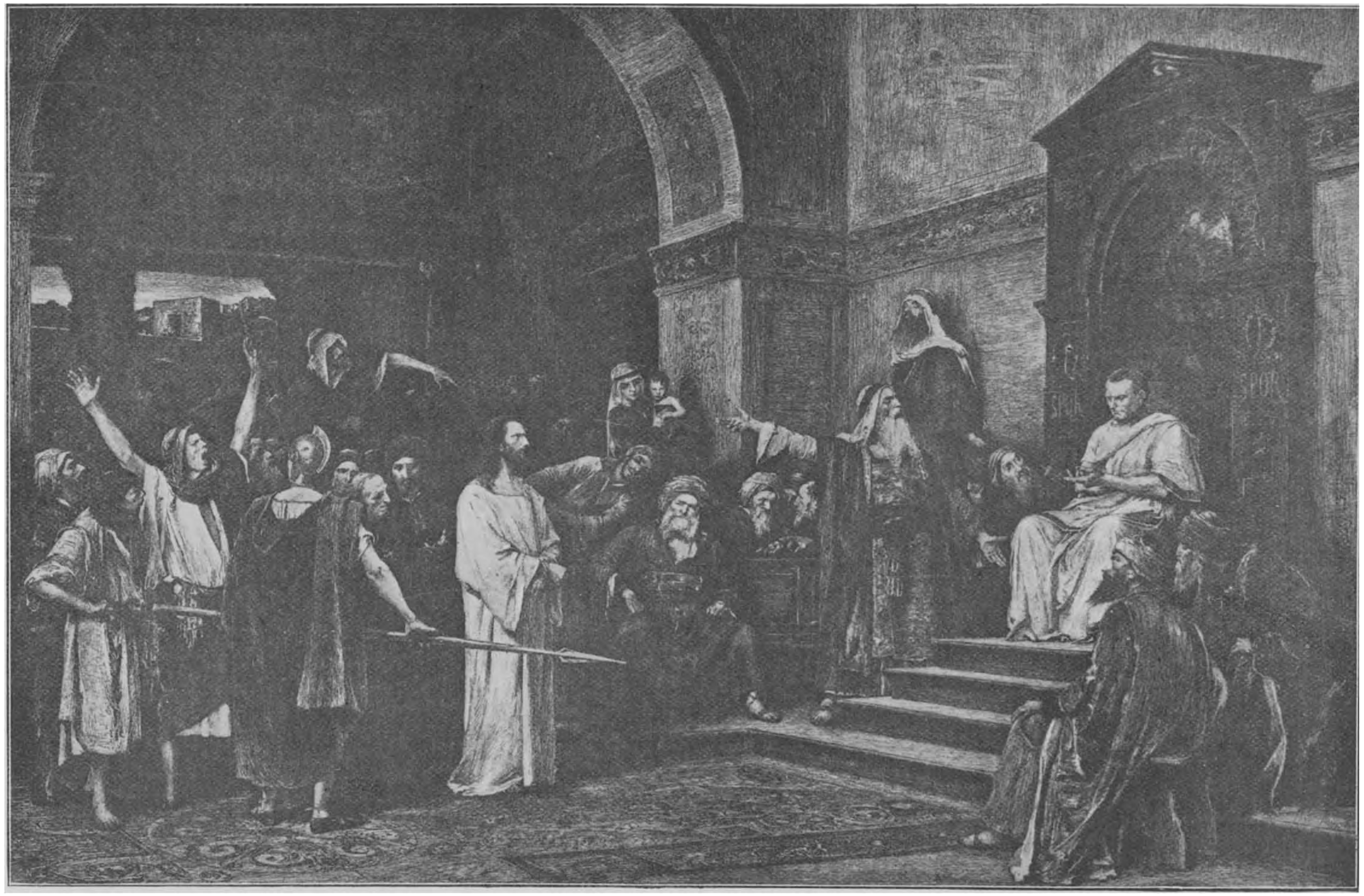

De Christus voor Pilatus.

Religieuse Schilders.

MICHAËL VON MUNKACSY

DOOR

DR. W. HAVERKAMP.

In de rij van „religieuse schilders" dient wel aan Munkacsy eene eereplaats te worden ingeruimd.

Dat deze benaming hier niet in hare eigenlijke beteekenis mag worden opgevat, alsof de schilders, die hier beschreven worden, als godsdienstige personen worden voorgesteld, spreekt wel van zelf. De bedoeling is natuurlijk, met deze benaming aan te duiden die schilders, die bepaaldelijk tot den kring van godsdienstige denkbeelden of voorstellingen behoorende onderwerpen op hunne doeken hebben behandeld en met name Bijbelsche tafereelen in beeld hebben gebracht. Munkacsy heeft — voor zoover wij weten — slechts drie „Bijbelsche" schilderijen gemaakt, maar deze zijn dan ook zoo algemeen bekend, beroemd en geliefd geworden, dat — in dezen zin genomen — de benaming „religieuse schilder" zeker wel zonder tegenspraak op hem in de eerste plaats zal mogen worden toegepast.

De wijze reeds, waarop alom in de beschaafde wereld over hem gesproken wordt, bewijst en bevestigt dat. Hij is populair als weinigen: door zijn naam steeds zonder zijn vóórnaam en zonder het voorvoegsel *von* te gebruiken, waarborgt de openbare meening hem een plaats onder de onsterfelijken der aarde en door op zulk een vertrouwelijken toon van hem te spreken bewijst zij, dat deze man met zijn werk een onuitwischbaar diepen indruk gemaakt heeft in zeer breeden kring. En dezen roem en deze populariteit beiden dankt Munkacsy bijna uitsluitend aan de drie Bijbelsche schilderijen, die van hem bekend zijn, vooral aan zijn „Christus voor Pilatus".

Het leven van Munkacsy, die wereldberoemd is geworden door het schilderen van de meest tragische tafereelen uit geschiedenis en menschenleven, is zelf een aangrijpend treurspel haast van het begin tot het einde. Zoo droevig als het begonnen is, zoo smartelijk is het nu geëindigd in het asyl Endenich bij Bonn, waar hij van 16 Februari 1896 in suffe wezenloosheid rondging en zonder weêr tot bewustzijn gekomen te zijn op den eersten Mei van dit jaar is overleden.

In 1844 werd Miska Lieb te Munkacs in Hongarije geboren. Zijne moeder stierf niet lang daarna, terwijl zijn vader, die toen in de gevangenis toefde, haar weldra volgde in den dood. Bij eene goede tante

liefderijk opgenomen vond hij, nog geen vijf jaren oud, op zekeren morgen bij zijn ontwaken naast zich in bed het bloedende lijk van die goede vrouw, die dien nacht in zijne onmiddellijke nabijheid door roovers op de gruwzaamste wijze was vermoord.

Zóó wordt hij gevonden door zijn Oom Reok, een verarmden Advocaat, die hem niettemin uit liefde tot zich neemt en reeds vroeg bij een schrijnwerker in de leer doet, bij wien hij tot zijn achttiende jaar gebleven is. In vele opzichten waren deze twaalf jaren voor den armen knaap een lijdenstijd. Wel was hij zich toen nog niet bewust van het bezit van een groot talent, maar toch gevoelde hij wel, dat er iets buitengewoons machtig in hem omwoelde, dat hij niet begreep, maar dat hem nochtans tot een onvermoeid pogen noopte, tot een rusteloos zoeken, dat weldra tot een pijnlijken worstelstrijd werd.

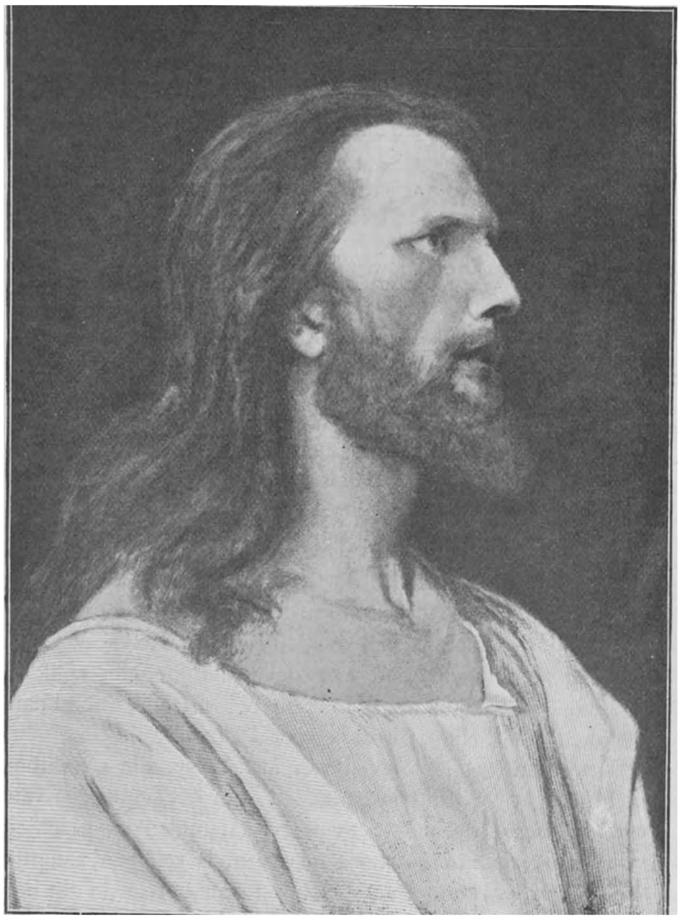

En nu volgt...... de in de geschiedenis der Kunst telkens terugkeerende worsteling van een ontwakend talent met kunnen en willen, met kracht en zwakheid en daarbij met armoede en ziekte, met teleurstelling en miskenning. Een dobberen op zwalpende golven, waarbij alleen geestdrift en wilskracht de telkens zinkenden boven water houden. Een donkere nacht.... maar waarin plotseling en onverwacht licht opgaat en weldra in glans van Genie de volle dag van kunstenaarsglorie stralen komt.

De dageraad van dien dag straalt uit van zijn beroemde schilderij „De laatste dag van een ter dood veroordeelde" welke in 1870 voltooid, te Parijs een gouden medaille verwierf en door een Amerikaan voor een groote som gelds werd aangekocht.

Aan de meest droevige en terugstootende zijde van het leven heeft hij meest zijne onderwerpen ontleend, terwijl nagenoeg altijd vagebonden en misdadigers, krankzinnigen en andere ongelukkigen hem als modellen hebben gediend, tot dat een artiest, die blijkbaar zijn aanleg uitnemend begreep, hem aanried zijn krachten nu niet langer aan het weêrgeven van gewone dingen van akeligen aard te wijden, maar die ook eens te beproeven aan de samenstelling van een Bijbelsch tafereel. Was het wonder, dat toen dat woord hem als het ware electri-

seerde, zijn drang naar het tragische in vereeniging met zijn bewondering voor het heroïeke zijn zielsoog vestigde op de gestalte van den Menschenzoon, wiens lijden zijne heerlijkheid was? In een nieuw, zeldzaam heerlijk licht zag hij Christus den met doornen gekroonde, maar niet enkel „als een lam, dat ter slachtbank gesleept wordt", maar bovenal als den krachtigen held, die den dood heeft gewild, omdat hij gevoelde alleen daarmede zijn roeping te verwezenlijken en zijn hemelschen Vader te verheerlijken.

Wat Munkacsy alzoo met het zielsoog heeft aanschouwd, dat heeft hij de wereld laten zien in een drietal reuzenschilderijen waarmeê hij duizenden en duizenden heeft wèlgedaan.

* * *

Er zijn woorden, waarvan de klank alleen na jaren en jaren ons vervullen kan met een zóó machtige herinnering aan gesmaakt genot, dat het ons is alsof wij dat op nieuw met geheel dezelfde gewaarwordingen doorleven; titels, namen die met onbegrijpelijke duidelijkheid, wat zij ons eenmaal te genieten gaven, op nieuw weer rijzen doen voor onzen geest.

„Christus voor Pilatus." Wie, die in 1883 in de kunstzaal van „Arti" te Amsterdam de schilderij van dien naam mocht aanschouwen, kon sedert die drie woorden hooren, zonder telkens op nieuw weêr als door een geheimzinnige macht te worden

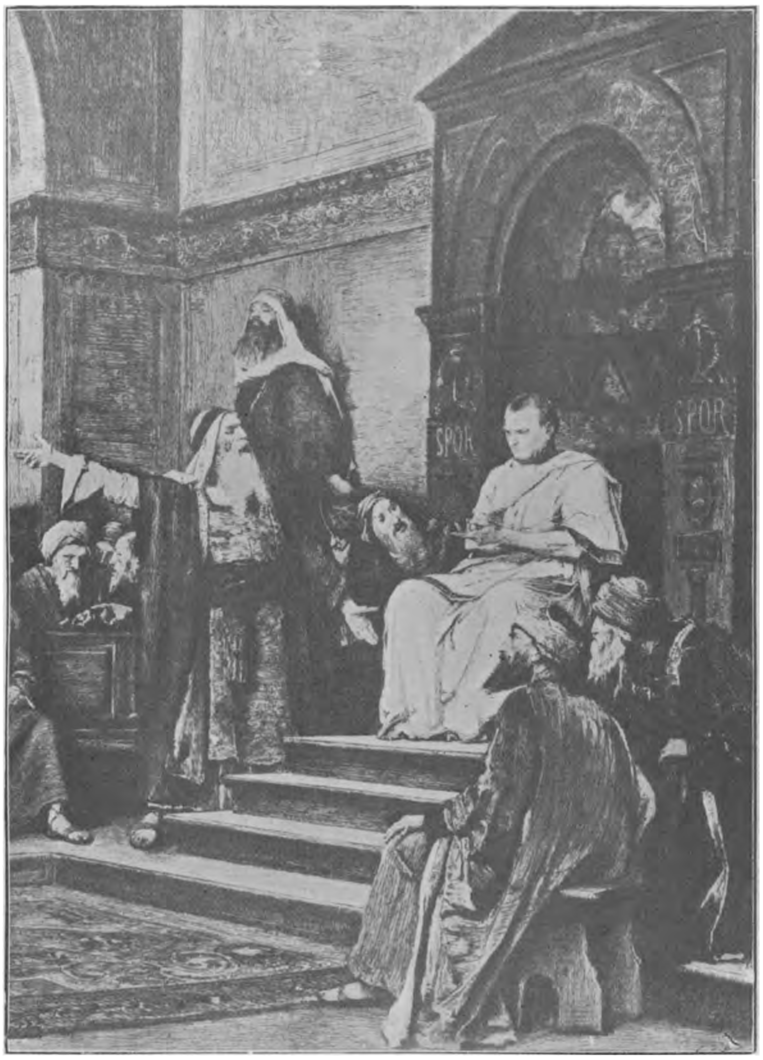

overgedragen naar die zaal en naar dat onvergetelijk gewijde oogenblik!

Door zwart doek haast geheel in duister gehuld, leidde niets de aandacht af van dat reusachtig doek, dat zonder lijst, aan het einde der zaal scherp verlicht, de aangrijpende gebeurtenis te aanschouwen gaf, alsof het daar in werkelijkheid gebeurde. Een

zacht eerbiedig fluisteren was het eenig geluid dat gehoord werd en veilig mag men aannemen, dat het altijd en dan nog steeds onweêrstaanbaar te baat genomen werd als een middel, om uitdrukking te geven aan diepe opgetogen bewondering voor de wijze

waarop het Munkacsy gelukt was, in deze schilderij zoo juist en naar waarheid weder te geven, wat in ieder Christen omgaat als hij de woorden nafluistert: „Christus voor Pilatus." Het zijn oogenblikken van ware stille wijding geweest, die menschen van allerlei rang en stand in de meeste groote steden van Europa en Amerika vóór deze schilderij hebben doorgebracht. In Amsterdam alleen hebben 44.000 menschen haar aanschouwd; zij trok wijzen en geleerden, geestelijken van allerlei kerkgenootschappen en van zeer uiteenloopende geloofsovertuigingen, maar ook armen hebben hun penningske overgehad voor dit zeldzaam genot; ambachtslieden zóó als ze van hun werk kwamen, hebben daar een oogenblik in die kunstzaal gestaan en onwillekeurig de groezelige pet van het hoofd genomen en met heel hun ziel gezien, gepeinsd .... gebeden wellicht.

Van waar deze zeldzame populariteit? Oppervlakkig zou men kunnen meenen, dat het onderwerp alleen in staat was duizenden een zacht eerbiedig gefluister af te dwingen, waar zulk een tafereel te aanschouwen gegeven werd; toch is niets minder waar dan dat. Juist omdat het onderwerp bij iedereen bekend en geliefd is en bij iedereen verheven en schoone voorstellingen te weeg brengt, die hij aanschouwt aleer hij het in beeld gebracht vóór zich ziet, zou zulk een schilderij allicht teleur kunnen stellen. Dat zij dat niet heeft gedaan, maar dat zij integendeel in alle landen der beschaafde wereld opgetogen kreten aan duizende menschenzielen ontlokt heeft, dat is wel het welsprekendst bewijs, dat het Munkascy gelukt is in zijn „Christus vóór Pilatus" niet alleen alle gewaarwordingen weêr te geven, die ieder Christen bij het noemen van deze woorden aanstonds gevoelt, maar tevens dat te doen op zulk een verheven aangrijpende wijze, dat ieder zijn eigen gedachten er veredeld en verheerlijkt in terugvindt.

Te midden van een groep van wel meer dan dertig levensgroote figuren, wier levendige bewegelijkheid meesterlijk is weêrgegeven niet alleen door de overstelpende

veelheid van de bonte kleuren hunner Oostersche gewaden, maar vooral ook in hun houding, gelaatstrekken en gebaren, staat roerloos, majestueus in zijn slank afhangend wit gewaad Jezus, als de verpersoonlijking van kalme verzekerdheid en edele gemoedsrust; schoon gevangene met gebonden handen toch, zooals hij op dàt oogenblik vooral was, de meeste, de meerdere ook van dien Stadhouder, die zoo aanmatigend als hij was zich toch de mindere moet gevoeld hebben, misschien wel een rampzalige onder de aanraking van dezen kalmen blik van dien gevangene, die met zijn oog scheen te lezen in zijn ziel en wiens getrouwheid aan Gods wil een oordeel was over Pilatus' lafhartige zwakheid.

Dezen karaktertrek heeft Munkascy m. i. meesterlijk weêrgegeven in de houding van Pilatus. Terwijl de rechterhand tegen de linkerzijde rust, wijst de linker naar Jezus, terwijl de gefronste wenkbrauwen en het denkend gebogen hoofd schijnen te vragen, als tegenwerping tegen het beweeren van den openbaren aanklager: „Hoe, zou die man, die daar zoo rustig en kalm staat een oproermaker wezen en zou hij bedoelen zich door geweld meester te maken van een troon?" Wij zien Pilatus hier dus voorgesteld als de man die van Jezus' onschuld ten volle overtuigd, eerst met beslistheid weigert een onschuldige ter dood te veroordeelen. Maar tevens wijst de uitgestrekte hand van den aanklager den Stadhouder op de gillende, tierende menigte; in zijn hartstochtelijk gebaar hooren wij dat woord: „Wij hebben een Wet en naar die Wet moet hij sterven!" of zien in zijn houding en aanmatigenden blik de veelzeggende bedreiging tegen Pilatus opkomen: „Indien gij dezen loslaat, zijt gij des Keizers vriend niet!" Denk u nu den stuitenden afloop, die lafhartige misdaad, waardoor Pilatus voor altijd als de verpersoonlijking van gewetensverkrachting gebrandmerkt is, en gij zijt één en al bewondering voor de Kunst, die hier in één beeld den strijd van zooveel tegen elkander indruischende hartstochten heeft kunnen weêrgeven en richt zich uw oog onwillekeurig op den kalme en zachtmoedige, die daar in het midden staande, het oog onafgewend op dien ongelukkige

gevestigd houdt en zonder een enkel woord van berisping of een enkele klacht te laten hooren, alleen maar treurt om den zoo diep gezonken mensch!

„De Christus van Munkacsy." Zooals de tentoonstelling der schilderij eene groote gebeurtenis geweest is, niet alleen in het rijk der Kunst, maar ook in het leven der Christenheid, zoo is vooral deze opvatting en voorstelling van den Christus een feit geweest, dat onmiddellijk de belangstelling

van duizenden in groote mate wekte. Men kon zich onder den invloed van eeuwen oude voorstellingen der traditie de typeering anders wenschen, onverschillig zijn tegenover dit beeld kon men niet. Het was iets geheel nieuws, te eenenmale afwijkende van het traditioneele; deze Christus had niets van dat weeke en onwezenlijke, waardoor vaak de Middeneeuwsche Kunst in haar Christusgestalten meer het goddelijke dan het menschelijke in beeld heeft trachten te brengen. De Christus van Munkacsy is vóór alle dingen mensch, diep gevoelend al de ellende van zijn zielelijden, waarvan zijn bleek ingevallen gelaat de duidelijke sporen draagt. Toch in de rustige kalmte van die houding, in den edelen machtigen blik van dat oog, welk een heerlijke openbaring van goddelijke kracht en goddelijk vertrouwen op de macht van reinheid, waarheid en liefde! Eene geheel nieuwe opvatting, eene van het traditioneele ver afwijkende voorstelling, maar ook de meest behoudende kan niet ontkennen, dat al het verheven menschelijke dat Jezus vervuld heeft, toen hij voor Pilatus stond op éénig ware wijze spreekt uit de houding en gelaatsuitdrukking van dezen Christus. Wie hem zoo kon schilderen, van hem moet getuigd worden dat een diepe vereering voor Jezus hem moet bezield hebben en dat hij deze stof niet heeft durven aanraken, zonder diep te gevoelen, dat hij hier eene grootsche taak op zich nam, die niet dan met den uitersten ernst mocht worden volvoerd. En dat is geschied, zoodat men dezen Christus niet zonder den diepsten eerbied, ja niet zonder beschaming aan kan zien en in zich zelven bij het aanschouwen van dezen „man" de vraag voelt rijzen: „Heb ik karakter, ik ook? Zou ik in zijne omstandigheden moed hebben als hij?" Wel mocht een Fransche dichter aan een feestmaal, Munkacsy bij gelegenheid van de tentoonstelling dezer schilderij te Parijs aangeboden, dezen aldus toespreken:

„Muette ainsi que dans un temple
la foule avec respect contemple
ce tableau digne du saint lieu.
Et devant ton Christ ascétique
Paris mondain, Paris sceptique
se réprend à penser à Dieu."

Het zou niet moeielijk vallen tot in bijzonderheden aan te toonen, dat Munkacsy in elk der personen, die op deze schilderij om Jezus heen vóór den troon van den Romeinschen Stadhouder staan een type, den drager van één der hartstochten, heeft willen voorstellen, die in die bonte menigte op dat oogenblik omwoelden. Om van de omgekochte woestelingen, die brullend „kruist hem, kruist hem!" schreeuwen en door een kalmen statigen Romein in donkerrooden soldatenmantel worden tegengehouden, niet te spreken, zien we hier vurigen hartstocht in den openbaren aanklager, den rijk gekleeden redenaar met het dweepende gelaat, die in de onmiddellijke nabijheid van den troon zijn best doet met woorden Pilatus te overreden tot het bekrachtigen van het doodvonnis. Achter hem zien wij de nieuwsgierigheid verpersoonlijkt in dien anderen Farizeër, die hoog zich opheft tegen den muur om des te beter het gelaat te kunnen zien van het slachtoffer van zijn geloofshaat, in wiens weldra te verwachten veroordeeling hij zich reeds bij voorbaat schijnt te verblijden. Bewondering voor het talent van den spreker en blijde hoop, dat diens krachtige taal het gewenschte doel weldra bereiken zal, spreekt uit de voorovergebogen houding van den aanzienlijken Jood, die met domme dweepzucht in de oogen onmiddellijk aan Pilatus' linkerhand gezeten is. Maar wie ziet niet tevens in de prachtig gepenseelde gestalte van den man, die het meest op den vóórgrond zit, de edele houding en de fijne gelaatstrekken van een man als Gamaliël, minder bevooroordeeld dan de anderen, daar hij blijkbaar zonder hartstocht, louter nadenkend en niet zonder sympathie of bewondering tot Jezus opziet, bij zichzelven vragend, of die gevangene daar wel zóó rustig en fier staan zou, als hij niet iets edels beoogde en voor zichzelven althans volkomen overtuigd en oprecht was? Zoo ontvangen we een gewaarwording van rustig voldane

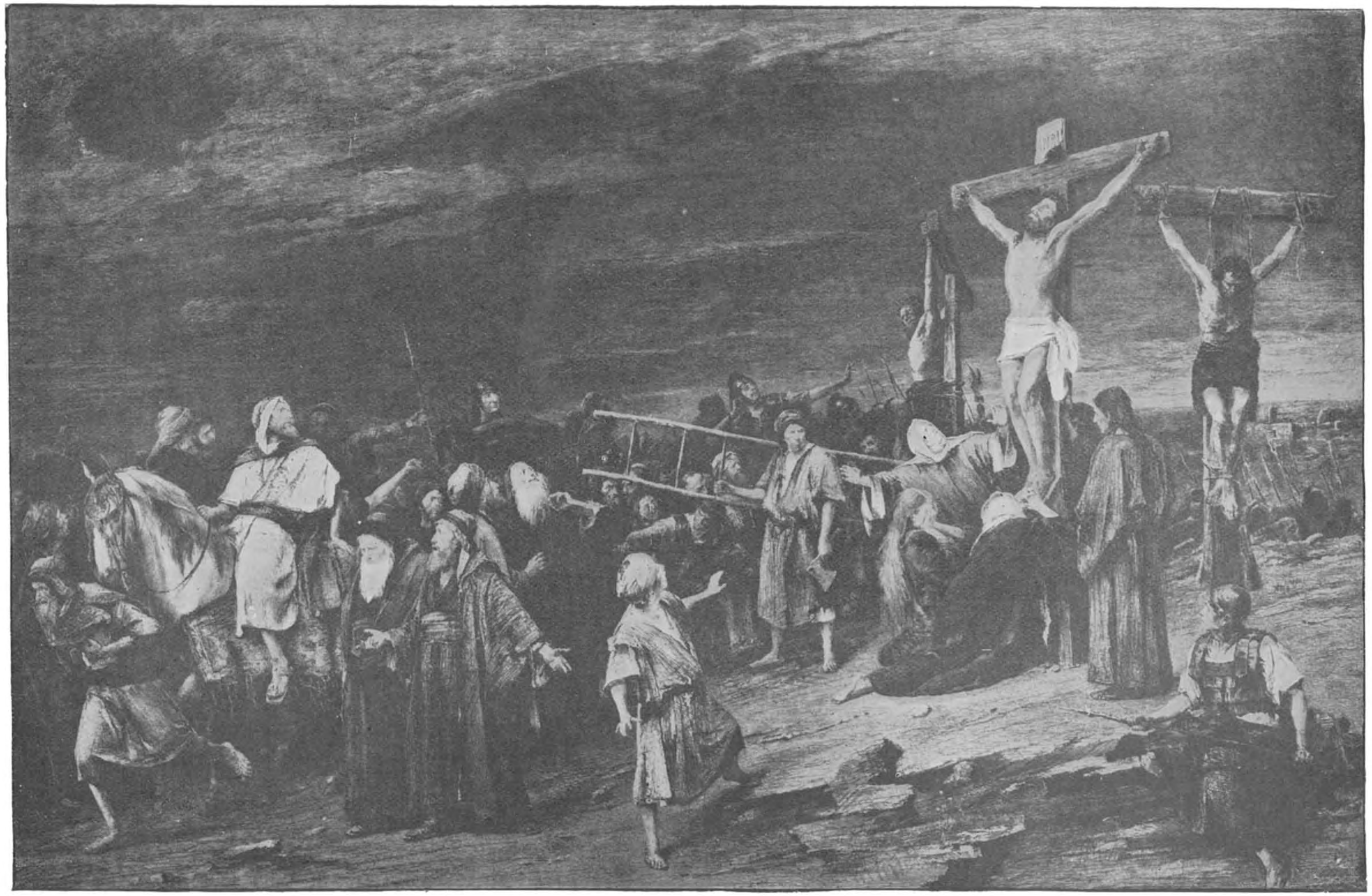

GOLGOTHA.

geldvergoding als we het oog vestigen op gelaat en houding van dien Farizeër, die zonder naar Jezus om te zien als keurt hij dien ketter zelfs geen enkelen blik waard, recht voor zich uit staart vast verzekerd, dat ook hier wel geld en macht de overwinning behalen zullen. Verder ontwaart ons oog in keurig geteekende, hier en daar Rembrandtiek geëtste koppen, berekeningen der kansen van het proces of wel besliste mededeelingen van een vaste overtuiging te dien opzichte, of dierlijkbloeddorstigen wellust, maar daarboven het teeder aantrekkelijke beeld eener jonge moeder met haar kind, beeld niet onwaarschijnlijk van de liefde of van het jonge Christendom die, ook als het onrecht schijnt te triumfeeren, nochtans hun macht en heerlijkheid zullen tentoonspreiden, zoolang de wereld staat.

In één dag geschetst op dat reusachtig doek van twintig bij twaalf voet en in één jaar 1880/81 voltooid, heeft deze schilderij nu reeds negentien jaren lang millioenen getroffen, geboeid, geleerd en gesticht en zoolang zij mag blijven bestaan, zal zij telkens weêr bekoring en geestkracht van zich doen uitgaan tot ieder ontvankelijk gemoed, dàt haar aanschouwen mag.

* * *

Is de „Christus vóór Pilatus" beschamend, ontroerend in de hoogste mate is de andere schilderij „Golgotha" die, van iets grooter afmeting nog dan de vorige, niet minder dan zes en dertig levensgroote figuren te aanschouwen geeft.

Het was Goede Vrijdag 1884, toen deze schilderij door Munkacsy voor het eerst aan zijne vrienden vertoond werd. In ademlooze stilte zagen de toeschouwers er naar op. Het was alsof zij in waarheid in het verleden waren teruggeplaatst en persoonlijk getuigen waren van dat ontzettende schouwspel op den kruisheuvel. Al het majestueusch ontzettend smartelijke, dat daar is in de schijnbaar zoo eenvoudige mededeeling: „En er kwam duisternis over de gansche aarde en Jezus riep met een groote stem: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten!" kon niet beter, niet juister, niet verhevener en aangrijpender zijn weergegeven en wonder was het dan ook niet, dat plotseling de stilte gebroken werd door den opgetogen uitroep: „Goddelijk!" Verontwaardigd zag men om: wie durfde dit gewijde oogenblik ontheiligen door klank van menschelijke stem? Maar wie schetst de verbazing van hen, die den spreker wilden beletten verder te gaan, toen het bleek een der grootste Fransche schilders te wezen, die zelf ook eenmaal den stervenden Christus geschilderd had?

Ja, goddelijk schoon niet alleen, zoowel wat de groepeering der figuren als de harmonie der kleuren betreft, maar goddelijk mag deze schilderij heeten, in zoover zij het duizendenmalen herhaalde bericht heeft aanschouwelijk gemaakt op dusdanige wijze, dat het de meest verheven gewaarwordingen bij ons wakker roept, en het drama juist zóó heeft voorgesteld als het gewoon menschelijk gemoed 't in den geest meermalen heeft aanschouwd.

Aandoenlijk mooi in zijn natuurlijken eenvoud is de groep der getrouwen aan den voet van het kruis. Hoe prachtig is in de drie vrouwen de smart weergegeven die zich bij elk op een andere wijze uit. Maria, de moeder, stom verslagen van smart het hoofd rustende op de voeten van haar zoon. Maria, de boetvaardige, voelende in haar smart als zij de handen voor de oogen slaat, hoe zij nu haar redder, haar éénigen vriend staat te verliezen en bij het smartvol snikken brengt zij zich haar leven vol zonde te binnen en vraagt zich angstig-weemoedig af, of zij nu zonder zijn steun den weg der reinheid wel ten einde toe zal kunnen gaan. Hoe geheel anders is de droefheid van die derde Maria, Maria van Bethanië, die „het goede deel gekozen had," die wel meer begrijpt dan al de anderen en ook hier met ootmoed en eerbied tot den hoog vereerden Vriend opziet, om in dit ontzettend oogenblik van hem te leeren dat leven sterven is! En naast die drie staat prachtig gepenseeld de Apostel der liefde, zorgzaam toeziende, mannelijk

bereid om elke taak op zich te nemen, die de Meester hem in dit laatste oogenblik misschien mocht willen opdragen.

Bij en achter den beul, die ondanks zijn wreedheid toch niet kan nalaten met eenige belangstelling neer te zien op die aandoenlijken groep, scholen armen en aanzienlijken te zamen ook nu nog de lage spottaal op de lippen en als tegenstelling daarmeê rijzen boven die bewegelijke menigte de blinkende helmen van Romeinen, onder wie zeker ook de hoofdman gedacht moet worden, die een oogenblik later, als Jezus het hoofd zal buigen op de veege borst, met vaste overtuiging belijden zal: „Waarlijk, deze mensch was Gods Zoon!" Heeft Lukas ons bericht, dat er op Golgotha evenzeer waren, die door dit schouwspel in de ziel werden gegrepen en heengingen „zich slaande op de borst," het komt ons voor, dat Munkacsy ook aan dit bericht op zijne schilderij recht heeft willen laten weêrvaren, althans er is twijfelend nadenken in de prachtig geschilderde gestalte van den witgebaarden Schriftgeleerde op den vóórgrond en evenzeer in den te paard wegrijdenden aanzienlijken Jood, die haast met bewondering omziet naar zijn stervend slachtoffer. En die andere Schriftgeleerde met bewegelijk handgebaar druk redeneerend, zou die ook nu nog even hartstochtelijk haten en even vast overtuigd zijn van het rechtmatige dezer terechtstelling, als toen hij in den vroegen morgen meê gegild heeft: „Kruist hem, kruist hem!"? En wie is de man, die door de anderen ternauwernood opgemerkt als in radeloozen angst met de grootste snelheid zich verwijdert? Men zegt, dat Munkacsy hier het terrein der geschiedenis geheel heeft verlaten, om aan de verbeelding geheel den vrijen teugel te vieren en hier Judas heeft voorgesteld, die door vreeselijke wroeging verscheurd, niet kon nalaten getuige te zijn van het ontzettende, dat door zijn schuld meê op Golgotha geschiedde, en nu verpletterd van rouw en schaamte, ijlings zich verwijdert om zich te storten in den dood.

Maar wendt nu uwe blikken van dat bonte menschengewemel af en heft met den stervenden Christus uw oog op naar dien ruimen hemel, waarlangs nu overeenkomstig de Bijbelsche voorstelling zwarte duisternis aan komt zweven, zinnebeeld van den rouw des hemels over een diep gezonken menschenwereld. Hoe meesterlijk is hier de oud-Christelijke poëzie verstaan en in beeld gebracht, en tevens in zeldzaam harmonische overeenstemming met de houding en de gelaatsuitdrukking van den om God roependen lijder!

Waarlijk lijder is op dit doek deze gekruisigde Jezus, lijder in tweeërlei zin. Men kan dat laag neêrzakkende van het zware lichaam en de strak gespannen okselspieren niet aanzien zonder te huiveren, denkende aan het nameloos wee dat alzoo moet worden teweeggebracht. Maar vooral wie dit gelaat aanziet ontvangt hier een levendigen indruk van het vreeselijk lichaamslijden en van de felle zielesmart, die deze dubbel gefolterde uitschreeuwt op dit oogenblik, terwijl zijn oog in waarheid aan dien duisteren hemel de Liefde, de Gerechtigheid schijnt te zoeken, welke hij gepredikt, in welke hij zoo vast en innig geloofd heeft. Maar staart nog wat aandachtiger dit edel gelaat aan en gij ziet onwillekeurig hoe voor hem het lijden een kunst wordt, waarin hij zich oefenen moet. Prachtig is hier in vorm en lijn een zielestrijd weêrgegeven, waarbij het den lijder te doen is, om den drang tot klagen te boven te komen en geheel zich te geven aan de groote taak, om al deze ellende gewillig

aan te nemen als uit eens Vaders hand.
Even kolossaal als de afmetingen zijn van deze schilderij, even kolossaal is de Kunst, welke het hier gelukt is om al wat te denken, te gevoelen, te bewonderen, te leeren is, als wij het woord „Golgotha" uitspreken, samen te voegen in één harmonisch schoon geheel en wie het vergund was dit meesterstuk te aanschouwen, hij zou zeker niet heengaan, zonder verrijkt te zijn met dieper inzicht in de hooge beteekenis van het lijden en den heiligen ernst van het leven.

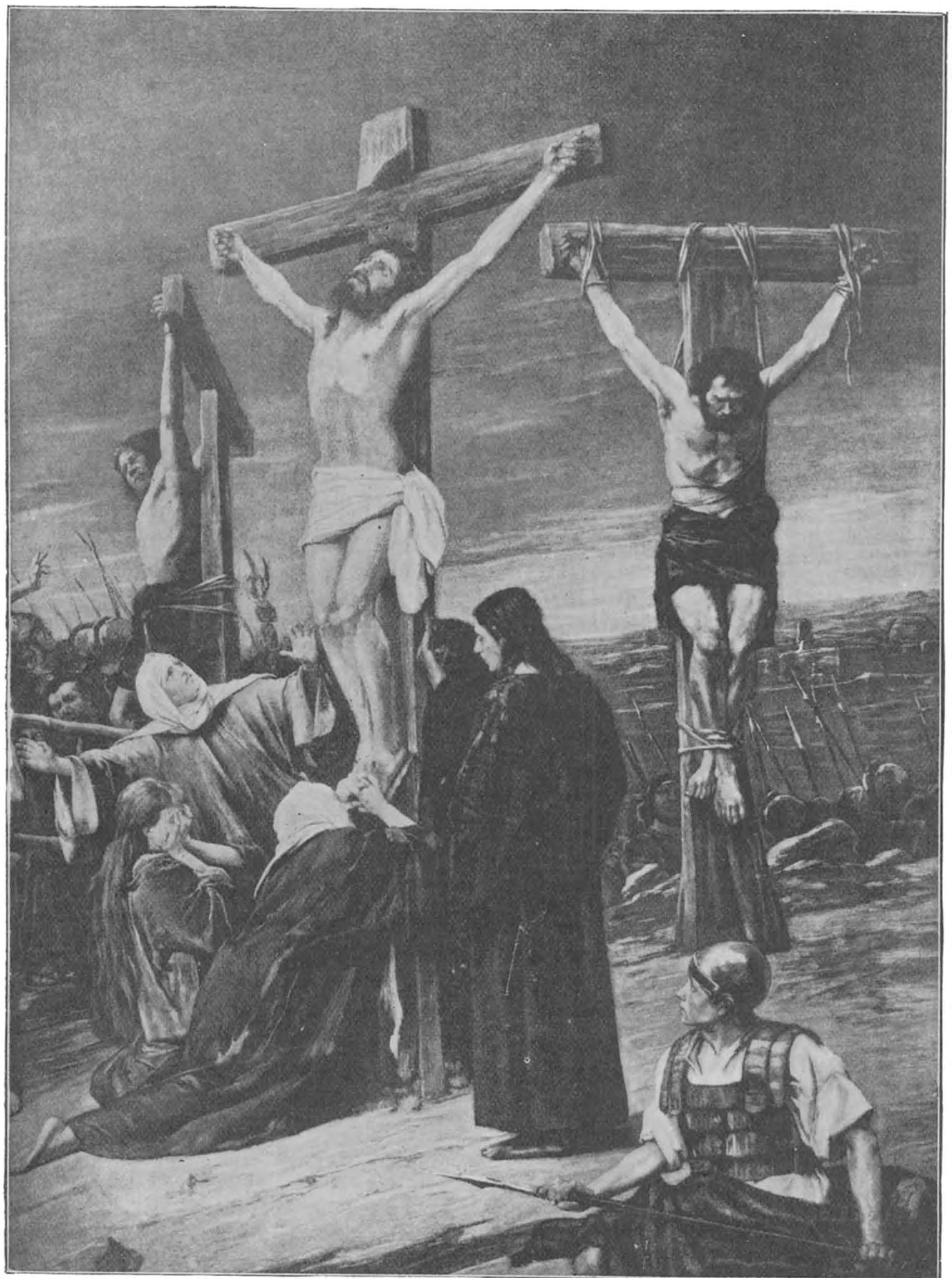

Het is jammer, dat een zeer bekrompen opvatting van eigendomsrecht tot dusver de wereld verstoken heeft van het aanschouwen van een of meer reproductiën van de derde Bijbelsche schilderij van Munkacsy, waaraan hij den titel van „Ecce homo!" heeft gegeven. De weinigen, die het voorrecht hadden die nòg omvangrijker kunstuiting te aanschouwen, beweren, dat het beeld van den Christus daar aan nòg hooger eischen voldoet. Wij kunnen dat niet beoordeelen, maar hebben er alleen behoefte aan, naar aanleiding van dat oordeel het des te meer te bejammeren, dat dit beeld dan niet vermenigvuldigd de wereld te aanschouwen wordt gegeven, want zij zou daar beter van worden.

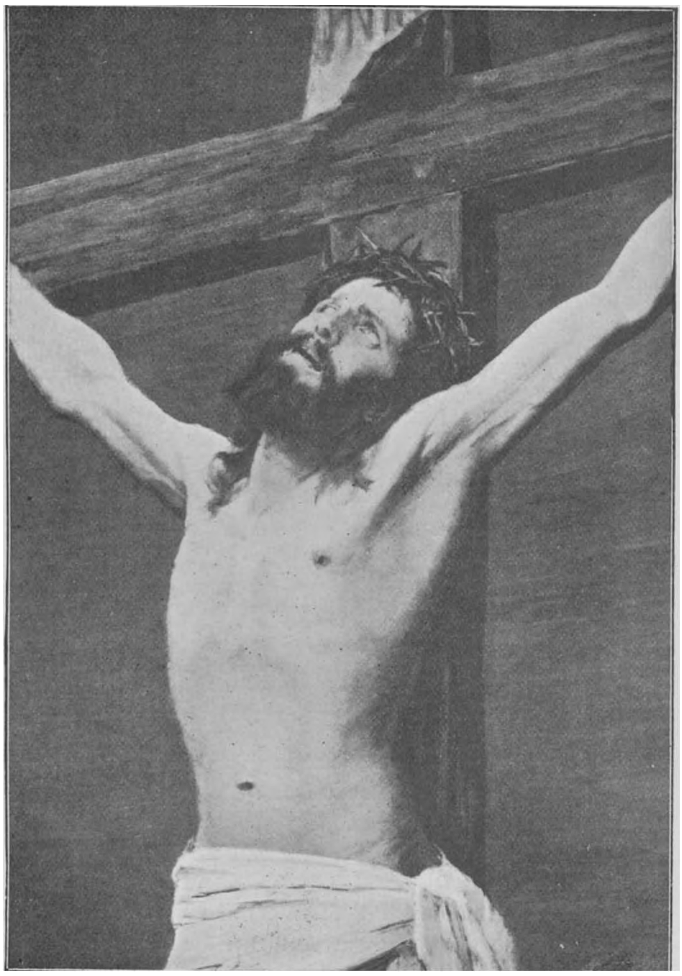

„Religieuse schilders." Het staat aan den mensch niet te beoordeelen, of een ander in waarheid den naam van een religieus mensch verdient, doch, ook als wij de hierboven geplaatste aanduiding in dien ruimeren zin zouden willen opvatten is de naam van Munkacsy onder dit opschrift niet misplaatst. Er is van zijn doen en laten zoo een en ander bekend geworden, dat ons recht geeft, hem, voor zoover dat mogelijk is, den naam van een godsdienstig man toe te kennen. Niet alleen dat men zijne drie „lijdenstafereelen" niet kan aanzien, zonder diep geroerd te worden door den innigen toon, waarin zij geschilderd zijn en die duidelijk blijk geeft, dat Munkacsy met een zeldzaam gevoel van vromen eerbied deze gewijde bladzijden gelezen en herlezen heeft, maar hij heeft deze onderwerpen met zooveel ernst en zelfverloochening behandeld, als zelden is gezien onder de zon. Ging hij een krankzinnige schilderen, dan ontzag hij zich niet door een reeks van bezoeken aan verschillenden dezer ongelukkigen hun houding en gebaren zóó te bestudeeren, dat hij ook al het ongelukkig wezenlooze kon weêrgeven waarin men op zijn doek aanstonds den krankzinnige herkent. Vóór het ontwerpen en tijdens de voltooiïng van zijn „De laatste dag van een ter dood veroordeelde", heeft hij uren in verschillende gevangenissen doorgebracht, om zich geheel in te leven in de gemoedsstemming dier ongelukkigen, en toen hij zich gereed

maakte den stervenden Christus te schilderen, heeft hij den zeldzamen moed gehad zich zelven aan een kruis te laten binden, ten einde althans eenigermate persoonlijk te ervaren, welk gevoel alleen dat langdurig hangen bij een mensch teweeg brengen moet. Niets wat schoon is of goed wordt zonder zelfverloochening of smart in het leven geroepen of voltooid en er is ook voor den artiest geen heerlijkheid te verkrijgen dan door lijden, maar wie beaamt niet dat zulk een zelfverloochening aan het meesters geheel verlamde hand. Den 16[en] Februari werd hij geheel wezenloos gebracht in het Gesticht Endenich bij Bonn, vanwaar sedert door hem geen enkele brief geschreven werd, of hij was altijd gedateerd: „16 Februari 1896." Voor zijn bewustzijn stond de tijd dus stil. Kon het ook anders? Voor iemand die naar de behoefte van zijn geest, steeds met de grootste inspanning gearbeid heeft, bestaat er ook geen tijd als hij niet meer denken en niet meer arbeiden kan.

Intusschen de wereld dankt aan dat onver-

volmaakte grenst en onzen diepsten eerbied en onze innigste dankbaarheid verdient?

Geen wonder, dat het voortdurend zich indenken, op zulk een wijze zich inleven in de meest schokkende toestanden en de meest tragische menschenlevens en vooral het zich getroosten van zulke pijnlijke offers, niet zonder nadeeligen invloed bleef op dat zenuwleven, dat reeds van jongsaf zooveel schokken had doorstaan en toen de grootste der drie meesterwerken de „Ecce homo" voltooid was, ontviel dan ook het penseel in Januari 1896 aan des poosde arbeiden oneindig veel en al mocht ook ooit de kritiek hem als schilder onttroonen, nochtans zal Munkacsy als een koning heerschen, omdat hij de menschheid in beeld en door zijn voorbeeld vooral gepredikt heeft, de alles te boven gaande waarde van den ernst en de mannelijkste vroomheid heeft aanbevolen door het driewerf in klimmende heerlijkheid weêrgeven van den man van smarten, die door zijn trouw ook onder het lijden steeds meer en beter gehuldigd zal worden als de koning der eeuwen.

TOSARI

DOOR

HENRI BOREL.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S VAN H. ZALZWEDEL VERSNEL TE SOERABAIA.

Er is in den laatsten tijd veel over Indië geschreven, en nu pas heeft een werk van den heer B. Veth weer een heftige sensatie veroorzaakt. Er blijft niet veel van Indië over, als men zijn boek leest. „Zou er dan in de Oost niets goeds, niets moois zijn?" vraagt men zich af.

En ikzelf zoek in mijn herinnering of er dan niets liefs en teeders was in de vijf jaren, die ik in de Indische misère doorbracht. Helaas! dat gehééle bestaan van Indië lijkt wel één triestige, droge, banale woestijn, zonder het geringste glimpje van schoonheid!

Maar toch, als een van de heerlijkste tijden, van geluk in mijn leven, waarin ik de schoonheid het dichtst nabij heb mogen aanschouwen, van aangezicht tot aangezicht, zal altijd blijven stralen die droom van Tosari, daar ineens, onverwacht, opgeschenen, als een Fata Morgana in die verschrikkelijke, doodsche woestijn van het Indische leven.

Dat leven, voor ieder, die niet in 't materieele alleen opgaat, is zóó verlammend en démoraliseerend, dat langzamerhand al het fijne en hooge in den mensch wegdort, en er niets meer van hem overblijft dan een etend, slapend en machinaal werkend organisme. De hitte 's zomers dikwijls 95° in de schaduw, werkt zóó verlammend, dat men alle energie en levenslust verliest, en zich maar het gelukkigste voelt als men lui uitgestrekt in een langen stoel kan liggen soezen, met een whiskey-soda vol ijs naast zich op een tafeltje. Een loome nevel ligt aldoor over je denken, en je hebt het gevoel, of je eigenlijk steeds slaapt, en nooit recht wakker bent. Spreek dan nog van geluk, als er geen malaria bijkomt, die venijnige koorts, die het verderfelijkste is, als zij niet uitbreekt, maar langzaam, langzaam aan in je blijft gisten.

Dat uit zich maar heel flauwtjes, in een beverig, huiverig gevoel, zonder dat je temperatuur bepaald koorts aanwijst, waardoor je je hoe langer hoe meer afgemat gaat voelen. Lichte duizelingen en onpasselijkheden kwellen je bij tijden, en je begint er nog bleeker en miserabeler uit te zien dan je er anders tòch altijd in Indië uitziet. Dat rillerige en koortsige maakt je

op 't laatst zóó lusteloos en totaal op, dat je begint te verlangen naar den dood, die tenminste rust belooft. Want zóó'n leven, in zóó'n omgeving van hitte en vuil en stof is tòch maar misère. — Zeker, in Holland, daar zou je wel weer beter worden, maar Holland lijkt zoo ver, zoo onbereikbaar, en iedereen kan maar zóó niet ineens weg naar Europa. En je blijft je ellendige bestaan rillend en huiverig doorsukkelen, totdat iemand je op het gelukkige idee brengt eens een tijdje „naar boven" te gaan. „Naar boven", dat is „naar de bergen". — Voor Batavia is dat meestal Soekaboemi, Garoet, of Bandong, voor Soerabaya is dat Tosari.

Vóór dat je in Indië „naar boven" bent geweest, ken je het mooiste van Indië niet. Want de zoogenaamde tropische pracht van de vlakten, die palmenwouden, en die waringins, en al die dingen, hoe warm het er ook is, is allemaal levenlooze, koude, doode pracht, zonder nuance, en zonder ziel. Wie niet „naar boven" is geweest zal Indië blijven verfoeien als een dorre, droevige woestenij, die het frissche, jonge, energieke leven in je verdooft en verstikt. Zóó dacht ik zelf over Indië, toen ik een paar jaar in Riouw, in Makasser en Soerabaia had gewoond. Ik had zoo goed als niets moois in Indië gezien, en verfoeide het land met groote innigheid.

Totdat ik gelukkig — in Indie is zoo iets een geluk! — zóó ziek werd, dat ik in die termen viel voor een „binnenlandsch verlof wegens ziekte naar Tosari". — Eerlijk gezegd had ik er niet veel idee in. Ik probeerde het, omdat zoo'n binnenlandsch verlof nu eenmaal de voorlooper is van de eindelijke verlossing uit de misère, een buitenlandsch verlof naar Europa. Maar ik had niet de minste verwachting, iets moois te zullen zien.

En het is geworden als een sprookje uit de Duizend en één Nacht. Want van de dorre, heete vlakte naar Tosari gaan, dat is van den dood inééńs in het leven komen, een opstanding van lichaam en ziel, in zuivere, reine sferen.

De reis begint met een misère, de treintocht van Soerabaia naar Pasoeroean, en men moet in een Oostmoesson-hitte in een Indischen spoorwagen hebben gezeten, om die ellende te beseffen. Toch begint op die reis al een pracht, die je zoo lang ingeslapen ziel wakker roept. Je ziet opeens de berggevaarten van Oost-Java voor je oprijzen, de Penanggoenan, dan de Ardjoena, en het is een onvergetelijk gezicht, zoo'n zachtblauwe majesteit, die daar ineens oprijst achter groene sawahs en rietvelden.

Dáár is nu ineens de schoonheid, waar je zoo lang naar smachtte, heerlijk opgerezen voor je oogen. Maar de loome, duffe hitte maakt je nog te lam en te klef om het goed te genieten, en de nevel van lusteloosheid en slaperigheid hangt nog altijd belemmerend over je. En je soest door tot Pasoeroean, en stapt daar sufferig in de dogcar, die je naar Pasrepan zal brengen. Nu nog het stoffige, doodsaaie stadje door, en een anderhalf uur geradbraakt worden in het hotsende karretje, en je laat de ellende achter je. In Pasrepan staat een nieuw wagentje klaar met twee paardjes, en je klimt langzaam op in de bergen, die vlak voor je zijn opgerezen. Overal vóór je, waar je ook ziet, stijgt het gebergte omhoog, zóó hoog in 't hooge, dat de toppen niet zijn te zien in de wolkenwade, die ze bedekt.

Dit klimmen omhoog in 't gebergte is een wonder, dat aan je gebeurt en, als een vogeltje dat op is gewiekt in ijle luchten, wordt je aan de misère ontstegen ziel. De muffe hitte is weg, de lucht wordt al koeler en koeler, en reinheid waait door je lichaam. Al hooger stijgend op de slingerende bergpaden zie je de heete vlakte al lager en lager zinken, en opeens zie je de planten en bloemen van Holland om je heen staan. De palmen worden al minder en minder, en je ziet acacia's, en, zoowaar dennen. [1]) En langzamerhand voel je de nevel, die over je hing, wegwaaien, je voelt je denken

[1]) Tjemara's. Botanisch behooren ze niet tot de dennen, maar zij gelijken er zeer sterk op.

vrijer en vrijer worden, een groote sterkte is in je gewaaid, en het is om de armen wijd uit te strekken van vreugde, en te gaan zingen, voor 't eerst na lange jaren. In Poespo staat een rijpaard klaar, en nu ga je door een pracht van een bosch, net als in Europa, en je weet niet meer hoe je 't hebt. Dat wouden-mooi, dat gekwetter van vogels, en vòoral, die heerlijke frissche lucht, die al kouder en kouder wordt, en ál maar zuiverheid en reinheid in je uitgedroogde, uitgepufte lichaam waait!

En aldoor maar blijft het stijgen, stijgen, stijgen, op je wakkere paardje. Het weet den weg vanzelf, en brengt je, zonder sturen, waar je wezen moet. Eindelijk wordt de weg meer open, maar zóó steil, dat je, er nog niet aan gewoon, wat duizelig wordt, maar met zijn sterke pooten klimt je paardje tegen die steile paadjes en bamboe-trappen op, of het een kunststuk bij Carré gold, en rust niet vóór je, na een halsbrekenden klim over den ingangstrap, op het voorpleintje van het Hotel Tosari stilstaat.

Afgestegen, bemerk je pas, hoe moê je bent, en velen breekt de plotselinge verandering van temperatuur zóó op, dat ze het met moeite tot hun kamer brengen. De gluiperige malaria, die maanden, soms jaren lang je lichaam gesloopt heeft, langzaam, zonder eerlijk uit te breken, komt dan meestal ineens los, in een flinke koorts, waarmee je dan blij moogt zijn. Want de heerlijke, ijle, reine berglucht geneest je dan bijna onfeilbaar, en als die koorts eenmaal geweken is, ben je zoo goed als genezen. Langer dan een week of veertien dagen, duurt het gewoonlijk niet.

Oude weg naar Tosari.

Absolute rust is dan meestal het voorschrift, en niet dan langzaam aan mag de patiënt met wandelingen beginnen. Eerst op het voorpleintje van het hotel, dat aan

Nieuwe weg naar Tosari met transport.

drie zijden door gebouwen is ingesloten, maar aan de Zuidzijde open. En dan zie je in de verte, in 't Zuiden, een ontzaglijken bergwand oprijzen, donker, en dreigend. Dat is de rotsenwand van de Zandzee, Dasar, ééns één onmetelijke krater van een geheele geographische mijl middelijn, nú uitgedoofd tot een woestijn van zand, waarin nu drie nieuwe kraters zijn opgerezen, de Widodaren, de Batok en de Bromo. De Bromo is nog in werking, en ligt dáár achter dien hoogen bergmuur somber te broeien, brakend vuur en rook.

Dichtbij is het gezicht liefelijker, en zie je kleurige dessa's, hoog op heuvelruggen, waartegen koolvelden zijn aangelegd. Overal tegen die heuvelen staan de sierlijke Indische denneboomen, de tjemara's, met hun fijne, opgaande stammetjes, en hun gepluimde kuiven. De wind maakt zachte muziek door die dunne dennen, als van verre treinen, die rijden. En van beneden uit ravijnen hoor je het tevreden en stemmig geraas en gemurmel van kleine watervallen en beekjes.

Al mag de patiënt nu nog niet anders dan wat kalm op en neer wandelen op het kleine voorpleintje, toch is het een zalig genot, enkel maar het in je voelen komen van die reine, koude, onbesmette lucht, die het heelemaal zuiver in je maakt, en alle vunze kiemen, die je ondermijnden, vernietigt en uitroeit. — Het is een zaligheid, als voor een dorstige, die smachtte in de woestijn, en nu ineens zich laaft aan het klare, koude water. Nooit heb je zóó de lucht geproefd als nu, en geweten, welk een heerlijkheid zij is. — Je hebt lust, na het jarenlange zit- en sukkel- en hangleven beneden, om ineens te gaan springen, dolle dingen te doen, in boomen te klimmen, en op een paard over alles heen te hollen, maar vooreerst mag dat nog niet. Weest al blij als je nu gauw eens 's ochtends vroeg achter het hotel op het terras moogt, aan den Noordkant.

De eerste aanblik daar is onvergetelijk, voor je geheele leven.

Want het is wel, of je, aan de dingen der aarde ontstegen, van uit de hemelsche regionen op de wereld neêrziet.

Vanuit de hooge hoogte waarop je staat, zie je, héél ver onder je, in wemeling van lichtgroene en gele kleuren de vlakte, in den morgendauw als een licht, liquide meer.

Ver aan de horizon is de zee nog lichter, waarin even opschemert het weifelend groen van het eiland Madoera. Als heel kleine witte vlekjes plekken suikerfabrieken in die oneindige, verre vlakte. Rechts, in 't Oosten rijzen, hoog, zwart en somber, de uiterste berggevaarten van den Tengger, uitloopende in zee.

En links, in 't Zuid-Westen, is de grandioze droom van Java's heilige bergen, de Kawi, de Ardjoena en de Penanggoenan. De Kawi ligt, vaag in de verte, als een slapende godenmaagd, sluimerend met opgetrokken knieën, met nobele welving van borst, wijl een transparante wolkenwade haar kuischelijk omhult. De Ardjoena, een ontzaglijke helden-god gelijk, verbergt het hoofd nog in donker sombere wolken van trots, wijl zijn blauwe reuzenlichaam al massaal uitrijst boven de vlakte, en verder, heel naar 't Westen is de vage kegel van de Penanggoenan nog maar flauw vermoed achter langzaam opklarende nevelen. — En overal boven de schemerende, wemelende vlakte drijven blanke wolkgevaarten, afdroomend naar de zee.

Dan daar rustig-kalm op een bank te zitten, en het alles, zoo vèr onder je te laten gebeuren, àl maar te kijken, naar de bevende wisselingen van licht en lucht boven de vlakte, hoe van vlakbij, boven het dal van Malang, waar altijd dikke lagen donkere wolken liggen, enkele wolken zich afscheiden, lichter worden, en eindelijk in miraculeuze, sneeuwen blankheid afdrijven naar de zee! Hoe langzaam en langzaam de nevelen wégdroomen van de bergen, die eindelijk, gansch gaaf en volkomen, in de atmosfeer staan, met hun nobele contouren, in hun maagdelijk blauwe kleuren!

Je zit dan zelf zoo hoog boven al die pracht verheven op dat rustige terras, in een intiem prieeltje van klimop en Indische

Het Hotel Tosari van den ouden weg gezien.

kers. En rondom je geuren perken vol van de oude bloemen, die je in Holland altijd zoo liefhad, roode en witte rozen, viooltjes, reseda's en heliotropen. Je kunt bijna niet meer gelooven dat je werkelijk nog in Indië bent. Het lijkt er zoo absoluut niet meer op. Al die pracht om je heen, niet meer levenloos en overladen vervelend, zooals „beneden", maar intiem, en verwant, en vol ziel, en die goddelijke, frissche reine lucht, die je als een weldaad door je geheele wezen voelt stroomen, is dát Indië, kan dát in Indië bestaan? vraag je je af. Het is ongelooflijk. Maar toch is het zoo. Deze pracht, die je voelt dat je nooit weer kunt vergeten, en voor eeuwig één is met je ziel, is een Indische pracht, al hadt je zóó iets nooit verwacht in dat land, waarin je tot nu toe niets dan misère hebt geleden.

Als je een tijdje in de hotel-entourage hebt geleefd, zie je, dat ook de menschen hier „boven" anders zijn geworden dan ze „beneden" waren. — Hoe het zoo geworden is, blijft een raadsel, maar een feit is, dat de samenleving in Indië, vooral op de kleinere plaatsen, onuitstaanbaar wordt gemaakt door de aanstellerij, de grootheidswaanzin, zou eigenlijk beter gezegd zijn, van de menschen. Bijna iedereen waant zich een soort godheid te zijn, en wel een grootere, naarmate hij meer geld of hooger ambtelijken rang bezit. Ook vordert hij de noodige égards en eerbewijzen van stervelingen, die minder geld of minder rang hebben. En daar die aanstellerij zelden gelijken tred houdt met meerdere superioriteit van ontwikkeling en weten, wordt op die manier de maatschappij in Indië ongenietbaar. Maar ziet! zoodra diezelfde menschen in de zuivere, reine lucht van „boven" komen, wordt het beter. Het is of dan die schimbeelden van groothanzerij en deftigheid (Indische deftigheid wel te verstaan) uit hun wegwaaien, en ze weer de gewone, eenvoudige huis-of-tuinmenschen worden, die ze oorspronkelijk waren. De luitjes gaan gezellig met elkaar om, zonder al die malle aanstellerij van „beneden", en het Indische bestaan wordt nu daar „boven" wel eens, al is het dan ook maar voor een kort tijdje, even hartelijk en ongedwongen als het in Holland kan zijn. Zou het dan toch de snikheete temperatuur alleen zijn, die den krankzinnigen grootheidswaanzin in de Indische samenleving heeft gebracht? En zouden, evenals de malariakiemen, de bacillen van die ziekte in Tosari uit te roeien zijn?

Want nu, zoodra ze weer in de koele lucht terug zijn, waar ze toch eigenlijk thuis behooren, zijn diezelfde menschen heel schappelijk. — Wat zijn ze allemaal vroolijk, en wat hebben ze een schik! Ze wandelen samen en gaan op tochtjes uit, zonder in kleine coterietjes bij elkaar te hokken, zooals „beneden", ze komen voorwaar heelemaal uit hun ridiculen deftigheidsplooi, lachen, zingen, ravotten, en weten soms van gekheid niet wat ze doen zullen. 's Avonds na 't eten spelen ze, als echte kinderen, de kinderachtigste spelletjes, als blindeman en „post", de onvermijdelijke „familie Brown" en de „storm op zee", de flauwste aardigheden, die je maar kunt bedenken. Er wordt geschaterd, en geschreeuwd, en zelfs gezoend. Een al te naïef mensch loopt er in, gaat meedoen, geeft zich aan de heidenen over, wordt vertrouwelijk, en encanailleert zich op de jammerlijkste manier.

Pas op! baar die ge zijt, als ge weer hersteld en „beneden" terugbent! Zoodra is de zuiverende, hoogheidswaanzin-genezende lucht van Tosari niet weg, of het lieve leventje van „beneden" begint weer. Dan is het vrouwtje dat „in de put" zat en er door u uit werd gezoend, weer de vrouw van den controleur (zóóveel gulden per maand), dan is de leuke assistent-resident, die zoo mooi een springende kodok (kikvorsch) kan nadoen, weer de ongenaakbare potentaat met het zilveren biesje om zijn pet, en dat lieve jonge meisje, dat u zoo plaagde en met bloemen gooide, is de nonna van den rijken toewan besar sekali van de suikerfabriek, die veel te deftig (altijd: Indisch-deftig) is om u nog te kennen.

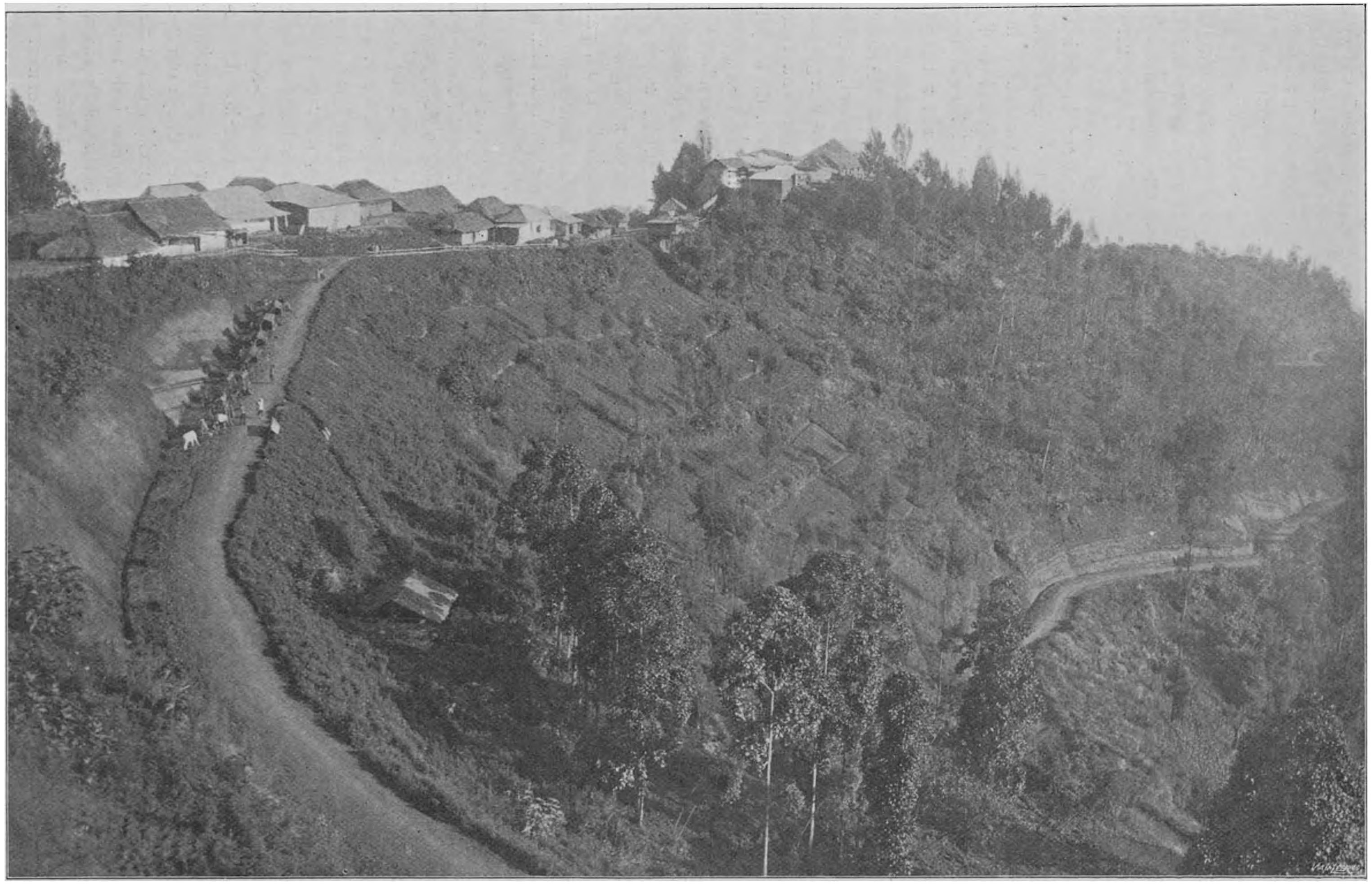

HET HOTEL TOSARI VAN AF DEN NIEUWEN WEG GEZIEN.

De eerste wandeling, die den patiënt veroorloofd wordt, is die door het z.g. Leverlaantje, dat zoo genoemd wordt, omdat zelfs leverlijders daar gerust zouden kunnen loopen, zóó vlak als het is. Men gaat van het hotel uit even recht door, en dan linksaf (den weg die op de pl. bladz. *22* is aangegeven). Even maar daalt het pad hier, zoodat men bij het teruggaan een eindje heeft te stijgen, maar verder blijft het, steeds smaller en smaller wordend, volkomen vlak en gemakkelijk. Het is een heerlijk, intiem paadje. Rechts rijzen hooge bergruggen, beplant met tjemara's en met koolvelden, links gaapt een diep ravijn, waarin beekjes en watervalletjes ruischen. Aan den overkant van het ravijn weer hooge bergen, met hier en daar een dessa, Wonokitri, en verder Sedaëng. De lucht is zoo ijl, dat men de stemmen kan hooren van de inlanders, die, vèr boven, hun sappies (koeien) naar de dessa drijven. Heerlijk is het, daar in dat Leverlaantje op een bankje te zitten, en stil te luisteren naar de geluiden, die door de lucht ruischen, van de omliggende dessa's, en het zacht gepraat te hooren van de beekjes in de ravijnen. Vóór je uit, heel in 't Zuiden, rijzen de hooge, sombere bergen van den kraterrand, grimmig en dreigend, en zie je, links, in donkere nevelen gehuld, de Penandjaän, den hoogsten top van den Tengger.

Nu volgen, als de genezing doorgaat — en dat is bijna altijd — langer wandelingen, naar de z.g. Doktersvallei, door een ravijn vol prachtig varengroei en watervalpartijen, naar de z.g. Drie dessa's, Wonokitri—Sedaëng—Proewono, naar het Voorhoeve-plateau, naar het z.g. Nymphenbad (pl. bladz. 34), naar het Junghuhnpad, naar Ngadiwono, enz. enz. En bij iedere wandeling voel je je al beter en gelukkiger, je lichaam door de heerlijke, reine lucht en de gezonde, zoo lang ontbeerde beweging, je ziel door de wondere schoonheid, die overal uit de goddelijke natuur je tegenstraalt, in zoo verheven glorie.

Maar het wonderbaarlijkste van Tosari's grootsche natuur, het einddoel van al de wandelingen en tochten, ligt daar achter dien somberen, hoogen bergmuur in het Zuiden, waar je al die dagen lang in een stille ontzetting tegen hebt opgezien, met een, eigenlijk bange, angstige hoop, daar nu gauw heen te mogen. De tocht „naar de Bromo" is het groote moment van het leven op Tosari. Dagen vooraf wordt hij door de hotelgasten besproken, en heerscht er een soort agitatie onder hen. Wil men de grandeur van de Zandzee geheel in zich opnemen, dan moet men natuurlijk alleen gaan, of met een vertrouwden vriend, maar het is, of de meeste menschen een angstig voorgevoel hebben van het aangrijpende en ontzaglijk serieuse dat hun daar wacht, en daarom gaan ze samen, in clubjes van soms wel vijf, tien of twintig, quasi pretmakerig en vroolijk, bang als ze in Indië zijn voor de eenzaamheid, en dan de eigen gedémoraliseerde en verdorde ziel te voelen in de oneindigheid van de natuur.

Om de Zandzee goed te zien, moet men al 's ochtends om vijf uur, half zes uit het hotel vertrekken. Dat vroege opstaan is onvergetelijk. Het berglandschap in den morgen is een vage chaos van donkere wolken en zonnegloed. Het heilige licht is bezig, langzaam door de nevelen en wolken heen te dringen, en een voor een ontwaken de slapende bergen, waar de duistere waden van afglijden, als droomen. Hoe dan de Ardjoena volheerlijk oprijst in den jongen morgen, door de zon, die opklimt boven de Oosterbergen, overzegend met rossig-goudenen gloed! Hoe het duister overal wijkt voor het licht, en al die statige bergen het trotsche hoofd opheffen boven den wijkenden nevel!

De sterke, kleine paarden klimmen de duizelig steile bamboe-trappen op, naar de hooge dessa Padakaja, al hooger en hooger, en weldra zie je alles beneden je, ver het hotel, en de dessa Ledok (pl. bladz. 26) en het dorp Tosari, en verder, heel in 't lage de vlakte en de zee, en het is of je eindelijk in de hemelen zal stijgen, in al reiner en ijler wordende luchten. — Eindelijk wordt de weg weer vlakker, en nu ga je, eerst door smalle bergpaadjes langs diepe ravijnen,

Het Hotel Tosari.

dan door een nauwen weg vol rotsblokken, en door boschpartijen, nù dalend, dan stijgend, ál maar Noordwaarts, naar den hoogen bergmuur toe, die het kraterdal omsluit. In gezelschappen gaat die tocht stapvoets, met sukkelende zenuwachtige dames, en bange oude heeren, die nu, te paard, al heel weinig hebben van de helden, die ze aan de kletstafel zijn vóór de „soos", maar alléén, of met een paar goede vrienden, wordt het meestal een heerlijke dolle rit. De meeste paardjes van Tosari zijn wondertjes van kracht en vlugheid, en, als je maar eenmaal van ieder beestje zijn aparte, eigenaardige kuren kent, is het een genot, met hen uit te gaan. Je moet het hebben gedaan, om er een idée van te krijgen, hoe ze in vliegende vaart de steilste hoogten met je oprennen, hoe ze in dolle vlucht met je voorthollen langs duizelig diepe ravijnen, altijd precies op het uiterste randje van het pad! Dat heerlijke gevoel, daar door al die schoonheid om je heen te vliegen, in die koele berglucht, zoo vrij van alles, zoo heelemaal of je uit al die misère van vroeger inéens op het geluk aanstormt!

Met zoo'n kranig beestje kom je in anderhalf uur van het hotel naar de Zandzee.

Het gezicht op die Zandzee, die heel onverwachts diep beneden, onder je opdoemt, na het opklimmen van een smal paadje, is een der plechtigste momenten van je geheele leven. Zonder erg ben je het smalle zandweggetje opgereden, en plotseling blijft je paardje staan, op den rand van den kratermuur, voor een ontzaglijken afgrond van zand, een grauw-gelige woestijn, eindeloos.

Dat ontzettende dal van zand, de Dasar, dat zich over een geheele geografische mijl aan je voeten uitstrekt, is de bodem van één reusachtigen krater, de Tengger-krater, die daar ééns, eeuwen en eeuwen geleden, over die geheele, enorme oppervlakte woelde en broeide van vuur en rook. Langzamerhand, in den loop der eeuwen, verteerde die ontzettende vuurgloed in zichzelven, maar in zijn puinhoopen ontstond een nieuwe krater, toen een ander, invretend in den eersten, toen weer een, en eindelijk weer een, telkens een nieuwen vuurberg vormende in de zandwoestijn van dien eersten uitgebranden Tengger-krater. Zoo ontstonden in die groote zandvlakte de kraters van de Widodaren, de Giri, de Bromo en de Batok, waarvan nu alleen de Bromo nog in werking is, en de anderen zijn uitgedoofd. Aan alle zijden is die grauwe zandwoestijn door hooge bergmuren ingesloten. Het punt, waar je uit Tosari aankomt, is op den Noordelijken bergwand, de Moengal.

Tegenover je, in 't Zuiden, staat de hooge, donkere Ider-Idermuur, met zijn uitlooper de Poendag-Lemboe, die recht tegenover het uiterste punt van den Moengal staat, de Penandjaän. In 't Westen rijst de muur van de Idjo. En in 't Oosten verbindt een lage wal, de Tjemara-Lawang, de Zuidelijke en Noordelijke bergwanden. Zóó ligt het woestijndal van de Zandzee aan alle kanten besloten. Vanwaar je staat, op den rand van de Moengal, zie je ruim 320 Meters neêr in de Zandzee. Als een groote tulband, geel-groen, rijst de Batok daaruit op, met lange ribben, groeven van lava; daarachter zie je, kleiner en lager, den slijkgrijzen en grauwgelen krater van de Bromo, met scherpe puntige randen, en onmiddellijk naast de Bromo, rechts, de grootste, de donkere Widodaren. [1]) Ver in de verte, naar 't Zuid-Westen, over den Ider-Idermuur heen, rijst tegen den horizon, grootmachtig over al het groote heen, de blauwe bol van de Smeroe, als de heerscher van al het bergenschoon rondom. Somtijds schiet uit haar blauwe massa met fellen stoot een witte rookwolk omhoog, blank als sneeuw, om zich dan langzaam uit te spreiden in de lichtblauwe lucht, met plooien en wuivingen als van een uitwaaiend, wit wolkengewaad.

Uit de Bromo, langzaam-treurig, met doodsche traagheid, waart altijd door een blauwe damp omhoog, met sombere, gelige glanzen, om boven, in 't vrije gekomen, in een dreigende, donkere wolkenmassa, met

[1]) Zie platen bladz. 27 en 30, respectievelijk van uit de Penandjaän en van uit de Moengal genomen.

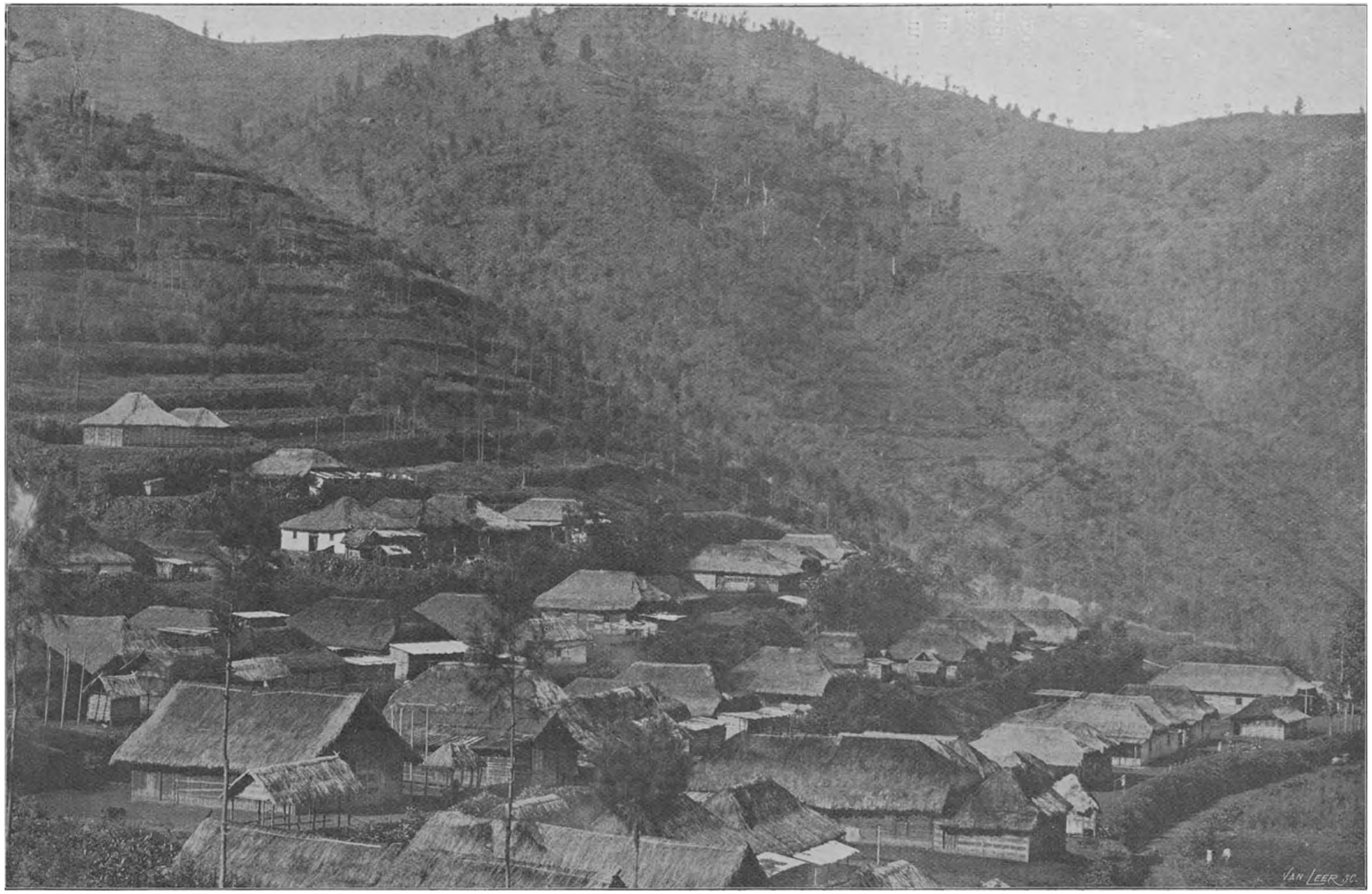

De dessa Ledok bij Tosari.

tallooze kronkelingen en wendingen, zwaar uit te waaien.

Een ijzige stilte ligt over dat eenzame, verlaten dal, dat daar in zijn grauw-gelige eenzaamheid ligt als een dal des doods, een gruwzaam oord van wanhoop en vloek, als dat, waarin de opgestane engelen waren neergebliksemd, ter eeuwige verdoemenis voor hun zonde.

Somtijds hoor je in de verte een zwaar geraas, als van aanrollende treinen; dat is de wind, die langs de scherpe bergruggen waait. En, heel even, klinkt ergens het gezang van een eenzaam vogeltje boven de stilte.

Langs een smal bergpaadje, vol rotsblokken, de Moengal-pas, daalt men in de Zandzee af. Na een klein half uur dalen sta je ineens in de woestijn, en nu valt het eigenlijk pas goed op, hoe groot die is. De paardjes worden als dronken van die wijde, open ruimte vóór hen, en, als je maar een beetje meêgeeft en den teugel viert, vliegen ze in razenden galop vooruit. Het geluid van hun hoefslag op den lavabodem klinkt hol, als op ijs. Die bodem is met plotselinge rijzingen en dalingen, al lijkt ze van boven, van de Moengal uit vlak, en het is geraden, vast in den zadel te blijven zitten, wil men niet van het paardje tuimelen. Je galoppeert eerst de enorme groene tulband van de Batok om, en houdt dan, rechts, op de slijkgrijze, kartelige gerande lavabelt van de Bromo aan, die vóór je ligt. Eerst stijg je af, en blijft even kijken naar de rookwolken, die uit den grijzen krater langzaam opstijgen (pl. bladz. 28). Dan maar weê rinden zadel, en je paardje klimt met vaste stappen de moeilijke, ongelijke helling van den krater op. Je gaat nu over niets dan lava, die, korrelig en hard, het rijden zeer gemakkelijk

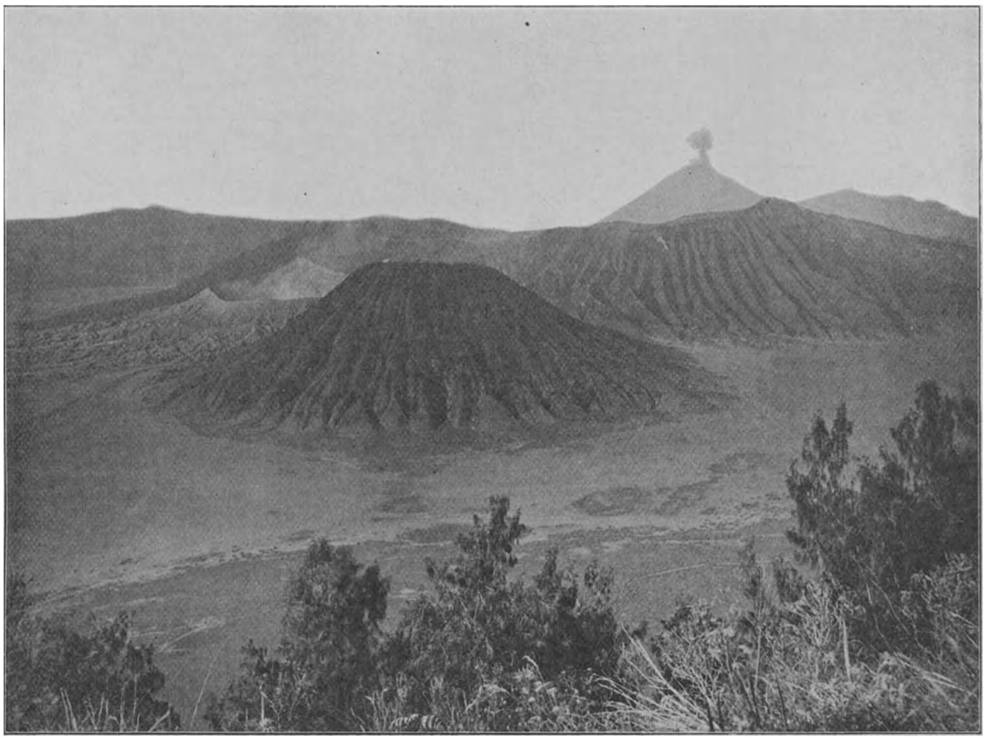

De Zandzee met vulkanen.

maakt. Op een zekere hoogte gekomen kunnen de paarden echter niet verder, daar de helling te steil wordt, en het verdere stijgen gebeurt te voet, langs een bamboetrap (pl. bladz. 31). Boven aan de trap gekomen, is het voor duizelige menschen zaak, zich goed vast te houden, want nu zie je eensklaps in een eindeloozen, diepen trechter, die in de ingewanden van de aarde loopt. Het is als een gore, afschuwelijke wonde in het lichaam van de aarde.

Dikwijls, het moet gezegd worden, valt het gezicht verder tegen. Je ziet wèl wat gele zwaveldampen fel als stoom uit de zijwanden van den trechter schieten, en beneden een beetje rook gloeien, maar dat is dan ook alles, en, al hoor je beneden een oorverdoovend lawaai, als van honderden sissende stoomketels, tóch had je je zoo'n krater anders voorgesteld. Intusschen, je kunt het ook treffen, dat de werking wat sterk is, en je een ontzaglijke, blauwe rookwolk naar boven ziet stooten (pl. bladz. 29). Dan zorg je hals over kop dat je niet staat waarheen de wind die wolk waait, want de zwaveldampen zouden je verstikken. De gapende kratertrechter aan je voet is zóó diep, dat je een steen, met alle kracht geworpen, niet den bodem hoort bereiken.

Goede bergklimmers, die niet duizelig zijn, kunnen nu den krater in de rondte omloopen, wat een tijdvorderend, inspannend werk is. Tenggereezen wagen zich zelfs ver naar beneden langs de steile diepte.

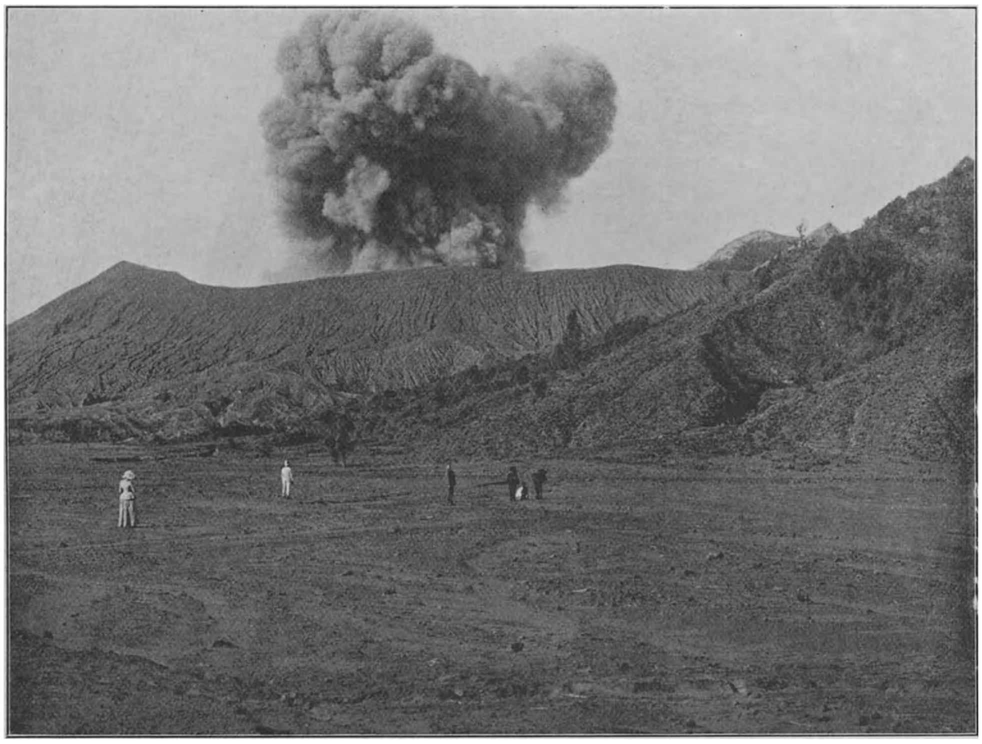

Vulkaan „Bromo" in werking.

De meeste Europeanen wagen er zich niet aan, en vinden het al heel mooi, als zij aan den rand van boven gaan zitten, en een tijd naar beneden blijven kijken, in den muil van den krater.

De terugtocht naar Tosari gaat langs denzelfden weg, die toch meestal anders is geworden. Onophoudelijk gaat over de

Zandzee en den omtrek een vreemd wolkenspel. Waar ze ineens vandaan zijn gekomen, ge weet het niet, maar waar je op den heentocht onder blauwen hemel ging, en de bergen klaar in het licht stonden, zijn nu plotseling wolken aangeneveld. Als luchtgeesten waren ze over de Zandzee, en over de hooge gevaarten als de Poendag Lemboe en de Pedandjaän hangen donkere wolkenmassa's. Somtijds wordt de nevel zóó dik, dat van al het omliggende niets is te zien, en je rijdt als door een somberen chaos.

Is de lucht klaar gebleven, dan wordt meestal voorbij de Batok nog even links omgeslagen. Dáár heeft zich, door een grillige vorming van lava, een ruïne gevormd, die verwonderlijk veel heeft van de overblijfselen eener oude stad. Er zijn zelfs pilaren van huizen in te herkennen, standbeelden en grafsteenen. Deze lava-stad wordt dan ook „Pompeï" genoemd, en wie in Tosari is geweest moet ook absoluut „Pompeï" hebben gezien. [1])

De Zandzee is overigens overal eentonig, en dat Pompeï is de eenige afwisseling. Aan den voet van de Batok groeien enkel wat tjemara's, en tusschen de spleten van de Bromo beneden groeien een paar kruiden. Groot was mijn verrassing toen ik, midden in de zandwoestijn, ineens een paar bleeke vergeet-mij-nietjes ontdekte, in dien dorren bodem.

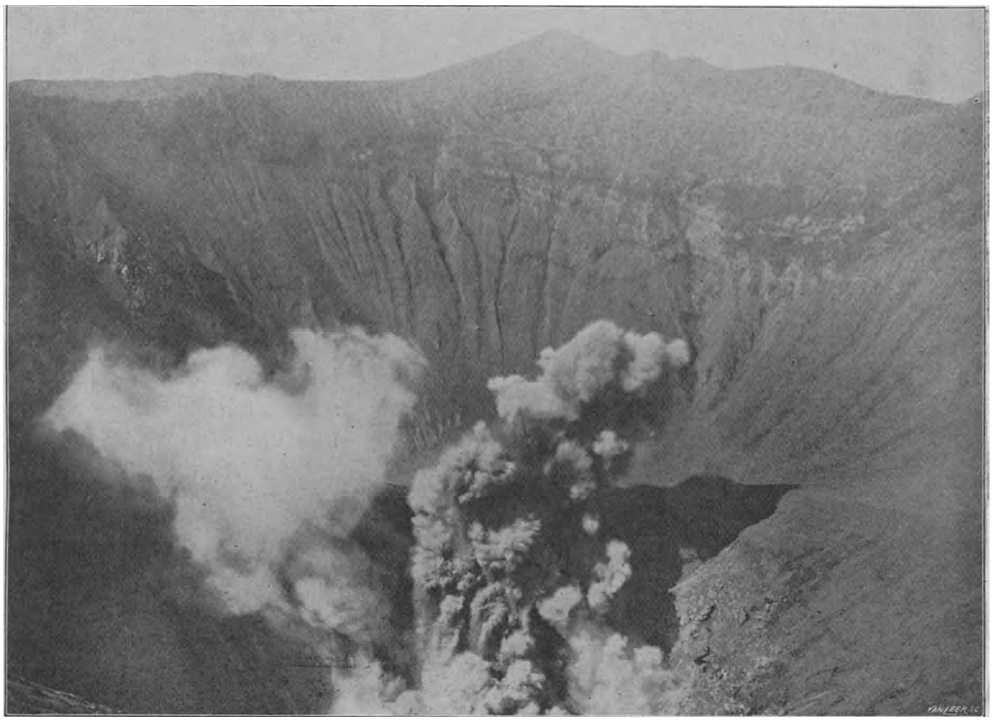

Bromo-Krater van binnen gezien.

Thuisgekomen van den langen tocht voel je den echten, gezonden eetlust van vroeger in Holland, die je anders in Indië bijna nooit meer voelt. Jammer, dat de keuken van het hotel zoo veel te wenschen overlaat, en

[1]) Toen ik onlangs in Zuid-Italië reisde, bleek het mij, dat die vergelijking met Pompeï uit een al te rijke fantazie moet gesproten zijn.

De Zandzee met in 't O. de wal Tjemara-Lawang, vóór de Batok, daarachter de Bromo en rechts een stuk van de Widodaren.

dat een groot deel van het hotel meer een verzameling houten en bamboe-krotten dan een moderne, comfortabele inrichting is. Gelukkig zal het, hoor ik, thans beter worden. Het werd hoog tijd. In zulk een prachtige omgeving hoort een prima hotel, zindelijk ingericht, en met zuiver eten, waar geen vieze inlandsche kokkie, maar een volbloed Hollandsche kok voor zorgt. — Het is zoo heerlijk, je in Tosari heelemaal uit de Indische misère te voelen; laat dan de slordigheid en ongegeneerdheid van zoo'n Indisch hotel de illusie niet bederven! En vooral, laat de rijsttafel, die walgelijke poespas, in die koude, zuivere lucht, van het menu verdwijnen! Hollandsch eten en Hollandsche zindelijkheid passen alleen in zoo'n verrukkelijk oord.

Laat dan in Tosari eens eindelijk het eerste waarlijk Hollandsche hotel in Indië verrijzen, zoodat de illusie volkomen blijft, en je er nergens gestoord wordt door ergerniswekkend Indisch gedoe! [1])

Al wordt de tocht „naar de Bromo" altijd het meeste genoemd in Tosari, toch is het de mooiste niet van allen. Het schoonste gezicht op de Moengal van uit den top van de Bromo is van af de Penandjaän. De Penandjaän ligt in het verlengde van de Moengal, eigenlijk al buiten de Zandzee, en is de hoogste berg van de Tengger. Van het hotel uit is hij,

[1]) Naar ik verneem wordt er nu al veel verbeterd en is o.a. reeds een Hollandsche kok uit Holland geëngageerd.

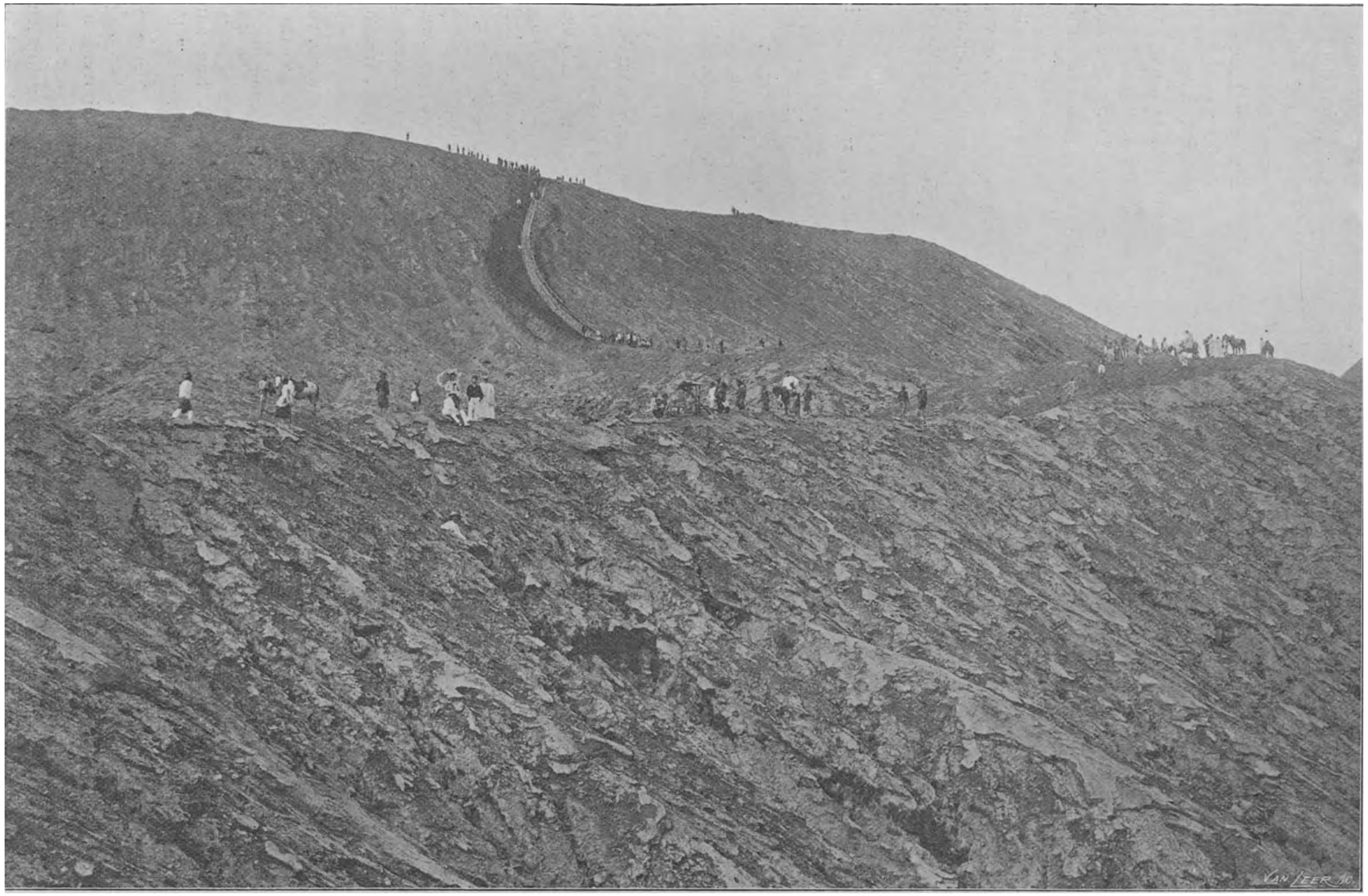

Het bestijgen van de Bromo.

als het niet al te nevelachtig is, heel in 't Zuid-Oosten, in de verte, te zien.

De Penandjaän is van uit Tosari in drie uur met een goed paard te bereiken. Daar hij nog 300 M. hooger ligt dan de Moengalrand ligt de Zandzee nog veel dieper, verder onder je. Rechts ziet ge die Zandzee over haar geheele uitgestrektheid, links, in 't Zuid-Oosten, over den wal Tjemara-Lawang heen, liggen in de verte de bergen van Oost-Java, de ontzaglijke gevaarten van het Yang-plateau, de Argapoera, en de altijd rookende Lamongan, met zijn blauwe panache.

Zóó hoog is de Penandjaän dat men, zich afwendende van de Zandzee, en zich naar het Westen keerende, in de verte ook de Ardjoenå kan zien, en de verre vlakte van Java's zeekusten, en de zee. Het is daar de gansche, schoone wereld als in vogelvlucht gezien, met bergen, vlakten, en zeeën, veilig, vanuit een kalme, koude hoogte. En ik heb nooit geweten dat de wereld zóó eindeloos schoon was, vóór ik op den top van den Penandjaän neerzag op dat verrukkelijke panorama van schitterende, groene sawah-vlakten, en lichtblauwe bergen, de rookende vulkanen van de Lamongan, de Bromo en de Smeroe, en de roode en gele dessa's in 't rond, en vèr de zee.

Al de misère van „beneden" is ineens vergeten, de kleinzieligheid, de bekrompenheid, de wreedheid, en 't onrecht, waarin je daar ééns geleefd hebt. Je verwenscht niet meer het oogenblik, waarin je dat onzalige denkbeeld kreeg om naar Indië te gaan, je zegent het eerder, want wèl is het een reeks jaren van onzegbare ellende waard, om daar op den top te mogen staan van den Penandjaän, en, hoog in 't hooge, neêr te zien op de schoone wereld, die daar, rijzend en dalend, aan je voeten blinkt, in ondoofbare majesteit. Je voelt het als het toppunt van je leven. Je begrijpt niet, dat er ooit nog iets kan komen na dit wat heerlijker kan zijn, en stil verlang je, dat het dan hier ook maar kon eindigen, en je één kon worden met al dat mooie rondom. En daar sta je even verbaasd, dat zooiets mogelijk kan zijn, zóó iets hoogs en heiligs in je leven te hebben gevoeld, en dat.... in Indië!

Lang duurt het mooie, open vergezicht nooit, want al gauw, zooals overal in de Tengger, komen nevelwolken aanwuiven. Vanwáár ze komen is niet te zien, maar ineens waaien ze rekkend en rijzend aan, zweven mistend en poeierend over de Zandzee, en hullen al het mooie in duisternis. Ook om de Penandjaän zelf hangt ineens een zware, donkere wolk, en alles beneden is plotseling verdwenen. Somtijds, onverwachts, wuift het weer ergens open, en dan zie je ineens, heel klaar, een stukje van de Batok, een geribde zijde van de Widodaren, die dan straks weer ineens, als door betoovering, weer verdwijnen. En waar je in helder ochtendlicht, onder blauwe lucht, den berg hebt bestegen, ga je meestal in zware, grijze nevelen naar huis terug. Het is dan overal rondom een zacht verglijdend, vaag verschuivend tooverspel, met dichte wolkenmassa's, die langs bergen glijden, heuvelruggen, die even oplichten en weer verdwijnen, en diepe ravijnen, die nu onder u openliggen, en dán ineens weer door nevel zijn overstroomd. Het is dan alles zoo vaag en onreëel, zoo vervluchtigend en zacht vervloeiend, dat het rijden wordt als lucht voortbewegen langs onwaarschijnlijke tooneelen, in een dommeligen droom.

Het gehééle leven op Tosari is trouwens als een lange droom. Het is zoo onverwacht en niet te gelooven, die heerlijke, frissche, klare lucht, na die jaren ingeademde dufen vunsheid van „beneden", die lieve, vertrouwde bloemen om je heen, zoo droef ontbeerd, — viooltjes, vergeet-mij-nietjes, reseda, héliotrope — en die zoo ineens héél andere, prettige menschen, uit hun aanstellerige conventietjes van „beneden" losgeraakt, die weer even menschelijk en natuurlijk zijn, en in wien het beste, dat jarenlang verstikt was, weêr even bovenkomt!

En dan dat leven van alledag, dat ineens zoo blij en vol vreugde is geworden! „Beneden" is een wandeling in de snikhitte,

langs vuile, stoffige wegen, bijna een marteling, en voel je je versuffen in het altijd maar luie liggen in een lamlijzigen „krossimalas" (luierstoel). Maar hier, „boven", voel je het bloed weer frisch en krachtig door je aderen stroomen, zit je 's ochtends om vijf uur te paard, en maak je tochten van zes, zeven uur aan één stuk zonder moê te zijn. Je voelt je weêr zoo heelemaal één met de natuur, je betrapt je er op, dat je in je ééntje zit te zingen en te fluiten van pure levenspret, als een schooljongen, en, ondanks alle misère en treurige ondervinding, die je „beneden" hebt opgedaan, krijg je ineens weer het geloof dat je leven in Indië misschien nog wel beter zal worden, als je het eens een beetje anders aanpakt. En de menschen, kijk maar eens hoe aardig ze hier in Tosari doen, och, die menschen zijn toch zoo kwaad niet!

Fatale, jammerlijke vergissing! Ik voel het pas, nu ik weêr veilig in Holland ben, en sta verbaasd, dat ik, toch niet jong meer, eens zóó naïef was! Ongeloofelijk! Maar voor het moment is het toch heel prettig om te voelen, en wat later komt, komt later, niet waar?

Het is zeker niet alleen de verreinende, zuiverende berglucht, die zieken in Tosari zoo gauw gezond maakt, maar óók de krachtige impuls, aan het zieleleven gegeven, het weer ópbloeien van de illusie, die „beneden" zoo lang dood was, en zonder welke alle bestaan op den duur toch een treurige sleur wordt, kleurloos en troosteloos.

Ik heb merkwaardige herstellingen op Tosari bijgewoond. Menschen, die in een zieken-tandoe (draagstoel) heel voorzichtigjes, voetje voor voetje, naar boven waren gesjouwd, met over de 41° koorts, en die beneden stellig binnen een paar dagen dood zouden geweest zijn, heb ik kort daarna met blozende wangen te paard gezien, op weg naar de Bromo. Nog zie ik een vriend van me, mager als een geraamte, doodsbleek, in het gebouw der ziekenverpleging liggen te Soerabaia, bibberend van de malaria-koortsen, de schim van wat hij geweest was. Ter elfder ure werd besloten, hem naar Tosari te sturen, als er maar iemand was, die hem geleiden wou. Ik was toen juist na een tweemaandelijksch verblijf uit Tosari terug, maar hoe blij was ik, een gelegenheid te hebben, direkt weer „naar boven" te gaan. En ik bracht den patiënt naar Tosari, waar hij, uitgeput, te bed werd gelegd. We waren in Soerabaia erg bang voor hem, want de koortsen waren zeer hoog geweest. Maar nog geen veertien dagen daarna schreef hij mij, dat hij, niet zooals anderen te paard, maar te voet naar de Bromo was geweest! Een tocht van maar even zes, zeven uur op zijn minst genomen!

De meeste patiënten worden zooveel mogelijk zonder chinine behandeld. Rust en de koele, frissche lucht zijn meestal de eenige geneesmiddelen. De giftige, kwaadaardige malaria-kiemen, beneden in de muffe hitte en de misère van vuil en stof opgedaan, schijnen niet te kunnen voortbestaan in de reinheid van die heerlijke lucht van Tosari.

Geen wonder dat, in zulke gunstige omstandigheden van klimaat, ook de bewoners van de Tengger zoolang onbedorven zijn gebleven.

De Tenggereezen zijn een hoogst matig, eenvoudig volk. Ze zijn enkel erg vuil, bang voor het koude water, zoodat de smerigheid van maanden en maanden in hun huid als ingegroeid schijnt. Maar hun zeden zijn zuiver en eenvoudig gebleven. Geruchtmakende perkara's (gerechtzaken) om vrouwen, zooals „beneden" schering en inslag zijn, komen er niet voor, en evenmin diefstal. Zij slapen met hun huisdeuren open, zoodat 's nachts iederen kan binnenkomen, maar er wordt niet gestolen. Met groenteteelt verdienen zij hoofdzakelijk een karig, arm bestaantje. Hun tuinen zijn prachtig tegen de hellingen der bergen aangelegd, en deze Tengger-tuinen zijn de groote voorraadschuur van groenten voor geheel Oost-Java. Al de zoo lang ontbeerde Hollandsche wintergroenten als roode- en wittekool, boerenkool, bieten, enz. enz. zijn uit de Tengger te krijgen.

De Tenggereezen zijn de eenige overgebleven Boeddhisten op Java, afstamme-

lingen van de trouwgebleven Boeddhisten, die voor de Mohammedaansche overheersching in de bergen vluchtten. In de laatste tijden begint echter de Islam onder hen veld te winnen, en het schijnt dat de Europeesche bestuursambtenaren dit eerder bevorderen dan tegengaan.

De Bromo [1]) staat bij hun in hooge vereering, en wordt door hen als de grootste godheid beschouwd. In vroeger jaren werden zelfs geregeld menschenoffers aan den krater gebracht, omdat, naar een legende luidt, de voorvader der Tenggereezen zijn oudsten zoon aan de Bromo geofferd hád. Tegenwoordig kan, onder ons bestuur, zulk een daad van godsdienstwaanzin niet meer gepleegd worden, maar toch worden elk jaar, in 't begin der lente. nog grooter offeringen aan de Bromo gebracht. Onder aanvoering van hun priesters (zie pl. bladz. 35). trekken duizenden Tenggereezen naar den krater, en de anders zoo stille, eenzame Zandzee is dan vol vroolijke, heldere kleuren van gewaden. Geiten, kippen en andere beesten, worden geofferd, en allerlei goede gaven, ook geld, worden in den krater geworpen. De priesters dalen tot gevaarlijk ver in den krater-trechter af onder het uitspreken van mystieke formulieren en bezweringen. Met al die cadeautjes en lieve aanspraken hopen zij dan den almachtigen God te vriend te houden. Ook bij andere gelegenheden zal een Tenggerees liever de Bromo niet bezoeken zonder eerst eenige duiten als offering in den krater te hebben geworpen. — Op dien grooten feestdag is de gang naar de

Het Nymphenbad. (Waterval bij Tosari).

[1]) d. i. Brahma.

Bromo bizonder gemakkelijk, daar de wegen anders verwaarloosd, vol kuilen en gaten, versperd door steenblokken en zware boomtakken, dán met zorg zijn gelijk gemaakt, en er keurig uitzien. Maar de Zandzee is dan niet op haar mooist, met al de overblijfsels van eten, vruchtenschillen en papieren die de pelgrims er in achterlaten. Ik zou dan ook ieder afraden, op dien dag dal. Het gezicht is er niet zoo mooi als van het hotel-terras op Tosari, maar het is er stiller en intiemer. Het hotel is paviljoensgewijs gebouwd, zoodat elk een woninkje apart heeft, terwijl in Tosari, waar alles ondoelmatig gebouwd is, de gehoorigheid zoo sterk is, dat men elk door zijn buren gesproken woord verstaat. Wat Ngadiwono bizonder aantrekkelijk maakt is de magni-

„Bromo"-bezweerders. Hindoepriesters uit het Tenggergebergte.

voor het eerst de Bromo te gaan zien.

Ik mag dit stuk over Tosari niet eindigen zonder even het dichtbijgelegen Ngadiwono, en het drie uur rijdens afgelegen Nongko Djadjar te behandelen. Immers iedereen, die op Tosari gelogeerd heeft, is minstens een paar maal op die twee plaatsen geweest. Wie niet van drukte houdt, en het een beetje apart en rustig wil hebben, doet beter niet in Tosari, maar in Ngadiwono te gaan logeeren dat nog wat hooger ligt, in een fraai fique rozentuin, door den eigenaar Elffrich aangelegd. Men kan er wandelen in groote velden van rozen in de fijnste variaties van tinten en geuren. En dan de aardbeien! Een van onze grootste genietingen in Tosari was, om 's ochtends met een paar goede kennissen naar Ngadiwono te rijden om daar te ontbijten. O! dat ontbijt met aardbeien! Verbeeldt je, in Indië, een ontbijt met aardbeien! Geheele schotels en schalen werden uit de kweekerij voor ons gehaald, en wij smulden er letterlijk van als roovers.

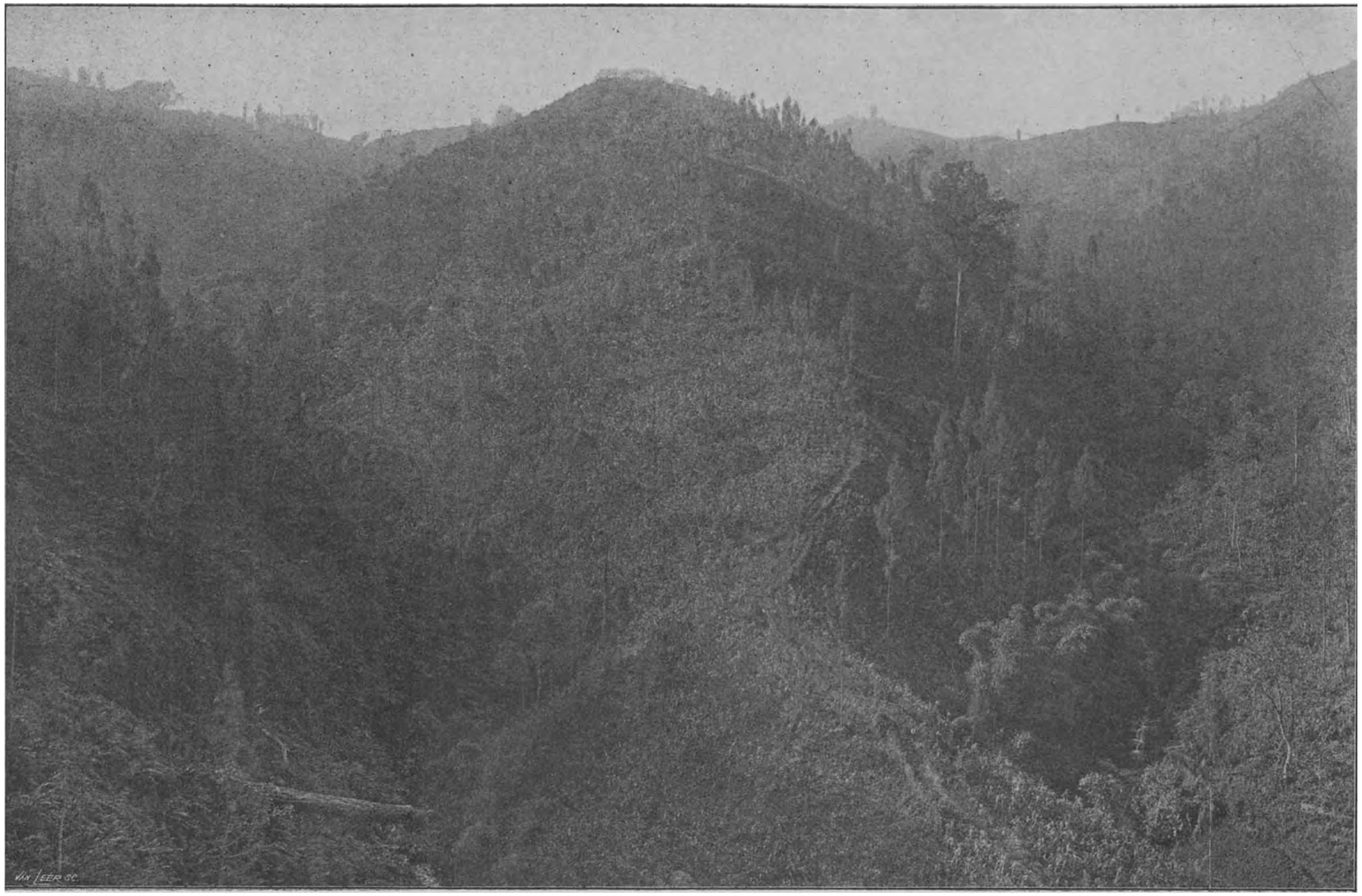

Bergpartij bij Tosari, met Tjemara's beplant.

Dat was wat anders dan die mangga's en die mangistans en die pisangs, die hooggeroemde Indische vruchten. Zoodra er één frissche, roode aardbei je mond gelukkig heeft gemaakt, weet je eigenlijk pas weer wat een vrucht is.

Is de omgeving van Ngadiwono bijna dezelfde als die van Tosari, in Nongko Djadjar is het weer een heel ander soort mooi. Liefelijker, zachter, bevalliger, maar niet zoo grandioos. In Tosari zijn, behalve de heerlijke tjemaras, bijna geen andere boomen, en de bergen zijn wèl grootsch, maar over het algemeen kaal. Het woeste en ruige is er vooral het grootsche van.

Maar in Nongko Djadjar is al de pracht een pracht van wuivend, schitterend groen. Oer-wouden staan zóó dicht op de bergen, dat geen grond te zien is, en ook de ravijnen zijn bedekt met dicht, waaiend groen.

Wijde, ruime vergezichten, apotheozen van lucht en wolken heb je er dus niet, maar de groote verrukking van Nongko Djadjar is het wandelen door de dichte wouden in den omtrek, die ravijnen en bergen bedekken. Nergens is de illusie zoo groot van in Europa terug te zijn, dan in de bosschen van Nongko Djadjar. Alleen de talrijke apen-kolonies, die er huizen, en die je daar van vlak bij kunt bestudeeren, herinneren je er dadelijk weêr aan, dat je in Indië bent. De Zandzee en de Bromo zijn van daaruit bijna even gauw te bereiken als van Tosari uit. En het hotel van den heer Weyrich, klein maar zindelijk, is een echte illustratie van het bekende „une chaumière et ton coeur". Voor jonggetrouwden of gelieven lijkt mij Nongko Djadjar *het* gezegende oord bij uitnemendheid. Zoo'n stil kamertje in het rustieke hotel, zoo'n wandeling door dicht, beveiligend bosch, waar bloemen bloeien en de specht de stammen tikt, zoo'n apart, gezellig leventje midden in eenzaamheid van bergen-grandeur en wouden-mooi, het is als uit een oud sprookje van geluk, waar je bijna niet meer aan gelooven kunt.

Nongko Djadjar, Ngadiwono en Tosari zijn inderdaad drie paradijzen van Indië. En iemand, die in de Oost is geweest, en geen van deze drie lustoorden heeft bezocht, heeft het allermooiste van Indië niet gezien. Een bezoek aan Tosari alleen is een geheele reis van Europa uit waard, en als ik wel eens te veel denk om geleden ellende in Indië, en al de teleurstellingen daar ondervonden, hoor ik een verwijtende stem in mij fluisteren: „Maar je hebt dan ook Tosari gezien!"

En inderdaad, de schoonheid van Tosari is het éénige van Indië, waarnaar ik wel eens heimwee gevoel, ik, die nu toch zoo veilig terug ben, in mijn lief Holland, aan het Scheveningsche strand, waar de koele zeewind me omwaait, zooveel heerlijker nog dan de wind van Tosari. — Hoe eindeloos schoon is toch ons Holland, met de schitterende, groene koeien-weiden, de zachte, blauwe heiden, de stille grachten, waar hooge boomen peinzen boven diep donker water, en de blonde duinen, droomend langs de zee!

En tóch voel ik soms een vaag verlangen om nog ééns die heilige, blauwe bergen van Java te zien, de zacht golvende Penanggoenan, en de statige Ardjoena, en de Smeroe, met zijn trotsche rook-panache, opwaaiend in de luchten, van uit den top van de Penandjaän, bij het wondere droomen-oord, dat Tosari heet.

Wereldtentoonstelling te Parijs

DOOR

B. VER WIJK.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

Jammer, zeer jammer is het dat Nederland geen eigen paviljoen bezit in de Straat der Naties. Hoe goed ook vertegenwoordigd op koloniaal gebied en hoe juist ook ingezien hierin het zwaartepunt onzer aanwezigheid te leggen, doet het Holland bij het groote publiek een enorme moreele schade, geen eigen tehuis te bezitten tusschen die der overige Staten.

Spreek over de koloniën — wijs op de beide inlandsche woningen — probeer de schoonheden uit te leggen van den tempel, die de woningen scheidt — de Franschen vinden alles heel interessant, maar — Holland moet toch al heel klein zijn, dat het niet eens een eigen paviljoen bezit, zooals zelfs Finland en Monaco. Koloniën zijn koloniën, of dat nu Hollandsche zijn of Engelsche, zij hebben niet meer dan een succes de curiosité. Als er nu nog gedanst werd of muziek gemaakt, of als het ten minste inlanders waren die in de woningen bedienden!

Vooral in het laatste ligt veel waars. Eenmaal over het feit heengestapt, dat een der Indische woningen ingenomen is door de firma's Lucas Bols en Blooker, is het minst genomen onjuist, dat in deze Indische omgeving bediend wordt door Zeeuwsche boerinnetjes zoo uit Amsterdam. Ze zien er wel veel aardiger uit dan boerinnen gewoonlijk doen en hebben in haar kostuum een behoorlijk succes, maar wegcijferen dat het een anachronisme is, kan men niet.

Misschien hadden wij Hollanders ook nog over dit anachronisme heengestapt, als het een Hollandsch restaurant geweest was, dat zich op de koloniale afdeeling gevestigd had. Bij gebrek aan een Indische rijsttafel, had men dan tenminste van een Hollandsch broodje met kaas kunnen profiteeren. Dit is zeker een der eerste directe gevolgen van het niet bezitten van een eigen paviljoen. Onder ieder paviljoen n.l. heeft zich een nationaal restaurant gevestigd, die te zamen met hun licht en muziek den oever der Seine in een boulevard herscheppen. Nu is er op de geheele Parijsche Wereldtentoonstelling dus geen enkel plekje, waar een Hollander zich bepaald thuis gevoelt — want schandelijk ge-

noeg staat hij van zijne koloniën bijna even ver af als een Franschman — geen enkele plaats waar hij als gastheer zijne Fransche vrienden bij zich zou kunnen inviteeren.

Dit alles belet echter niet, dat de Hollandsche afdeeling op het Trocadéro zeer mooi is — zeer gedistingeerd — zonder eenig effectbejag. Zij bestaat uit 3 gebouwen. Het middelste, een zeer nauwkeurige reconstructie van den tempel Tjandi Sara op Java, is een mooie reproductie van de Hindoesche beeldhouwkunst der 6e eeuw. Het interieur wordt ingenomen door het beeld eener Hindoesche godin, nog steeds aangebeden door de inboorlingen van het eiland Bali.

Het Paviljoen van Nederlandsch Indië.

De tempel, geheel wit, vormt werkelijk een zeer gelukkig contrast met de bruinroode muren en sombere daken der beide aangrenzende Sumatrasche woningen. In de rechterwoning vindt men de mooie verzameling kleederdrachten tentoongesteld, door het eiland Bali der koningin bij hare troonsbestijging aangeboden — het linkergebouw is gewijd aan de ethnographische en geographische gesteldheid onzer koloniën.

Overigens maakt Holland, in de andere afdeelingen waar het vertegenwoordigd is, een goed figuur. De opmerking van den President der Fransche Republiek bij zijn eerste bezoek aan onze inzendingen, dat hij niet wist dat de Hollandsche kunstnijverheid reeds zulk een hoogte bereikt had, zal waarschijnlijk door verscheidene Hollanders zelf ook gemaakt worden.

Vooral doet het artistiek waas, dat over het geheel ligt, zeer aangenaam aan, éen leitmotiv van versieringskunst, opdoemend in iedere klasse, waarin Holland vertegenwoordigd is. Dit is voornamelijk toe te schrijven aan de persoonlijke teekeningen waardoor Holland in een mooi encadrement geplaatst werd.

Vooral de decoratie met batiks van de firma Arts & Crafts uit Den Haag is even mooi als nieuw. Zou hierin misschien eindelijk het middel gevonden zijn om moderne versieringskunst populair te maken? Het procédé waarnaar de firma hare stoffen componeert, wijkt in hoofdzaak weinig af van dat waarmede de Javanen hunne katoenen stoffen batikken, maar de teekeningen tafelkleeden enz., en hoe fraai onze Deventer tapijten, hoe volledig en interessant ons aardewerk, slechts in de batiks schijnt het mij toe, dat het buitenland een grooten en blijvenden indruk van onze artisticiteit in decoratieve kunst ontvangen zal.

En niet alleen in het serieuze van deze kunst, maar ook in gracieuze kleinigheden, zijn de Hollandsche batiks even brillant als

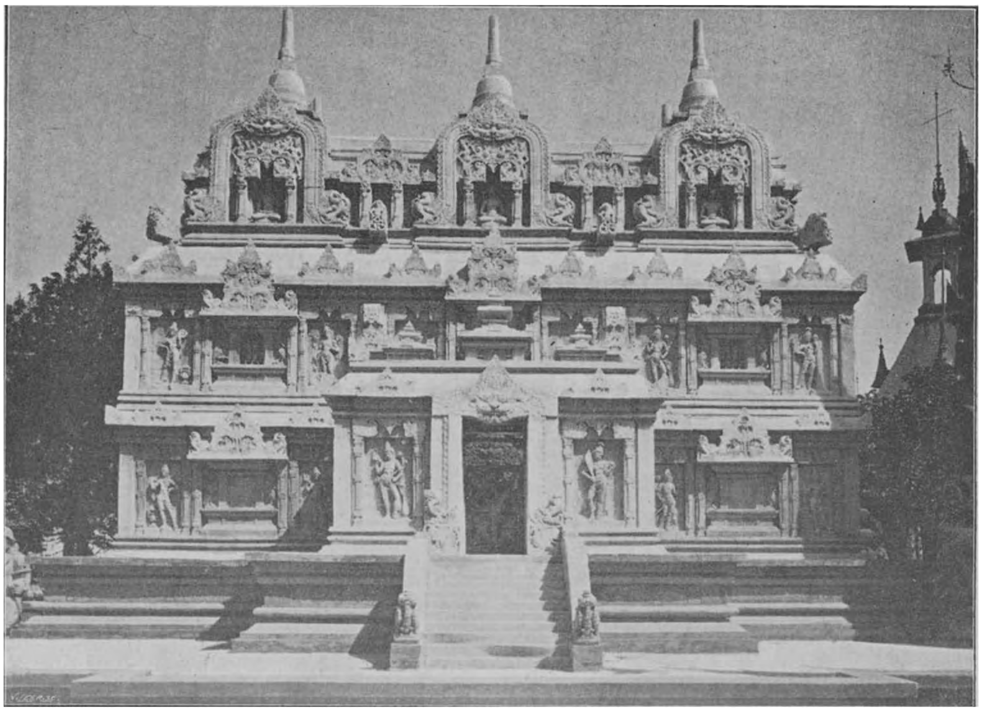

De tempel Tjandi Sara op Java.

en vooral de verwonderlijk mooie kleuren, die Arts & Crafts op deze artikelen overbrengt, maken er een geheel nieuwe kunst van.

Dit blijkt vooral in de beide nazendingen, waardoor de Haagsche firma persoonlijk vertegenwoordigd is. Voor mij vormen deze ondanks de bescheiden inrichting — te bescheiden misschien voor deze enorme wereldmarkt, de clou der Hollandsche sectie. Beide zijn gewijd aan het decoreeren van interieurs — gordijnen, canapeekussens, hoogst artistiek. In het genre kan ik me niets mooiers voorstellen dan een gebatikte theaterzak of tea-cosy. Zelfs de lastige tafelloopers worden bepaald mooi.

Bovendien is er voor den practischen Hollander nog een voordeel aan verbonden: de prijzen zijn zeker niet hooger, dan men gewoonlijk voor dit soort artikelen betaalt.

Holland is ook buiten de firma Arts & Crafts zeer goed vertegenwoordigd in de klasse Versieringskunst. De Hindelooperkamer trekt door zijn origineele en zeer

nauwkeurig gevolgden stijl, veel belangstellenden, die door de kamer heen ook de geheele afdeeling bezoeken, welke men anders door de slechte plaats nog licht voorbij loopen zou. Het succes dezer kamer is waarschijnlijk grooter dan de vlak daarover gelegen ultra-moderne inrichting, waaraan artiesten als Lauweriks & de Bazel, Cuijpers e.a. hunne medewerking verleend hebben.

De grootste inzending is die van de Faïence-fabriek Rozenburgh, die achter de Hindelooper-kamer gelegen, den geheelen ingang der eigenlijke Hollandsche afdeeling beslaat. Te oordeelen naar de vele kaartjes „verkocht" heeft deze fabriek hiermede een groot succes.

De klasse waarin Holland het eerstegereed was is die van Onderwijs. Deze afdeeling is zeer interessant. Naast de teekeningen der leerlingen onzer Ambachtsschool, vindt men hier een aanschouwelijk overzicht van het onderwijs voor Blinden, roerend in zijne koude tentoonstelling van landkaarten en voorzien van alle hulpmiddelen om blinden een idee van omtrek te geven.

Ook de Vereeniging ter bevordering van de belangen van den Boekhandel is in deze afdeeling zeer royaal vertegenwoordigd door hare fraaie en volledige inzendingen.

Over het algemeen kan men zeggen, dat Holland ofschoon niet ruim toch overal waar het vertegenwoordigd is, zich zeer voldoende presenteert. Door de beknopte inzendingen zal er niet zoo heel veel zijn wat het groote publiek sterk interesseert, — maar nog is alles niet klaar.

Groote en zoete verwachtingen worden nog bij ons opgewekt door de voorbereidingen in de klasse: Dranken en voedingsmiddelen.

Misschien dus dat met de „Skiedam" tevens die groote belangstelling komt.

EEN VELDCOLLATION VAN DE BOEREN IN HET KAMP.

De Harddraversstal van den Heer H. van Wickevoort Crommelin te Heemstede

DOOR

A. J. G. VAN MERKESTEIJN.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

Onder de eigenaars van harddravers in ons land, neemt de heer H. van Wickevoort Crommelin de eerste plaats in, zoowel door het aantal als door het gehalte zijner dravers.

Ik acht het daarom niet ondienstig in beknopten vorm eens het een en ander omtrent dezen stal mede te deelen, onder bijvoeging van afbeeldingen van eenige der meest bekende dravers, die de eigenaar zoo welwillend was ter reproductie voor

Pullaway.

dit Magazijn af te staan. Hiervan is *Gardenia* sedert verkocht aan den heer W. A. Ockhorst, te Scheveningen, en heeft, onder diens kleuren, in Berlijn zeer goede verrichtingen getoond.

Laat ik beginnen met te zeggen, dat er in ons land vijf vereenigingen zijn, die gedurende het gunstige jaargetijde (April— September of October), harddraverijen en

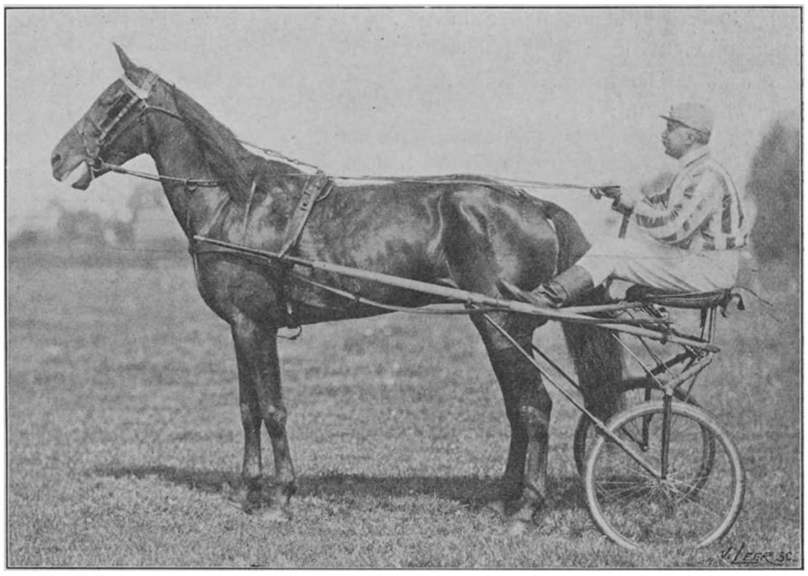

Alruna, van Lord Russel en Alga.

Gardenia, van Lynwood en Ugrumaya.

wedrennen uitschrijven op verschillende banen, die hier en daar verspreid zijn.

Gewoonlijk bedraagt het aantal dier „meetings," zooals men in de sportwereld zegt, 18 à 20, terwijl op elke meeting doorgaans drie rennen en drie draverijen worden gehouden. En al zijn de prijzen nu niet zoo bizonder groot, en niet te vergelijken met de sommen die in het buitenland worden verreden, zoo is er toch nog wel voordeel met de draverijen te behalen, indien men goede paarden en eenig geluk heeft.

Nu is de heer Van Wickevoort Crommelin iemand, die zich op het fokken van snelle paarden speciaal toelegt, en daarmede dan ook veel succes heeft.

Dat er heel wat toe behoort om zulk eene fokkerij op touw te zetten en te drijven, is zelfs voor een oningewijde begrijpelijk.

Eene eerste voorwaarde is natuurlijk dat men over voldoend kapitaal kan beschikken tot bestrijding van de kosten, die, uit den aard der zaak, zeer groot zijn. Verder dient men goed water en goed gras te hebben, tot ontwikkeling der jonge paarden, terwijl het, tot vorming van een sterk beendergestel, noodig is dat de bodem kalk en phosphorzuur bevat.

Al deze factoren stonden den heer Van Wickevoort Crommelin ten dienste. Een uitstekende hengst, *Pullaway*, van Fireaway en eene Norfolk-merrie, werden in Engeland aangekocht, op verschillende plaatsen in ons land geëxposeerd en bekroond met de hoogste onderscheidingen.

Later werd *Pullaway*, uitsluitend voor de fokkerij gebezigd en zulks met het beste gevolg, want zijne talrijke afstammelingen onderscheiden zich door snelheid en uithoudingsvermogen.

Op 22jarigen leeftijd troonde *Pullaway* nog als een Sultan onder zijne vasallen en zijn dood was dan ook een groot verlies voor de stoeterij.

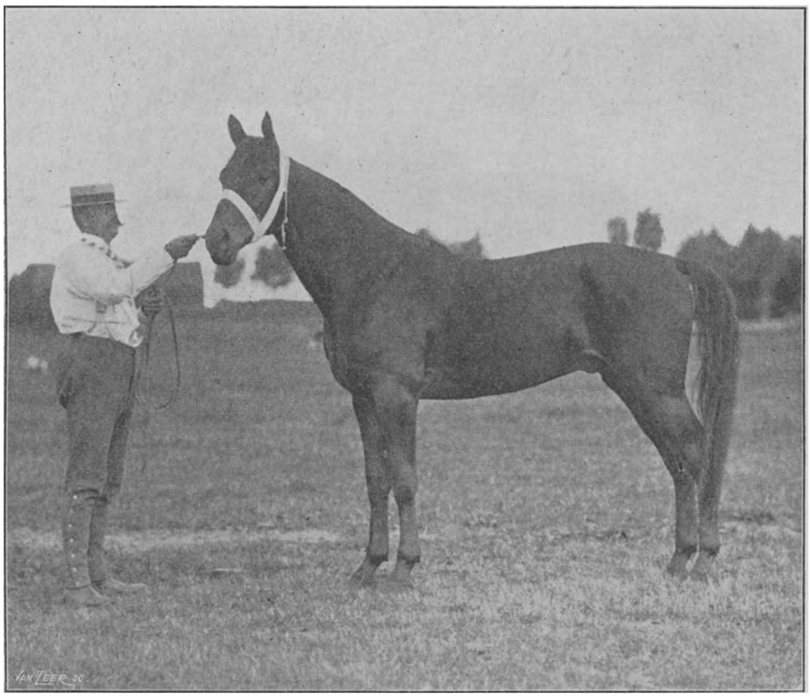

Concurrent, van Constantine en Inverness.

Men kan zich daarvan een denkbeeld vormen, wanneer men weet dat zijne afstammelingen van 1886 tot en met 1897 in totaal *f* 33300 wonnen.

Een tweede dekhengst, *Allouez*, geboren in Amerika en van het beste bloed, (vader Red Wilkes, moeder Fancy Wood), werd door den heer Crommelin aangekocht en vervult thans de plaats van *Pullaway*. De stoeterij is gelegen in de Haarlemmermeer, bij het stoomgemaal „de Cruquius."

De boerderij, annex eene melkerij van 30 stuks hoornvee, bestaat uit een hoofdgebouw, met een 2otal boxen en stal met standen voor 12 paarden, verder tuigkamer, magazijn, remise en slaapplaatsen voor de oppassers.

Om het middengedeelte, ingericht als bergplaats voor hooi en graan, loopt een breede gang, waarop de boxen uitkomen, terwijl er verder vertrekken zijn voor het bereiden van voeder, kaasmaken enz.

Bovendien zijn er nog afzonderlijke gebouwen met boxen en stallen voor 20 paarden, zoodat eene vrij talrijke cavalerie kan worden gehuisvest.

Jessie, eene Engelsche merrie, heeft vooral uitgemunt als fokmerrie, zoo ook *Alruna*, die vroeger ook wel op de baan uitkwam en getoond heeft groote snelheid te bezitten, die thans aan hare kinderen ten goede komt.

Alle producten van de stoeterij van den heer Crommelin, onderscheiden zich door krachtige, vrije bewegingen, en verraden aanstonds den grooten aanleg tot draven die zij van vaders- en moederszijde bezitten.

Een voornaam punt is echter hunne voorbereiding voor de baan, iets wat veel zaakkennis en overleg vereischt.

Aanvankelijk was de alom bekende pikeur Jan Koster als trainer en rijder aan den stal verbonden, doch de zoon van den eigenaar, de heer A. H. van Wickevoort Crommelin, heeft hem spoedig vervangen,

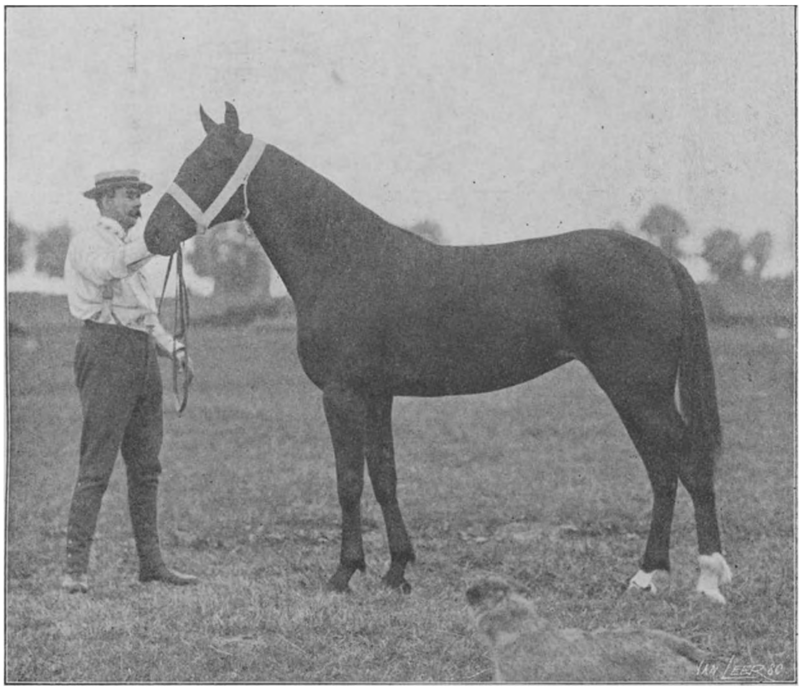

Cyclone, van Dark Night en Jeanne Lorette.

en men kan gerust zeggen dat de leerling den leermeester niets toegeeft in bekwaamheid en handigheid.

Voor het aanrijden van de dravers heeft de heer Crommelin in den Cruquius polder een baan laten aanleggen, waarop, in het hippische seizoen, door de *Nederlandsche Harddraverij- en Renvereeniging* ook een paar meetings worden gehouden.

Dat trainen van de jongere en oudere paarden is geen gemakkelijk werk, en vereischt veel geduld en overleg, terwijl men ook „handen aan zijn lijf moet hebben."

Daarbij neemt het veel tijd in beslag, vooral bij een zoo groot aantal paarden als de stoeterij bezit. De heer A. H. van Wickevoort Crommelin is er dan ook dagelijks, van 's morgens tot 's avonds, mede bezig en dus een *hard working man*.

Het succes van den stal begint met de Derby's, harddraverijen voor 3jarige Nederlandsche hengsten en merriën, die telken jare door de vertegenwoordigers van het blauw en wit gestreepte buis worden gewonnen. Later nemen diezelfde paarden ook aan andere draverijen deel en zeer dikwijls met gunstig gevolg.

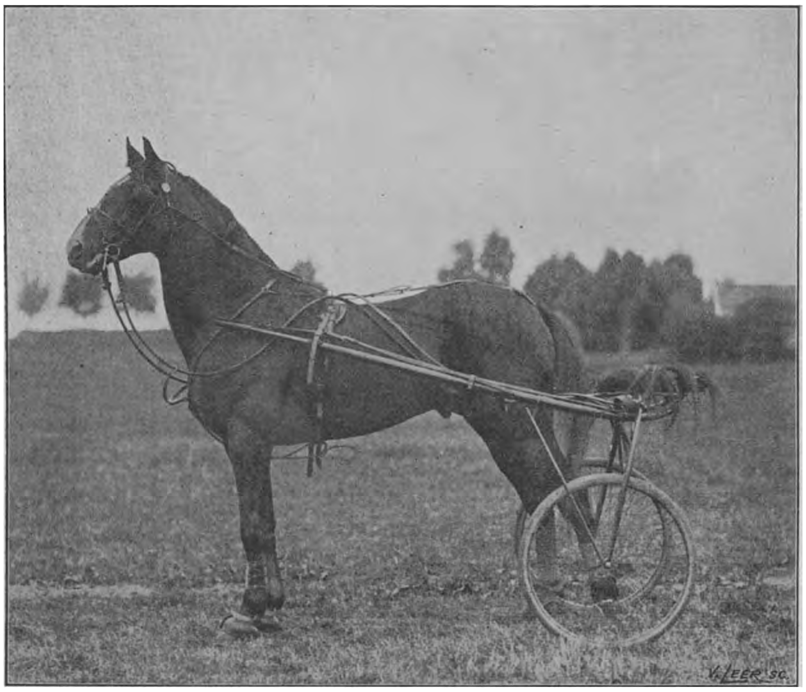

Controleur, van Stranger en Fedalma.

De stal van den heer Crommelin is dan ook, met uitzondering van het jaar 1891, sedert 1888 onafgebroken de eerste geweest op de lijst der winnende eigenaars. En deze eereplaats moge ook verder steeds door den stal worden ingenomen; zij is alleszins verdiend.

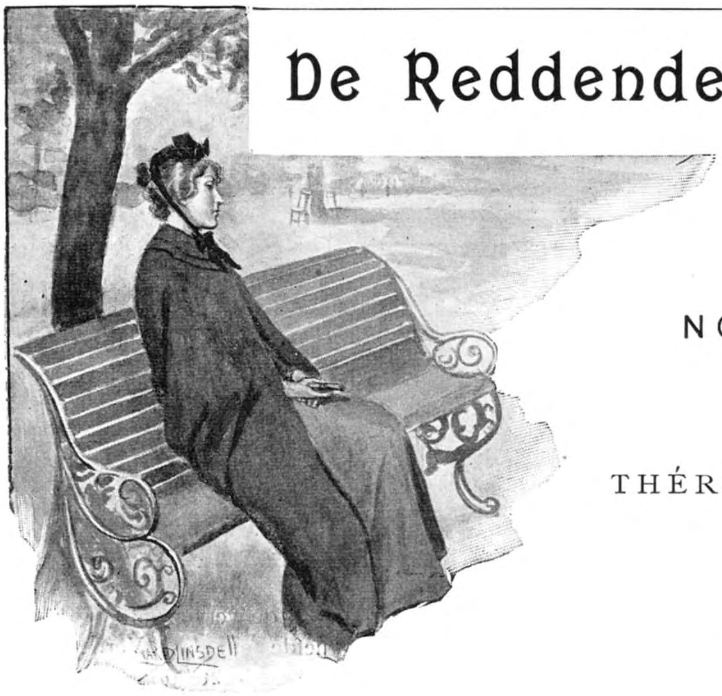

De Reddende Hand

NOVELLE

VAN

THÉRÈSE HOVEN.

Ze staat voor den spiegel en bekijkt met welgevallen haar fraai gevormde taille, slank en toch gevuld genoeg om niet mager te zijn.

Het crême japonnetje, waaraan de naaister de laatste hand legt, staat haar uitstekend; het matte der stof doet het goud van haar lokken meer schitteren en tempert haar teint, die wel eens, vooral bij groote emoties, wat te kleurig is.

't Type eener blondine is ze, eener gelukkige, vroolijke, luchthartige, twintigjarige blondine, die nooit verdriet of zorgen gekend heeft.

Slechts één schaduw was er voortdurend op haar zonnig pad — en die was er, doordat ze haar levensweg heeft moeten bewandelen ongeleid door de zachte hand eener moeder.

Meneer Noordendorp, Eva's vader, had zijn vrouw bij de geboorte zijner dochter verloren en hij had haar nimmer een stiefmoeder willen geven.

Hij zelf had gewaakt bij 't wiegje; hij had 't teer-ontluikende leven gekoesterd, hij had de eerste stappen van 't moederlooze wicht, met vreugde en angst tegelijk, gadegeslagen.

Later, toen ze schoolging, had hij een oog op haar studies gehouden en haar met het schoolwerk geholpen en nog later had hij haar binnengevoerd in den gezelschapskring, waartoe zij door haar stand en opvoeding behoorde en waarvan zij weldra een der grootste *attractions* was.

En toen gebeurde er wat te voorzien was — Eva Noordendorp — 't mooie, aardige meisje, werd door hofmakers omringd en degene, die steeds aan haar zijde was, bleef ook aan 't front en werd door haar verkozen als haar levensgezel.

Den vorigen dag heeft hij haar gevraagd en heeft ze hem haar jawoord gegeven en eerlang zullen kaarten, 't heuglijke feit der verloving van:

EVA MARIA NOORDENDORP

EN

ALBERT VAN DE WEETERING

Arts,

vermeldende, de wereld ingaan.

Het is een zalige toekomst, die zich voor haar opent. Albert is juist de man, zooals haar jeugdige verbeelding er zich een gewenscht heeft — forsch, rijzig, met een lief, vriendelijk gezicht, opgeruimd en vroolijk en toch ernstig ook, als 't noodig is.

Zijn leven als geneesheer brengt dat mee, ze vindt 't heerlijk om een doktersvrouwtje te worden.

Van nature is ze huiselijk en ze stelde zich al voor, hoe ze hem 's avonds, als hij uitgeroepen is geworden, zal afwachten met een kop thee en een warm grogje en een blijden glimlach — waaruit hij haar hartelijke toewijding zal kunnen opmaken.

Voor hem zal ze leven, alleen voor hem. Ze zal geheel in hem opgaan en dat zal haar niet vreemd vallen, want tot nu toe heeft ze immers ook altijd geleefd om een ander, haar vader, het leven te veraangenamen. Ze is een braaf, trouw dochtertje geweest en ze zal een brave, trouwe huisvrouw worden.

Wel naar, dat ze papa zal moeten verlaten, maar vader zelf is zoo gelukkig, dat zij een man heeft gevonden, die haar waard is en die eenmaal zijn plaats zal kunnen innemen.

Hij zelf is niet jong meer; hij was laat getrouwd en 't verdriet, veroorzaakt door den dood zijner vrouw, heeft hem, vóór zijn tijd, oud gemaakt.

Hij zal zijn huis opgeven en op kamers gaan wonen en natuurlijk veel bij zijne getrouwde dochter komen.

Papa is zoo goed, zoo onzelfzuchtig; hij zal zeker niet klagen over de verandering, die voor zijn dochter zulk een zalig, gelukaanbrengende wending van het lot is.

Wat is ze toch een Zondagskind!

Eerst aangebeden door haar vader, die slechts voor haar leefde en geliefd door haar aanstaande, die haar blijkbaar voor 't mooiste, beste, aardigste meisje van de wereld houdt.

Trotsch verheft ze het kopje in de lucht en ziet weer in den spiegel, om te kijken of de rug van haar nieuwe kleedje wel onberispelijk zit.

Toevallig valt haar oog daarbij op het gelaat der naaister, wier beeld eveneens door den spiegel weerkaatst wordt.

Mina Verheyst is niet ouder dan zij zelve en wat een verschil; haar rug is reeds gekromd door het voorover leunen; haar gezichtje is bleek en getrokken — haar oogen staan hol, zijn omgeven door groote, blauwe kringen. En wat een droeve ernsttrek ligt er om haar mond.

Onwillekeurig vergelijkt Eva haar eigen, stralend persoontje bij dat der naaister... zij ziet er uit als de verpersoonlijking der zegevierende liefde en Mina Verheyst als een arme terneergedrukte door 't noodlot.

Zou dit contrast alleen veroorzaakt zijn door het verschil in levensomstandigheden, of zou er een andere reden voor zijn?

Als ze er eens naar vroeg?

Onbescheiden zou 't niet wezen; ze kent 't naaistertje al zoo lang en dan ook, ze deed 't enkel uit belangstelling, niet uit flauwe nieuwsgierigheid.

Zelve is ze zoo doordrongen van het voorrecht om mensch te zijn, dat het haar zeer doet iemand te zien, voor wie het geen voorrecht, doch een last schijnt.

„Mina," zegt ze, op zacht vriendelijken toon. „Je moet eens oprecht met mij zijn; je ziet er zoo bedroefd uit; heb-je iets, dat je hindert?"

De naaister heft het hoofd op en kijkt haar aan, met iets verslagens in haar blik, dat Eva verontrust.

„Wat is er?" fluistert ze.

„Och! dat kan ik u niet zeggen," geeft Mina ten antwoord. „Wacht, ik zal hier nog een steekje aan doen en dan hier, op de ceintuur even een speld steken, waar de oogjes hooren. De ceintuur is nog te wijd, de juffrouw heeft ook zulk een dun middeltje."

Ze heeft gauw en als werktuigelijk ge-

sproken, alleen maar om de aandacht van haar zelve af te leiden.

Maar Eva laat zich zoo niet afschepen. Nu 't meisje zich op een hoek der canapee nederzet om 't noodige aan de ceintuur te doen, gaat Eva naast haar zitten en haar 't werk uit de handen nemende, zegt ze, half plagend, half ernstig: „Nee, Mina, zoo kom-je niet van mij af. Toe, vertrouw mij nu eens en vertel me, wat je op 't hart hebt!"

Mina zucht en herhaalt: „Dat kan ik u niet zeggen."

„Waarom mij niet? Je kunt me gerust vertrouwen; als je 't liever niet hebt, zal ik er met niemand over spreken, zelfs niet met dokter van de Weetering."

Bij 't hooren van dien naam, ontstelt het arme meisje zichtbaar; een donkerrood kleurt haar wasbleeke wangen, haar lippen trillen en langzaam rollen groote tranen over haar gezicht.

„Wat is dat nu?" vraagt Eva verschrikt.

„Och! toe, vraagt u mij niets," smeekt de naaister, „laat mij nu uw ceintuur afmaken en dan nog een steekje aan de garneering, dan is de japon heelemaal klaar, dan kunt u ze aanhouden en er in gaan wandelen met meneer Albert... met Dr. van de Weetering."

Eva ziet verbaasd op... hoe kon de naaister weten, dat haar aanstaande Albert heet? Misschien heeft ze 't van een der dienstboden gehoord, dat kan, in 't bijzijn der tweede meid heeft Eva hem natuurlijk eens bij den naam genoemd, maar de toon, waarop ze 't zei? Zonder er zich rekenschap van te geven, om zoo te zeggen, zonder dat ze er bewust van was, vraagt Eva op eens: „Mina, zeg eens eerlijk, heeft je verdriet iets met Dr. van de Weetering te maken?"

„Wel nee, juffrouw," stamelt ze onthutst. „Hoe kan u dat nu denken? Meneer Albert is immers een heer... een echte heer en ik ben maar een burgermeisje..."

„Heeft hij je soms behandeld? Ben-je zijn patiënte geweest?"

„Och! nee, juffrouw, toe, vraagt u nu niet verder? Ik zeg u toch niets. Trouwt u nu maar met meneer en... laat u mij maar. Om mij behoeft u zich niet te bekommeren en meneer evenmin. Ik zal er wel komen. U moet mij maar vergeten, dat is 't beste..."

„Vergeten, maar Mina? Je hebt al zoo lang voor me gewerkt; weet-je nog wel dat je al een rok voor me gemaakt hebt, toen je zestien jaar was en pas leermeisje bij juffrouw Tholen?"

Ze zegt 't om even af te stappen van 't onderwerp, dat haar zoo na aan 't hart ligt en waarop ze niet durft door te gaan.

„O! ja, juffrouw, zeker, dat herinner ik me best, u was toen ook net zestien geworden, u droeg nog korte rokken en uw haar, in een lange vlecht, op uw rug. Ja, ik werk al heel lang voor u."

„En je zult 't nog heel lang voor me doen, hoop ik," zegt Eva hartelijk.

Mina schudt 't hoofd.

„Waarom niet? Ik heb nu juist zooveel noodig voor mijn uitzet, want we trouwen al heel gauw, en later ook, als ik getrouwd ben, dan moet je ook voor me blijven..."

„O! nee," roept Mina angstig uit.

„Waarom niet?" vraagt Eva, op haar beurt, angstig. „Je hebt toch niets tegen mijn man? Je kent hem niet eens?"

Mina ziet haar verwonderd aan.

„Ken-je hem dan wel? En daareven zei je, dat je hem niet kende, tenminste, dat je niet onder zijn behandeling was geweest..."

Op eens begint het arme naaistertje hevig te snikken.

„God, Mina, wat is er toch? Is er bij je thuis iemand ziek?"

Mina schudt 't hoofd.

„Ben-je soms in geldverlegenheid?"

Dezelfde ontkennende beweging.

„Wat is er dan?"

„Och! laat u mij maar."

„Nee, Mina, heusch, dat kan ik niet doen," zegt Eva, vastberaden. „Je doet zoo raar en de naam van Dr. van de Weetering doet je zoo ontstellen, dat ik de waarheid

weten wil. Heb je mijn aanstaande vroeger gekend en hoe?"

Mina aarzelt, dan steekt ze haar hand in haar zak, haalt er een briefje uit en geeft het aan Eva.

Deze leest:

„Beste Mina,

Deze dient om je te melden, dat ik trouwplannen heb. Je zult het wel begrepen hebben uit mijn wegblijven. Ik had het je eerst willen zeggen, om je de tijding te verzachten, maar mijn houding in den laatsten tijd, zal je wel genoegzaam voorbereid hebben.

Ik kan niet meer bij je komen, je moet maar flink zijn en je in 't onvermijdelijke schikken. Ik ben je zeer dankbaar voor de liefde, die je mij steeds betoond hebt. Vroeger hield ik ook veel van je, dat weet je, doch langzamerhand ben ik gaan inzien, dat een verhouding als de onze, toch niet kon blijven bestaan.

Ik weet, dat het je hard moet vallen, dit te hooren, maar ik wil oprecht met je zijn, dat ben ik altijd geweest. Je zult dan ook wel gemerkt hebben, dat mijn gevoelens voor je, langzamerhand, verflauwd zijn en, onder zulke omstandigheden, is 't beter elkander niet meer te zien.

Bovendien zouden mijn plannen dit vanzelf onmogelijk maken.

Ik zend je hierbij een klein afscheidscadeautje, dat je wel van mij zult willen aannemen.

Als je ooit hulp of steun noodig hebt, kun-je je gerust tot mij wenden, ik zal altijd bereid zijn je te helpen. Verder reken ik op je bescheidenheid.

Het doet mij ontzaglijk veel leed je verdriet te moeten doen, doch ik kan het je niet besparen.

Tracht je flink te houden, dat is alles, wat ik je tot afscheid zeggen kan.

A. v. d. W."

„Mag ik dit houden?" vraagt Eva, op ijskouden toon, nadat ze den brief gelezen heeft.

„Wat wilt u er mee doen?" brengt Mina met moeite uit.

„Dr. van de Weetering toonen, waarom ik mijn engagement met hem verbreek."

„Och! God, juffrouw, nee... doet u dat nu toch niet. Waarom zoudt u dat doen? Mij zou 't niet meer helpen."

„Houd-je nog van hem?"

„Ik weet 't niet. Och! ik wou nu maar, dat ik 't u niet verteld had. Ik was 't ook niet van plan, heusch niet; want gemeen ben ik nooit geweest, maar u vroeg er zoo naar. Zegt u nu zelf: hebt u 't me nu niet, om zoo te zeggen, afgedwongen?"

„Je zag er zoo ongelukkig uit..."

„Nu ja... dat is natuurlijk. 't Is ook iets als je zoo'n brief krijgt..."

„Wanneer heb-je 'm gekregen?"

„Gisteravond."

„Zeker, nadat hij mij gevraagd had," mompelt Eva bij zichzelve.

„Ik had altijd nog zoo'n hoop," stamelt Mina.

„Maar is 't waar, dat de dokter in den laatsten tijd minder bij je kwam?"

„O! ja... jokken doet hij nooit. 't Is zeker al wel drie maanden, dat hij veranderd is. Maar hij was toen net in zijn examen, weet u, en toen hij eenmaal arts was, wist ik toch, dat hij promoveeren moest. Ik heb een neef, die apotheker is, en die heeft 't me allemaal vertelt. Ik vond 't wel zielig, dat hij zoo weinig meer kwam, maar ik dacht, dat hij 't zoo druk had zooals 't dan al gaat... niet waar? Je hoopt tegen beter weten in."

„Dus dacht je toch wel eens... dat 't niet altijd zou duren?"

„Och! ja, juffrouw, tusschenbeide wel! Maar, natuurlijk op 't moment voel-je 't. En 't trof nu ook al zoo ellendig mogelijk, dat hij me liet voor u en dat de japon, waaraan ik bezig was, toen zijn brief kwam, dienen moest voor u — om uw engagementsvisites mee te maken. Och! anders had ik me wel goed gehouden... maar nu..."

En weer snikt ze 't uit.

Eva vraagt zich af... of haar tranen wel enkel van smart spreken en of ze niet ten deele aan wangunst te wijten zijn, doch ze wil er niet op doorgaan, zich er niet in verdiepen.

Ze is te ellendig om over iets door te denken. Ze neemt de ceintuur uit Mina's handen en zegt: „Zoo, laat nu maar, ik zal me wel redden... je kunt wel gaan en... dien brief zal ik je wel terug sturen."

Mina wil nog iets zeggen, doch Eva belet 't haar, ze wil niets hooren.

Haar besluit staat vast en ze wil er terstond uitvoering aan geven.

Ze speldt de ceintuur dicht; haar toilet is wel niet zeer passend voor wat ze van plan is, maar ze wil zich niet ophouden om een andere japon aan te doen.

Ze weet, dat ze zich, als ze één oogenblik tot zichzelve kwam, zóó nameloos ongelukkig zou gevoelen, dat ze geen kracht meer zou hebben haar voornemen ten uitvoer te brengen... en ze wil sterk zijn.

Ze zet dus haastig haar hoed op, gunt zich geen tijd een mantel aan te doen en verlaat het huis.

Even kijkt ze op haar horloge, 't is half twee; zijn spreekuur is tot twee uur, ze vindt hem dus zeker thuis.

Nu zegent ze het, dat hij dokter is; bij een ander jongmensch zou ze het niet durven wagen om naar zijn kamers te gaan en dat alleen, maar bij een dokter doet 't er niet toe.

Ze loopt zoo snel ze kan, en zonder zich op te houden, recht op haar doel aan. Na weinige minuten is ze er.

„Kan ik den dokter spreken?" vraagt ze aan den knecht, die haar de deur open doet.

Haar oog valt op het gelaat der naaister.

Haar eigen stem klinkt vreemd van de opgekropte emotie.

„Jawel, dame, maar wilt u even wachten? Er is juist iemand bij den dokter. Gaat u in de wachtkamer."

Ze volgt werktuigelijk.

Dan kijkt ze schuchter rond; ze is nu toch bij hem, bij den man, wien ze, nog geen vier-en-twintig uur te voren, beloofd heeft zijn vrouw te worden... en lief en

leed met hem te deelen. En nu komt ze bij hem om die belofte terug te nemen.

Verstrooid kijkt ze rond... er is nog een dame in de wachtkamer.

Een patiënte natuurlijk... die zal moeten voorgaan.

't Duurt dan ook niet lang, of de deur der kamer gaat open en de knecht, zich tot de langst-wachtende wendende, zegt op een machinaal-apodictischen toon: „U kunt binnenkomen."

Eva is alleen... ze is te schuchter om rond te kijken; 't was of de tegenwoordigheid van die andere dame, een soort van sanctie aan haar daar zijn gaf.

Ze voelt zich verlegen en indringerig... ze weet niet goed meer, wat ze van plan is te zeggen, ze ziet er nu wel tegen op en hoopt... dat de patiënte, die nu bij hem is, lang zal blijven.

Dan schaamt ze zich voor zichzelve en verlangt naar 't einde van 't consult...

Ze hoort stoelengeschuifel in de naaste kamer... dan de deur opengaan en tegelijkertijd een electrisch schelletje, zeker een waarschuwing voor den knecht om de bezoekster uit te laten. Hij is dus alleen... ze aarzelt niet langer en opent, zonder zich te bedenken, de deur, die naar zijn kamer leidt.

De dokter, die van het oogenblik pauze, tusschen de twee consultaties, gebruik wil maken om even de courant in te zien, heeft juist plaats genomen in een fauteuil waarin hij zich behagelijk uitstrekt.

Bij 't omdraaien van den knop springt hij op en ziende, dat 't zijn meisje is, roept hij, op blijden toon: „Ha, dat is eerst een verrassing!" — dan de stroeve uitdrukking op haar gelaat lezende — vervolgt hij, angstig: „Er is toch niets kwaads?"

Op eens komt 't over haar... dat ze hem liefheeft... haar ziel gaat naar hem uit. Die knappe man met het sympathieke uiterlijk, trekt haar aan, zooals nog nimmer een man haar aangetrokken heeft.

Als ze de ingeving van heur hart zou volgen, dan zou ze voor hem nederknielen en hem zeggen: „Neen... ik behoor je toe. Schenk me je liefde... ik zal er mee tevreden zijn en niets meer vragen."...

Maar de brief dan... van Mina?

„Ik kom je spreken," zegt ze, op zulk een hollen toon, dat hij er van ontstelt.

„Ga zitten, lieve kind." Hij wil haar hand nemen en haar naar een stoel geleiden, doch zij trekt die haastig terug en zegt: Ik kan 't wel staande afdoen," en dan zonder een woord meer, neemt ze 't omineuse schrijven uit haar zak en 't hem gevende, vraagt ze, met trillende stem: „Ken-je dit ook?"

„God...!" roept hij verschrikt uit: „Hoe kom-jij daar aan?"

Zijn gelaat is aschgrauw geworden; 't duurt slechts één seconde... dan herstelt hij zich:

„Ga toch zitten," herneemt hij kalm. „Dan zal ik je de zaak uitleggen."

„Er valt niets uit te leggen, ik begrijp er genoeg van. Vroeger heb je dat meisje lief gehad en haar trouw gezworen en nu je je verbeeldt mij lief te hebben, of misschien alleen, omdat je het, voor je maatschappelijke positie, beter vindt, een meisje van je stand te trouwen, laat je haar zitten, dank je haar af... als een meubel, dat men door een ander vervangt. O! 't is laf... 't is laf hartig en ik kan niet anders dan verachting voelen voor een man, die zoo handelt."

Ze heeft zoo snel en driftig gesproken, dat hij er niet tusschen kan komen; als ze eindelijk ophoudt, zegt hij, op den rustigen toon, aan doctoren eigen: „Mag ik nu ook eens iets zeggen, Eva?"

Ze trekt de schouders op, als wil ze te kennen geven, dat hetgeen hij betoogen zal, niet den minsten invloed op haar zal hebben. Hij slaat er geen acht op, doch vervolgt bedaard: „Wat je zegt van trouw zweren is onwaar. Meisjes als Mina Verheyst zweert men geen trouw. Als jongelui, uit onzen stand, een betrekking met zulke meisjes aanknoopen, dan weten de beide partijen wel, dat zoo iets niet eeuwig duurt."

„Ja, dat zeggen jelui, omdat 't gemakkelijk voor jelui is, maar denk je, dat de arme

bedrogen meisjes er zoo over denken?"

„Als ze verstandig zijn, ja. In 't begin, als zoo iets afgaat, vinden ze 't natuurlijk niet prettig, maar, geloof me, ze zetten er zich al heel gauw overheen en hebben dan weer een ander lief."

„Mina Verheyst was wel onder den indruk en heel erg ook, dat kan ik je verzekeren; ze zag er heel slecht uit."

„O! ik beweer ook niet, dat die meisjes geen gevoel hebben, maar ze zijn niet zoo fijngevoelig en zoo idealistisch als andere meisjes. Ik kan het moeielijk met jou bepraten. Je bent nog zoo'n kind, Eva. In sommige opzichten ben je nog zoo onschuldig..."

„Gelukkig ja!"

„Ik weet niet, of dat wel zoo gelukkig is. Kijk eens, kindje, de wereld is niet zoo rooskleurig en zilverrein, als meisjes, zooals jij bent, denken. Het leven is vol ruw materialisme en het is een fout in de opvoeding der zoogenaamde jonge dames, dat ze daarbuiten worden gehouden..."

„Noem je dat een fout? Juist 't tegendeel, hoe langer men zich onze maatschappij kan blijven denken als een plaats, waar alles goed en edel en braaf is, des te beter..."

„Toch niet, Eva. Degenen, die er zoo over denken, leven in het Paradijs der Dwazen en dubbel hard valt het hun, als ze met de werkelijkheid in aanraking komen."

„Moet dat dan?" vraagt ze angstig.

„Ja, kind, dat kan niet anders. De mensch is nu eenmaal geen engel, de man zeker niet. De verhouding tusschen den man en de vrouw bestaat niet uit een gouden webbe van illusies... er zijn andere factoren in ons bestaan, die krachtig meespreken..."

Ze wendt de handen af: „Och! zwijg toch, 't is zoo vreeselijk, ik wil 't niet hooren. Ik ben al zoo in jou teleurgesteld, zeg me nu niet, dat alle mannen zoo zijn... neem me niet alle illusies weg. O! God, Albert, 't is zoo wreed. Ik voelde zulk een vereering voor je, ik zag zoo tegen je op. Je waart, gedurende al dien tijd, dat je mij het hof maakte, zoo hoffelijk en beminnelijk en gisteren, nadat we ons verloofd hadden, zoo teeder en toch zoo eerbiedig. Ik dacht, dat ik je eerste liefde was..."

„Mijn eerste, reine liefde ja. Zooals ik jou nu liefheb, Eva, heb ik nooit eene andere vrouw liefgehad. Jij bent de eerste, die in mij den wensch heeft opgewekt, om er mijn levensgezellin van te maken. Zoodra ik jou zag en je leerde kennen en waardeeren, dacht ik: „Zij zou een goede vrouw voor mij zijn." Ik nam mij voor je wederliefde te winnen en je, als mij dat gelukken mocht, zoo gelukkig te maken, als in mijn vermogen zou zijn. En dat wil ik ook, Eva, ik hernieuw de belofte, die ik je gisteren deed. Geloof me, kind; schenk mij je vertrouwen, dat een oogenblik aan 't wankelen is gebracht, terug en je zult zien, dat we gelukkig worden."

Zijn stem is langzamerhand week en teer als die eener vrouw geworden.

Alles in Eva dringt haar om die stem te gehoorzamen, om 't gebeurde te vergeten en met hem de toekomst in te gaan.

Hij... ziende haar zwakheid, trekt haar naar zich toe en wil haar hoofdje omvatten...

Toen... op eens... ziet ze hem... met Mina... en ze maakt zich uit zijn omarming los.

Nog eens heeft hij een vrouw omvat... en toen verlaten.

Haar, die eerste hoort hij toe.

„Nee, laat me," zegt ze, op bevelenden toon, „ik geloof je niet; ik kan je ook niet meer vertrouwen. Ik wil ook niet je vrouw worden, ik heb geen recht op je."

„Eva, luister eens. Heb je met je vader gesproken?"

Ze schudt 't hoofd.

„Doe dat dan, dom kind," vervolgt hij op een toon vol medelijden. „Ik wou, dat je moeder nog leefde; een moeder kan zoo heerlijk met een meisje spreken. Zij kent de wereld, ze heeft alle ervaringen van het leven opgedaan en ze kent tevens 't hart harer dochter. Heb je geen moederlijke vriendin, Eva, die met je zou kunnen spreken?"

„Ik heb niemand noodig," antwoordt ze trotsch, „ik weet, wat ik doe. Ons onderhoud heeft al te lang geduurd — het is tijd dat er een einde aan komt."

„Je wilt toch zoo niet weg gaan, Eva? Ik heb je zoo lief, kind. Toe, stoot mij niet terug, ik zal een goede, trouwe man voor je zijn ...."

„Ik geloof je niet. Je hebt al eens een vrouw bedrogen ..."

„Och! dat was heel iets anders ..."

„In mijne oogen niet."

„Wil-je dan, dat alles uit is tusschen ons? Dat we den schoonen droom van liefhebben en één zijn, dien we gisteren begonnen, afbreken? Zijn je gevoelens voor mij zóó oppervlakkig, dat je die zoo maar smoren kunt, is mijn beeld dan niet in jouw hart geworteld, gelijk jouw beeld in 't mijne?"

„Ik weet 't niet," prevelt ze, „alles is dood in mij ... laat me gaan."

„Goed, ik zal je niet tegenhouden ... als je liefde zóó zwak is, dat ze verdwijnt bij de eerste ontgoocheling, ja, dan is 't beter, dat wij afscheid van elkander nemen... maar bedenk je, Eva. Bedenk, dat de oprechte genegenheid van een eerlijk man niet een gave is, die men van zich werpt.

Je hebt me beleedigd, Eva, je hebt tot mij gesproken, gelijk nog nimmer een vrouw gewaagd heeft het te doen... en toch draag ik je er geen kwaad hart voor toe. Ik vergeef je, want 't was een diep ingekankerd vooroordeel, dat je aldus deed spreken. Het waren bekrompen inzichten en onkunde van het leven."

„Het was de ingeving van mijn hart...."

„O! nee, het hart oordeelt niet zoo scherp en zeker niet 't hart van een vrouw, die lief heeft ... maar ik wil er niet verder op doorgaan. Ik geef je je belofte terug... 't is uit tusschen ons... tot je van je dwaling geneest. Is 't eenmaal zoo ver, Eva, aarzel dan niet. Keer tot mij terug, beken ongelijk. Verwoest niet onze beide levens door valsche schaamte.

Mocht er een ure komen, dat je de waarheid inziet van mijn woorden, waar je nu geen geloof aan hecht... zeg 't mij dan eerlijk ... tot zoolang vaarwel!"

Ze gaat... maar niet als de wrekende onschuld, als de zegevierende deugd.

Ze heeft met hem gebroken uit vrijen wil en toch ... heeft ze een gevoel, als ware zij overwonnen.

Haastig, als ze gekomen is, keert ze naar huis terug en gaat ze naar haar toiletkamer om zich te verkleeden.

Nauwelijks is ze begonnen met haar voile los te knoopen, of er wordt aan de deur geklopt en haar vader vraagt admissie.

„Ja, papa."

En, als haar vader de kamer binnentreedt, stort ze zich in zijn armen en schreit ze haar meisjes-smart bij hem uit, gelijk ze, in vroeger jaren, haar kinderleed bij hem heeft uitgeschreid.

„Vrouwtje, kindje, wat is dat nu? Tranen ... en gisteren pas verloofd; kijk, ik breng je nog al een anjer — de eerste uit onze serre, een witte. Andere jaren bloeiden de roode en gele eerst, maar nu hebben ze zeker den voorrang aan de witte gegund. Nu moet alles wit zijn voor ons aanstaand bruidje, maar dan moet je ook vroolijk zijn...."

„Ik ben geen bruidje," snikt ze.

„Nee, nu nog niet, maar je hoopt 't toch te worden? Och! kind, de trouwdag zal er gauw genoeg zijn ... en dan blijft papa alleen."

„Nee, vadertje. ik zal u nooit verlaten."

„Puh, tut... niet zoo spreken. Die bruigom van jou ziet er niet uit, alsof hij lang zal willen wachten."

„Papa, laten we elkander toch begrijpen. Luister nu eens naar me. Hij is mijn bruigom niet en zal 't nooit worden. Ons engagement is verbroken...."

„Wat zeg je? Heeft hij.."

„Niet hij, maar ik. Ik kom zoo juist van hem terug, ik ben bij 'm geweest om hem zijn woord terug te geven."

„Zoo, en waarom? Houd je niet van hem? Dat had je gisteren toch wel kunnen weten. Wat je nu hebt gedaan, is zoo onbehoorlijk mogelijk. Men neemt niet één

dag iemand aan om hem den volgenden dag weer te bedanken. Je valt me tegen, Eva, ik had nooit gedacht, dat jij zoo lichtzinnig zoudt zijn."

„Lichtzinnig! O, papa, als u alles wist!"

„Vertel 't me dan, aan dat geschrei heb ik niets."

Eva droogt haar tranen en vertelt haar vader, waarom ze met Dr. van de Weetering gebroken heeft.

Ze had verwacht, dat hij haar verontwaardiging zou deelen en zich, in scherpe bewoordingen, over het gedrag van den dokter uit zou laten. Doch, in stede daarvan, begint hij hartelijk te lachen en, als Eva hem verwonderd aanziet, zegt hij, op gemoedelijken toon: „Jou malle meid, is dat nu een reden? Zoo iets hebben alle jongelui. Van de Weetering heeft de zaak zoo netjes mogelijk behandeld, trouwens, dat heeft hij mij ook verzekerd...."

Eva ontzet. „Wat!" gilt ze. „Wist u 't?" „Dat hij vroeger een... ahem!... een *amourette* met een burgermeisje had?... Had hij de onbeschaamdheid u dat te vertellen?"

„Van onbeschaamdheid zijnerzijds was geen sprake, — Je bent nog zoo'n kind in die dingen... en... als vader kon ik er zoo moeielijk met je over spreken... als je moeder geleefd had, zou zij je wel voorbereid hebben op de werkelijkheid van 't leven...."

„Dat heeft hij ook gezegd," stamelt ze.

„Zeker! Daarin had hij gelijk. Zie je, als een vader merkt, dat een jong mensch serieus werk maakt van zijn dochter, dan is 't de gewoonte om onderzoek te doen naar zoo iemand, naar zijn gedrag, zijn verteringen en zijn inkomsten natuurlijk. Nadat van de Weetering mij nu mijn toestemming om jou 't hof te maken gevraagd had, nam ik informaties en zoo hoorde ik ook, dat... ja, God, men spreekt met een meisje niet over zulke dingen... enfin... dat hij een vriendinnetje had. Overigens een fatsoenlijk meisje. En toen hij mij, nu gisteren, officieel om je hand kwam vragen, toen gaf hij mij zijn woord van eer, dat die *liaison* niet meer bestond en, al sedert maanden, aan 't luwen was."

„Ha, dat is eerst een verrassing!"

Meneer Noordendorp ziet zijn dochter aan, als wilde hij zeggen: „Ziezoo, dat zaakje is dus in orde!"

Tot zijn verwondering echter herneemt Eva:

„Ik weet ook, dat 't uit is; ik heb immers zijn afscheidsbrief gelezen... maar dat verandert de zaak toch niet. Ik wil geen man hebben, die een ander meisje heeft lief gehad en haar voor mij heeft verlaten. Mijn echtgenoot moet van mij zijn, zooals ik van hem ben."

„Och! kom, malle, overdreven onzin. Meisjessentimentaliteit. Ik verbied je aan zoo iets toe te geven. Gisteren heb je van de Weetering als je aanstaande aangenomen en daar blijft 't nu maar bij."

„En ik zeg u, dat ik bij hem geweest ben om 't af te maken."

„En vond hij dat maar goed?"

„O! nee," en Eva deelt hem den inhoud van hun gesprek mede.

„Welnu dan," herneemt de oude heer vroolijk, „dan is er nog niets verloren; ik ga straks even bij 'm aan en als hij er niet is, laat ik een briefje achter — een dokter komt altijd wel weer eens thuis om te hooren, of er iets geweest is, of anders is hij wel te vinden."

„Wat wilt u hem schrijven, papa?" vraagt ze angstig.

„Wel, eenvoudig, dat ik je tot rede heb gebracht en dat hij hier maar moet komen eten, zooals de afspraak was. De ooms en tante's komen ook. 't Is immers je engagements-diner."

„Papa, ik verbied u zoo iets te doen..."

„Jij verbied, tut... tut... ik ben 't, die hier iets te gebieden of te verbieden heeft en niet jij. En ik zeg je nu, voor den laatsten keer, dat je een groot zottinnetje bent geweest en dat het een geluk voor je is, een verstandigen vader te hebben, die weer goed kan maken, wat jij bedorven hebt. Zet dus gauw een ander gezicht, kijk eens wat vroolijker."

„Vroolijker," herhaalt ze, op tragischen toon. „En mijn ziel is in mij verscheurd."

„Nu, nu Eefje, niet zulke sentimenteele nonsens, je weet, daar houd ik niet van; wasch je betraand gezichtje nu maar af en laat 't overige maar aan je papa over. Dat heb je toch altijd gedaan, van klein kind af; papa weet wel, wat 't beste voor je is, niet waar?"

Ze schudt 't hoofd... „In dit geval niet. Geloof me toch, papa, ik voel — dat het mijn plicht was, mijn engagement af te breken."

„En ik zeg je, dat je een groote zottin bent..."

Eva hoort niet alles, maar genoeg...

Genoeg om te beseffen, dat haar vader haar niet steunen zal in deze moeielijke ure. Voor 't eerst heeft ze zwaar verdriet, voor 't eerst is ze in ruwe aanraking met de harde werkelijkheid gekomen en nu juist verlaat haar vader haar.

Waarom denkt hij zoo anders?

Lang nadat haar vader, in drift, de deur harer kamer achter zich heeft dichtgeslagen, blijft Eva als versuft staan. Dan zinkt ze neer in den naastbijstaanden stoel en staart ze voor zich uit.

Hoe lang die half wakende, half droomende toestand geduurd heeft, weet ze niet; ze wordt er uit gewekt door het dienstmeisje, dat haar angstig toeroept: „Juffrouw, juffrouw Eva, doet u dan toch open... 't is op slag van zessen, uw tante Marie is er al en de dokter ook... en uw papa vraagt of u komt..."

Opeens komt ze tot volle klaarheid.

Haar vader heeft toch zijn wil doorgedreven, hij heeft Albert laten komen, en hij heeft haar nu laten roepen.

Hij verwacht zeker van haar, dat ze dood kalm naar beneden zal gaan en doen, alsof er niets gebeurd is.

Albert zal haar in zijn armen nemen en haar kussen, zooals den vorigen avond... nee! ze wil niet, haar trots verzet er zich tegen. Ze wil de liefkoozingen niet van een man, die een andere vrouw heeft liefgehad.

Ze zal hem zeggen: „Ga naar Mina Verheyst, die treurt om je, die moet getroost worden..."

Ze stampt met haar kleinen voet op den grond... God in den Hemel! wat een smaad heeft hij haar toch aangedaan. Haar voor de opvolgster te nemen van een naaistertje, een burgerkind... En toch, die heeft rechten op hem en zij niet. Ze zal 't hem zeggen...

Och! maar... tante Marie is er al en de andere tantes zullen er ook wel spoedig zijn en de ooms... een kind, dat een harer ouders mist, staat altijd zoo'n beetje onder toezicht van een familieraad.

Hoe kan ze met Albert spreken, waar ze allen bij zijn? Ze kan hem in een kamer alleen nemen, nu ja — maar beneden is het geheele huis ingericht voor 't diner... ze kan hem toch niet boven, in haar kamer, laten komen en dan nog?

Na hun gesprek, wat dan?

Dan kan ze toch niet rustig in 't salon gaan en aan de verzamelde gasten vertellen: „We hebben u gevraagd om de viering van ons engagement bij te wonen, maar 't is een vergissing, er is geen engagement."

En haar papa dan?

Wat was hij boos... zoo driftig heeft ze hem nog nooit gezien. Voor 't eerst is haar wil in botsing gekomen met den zijne en dat heeft hij niet geduld.

Ze zou hem ongaarne weer in zulk een drift zien ontsteken, ze zou bang voor hem zijn.

Stil... daar komt iemand de trap op... 't is haar vader.

Genade, weer die booze uitdrukking op zijn gezicht.

„Papa," zegt ze bevende.

„Is 't nu haast uit met je kuren?" vraagt hij.

„Kom beneden en gauw..."

„En als ik weiger..."

„Je zult niet weigeren — je zult mij gehoorzamen; ik wil, dat je beneden komt en dat je je met je aanstaande verzoent."

„Voor al die menschen zeker?" vraagt ze bitter.

„Je behoeft heelemaal niets te zeggen, je komt gewoon binnen; Albert zal je geen enkele opmerking maken; alles is vergeven en vergeten."

Nee, dat is toch te erg! Hij zal vergeven... en vergeten; 't ontbreekt er nog maar aan, dat hij verwacht, dat zij hem vergiffenis vraagt.

Ze zwijgt een oogenblik, terwijl die gedachten haar door 't hoofd gaan.

Haar vader denkt, dat ze overtuigd is en zegt, op veel vriendelijker toon dan hij tot nu toe met haar gesproken heeft: „Kom, wees jij nu maar verstandig en volg je vaders raad; ik zal je komst aankondigen."

Ze is weer alleen...

Er wordt verschillende keeren, achter elkander, aan de voordeur gescheld.

Het gezelschap zal nu wel voltallig zijn.

Moet ze nu werkelijk naar beneden gaan? Als ze 't niet doet, dan zal ze toch geen rust hebben, haar vader zal haar, desnoods met geweld, dwingen... Maar zij laat zich niet dwingen.....

Als ze dan verschijnen moet in den familiekring, waar men haar met gelukwenschen opwacht, dan zal ze ook voor de waarheid uitkomen... Och! maar dat kan toch niet, ze kan Dr. van de Weetering toch geen scène maken in bijzijn van zooveel anderen....

't Zou niet *lady-like* zijn en... ze heeft er ook den moed niet toe.

Neen, hoe ze 't ook bepeinst er is slechts één middel en dat is... weggaan.

Doch waarheen? Ze is niet wanhopend genoeg om zich te willen verdrinken en dan ook... ze heeft het leven lief en ze beschouwt het als een kostbare gave, waar ze iets goeds mee wil doen.

Haar oude vriendin, vóór haar de vriendin harer moeder... die directrice van 't Diaconessenhuis is... heeft haar immers altijd gezegd... wacht eens... naar haar zal ze toegaan... bij haar zal ze een toevlucht zoeken.

Haastig neemt ze een stuk papier en schrijft er op: „Ik ben naar een vriendin gegaan, die mij noodig had.. over eenige dagen zal ik van mij laten hooren.

Eva."

Daarna doet ze snel een mantel om en verlaat haar kamer en daarna 't huis.

. . . .

En nu zit ze in 't Park... op een afgelegen bankje en denkt over alles na.

Ze hoeft niet bang te zijn voor herkenning; in die bleeke proefzuster, met 't stemmige verpleegsters-gewaad aan, zou niemand de elegante *mondaine* van een paar maanden geleden vermoeden.

Ze heeft haar wil doorgedreven, ze heeft geweigerd zich te verzoenen met den man, die haar onwaardig was, wiens verleden verborgenheden had, wiens hart reeds bemind had, vóór hij haar kende.... Haar vader heeft zich niet verzet tegen haar besluit, om voor pleegzuster te worden opgeleid; toen ze hem niet wilde gehoorzamen, heeft hij zijne handen van haar afgetrokken.

't Was hard tegen hard, de een wilde voor den ander niet buigen.

Nog denzelfden avond had haar oude vriendin haar vader bericht gezonden omtrent het verblijf zijner dochter.

Daarna had hij haar aargeboden haar terug te nemen en, toen ze zijn voorwaarde, zich met Dr. van de Weetering te verzoenen, niet wilde aannemen, had hij eenvoudig gezegd: „Goed dan, ga je eigen weg!"

En ze is dien gegaan... drie maanden lang.

Ze heeft zich, met hart en ziel, op haar werk toegelegd; ze heeft zich van 's morgens vroeg tot 's avonds laat aan de lijdende menschheid gegeven... haar willen en haar denken alles heeft ze er aan gewijd en 't eenige, wat zij er voor terugvroeg... was rust... en die werd haar niet gegund.

Ze heeft haar mooie jeugd van twintig jaren gaarne geofferd, ze heeft noch aan haar eigen uiterlijk, noch aan haar aspiraties en illusies of aan haar gemak of genoegen gedacht.

Ze heeft geleefd om het lijden om zich heen te verzachten, in de hoop daardoor haar eigen leed te vergeten.

En nu, na drie maanden, zit ze wanhopig ter neder, want ze erkent met wreede bitterheid, dat ze nog niets verder is.

Ze denkt nog steeds aan hem, wiens beeld ze uit heur hart had willen verbannen; ze heeft haar verschillende plichten trouw volbracht en toch heeft het arbeidsleven haar geen voldoening geschonken, want... och! ze ziet 't nu in.

't Was niet menschenliefde, het eenige ware motief, dat een pleegzuster moet hebben, als zij haar taak begint, die haar gedreven heeft; integendeel 't was niets dan zelfzucht.

Als ze meende zich geheel op te lossen in anderen, dacht ze 't meest aan zich zelve... en aan hem... die reeds zulk een ingrijpenden invloed op haar had gehad, dat hij zich met haar eigen persoonlijkheid had vereenzelvigd.

Telkens, onder haar werk, heeft ze zich afgevraagd, hoe hij dit of dat zou gedaan hebben, hoe hij de een of andere quaestie zou hebben beoordeeld.

Och! 't heeft haar niet geholpen, dat ze zich van hem heeft afgekeerd — zijn wezen heeft zich nu eenmaal in haar denken genesteld....

En toch is 't geen laf toegeven van haar geweest, ze heeft geworsteld en gestreden... ze heeft haar lichaam vermoeid, ten einde haar geest af te matten maar te vergeefs, altijd te vergeefs.

God! welk een demonisch gevoel is liefde dan toch, dat 't zoo de zelfheid verandert van haar slachtoffers?

Ze heeft 't voelen aankomen, langzaam — heel langzaam; van 't oogenblik af, dat Albert van de Weetering zich aan haar voorstelde, wist ze, dat hij invloed op haar verder leven zou uitoefenen... en naarmate ze hem beter leerde kennen, was die indruk intenser geworden.

Ze had zich al zoo eigen gemaakt met 't denkbeeld hem toe te behooren, in hem haar meester te zien, dat zij, nadat hij haar gevraagd had, de overtuiging kreeg, dat haar lot zijn bestemming had gekregen.

't Was haar niet vreemd geweest... zijn liefkoozingen maakten haar niet verlegen... ze voelde zich zoo één met hem....

Eén dag had haar zaligheid geduurd, een korte dag, maar die had 't werk van jaren gedaan, en toen ze den band, die hen verbond, met eigen hand moedwillig had ver-

broken, toen gevoelde ze zich als had die band altijd bestaan.

Maar ze moest!

En toen zocht ze vergetelheid in den arbeid en ze had die niet gevonden.

. . . .

De zoele lucht omgeeft haar... er is iets zwaars in de atmospheer, iets, dat haar belet vrijuit te ademen... of komt 't benauwende gevoel van binnen?

't Doet pijn... o! 't doet pijn... Albert!...

En dan weer haat ze zich zelve, omdat ze zoo laf is.

Hebben al die maanden dan geen invloed op haar gehad? Heeft de omgeving van smart en zelfverloochening haar dan niets geleerd?

Ze heeft een pleegzuster altijd als een hooger wezen beschouwd, als een overgang van mensch tot engel. En nu heeft ze zich onder dezelfde banier geschaard en helaas! ze voelt zich nog niets beter of hooger. Ze is nog zoo klein... zoo wereldsch, de hemel kan nog niet schijnen in heur hart, wijl het zoo vol van de aarde is.

Al die gedachten hebben in haar brein gewoeld, tot ze er geen weg meer in kon vinden en toen heeft ze een uur verlof gevraagd en zich in de buitenlucht begeven om in Gods vrije natuur te kunnen denken... maar nog te vergeefs... altijd te vergeefs.

Het hart doet vragen aan het verstand, waar 't niet op antwoorden kan.

Ze staat op — vermoeid en onverkwikt, als iemand zich, na een slapeloozen nacht, onverfrischt van zijn legerstede opheft.

Zoodra ze in 't ziekenhuis terugkomt, wordt er beslag op haar gelegd.

Er zijn, terwijl ze uit was, twee diphteritis-patiënten binnengebracht, zoodat er terstond een zuster naar de barak moest; er is nu een proefzuster op de operatie-zaal noodig.

Ze moet de operatie-zuster helpen alles in orde te maken, voor 't geval de dokter tot de tracheotomie zou moeten overgaan.

Ze aarzelt niet, 't is haar werk... en toch, als ze denkt, hoe ze vroeger terug

„Treedt haar vader binnen"

deinsde bij 't zien van een druppel bloed en welk een gevoel van weerzin er over haar kwam, als ze van de een of andere operatie hoorde.

Den eersten keer, dat ze haar hulp verleenen moest, was ze flauw gevallen; de directrice had haar echter verzekerd, dat 't wel wennen zou... en, na een paar maal, had ze al haar angst overwonnen.

Ze was flink en werd door de doctoren en de zusters en ook door de directrice

zelve, geroemd als een model-pleegzuster, die van 't goede metaal was...

Maar zij zelve is niet tevreden...

Ze heeft veel ondervonden, veel ellende gezien en gelenigd... en toch... gelouterd is ze niet. Ze beseft in haar harde zelfbeschuldiging niet, dat juist in die ontevredenheid 't bewijs ligt, dat ze vorderingen maakt op den weg van zelfverloochening en volmaking. Als van zelf hebben haar denkbeelden zich gewijzigd, heeft haar natuur zich verzaakt.

Zij, 't verwende poppetje, dat op haar wenken bediend werd, leeft nu in dienst van anderen; van gebiedster is zij dienende geworden.

Zij, die eertijds den gulden ochtendstond versliep, is bij 't krieken van den dag reeds aan haar taak, met 't aantrekken van het verpleegstersgewaad heeft ze alle ijdelheid laten varen.

Zoo ook nu... ze spoedt zich naar haar kamertje, een nonnencel, vergeleken bij haar vroeger elegant slaapsalon; haastig verwisselt ze haar hoed voor 't mutsje, dat haar stand aanduidt; ze trekt de blauwlinnen japon aan, die haar huiskostuum vormt, doet een boezelaar voor en begeeft zich naar beneden.

Enkele minuten later is ze reeds in functie; de chirurg heeft een onmiddellijke operatie noodig geacht; de directrice dient de narcose toe en zij moet de instrumenten aangeven.

Kalm en rustig gehoorzaamt ze de wenken van den dokter.

Ze denkt niet meer aan zich zelve en aan de neigingen van haar oproerig hart, en als, nadat de operatie gelukt is en de patiënt, na tot stikkens toe benauwd te zijn geweest, weer kan ademen, voelt ze een vredig bewustzijn van aan iets goeds te hebben meegewerkt, over zich komen.

En, als ze 's avonds van de directrice hoort, dat 't een jonge moeder, met een groot huishouden is... en dat haar eerste woorden waren: „Gelukkig voor mijn kleintjes, dat ik gespaard ben,"... dan rijst ook in haar een dankgebed voor de redding van die onbekende.., die ook haar zuster is.

En toch... en toch... dat alles is niet genoeg; o! 't is in haar proeftijd reeds menigmaal voorgekomen, zoo'n oogenblik van heilige tevredenheid, maar 't ging weer voorbij... zooals alle andere gewaarwordingen, behalve die eene gewaarwording, waarvan elk vezeltje in haar schijnt doordrongen te zijn... haar liefde voor Albert.

Soms schaamt ze zich er voor... omdat 't zoo laag menschelijk is en dan weer is ze er trotsch op... omdat mensch-zijn, in de edelste beteekenis, toch 't doel van ons hier zijn is.

. . . .

In al dien tijd heeft ze noch van haar vader, noch van Dr. van de Weetering gehoord.

Een harer tantes komt haar nu en dan bezoeken en vertelt haar, gedurende een half uur, van de wetenswaardigheden, die er in haar kring zijn voorgevallen. Anders heeft ze geen gemeenschap met de buitenwereld.

Een paar keer wilde haar tante haar iets van haar gewezen verloofde vertellen, doch dan verzocht ze hem niet te noemen.

„Hij bestaat niet meer voor me..."

„Maar jij bestaat toch wel voor hem," had de oude dame eens gezegd. „Hij komt dikwijls bij je vader en zijn grootste genoegen is dan, je vroegere portretten te bekijken."

Ze had zich afgewend en was van onderwerp veranderd... maar 's nachts in haar droomen, had ze hem gezien, zich heenbuigende over het album en trachtende in de veranderende kindertrekken, het gevormde meisjesgezicht weer te vinden.

. . . .

Het is druk in het Diaconessen-gesticht, de influenza is er uitgebroken en de helft van het personeel is er door aangetast.

Zuster Eva is door de directrice uitgezonden; ze komt laat thuis en heeft haar avondmaal verzuimd.

„Ga maar gauw in mijn kamer, kind, ik zal je wat laten geven... ik heb al laten klaar zetten, ik heb zelve ook nog niet gegeten."

„Zal ik mij eerst uitkleeden?"

„Och! nee... laat het maar..."

Ze is moe en gaat zóó zitten... ze voelt, dat ze te vermoeid is om haar hoed te kunnen afzetten... en ze vermoedt half... dat ze misschien nog uit moet.

Ze ziet zoo bleek in den laatsten tijd, dat de huisdokter haar aangeraden heeft zooveel mogelijk, als 't overeenkomt met haar bezigheden, in de open lucht te zijn. Daarom is zij belast met 't buitenwerk.

Nu eens moet zij den dienst van wijkzuster doen en den een of anderen patiënt gaan masseeren of verbinden, dan weer moet zij met de ouders of verwanten van een zieke gaan spreken over 't vervoeren of andere aangelegenheden.

De beweging en de afwisseling doen haar goed... maar ze is zoo moe... en dan... ze heeft hem gezien! Voor 't eerst vandaag na haar bezoek bij hem op dien stormachtigen middag.

O! dat lieve, goede gezicht... hoe ze 't haat... En dan op eens barst ze in tranen uit.

Als dat haten is, hoe zalig moet dan liefhebben zijn!

Och, maar ze weet 't immers zelve niet, wat ze voor hem gevoelt.

Toen ze hem zag — één seconde was 't, terwijl hij haar in zijn rijtuigje voorbij reed, voelde ze een schier onbedwingbaren aandrang om haar armen naar hem uit te strekken en te roepen: „Neem mij terug... ik kan niet zonder je." En tegelijkertijd voelde ze afschuw en verachting voor den man, die zulk een invloed kon uitoefenen en dien zoo misbruikt had.

En ze dacht aan Mina Verheyst. Hoe 't met haar zou zijn?

Ze weet nu zoo veel meer van 't leven, dan vóór ze zich aan de verpleging wijdde.

't Lijden, dat ze bijgewoond had, was haar een openbaring geweest, van wat er geleden wordt op de wereld en waarvan ze vroeger geen flauw vermoeden had.

. . . .

Nog altijd zijn allen in huis, voor zooverre ze niet ziek zijn, in volle beweging, ze hoort heen en weer loopen en deuren openen en toegaan, bij een gewoon huis vergeleken is 't stil, maar voor een ziekenhuis, rumoerig.

Het avondmaal der proefzuster schijnt vergeten; ook de directrice blijft weg.

Werktuigelijk neemt ze een courant op en 't eerste, wat ze ziet, is:

Ondertrouwd.

JACOBUS ADRIAAN VERHEYST,

Apotheker,

EN

HERMINA ARNOLDA ELISABETH VERHEYST.

Dat is Mina!"

Mina ondertrouwd en dat drie maanden, nadat haar verbintenis met Albert is afgebroken. Hoe kort moet ze dan wel om hem getreurd hebben? Want natuurlijk, ze moet toch eerst eenigen tijd geëngageerd zijn geweest.

Ze sprak dien avond immers ook al over haar neef, den apotheker, die had haar dus getroost. Opeens voelt ze 't bloed naar 't hoofd gaan... daar bevangt haar een duizeling.

Als hij... als Albert zich ook eens getroost heeft? Als hij haar ook vergeten heeft voor een ander?

Op dat oogenblik komt de directrice binnen, vermoeid, gepreöccupeerd door de vele beslommeringen en 't extra werk en toch ziet ze terstond de verwarring van haar jong vriendinnetje en is ze bereid ook dit leed te deelen, en zoo mogelijk te verzachten.

„Kind, wat is er?"

„Daar, ziet u zelf," zegt Eva, haar de courant gevende.

„Och! ja! Is dat... 't meisje?"

Ze kent de heele geschiedenis en begrijpt den toestand ten volle.

Eva buigt 't hoofd en fluistert: „Vindt u 't geen schande? Zoo spoedig te vergeten... zoo onvrouwelijk. 't Mooiste van de vrouw is toch om haar liefde trouw te blijven..."

De directrice, die zooveel ouder is dan Eva en zooveel meer heeft ondervonden, maakt een ontkennende beweging, dan spreekt ze, met de teedere, zachte stem, zoo eigen aan degenen, die gewend zijn met zieken om te gaan: „Nee, kind... de mooiste roeping van de vrouw is om een veredelenden invloed uit te oefenen en te vergeven.

Luister nu eens kalm. Toen je hier kwam, ontzenuwd en, laat ik 't maar zeggen, ontnuchterd door die groote teleurstelling, toen heb ik je opgenomen en je werk gegeven, zonder je één verwijt te maken..."

„Een verwijt, mij?" valt Eva driftig in.

De directrice slaat er geen acht op, maar vervolgt: „Je was overspannen... en in zulk een toestand moet men de patiënt laten begaan. In al die maanden heb ik je nauwkeurig geobserveerd en ik heb twee dingen opgelet. Ten eerste, dat de omgeving van lijden en ellende, waarin het noodlot je plotseling geplaatst had, een onuitwischbaren indruk van ernst bij je heeft achtergelaten en je het leven hooger heeft doen opnemen.

En dan... wordt nu niet boos en ontken 't niet, dan heb ik gemerkt, dat je, niettegenstaande de meest nauwgezette plichtsbetrachting, toch met je hart ergens anders waart. Je hebt Dr. van de Weetering nog lief... beken eens eerlijk, is 't zoo òf vergis ik mij?"

„U hebt gelijk," fluistert Eva, beschaamd over wat ze haar lafheid noemt. „Van 't oogenblik af, dat hij mij vroeg mijn lot aan 't zijne te verbinden, voelde ik als smolt mijn bestaan met 't zijne ineen... en toen hij zoo wreed van mij werd weggerukt..."

„Werd weggerukt, Eva? 't Was je eigen toedoen...."

„Nu ja... ik moest; 't was als een drang buiten mij om, die mij noodzaakte ons engagement te verbreken. Ik zou 't nog doen...."

„Maar, kind. Je ziet, hoe 't meisje zelve er over denkt. Ze troost zich na eenige maanden...."

„Dat is geen reden voor mij om te veranderen...."

„Toch wel.

„Je zult me moeten toegeven, dat er zelden een meisje zich verlooft, die niet wel eens met een ander geflirt heeft.

Is nu zulk een verhouding geheel van voorbijgaanden aard, gelijk hier 't geval blijkt te zijn, dan is 't mijns inziens, nobeler van het meisje, dat door zulk een man ten huwelijk wordt gevraagd — om te vergeven....."

„Vergeven..." herhaalt Eva, „dat is zoo moeielijk; want dan moet men ook vergeten, anders helpt 't niet. En dat kan toch niet; denkt u, dat ik ooit de herinnering aan die andere uit mijn gedachte zal kunnen bannen?"

„Ze is toch doôd voor hem, dat is 't voornaamste. Hij heeft zich van haar losgemaakt en zij heeft bewezen, dat zij over de scheiding heen is, door met een ander te willen trouwen."

„Ik geloof ook niet, dat er nog iets bestaat tusschen hen," stemt Eva toe. „Ze schijnen het allebei als een voorbijgaande episode uit hun leven te hebben beschouwd."

„Kun-jij dat dan ook niet doen? Ik weet, dat Dr. van de Weetering je trouw is gebleven en dat hij je weer in liefde zou aannemen, als je daartoe den eersten stap zoudt willen doen. Laat je niet, door verkeerden trots, weerhouden, Eva, dat heeft al zoo menig vrouwenleven verwoest."

„O! nee, dat is 't niet. Ik voel geen trots; ik zou mij gaarne voor hem vernederen, 't zou mij een wellust zijn."

„Als je er zoo over denkt, waarom hem dan niet de reddende hand toegestoken?"

„De reddende hand?" vraagt Eva verbaasd.

„Ja, zeker. Kijk, aan 't verleden kan men nooit iets doen, dat is ver van ons weg, onbereikbaar. Maar de toekomst is van ons... als je nu volhardt in je weigering, dan noodzaak je Dr. v. d. Weetering, als van zelf, zijn vroeger leven te hervatten. Om dat te voorkomen, moet de vrouw

vergeven en den man de reddende hand toesteken."

„Hoeveel beter zou 't niet zijn, als dit niet noodig was," zegt Eva bitter.

„O! natuurlijk! Geloof toch niet, kind, dat ik dergelijke verhoudingen goedkeur, integendeel... ik hoop vurig, dat er eens een tijd zal komen, waarin men dezelfde moreele eischen aan den man zal stellen als aan de vrouw, maar zoolang we die utopie nog niet bereikt hebben, moeten we al tevreden zijn met grooter onheil te voorkomen.

En werkelijk, Eva, jouw geval of juister het geval van Dr. van de Weetering is nog gunstig te noemen bij zooveel andere vergeleken..."

„Dat is misschien wel zoo. Tenminste Mina heeft zich, door haar huwelijk, een bestaan, onafhankelijk van het zijne, geschept.

Ze zijn niets meer voor elkander... maar toch... stel... dat ik uw raad volg..."

„En tevens de ingeving van je hart."

„Nu dan... ik zal wel van hem houden... maar 't ideale zal van ons samenzijn afwezen..."

„Och! kind... 't ideale... waar treft men dat aan? Je weet, dat ik noch pessimistisch, noch cynisch ben, ik heb 't leven lief, ik erken met dankbaarheid, 't vele goede dat er voor ons, menschen, hier beneden is, maar toch... hoe langer men leeft, des te meer ontgoochelingen men ondervindt. Het allerbeste, het allermooiste bestaat niet; men moet zich nog maar gelukkig rekenen, als men ontmoet, wat er op volgt.

Het huwelijk is, persé, een ontnuchtering voor de vrouw, voornamelijk, omdat ze er, als meisje, niet de volle beteekenis van begrijpt."

De meesten nu verliezen haar illusies na haar trouwdag... jij hebt ze nu reeds verloren; in zekeren zin ben je dus gelukkiger.

Je hebt minder verwachtingen en zult daardoor minder teleurstellingen ondervinden."

„Ik geloof, dat u gelijk hebt..."

„En dan... Eva... er zijn meer factoren in het huwelijksleven; als jij je er steeds op zult toeleggen een oprechte vriendin

„Werktuigelijk neemt ze een courant op."

voor je man te zijn en in hem ook steeds je besten vriend wilt zien, dan kunt ge beiden nog heel gelukkig zijn."

Eva is bijna overwonnen, nog niet geheel.

„Maar vindt u," vraagt ze aarzelend, „dat het met mijn waardigheid als vrouw overeenkomt, den eersten stap bij hem te doen?"

„En zooeven zei je, dat je je gaarne voor hem zoudt willen vernederen... Je zult alleen je dwaling erkennen en hij kan je er slechts dankbaar voor zijn.

En nu praat ik van avond geen woord meer met je. Drink een goed glas wijn en zie dan te slapen."

„Hebt u niets meer voor mij te doen?"

„Nee, niets. Ik hoop niets meer van je te vergen... doch zal je steeds erkentelijk blijven voor hetgeen je voor ons huis gedaan hebt."

. . . .

Den volgenden ochtend wordt de proefzuster in de wachtkamer geroepen, omdat er iemand is om haar te spreken.

Dr. van de Weetering, die door de directrice is geroepen en op de hoogte is gesteld van hetgeen er in Eva's hart is omgegaan... aanvaardt met liefde en dankbaarheid de reddende hand, die hem, wel is waar schuchter, maar toch vol toewijding wordt toegestoken.

Dien dag gebruikt Eva, voor 't eerst weer, 't middagmaal bij haar vader, die wel verrukt, doch niet verwonderd is over haar terugkeer, daar hij dien steeds verwacht heeft.

Er is geen bruidsdiner, geen feest, maar de drie personen, die met elkaar aanstooten, zijn volkomen tevreden en als na het eten de oude heer zijn dutje is gaan doen en de beide jongelui alleen zijn, voelt Eva weer langzamerhand al haar illusies herleven.

Maar als ze hem, met neergeslagen oogen en hoogroode wangen, haar tweestrijd bekent... dan zegt hij: „Ik heb veel geleden in die maanden van scheiding, maar toch betreur ik die niet. Het was voor ons beiden een proeftijd, die ons niet anders dan heilzaam kan zijn en ik heb er mijn fier meisje des te liever om, dat ze zich op prijs hield en haar vrijheid en principes niet zoo willig offerde."

DE GUERILLA IN DEN VRIJSTAAT.

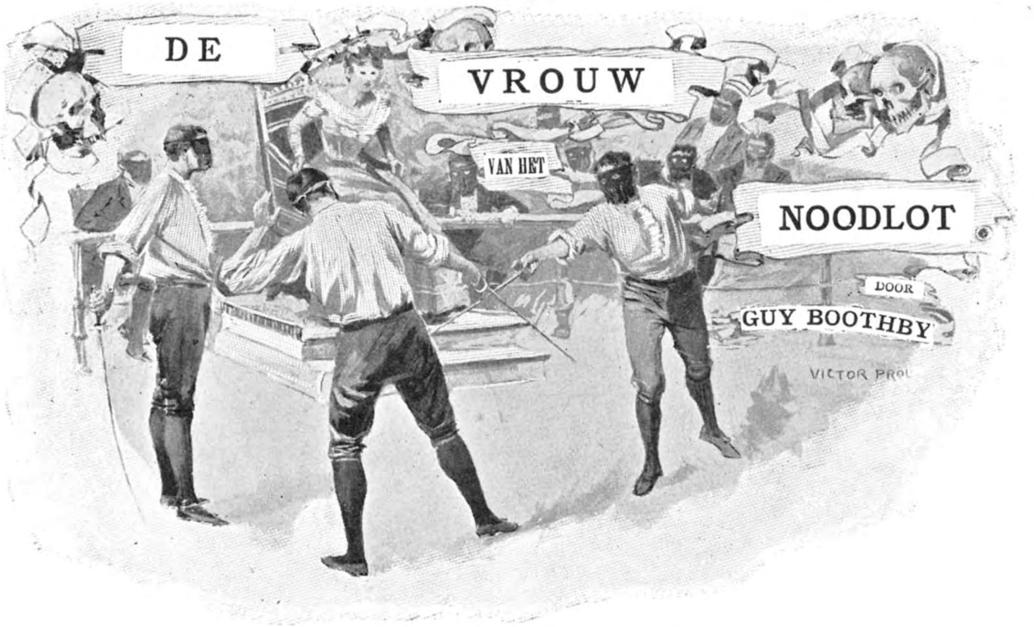

EERSTE HOOFDSTUK.

„Milord Middlesborough est un bon garçon, mais c'est dommage qu'il trouve le monde si ennuyant," zeide de mooie gravin de Chevilhac, terwijl zij over de leuning boog van het terras van Middlesborough's villa en een roos liet vallen in het heldere water van de Middellandsche zee beneden haar.

„Wanneer een man het op twee en dertigjarigen leeftijd door eigen inspanning zoover gebracht heeft, dat hij gelijk staat met den Grooten Alexander, mag hij zich waarlijk niet beklagen, als hij ziet, dat de wereld, die hij onderworpen heeft, een weinig vervelend is," hernam haar metgezel, de geestige hertog De Rheims. „Middlesborough heeft veel van een kind dat opgepropt is met lekkernijen; hij heeft genoeg van zijne prelines en zijn nougat, en een nieuwe versnapering zou hem zeker hoogst welkom zijn."

„Ik vind hem onuitstaanbaar," hernam de gravin, bij die woorden de bloembladen vernielende van de roos, die zij in haar hand hield. „Hij stelt nergens belang in en niets kan hem amuseeren. Als hij vijf en twintig duizend gulden met de roulette verliest, blijft zijn gelaat even kalm, alsof hij zijn rijtuig bestelt. Toen hij den „Grand Prix" won, had niemand kunnen zeggen of het hem genoegen deed of niet. En toen wij gisteren bij kaap Camarat overvallen werden door dien vreeselijken storm en wij allen dachten dat het jacht zou zinken, bleef hij dood onverschillig. Gelukkig is alles goed afgeloopen, maar dat weet men vooraf toch niet. Als wij gezonken waren, zou hij stellig op den bodem van de zee het leven vaarwel gezegd hebben met een sigarette in zijn mond, en dezelfde uitdrukking van gelaten onderworpenheid op zijn gelaat, die telkens het verlangen bij mij opwekt om hem eens flink door elkander te schudden."

„U zult toch moeten erkennen, dat hij zich voordoet zooals hij werkelijk is," zeide haar metgezel. „Terwijl sommige mannen er het air van aannemen, is Middlesborough's *ennui* hoegenaamd niet gemaakt. Hebt u wel eens gehoord wat die bekoorlijke Amerikaansche danseres, die verleden jaar geheel Parijs stormenderhand innam, van hem gezegd

heeft? Mij dunkt, dat zij hem beter begrepen heeft dan ieder ander. „Lord Middlesborough," zeide zij, sprekende met dat afschuwelijk accent van haar land, „voor zoover ik u ken, zou ik zeggen, dat gij het leven vrij wel moede zijt; en toch hebt gij niet genoeg wilskracht om er zelf een einde aan te maken. Gij hebt geld genoeg — waarom geeft gij dat niet aan een huurling, die u daarvoor van uw ellendig bestaan moet bevrijden?"

„Daar heb ik nooit iets van gehoord," hernam de gravin. „En wat antwoordde Middlesborough?"

„Hij lachte haar vriendelijk toe, zooals dat zijne gewoonte is, en zeide haar, dat die raad stellig in alle opzichten uitmuntend was, maar toch voor hem ten eenemale onuitvoerbaar, om de eenvoudige reden, dat hij niet sterk genoeg naar den dood verlangde om zich de moeite te geven den gewenschten man te gaan zoeken."

„Daar ken ik hem geheel uit. O hemel! wat moet het een ellendige wereld zijn als men zelfs niet meer zooveel energie bezit! Wat is het dan veel aangenamer om zoo te zijn als De Trailles, die tachtig jaar is en nog altijd niet zijne jongensachtige voorliefde voor rijst-pudding heeft opgegeven. Maar, zie! daar komt hij zelf ons reeds tegemoet. Wij hebben de laatste vijftien minuten juist over u gesproken, mijnheer Middlesborough."

De jonge man maakte eene beleefde buiging. Hij was lang en slank en zeer elegant.

„Dan ben ik als uw gastheer, wel verplicht, mijne excuses te maken voor zulk een weinig interessant kwartier," antwoordde hij, plaats nemende op de balustrade. „Doch ik wil hopen, dat mij het geluk was beschoren in u een vurige verdedigster te vinden."

De gravin lachte. Zij was een van de bekoorlijkste vrouwen uit Europa, en zij wist, dat hij dat zeer goed inzag.

„Gij zoudt het mij zeker nooit vergeven, als gij hadt kunnen hooren, wat ik al zoo van u heb gezegd. De hertog is evenals ik tot het besluit gekomen, dat gij op Alexander den Groote gelijkt."

„Alexander de Groote! Bij den hemel! Hoe dat zoo?"

„De hertog veronderstelt, dat gij zoo somber zijt, omdat er voor u niets meer te veroveren is overgebleven."

„Wat een alleraardigst idée!" zeide hij. „Maar ik vrees, dat u mij een veel te groot compliment maakt. Wij moeten den toestand juist andersom beschouwen. Ik ben niet somber gestemd, omdat ik geen werelden meer te veroveren heb, maar omdat de wereld mij veroverd heeft. Edison zou misschien een nieuw heelal kunnen uitvinden, waarin alles geheel verschilde van de tegenwoordige wereld."

„Dat is een verrukkelijk denkbeeld!" zeide de hertog. „Een nieuwe wereld, waar alles verschillen zou van het tegenwoordige. Maar met welke menschen zoudt gij haar willen bevolken?"

Middlesborough rookte een oogenblik door alvorens een antwoord te geven.

„De verkiezing zou natuurlijk bij ballotage zijn, zooals wij dat gewoon zijn in onze sociëteiten," hernam hij. „Er zouden natuurlijk geene staatkundigen toegelaten worden, of ten minste alleen maar de goedaardige, en die zouden, wanneer zij gekozen werden, alle politiek achterwege moeten laten. Er zou geen geld moeten zijn — bij gevolg ook geen menschen van geld; en er zouden in de eerste plaats geene mama's mogen zijn, die echtgenooten zoeken voor hare dochters om de eenvoudige reden, dat er niet getrouwd en niet ten huwelijk gegeven wordt."

De gravin maakte een kleine handbeweging terwijl zij de vraag stelde:

„Zou er dan geen sprake mogen zijn van liefde?"

„Natuurlijk wel." Middlesborough voegde er op beslisten toon bij: „Dat is een van de vereischten voor het welslagen van mijn plan. Ieder zou vrij moeten zijn, lief te hebben, wie hij maar wilde."

„Uwe wereld zou meer dan verrukkelijk zijn," hernam de gravin. „Ik hoop, dat u de voorwaarde zult stellen, dat men mij moet toelaten. Evenals de monniken van

Medmenham, zult u boven uwe deuren de inscriptie moeten maken: „Fay ce que voudras."

„Dat zou ik zeker niet doen," zeide Middlesborough; „want als men gedwongen wordt om slechts datgene te doen wat men gaarne wil, dan sluit dat in zich, dat er een leidende hand of ten minste een overheerschende invloed is; en daarvan zou ik in mijne wereld niets willen weten. Maar onder al dat beraadslagen zou ik de zeer alledaagsche beweegreden vergeten waarom ik hier ben gekomen. Nina Larrandale en alle anderen wenschen heden avond naar het Casino te gaan. Gravin, zou ik dan het genoegen mogen hebben u te geleiden? Gij gaat toch zeker met ons mede, hertog?"

Zij namen beiden de uitnoodiging aan en gingen daarna te zamen naar De Rheims.

Middlesborough rilde bij de gedachte aan de warme vertrekken van het Casino en de vele menschen, die hij bij de speeltafel zou ontmoeten. Hij zou den avond vrij wat liever doorgebracht hebben, wandelende tusschen de oranje-boomen, en zoete woordjes fluisterende in de fijne oortjes van de gravin de Chevilhac. Maar — hij was hun gastheer, en wanneer zijne gasten zich op die wijze wilden amuseeren, moest hij er zich naar schikken. Hij beklom dus den bok van zijn groote koets, verzocht de gravin de Chevilhac naast hem plaats te willen nemen, en bracht zijne logé's naar Monte Carlo met die bedrevenheid, waardoor hij den naam had verkregen, van den besten koetsier uit geheel Europa.

Evelyn Charles Devereux-Ducie, de zeventiende baron Middlesborough, was een der grootste gunstelingen van de fortuin. Geboren als erfgenaam van een ouden en eervollen naam en een onmetelijk fortuin, begiftigd met een bijzonder innemend voorkomen, zou men meenen, dat de goden alles in het werk hadden gesteld om zijn levensweg gemakkelijk te maken. Doch juist de voordeelen, die zij hem geschonken hadden, bleken weldra voor hem een reden tot droefheid te zijn. In Eton en Christchurch was hij zeer populair geweest; hij verliet evenwel de beide inrichtingen zonder den naam van een ijverig student verworven te hebben. Hij muntte uit in elke tak van gymnastiek, doch toen de jaarlijksche sport-wedstrijden gehouden werden, kwam zijn naam nooit voor op de lijst der mededingers. Men bood hem een roeiriem aan in de donker blauwe boot, doch hij bedankte er voor, omdat hij plotseling alle belangstelling had verloren voor wedstrijden op het water. Toen hij meerderjarig werd, nam hij zitting in het Hooger Huis, waar hij een bijzonder gunstigen indruk maakte, en eenige oude vrienden van zijn vader veronderstelden dat hij mettertijd grooten invloed zou verkrijgen. Doch al zeer spoedig verveelde de politiek hem, zooals alle andere dingen hem ook verveelden, en toen hij zes en twintig jaar was, zag men hem zelden meer in het Hooger Huis. Hij was een uitstekend ruiter en drie jaar achtereen nam hij met veel ijver deel aan de lange jacht. Hij richtte in Newmarket een groote stoeterij van renpaarden op en hij wedde op zijn paarden zoo buitengewoon hoog, dat ervaren lieden hunne hoofden schudden en voorspelden, dat hij dat spel niet lang zou kunnen volhouden.

Doch op het laatst begonnen ook de jacht en de wedrennen hem te vervelen; zijn paarden en honden werden dus te koop aangeboden en hij ondernam met een jacht eene reis om de wereld. Maar hij legde slechts een klein gedeelte van den omtrek van de aardbol af, want toen hij in Japan kwam, was hij de zee moede. Het vaartuig kreeg dus eene andere richting en wel naar Zuid-Afrika waar hij jacht wilde maken op groot wild. Eenigen tijd daarna kwam hij weer in Engeland; hij zag er gezond en erg verbrand uit, maar zijne belangstelling in de wereldsche zaken was zoo mogelijk nog veel geringer dan toen hij zijne reis aanvaardde.

Wij moeten hem evenwel in zoo verre recht doen wedervaren, dat zijn gebrek aan belangstelling niet voortkwam uit luiheid, of omdat hij zich zelf beter vond dan zijne medemenschen, doch 't was hem nu eenmaal onmogelijk genoegen te vinden in iets,

dat niet nieuw meer voor hem was. 't Is dikwijls gevaarlijk als men een stokpaardje heeft zonder de noodige middelen om er aan toe te geven. Met zijne onmetelijke schatten evenwel kon Middlesborough doen wat hij wilde, terwijl andere minder door de fortuin

„Mag ik u dezen handschoen ter hand stellen," zeide hij.

begunstigden somtijds met geweld gedwongen worden hun stokpaardje op te geven. Doch wanneer hij met moeilijkheden had moeten worstelen, zou hij met zijn vrij groote stijfhoofdigheid, misschien niet zoo spoedig wars geweest zijn van elke nieuwe zaak, die hij aanvatte. Daar dachten de menschen zeker niet aan, als zij zeiden dat Lord Middlesborough even ongedurig was als de wind en even veranderlijk als de schaduwen op een Aprildag.

Middlesborough had gedurende veertien dagen vele logé's gehad en dit was de laatste dag van hun verblijf ten zijnent. Den volgenden dag zou de gravin de Chevilhac gaan logeeren bij kennissen in Bordighera; De Trailles ging naar Rome, waar hij op audiëntie wilde gaan bij den Paus; Anstruther en zijne mooie vrouw keerden terug naar het mistige Engeland, terwijl de hertog De Rheims en Middlesborough naar Parijs wilden gaan om te zien welke amusementen die stad hun zou aanbieden. De mooie villa met het uitzicht op de Middellandsche zee zou worden overgelaten aan huisbewaarders en er zouden misschien wel maanden of zelfs jaren kunnen verloopen, voordat de eigenaar den drempel weer betrad.

Het spelen in het Casino ging natuurlijk zijn gewonen gang. Middlesborough begon met winnen en eindigde met verliezen. Toen het spel hem begon te vervelen, stond hij op en liet zijn stoel over aan den man, die tot zoo lang geduldig achter hem had gewacht. Hij bemerkte, dat hij het voorbeeld van De Rheims was gevolgd, die nu op eenigen afstand naar de spelers stond te kijken.

„Begint het u te vervelen?" zeide laatstgenoemde toen zijn gastheer bij hem kwam.

„'t Is hier stikkend heet; zullen wij in den tuin een sigaar gaan rooken? 't Gaat mijn begrip te boven, wat voor genot de menschen toch in dat spelen zien."

Bij de deur werd hun de doorgang versperd door een klein groepje menschen. Middlesborough dacht aan iets anders en lette niet bijzonder op hen, doch toen zij voorbij waren, bemerkte hij, dat eene dame, die in gezelschap van een heer het laatst was binnengekomen, een van haar handschoenen had laten vallen. Hij raapte dien op en volgde haar.

„Mag ik u dezen handschoen ter hand stellen?" vroeg hij in het Fransch zoodra hij haar had ingehaald.

Zij nam den handschoen en keek hem tegelijkertijd aan. Middlesborough zag een bleek innemend gelaat met groote ernstige oogen. Zij bedankte hem voor zijne vriendelijkheid, maakte eene buiging en ging verder voort.

„Zij gaat zeker niet spelen zooals de anderen," zeide hij tot zich zelf, toen hij zag dat zij achteraan bleef staan. Mij dunkt ook, dat zij beter op haar plaats is in een klooster dan in het Casino. 'k Zou wel eens willen weten wie zij is?" Hij had reeds vele mooie vrouwen gezien — misschien wel meer dan hij zich kon herinneren, maar hij had er zeker nooit een gezien, die hem zoo aantrekkelijk voorkwam. En toch was zij, alles wel beschouwd, niet bepaald mooi te noemen. De mond was iets te groot, het voorhoofd iets te hoog om genade te vinden in de oogen van vele kenners. Hij zocht zijn vriend weer op en ging met hem naar buiten. Een oogenblik later werd De Rheims aangesproken door een man die juist het gebouw wilde binnengaan. Zij bleven een oogenblik staan, terwijl Middlesborough het pad verder op liep. Toen De Rheims zich weer bij hem voegde, zag hij er opgewonden uit, geheel anders dan een oogenblik te voren.

„Mijn beste vriend," zeide hij, „de gelukster is met ons. Weet gij dat Madame d'Espère in Monte Carlo is?"

„Het is zeer vriendelijk van u, dat gij mij een bezoek komt brengen."

Middlesborough lachte om de opgewondenheid van zijn vriend.

„Cher ami!" zeide hij, „ik kan u de stellige verzekering geven, dat ik het niet wist en nog wel om de zeer eenvoudige reden, dat ik nooit te voren van eene Madame d'Espère heb gehoord. Maar vertel mij nu eens wie dat is."

„Zij is Madame d'Espère," hernam zijn metgezel, „en als men dat gezegd heeft, heeft men alles gezegd. Ik dacht er een oogenblik niet aan, dat gij haar misschien

niet zoudt kennen. Wanneer een man uit eigen verkiezing naar het einde der wereld gaat en daar jaren achtereen blijft, moet hij niet verwonderd zijn als hij bij zijn terugkomst bemerkt, dat er nieuwe menschen zijn komen opdagen, dat er nieuwe schoonheden zijn verrezen en dat Die — en — die, welke bij zijn vertrek uit Europa misschien op een zolderkamertje honger leden, nu tot de meest gezochte stervelingen behooren."

„Moet ik daaruit opmaken, dat Madame d'Espère eene beroemdheid is?" hernam Middlesborough. „Ik geloof, dat ik die beroemdheden moede ben. Mag ik vragen om welke reden zij zoo beroemd is geworden?"

„Er zijn wel honderd redenen," hernam De Rheims opgewonden. „Maar als gij wilt, kunt gij zelf een oordeel vellen. Ik ken haar genoeg om u aan haar te kunnen voorstellen, indien gij lust hebt mij te vergezellen. Hare villa is niet ver hier vandaan, en onze vrienden zullen in de eerstvolgende uren nog wel niet naar ons uitzien. Welnu, hoe denkt gij over mijn voorstel?"

„Ik vind het in alle opzichten een zeer luisterrijk voorstel," hernam Middlesborough. „Gij moet mij bepaald introduceeren bij dat wondervolle wezen, dat u zoo bijzonder interesseert. Maar weet gij wel zeker, dat gij niet liever alleen gaat? Als dat het geval mocht zijn, zeg het dan gerust. Ik wensch niet *de trop* te zijn."

„Wees daar maar niet bang voor," zeide de hertog. „Het zal mij integendeel hoogst aangenaam zijn, als gij met mij medegaat. Wij hebben dikwijls over u gesproken en ik heb haar zelfs beloofd, dat ik de eerste gelegenheid waar zou nemen om u aan haar voor te stellen. Zooals gij zelf zult inzien, doet die gelegenheid zich thans voor."

Bij die woorden verlieten zij den tuin van het Casino en sloegen den weg in, dien de hertog had aangeduid.

„*Facile descensus Averni,*" zegt een oud Latijnsch spreekwoord, maar nog veel gevaarlijker is de weg, die ten verderve leidt. In minder dan tien minuten, nadat zij het Casino verlaten hadden, bevond Middlesborough zich met zijn metgezel in het salon van Madame d'Espère. Het was een ruim, goed gemeubileerd vertrek, en op het oogenblik, dat zij binnen traden, waren er ongeveer een twaalftal menschen, die hier en daar in kleine groepjes verstrooid waren. Toen zij de namen van hare bezoekers vernam, stond de gastvrouw, die aan het andere einde van de kamer met een Fransch diplomaat in gesprek was, onmiddellijk op en kwam hun tegemoet om hen te begroeten.

„Monsieur de St. Bérin vertelde mij nog geen vijf minuten geleden, dat gij in Monaco waart," zeide zij tot De Rheims, terwijl zij hem een hand gaf. „Het is zeer vriendelijk van u, dat gij mij een bezoek komt brengen, en ik waardeer het ten zeerste, dat gij Lord Middlesborough hebt meegebracht."

Zij nam plaats op een gemakkelijken stoel en gaf de beide heeren een teeken, dat zij haar voorbeeld moesten volgen. Eén ding was heel zeker; zij was eene bijzonder mooie vrouw. Zij had een gezicht, dat in het leven van een Cesar een geheelen ommekeer had te weeg kunnen brengen, dat een Antonius aan haar macht onderworpen of een Paris kon bewogen hebben om de wetten der gastvrijheid te schenden. Dat zij niet alleen bewondering afdwong om haar schoonheid, maar ook tevens vele geestesgaven bezat, bleek duidelijk uit het soort van bezoekers, die in haar salon bijeen waren.

In een hoek zat prins Gologoffski, wiens communistische gevoelens hem in onmin gebracht hadden met zijne eigen Regeering, en het middel waren geweest om hem te verbannen; hij was in gesprek met den heer Volker, den niet minder bekenden Duitschen geleerde; in een ander gedeelte van het vertrek zaten een Fransch militair attaché, een bekend Engelsch financier en een beroemd lid van de Oostenrijksche balie.

De meeste heeren waren min of meer bekend aan Middlesborough; daarom vooral verwonderde het hem, dat hij van geen van allen ooit iets gehoord had omtrent de vrouw die nu tegenover hem zat.

„Ik geloof, dat u veel aan reizen doet,

mijnheer Middlesborough," zeide Madame d'Espère. „Men heeft mij verteld, dat u de geheele wereld even goed kent als wij de *Champs Elysées*. Het moet zeker eene heerlijke gewaarwording zijn als men alle afstanden, hoe groot ook, heeft overwonnen en men slechts zijne bevelen behoeft te geven om van Parijs te worden overgebracht naar Peking, of Weenen, of Fiji, zonder eenigen last of moeilijkheid voor u zelf. Is het uw voornemen langen tijd in Europa te blijven?"

„Mijne vrienden zouden u misschien antwoorden, dat ik zelden langen tijd in dezelfde plaats blijf," hernam Middlesborough.

„Ik geloof, dat u te weinig in Parijs komt. De hertog De Rheims is ontroostbaar, wanneer hij langer dan een maand van zijne geliefde Boulevards gescheiden is. Is dat niet de wezenlijke waarheid, mijnheer?" voegde zij er bij, zich tot De Rheims wendende.

„Maar toch alleen, sedert ik u leerde kennen, mevrouw," hernam De Rheims met eene buiging.

Zij tikte hem met haar waaier op den arm.

„Ik meende, dat het een onzer strengste voorschriften was elkander nooit complimenten te maken," zeide zij.

Compliment of geen compliment, doch het kwam Middlesborough voor, dat er in de woorden van De Rheims eene andere bedoeling schuilde. In later tijden zou die bedoeling hem maar al te duidelijk worden. Op dit oogenblik evenwel was hij nog te zeer in het duistere omtrent haar tegenwoordig leven en hare antecedenten om zich aan de eene of andere gissing te wagen. Bij gebrek aan een beter onderwerp zeide hij, dat hij haar nooit in het Casino gezien had.

„Ik speel nooit," hernam zij. „Ten minste niet op die wijze. U zult het misschien niet gelooven, maar het is voor mij iets meer dan afschuwelijks om geld te verliezen. Doch wanneer ik u vertel, dat ik vijf jaar geleden eene onbekende vrouw was, onbemiddeld en uitgehongerd, en dat ik nu rijk ben en tengevolge daarvan vele zoogenaamde vrienden heb, kunt u het misschien eenigszins begrijpen. Die wisseling in mijn levenslot heb ik voornamelijk daaraan te danken, dat ik elke *sou*, die ik wist te verzamelen, heb opgelegd. Ik geloof, dat er weinig dingen zijn, die ik niet voor geld zou willen doen; waar andere menschen reikhalzen naar roem, eer en bevordering, zie ik slechts uit naar rijkdom — om verzekerd te zijn, dat ik nooit weer zal worden, zooals ik vroeger geweest ben." Zij sprak met eene oprechtheid, die geen twijfel overliet omtrent de beteekenis harer woorden. Terwijl zij sprak, stond De Rheims op en ging Gologoffski aanspreken, hen met hun beiden alleen latende.

Middlesborough moest bij zich zelf erkennen, dat hij levendig belang stelde in zijne gezellin. Zijn aandacht werd getrokken door de sierlijke houding van haar hoofd, haar prachtig, vol haar, haar teint en hare bijzonder fijne handen. Hare stem was helder en welluidend en hare oogen hadden het eigenaardig vermogen om de aandacht, als die eenmaal was opgewekt, op zich gevestigd te houden. Dat zij in ontwikkeling verre verheven was boven de meeste vrouwen, was een feit, waaraan men niet behoefde te twijfelen, maar Middlesborough was vast overtuigd, dat er iets meer achter schuilde dan hij op dat oogenblik kon doorzien. Terwijl hij met haar sprak, scheen het hem toe, dat hij onder eene betoovering lag — dat een wil, die sterker was dan de zijne, invloed op hem trachtte uit te oefenen.

Zij had een oogenblik gezwegen. Toen zij opnieuw sprak, was haar stem eenigszins veranderd. Er klonk iets angstigs in en hij wist heel zeker, dat hij daar niet de oorzaak van was.

„Hebt u er wel ooit aan gedacht, mijnheer Middlesborough, dat uw levenslot op uw gelaat geschreven staat?" vroeg zij plotseling.

„Is dat niet met elk mensch het geval?" vroeg hij glimlachend. „'t Is een algemeene stelregel, niet waar, dat men het karakter van een mensch op zijn gezicht kan lezen? Als dat het geval is met het karakter,

waarom dan niet met het levenslot, sedert het eene in hooge mate afhankelijk is van het andere?"

„Ja," zeide zij ernstig, alsof zij nadacht over hetgeen hij gesproken had, „maar hoe weinigen zijn er, die het kunnen zien. Gelooft u, dat wij in staat zijn de toekomst te voorspellen?"

„Als u voorspellingen bedoelt uit de palm van de hand of van de „zwarte kunst", dan moet ik u eerlijk bekennen, dat ik er niet aan geloof," hernam Middlesborough.

„Heb ik u niet gezegd, dat uw levenslot op uw gelaat gegrift is?"

„En toch weet ik bijna zeker, dat u er wel aan gelooft," hernam zij, „want als ik mij niet vergis, heeft men u indertijd een geïllustreerd geschrift gegeven om u te doen zien, dat er meer waarheid in ligt dan men oppervlakkig zou meenen."

Middlesborough ontstelde. 't Was inderdaad waar, maar hoe kon zij dat weten?

„Ik vrees, dat ik u niet goed begrijp," zeide hij. „Waar zinspeelt u op?"

„Gij deedt toen een reis door Indië," zeide zij. „Gij waart in gezelschap van een vriend, een zeer begaafden jongen man. Na uw bezoek bij den onderkoning van Calcutta, waart gij voornemens meer landwaarts in te gaan, en eenige dagen te gaan doorbrengen bij een Inlandsch vorst. Vóór uw vertrek verleendet gij eenige hulp aan een armen Fakir, die u uit dankbaarheid waarschuwde, dat uw vriend binnen een week zou sterven wanneer hij de stad Calcutta verliet. Gij lachtet om die mededeeling en besloot er uw vriend in geen geval iets van te zeggen, uit vrees, dat hij angstig zou worden en niet met u mede zou gaan. Hoe is het afgeloopen?"

Nu was Middlesborough's achterdocht op eens verdwenen en werd hij innerlijk bewogen. Hij herinnerde zich nog zoo duidelijk dien afschuwelijken tijd. „Uw vriend stierf in een tent onderweg aan cholera, nog voordat gij uwe bestemming bereiktet," vervolgde zij, hem strak in het gelaat ziende en zoo zacht sprekende, dat het niet veel meer was dan fluisteren.

Middlesborough huiverde onwillekeurig. Wat zij hem verteld had, was een getrouw verslag van hetgeen in Indië was voorgevallen. Elke bijzonderheid was juist. Alles goed beschouwd, was deze gebeurtenis misschien het afschuwelijkste geheim uit zijn

leven, waaraan hij allerminst herinnerd wenschte te worden. Herhaalde malen had hij tot zich zelf gezegd, dat aan de waarschuwing van den fakir toch geene waarde gehecht kon worden. En wat was zij toch vreeselijk waar gebleken! Maar hoe kon Madame d'Espère dat vernomen hebben, vroeg hij zichzelf af. Hij was geheel alleen geweest, toen hij de waarschuwing ontving, de fakir was een rondtrekkende Hindoe, die nooit iets had gehoord of gezien van deze schoone Parisienne. Voor Middlesborough zelf was die herinnering altijd zoo pijnlijk gebleven, dat hij er nooit met iemand over gesproken had. Hoe zij het dus vernomen had, was een raadsel, dat hij niet op kon lossen. Hij deed haar daaromtrent eenige vragen, doch zij schudde haar hoofd.

„Heb ik u niet gezegd," zeide zij, „dat uw levenslot op uw gelaat gegrift is?"

„Dat hebt gij wel gezegd," hernam Middlesborough, „maar gij hebt er niet bijgevoegd, dat het lot mijner vrienden, daar ook op gegrift staat."

„Dus is alles waar, wat ik u verteld heb?" vervolgde zij. „Dat doet mij genoegen."

Zij zeide dat op een toon, waaruit men kon opmaken, dat zij daar veel meer gewicht aan hechtte dan hij kon vermoeden.

„'k Zou gaarne willen weten, Lord Middlesborough," zeide zij op nog ernstiger toon dan te voren, „of u gelooft dat het noodlot u heden avond tot mij gevoerd heeft. Toen ik Parijs een paar dagen geleden verliet, wist ik heel zeker, dat ik weldra een schrede nader zou komen tot de vervulling van mijn noodlot. U zult het misschien zeer zonderling vinden, als ik u reeds bij onze eerste ontmoeting zeg, dat ik vast overtuigd ben, dat ons beider leven met dat van een derden persoon onvermijdelijk is saamgeweven. Gij glimlacht, maar ik verzeker u, dat het de waarheid is. Lach er niet om, wat ik u bidden mag! Gij weet niet, wat u nog wacht. 't Verleden behoort ons toe; daarmee kunnen wij handelen zooals wij dat zelf het liefst willen, maar de Toekomst is een groot en vreeselijk Geheim."

Middlesborough zag wel in, dat dit geen comedie was; zij was diep doordrongen van hetgeen zij zeide. Hij had zelfs opgemerkt,

Een kreet van verbazing ontsnapte hem.

dat zij een oogenblik gehuiverd had; daarna verzamelde zij weer al haar geestkracht en herkreeg zij hare kalmte.

„Vergeef mij," zeide zij op een geheel anderen toon. „Wat doe ik toch dwaas! Wij hebben allen onze kleine gebreken, en ik vergat een oogenblik, dat het onze eerste ontmoeting was. U zult mij misschien voor een zenuwachtig schoolmeisje aanzien."

Op dat oogenblik naderde De Rheims hen. Middlesborough beschouwde zijne komst als een teeken, dat het tijd was om

te vertrekken. Hij stond dus op. De Rheims merkte op, dat er een groote verandering had plaats gevonden in hunne wederzijdsche verhouding.

„Ik hoor, dat gij morgen weer naar Parijs gaat," zeide zij, nadat Middlesborough haar vaarwel had gezegd. „Ik hoop, dat wanneer ik u heden avond niet te veel schrik heb aangejaagd, gij mij daar ook een bezoek zult brengen. Mijnheer De Rheims zal u wel zeggen, waar u mij vinden kunt."

Middlesborough antwoordde dat hij gaarne gevolg zou geven aan die uitnoodiging en volgde toen zijn vriend buiten de kamer. Hij was geen half uur in dat huis geweest, en toch scheen het hem toe, alsof hij Madame d'Espère zijn leven lang gekend had.

„Wat zegt gij nu wel van Madame?" vroeg de hertog De Rheims toen zij op weg waren naar het Casino.

„Zij is ongetwijfeld een buitengewoon mooie vrouw," hernam Middlesborough. „Maar ik moet eerlijk bekennen, dat ik niet weet, wat ik van haar moet denken."

„Dat weet nooit iemand," hernam zijn metgezel. „Zij is wellicht het grootste raadsel, dat er op de wereld bestaat. Zij heeft u toch niet het een of ander uit uw verleden meegedeeld? Eene gebeurtenis, die gij meendet dat alleen aan u zelf bekend was?"

„Ja, dat heeft zij gedaan! Zij beschreef mij eene gebeurtenis, waarover ik nooit met eenig wezen ter wereld heb gesproken. Het gaf mij voor een oogenblik eene allerzonderlingste gewaarwording. Ik begrijp niet hoe zij het te weten kwam."

„En het zonderlingste is nog," vervolgde de hertog, zonder op de vraag van zijn metgezel te antwoorden, „dat zij op ieder mensch een geheel verschillenden invloed uitoefent. Herinnert gij u nog den kleinen Pontevecchi?"

„O ja, zeer goed," hernam Middlesborough. „Wat weet gij van hem?"

„Hij was vroeger een zeer bezadigd mensch, maar nadat hij bij haar was geïntroduceerd, gedroeg hij zich als een dwaas. Gij kunt er u geene voorstelling van maken, hoe zonderling hij deed. Hij was zenuwachtig, raaskalde als een bezetene, beweerde, dat zij het „Kwade Oog" bezat, en dat het voor ieder noodlottig was met haar in aanraking te komen. Er volgde een heftige scène, en de persoon die hem bij haar geïntroduceerd had, zag zich genoodzaakt hem uit de voeten te blijven. Hij was er niet toe te krijgen haar voor een tweeden keer een bezoek te brengen. Ik herinner mij ook nog zeer goed mijne gewaarwordingen, toen ik aan haar was voorgesteld. 't Was in Napels, en ik kwam juist terug van een zeiltochtje met Perrambino. Bij het binnenkomen van de haven, zeide hij, zich tot mij wendende: „Let op mijne woorden, Madame d'Espère is in Napels." Evenals gij vroeg ik wie die dame was. Hij antwoordde mij, dat zij een nieuwe komeet was aan het uitspansel van Europa en dat zij een buitengewonen invloed uitoefende op mannen. Hij was zoo opgewonden in zijn loftuitingen op haar, dat ik hem de belofte afdwong, mij bij haar te introduceeren, zoodra wij weer in de stad kwamen. Toen wij in Napels waren aangekomen en aldaar vernamen, dat Madame d'Espère juist dien namiddag haar intrek in een hôtel genomen had, vroeg ik hem vanwaar hij zoo zeker wist, dat zij in de stad was. Wij waren ongeveer veertien dagen uitgeweest op ons watertochtje met het jacht; ik begreep dus niet, hoe hij dat had kunnen gewaar worden.

„Ik zou niet kunnen zeggen, hoe ik het wist," hernam hij. „Ik geloof dat ik het voelde. Wanneer zij in Parijs was of in Weenen, en ik in een van die steden kwam, zou ik het zeker ook voelen. En nu kunt gij denken wat gij wilt, maar gij zult toch moeten erkennen, dat ik hierin gelijk had."

„Paul Delvitto zegt, dat hij in haar tegenwoordigheid altijd een gevoel heeft, alsof hij haar al zijne geheimen moet vertellen, de goede zoo wel als de slechte. 't Is evenwel in hun beider belang te hopen, dat hij het niet zal doen."

„En welken invloed heeft zij op u?" vroeg Middlesborough.

„Zij stemt mij altijd heel prettig," her-

nam De Rheims. „Als ik met haar spreek, heb ik steeds eene aangename gewaarwording. Zij heeft op mij denzelfden invloed als een glas uitstekende champagne."

„Weet gij waar zij vandaan komt? Uit welk land zij afkomstig is?"

„Dat is een vraag waarop zij zelf alleen kan antwoorden," hernam De Rheims. „Zij is een raadsel. Zij verscheen het eerst in Weenen, geloof ik, maar zij komt niet uit Oostenrijk, noch uit Hongarije. Daarna ging zij naar Petersburg, waar men haar voor eene Russische houdt, later naar Parijs, waar men overtuigd is, dat zij eene Française is."

„Is zij rijk?"

„Dat is een tweede vraag, die ik niet kan beantwoorden," zeide de hertog De Rheims. „De villa, die zij hier bewoont, is het eigendom van Max Durrer; doch in Parijs heeft zij een fraaie woning. Als ik u zeg, dat Guillaume Péris haar kok is, zult gij het met mij eens zijn, dat zij de dingen niet ten halve doet. Hare diners zijn uitstekend en op hare recepties ontmoet men de aangenaamste menschen uit geheel Parijs.

„Zij is zeker bijzonder belangwekkend," zeide Middlesborough, „en in de tegenwoordige maatschappij is eén vrouw, van wie men dat kan zeggen wel een witte raaf. Als zij weer in Parijs komt, hoop ik haar opnieuw te ontmoeten."

De hertog keek hem onderzoekend aan.

„'t Is de vraag, of dat wel verstandig zou zijn," zeide hij bij zichzelf, toen zij de poort doorgingen en het pad volgden, dat naar het Casino leidde.

Zij kwamen de zalen binnen op hetzelfde oogenblik, dat hunne vrienden van de speeltafel opstonden. Zij hadden alles verloren, zeide de mooie gravin De Chevilhac en daarom verlangden zij om weer naar huis te gaan. „'t Was al heel zonderling toegegaan," zeide de gravin; „alle menschen om haar heen hadden gewonnen, maar zij kon doen wat zij wilde, de zon der fortuin wilde haar maar niet toelachen."

„Ik wil nooit weer met de roulette spelen," riep zij knorrig uit. „'t Is een afschuwelijk spel en ik ben er voor goed van afgeschrikt."

Doch toen zij weer in de villa gekomen waren, was de gravin haar verdriet reeds vergeten, en zij maakte met groote opgewektheid gebruik van het keurig souper, dat Middlesborough's bewonderenswaardige Georges voor hen had gereed gemaakt. Maar één ding ontbrak. Hoeveel moeite hij ook deed, het was hun gastheer onmogelijk opgewekt te zijn. Zijne kennismaking met Madame d'Espère had meer invloed op hem uitgeoefend dan hij eerst verondersteld had. Telkens betrapte hij er zich op, dat hij zijn gesprek met haar weer herhaalde, en hoe meer hij dat deed, des te minder begreep hij er van. Wat zou zij bedoeld hebben, toen zij zeide, dat hun verdere levensloop zou samenvallen met de lotgevallen van een derden persoon? Hij was zoozeer vervuld met die vraag, dat zelfs het geanimeerde gebabbel van mevrouw De Chevilhac — die, al was zij ook nog zoo voornaam, een tong had, welke in scherpte niet behoefde onder te doen voor de tong eener grisette — hem onaangenaam in de ooren klonk. Hij had behoefte om alleen te zijn en na te denken.

Nadat zijne gasten hem goeden nacht hadden gewenscht en naar hunne respectieve slaapkamers waren gegaan, stak hij een sigaar aan en ging den tuin in. Een oogenblik later bevond hij zich op het terras, dat uitzag op de Middellandsche Zee, op dezelfde plaats, waar hij dien namiddag de gravin De Chevilhac en den hertog De Rheims met elkander in gesprek had gevonden. Het geklots van de golven onder hem en het gesuis van den wind in de heesters achter hem, deed hem weldadig aan. Hij kon zich niet herinneren, dat hij ooit zulk een zonderling gevoel had gehad. Hoe was het mogelijk, dat die vrouw hem zoo plotseling geboeid had? Hij had toch vele nog oneindig veel mooier vrouwen op zijn levensweg ontmoet, zonder haar ooit een tweede gedachte waardig te keuren. Toen hij zijn eerste sigaar had opgerookt, stak hij een tweede aan en zoodra die ook in rook was opgegaan, keerde hij terug naar zijn huis, waar hij

zijn kamerbediende verzocht hem zoo vlug mogelijk behulpzaam te zijn bij het ontkleeden.

Hij had nauwelijks zijn oogen dicht gedaan of hij sliep reeds. Toen begon hij te droomen, en het was een wonderlijke fantaisie, die zijn geest voor hem deed opdoemen. Hij scheen alleen te zijn in een woeste en verlaten landstreek. Een pad was nergens te zien, hij strompelde met aanhoudend gevaar voor zijn leven tusschen rotsen en moerassen door. Bij elke wending werd hij door een nieuw gevaar bedreigd en hij gaf de hoop reeds op ooit weer in veiligheid te komen, toen ver van hem af, schitterend als twee sterren, een paar lichten voor hem verschenen. Het eene was flauw, doch kwam steeds naderbij; het andere was helder maar bewoog zich als een dwaallicht, hem nu eens van de eene en dan weer van de andere zijde wenkende, doch hem altijd met zijn glans verblindende. Aan welk licht zou hij geloof schenken? Eerst volgde hij het heldere, maar het bracht hem in nog grooter gevaren dan waarin hij reeds verkeerd had. En nog altijd brandde het andere licht zeer flauw doch rustig door. Zich los makende van het eene, dat hij tot nu toe gevolgd was, verhaastte hij zijne schreden om het andere te bereiken. Door dat licht geleid, kwam hij gelukkig voorbij verraderlijke afgronden en tusschen scherpe rotsen door op een veilige plek. Langzamerhand werd de weg effener, totdat hij in het laatst vermoeid doch ongedeerd in het heerlijke landschap aan de overzijde stond. En toen hij op een steenen bank was gaan zitten, kwam het hem voor, dat de lichten, die hem geleid hadden, dichter bij kwamen en langzamerhand grooter werden, totdat zij op menschelijke gezichten begonnen te gelijken. Hij keek naar het eene, dat hij met een dwaallichtje had vergeleken, en tot zijne verbazing herkende hij daarin het gelaat van de vrouw, die hij dien avond voor het eerst ontmoet had — van Madame d'Espère. Zij had hem naar het verderf gelokt, maar de andere had hem gered en in veiligheid gebracht. Met groote zenuwachtigheid keerde hij zich om, ten einde het gelaat van zijne redster te onderzoeken. Een kreet van verbazing ontsnapte hem. *'t Was het gezicht van de dame, wier handschoen hij dien avond had opgeraapt!*

Tweede Hoofdstuk.

Ongeveer veertien dagen waren er verloopen, sedert Middlesborough Monte Carlo had verlaten en weer terug was gekomen in Parijs. Gedurende dien tijd had hij afleiding gezocht in een roes van onbezorgde vroolijkheid, zooals men dat wel eens noemt.

Doch om de waarheid te zeggen, hij wist niet hoe hij zijn tijd moest dooden. Sedert de geheele wereld hem onverschillig was geworden, stond het eene genot in zijn oog vrij wel gelijk met elk ander. Hij kende ieder, die de kennismaking waard was, hij zag alles, wat waard was gezien te worden, hij hoorde alles wat waard was gehoord te worden, en ten slotte moest hij bekennen, dat niets hem kon voldoen.

Niet éénmaal, doch wel honderd keeren had hij gedacht aan het zonderlinge gesprek dat hij te Monte Carlo had gevoerd met Madame d'Espère. Hij had ook moeite gedaan om het meisje weer te vinden wier gelaat dienzelfden avond in het Casino zulk een diepen indruk op hem had gemaakt. Doch al zijne pogingen waren te vergeefs geweest. Er was niemand, die hem iets omtrent haar kon meedeelen. Zij scheen even plotseling uit zijn leven gerukt te zijn, als zij er in verschenen was.

Toen hij op een namiddag thuis kwam van eene receptie bij den Engelschen Gezant, vond hij den hertog De Rheims in zijn salon. Hij betuigde zijn spijt, dat hij zijn bezoeker had laten wachten, doch maakte tegelijkertijd bij zich zelf de opmerking, dat De Rheims op een zeer ongewonen tijd was gekomen. Het duurde echter niet lang of de hertog gaf hem zelf alle mogelijke inlichtingen.

„*Cher ami!*" zeide hij, „ik kom u meedeelen, dat Madame d'Espère weer in Parijs is gekomen. Ik ontmoette haar heden mid-

dag in het Bois de Boulogne en zij informeerde met bijzondere belangstelling naar u. Zij verzocht mij, indien ik u nog zag, u heden avond mee te nemen naar hare receptie, ten einde de kennismaking met haar te hernieuwen. Gij hebt er toch niets tegen?"

„Ik ben er integendeel bijzonder mee ingenomen," hernam Middlesborough, die een oogenblik later evenwel reeds spijt gevoelde, dat hij zich zoo gemakkelijk had laten overhalen. Doch het was een feit, dat hij geruimen tijd geleden aan haar had gedacht en dat hij toen zichzelf had afgevraagd, wanneer het hem vergund zou zijn haar weer te ontmoeten.

Na het alledaagsche leven, dat hij de laatste weken had geleid, was reeds alleen de gedachte, dat hij weldra iemand zou ontmoeten, die zoo oorspronkelijk en innemend was als Madame d'Espère, voor hem als een frissche ademtocht uit eene onbekende wereld.

„Hoe laat is de receptie?" vroeg hij, „en waar zal ik hare woning vinden?"

„De receptie is om tien uur," hernam de hertog. „En als gij wilt, kan ik u hier wel halen, of zie ik u misschien in het Amphitryon?"

„Laten wij maar afspreken, in de sociëteit," hernam Middlesborough. „Ik heb eene afspraak met Jimmy Foote, die van morgen uit Londen is gekomen, en dien ik niet gaarne mis zou loopen. Hij is altijd op de hoogte van de chronique scandaleuse en het is bepaald amusant als men hem hoort vertellen, vooral wanneer men een tijdlang niet in Engeland is geweest. Men verneemt dan dat vele vermoedens, die men vroeger gekoesterd heeft, een fait accompli zijn geworden; men hoort dan de reden, waarom Benedictus naar Zuid-Afrika is gegaan om op grof wild te schieten en waarom Beatrice het in haar hoofd heeft gehaald om met eene ongetrouwde tante zes maanden te gaan doorbrengen in het Noorden van Schotland. 't Is waarlijk lang niet altijd onvermakelijk eens een kijkje achter de schermen te nemen."

„Daar twijfel ik in het minst niet aan," zeide de hertog. „'t Gaat met schandalen ook al evenzoo als met alcohol; wanneer

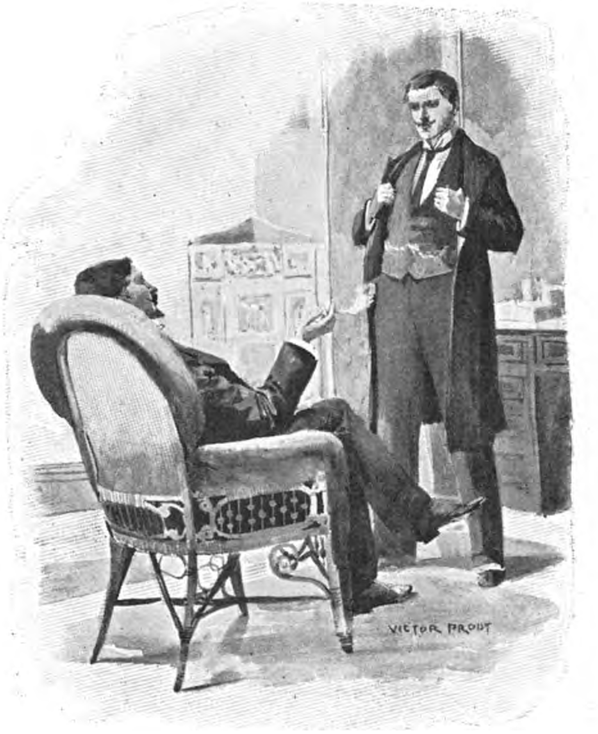

„Cher ami!" zeide hij, „ik kom u meedeelen, dat Madame d'Espère weer in Parijs is gekomen."

men er eenmaal aan gewoon is geraakt, is het moeilijk er voor goed afscheid van te nemen. Ik zal u dus om half tien in de Amphytrion sociëteit komen halen."

Nadat De Rheims hem verlaten had, kwam er eene groote verandering over Middlesborough; hij trachtte zichzelf diets te maken, dat het hem volkomen onverschillig was of hij Madame d'Espère weer zag of niet. Hij had zich voor haar geïnteresseerd, toen hij haar in Monte Carlo ontmoette, en hij had later nog dikwijls aan haar gedacht als aan een der merk-

waardigste vrouwen, die hij ooit had ontmoet. Maar dat kon zeer goed een uitvloeisel zijn van *ennui*; hij behoefde daarvoor nog geene andere reden te zoeken. Toch betrapte hij er zich telkens op, dat hij weer naar de pendule keek, en zijn vriend Jimmy Foote, met wien hij dien avond dineerde, moet later gezegd hebben, dat hij hem dien middag voor het eerst in zijn leven bijzonder vervelend en *blasé* had gevonden. Precies om half tien verscheen de hertog; Middlesborough zeide Jimmy Foote vaarwel en ging met De Rheims naar buiten om te zien of zijn rijtuig daar reeds was. Zoodra zij het gevonden hadden, namen zij plaats; De Rheims gaf de bevelen aan den koetsier en daarop reden zij weg. Zij gingen over de Place de l'Opéra en langs de Rue de la Madeleine, daarna door de Rue Royale naar de Champs Elysées. Terwijl hij door de straten van Parijs reed, kwam er voor het eerst na vele jaren over Middlesborough een gewaarwording van iets nieuws, iets dat hij nog nooit beleefd had. 't Ging hem als een schooljongen, die op weg is om zijn eerste pantomime te gaan zien, want ondanks al de betuigingen, die hij zichzelf eenige uren geleden had opgedrongen, moest hij toch erkennen, dat zijne introductie in Monte Carlo wel heel zeker zijne belangstelling had opgewekt voor hetgeen er verder zou gebeuren.

Bij de woning van Madame d'Espère aangekomen, reden zij het binnenplein op door een sierlijk bewerkte dubbele poort, waarin het electrisch licht helder brandde. Het rijtuig reed tot voor de stoep en zij stapten uit. Verscheidene rijtuigen kwamen nog na hen, terwijl andere wegreden door een poort aan de andere zijde van het plein. Te oordeelen naar de uitstekende wijze, waarop de bedienden alles regelden, moest Middlesborough wel tot de overtuiging komen, dat Madame d'Espère gewoon was veel menschen te ontvangen. In de vestibule hielpen deftig gekleede bedienden hen om zich te ontdoen van hunne mantels en hoeden, en verzochten hun daarna naar het salon te gaan; bij het opgaan van de trap, waar opnieuw bedienden stonden om hen verder te geleiden, maakte Middlesborough een goed gebruik van zijne oogen. Hij wilde de inrichting van het huis goed opnemen om daarin misschien eenige aanwijzingen te vinden omtrent den smaak en de gewoonten van de vrouw des huizes. Wat hij zag, verbaasde hem zeer. In de vestibule stonden verscheidene mooie standbeelden en hingen vele kostbare schilderijen; de trap was bekleed met prachtige loopers en het houtwerk was zwart en zeer fraai uitgesneden.

De draperieën ter zijde schuivende, ging de kamerdienaar naar binnen en diende de twee jonge mannen aan.

„Wel, Milord Middlesborough," zeide Madame d'Espère, nadat zij den hertog een hand had gegeven en hem welkom had geheeten in haar huis, „is het den heer De Rheims dan toch gelukt u over te halen tot een bezoek aan mij? Is u werkelijk zoo lang in Parijs geweest en verveelt de stad u nog niet?"

Middlesborough glimlachte. Hij herinnerde zich, wat zij bij zijn vorig bezoek tot hem gezegd had.

„Neen," antwoordde hij; „ik ben dezen keer trouw gebleven aan mijne illusies. Ik moet evenwel bekennen, dat mijn geduld soms deerlijk op de proef wordt gesteld."

„Hoe zoo?" vroeg Madame d'Espère, nadat zij een lid van den Senaat had verwelkomd en zij een compliment had gemaakt aan een eenigszins verwaanden divisiegeneraal. „Vindt u uw leven zoo doelloos, dat u er niets geen bekoorlijks meer in ziet?"

„Het leven heeft inderdaad voor mij niet veel bekoorlijks," hernam Middlesborough. „Heeft De Rheims u niet verteld, dat het in mijn karakter ligt om spoedig van alles overvoldaan te zijn?"

„Monsieur De Rheims is een goed vriend en spreekt alleen over uwe goede eigenschappen," antwoordde zij. „Hij laat het aan mij over om zelf de andere te vinden. Maar, ernstig gesproken, moet ik uit uwe

woorden opmaken, dat gij uw leven zoo treurig vindt?"

„Ik meen het in vollen ernst," hernam Middlesborough. „Ik denk er half en half over om naar Zuid-Amerika te zeilen. Daar is altijd eenige kans op afwisseling. Nu eens zijn er aardbevingen, dan weer moorden en revoluties; men weet daar 's morgens als men opstaat, nooit of men 's avonds nog wel tot de levenden zal behooren."

„Is u het leven dan zoo moede, dat u zulk soort van afwisselingen gaat opzoeken?" vroeg Madame d'Espère, terwijl ze zich wat koelte toewuifde met haar kostbaren waaier.

„Waarom zou ik het niet doen?" hernam Middlesborough. „Hoe grooter het gevaar is, des te grooter is ook het genot. Die regel gaat in het leven even goed op als in de rekenkunde."

„Verondersteld, dat iemand in staat was u die afwisseling te bezorgen, die gij zoo zeer najaagt, wat zoudt gij dan wel zeggen?"

„Ik zou dien persoon hoogst dankbaar zijn. Dat kan ik u verzekeren."

„Dan wil ik eens zien wat ik voor u doen kan," hernam zij.

„En wanneer mag ik den uitslag uwer pogingen vernemen?" hernam Middlesborough glimlachend, want hij meende dat zij schertste.

„Dat kan ik u niet zeggen," antwoordde zij. „Doch gij moet wel bedenken, dat ik mij nergens toe verbind. Ik zal al het mogelijke voor u doen, maar voordat gij tot een of ander overgaat, moet gij wel overwegen, wát gij gaat doen. Mocht er dan later iets minder aangenaams voorvallen, dan moet gij de verantwoordelijkheid niet op mij schuiven."

„Ik beloof u, dat ik u van alle schuld zal vrijspreken," hernam hij. „Ik ben u nu reeds groote dankbaarheid verschuldigd, want u hebt iets voor mij gedaan, dat niemand nog ooit voor mij bedacht heeft — u hebt mijne nieuwsgierigheid opgewekt."

Op dat oogenblik was hij door de komst van verscheidene bezoekers genoodzaakt zijne gastvrouw te verlaten. Hij ging nu het salon door om De Rheims te zoeken. 't Was een prachtig vertrek, groot en hoog, en rijk gemeubeld; 't was duidelijk dat de vrouw des huizes niet alleen een zeer goeden smaak, maar ook een groot fortuin moest bezitten. De schilderijen, die tegen de muren hingen, behoorden alle tot de nieuwe kunst, maar zij waren van de beste meesters. Middlesborough merkte evenwel op, dat er een zekere overeenkomst was in de keus der onderwerpen. De schilderij bij de deur stelde Saul voor, de tooveres van Endor raadplegende, op de schilderij links van den haard zag men een Egyptischen toovenaar, de sterren lezende, terwijl Pharao niet ver van hem af op een rustbank liggende, naar zijne woorden luisterde; eene andere schilderij stelde Mephistopheles voor op den Brocken, terwijl de bliksem om zijn hoofd flikkert en een heirleger kleine duiveltjes tusschen de rotsen door naar hem kijken. Middlesborough herinnerde zich het gesprek, dat hij met zijne gastvrouw had gevoerd, en ook de verhalen, die De Rheims hem te Monte Carlo had verteld; die zonderlinge keus van de schilderijen scheen dus in verband te staan met haar karakter. Hij was nog geheel verdiept in de laatste schilderij, toen er eene hand op zijn schouder werd gelegd, en zich omkeerende zag hij een man voor zich, dien hij in geen jaren gezien had. Hij had nu naam gemaakt, want hij was niet lang geleden doorgedrongen in de binnenlanden van Afrika, en hij had over zijne reizen een boek geschreven, dat in geheel het letterkundig Europa ontzaglijk veel bijval had gevonden.

„Mijn beste Frits," riep Middlesborough uit, „ik wist volstrekt niet, dat gij in Europa waart en dus nog veel minder, dat ik u in Parijs zou ontmoeten. Ik meende, dat gij u aan gene zijde van de Albert Nyanza bevondt. Vertel mij eens, wanneer gij teruggekomen zijt."

„Ik ben reeds bijna twee maanden thuis geweest," hernam de vreemdeling.

Hij was een knappe man, in den bloei van het leven, bruin geworden door het vele reizen, en wien men het aan kon zien,

dat hij gewoon was de moeielijkheden van het leven te trotseeren. Middlesborough trok zijn arm door den zijnen en geleidde

„Wat voor u slechts een grap is, zou voor mij misschien de dood kunnen zijn."

hem naar een gemakkelijke sofa in een der hoeken van de kamer.

„Gij moet mij toch eens vertellen, Frits," zeide hij, nadat zij een tijdlang over andere onderwerpen hadden gesproken, „hoe lang gij Madame d'Espère reeds gekend hebt en wat gij al zoo omtrent haar weet."

„Dat is tot mijn spijt niet zeer veel," hernam de ander. „Ik werd korten tijd voordat ik naar Afrika ging, àan haar voorgesteld, nu juist zoowat drie jaar geleden. Na mijne terugkomst ontving ik van haar een brief om mij welkom te heeten in Europa. Gisteren vernam zij, dat ik in Parijs was, en inviteerde zij mij om haar een bezoek te brengen — vandaar mijne tegenwoordigheid alhier."

„En wat kunt gij mij vertellen omtrent haar zelf?"

„Niets meer dan ieder ander; zij is een raadsel, en ik geloof, dat de aantrekkingskracht, die zij op ieder uitoefent, daardoor nog verhoogd wordt.

Maar gij wilt toch niet zeggen, dat gij u voor haar interesseert? Ik dacht niet, dat eenig menschelijk wezen zooveel invloed op u zou kunnen uitoefenen."

(Wordt vervolgd).

Het Rijwiel in den Oorlog

BEWERKT DOOR

PICOLO.

GEILLUSTREERD NAAR FOTO'S.

Schietende onder het rijden.

De tweewieler kan er thans op bogen, dat hij een plaats heeft veroverd in de groote legers.

Even onhoorbaar als een blootvoetige renbode, vlugger dan een galoppeerend paard, en veel minder opvallend — daar het rijwiel slechts een enkel spoor achterlaat, dat dikwijls zoo onduidelijk is, dat men nooit geheel kan nagaan welken weg het genomen heeft — is de gewapende wielrijder in vele omstandigheden hoogst gevaarlijk voor den vijand, al ontbreken hem ook het sierlijke en het majestueuse van den „soldaat te paard."

In Nederland, Frankrijk, Duitschland, Oostenrijk, de Vereenigde Staten en . . . de Transvaal en Engeland niet te vergeten, zijn de militaire autoriteiten reeds lang tot de overtuiging gekomen, dat het rijwiel meer is dan een stuk speelgoed, en dat het in oorlogstijd zeer veel diensten kan bewijzen.

In alle landen zijn eenige jaren geleden zeer vermoeiende proeven genomen, om daarna tot een beslissing te kunnen komen, omtrent de al of niet bruikbaarheid van de fiets in den oorlog. Het eerste wielrijderscorps, dat in 1887 werd geformeerd, heeft zich herhaaldelijk bij de manoeuvres onderscheiden en naar dat corps zijn alle

Een van de rijwielen, die onlangs door Engeland naar Zuid-Afrika zijn gezonden.

rijwiel-compagnieën bij de Europeesche le-

gers gevormd. De leden van dat corps hebben herhaalde malen het bewijs gegeven, dat wielrijders zeer geschikt zijn voor het werk van de ambulance en voor het voorttrekken van een Maxim kanon.

Een sergeant, die een gewonde onder het rijden oplicht

In den oorlog in Zuid-Afrika wordt zoowel door de Engelschen als de Boeren een ruim gebruik gemaakt van rijwielen voor het overbrengen van dépêches. Engeland zond in November 1899 nog een groote bezending rijwielen naar Zuid-Afrika, en verscheidene officieren hebben hunne fietsen bij zich.

De wegen in Zuid-Afrika zijn zeer geschikt voor het fietsen, en voordat de oorlog uitbrak, was in Ladysmith een groote Vereeniging van wielrijders; de Vereeniging voor wielrijders te Johannesburg was bekend wegens het groot aantal leden, dat een record had geslagen. Ten tijde van den vijandelijken inval van Jameson, toen een Engelsch wielrijder, die een dépêche moest overbrengen, veilig de linie van de Boeren was gepasseerd, hebben de militaire autoriteiten bij de Boeren voor het eerst ingezien welke onwaardeerbare diensten de wielrijders in tijd van oorlog kunnen verleenen. Bij het leger van Generaal Botha bevinden zich thans verscheidene bekende prijswinners, die reeds uitstekende diensten hebben bewezen. Kolonel Baden-Powell heeft bij Mafeking herhaalde malen gebruik gemaakt van wielrijders.

Vooral in den Zuid-Afrikaanschen oorlog zijn de wielrijders van veel nut voor het overbrengen van dépêches. Een wielrijder kan de berichten op één dag zeventig à honderd mijlen ver brengen — een afstand, dien een paard onmogelijk zou kunnen afleggen zonder er onder te bezwijken.

Wielrijders kunnen den vijand heel stil en onopgemerkt omtrekken en bij hun terugkomst rapport uitbrengen, omtrent de bewegingen van den vijand en de gesteldheid van het terrein, voordat een ruiter nog slechts op de helft van den weg zou zijn.

Zij kunnen dienst doen als buitenposten of als voor- of achterhoeden bij een troep, die op marsch is. Ook kunnen zij uitstekend diensten bewijzen bij het overbrengen van convooien of als hulptroep bij cavalerie of artillerie, of snel voortrukkende aanvullingstroepen. Zij kunnen ook gebruikt worden om onverwachts en ongemerkt invallen te doen op het grondgebied van den vijand, vlug hier of daar een of ander nadeel toe te brengen, en zich daarna verwijderen

daarna op het stuur legt en in veiligheid brengt.

om elders een aanval te doen, bruggen in de lucht te laten vliegen, telegraafdraden, spoorwegen en allerlei communicatie-wegen te vernielen zonder gevaar te loopen van vervolgd te worden.

'tIs waar, dat een ruiter den wielrijder verre in kracht overtreft. Hij kan elk terrein berijden waar een wielrijder hem niet kan volgen. De wielrijder heeft niet veel weerstandsvermogen en één enkele doorn op zijn weg kan hem in 't ongereede brengen. Maar dat alles neemt niet weg, dat de soldaat-wielrijder een zeer belangrijk deel uitmaakt van de leger-organisatie. En de kans, dat een rijwiel in den strijd in het ongereede zal komen, is geringer dan bij een paard.

Een soldaat, die zijn rijwiel heeft verloren, rijdt op het stuur van de fiets van zijn kameraad en dekt den terugtocht.

van hun vlugheid en volhardingsvermogen; dat is duidelijk gebleken bij de Fransche wielrijders-manoeuvres, toen een corps van ongeveer dertig fietsers was uitgezonden, om het district binnen een omtrek van twintig mijlen te verkennen, ten einde gewaar te worden hoeveel versterking er vereischt zou worden, om een denkbeeldigen inval van den vijand met goed gevolg te kunnen bestrijden.

De vier compagnieën, waaruit het corps bestond sloegen elk een afzonderlijken weg in, en de secties van elke compagnie namen verschillende wegen. Zooals altijd het geval moet zijn, wanneer een corps wielrijders op marsch is, werd de snelheid geregeld naar de krachten van den zwaksten

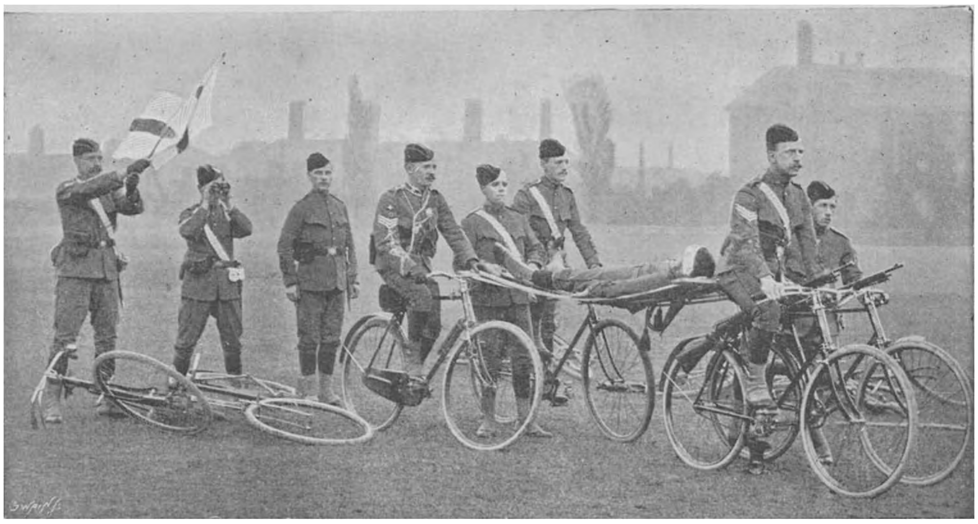

De rijwiel-ambulance transporteert een gewonde.

Als spionnen hebben de militaire wielrijders dikwijls gelegenheid bewijzen te geven rijder. Het pleit wel voor de bekwaamheid van elken man uit deze compagnie, dat in

den tijd van elf uur niet minder dan 400 mijlen straatweg werd afgelegd en 150 steden en dorpen werden bezocht.

Het „in-batterij-brengen" van een Maxim, die getrokken wordt door drie wielrijders, wier machines door een lichte staaf met de affuit zijn verbonden.

Berichten, die in tijd van oorlog onschatbare waarde zouden gehad hebben, werden ingediend en vermeldden bijzonderheden omtrent het aantal runderen, boerderijen,

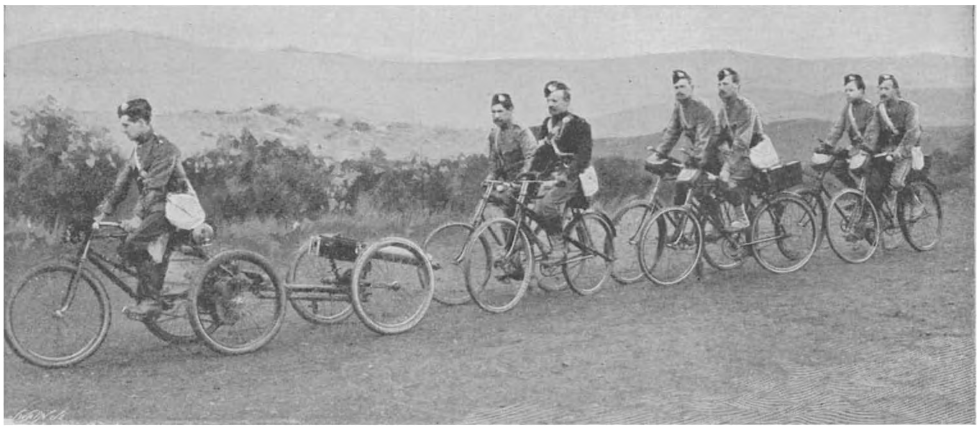

Een motor-rijwiel, waaraan een Maxim kanon is bevestigd. De wielrijders in de achterhoede voeren de ammunitie mede.

slagerijen en kruidenierswinkels, waarop men in geval van nood beslag zou kunnen leggen.

Voordat de oorlog in Zuid-Afrika uitbrak, waren de militaire wielrijders nog nooit in werkelijken dienst geweest, evenmin als bij de Fransche, Duitsche en Nederlandsche legers. Omtrent de ervaringen van de Telegraaf-Afdeeling uit de Vereenigde Staten, spreken wij later nog.

Evenals de cavalerist getraind wordt om een gewonde vóór zich op het zadel te dragen, zoo wordt ook de wielrijder getraind om zijn fiets voort te bewegen, terwijl een gewonde soldaat op het stuur zit of op de voettrede achteraan staat. Enkele wielrijders zijn reeds zoo bedreven, dat terwijl de eene man zijn fiets rijdt, een ander, die tegenover hem op het stuur zit, een geweer op zijn schouder laat rusten,

en het in die moeilijke omstandigheden, waarmede het in den oorlog te kampen heeft, niet... malen afschiet.

Eenige jaren geleden hebben de Fransche militaire autoriteiten een bijzondere studie van het rijwiel gemaakt; doch aan den heer Gérard, Majoor bij het Fransche leger, komt meer dan aan ieder ander de eer toe van de groote bekwaamheid van den Franschen wielrijder. Op zijn aanraden werd er een bataljon wielrijders geformeerd, en onder zijne leiding werden de manschappen geoefend in de handgrepen en evolutiën die gewoonlijk verricht werden door de cavalerie of bereden infanterie.

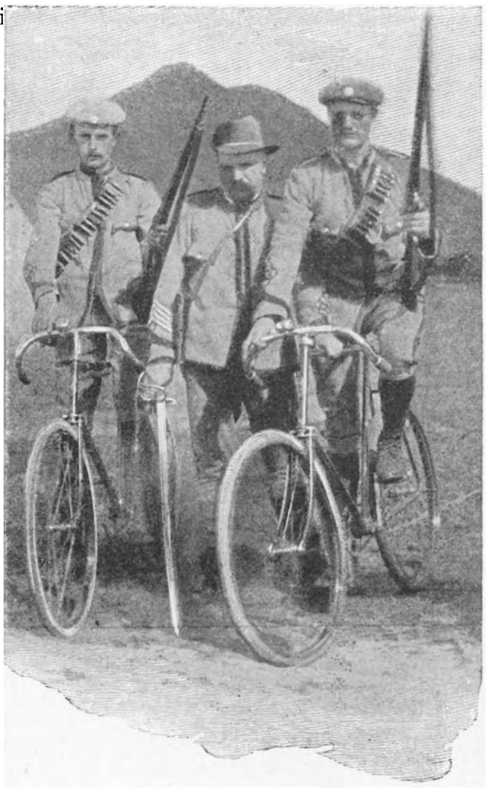

„Boeren", die een depeche overbrengen.

Majoor Gérard is de uitvinder van het bekende „opvouwbare-rijwiel," dat naar hem waarvan nu reeds verscheidene typen bestaan. Zijn rijwiel weegt 32 pond en kan in veertig seconden gevouwen worden. Het wordt op den rug gedragen en laat de handen en armen van den soldaat geheel vrij om zijn geweer te hanteeren of een of andere moeielijkheid te boven te komen.

't Is evenwel nog niet het ideaal-rijwiel voor den soldaat. Het heeft dit nadeel, dat bij het rijden het gewicht van den rijder zich vlak boven het achterwiel bevindt, waardoor de wielbanden veel te lijden hebben, en de as licht aan slijtage onderhevig is, wanneer de rit zich over een aanmerkelijken afstand uitstrekt.

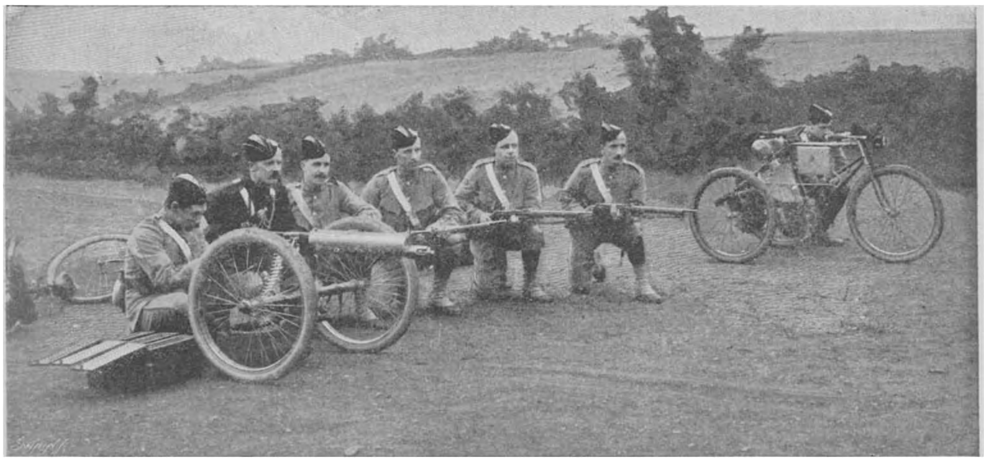

Een afdeeling wielrijders met een Maxim, een weg bestrijkende.

Een rijwiel, dat uit elkaar kan worden genomen, „het driedeelig rijwiel" genaamd, is een bijzonder ingenieuse vinding van Majoor Baden-Powell, den bekenden Britschen expert in alle militaire aangelegenheden.

Bij het losmaken van de hoofdkram van

Het „opvouwbare rijwiel", uitgevonden door Majoor Gérard, van het Fransche leger.

dit nieuwe rijwiel, hetgeen kan geschieden zonder een sleutel te gebruiken, kan men het stuur uittrekken en het voorwiel onder uit halen. Het rijwiel wordt dus in drie deelen uit elkander genomen, die vlak op elkander dichtgeslagen kunnen worden. In vijftien seconden kan een soldaat van zijn rijwiel afstappen, het opvouwen, over een zijner schouders slaan en op marsch zijn.

Een opvouwbaar rijwiel, dat een jaar vroeger werd uitgevonden dan dat van Gérard, en dat ook zeer veel vóór heeft, is in de laatste drie of vier jaren in zwang geweest in het leger van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, hoewel daar tot nu toe, nog geen bepaald soort van rijwiel in algemeen gebruik is genomen. Dat is het „Ryan-vouw-rijwiel," dat vooral merkwaardig is, omdat het bijzonder sterk is en de berijder het onmiddellijk kan opvouwen en over zijn schouder hangen, zonder eerst riemen vast te gespen of haken vast te maken. Wanneer men is afgestegen om te verkennen, kan men onmiddellijk weer opstijgen; de fietsrijder behoeft slechts het voorwiel in de gewenschte richting te plaatsen, dan zit het rijwiel weer stevig in elkaar, stijgt de man op, en is hij in een oogenblik onder weg.

Hoogstwaarschijnlijk zal de Regeering van de Vereenigde Staten eerstdaags eenige proeven laten nemen met een bijzonder soort van rijwiel voor oorlogsgebruik. Zoodra een bijzonder soort wordt goedgekeurd, zal het groen geverfd worden — een kleur, die op een afstand niet licht in het oog valt — en mag er geen nikkel beslag aan zijn, waardoor het zonlicht weerkaatst wordt.

Afgaande op de ervaring, die men in Zuid-Afrika heeft opgedaan, zullen de fietsen in later tijd, in het bijzonder voor oorlogsdoeleinden, op verschillende wijzen gebruikt worden, die nu nog niet bekend zijn. Zoo zou het bij voorbeeld een groot voordeel zijn, als het rijwiel kon drijven — een eigenschap, waartoe het nu nog niet in staat is.

Militaire rijwielen zouden o. a. als een vasten regel nooit lantaarns mogen hebben, die slechts dienen om den berijder te verblinden en zijn tegenwoordigheid te verraden. Welke banden nu wel het meest geschikt

zouden zijn voor de rijwielen van soldaten, dat groote vraagstuk, waarover altijd een hevige strijd wordt gevoerd, moet door de toekomst worden opgelost; maar tegelijkertijd hebben de Franschen het reeds ten deele opgelost door aan hunne Gérard rijwielen een pneumatischen band gevuld met luchtcellen te nemen, die twee luchtbuizen heeft, zoodat, wanneer de eene lek is, de andere kan worden opgepompt, maar ik veronderstel dat het oorlogsrijwiel van de toekomst stellig voorzien zal worden van een cushionband.

De rijwielen worden in het leger van de Vereenigde Staten hoofdzakelijk gebruikt bij de Telegraaf-Afdeeling, waarvan, vóór het uitbreken van den Spaansch-Amerikaanschen oorlog, elk lid een goed wielrijder was; maar daar er gedurende den oorlog nieuwe manschappen bij gekomen zijn, is 't zeer wel mogelijk, dat ze nu niet allen kunnen fietsen. In Cuba maakte men geen gebruik van rijwielen, omdat daar geen straatwegen zijn, maar aan de kust was toch een corps scherpschutters, dat wielreed, en de Spanjaarden hadden er ook een op Manilla.

De wielrijders van de Telegraaf-Afdeeling zijn niet genoeg te waardeeren, daar zij telegraafdraden leggen en alle storingen in de communicatie-lijnen herstellen. Wanneer een telegraafdraad vernield is, en onmiddellijk hersteld moet worden, kan een wielrijder op een goeden weg het beschadigde gedeelte veel eerder bereiken dan een ruiter.

Voor het leggen van telegraafdraden heeft men een bijzonder soort van rijwiel. De draden zijn om een klos gewonden, die door het voorwiel wordt afgerold. Die klos bevat een derde van een mijl aan ijzerdraad en de wielrijder kan snel blijven doorrijden en de draad achter zich op den weg laten vallen. De draad kan ook weer op dezelfde wijze opgewonden worden. De rijder draagt achter het zadel de noodige telephoon- en Morsetoestellen, zoodat de draad zoowel voor telegrafische als telefonische communicatie gebruikt kan worden.

Bij de Nationale Garde van het leger van de Vereenigde Staten zijn nu veel wieler-ambulances in gebruik. „Hospitaal-wieler-corpsen" kunnen medegaan met de cavallerie en artillerie en zijn natuurlijk veel goedkooper dan paarden-ambulances; ook zijn ze altijd gereed om onmiddellijke hulp te verleenen.

Luitenant Ryan, van het leger van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, met „vouw-rijwielen".

De wieler-ambulance bestaat uit twee tandem-machines naast elkaar, die verbonden zijn door een licht frame, waarop een veldbed is geplaatst. Boven de machines is somtijds een soort van gazen tent gemaakt, om de patiënten te behoeden voor hitte, koude of regen. Hoewel men gebruik maakt van twee tandems, heeft men voor de ambulance toch slechts twee mannen noodig, en die kunnen hun patiënt op een

gewonen weg gemakkelijk transporteeren, met een snelheid van tien mijlen per uur en nog wel zonder te schokken.

De militaire wielrijder is bijzonder geschikt voor het maken van kaarten; hij kan gemakkelijk op een dag een schets en een rapport gereed maken van een weg van vijf en twintig mijlen lengte.

Wanneer het noodig mocht blijken, zouden wielrijders een nieuw transportmiddel kunnen vormen en levensmiddelen uit den omtrek kunnen verzamelen, en zij zouden bovendien nog vlug ammunitie en levensmiddelen uit de achterhoede kunnen overbrengen naar een divisie, die niet voldoende van een en ander is voorzien.

Een geestdriftig ijveraar voor het wielrijden van militairen heeft den raad gegeven de koks ook te laten fietsen. Zij zouden achter kunnen blijven om alles op te ruimen, nadat hun colonne was weggetrokken, en zij zouden bij tijds op het nieuwe terrein kunnen zijn om alle toebereidselen te maken vóór de komst van de troepen!

Het is stellig een vergissing, dat militaire wielrijders niet anders dan op straatwegen kunnen fietsen. Een geheele compagnie wielrijders trekt somtijds door een open vlakte en minstens twee maal zoo vlug dan wanneer zij te voet waren gegaan; getrainde militaire wielrijders rijden somtijds midden door de velden, hetgeen een gewonen fietser bijna onmogelijk zou toeschijnen.

Het toevouwbare Rijwiel van Lt. van Wagtendonk.

Een wielrijders-corps kan zich uitstekend verdedigen, wanneer het achtervolgd wordt door cavalerie. Hoogstwaarschijnlijk kan het den vijand ontwijken, doch wanneer het om de eene of andere reden stelling moet kiezen, zullen de fietsen, die hier en daar op den grond worden neergeworpen een hindernis doen ontstaan die, voor de cavalerie bijna onoverkomelijk is. Bovendien kan men van een fiets gebruik maken bij wijze van „bok" om zijn geweer bij het schieten een steunpunt te geven.

Het beste wapen, dat men aan de wielrijders kan geven, is de karabijn van de cavalerie; enkele corpsen geven echter de voorkeur aan een geweer.

De Fransche wielrijders zijn met de karabijn gewapend; de Australische wielrijders, waren bij de laatste manoeuvres slechts met een pistool gewapend; de Nederlandsche wielrijders zijn voorzien van een geweer. De karabijn heeft een minder aanvankelijke snelheid dan het geweer, doch zij schiet bijna even nauwkeurig; zij weegt ongeveer twee pond minder en zij is kleiner en gemakkelijker schoon te maken.

De sabel wordt algemeen afgekeurd voor

militaire-wielrijders. Indien hij werd vastgegespt aan het rijwiel, zou hij allicht in de handen vallen van den vijand, ingeval men handgemeen werd; indien hij aan den gordel hing, zou hij tusschen de spaken geraken en wellicht meer nadeel toebrengen aan den berijder dan aan den vijand.

Hoewel de Amerikaansche wielrijders gewapend zijn met een geweer of een karabijn, beschouwt men toch in Amerika het pistool als het meest geschikte wapen voor den wielrijder. De soldaten worden geoefend in het aftrekken en vuren van hunne pistolen onder den snelsten gang van de fiets.

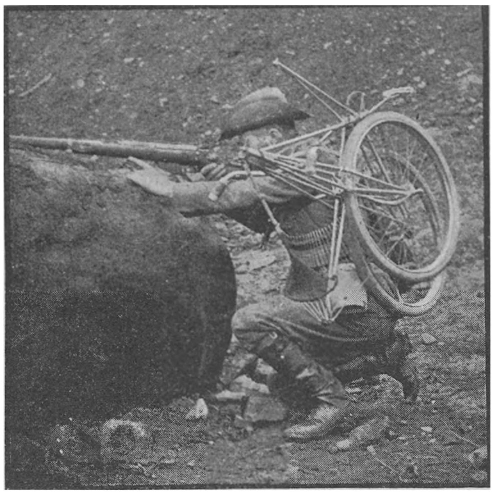

Het Dursley-Pedersen Militaire rijwiel.

De Transvaalsche wielrijders-ordonnansen zijn meestal gewapend met een geweer en enkele malen met een revolver.

De wielrijders bij het Nederlandsche leger worden hoofdzakelijk bij den voorpostendienst gebruikt om het voorgelegen terrein te verkennen en in teekening te brengen en de stelling van den vijand te markeeren. Ook zijn zij bijzonder geschikt voor den dienst van ordonnans in ons polderland, ten einde de gemeenschap op de vele dijkwegen tusschen de forten in de verschillende liniën te onderhouden, zooals in de Utrechtsche linie, de Amsterdamsche stelling enz.

Wij vestigen in het bizonder de aandacht op het onlangs uitgevonden toevouwbaar rijwiel van Lt. van Wagtendonk te Bergen op Zoom. Proeven te 's Hertogenbosch hebben bewezen dat dit rijwiel alle voordeelen der verschillende systemen bezit, zonder de nadeelen er van, en o.a. zeer veel sterker is dan het systeem Gérard. Bijgaande foto geeft u een denkbeeld van den krachtigen bouw der machine.

Het openen en sluiten geschiedt door één beweging (± grendelsluiting van een geweer), daar de stang bij P een bajonet-geleiding volgt.

Bij G is een rem aangebracht om de trapinrichting niet te doen werken bij het toevouwen. Deze rem is zeer eenvoudig samengesteld; door aan den hefboom te werken loopt een hellend vlak langs een stift en verricht met een spiraalveer de remming. Stof kan er in het scharnier A A niet komen, daar de stang E de openingen geheel sluit.

Bij L is een schroef aangebracht waardoor men met een slag den stuurstang in elke richting kan draaien.

De damesrijwielen worden op dezelfde wijze vervaardigd.

Behalve in den oorlog is dit rijwiel aangewezen te worden gebruikt door bewoners van bovenhuizen. Het wordt vervaardigd in de Eerste Nederlandsche Rijwielfabriek, directeur H. Burgers, te Deventer.

Ten slotte vermelden wij nog het Dursley-Pedersen rijwiel, in Zuid-Afrika gebruikt; een paar foto's geven er een duidelijk beeld van.

Het Staatsmuseum te Pretoria.

„Nu onze burgers een strijd voeren voor het behoud van „land en nationaliteit”, doe ik op hen allen een beroep om ons Staatsmuseum gedachtig te willen zijn. Ik verzoek ieder goed uit te zien naar alle voorwerpen, welke van eenig belang kunnen zijn — zooals vaandels, standaards, helmen, zwaarden, enz. Aan zulke trofeeën moet dan een eereplaats gegeven worden in ons nieuw Museum, opdat het nageslacht zal kunnen zien tot welken prijs en tegen welke sluw bedachte en wreede kunstgrepen wij onze vrijheid verkregen hebben.”

De ingang van het Staatsmuseum te Pretoria.

Zoo schreef Dr. Gunning, de Directeur van het Staatsmuseum te Pretoria, in het bekende dagblad „Standard and Diggers News”, juist een maand, nadat de Boeren den tegenwoordigen oorlog waren begonnen.

Vele Engelschen zullen misschien den spot drijven met dat zelfvertrouwen. En toch beseffen slechts enkelen welk een groote kracht er is uitgegaan van dat Museum, dat als ’t ware is weggestopt in een achterbuurt van Pretoria, en hoeveel het heeft bijgedragen om den rassenhaat levendig te houden, daar het de sterke antipathieën voortdurend prikkelde en den moed aanwakkerde van de vele Boeren, die daar met open mond naar al de verzamelde schatten stonden te kijken.

Dat Staatsmuseum te Pretoria is voor de Boeren vrij wat meer dan ons Rijksmuseum te Amsterdam voor ons, Nederlanders.

„’t Is de eenige geschiedenis, die zij kunnen lezen, ’t is het heiligdom, waarin al hunne helden-tradities worden bewaard even-

als de herinneringen aan hunne grootsche werken, aan hunne lange omzwervingen, aan hunne „trekken" en oorlogen — en overwinningen. Daar spreekt de oude Boer tot zijn jongens van Bronkhorst Spruit en Majuba, van Dingaan en Malaboch, van de Voortrekkers — en van Jameson. Hier zijn het sluimerende vuur van den haat, de zucht naar vrijheid en het gevoel van vaderlandsliefde gevoed en levendig gehouden. Dat bemerkte ik duidelijk, toen ik op een keer eenige Boeren volgde, die hunne wagens op het marktplein hadden uitgespannen om de schatten van het Museum te gaan bezichtigen. Bijna

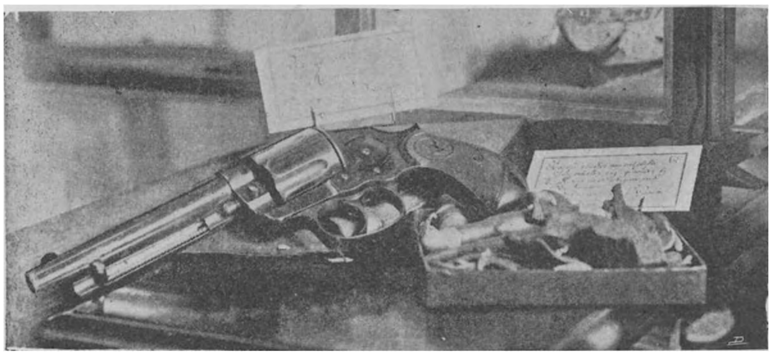

De zoogenaamde revolver van Jameson.

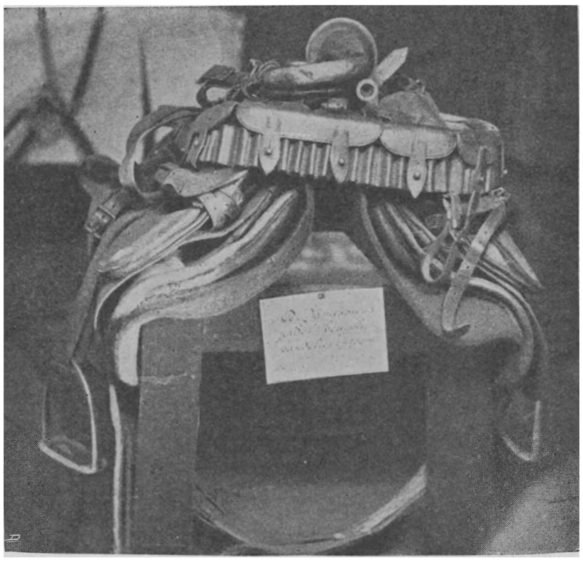

Het zadel van Jameson.

elk voorwerp, dat zij zagen, werd door hen in verband gebracht met de Engelschen — de „verdomde Rooineks."

Vlak bij den ingang is een zeer fraai model van een torenschip, dat door den heer Donald Currie ten geschenke is gegeven aan president Kruger. „Zie eens," zeide een der Boeren, „dat is het schip, waarmee de Rooineks worden overgebracht." Daarop volgde een veelzeggend „hm, hm." Een andere boer zag een gier (*aasvogel*), die aan het ijzeren dak hing, en zeide „daar is de vogel, die de *rooi baatjes* opeet, als wij ze op „de veldt" schieten. Een derde liet er op volgen, „maar zie eens hier; dat is de revolver van Jameson."

In het museum is natuurlijk ook de gewone verzameling van afgrijselijke en zeldzame voorwerpen, slangen, gedroogde vogels, schimmelige geraamten, en de onmisbare mummie's. Maar daar neemt de Boer geen notitie van. Hij ziet alleen wat in verband staat met de geschiedenis.

Zijn groote vaderlandsliefde, de zucht naar vrijheid, den buitenman zoo geheel eigen, de veeten van de laatste jaren, de herinneringen aan ondervonden leed staan duidelijk in zijn oogen te lezen en weerklinken in zijn trillende stem, als hij tuurt op die doode, maar daarom niet minder welsprekende reliquieën uit dien langdurigen worstelstrijd.

Ik heb herhaalde malen een bezoek gebracht aan het museum en toen de hierbij gevoegde photographieën genomen.

Het eerste voorwerp, dat in vroeger jaren ieder die binnen kwam in het oog moest vallen, was een groote revolver, met het

opschrift „Revolver van Jameson." Bij mijn laatste bezoek evenwel was hij verdwenen. Terwijl ik er een photographie van nam, maakte ik de opmerking, dat hij zeker niet veel ge-

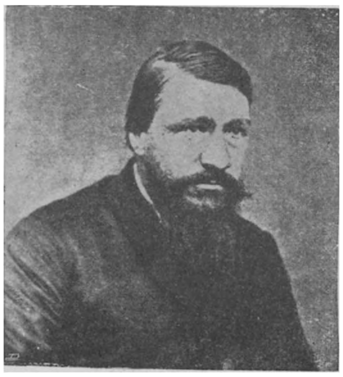

President Kruger in 1870.

bruikt was, waarop de opzichter mij in een vertrouwelijke bui lachende ten antwoord gaf, dat hij niet eens van Jameson was. „Wij kregen hem kort na den vijandelijken inval van Jameson van een koopman uit Johannesburg," zeide hij, „doch u begrijpt," voegde hij er bij, „dat wij toen iets moesten hebben om aan de burgers te laten zien. Maar dit is echt," liet hij er op volgen, alsof hij vreesde, dat ik het geheele Museum voor bedrog zou houden, „dit is bij Doornkop gevonden — en Jameson's zadel is ook echt. Wilt u dat ook zien?"

Dat wilde ik natuurlijk gaarne. Het was in een van de kleine vertrekken, die op de groote zaal uitkomen; 't kostte mij veel moeite er een goede photographie van te nemen, maar hier is het dan toch tusschen een verzameling speren van kaffers en geraamten van visschen.

Aan den muur hangende, als om een scherp toezicht te houden op de reliquieën van dien beruchten Jameson, is een goed gelijkend portret van President Kruger. zoo-

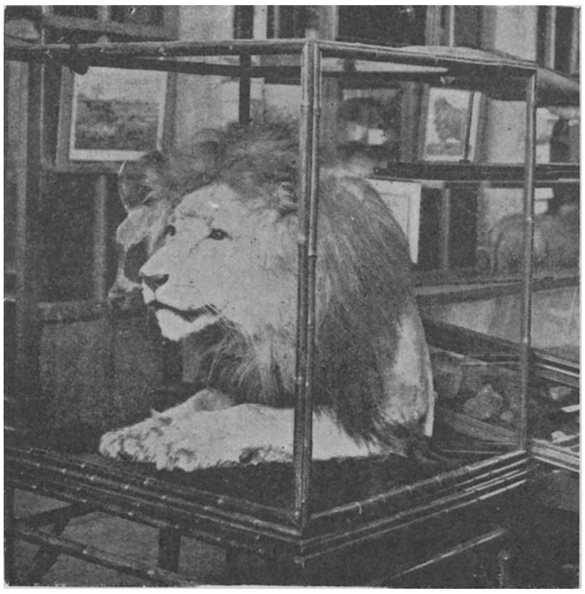

De Britsche Leeuw.

als hij er ongeveer dertig jaar geleden uitzag, en waarop zijn groote vastberadenheid zoo duidelijk uitkomt.

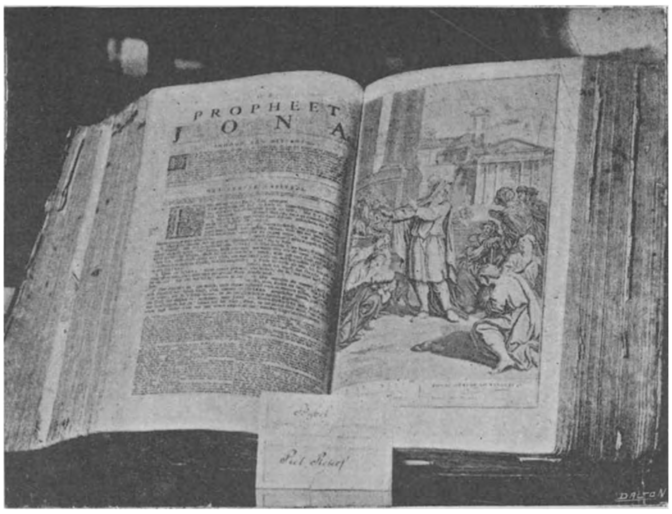

De bijbel van Piet Retief.

Niet minder vastberadenheid ligt er in den blik van den „Britschen leeuw," die zijn glazige oogen op den President gevestigd houdt.

De meest interessante voorwerpen in het Museum zijn misschien de reliquieën van de oude Voortrekkers — de voorvaderen van de Boeren, de stoere mannen, die van af den tijd van Riebeek tot heden toe, hun toevlucht hebben genomen tot de groote woestijn, in hunne groote wagens uittrekkende, evenals de zeelieden in vroeger tijd de onbekende zeeën opgingen; en even als hun groote held, Abraham, uittrok, „niet wetende waarheen hij ging."

De wereldreiziger uit den tegenwoordigen tijd, die in Kaapstad uit een prachtige salonboot stapt, spoort, in een gemakkelijk salon zittende, zoo vlug mogelijk de woeste hooglanden door om zich naar de Goudvelden te begeven, zich bitter weinig bekommerend om de ontberingen, de verlatenheid en de vermoeienissen van die oude pelgrims en pioniers. Die pioniers zelf waren niet in staat om van dat alles eene beschrijving te geven. Dr. Theal deelt daarvan een en ander mede in zijne geschiedenis van de Boeren, maar de weinige reliquieën, welke door hunne nakomelingen werden

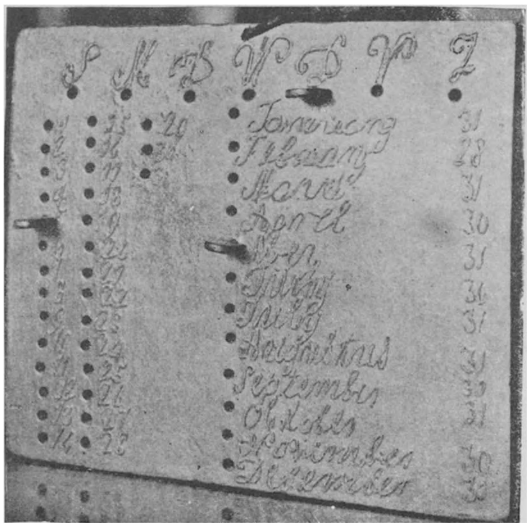

De Almanak van de Voortrekkers.

verzameld, en welke in het Nationaal Museum in kasten werden opgeborgen, zijn toch de aandoenlijke en treffende getuigen.

Hier is de groote Bijbel van Piet Retief,

Een typische stoel van de Boeren.

een van de leiders van den grooten trek van 1814. 't Is een zwaarwichtig boekdeel — met vreeselijke en wonderbaarlijke illustraties, zooals men kan zien uit de realistische schildering van Jona, die op de photographie is afgebeeld. Maar de eigenaardigste van alle reliquieën van de Voortrekkers, en die zeker ook de meeste waarde heeft, is de oude almanak, waarvan de photographie hierbij gaat. Van maand tot maand door het open veld trekkend, ver van de woningen der menschen, zouden die stoutmoedige Boeren-Bedouinen dikwijls in de war geweest zijn met den tijd, als ze dit eenvoudig en primitief hulpmiddel niet gehad hadden. Het is een klein zwart bord, ongeveer twee voet in het vierkant. Bovenaan staan de beginletters van de dagen van de week; aan den linker kant zijn rijen kleine openingen ten getale van een en dertig; en in het midden is een dergelijke rij om de maanden van het jaar aan te wijzen. Drie houtjes dienen om op het eerste

gezicht den dag, de week en de maand aan te wijzen. De datum welke op de photo-

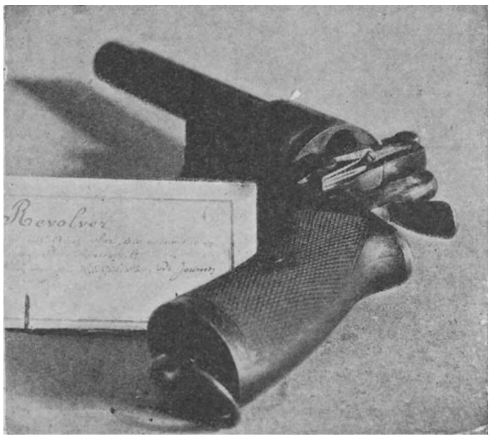

De revolver van kolonel Anstruther.

graphie is aangeduid, is *Donderdag*, 5 Mei.

Het schijnt, dat men in dien tijd geen schrikkeljaren kende. De autoriteiten in Pretoria hechtten zoo groote waarde aan dat oude stuk, dat zij er een facsimile van lieten maken voor de Parijsche Tentoonstelling.

Op de volgende photographie staat een ouderwetsche stoel van de Boeren, die

Gezangboek, waar een kogel doorheen werd geschoten bij het beleg van Potchefstroom.

weleer vóór een boerderij op den stoep stond, en waarin de stevige oude eigenaar of diens echtgenoote zat, rustig de eeuwigdurende koffie gebruikende en op de bedienden knorrende.

Daarop volgt de photographie van een droevige herinnering aan een treurige geschiedenis, welke den Boer evenmin als den Brit tot eer verstrekt. 't Is de revolver van den dapperen kolonel Anstruther, die den 20sten Dec. 1880 te Bronkhorst Spruit werd gedood.

Behalve de naam van Bronkhorst Spruit wekt ook die van Potchefstroom treurige herinneringen op uit de duistere jaarboeken van

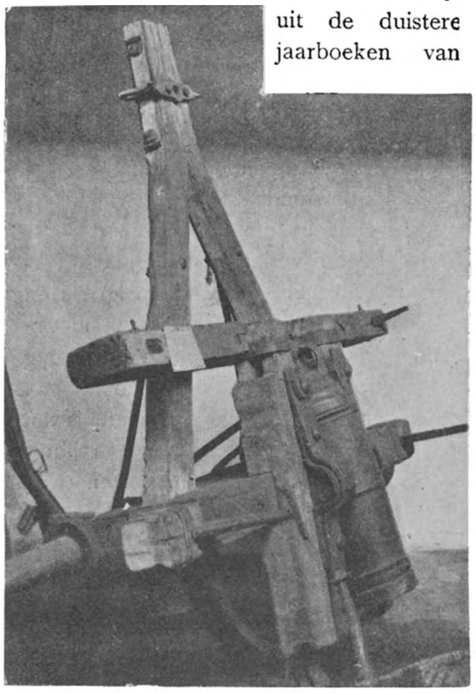

De „Oude Griekie".

den Oorlog voor de Onafhankelijkheid. Hier is een gezangboek, dat getroffen werd door een kogel, en dat men na het beleg in een der huizen vond.

In den oorlog die thans met Engeland wordt gevoerd, is gebleken hoe uitstekend de kanonnen en de geweren zijn, waarvan de Boeren tegenwoordig gebruik maken.

't Is misschien niet oneigenaardig, om na het lezen van de verslagen omtrent de laatste gevechten, waarin een beschrijving wordt gegeven van de nieuwste en uitstekendste kanonnen, nog eens een blik te slaan op het kanon, dat vroeger door de Boeren werd gebruikt. „Oude Griekie" was

de naam van het kanon, dat zij het meest op prijs stelden. Het staat op een gedeelte van een wagen, en werd gebruikt bij het beleg van Potchefstroom in den oorlog van 1881. „Telkens wanneer Griekie werd afgevuurd, werd zij door het recuul achteruit en van den wagen af gestooten," zeide de beleefde en vriendelijke opzichter.

Op de volgende photographie zien wij een nog zonderlinger getuigenis van hunne militaire vaardigheid en vindingrijkheid. 't Is een oud kanon, dat zij gemaakt hebben van de ijzeren banden, die zij van de raderen van hunne wagens hadden afgenomen. Hoe zij het hebben aangelegd om er een geheel van te maken is een diep geheim, en het is niet minder geheimzinnig, hoe zij er in geslaagd zijn zulk een buitengewoon stuk geschut af te vuren. Maar het

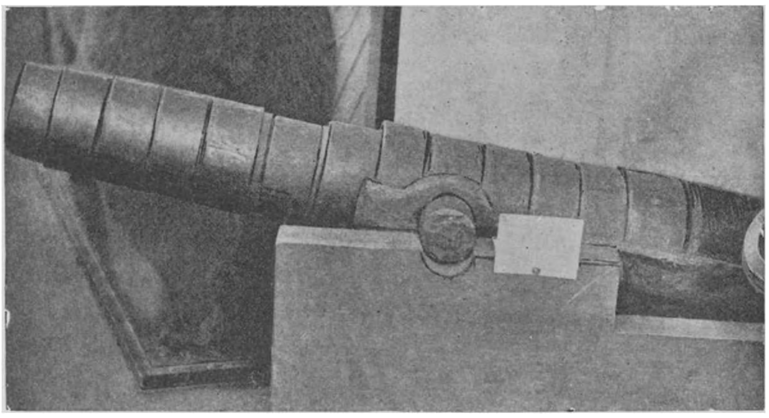

Een oud kanon van de Boeren, dat gemaakt is van de ijzeren banden van wagenraderen.

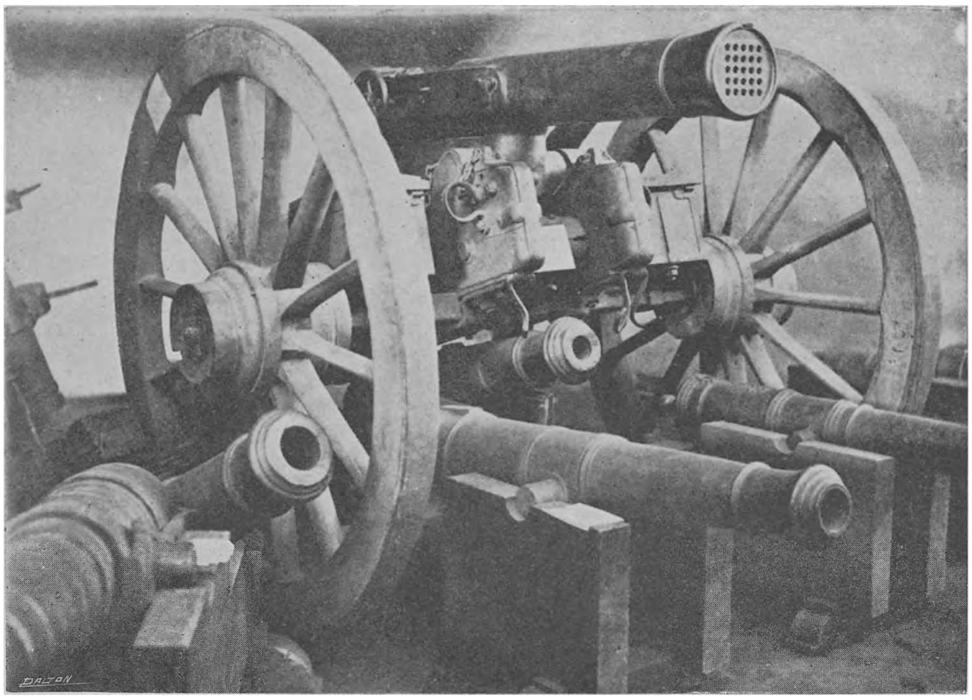

Een verzameling van kanonnen, die door de Boeren werden gebruikt, voordat zij de tegenwoordige „Long Tom" en de Maxim-Nordenfeldt kanonnen in gebruik hadden genomen.

staat daar als een allergrappigst contrast

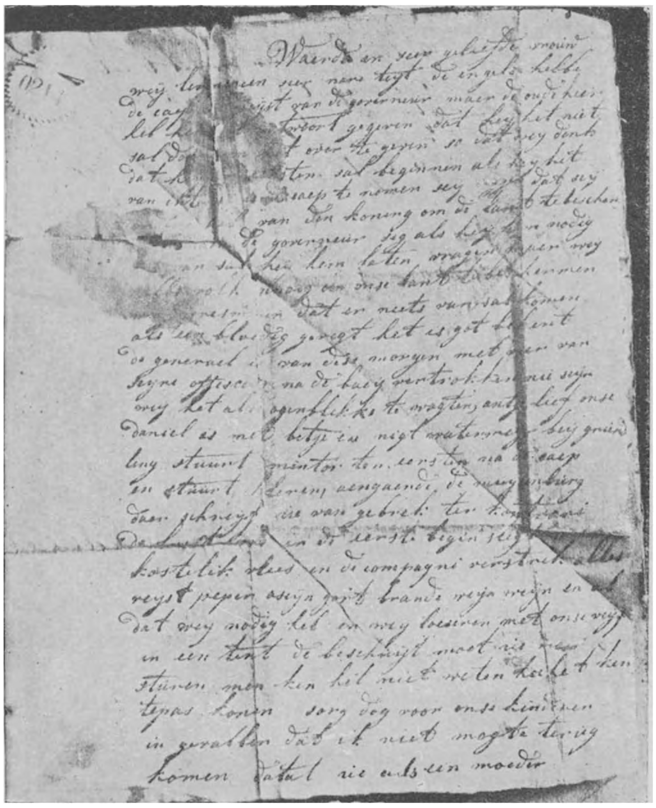

Brief van een Boer aan zijne vrouw, in 1795 geschreven.

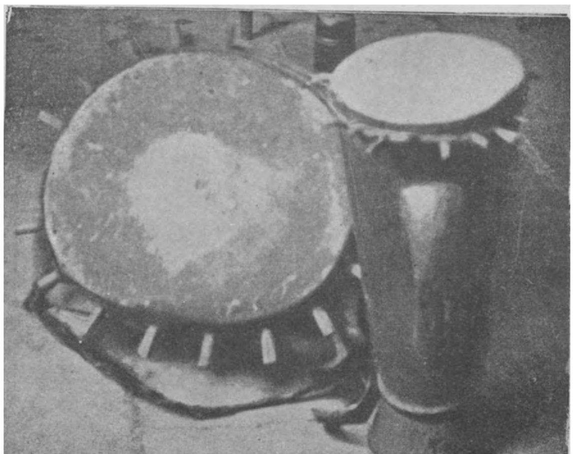

Oorlogstrommen van Malabach en Magato.

met hunne „Long Toms" en Maxim-Nordenfeldt's, die zij tegenwoordig gebruiken.

Op de volgende photographie zien wij een groep kanonnen uit het Museum. De groote mitrailleuse werd in 1870 door den Duitschen keizer ten geschenke gegeven aan President Burgers. Al de andere zijn nu ook afgedankt.

De Boeren hebben reeds

Papieren geld van de Boeren van voor dertig jaar.

verscheidene malen oorlog gevoerd met de inlandsche stammen; de meest belangrijke oorlogen uit de laatste jaren zijn die tegen Malaboch en tegen Magato.

Verder ziet men de oorlogstrommen, die men Malaboch en Magato heeft afgenomen.

De Transvaalsche en de Vrij-Staatsche munt is op het oogenblik niet veel waard. Naar het „papier-geld" te oordeelen,

dat men op een andere photographie ziet staan, moet het er dertig jaar geleden slecht uitgezien hebben met de schatkist. Een bankbiljet van zes stuiver en een „Goed voor" van den Oranje-Vrijstaat voor drie stuivers liggen tusschen de verzamelde documenten uit vroeger tijden — voordat de schatkist gevuld werd door de vele ondernemingen van de „Uitlanders."

Zeer eigenaardig is de brief op de vorige bladzijde, die in 1795 door een van die kloeke oude stadhouders werd geschreven aan zijne „Waarde en Zeer Geliefde Vrouw," die in Swellendam woonde.

GENERAAL LOUIS BOTHA.

Stijfkopje.

BLIJSPEL IN ÉÉN BEDRIJF

VOOR SALON EN LIEFHEBBERIJTOONEEL BEWERKT

DOOR

JONKVR. SOPHIE WICHERS.

PERSONEN:

JUFFR. BIZARRE, oud 86 jaar.
CLARA, oud 24 jaar. . . . . . .
MADELEINE, oud 16 jaar. . .

Een ouderwetsch salon — oude familie-portretten — deur op den achtergrond links. — Een venster met groote neerhangende gordijnen. — In het midden een tafel waarop een ouderwetsche schrijflessenaar. — Op den voorgrond rechts een fauteuil en een stoel; de stoel links van den fauteuil. — Links een canapee.

Alle aanwijzingen zijn genomen van uit de zaal.

EERSTE TOONEEL.

Clara — Madeleine.

(*Ze staan even op den achtergrond stil, vóór dat ze naar binnen gaan*).

Clara (*nog achter de schermen*).

Zeg aan juffrouw Bizarre, dat haar nichtje Clara er is, om haar het jonge meisje te brengen, waarover zij gesproken heeft. (*Tot Madeleine, die achtergebleven is*) Kom Madeleine, hier zullen we wachten. (*Ze komen naar voren; Clara onrustig, ontevreden maar teeder en soms vroolijk; Madeleine treurig, trotsch, met ingehouden woede*). Zie-zoo, Madeleine! Hier zijn we nu in Nichtevecht, bij onze oude nicht, juffrouw Bizarre, zooals je dat zelf gewild hebt.

Madeleine (*kortaf met neergeslagen oogen*).

Ja tante.

Clara.

En nu voor 't laatst.... je staat er dus op gezelschapsjuffrouw bij haar te worden?

Madeleine (*op denzelfden toon*).

Ja tante.

Clara.

En het huis te verlaten, waar ik je gebracht heb na den dood van je ouders, die je alleen achterlieten....

Madeleine.

En zonder geld, ja, dat weet ik.

Clara.

Je zegt dat.... alsof ooit iemand bij ons.... je dat heeft verweten...?!

Madeleine.

Mijn armoede?.... neen tante! nooit!

Clara.

En waarlijk, niet alleen ik had je lief van je geboorte af, maar ook mijn man, ofschoon hij minder zwak voor je was, is toch altijd goed voor je geweest.

Madeleine (*zeer koel*).

Dat zal ik ook nooit vergeten, tante.

Clara (*bedroefd*).

Hoe koel zeg je dat „tante", (*ze heeft de koelheid van Madeleine nagebootst*) dien naam, dien je al vijftien jaar lang met zooveel teederheid uitsprak.

Madeleine (*nog koeler*).

De stem kan.... evenals het hart.... veranderen.... met den tijd.

Clara.

Het hart veranderen?.... Op jouw leeftijd?.... En in 14 dagen?.... Want het is pas sedert 14 dagen dat je zoo vreemd bent. (*Zij gaat zitten en trekt Madeleine naast zich op de canapee*). Neen Madeleine, dat is niet mogelijk! Het is niets voor jou om Den Haag, waar je het zoo heerlijk vond, te verlaten om in dit treurige plaatsje te gaan wonen!.... Mij verlaten, mij, van wie je zooveel hield en die jou ook zoo liefheeft, deugniet! ofschoon je me nu sedert 14 dagen zooveel verdriet doet!.... Het is immers niets voor jou, om me te dwingen je hier te brengen bij die excentrieke, half gekke oude juffrouw, die je nog nooit gezien hebt en die je altijd bespotte, als er maar over haar gesproken werd.

Madeleine.

Ik zal haar niet meer bespotten, als ik mijn brood bij haar verdien.

Clara (*de schouders ophalend*).

Jij je brood verdienen! jij! een kind!...

Madeleine (*zich oprichtend*).

Ik ben geen kind meer, ik ben bijna zeventien.

Clara.

Daar handel je dan niet naar! Mijn huis te verlaten, waar men niets van je vroeg dan vroolijk en tevreden te zijn, in ruil voor veel liefde en een gemakkelijk en prettig leven!.... En waarom?.... waarom in vredesnaam?.... want sedert je dat dwaze idée hebt, houd ik niet op je de reden te vragen, zonder dat ik die te hooren krijg.

Madeleine (*met inspanning van alle krachten*).

Het moet!.... ik wil het!.... er is niets aan te doen!

Clara (*een weinig opgewonden*).

Maar stijfkop die je bent, waarom moet 't dan? (*Haar naderend, teeder*). Kom Madeleine, zeg 't me nu maar; is iemand bij ons onaangenaam tegen je geweest?.... heeft mijn man een beetje te erg gebromd?... (*Als bij eene plotseling invallende gedachte*). Of.... heb je ruzie gehad met zijn broer, dien deugniet van een Max?

Madeleine (*snel opstaande*).

Mijnheer Max.... (*zachter*) heeft niets met dit alles te maken. (*Ze gaat eenigszins naar rechts*).

Clara (*verbaasd*).

Heeft hij er niets mee te maken?.... Max! die toch al plannen ten opzichte van jou vormde, waarmee je oom het nog niet eens was.

Madeleine (*scherp*).

Ja, ik begreep 't wel, mijn armoede!....

Clara (*levendig*).

Dat is de kwestie niet! wij zijn rijk genoeg, dat is dus geen beletsel, gelukkig! maar je bent nog zoo erg jong en dan de positie van Max, die nog niet eens gepromoveerd is....

Madeleine (*haar bitter in de rede vallende*).

Welnu, mijn vertrek brengt alles in orde en moet mijnheer uw echtgenoot wel tevreden stellen.

Clara (*boos*).

Mijnheer mijn echtgenoot!?.... hij, die een tweede vader voor haar geweest is, de ondankbare!.... Welnu! 't is goed.... (*ze staat op*) Als je er dan op staat, zal ik je aan juffrouw Bizarre overlaten — ze draagt haar naam met eere, want ze heeft ontzettend veel bizarre gewoonten. — Wat het uiterlijk betreft, is ze belachelijk en draagt ze een costuum van 't jaar nul. Wat haar karakter aangaat, verandert ze twaalf maal per jaar van juffrouw van gezelschap, omdat niemand haar kuren kan verdragen... Je bent dan voor *f* 30 's maands verplicht haar, 5 uur daags, voor te lezen uit het leven van de heilige Physistrophine, haar patrones, die 65 jaar lang geleefd heeft, zonder ooit haar zwarte kousen uit te trekken — de winkeliers verkochten goede waar toen ter tijd! — Juffrouw Bizarre heeft beproefd haar patrones na te volgen, maar de kousen konden er niet meer tegen, toen heeft ze zich maar tevreden gesteld met afschuwelijke zwartzijden handschoenen, waarmee ze eet, drinkt en slaapt.

Madeleine.

Dat doet er niets toe.

Clara.

En tusschen die godsdienstige lectuur in, zal ze je wel 20 maal per dag onthalen op de geschiedenis van de groote daden van haar overleden papegaai Samson, beroemd door 't een of ander heldenfeit.... Om zich te troosten over het verlies van dit interessante wezen, heeft ze haar huis gevuld met wel honderd blaffende, miauwende en gillende dieren, zoodat je niet een kamer maar eene menagerie zult bewonen... Vier dagen in de week zal je moeten vasten, en iederen morgen zal je moeten ontbijten met.... o! 't is afschuwelijk!.... met broodpap! ja, met broodpap, wat je op kostschool zoo verschrikkelijk vond.

Madeleine (*halfluid*).

Op kostschool!.... Was ik er nòg maar!...

Clara.

Hoe?.... het spijt je dat je niet meer op de kostschool bent?!.... En vroeger smeekte je me altijd je er weg te nemen! En als ik je kwam opzoeken, dan zei men altijd tegen me: „Ze heeft een goed hart maar wat een hoofdje!" — waarop ik altijd antwoordde: „Ze is een stijfkopje, maar wat een hart!"

Madeleine (*steeds zachtjes*).

O, ja! ik had wel een hart!....

Clara (*met plotselinge, onwillekeurige teederheid*).

En heb je dat nu niet meer Madelon?... Kom, het is nog tijd.... Het hoeft je maar één woord te kosten en ik ga aan juffrouw Bizarre zeggen dat je van meening veranderd bent.... en dan neem ik je weer dadelijk mee naar Den Haag, ondeugende meid!

Madeleine (*ijskoud*).

U is waarlijk te goed, tante.... ik blijf.

Clara.

Je blijft?.... (*met woede en smart*).... 't Is goed!.... Doe zooals je verkiest.... Vaarwel!

(*Ze gaat naar den achtergrond*).

Madeleine (*naar links*).

Vaarwel, tante.

Clara.

Vaarwel.... voor altijd!....

Madeleine (*met inspanning*).

Voor altijd!

Clara (*op het punt in tranen uit te barsten*).

Je houdt dus niet meer van me.... heelemaal niet meer?!

Madeleine (*de handen vouwende, op het punt naar haar toe te vliegen*).

Tante!!

Clara (*een weinig naar voren komende*).

Madeleine!... dat was een goede ingeving.

Madeleine (*weer ijskoud*).

Adieu, Mevrouw!

Clara (*stilstaand*).

Mevrouw!!.... o, mijn man heeft wel gelijk! dat kind is dwaas en onverschillig!.... (*tot zichzelve*) Maar haar dwaasheid heeft een oorzaak en ik weet goddank een middel om er achter te komen. (*Af*).

TWEEDE TOONEEL.

Madeleine (*alleen, smartelijk*).

Arme Tante!.... zij heeft verdriet!.... en dat door mij!.... (*roept heel zachtjes*) Tante!.... o! Tante!.... (*Verkloekt zich*). Neen!.... ze is weg, och, dat is maar beter ook!.... Ik kan 't haar immers toch niet zeggen! Neen, ik zal mijn geheim bewaren.... en mijn smart.... een groote, diepe smart.... die me benauwt.... maar die niemand zal kennen!.... niemand, al moest ik er ook van sterven! (*ze gaat op de canapee zitten*). Ik zal probeeren er niet meer aan te denken en heelemaal op te gaan in mijn nieuwe plichten.... zware plichten, naar het karakter van de oude nicht te oordeelen... en treurig gezelschap voor mij... en dan nog.... als ik maar in haar smaak val!.... Zij moet wel verschrikkelijk zijn naar alles wat men mij van haar verteld heeft.... En ik kan dan ook niet zeggen dat ik me haar erg bevallig voorstel.... 86 jaar.... zoo krom als een hoepel.... en dan loopt ze met een stokje en spreekt door den neus, waar bovendien nog een afschuwelijken blauwen bril op staat te pronken! En dan gekapt met een oude pruik en een hoed op van het jaar nul.... Voeg daarbij de geschiedenis van de heilige Physistrophine, die ik uit 't hoofd zal moeten leeren.... en de daden van den papegaai Samson, waarnaar ik altijd zal moeten luisteren; dan nog de handen met de zwarte handschoenen, die me van de eeuwige broodpap zullen bedienen.... en ik zal me eenigszins een idée kunnen vormen van de heerlijke dagen die me wachten!.... (*ziet om zich heen*).... Zonder nog te rekenen dat hier alles riekt naar ouderdom.... naar den ouderdom, die nooit jong is geweest!.... (*opstaande*).... Maar ik zal hier tenminste leven ver van den leugen, van het verraad, van het zwartste verraad!.... O, mijn dierbare goedgeloovigheid van vroeger!.... O, mijn zalige hoop op de toekomst!.... Vaarwel.... vaarwel voor altijd!.... (*ze valt weer terug op de canapee*).... O, men zal zeggen dat ik te jong ben om te begrijpen.... om te oordeelen.... maar ik heb gezien en gehoord!.... dingen gezien en gehoord, die mij 't hart hebben gebroken!.... en.... o, wat ben ik ongelukkig! (*zij verbergt haar hoofd in de handen en weent*).

DERDE TOONEEL.

Madeleine — Juffrouw Bizarre.

Juffrouw Bizarre (*achter de schermen, door haar neus sprekende*).

Wel bedankt, nicht! de trein vertrekt om

9 uur, ik zal je dus niet langer ophouden!.... 't Jonge meisje is in het salon?.... Ik zal eens naar der gaan kijken!"

Madeleine (*opstaande*).

Daar is ze!

(*Juffrouw Bizarre komt binnen; een oude vrouw, even belachelijk als Madeleine haar geschilderd heeft; gekleed in een gewatteerde jas, wijd en oud; van een tour hangen de gefriseerde haren op de oogen; een kolossale hoed met groote veeren gegarneerd; geganteerd met oude, zwart-zijden handschoenen; ze steunt met beide handen op een stok; zij spreekt verschrikkelijk door den neus met een kraakstem*).

Juffrouw Bizarre (*tot Madeleine*).

Zoo, ben jij daar, liefje.... wees welkom in mijn nederige woning, zooals mijn geeerbiedigde patrones, de heilige Physistrophine, gezegd zou hebben.

Madeleine (*terzijde, terwijl ze een buiging maakt*).

De heilige met de zwarte kousen!

Juffrouw Bizarre (*die naar voren gekomen is*).

Help mij eens om te gaan zitten, beste meid. (*Madeleine ondersteunt haar tot aan den fauteuil, waar ze zeer langzaam heengaat*). Je heet?

Madeleine (*verlegen*).

Madeleine.... Madeleine van Esveld.

Juffrouw Bizarre (*in den fauteuil zittende*)

Madeleine?.... Een naam die aan 't berouw herinnert!.... Kom een beetje dichter bij.... ik kan niet goed zien en ik ben ook een klein beetje hardhoorend.... En dan: ik houd er van dat men mij flink antwoordt en vooral dat men alles zegt wat men denkt.

Madeleine (*terzijde*).

Alles wat men denkt!.... Nu, dat zou niet vleiend voor haar zijn!

Juffrouw Bizarre.

Maar kom dan toch wat dichter bij; ik zal je niet opeten.... 't zou de moeite niet loonen, want.... tusschen ons gezegd.... je bent niet erg dik.

Madeleine (*met moeite glimlachend*).

Ja, wanneer de juffrouw een gezelschapsjuffrouw wil hebben naar het gewicht, dan zal ik wel niet naar hare gading zijn.

Juffrouw Bizarre (*verrukt*).

Wel, wel! Zoo ad rem! Da's énorm! Dat vind ik aardig!.... Dan zal je wel niet zoo zijn als Juffrouw Schalkers, je voorgangster, die nooit een syllabe kon antwoorden op al mijn aardigheden!.... Dat was om razend te worden! Ik houd er van dat men mij zoo nu en dan eens met gelijke munt betaalt.... trouwens.... dat hangt van mijne stemming af en om die te vatten.... daar ben je nog wel wat erg jong voor!

Madeleine.

Ik ben nog jong, dat is waar....

Juffrouw Bizarre (*declameerend*).

De punt is hetzelfde bij oud en bij jong
Van eene goed gevormde tong.
(*Sprekend*).
En jouw tong schijnt al even puntig te zijn als je ellebogen, mijn duifje.

Madeleine (*ernstig*).

De tijd zal de hoeken wel ronden.... en als ik eens zoo oud zal zijn als de juffrouw dan....

Juffrouw Bizarre (*een snuifje nemende uit een enorme snuifdoos*).

Hè ja! dan zou ik je nog wel eens willen zien, want dan zou ik ook nog op een 70 lentes kunnen rekenen.

Madeleine (*ter zijde*).

Voor dien tijd zou ze toch al lang in een antiquiteiten-museum gestopt zijn.

Juffrouw Bizarre (*weer op haar stok leunende*).

Maar laten wij eens tot onze zaken komen! Waarvoor ben je geschikt? Wat ken je? Ik heb vernomen dat je doorkneed bent in allerlei geleerdheid.... maar die geleerdheid zal je wel niet gegeven hebben.... de noodige ondervinding voor de betrekking.... de gewichtige betrekking, die je bij mij te vervullen zult hebben.

Madeleine (*nederig*).

Mijn opvoeding is nog al.... goed geweest....

Juffrouw Bizarre (*haar in de rede vallend*).

Jawel! jawel! Je zult zeker wel kunnen lezen als een papegaai; schrijven als een kat en rekenen als een geleerden hond: daaraan twijfel ik volstrekt niet!

Madeleine (*gekwetst*).

Maar juffrouw?....

Juffrouw Bizarre.

Ik had aan mijn nicht een jong meisje gevraagd, maar geen ondeugend kind....

Madeleine (*beleedigd*).

O, juffrouw!

Juffrouw Bizarre (*zeer statig*).

Val me niet in de rede.... dat maakt me zenuwachtig.... (*zij neemt een snuifje*).

Madeleine (*terzijde, woedend*).

Dat was anders een prachtig oogenblik om haar met gelijke munt te betalen, zooals zij dat noemt.

Juffrouw Bizarre.
(*haar snuifdoos in haar zak stekende*).

Enfin.... ik ben nu sedert 14 dagen zonder juffrouw van gezelschap;.... en de groote last, die ik daarvan heb, zal me over al je onaangenaamheden doen heenstappen. (*Madeleine maakt gemelijk eene beweging*). Ik heb er dit jaar 12 gehad, 12 juffrouwen van gezelschap.... jij bent de dertiende.... dat dit nummer niet noodlottig moge zijn!

Madeleine (*op het punt in tranen uit te barsten*).

Ik zal doen wat ik kan, juffrouw.

Juffrouw Bizarre.

Je zult dus deel uitmaken van mijn huishouding.... Zet je hoed af.... ga hier zitten (*Madeleine zet zich op den stoel*) en laten wij samen eens praten over wat je zoo-al te doen zult hebben.... Vooreerst: wat gebruik je 's morgens? Koffie? dat is veel te zwaar!.... Thee? dat is verzwakkend!.... Chocolade? o dat is veel te duur!....

Madeleine.

Juffrouw.... ik....

Juffrouw Bizarre (*haar in de rede vallend*).

Je hebt geen vaste gewoonten?.... des te beter! want dan had je die maar weer moeten afwennen!.... Wij eten hier iederen dag broodpap....

Madeleine (*zuchtend*).

Broodpap!!

Juffrouw Bizarre.

Met gezouten boter in de week.... vrijdags met olie.

Madeleine (*met afschuw*).

Met olie!.... (*terzijde*).... dat moet afschuwelijk zijn!

Juffrouw Bizarre.

Voor 't ontbijt lezen we nog 2 of 3 hoofdstukken uit het leven van....

Madeleine.

Van de heilige Physistrophine.

Juffrouw Bizarre (*verrukt*).

Ken je die gelukzalige, die gedurende 65 jaar dezelfde kousen droeg?

Madeleine.

Van zwarte wol!

Juffrouw Bizarre (*met vuur*).

Op die kousen is zij naar het Paradijs gegaan! en ik.... die zooveel minder heilig ben dan zij, ik deed slechts de gelofte wat de handschoenen betreft.

Madeleine (*terzijde*).

Zij wil dus op haar handen naar den hemel gaan!

Juffrouw Bizarre.

Om 12 uur volgt het tweede ontbijt, bestaande uit een tweede broodpap.... ik kan niets anders meer verdragen.

Madeleine (*tot zichzelve*).

Ah! dat is te veel broodpap voor één mensch.

Juffrouw Bizarre.

Daarna wandelen we een paar malen den tuin wat rond en dan houden we een siësta.

Madeleine (*levendig*).

Slapen?.... overdag?

Juffrouw Bizarre.

Tot aan het eten. Daar ik 's nachts nooit slapen kan, heb ik overdag behoefte aan rust. Om mij het minste geluid te besparen is het noodig dat het heele huis te gelijk met mij slaapt.... van 2 tot 6 uur is het hier het „Kasteel van de schoone slaapster in het bosch".... en streng verbod aan wie 't ook zij om te praten, te bewegen, te lachen, te werken, te zingen, ja zelfs om te snurken, want het snurken is mijn uitsluitend privilege, en ik verzeker je dat ik er flink gebruik van maak.

Madeleine (*een geeuw onderdrukkende*).

Lieve hemel, wat zal dat vroolijk zijn!...

Juffrouw Bizarre.

Maar... daar denk ik aan iets... Waarom heeft je pleegmoeder, die ik al sinds jaren om eene gezelschaps-juffrouw gevraagd heb, er nu pas aan gedacht mij er eene te zenden?

Madeleine (*zuchtend*).

Omdat ik er om gevraagd heb.

Juffrouw Bizarre (*op haar stok leunend*).

Waar je zelfs om gesmeekt hebt, als ik haar gelooven mag.

Madeleine.

Ja, juffrouw, dat deed ik!

Juffrouw Bizarre.

Was je dan niet naar je zin bij je nicht Clara?

Madeleine (*verlegen*).

O, jawel, uitstekend.

Juffrouw Bizarre.

Iedereen hield van je, vertelde ze mij, tot zelfs de bedienden en de vrienden des huizes niet uitgesloten. En dan ook haar jeugdige zwager Max.

Madeleine (*heftig, opstaande*).

Spreek mij niet over mijnheer Max!

Juffrouw Bizarre (*verwonderd*).

Wat nu?... Mag ik niet over een charmanten jongen spreken, vol gevoel, verstand en toekomst!.... en beminnelijk.... en ridderlijk!... Ach! als ik zoo iemand kon vinden, dan zou ik in staat zijn, mijn oude jongejuffrouwschap er aan te geven!...

Madeleine (*uitbarstend*).

Mijnheer Max?!... een huichelaar!... een leugenaar... een... een... ik kan zelfs geen woorden vinden om hem te schilderen!

Juffrouw Bizarre.

Een verleider misschien wel;... dat wil zeggen: een heertje, dat, om aan een jong meisje te behagen, haar vleit, haar complimentjes maakt, en die, als hij haar heelemaal in zijn strikken verward heeft,

haar eenvoudig laat loopen, en haar niets laat dan de herinnering aan mooie woordjes... en haar beide oogjes om te huilen!

Madeleine (*zich herstellende*).

Ik zweer u dat ik geen traan om mijnheer Max gelaten heb.

Juffrouw Bizarre (*haar aandachtig beschouwende*).

Tarara pompon! Daar ben je nu net als juffrouw Nicoline, mijn elfde gezelschapsjuffrouw, die woedend werd als ik over haar kleine zwakheden sprak.

Madeleine.

Wat bedoelt u met kleine zwakheden, juffrouw?

Juffrouw Bizarre.

Och... zoo... iemand nog bewonderen, die ons niet meer liefheeft.

Madeleine (*zeer trotsch, naar de canapee gaande*).

't Is niets voor mij, die zwakheid te hebben!

Juffrouw Bizarre.

Bah! juffrouw Nicoline zei precies 't zelfde, wat haar niet weerhouden heeft... den zondaar... te vergeven, toen hij terugkwam en haar ten huwelijk vroeg.

Madeleine (*fier*).

Nooit zal ik mijnheer Max terugzien.

Juffrouw Bizarre (*spottende, door haar neus sprekende*).

Hmm! hmm! Nou!

Madeleine (*met kracht*).

Net zoo min als mijn pleegmoeder... waar ik ook zoo dol veel van hield! (*ze keert terug naar het midden*).

Juffrouw Bizarre.

Ook?!... Het schijnt dan toch dat hij wel een beetje... geliefd... was, die afschuwelijke Max?

Madeleine (*zich vergetende*).

O ja! ik hield veel van hem! maar... kon ik dan vergeten, nadat hij mij duizendmaal gezegd had, dat hij mij alleen tot vrouw begeerde... dat de onwaardige voor mijn pleegmoeder knielde, haar handen met kussen overdekte, — ik heb het met mijn eigen oogen gezien! — en steeds herhaalde hij: — ik heb het met mijn eigen ooren gehoord! — „Clara, ik aanbid je! ik zou voor jou willen sterven! (*ze blijft als overweldigd door smart staan*).

Juffrouw Bizarre (*steeds door den neus sprekende*).

Wel! wel! wel!.... Heeft hij dat gezegd?

Madeleine.

Ik heb hen eens verrast, 's avonds in de serre, nu 14 dagen geleden.

Juffrouw Bizarre.

In de serre? dat is afschuwelijk... en dom... een minnaar moet leven... niet sterven voor zijn geliefde... dan zou zij immers genoodzaakt zijn een ander te nemen!... (*tot Madeleine*). Dus dat is nu het geheim van je komst in mijn huis.

Madeleine (*zeer verlegen*).

O hemel, nu heb ik het verraden!... Foei, foei! Ik, die het voor de heele wereld had willen verzwijgen!

Juffrouw Bizarre (*luchtig*).

Kom, je maakt er veel te veel drukte over!

Madeleine (*beleedigd*).

Hoe, hem dien ik liefhad... dien ik 's morgens mijn jawoord had gegeven... die meineedige wil 's avonds van denzelfden dag, sterven voor eene andere... en welke andere?... De vrouw van zijn eigen broer! Een dubbel verraad op één oogenblik! Hij, die mijn hand zou vragen (*zij snikt*) als hij den doktersgraad behaalde!

Juffrouw Bizarre.

Dat's waar ook, hij zou vandaag promoveeren, niet?

Madeleine (*woedend*).

Daar wilde ik dan ook den uitslag niet van afwachten, en ik hoop dat zijn proefschrift en alles heel slecht is, en dat hij nooit dokter wordt, vandaag niet, morgen niet, nooit in der eeuwigheid!!

Juffrouw Bizarre (*lachende*).

Zacht, lief poppetje! (*ze staat op, altijd op haar stok geleund*). Welnu, omdat die Max zoo schuldig is en die pleegmoeder zoo onwaardig... juist daarom wil ik dat die slechte luidjes ontmaskerd worden!... Je zult aan je pleegvader een brief schrijven, waarin je hem vertelt, wat de reden is, dat je zijn huis bent ontvlucht.

Madeleine (*met kracht tegenstrevende*).

Wat, ik! ik zou hem zooveel verdriet doen? Al zijn geluk verstoren?.... En mijn pleegmoeder benadeelen, door wat het ook zij?... O neen, dat kan ik niet, nooit van mijn leven!

Juffrouw Bizarre (*zich de oogen afvegende achter haar bril*).

Ze ontroert me, die kleine!.... (*tot Madeleine*).... Vooreerst is die Max een nietswaardige, door een vrouw boven je te stellen, die minstens 8 jaar ouder is.

Madeleine (*levendig, maar met afgunst*).

Maar dat maakt haar niet minder aantrekkelijk! O, ze is zoo mooi, zoo lief en zoo geestig!

Juffrouw Bizarre (*met bewondering*).

Hoor haar eens haar medeminnares opvijzelen!.... Neen, die pleegmoeder is een coquette!.... haar man een arme verblinde, en die Max een schurk!.... en ik eisch dat je hem een brief schrijft, waarin je hem zegt dat alles tusschen u beiden uit is en dat hij nooit hier behoeft te komen om je van mij weg te halen! hoewel.... de mannen zijn zoo wonderlijk.... heeft men mij verteld.... dat juist zoo'n verbod in staat zou zijn.... hem grooten lust te geven.... hier te komen. Hier, deze schrijflessenaar bevat alles, wat je noodig hebt, houd deze pen en je moed met beide handen vast en brrreek met dat verwaande heertje, dat je verlies nu al betreurt.... daar ben ik zoo zeker van, dat ik mijn hand er wel voor in 't vuur zou willen steken.... als ik niet te bang was om mijn handschoenen ook te verbranden!.... Ik moet eens even hier en daar een kijkje nemen, anders gaat de boel niet goed.... ik kom dadelijk terug!.... (*ze trippelt weg, druk mompelende en bewegende*).... Tot weerziens, arm slachtoffer van verraad, van meineed en van.... (*ze neemt een snuifje*).... verdorvenheid! (*ze verdwijnt door de middendeur*).

VIERDE TOONEEL.

Madeleine (*alleen*).

Hem schrijven?.... ik, die ternauwernood tegen hem durfde spreken!.... Ik die juist ben weggegaan om hem nooit meer terug te zien!.... (*een besluit nemende*).... Welnu ja, ik zal hem zeggen, zonder in bizonderheden te komen, zonder iemand te noemen: „Wat gij gedaan hebt is onwaardig voor een man met.... voor een man die.... (*ze gaat naar de tafel*).... Ik zou altijd gedacht hebben.... ik zou nooit gedacht hebben.... (*plotseling op geheel anderen toon*) en als hij dat niet begrijpt, dan wil hij 't ook niet begrijpen.... (*ze opent den lessenaar die op tafel staat*).... Juffrouw Bizarre zegt dat ik hier alles in zal vinden om te schrijven.... maar ik zie geen inkt, geen papier, geen pen.... verder ontbreekt er niets!.... (*ze vindt een brief met rouwrand en neemt dien*).... Er is niets dan een rouwbrief!.... (*ze bekijkt hem van alle kanten*!.... Daar kan ik toch geen brief op schrijven.... (*ze opent dien brief*) Hé! de naam Bizarre, zeker familie van de oude juffrouw?.... (*ze leest*).... Heden overleed op haar villa te Nichtevecht mejuffrouw Agatha Physistrophine Bizarre, op den leeftijd van ruim 86 jaar!.... (*ze heeft met stij-*

gende verbazing gelezen en houdt verstomd op).... Wat?.... Gestorven!.... Juffrouw Bizarre?.... En al 14 dagen geleden?.... Wat zou dat beteekenen?.... 't Is dus niet juffrouw Bizarre die zoo pas hier was?.... En toch.... tante heeft maar één familielid van dien naam!.... Ik zal 't slecht gelezen hebben.... (*ze herleest 't*).... Neen, er staat wel degelijk.... mejuffrouw Bizarre.... op haar villa.... te Nichtevecht. Maar dan.... diegene, waar ik zoo straks mee sprak, is dus al 14 dagen dood!.... Lieve hemel!.... onze kindermeid heeft altijd gezegd dat er geesten bestonden!.... maar ik heb haar nooit willen gelooven.... en.... neen, ik wil er nog niet aan gelooven!.... (*Men hoort een oud, gebroken kuchje*).... Heer in den hemel!.... (*met ontzetting*).... Zij is het! O ik sterf van angst!.... (*ze vlucht naar links achter de canapee*).

VIJFDE TOONEEL.

Madeleine, Juffrouw Bizarre.

Juffrouw Bizarre (*zeer ernstig, en sterk door haar neus sprekende*).

Wel kindlief, heb-je dien brief geschreven?

Madeleine (*nog meer naar links terugwijkende*).

„Ik!.... ik! (*ter zijde*).... Mijn God, help me!

Juffrouw Bizarre (*in 't midden*).

Ik heb zoo juist een brief voor jou ontvangen.

Madeleine (*doodelijk verschrikt en zonder te naderen*).

Een brief!.... voor mij?

Juffrouw Bizarre (*den brief bekijkende, dien zij in de hand houdt*).

Ik zou mij al heel erg moeten vergissen.... als dit niet het onleesbare schrift was van een dokter.... in.... de medicijnen.

Madeleine (*een stap naderkomende*).

Van een dokter?.... van Max?.... (*terugdeinzend*).... Dien brief aannemen.... uit die hand!.... ooo!!

(*ze deinst opeens nog angstiger naar links terug*).

Juffrouw Bizarre.

Waarom kijk je zoo naar mijn handschoenen?.... Weet je dan niet dat ik ze dag en nacht draag?

Madeleine (*terzijde, met afschuw*).

Om haar skeletten vingers te verbergen.

Juffrouw Bizarre (*met een grafstem*).

Ik zal ze dragen tot de dag aangebroken zal zijn van het Laatste Oordeel; net zoo goed als deze mantel, en deze hoed van het jaar 1800 en nog wat en die men toen een knekelhuisje noemde.

Madeleine (*tot zichzelven*).

Een knekelhuisje!! hoe vreeselijk!

Juffrouw Bizarre.

Maar kom, waarom neem je dezen brief niet aan?.... Wacht je misschien tot ik hem je zal brengen?.... Ik ben niet van plan je na te loopen en je boodschapmeisje te wezen. Dat verbiedt mij mijne waardigheid.... maar nog meer mijn verstijfd beendergestel.... en mijn verdroogde ledematen!

Madeleine (*terzijde doodsbang*).

Hare verdroogde ledematen!....

Juffrouw Bizarre (*haar den brief latende zien*).

Je hebt al heel weinig haast voor een jong meisje, dat verliefd en jaloersch is.

Madeleine (*terzijde*).

Als ik dicht bij haar kom.... als ik haar

aanraak.... zal zij dan niet in elkaar zakken?!.... (*ze doet een stap naar voren, een naar achteren, aangetrokken door verlangen naar den brief, teruggehouden door haar angst*).

Juffrouw Bizarre (*met den brief bewegende*).

Kijk!... het kuikentje probeert de vleugels uit te slaan.

Madeleine.
(*zelfde spel maar steeds dichter bijkomende*).

Of... zal zij mij niet meenemen onder dien afschuwelijken hoed!

Juffrouw Bizarre (*aan den brief ruikende*).

Men ruikt er van alle kanten de goede tijding aan.

Madeleine (*beslist, zich opeens bedwingende*).

Welnu... als ik er door sterf... dan zal het voor jou zijn... o Max! (*ze nadert juffrouw Bizarre, die haar den brief reikt of terugtrekt al naar zij dichter bijkomt of terugdeinst. Madeleine pakt eindelijk den brief en loopt met een vreeselijken angst zoo ver mogelijk weg*).

Juffrouw Bizarre
(*zonder schijnbaar iets van het vreemde doen van Madeleine te bemerken*).

Lees nu eens gauw wat dat heertje wel schrijft.

Madeleine
(*half verborgen achter een gordijn, leest, terwijl zij telkens naar juffrouw Bizarre opkijkt, met angstige, gebroken stem*).

Liefste Madeleine...

Juffrouw Bizarre.

Liefste Madeleine?... De deugniet!

Madeleine (*langzaam uit het gordijn te voorschijn komende, terwijl zij leest*).

Ik sta aan het toppunt mijner wenschen! Mijn schoonzuster, uwe pleegmoeder, heeft haar man, die zoo fel tegen ons huwelijk was, overgehaald, om mij uwe hand te schenken, indien ik spoedig promoveerde...

Juffrouw Bizarre
(*spottend lachende, terwijl zij een stap dichterbij komt*).

Die pleegmoeder weet goed hare gevoelens te verbergen!

Madeleine (*die bij de canapee gekomen was, trekt zich terug naar het venster en houdt op met lezen*).

O, God! daar komt ze weer dichter bij me!

Juffrouw Bizarre.

Lees dan toch, het interesseert me!

Madeleine (*lezende*).

Clara heeft mij beloofd dat zij een goed woord voor ons zal doen, nu juist 14 dagen geleden.... (*tot zichzelve*) 14 dagen?!

Juffrouw Bizarre (*nog dichterbij komende*).

Kom dan! je stelt mijn geduld wel op de proef.

Madeleine (*haar steeds aankijkende*).

'tIs geen verbeelding, zij komt steeds dichter bij!... (*zij leest*)... En daar ik zoo even gepromoveerd ben... (*tot zichzelve*) Gepromoveerd!!... Goddank!

Juffrouw Bizarre (*op haar stok leunende*).

Ik dacht dat je het niet eens meer wenschte!... (*Ze lacht schamper*)... Ha! ha! ha! ha!

Madeleine (*tot zichzelve*).

O! wat een vreeselijk lachen!!!

Juffrouw Bizarre (*gebiedend*).

Nu... verder!

Madeleine (*lezend*).

Ik zal je dus voortaan mijn leven wijden.

Juffrouw Bizarre (*schamper lachende*).

Zoo... spreekt hij nu van leven... (*met een grafstem*)... wel wetende dat de dood te treurig is!

Madeleine (*terzijde, altijd angstig*).

Zij ook... weet dat!

Juffrouw Bizarre.

Verder?

Madeleine (*lezende*).

Jij zult die lieve Clara ook op uwe knieën danken, net als ik zelf gedaan heb op dien avond in de serre, voor je plotseling en onbegrijpelijk vertrek!

Juffrouw Bizarre (*spotlachende*).

In de serre... drrrrommels!

Madeleine (*als getroffen door een plotseling denkbeeld*).

Hij bedankte haar!... en ik geloofde dat... (*Juffrouw Bizarre naderende zonder er bij te denken*)... Ach! hoe kon ik hen zoo beschuldigen!... (*voelende dat juffrouw Bizarre haar aankijkt en opnieuw beangstigd*).... Brrr! 't is net een geestverschijning!... (*zij vlucht naar links*).

Juffrouw Bizarre (*verachtelijk*).

Wel, wel! daar gelooft men ineens niets meer van het verraad van Max en de pleegmoeder... en men zal mij maar links laten liggen als een weggeworpen vod! Ja maar!.... neen! dat zal zoo maar niet gebeuren? (*zij spreekt steeds door den neus, maar animeert zich, houdt zich al sprekende meer rechtop, en loopt eindelijk flink door de kamer*).

Madeleine (*overbluft, volgt haar met haar blik, zonder te naderen*).

Zij loopt, zij groeit, zij wordt jong!.... (*zich aan haar angst onttrekkende en vast besloten*).... O! maar dit is geen geestverschijning!...! Hier steekt wat achter!.... ik word voor den gek gehouden!.... (*zichzelf overwinnende*).... Kom, moed, Madeleine, je gelooft toch meer aan God dan aan spoken.... moed!... (*uit de hoogte, beslist, terwijl zij de canapee verlaat*).... Juffrouw....

Juffrouw Bizarre (*opeens stilstaande; met een zware stem*).

Hè!.... Wat?....

Madeleine (*verlegen, naïef, een beetje teruggaand*).

Neen, neen — maak mij niet weer opnieuw angstig?

Juffrouw Bizarre (*met minder zware stem en weer door den neus sprekend*).

Spreek! wat wil je?

Madeleine (*snel, zonder haar aan te zien*).

Ik wil naar mijn pleegmoeder terug, haar mijn ongelijk bekennen en mij met haar verzoenen.

Juffrouw Bizarre (*door den neus sprekende en razend*).

Daar... net waar ik bang voor was!... maar ik sta op mijn stuk!... Je begon mij juist te bevallen en ik wil je hier niet vandaan laten gaan... ik zal je hier houden... (*zij zwaait met haar stok*). Duizend bommen en granaten!!... ja... als ik eenmaal zweer bij mijn grooten eed... dan kan niets, neen, niets er mij afbrengen!!... (*zij gaat naar links*).

Madeleine (*in het midden komende*).

Mij hier houden, als ik mijn pleegmoeder zooveel verdriet heb gedaan, als ik weet dat zij over mijn zwarte ondankbaarheid

weent; o juffrouw... wie en wat ge ook zijt, mensch of spook, heb medelijden met een arme dwaas, die bij de minste aanleiding, zichzelf en haar geluk heeft vergooid. Laat mij terugkeeren tot mijn weldoenster, want ik heb nu maar één verlangen, haar uit mijn volle hart te zeggen: vergeef mij, moeder, vergeef me en neem mij weer in uw hart en uwe liefde op.

Juffrouw Bizarre (*achter de canapee, altijd op haar stok geleund*).

En je pleegmoeder zal je heel netjes het gat van de deur wijzen!

Madeleine (*met gevouwen handen haar naderende*).

O, neen! daarvoor ken ik haar te goed, als zij mij smeekend aan haar voeten ziet... (*zij laat zich op de knieën glijden voor juffrouw Bizarre*) zooals ik deed, toen ik een klein meisje was en haar om vergeving vroeg, voor een fout door mij begaan; dan neemt zij mijn hoofd tusschen haar handen, terwijl zij met zachte stem zegt: „Omhels mij maar gauw, mijn lief, ondeugend kind!"

Juffrouw Bizarre (*heel zacht haar hoofd tusschen hare handen nemende*).

Omhels mij maar gauw, mijn lief, ondeugend kind!

Madeleine (*met een kreet opspringend*).

Die stem... neen het is een geest!... (*zij gaat verschrikt naar rechts*).

Clara (*zich in een oogwenk van alles ontdoende*).

Een geest?... Ik!... nog niet goddank!

Madeleine (*overbluft*).

Tante!!.., 't is tante zelf!

Clara (*vroolijk, haar toilet in orde brengend*).

Ja, 't is tante zelf, die je grieven wilde weten, en gebruik heeft gemaakt van den dood van de arme, oude nicht, — dat zij 't mij vergeve! — je den rouwbrief in handen speelde om je te verschrikken... maar 't is ook je tante, die je van harte vergeeft en je met Max zal vereenigen... aan wie je nu toch niet meer twijfelt, niet waar?

Madeleine (*haar verlegen en bewogen naderende*).

O, tante, beschuldig me liever, straf me, ik verdien niets beters!

Clara (*lachende, haar arm om haar heen slaande*).

Kom, kom, laat maar, je bent zoo bang geweest voor juffrouw Bizarre, dat je genoeg gestraft bent! Ik heb er hartelijk om gelachen en wie lacht is ontwapend! geef mij maar een zoen, mijn Madelon.... (*zij omhelst haar*).

Madeleine (*innig*).

O tante, wat ben je lief.... maar mijn pleegvader.... en.... en.... Max?

Clara.

Max weet niets, en je pleegvader vergeeft je ook van ganscher harte!

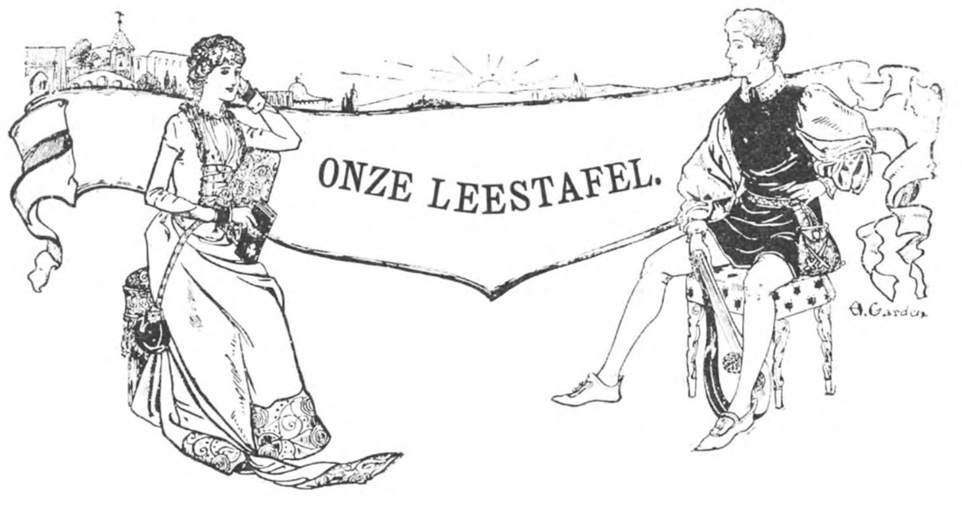

H. HEUKELS, **Geill. Schoolflora voor Nederland,** P. NOORDHOFF, Groningen.

Nu de zomer aankomt en het verlangen — vooral in ons stadsmenschen — weer ontwaakt naar de natuur en in de eerste plaats naar dat deel der levende schepping. (Wie beweert dat er een niet-levend deel is?) dat het plantenrijk genoemd wordt, is ons Heukels' Flora dubbel welkom. Wat wij niet kennen, kunnen wij maar onvoldoende waardeeren; de verschillende levensverrichtingen bij het dier kunnen wij ons meestal analoog denken met die van ons-zelf en schoon in hoofdzaak deze bij de planten niet wezenlijk verschillen, in de organen, welke de verschillende functiën verrichten, vergist men zich dikwijls. Die een beetje van planten weet, zal het determineeren een waar genot vinden, het is het echte aanschouwingsonderwijs in botanie. Maar al te veel is men van oordeel dat de studie der natuurlijke historie en speciaal die der botanie, voor het dagelijksch leven maar van betrekkelijk nut is. Hoe vergist men zich! Om levenswijsheid op te doen ga men tot de bron van alle wijsheid: de natuur. 't Is daarom niet alleen voor studeerenden dat ik Heukels' Geïll. Schoolflora een nuttig boek vind. Dat aan de Hollandsche benamingen een ruime plaats is ingeruimd, is een groot voordeel. De zakflora van Suringar, welke vroeger algemeen gebruikt werd, gaf den Hollandschen naam slechts bij uitzondering. Dat ook de gravures de waarde van het flinke boekdeel zeer verhoogen, spreekt vanzelf.

ERNST VON WILDENBRUCH, **De Witte Dorothea,** Utrecht, H. HONIG.

Ik kan mij zoo voorstellen hoe een roman als deze in de wereld komt. De heer von Wildenbruch heeft, omdat hij véel schrijft, een zekere reputatie bij een zeker publiek. Hij weet dat een uitgever voor lectuur, als hij de lezeressen voorzet, altijd te vinden is en dat hij zooveel per vel druks ontvangt. Dit laatste geeft den doorslag. Waar op dit ondermaansche de poort van het rijk der genietingen en vreugden slechts met een gouden sleutel te openen is, heeft hij — uit een handwerksoogpunt gezien — hierin schoon gelijk. Een knap handwerksman echter, die nog iets om zijn vak geeft, zal, al is 't ook nòg in zoo'n klein onderdeeltje, iets maken dat den uitroep rechtvaardigt: „He, dat is mooi, jammer dat àlles zoo mooi niet is." In dit boek van Ernst von Wildenbruch is nu echter niets, absoluut niets moois. Men kan meenen dat litteratuur enkel ontspanning beoogt, men kan ook meenen dat men iets meer van haar mag vorderen. Ook de minst eischende vindt zich in „De Witte Dorothea" bedrogen. Hoe vindt gij de volgende beschrijving van een jonge dame? „Voorwaar — een witte natuur. Niet slechts omdat haar kleed wit was, en alles, wat zij aan het lijf droeg, wit of lichtkleurig; ook niet enkel omdat haar gelaat, haar hals, hare armen en handen, kortom alles wat men van hare huid kreeg te zien, het teederste, hoewel toch volstrekt niet bleekzuchtige, blank vertoonde. Neen, maar men kreeg het gevoel dat ook de innerlijke en innerlijkste organen van dit merkwaardige

schepsel, dat ook het hart en de ziel in haar wit moesten zijn. . . .” En tòch is het boek blijkbaar niet humoristisch bedoeld, schoon men dit ook weer zeggen zou aan uitdrukkingen als: „haar hand *daalde neer* op de tafelschel” (pag. 9), of „het bloedzweet des levens, dat naar binnen vloeit, naar het hart” (pag. 196). De witte Dorothea, die u zooeven reeds werd voorgesteld, is de dochter van den schatrijken mijnheer Pfeiffenberg, die zich op haar advies de weelde zal veroorloven er een veranda op na te houden, op welks muurvlak hij een historische voorstelling wenscht geschilderd te zien. Heinrich Sonnglanz, een jong behoeftig schilder, zonder naam, zal dit zaakje opknappen en kiest tot onderwerp den laatsten slag der Gothen. Tejas, de heldenfiguur op den voorgrond sterft, maar stervend richt hij zijn blik omhoog naar een heerlijke gestalte, de figuur van een verblindend schoone vrouw, die in haar handen een gouden harp houdt. En die harp moet haar beschermen tegen de begeerige handen der Byzantijnen, welke zich naar haar uitstrekken. Een ijzerdraadversperring ware dan toch zeker nog beter schutsmiddel geweest. Dorothea behandelt natuurlijk in den beginne den armen kunstenaar uit de hoogte, maar toch stelt zij belang in zijn werk. Op een keer dat zij zich baadt, bespiedt hij haar en ziet nu voor zich de heerlijke vrouwefiguur, welke hij zich voor zijn Gothe gedroomd had. Hij raakt verliefd en weet haar dat behendig mede te deelen. Natuurlijk wordt ook zij verliefd, maar bij de eerste ontmoeting zegt zij hem: „Ga nu heen!” Hij voldoet aan haar bevel onder voorwendsel zijn stuk in Berlijn te willen exposeeren. Naar Berlijn zendt hij het echter niet, wel naar München, waar het een „krankzinnig succes” heeft. Hoe vaak het woordje „krankzinnig” bijwoordelijk of bijvoegelijk in het boek gebruik wordt, weet ik niet. Dat hij zijn doek in München kon exposeeren dankte hij aan de duizend Mark, die Dorothea hem uit haars vaders naam gezonden had. Waarom? Waarvoor? Omdat het natuurlijk in 's schrijvers kraam te pas kwam den ouden heer Pfeiffenberg zoo mild te stemmen, dat hij iemand, die weggeloopen was zonder zelfs goedendag te zeggen, dat hij dien iemand nog met duizend Mark beloonde. Enfin, in München heeft het stuk een „krankzinnig” succes en Dorothea wil naar München. De oude heer vindt het doodgewoon dat zij naar Berlijn gaat, heel alleen, om inkoopen te doen, maar daarvoor is hij een roman-papa. Zij gaat echter naar München, treft er den schilder en besluit maar direct met hem er van door te gaan. In den trein zitten zij niet bij elkaar, maar zij zien er niets in om in het hôtel te Verona voor man en vrouw te passeeren. Al de onbeholpenheden, ook technische, van dit boek op te sommen, gaat niet aan. Als een schooljongen dit boek had moeten schrijven had hij 't niet slechter kunnen doen en ook de vertaling, met het tallooze „drok” in plaats van het gewoon Hollandsche „druk”, is beneden alles.

Wanneer we onder de „negende Duitsche uitgave”, waarnaar het boek vertaald is, ook den negenden „druk” moeten verstaan, dan kunnen we onzen Oostelijken buren over hun smaak waarachtig geen complimentje maken, evenmin als den Nederlandschen uitgever, die door zijn geuzenliederboek en andere goede werken, toonde zoo'n goeden litterairen kijk te hebben.

EDNA LYALL, **De Vondeling**,
2 dln. N. J. BOON, Amsterdam.

De historische romans zijn uit den tijd, beweert men, maar wanneer ze zoo verteld worden als Edna Lyall de kunst verstaat het te doen, zullen ze ook in deze dagen nog wel welkom zijn. Trouwens „De Vondeling” is nu juist geen les in geschiedenis. De schrijfster heeft precies voldoende historie genomen als noodig was voor achtergrond van haar verschillende tooneelen. Zwaar op de hand is de lectuur daarom zeker niet en het geheele boek draagt het karakter van den modernen damesroman. Een damesroman, maar in den besten zin: boeiend van begin tot het einde en dat boeiende niet bereikend met onnatuurlijke middelen. De held van het boek, de Vondeling, heeft, als in de oude ridder-romans, heel wat moeielijkheden te overwinnen voor de blonde koningsdochter, hier de beminnelijke Andrey Radcliffe, zijn bruid wordt. Voor ons Nederlanders heeft deze roman der bekende schrijfster een bizondere aantrekkelijkheid: het verhaal toch verplaatst ons in de laatste dagen van Jacobus II en het begin der regeering van koning Willem van Oranje, onzen stadhouder. Waarom de vertaalster telkens spreekt van koning Jacob, inplaats van den bij ons gebruikelijken naam Jacobus te gebruiken, begrijp ik niet. De vertaling kleven trouwens meer smetjes aan, smetjes, die echter niemand behoeven te beletten met het werkelijk zeer boeiende en zeer interessante boek kennis te maken. De avonturen van Michael Derwent, die zich later ontpopt tot Michael Radcliffe, zijn prettig verteld en de historische achtergrond redt volkomen het minder serieuse van karakterteekening en beschrijving.

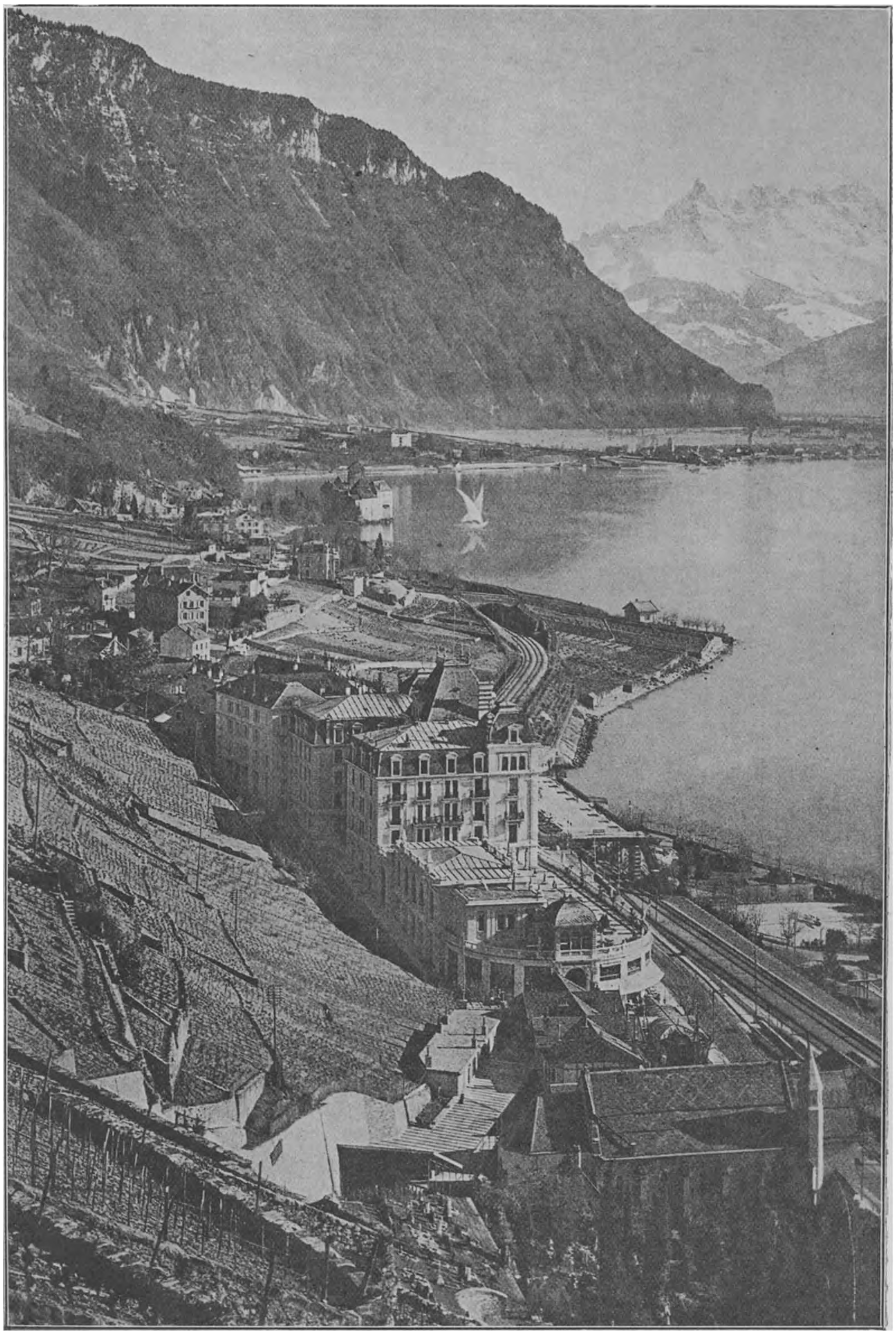

GENERAAL-ASPEKT VAN MONTREUX.
(Gezien van Territet). Kasteel van Chillon links (in 't meer). Dents de Midi rechts, beiden op den achtergrond.

De Zwitsersche Riviera

DOOR

G. VAN HULZEN.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

MONTREUX. — LES AVANTS. — ROCHERS DE NAYE.

Wanneer men met den trein uit het Noorden Lausanne nadert, wordt de spoor-coupé plots overschicht door 't felle licht.

Bij een bocht van den weg in-eens voor het meer van Genève is de aanblik er van overweldigend.

Onder het goud-blikk'rend gestraal der neergaande zon, dat in virulent schrijnsel flakkert, ligt stil-wademend het meer, in dien glans onbewegelijk, de blauwige wateren verdampend, in-één wasemend met de lichtschroeiing, die erboven brandt als een krater, de zonnebrand, die voor ze verdooft nog eerst uitblaakt wat zij aan gloed en vuur in zich heeft.

Goud-rood die laatste gloeiing op het weerkaatsende blauwe water, dat nu met de lucht is één schater van goudend licht. Langzaam vergaat het rood in de lucht, ermeê kleurend de witte sneeuwtoppen, ver af verschietend tot diafane streepen, met gelle en paarse kleuren, dan zachtelijk ver-vagend in poeierbrand; de lucht nog lang in natinteling, ook als de zon reeds is gedaald.

Aan den overkant van het meer dat er ligt in wondere stilte en met wondere pracht, rijzen omhoog in luwend waas, de gepunte kammen der Savooysche bergen, onregelmatig de scherp getande rug, waarvan de grillige vormen nauw te bespeuren zijn door dat donzige waas, dat als een rag van dunne nevel er langs zweeft.

Aan den voet is het een tooverijle damp, wademend-ondoorzichtbaar, die huizen en hoeven aan den oever geheimend verbergt. Naar boven dampt het uit tot een vluchtig waas, een lichte donssluier, waarin de bergkammen teer verschemeren, een bergenschoonheid meer vermoed dan wel door het oog gezien, zooals we ook vrouwenschoon vermoeden waar het kuischelijk schuil gaat. En de zon in die laatste stralenglorie, van het oosten weggegleden, daar achterlatend een aanfulpend schemerzwaarte, als haar licht verdwijnt, schuilt zich weg in eigen roode glansen naar westerkim, waar Genève ligt, al door nog lichtplekken broeiend op het atmosferische water, dat nu als een zachte bruid dezen laatsten groet ontvangt.

Die goudene glans op het blauwige water straalt zachtelijk door de poeierende nevelsfeer die nog omzweeft de bergen, betoovert door zijn zachte goedheid, zijn teere streeling, ook al blakert het boven nog zoo in fellen kleuren-brand. Dat is wel de zon, die noode afscheid neemt, de teedere minnaar die nog

ten laatsten male liefelijk kust dat rustig-blauwe water, weet wat zij nu nog geeft, niet geschonken wordt aan een ondankbare en niet gaat te loor, gelijk zooveel warmte vergaat in kille koude; weet dat dit water de mildgeschonken warmte vergaart, het bewaart den zoo langen avond, den stillen nacht, om die warmte weer te verstralen in den toch altijd wat koelen morgen, als de luchte windekens waaien van de bergen en zoo het klimaat er reguleert tot een sfeer van zachte geleidelijkheid. Het is dit water, langs alle kanten omringd door schuttende bergen die op zichzelf zonnevangers zijn, wat deze streek zoozeer verwarmt. De warmte opgevangen en weer uitgewasemd, geeft hier mildheid, een voortuin van het zuiden, ook al liggen rondom de toppen der bergen in ijs-sneeuw. 't Is een warmte-oase in de streng Zwitsersche winter-omgeving, waar het even ruw en koud kan zijn als bij ons, maar hier een plek geschikt tot een overgangsstation, naar de Méditerranée.

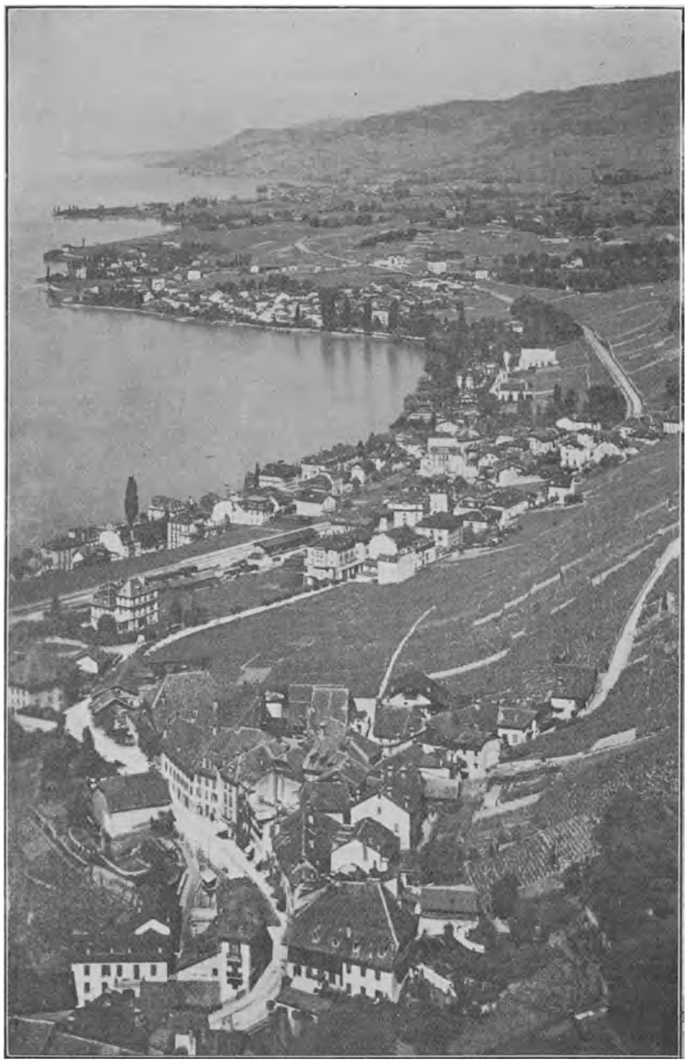

Aspect van Montreux tot Clarens.

Van Lausanne, naar dat zonnenestje is niet meer dan een uur. Dadelijk, waar wij 't meer van Genève op nieuw in 't zicht krijgen, komen de kleine stations, stations als miniaturen, met de aardige namen Lutry, Pully, Cully — en aldoor gaat de trein langs het wondere meer dat ligt in donze nevels. 't Is een reeks kleine oorden als in een tooverland — en zelfs Vevey, de tweede plaats van het kanton en met tienduizend inwoners, is niet veel meer dan een strook huizen, een krans van villa's, tegen de bergen aan, langs het meer gebouwd. Elke vijf, zes minuten houdt de trein op. Heel den omtrek is kuuroord, tot aan Villeneuve, het kleine stadje levend van wijnbouw, met rondom het plaatsje nog overblijfselen van de oude romeinsche bemuring, het stadje dat daar ligt als een ingeslapen schildwacht bij den ingang van 't Rhônedal, waar de grond

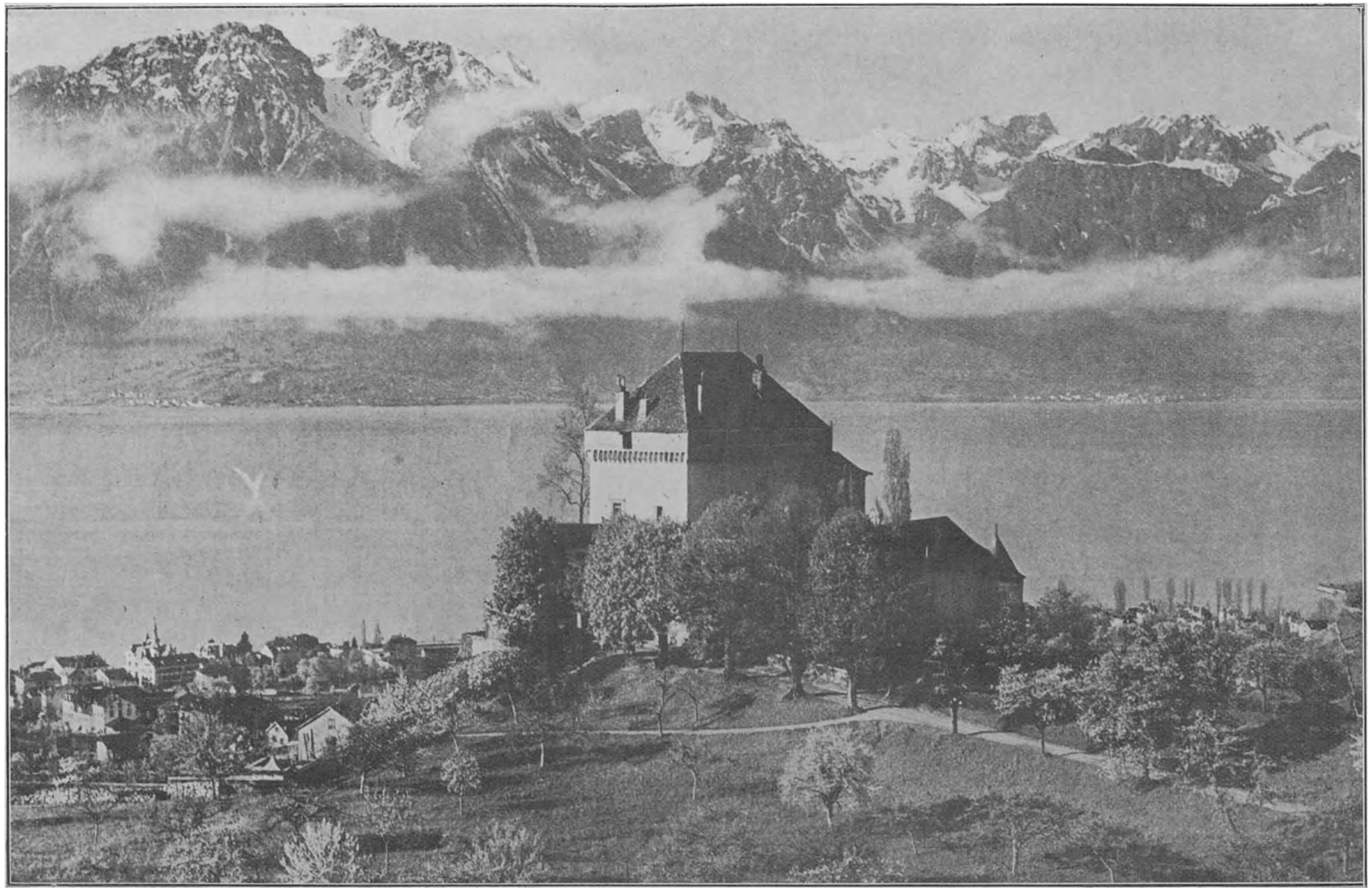

Het Kasteel Châtelard (met de sneeuwwolken op de bergen).

vlak en drassig is door aanslibbing als bij ons. Maar recht achter deze delta, en ook beheerschend hier 't meer van Genève, rijst majestueus de breedruggige „Dents du Midi", het geheele jaar bijna in het kaatsend wit der sneeuw, de breede bergrug die zich tusschen de andere kammen verheft als een koningin in hermelijnen mantel: de zeven punten opgestoken als een glinsterend tiara, en die, zoo we een oogenblik bij het zien van dit dal een visie van vlak land mochten krijgen, ons wel tot andere gedachten brengt.

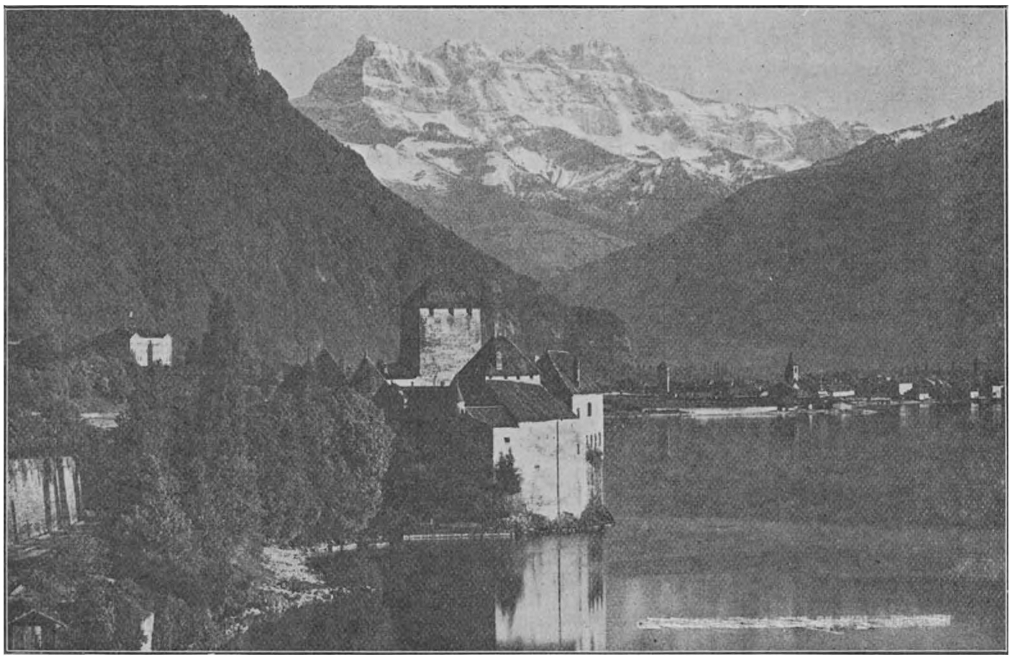

Het Kasteel van Chillon (in 't meer van Genève) en de Dents du Midi.

* * *

Montreux zelf bestaat niet. Het is een algemeene benaming, meer niet. De naam Montreux omvat een aantal dorpjes aan den oostzuidelijken oever, de andere slip van 't meer van Genève. Er is wel een spoorstation dat zoo heet, en dat station is wel ongeveer het centrum, maar de plek zelf heet Vernex. De marktplaats met het in Engelschen trant aangelegde plantsoen, wat ieder vreemdeling als het milieu van Montreux zou aanzien, heeft tot oorspronkelijke benaming Rouvenaz. De kurzaal staat op Bon-Port — en 't grootste hotel is in Territet. Er zijn twee bergstroomen, en geen van beiden ontleent zijn naam aan Montreux, wel een inham waar die beeken in monden. Waar Montreux ligt, is niet uit te maken, eenvoudig omdat het niet bestaat. Montreux is de naam van vijftien, zestien bergvlekken, waarvan enkelen aaneengesloten, anderen meer verspreid, allen tegen den bergwand liggen, een oppervlakte in haar lengte ongeveer anderhalf uur gaans — en naar de hoogte, van het meer uit, in de toppen der bergen ten einde loopend.

Langs een half-cirkelbocht, met drie groote inbuigingen aan den waterkant liggen: Clarens, Rouvenaz, Crin, Sâles, Bon-Port, Grand-Trait, Territet, Veytaux, Chillon, verderweg nog Villeneuve. Hooger op in tweeden ban, komen: Charnex, Baugy, Sonzier, Vernex, Les Planches, en dan Glion op een

naar voren springend plateau. Nog hooger zijn „Les Avants", Caux en Rochers de Naye. Al die dorpen en vlekken vormen een kerspel, het kerspel Montreux, maar den naam zelf vindt men in geen van deze oorden terug, zoodat niet te zeggen is waar de oorsprong was. Zelfs de drie gemeenten waaruit het bestaat heeten Châtelard, les Planches en Veytaux. Er is zelfs geen steen, waarvan men kan zeggen, dit is Montreux.

Tegen de bergen gebouwd, is het één weelderige groote villa-complex — en verrassend het gezicht, van boven gezien, op deze wijdverspreide huizen, te midden van wijngaarden, als een wit-kleurig geschilderden zoom, gelegd langs het blauwe meer, waaruit aan den overkant dadelijk opstijgen de bergen van Savoye, de pikturale kammen in het donse waas, mystiek de kontoeren vervagend als in een droomenland.

Wonderschoon en wondervreemd zijn de atmosferische plekken, als gouden en zilveren schubbingen op het wademende water.

Als oorzaak van die plekken, die soms lijken op wellen, staat ergens vermeld, dat ze ontstaan door afscheidingen van oliën uit de planten op den bodem, of die meegevoerd worden uit de Rhône. Of deze definitie de ware is zou ik niet durven zeggen, misschien is zij wel de meest dichtbije en de meest waarschijnlijke, omdat het nu eenmaal moeilijk wellen kunnen zijn, wat af te leiden is uit het telkens zich verplaatsen dezer matte vlekken.

Maar, wie dit wisselend schouwspel ziet, verdiept zich liefst niet in die mogelijke oorzaken. De geheele natuur toch is één wonder, al zijn er vele wetten, die de vorming beheerschen. En al begrijpt men niet dadelijk zoo geniet men evenveel van die wonder-fijne spelingen in het meer, het meer hier voor 't oog bijna oneindig als een zee, waarop de enkele visscherspink met haar witte zeil drijft als een zilveren vlek op blauwe lucht.

Vernex-Montreux met de kerk van Montreux.

* * *

Als het waar is dat schoone landstreken en dichters bij elkaar hooren, dat het schoone der aarde door de dichters het

PROMENADE LANGS HET MEER. (Van Montreux naar Vevey).

sterkst wordt gevoeld en het luidst bezongen, lang voor een ieder erheen gaat om van het wonderschoone te genieten, dan zal Montreux, dat romantisch al een nestje van onzen lieven Heer, ook wel de Zwitsersche Riviera wordt genoemd, voor deze waarheid, of zoo men liever stelling wil zeggen, kunnen getuigen.

Lang nog voor iemand aan deze plek dacht als een uitverkoren lustprieel, had Jean Jacques Rousseau er al gezongen; zijn Nouvelle Heloïse, te Ouchy geschreven, heeft Vevey tot schouwplaats. Victor Hugo, Eugène Sue, George Sand hebben er gewerkt en Byron dichtte er zijn onvergetelijke „Gevangenen van Chillon". Hunne namen vindt men gekrast in de pijlers van het oude, toen vervallen kasteel van Chillon, den zetel en het vluchtoord der machtige hertogen van Savoye, nu sinds eenige jaren weer in herstelling, dat rondom in 't water, vrij van den oever, in het meer ligt als een drijvende reliquie der middeleeuwen. Hoe beroemde menschen er toe komen hunne namen in muren en pijlers te krassen, kan een studie van psychologischen aard worden. Is het een gewone menschelijke eigenschap, een eigenschap, die men bij kinderen en onbedachtzame menschen het sterkst terugvindt, of kan er een onbewuste ijdelheid in steken? Ik zou wel gaarne willen weten of Byron, Victor Hugo, George Sand, toen zij hunne namen in de pijlerkolommen der oude gewelven krasten, of toen die namen al beroemd waren, en of zij er bij gedacht hebben, dat die namen later door de rondgeleiders zouden worden uitgegalmd, om door een bezoekend nageslacht beschouwd te worden, als vereeringsvoorwerpen op zich zelf, die handig geëxploiteerd, deze onderaardsche, of liever onderzeesche gewelven (ze zijn gehouwen in de rots tot onder den waterspiegel) nog meerdere waarde geven voor den naar historische namen hakenden toerist. Maar deze gewelven, gehouwen beneden den waterspiegel, waar de zon, door de nauwe lichtgleuven der wanden, bij het ondergaan een wonder-mystisch rood schijnsel weet te tooveren, alsof men midden in een middeleeuwsche sproke is, ze geven op die vragen geen antwoord.

En ook de twijfel is toch niet uitgesloten of die auteurs zelf hunne namen wel gegrift hebben. Intusschen het nageslacht ondergaat de sensatie er van. We verwijlen bij 't zien dezer ingriffingen voor een oogenblik op nieuw in hun scheppingen. En zoo heeft het op zichzelf kinderachtig schrijven van een naam toch nog meerdere waarde dan die van gewone curiositeit.

Meer van Genève.

* * *

Montreux is een stil, rustig kuuroord. Het heeft niet veel van het weelderige Niza, al is het daarheen ook een overgangstation. 's Avonds zeven uur sluiten er de winkels — en het kan gebeuren dat een uur later er geen mensch op de straat te zien is. De kurzaal heet volgens de reisboeken het middelpunt van het vreemdelingenverkeer, en het zou dit ook moeten zijn. Maar alleen als er buitengewone vertooningen worden gegeven is het er goed bezet. Het beste deel van het publiek blijft gewoonlijk in de hotels, die goed ingericht en verkieselijk zijn. Maar, dat maakt dan ook, dat men

behalve in het hotel, maar weinig kennis maakt. Tusschen de bezoekers der meeste hotels blijft een slagboom. Voor hen, die niet van kennismaken houden, naar rust en kalmte verlangen, dus een waar dorado! Als het seizoen evenwel verslapt — en het aantal gasten op het hotel vermindert, kan dat ook zijn minder gunstige zijde hebben. Maar dit is een klacht, die eigenlijk voor ieder kuuroord geldt, en bovendien van iedere persoonlijkheid zelf afhangt.

De eigenlijke drukke seizoenmaanden zijn van Sept. tot November — en in 't voorjaar van Maart tot Mei, dus vóór en na het Riviera-tijdperk. Toch blijven er hoe langer zoo meer den geheelen winter — en het spreekt wel van zelf, dat van de toeristen de Engelschen de grootste helft innemen. In welk kuuroord hebben die niet de meerderheid? Een deel van die gasten komt uit Engeland al voor kersttijd om dáár die dagen te vieren, een ander deel blijft die feestdagen nog thuis, maar komt dadelijk er na — en een niet minder groot percentage, arriveert in September en blijft het geheele jaar door tot Juni. Er zijn velen die de koffers laten staan — en slechts in de drie zomermaanden naar het eigen land terug gaan.

De groote opkomst van Montreux als klimatisch kuuroord dateert van 1870 ongeveer. Het is dus slechts dertig jaar oud — en wel een van de jongsten meê. Als men dit in aanmerking neemt is de vooruitgang groot.

Een zestig jaar geleden was op de plek van het tegenwoordige Montreux geen enkele herberg of logement. De geheele oever was slechts een aaneenschakeling van wijnbergen. In 1840 bouwde men, waar nu het Grand Hotel staat, een zeer bescheiden herberg met plaats voor zeven bedden, onder de primitieve benaming „In den Alpenjager". [1])

Meer van Jaman op 1800 meter hoogte.

[1]) De pensionsprijs per dag, logies en alles inbegrepen was toen van drie tot vier francs per dag. Nu is 't gestegen en daarmeê ook het comfort tot een prijs van 8—12 francs. Menschen met kleinere beurzen kunnen er evenwel nog zeer goed voor 5 en 6 francs terecht, waarin berekend zijn, kamer, ontbijt, warme lunch en diner.

Nu zijn er ongeveer 80 hotels en pensions, waarvan de oude herberg, thans het luxueuse Grand Hotel, het middelpunt is gebleven; de zoon van den ouden herbergier van den Alpenjager is tegelijk de schepper — en vol-maker van het kuuroord geworden, zooals onze landgenoot Holsboer het van Davos werd.

Voor ons Nederlanders is Montreux als kuuroord wel bijzonder geschikt. Immers de slechte maanden zijn bij ons October-November, en Maart-April, juist de maanden als het klimaat daar het gunstigst is.

Daar heen te gaan einde September is eigenlijk een verlenging van den zomer. In April er opnieuw heen te kunnen trekken is de winter bekorten. Midden Maart, beginnen de boomen al uit te botten, gaat de flora zich ontwikkelen. October en November is alles nog in blad. Heerlijk dan de aanblik der rosse, wilde wingerd, als bij ons reeds alles kaal is, en aangenaam voor hen die in 't voorjaar daar eerst de seringen in purperen pracht hebben zien bloeien, om er elders weer opnieuw van te genieten.

Uit het meer stijgt in 't middendeel van Montreux de grond stijl op, zoo steil zelfs, dat de weg uit de rotsen werd gehouwen, wat aan den eenen kant een diepte van vele meters geeft, terwijl aan den anderen kant een even groote hoogte zich verheft. Tegen dien steilen bergwand op groeit de wijnrank — en in Septembermaand, als alles uit Zwitserland daar nog eens te zamen stroomt, om de zoogenaamde druivenkuur meê te maken, wandelt men rond tusschen de wijnbergen. Aldoor en overal heeft men het blauwe meer van Genève, met het schoone panorama der Savooysche bergen voor zich — het panorama draait als 't ware met ons meê.

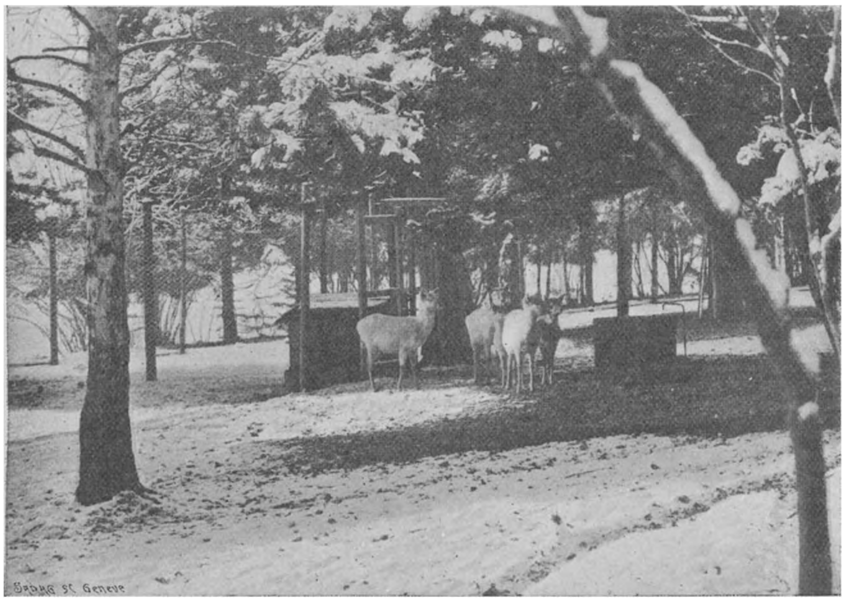

Gemzen-Park te „Les Avants".

Wonderstil kunnen de avonden er zijn, wonder-mooi van stilheid en rust, van heerlijke natuur, de rust zooals wij die in ons land slechts hebben enkele zomeravonden in Augustus, als alles slaapt en tot stilte neigt. Aandoenlijk in die stille natuur dan het zilveren geluid van de klokjes, het kleine geklingel van het vee. Het wordt daarmeê dan heel en al idyllisch.

De rust te Montreux spreekt uit alles, verzaakt zich in niets — en vreemd kijkt

een stadsmensch op, wat men daar 's avonds laat gerust buiten durft staan. Die rust komt voor een deel ook door de lange lijn der wandelpromenade, die van Chillon tot Clarens langs het meer, zeker wel anderhalf uur gaans zich strekt, zoodat op zoo'n lang traject maar weinig pantoffel parade is. De Electrische Tram, die al deze gedeelten van het kuuroord verbindt, is vaak het eenige gerucht in de avondstilte.

* * *

Welk gehalte van toeristen Montreux bezoekt? Het is niet te zeggen. Ik geloof het meest de waarheid nabij te zijn als ik zeg, dat alles er komt wat weinig te doen heeft, en dan zooals gezegd vóór en na het Riviera tijdperk.

In de reisboeken en prospectussen over Montreux heb ik een oneindig aantal ziektevariatiën gevonden, waar het klimaat van Montreux gunstig voor zal zijn. Ik durf er niet aan beginnen zelfs een deel ervan op te sommen.

Het gaat daarmeê als met vele kwakzalversmiddelen, ze deugen voor allen en helpen maar weinigen. In 't algemeen is Montreux goed voor convalescenten: voor zenuwzieken die rustige omgeving noodig hebben, voor lichte longlijders — en natuurlijk 't meest voor hen die van schoone natuur willen genieten. Want die is er vol-op. Een natuurcuriositeit is zeker het bosch van Chillon,

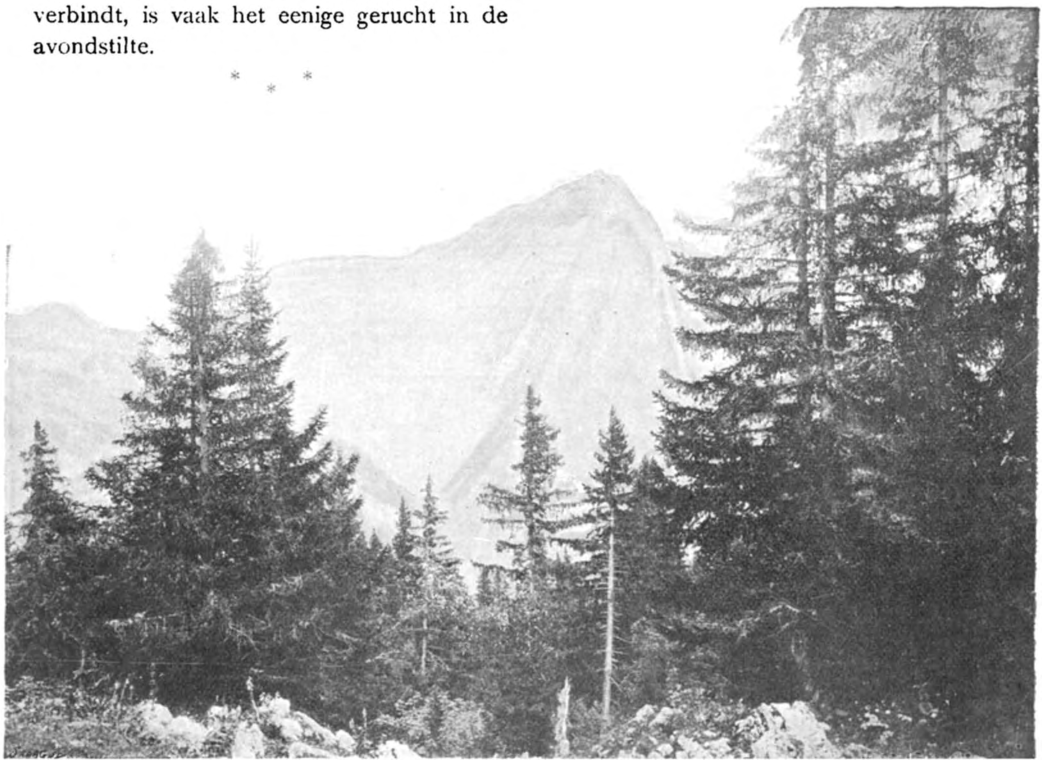

Bosch van Veytaux op weg naar Naye.

dat tegen een zeer steilen bergkam op, een honderd meter boven het kasteel van Chillon, nog een soort oerwoud is in 't klein. Reuzebrokken van steenen, eenige jaren terug van den bergkam gestort, liggen daar met mos begroeid in ware wildernis, waar tusschen de eekhorentjes in 't vrije rondspringen, door niemand gestoord. Wandelwegen zijn er in natuurlijken, eenvoudigen aanleg gehouden — en 't kan gebeuren, dat in Maart en April als de nieuwe bladeren aan de boomen komen, de ouderen nog in groot aantal, bruin en verdord ertusschen hangen, tot de heete dalwind, die hier zeer laat ver-

schijnt, en slechts een korten tijd duurt, soms niet meer dan een half uur, er ze afrukt. Om niet te vergeten is van deze hoogte de aanblik op het zilver-blauwe water als de zon erop schijnt, 't water dat beneden ons, in zilveren vlakte, rimpelt en waarvan de zilverschijn langs de oude stammen opflikkert, zacht als een maannacht, nu bij helderen dag.

Onnoembaar de vele vergezicht n, die Montreux bijna van elk plekje, van elk punt geeft. In dien halven cirkelkring van wondere bergen met het atmosferisch-rimpelende water, als dauw in 't midden gegleden, donsig wasemend, zijn geen dorre gezichtspunten.

* * *

Boven het zwoele bekken van Montreux liggen in een tweede zône de bergoorden: Glion, Caux, Les Avants en Naye, reeds genoemd. Van beneden bijna niet zichtbaar, hebben deze oorden een zoo mogelijk nog schooner vergezicht. Men schouwt van boven neer in de villaweelde, amphiteatrisch rijzend om het mooie meer.

Wie de atmosfeer beneden te zwoel, te week vindt, kan daar heen gaan. Het is er ruimer en frisscher van lucht en ze komen dan ook almeer in trek.

Het meest gevrijwaard voor winden is „Les Avants", dat op een duizend meter hoogte verscholen, weggedoken ligt tusschen machtige bergruggen. Alleen de zuidkant, de zonnekant is open — en dit maakt het klimaat zelfs als de sneeuw er hoog opgetast ligt, nog mild. Het is een soort hoogravijn, 't bovenste gedeelte der romantische Gorge de Chauderon. Die opene zuidkant geeft ook hier een vrij aspekt op het meer van Genève. De aanwezigheid van water is voor

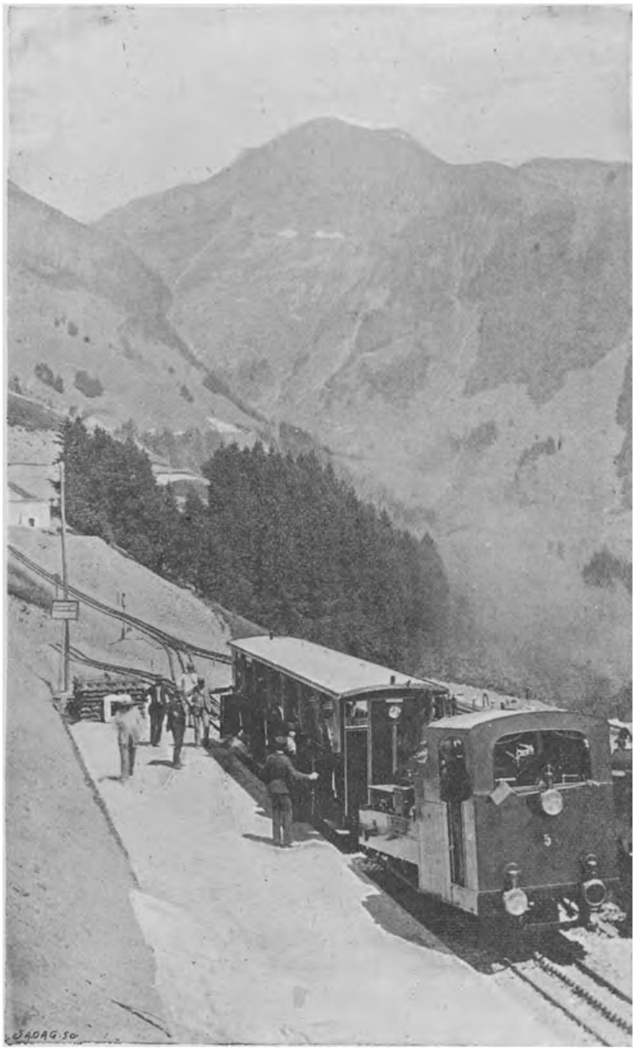

Station Caux.

ons Nederlanders altijd een bijzondere aantrekkelijkheid. Het is of wij niet zonder water-aspekten kunnen wennen — het water is een deel van ons zelf geworden.

Voor zenuwlijders die de berglucht behoeven — en ook voor longlijders in 't begin der ziekte, is dat oord al bijzonder gunstig.

Het heeft, naar het zeggen der medici de zelfde luchtsamenstelling als Davos, maar minder hoog gelegen heeft het niet die winter, waartegen reconvalescenten (hoewel ten onrechte) zoo opzien, terwijl het ook niet de afschrikking heeft die Davos op vele

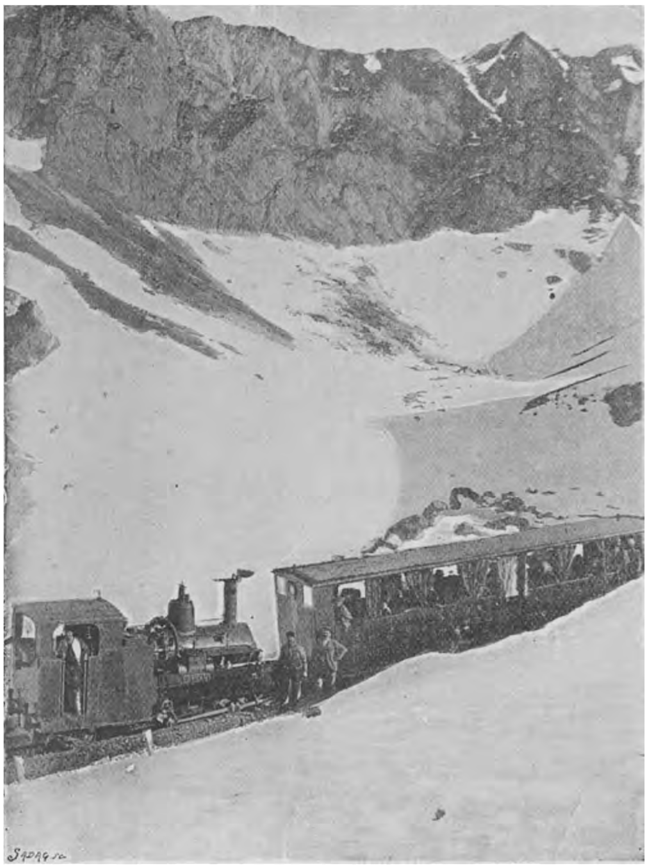

Trein in den winter van Montreux naar Caux.

menschen oefent. Het dal, of liever gezegd bergkloof, is evenals Montreux vrij van scherpen wind, wat evenwel niet zeggen wil, dat er niet eens een dalwindje rondwarrelt. Maar dat duurt toch zeer kort, en hindert maar weinig. Geheel stofvrij, zonder fabrieken nòch verkeer, met slechts een paar huizen tegen of tusschen groene wanden, ligt dit oord al zeer gunstig.

Zoo dicht bij een zwoel en mild kuuroord als Montreux (nog geen anderhalf uur gaans) ligt Les Avants in wintertijd dik in sneeuw. De velden strekken er zich rondom bepoeierd en bergschachten steken hunne ruggen blankwit omhoog. Die winter duurt slechts kort, drie maanden, tegen nagenoeg negen maanden zomer, want de overgangen zijn zeer kort, ongemerkt bijna. Als de sneeuw weg dooit, is de zomer er ook — en men weet waarlijk niet wat men 't liefste kiest, de maagdelijk-witte sneeuwvelden, met reine lucht en zoo warm-stovende zon in den winter, of de lange, wondere zomer. Want „Les Avants" is winter- en zomer-kuuroord tegelijk (een groot voordeel boven Davos). Stil en eenzaam, als vergeten in een bergkloof, heeft het bovendien het voordeel van gemakkelijk verkeer, dicht bij een modeoord, zoodat, wanneer men van klimaat veranderen wil, wat soms gewenscht is bij het smelten der sneeuw, niet ver behoeft te reizen.

Voor hen die meenen dat een ziekte genezen moet worden in 't zelfde klimaat, als waarin de ziekte ontstond, kan dit oord ook in overweging worden gegeven. Het weer kan daar toch bijna even vlug wisselen als bij ons. Alleen het doet daar minder nadeel. De reine sfeer, de samenstelling der luchtlagen waarschijnlijk, de ordelijke, regelmatige levenswijze waartoe men in zoo'n oord wel gedwongen wordt, zijn zoovele middelen ter genezing. Onbegrijpelijk hoe onder de Nederlanders daar zoo weinigen heengaan, te meer waar bij ons zoo'n vrees voor Davos bestaat. (De enkele Nederlanders in „Les Avants" zijn nagenoeg uitsluitend patiënten van Prof. Pel.) Helaas, met enkele gunstige uitzonderingen, wordt in ons land nog zeer weinig aan klimato-

logie gedaan, zoo weinig dat overigens zeer nauwgezette artsen vaak patiënten naar oorden zenden, waarvan zij niets meer weten dan de patiënten zelf.

Hoe verscholen „Les Avants" tusschen de bergkammen is, kan men 't best waarnemen als men den weg er heen over Glion neemt. Na tal van krommingen te hebben gevolgd, die ieder op zichzelf laten uitkomen de pikturaalheid der rotsen, die geweldig staan boven diepe afgronden, en verre valleien, merken wij van „Les Avants" niets tot wij er ineens plotseling voorstaan. De plek ligt geheel terzijde achter een kam, als in een spelonk, een spelonk, die van boven gezien, toch weer open is en vrij.

Er was tot nu toe slechts één hotel in Les Avants. (Nu is een tweede geopend). Hier en daar liggen verspreid enkele huizen, eenige kleine villas, met het kleine Engelsche kerkje, een samenleving in miniatuur, waarin men zich dra thuis voelt, omdat er niets anders is dan de geweldige schoone en toch zoo lieflijke natuur. De ketting van bergen die erom getrokken ligt, in den rug hoog met den puntigen Dent de Jaman, terzijde meer golvend en glooiend, maakt deze plek tot een groot veilig nest, een romantisch oord dat 's winters in kristallen sneeuw verscholen ligt, en waar 't 's zomers kweelt in deinend groen met uitgestrekte velden der maagdelijk-witte narcissen.

Ter linkerkant, een drie honderd meters lager, ligt het aardige Glion, terwijl daarentegen een honderd meter hooger het reuzenhotel van Caux, een hotel zoo groot als een gouvernementsgebouw, zichtbaar wordt.

Glion en Caux beiden op voor-geschoven plateaux, uitloopers der Walliser Alpen, zijn voor den zomer frisscher, in tegenstelling met Les Avants, dat in een kloof ligt, en vrij van winden blijft. En voor al deze oorden staat ter beschutting de breede rotsenrug van Naye, met zijn spelonken, de puntige naakte Jaman er alleenig naast als een trouwe wachter.

* * *

Naar die rotsen van Naye gaat men in den zomer. 's Winters zijn ze ongenaakbaar, en zelfs het spoor stoomt niet verder dan tot Caux. In Naye ligt de sneeuw meters dik, en in 't voorjaar moet de spoorbaan er als 't ware in gehakt worden. Men stoomt door twee muren van sneeuw, sneeuw zoo hard als ijs en soms zoo hoog, dat men in den wagen de impressie krijgt alsof men gaat door een ijstunnel. Maar in Mei gaat men er heen.

Weg vrijgegraven in de sneeuw voor den trein.

In Mei als boven alles nog wit is van sneeuw, groeien halverwege, op de deinende vlakten tusschen Glion en Les Avants de Narcissen. Ze groeien er in 't wild — en even wit als boven de sneeuwtoppen, zijn dan beneden de velden. De kleine bloemen met haar vlinderbladen en het knopje van

geel in 't hart, witten òp bij miljoenen uit het welig gras, stippelen de weiden tot een sneeuwig tapijt.

Beneden in de banne van Montreux is dan alles Narcissen. Ieder draagt deze bloem.

Voor elk venster staan Narcissen; op iedere tafel prijken ze. Overal waar men zich wendt zijn het deze bloemen die sieren. Men valt er bijna over. Montreux in 't blauwe waas der omzweefde toppen ter te laten ontbloeien. Ze zijn niet zoo schoon als die uit de natuur komen. In verre niet. Ze zijn eenigszins geel en ook 't leven is korter. Ze verwelken spoedig! Maar er is een voordeel: men heeft ze wanneer men ze wenscht, wanneer men ze noodig heeft.

Zij kunnen ten allen tijde dienst doen bij 't corso. Het feest heeft vrijwel voor ieder jaar een vasten datum, maar de zomerbloei is niet altijd zoo strikt.

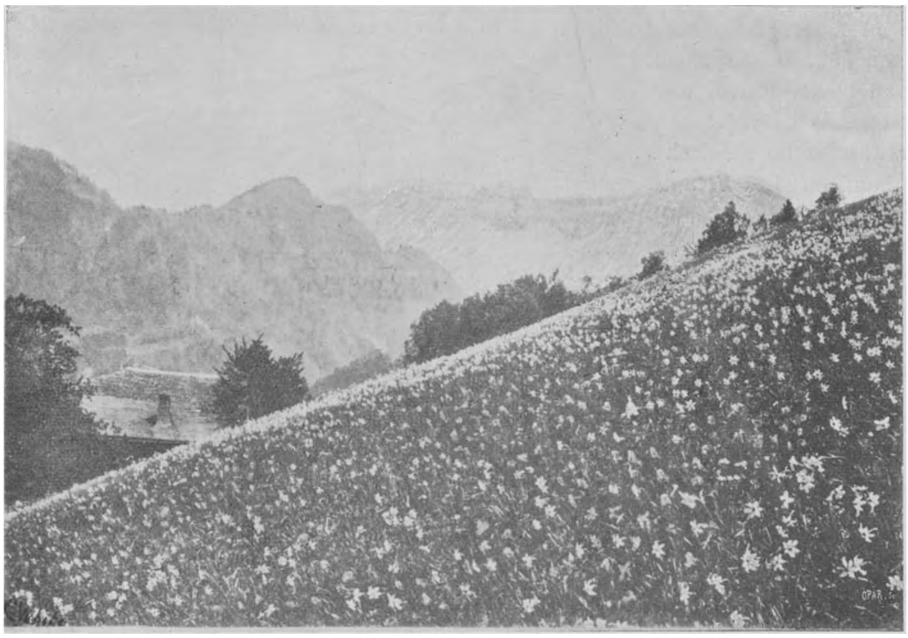

Narcissenveld te „Les Avants."

lijkt zelf als een voortzetting der legende, de jongeling die verliefd op zichzelf, in een narcis veranderde.

Midden Mei is het fête des Narcisses — eigenlijk niets meer dan elk feest, ingericht om vreemdelingen te trekken. Alleen de aandacht wordt dan wat vlotter op de Narcissen-velden gevestigd: dat is alles.

Eenige dagen tevoren gaan vrouwen en kinderen naar de vlakten boven, om de bloemen te plukken. Ze worden afgesneden die bloemen, nog pas in knop, gebonden tot bosjes, om ze beneden in lauw wa-

Dan worden ze afgesneden, die arme bloemen nog in knop, bij miljoenen, om ze te binden aan de wielen der wagens, om ermeê te bestrooien de vrouwen, de straten; ze in bloemenbataille te vertreden. 't Is maar goed dat die Narcissen nog niet zoo mooi zijn, want de aanblik van al die vertreden bloemen zou er te treuriger om zijn.

O, een veld van levende bloemen is mooi! 't Is verrukkelijk, een veldenbreedte van narcissen-wit, blank als de sneeuw, die boven ligt, rein als Mannah, zoo pas gevallen.

Scherp prikkelt de geur, een fijne geur die te geweldig is voor kamers, maar hier in 't opene luwt als zoete streeling.

En bij de bar-naakte steile kanten der rotsen in grootsche zwijging om het kweelende wit, glooien de zacht-golvende dalen weldadig.

* *

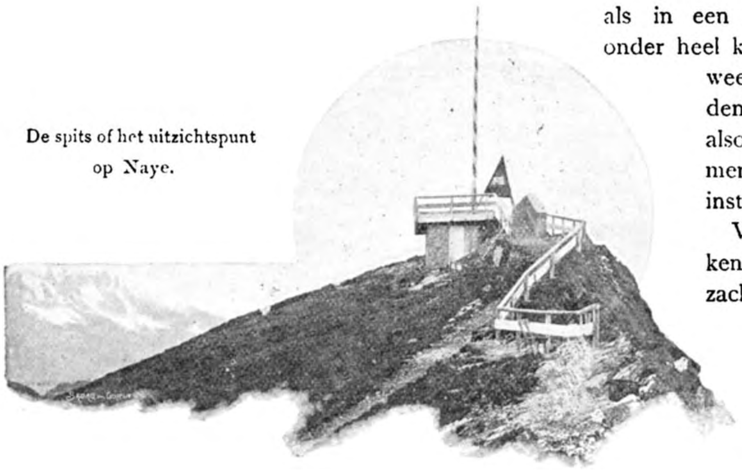

De spits of het uitzichtspunt op Naye.

Van Narcissenland naar de sneeuwvelden van Naye, twee duizend meter hooger, 't is niet veel meer dan een uur met den trein.

In een uur komt men uit den zomer tusschen muren van sneeuw. De overgang is verrassend, koortsig verrassend, omdat men zoo snel komt van vollen zomer in naakt blanken winter. 't Bloed stijgt naar het hoofd — en 's avonds is het of winterkou nog om de slapen gloeit, terwijl men weer loopt in Montreux's zwoele luchten.

Wondervol is de tocht er heen, wondervol van verlangen naar het aldoor mooiere, naar het schoon waarbij men van geen verzadiging weet. Perplex de oogen, die niet weten waarheen te keeren, die aldoor weer zien nieuwe dingen in die toch zoo oer-oude natuur.

Van Territet naar Glion stijgt het heel snel. 't Is een gevoel (in geval men nooit in een tandradbaan naar de hoogte girig) of men bij den kraag naar omhoog wordt getrokken. Je laat je trekken en kijkt. Niet te voldoen is de blik over de voor onze oogen weg-vlietende aarde, die er nu ligt als in een ravijn, de huizen er onder heel klein, en vaak terzijde weer met wegen langs den bergrug aangelegd alsof daar ter plaatse de menschen er zóó zullen instappen.

Vreemd dat wegtrekken van het meer, wat zachtelijk vloeiend ligt in blauwe wateren, in blauwe sfeer, in blauw verglijden tot den horizon van verre. Als myhrre en wierook donzen, ook van de hoogte gezien, de nevelingen over de kruinen der Savooysche bergen, donzen omlaag in poeierglanzen. Lichtgrauw het gegrijs, dat schemert tegen het blauwe van 't meer. Aan den overkant als gekleurde plekjes tegen het groen de stadjes Bouveret, St. Gingolph, en Meillerie, de streek waar Savoye zich scheidt van Frankrijk. En aldoor hooger trekt de trein je op, nu in vogelvlucht aan je voeten latend den waterboog, het meer met 't donzig-blauw.

Voorbij Glion, waar de trein gaat in langzamer steiging, langzaam maar toch nog snel, en aldoor omhoog, glijden ons voorbij de velden van Narcissen, de voetgolving der Monte Kubli en aldoor golven de velden in zachte groene glooiingen, met grazig gras, als een zoom van groenig wier om het witte veld der Narcissen.

Steiler nu de bergenkammen, ongenaakbaar rauw, en hooger gaat de tocht, aldoor opgetrokken door den trein, die puffend vordert in korte stooten. Zoo zien wij opnieuw 't meer van Genève, het telkens opnieuw in wonderrijke rondingen en telkens verder-af en

dan wijdt de blik over een ravijn van groen. Het groen ruischt in die ravijnen als een zwelling van leven, waar toch ook de dennen weer zoo stil staan, zwijgend in kuische berusting, zooals dennen alleen kunnen staan, de spitsen rank in de lucht.

Nu opeens de sneeuw (in Mei).

Even voorbij Caux, dat nog groenig ligt, rijzen de kammen, ook hier weer in halfboog, de puntige Dent de Jaman er tusschen. Verblindend is nu die sneeuw, in de helle straling van licht, die sneeuw hard als ijs, toch al poreus, met gaten als honinggraten door de zomerzon. Als een maagdekleed ligt het veld gespreid, en we schouwen nu in een groenig dal. We zien terzijde weer „Les Avants". Nu boven in de bergen nog een klein meer. Vreemd eigen zoo'n waterbekken als dat zoo hoog in de lucht is. Door een tunnel, nu geheel in de sneeuw, door muren van ijs gaat de trein, de sneeuw die er gaaf gestapeld ligt, als ijs in elkaar gevroren. Onbeperkt daarboven het uitzicht. Over de wit-blikkerende sneeuwvelden heen, ziet men half Zwitserland in 't groen. Voor ons Jungfrau, Eicher, Mönch. Wat verder af de Mont Blanc en ik weet al niet wat voor bergen meer. Heel het Berner-Oberland overschouwt men — en de groene velden dadelijk voor ons in de laagte doen de oogen dankbaar aan, waar hier de sneeuw nog voor de voeten ligt. De holen van Naye, met hunne gletscherwanden, het witte ijs rondom, ze overbluffen, geven het beeld der koude witte blankheid op naakte rotsen — en weer in Montreux terug, het gezicht vuur-rood, rood dat het bloed er bijna uitspringt, blijft de herinnering aan dien tocht lang in ons, om die niet spoedig te verliezen.

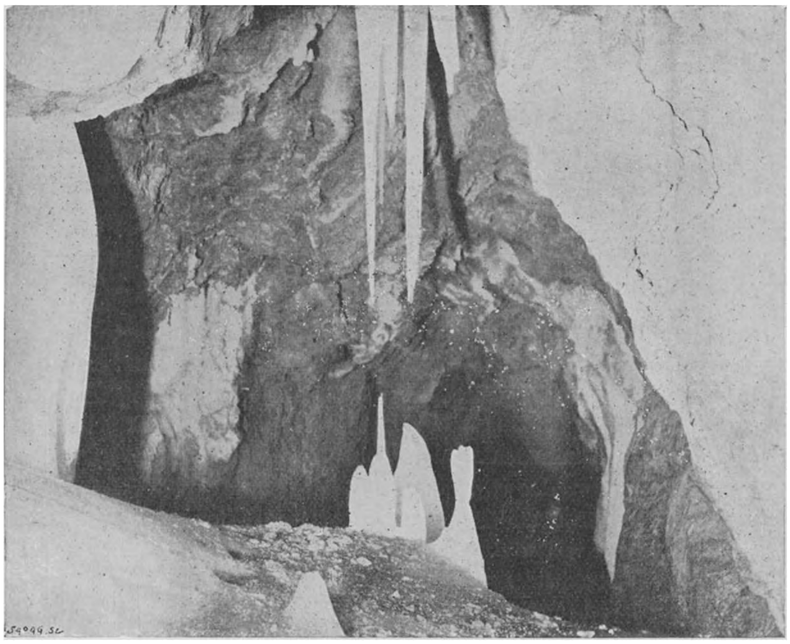

Gletscher in Naye.

* * *

Montreux is schoon, de omringende wegen

zijn aantrekkelijk, de vele vergezichten verrassend, en de wandelingen vele. Het klimaat is mild en voortreffelijk, een bijzonder vervroegd voorjaar en een late herfst, maar men denke vooral niet als men naar Montreux gaat in een tropisch gewest te komen, zooals velen meenen. De temperatuur kan er even afwisselend zijn als bij ons — en al is het klimaat er milder, de regen en ook soms wel grauwe neveldagen blijven geen uitzonderingen. In waarheid, de slechte dagen, al worden wij er wat ruim mêe bedeeld, zijn niet alléén voor ons weggelegd. Die een weinig reist, merkt dit al spoedig. De meeste menschen gaan een tochtje maken als overal de zon op zijn mooist schijnt en zóó komen ze tot een verkeerd begrip.

Van uit ons land is deze Zwitsersche Riviëra gemakkelijk te bereiken. Lausanne ligt maar eenige uren sporens verder dan Bazel, en eenmaal te Lausanne dan zijn we ook te Montreux. Reis en verblijf is billijker dan te Niza — en voor ons van waarde blijft, dat daar het milde seizoen heerscht als het bij ons recht ruig kan spoken.

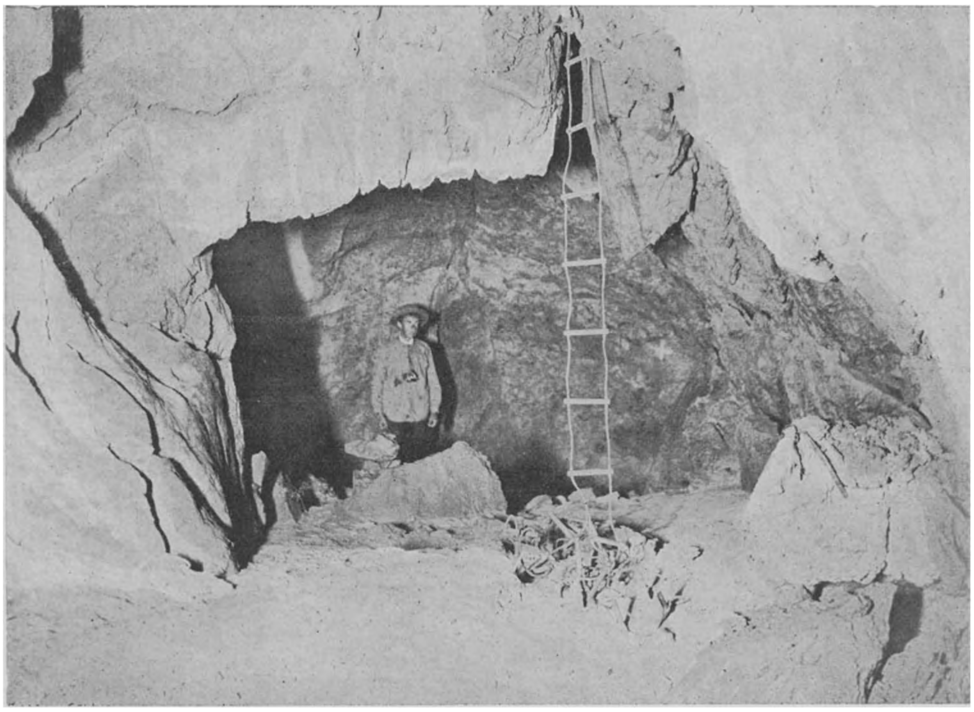

Grot op Naye.

Bezoek van H.H. M.M. aan de Frans Hals-tentoonstelling op het Stadhuis te Haarlem.

Standbeeld Frans Hals.

De Frans Hals-Feesten

DOOR

F. SMIT KLEINE.

I.

In een tooneelstuk van een Spanjaard uit de eeuw van Frans Hals — niemand minder wordt bedoeld dan de zeer vruchtbare dichter Lope de Vega, die ± 21.316.000 verzen schreef — leest men de volgende kenmerkende regels:

Wat hebt gij noodig, Christofórus?

vraagt Ferdinand, koning van Spanje en dan antwoordt Columbus:

Geld
Mijn Vorst! Want dat is aller dingen meester,
Het is hun poolster, 't eenig waar kompas,
Hun weg, hun zin, hun wijsheid en hun kracht,
Het fundament, d'onfeilbre toeverlaat.

Het ligt voor de hand dat als een Columbus in de 15e eeuw geld noodig had om zijn doel te bereiken en Amerika te ontdekken, er in de 20e eeuw onzer jaartelling ook geld wordt vereischt om voor den wereldhandel nog gesloten landstreken in het commercieel net te vangen.

De koloniseerende mogendheden zouden er van kunnen spreken en de onder hun gebied levende natiën niet minder. Industrie en handel zijn de machtigste factoren in de formule van het Staatshuishouden en de massa andere factoren zijn van geringen invloed in vergelijk met die reuzenkrachten, die het Staatslichaam voeden en voortstuwen.

Maar leeft de mensch niet bij brood

alleen, zoo leven ook de natiën niet enkel door industrie en handel, en somwijlen

J. Krol Kz.

komt te midden van den gestadigen wedloop om de materie een nationale glorie van fijneren geest, de vluchtige aandacht der beschaafden vragen. Dit was in 1892 in Spanje met Columbus het geval en in 1900 in Nederland met Frans Hals — beide wereldberoemdheden, wier standbeelden, ontworpen, gelijk het heet, door een dankbaar nageslacht, opgericht zijn door de energie en de financiën van enkele personen. In Spanje ging de voortstuwende, moreele kracht uit van den Hertog van Veragua; in Nederland de moreele en financieele van den burger Jan Krol Kzn., want men moge de zaak betreuren of niet: ondanks zestien onder-besturen, die het werk der inzameling in Nederland en zijne koloniën ter hand namen, was nooit het standbeeld van Frans Hals in 1900 opgericht, indien niet de heer Jan Krol te Haarlem het door een vorstelijke geldgift mogelijk had gemaakt, en het was niet meer dan billijk dat de schilder H. W. Mesdag in een rond woord de zaak der oprichting van het standbeeld aldus toelichtte: de heer Krol heeft het beeld mogelijk gemaakt en ik hoop dat vele groote kapitalisten zijn voorbeeld mogen volgen, om bij gewenschte zaken hun kapitaal dienstbaar te maken aan dergelijke kunstoogmerken. —

In 1894 bracht de heer Krol het eerst het denkbeeld ter sprake. Hij deed het als voorzitter van de Vereeniging tot verfraaiing en tot bevordering van het vreemdelingverkeer te Haarlem. Het plan vond bijval. Een commissie werd gevormd en behalve een paar wijzigingen van personen hebben de aanvankelijk verbonden leden van het Frans Hals-Comité de voldoening gehad den 14 Juni 1900 het standbeeld te zien onthullen en daarmee op hun gemeenschappelijken arbeid den laatsten stempel gedrukt. Die heeren waren behalve de heer Krol: H. W. Mesdag en Jozef Israëls voor Pulchri Studio te 's-Gravenhage; Mr. A. W. Thöne en H. J. Scholten voor Teijlers Stichting te Haarlem; Mr. Straatman, als secretaris, Jhr. F.

Henri A. Scholtz Jaczn.

Teding van Berkhout als Penningmeester en als Eere-Voorzitters Mr. G. van Tienhoven Commissaris der Koningin in Noord-Holland en Jhr. Mr. J. W. G. Boreel van

Hogelanden, Burgemeester van Haarlem.

H. M. P. van Emmerik.

De uitgeschreven wedstrijd voor Nederlandsche beeldhouwers, waarbij prijzen van *f* 1000, *f* 500 en *f* 250 waren uitgeloofd, bracht vijf en twintig ontwerpen aan het Comité dat — mede voorgelicht door de Belgische beeldhouwers Constant Meunier en Charles van der Stappen — den eersten prijs toekende aan Henri A. Scholtz te Amsterdam, den tweeden aan Chr. van Wijk te 's-Gravenhage en den derden aan Bart van Hove te Amsterdam.

Aan den beeldhouwer Scholtz werd de uitvoering van het geheel opgedragen.

Ziedaar, in 't kort, de geschiedenis van het standbeeld voor den Haarlemschen Meester, die, naar geleerde onderzoekingen aan het licht hebben gebracht, te Antwerpen in 1584 uit Noord-Nederlandsche ouders geboren, zich omstreeks 1599 te Haarlem, de vroegere woonplaats zijner ouders, vestigde, waar zijn geslacht sinds de 2e helft der 14e eeuw in aanzien kwam, zoodat het Burgemeesters- en Schepenbanken meermalen bezette. Vrij algemeen wordt thans aangenomen dat de lakenwerker Frans Hals op achttienjarigen leeftijd door den schilder Karel van Mander opgewekt is geworden in het Sint Lucasgilde te treden en dat na een veertienjarigen leertijd — tot 1603 bij van Mander — hij in 1613 het eerst met een schilderij, het portret van Scriverius, aan den dag trad.

Frans Hals heeft tweemalen het heil van den echt gesmaakt. De eerste maal verbonden aan Anneke Hermans, met wie hij waarschijnlijk in 1610 huwde en wie hij

Frans Hals en zijne tweede vrouw (Rijksmuseum Amsterdam).

zeker niet een ruiker van huwelijksrozen

G. B. Crommelin.

zonder doornen schonk en de tweede maal met Lysbeth Reyniers van Haarlem, welke

W. C. de Vos.

echt te Spaarndam den 12en September 1617 werd gesloten, en waarin meer concordantie tusschen de echtelingen schijnt te hebben bestaan. Bijna een halve eeuw later wordt Meester Frans Hals in de Groote Kerk begraven, naar sommigen 85 of 86 jaar oud, naar anderen, die zijn geboorte in 1584 stellen, op 82jarigen leeftijd.

II.

Personen, verzot op bijzonderheden uit het leven van groote kunstenaars, nemen

meest tot dekmantel van hunne insoliede nieuwsgierigheid het argument te baat, dat slechts uit de levensdétails der kunstenaars de historie hunner werken kan worden verklaard. Ik meen dat *die* sleutel, als een *passe-partout* tot de inbrekerswerktuigen behoort, en veel liever zie ik den kunsthistoricus uit de werken den geest en het talent van den kunstenaar verklaren,

dan omgekeerd het oppervlakkig leven van den artist als een chronique scandaleuse bebabbelen en daaraan zijn arbeid toetsen. In het eerste geval ontvangt de lezer louter aesthetische indrukken; in het tweede geval worden deze meestentijds gefiltreerd door de buis van het schandaal, hetgeen een mengsel voortbrengt, dat enkel de kleingeestige eigengerechtigheid wèlsmaakt. Ruimer en zeker Christelijker levensbeginsel stelt op de rekening van het kunstenaarsleven, naast het debet der zwakheid, het credit der talenten en het genot daardoor anderen gebracht.

Dien ruimeren blik op het leven van Frans Hals ontwaar ik in de historische schets van den heer H. M. P. van Emmerik, die op Woensdag 13 Juni 1900 door de Letterlievende Vereeniging: „J. J. Cremer" in den schouwburg werd vertoond.

Dat aan vele genoodigden het genot dier voorstelling werd verschaft, dankt men naast den ijver van „Cremer", aan dien van het „Comité voor de Frans Hals-feesten," waarin de heeren G. B. Crommelin als Voorzitter, W. C. de Vos als Secretaris, en A. Koolhoven als Penningmeester fungeerden. Nog een twaalftal andere Haarlemsche heeren maakten deel uit van dat Comité, dat met de Commissie van den stoet, dien HH. MM. de Koninginnen zagen voorbijtrekken, de feestelijkheden geregeld had.

De heer Van Emmerik laat in zijn „Frans Hals" drie tafereelen uit het leven van den schilder aanschouwen. Het eerste speelt in de taveerne „De Bastaertpijp" en doet Frans Hals als lustigen drinkebroêr zien; het tweede, op het atelier van Frans Hals, herlevendigt der bekende ontmoeting met Van Dijck en het derde vertoont Frans in zijn ouderdom, berooid en arm voor den Stadsmagistraat, die hem een jaargeld toekent. Met handigheid zijn de tafereelen — hier bedrijven genoemd — in elkander gezet, het rijm is gemakkelijk en meermalen zijn in knappe woorden de gedachten uitgedrukt. De groepeering der tableaux waaraan de heeren J. G. Martin, Joh.

De Nar. (Rijksmuseum Amsterdam).

Martin, M. B. Wezelaar en H. M. Binger hunne zorgen besteedden, verwierf terecht luide goedkeuring. Nog dient vermelding dat de Luitenant-Adjudant J. W. van Alphen — nadat drie beroepsdeclamatoren voor de eer hadden bedankt — het reciet van Schaepman's kernachtige, maar moeilijk te zeggen regelen (Frans Hals. Eene zelf- en alleenspraak) op zich had willen nemen.

III.

Precies te half twee na den middag van Donderdag 14 Juni 1900 betraden HH. MM. de Koninginnen het door den Stadsarchitect Jaques Leyh smaakvol ontworpen en keurig ingericht Pavilioen in het Florapark. Het Wilhelmus weerklonk, de jonge meisjes Teding van Berkhout en Thöne

De Vroolijke man. (Rijksmuseum Amsterdam).

boden bloemruikers aan HH. MM. onderwijl de Weerbaarheid-eerewacht onder commando van kapitein J. J. Zeewoldt de geweren presenteerde.

Na het voorlezen der uitgebreide openingsrede — door HH. MM. de Koninginnen met koninklijken tact aangehoord — gaf H. M. de Koningin het sein tot de onthulling. Het doek viel en de Vorstinnen daalden van het Paviljoen naar het standbeeld. De eerste hulde bracht de Koningin der Nederlanden door een lauwerkrans te leggen aan de voeten van het gedenkteeken, ter zijde waarvan de beeldhouwer Scholtz zich bevond. Daarna kwam de Duitsche Natie den Nederlandschen Meester huldigen. De overal, waar grootsche dingen gebeuren, tegenwoordige Duitsche Keizer, Wilhelm II had zich ook hier doen vertegenwoordigen. De Gezant Graaf de Pourtalès naderde het voetstuk en de linten met de Duitsche rijkskleuren die de groenende lauweren omstrengelden, blonken in het zonlicht. Ook Haarlem's burgemeester vervulde een opdracht van Antwerpen's schildersbent door een lauwer te plaatsen op de trappen van het gedenkteeken. Middelerwijl stemde het Mannenkoor van de Koninklijke Liedertafel „Zang en Vriendschap", met begeleiding van het Haarlemsche Muziekcorps, onder directie van den Luitenant-Kapelmeester C. P. W. Kriens, een feestzang, „Hulde aan de Kunst" (woorden van J. van Breemen Jz.) aan en door de frissche zomerluchten klonk met betooverende vriendelijkheid Mendelssohn's Hooglied.

De tijd der eeuwen deed uw naam
steeds hooger achten.
Der eeuwen tijd
Zag volkren gaan. Geslachten na geslachten
Zij kwamen slechts, om weer te gaan,
Niets wijst hun werken, niets hun streven.
Kunst heeft slechts enkelen gegeven
Een roemvol, zeker voortbestaan.

En nauwlijks verflauwden de tonen of eene allerliefst ontworpen en volvoerde bloemenhulde, door een twintigtal Haarlemsche jongemeisjes den onsterflijken Haarlemschen meester gebracht, verving den indrukmakenden stoet van schilders en schilderessen, die zooeven om het standbeeld

hadden gedéfileerd, onder stralenbundels zonlicht.

Wat heb ik niet gespeeld met bonte kleuren,
Verduizendvoud Gods eigen regenboog;
Wat heb ik goud, oranje en blauw doen stralen,
De diepten nog verdiept van 't rozenpurper,
De malschheid van de groene wêi verteederd,
En groen en geel en rood en blauw doen botsen
Op zwart en op elkander, dat de baijert
Herboren scheen, tot eindelijk mijn hand
Het eigenlijke van den meester bracht:
Het licht, de in schoonheid levend stralende orde.
(Schaepman.)

J. J. Zeewoldt.
Kapitein van de Weerbaarheid-eerewacht.

IV.

Te oordeelen naar den stoet, die voor de Koninginnen, gezeten onder een sierlijk-smaakvol baldakijn op de hooge pui van het Stadhuis, heeft gedéfileerd, telt de stad Haarlem vele vereenigingen en bond-

W. Robert.

lievende genootschappen en is althans de opperste handhaafster der Nederlandsche wetten, als zij Haarlemsche muziek- zang- tooneel- letter- gymnastiek scherm- jongelings- werklieden- volks- slagers- en wielrijdersbonden, van allerlei christelijke gezindheid, ziet voorbijtrekken, zeer waarschijnlijk overtuigd dat het grondwettig recht van vereeniging en vergadering in die goede stad van Haarlem op hoogen prijs wordt gesteld. En toch hoe verschillend van snavel en wiek, hoe diverselyck gepluimeerd, deze vogels zijn uit éénerlei kooi, zij zingen, zooals ze gebekt zijn, ter eere der Oranjevorstin, die zij willen huldigen.

V.

Op andere wijze steeg een zang. Hij steeg tot de booggewelven der Sint Bavo, toen Willem Robert, orchest en koor aan-

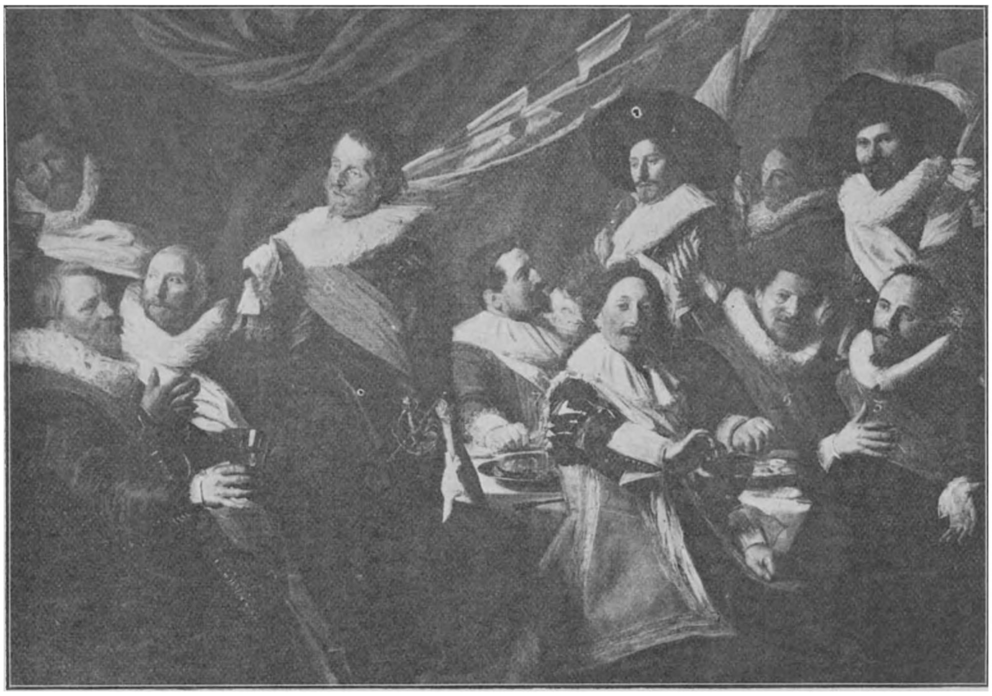

Maaltijd van officieren St. Joris Doelen. (Museum Haarlem).

voerde dat zijne loffelijke compositie van ten gehoore bracht. Er zijn in Nederland

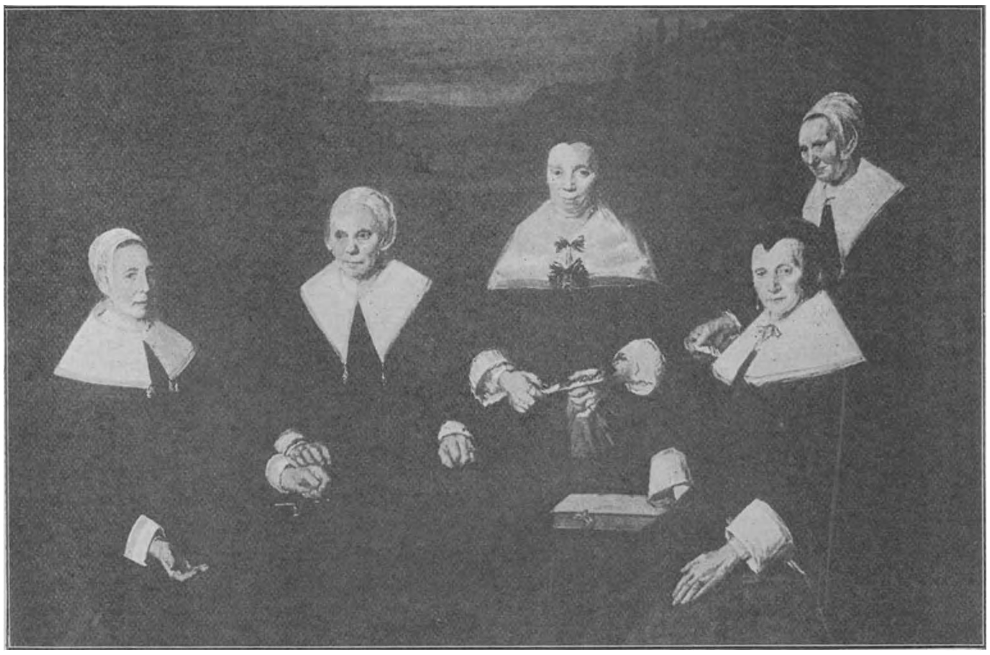

Regentessen Oude Mannenhuis. (Museum Haarlem).

Dr. E. Laurillard's „Hulde aan Frans Hals" maar weinig kerkgebouwen waarin een koor

van vijfhonderd zangers zulk een betoo-verenden aanblik biedt, als in de Groote Kerk te Haarlem. Het natuurlijk décor is het reusachtig orgel, dat het podium afsluit en duizende tintellichtjes werpt op de kleur-rijke menschenmassa amphitheatersgewijs

Maaltijd van officieren Cloveniers Doelen. (Museum Haarlem).

Officieren Cloveniers Doelen. (Museum Haarlem).

saamgehoopt. Honderd twaalf sopranen en honderd alten hieven daar hunne keelen; negen en dertig tenoren en zeven en vijftig bassen stemden mede het lied aan en het geluid van hooge muziek- en stemgolven — aangezwollen door orgeltonen — daverde door de tempelruimte ter nagedachtenis van den armen Haarlemschen Schilder, die 234 jaren geleden in diezelfde kerk (op 't Coor no. 56) ter ruste werd gebracht.

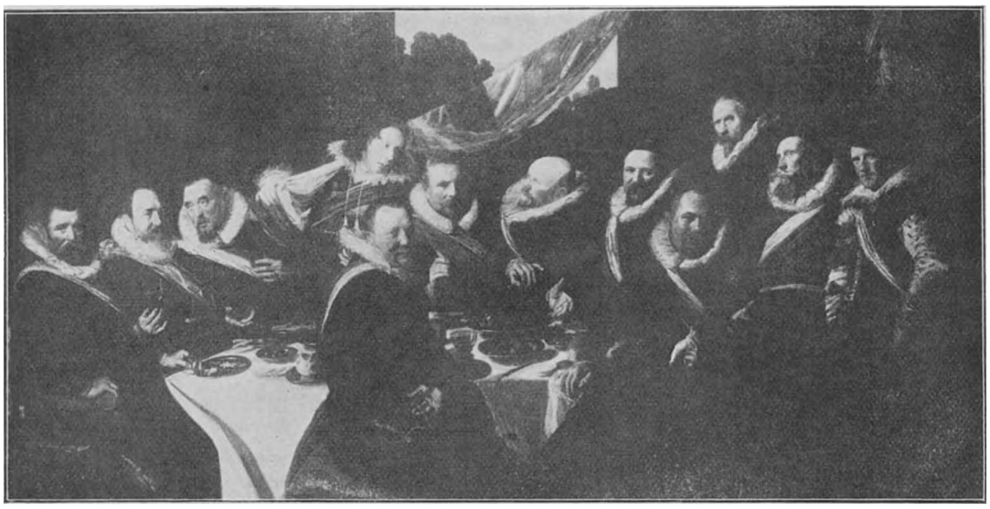

Maaltijd van officieren St. Joris Doelen. (Museum Haarlem).

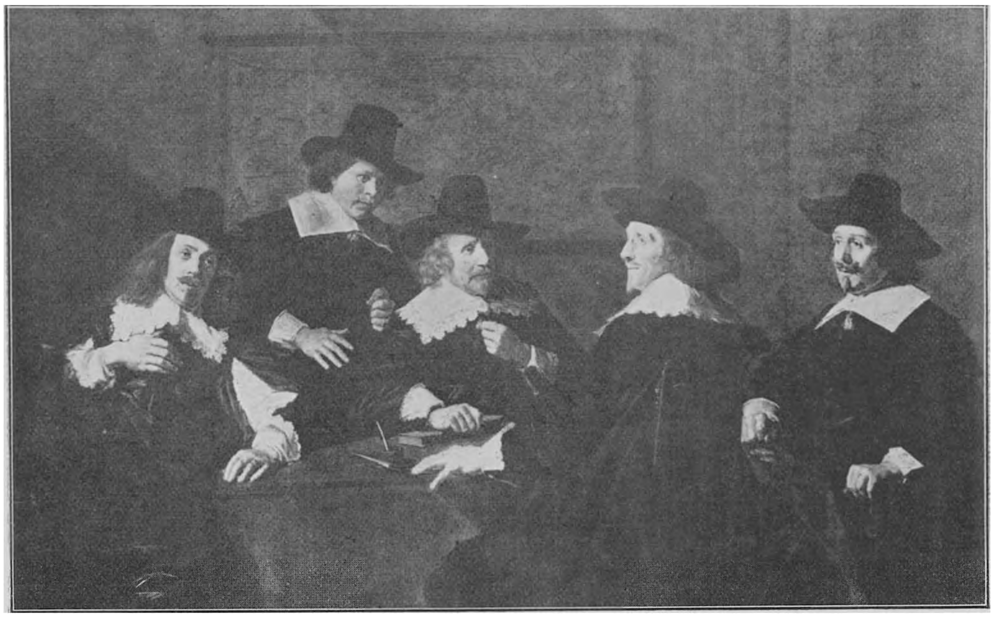

Regenten St. Elisabeth's Gasthuis. (Museum Haarlem).

VI.

Eugène Fromentin — een schilderend schrijver evenzeer als hij een schrijvend schilder was — heeft het ontstaan en de waardij der Doelen- en der Regentenstukken aldus geschetst: „Intusschen naderde het eind der zestiende eeuw en terwijl de portretschilders tal van navolgers vonden, zagen andere schilders het levenslicht of waren bezig zich te vormen. Van 1560 tot 1597 trekken een vrij groot aantal van die jonggeborenen de aandacht.... Een bijna historisch en uiterst nationaal genre wordt ten slotte levend: het schilderen van burgers; en na deze aanwinst, de onbetwistbaarste van alle, eindigt de zestiende en begint de zeventiende eeuw. Op dit gebied van groote doeken met tal van portretten, *van doelen- of regentenstukken*, gelijk men deze uitsluitend Hollandsche voortbrengselen noemt, zal men wel iets anders vinden, verbeteren zal men ze nimmer."

En over Frans Hals zelven heeft Fromentin deze onvergankelijke woorden naar de vertaling van Aegidius Hanssen geschreven:

„In het Museum van het Haarlemsche Raadhuis, dat vele doeken bevat in het genre van Frans Hals, maar waar hij alleen de aandacht tot zich trekt, bevinden zich van hem acht groote schilderijen.... De eerste, van 1616, toont hem op twee-en-dertigjarigen leeftijd; de laatste, in 1664 geschilderd, toont hem slechts twee jaren vóor zijn dood, in den hoogen ouderdom van tachtig jaar. Men woont als het ware zijn begin bij, men ziet hem groeien en zijn krachten beproeven. Eerst laat komt hij tot rijpheid, tegen het midden van zijn leven, iets later zelfs; op zijn ouden dag wint hij nog aan kracht en gaat voort zich te ontwikkelen; eindelijk neemt men waar dat hij afneemt, en groote verwondering maakt zich van ons meester als wij zien welke kracht de onvermoeide man nog bezat, toen eerst de hand, vervolgens het leven hem begaf." —

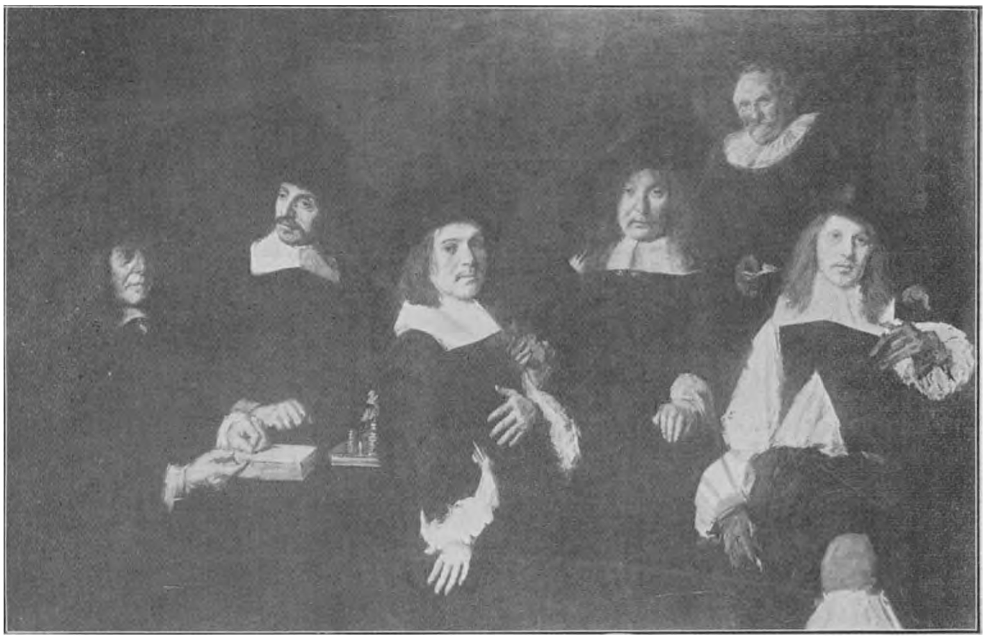

Regenten Oude Mannenhuis. (Museum Haarlem).

Zoo sprak een talentvol Fransch meester over den 17eeuwschen Haarlemmer.

In hartelijk welsprekende woorden aan een feestdisch, op den 14 Juni 1900, werd den joligen Haarlemschen burger een jaargeld van *f* 800 schonk, want de *f* 200 van 1664 golden, naar de toenmalige geldswaarde, viermaal zoovéél als thans.

Officieren en onderofficieren St. Joris Doelen. (Museum Haarlem).

nog zijne nagedachtenis gehuldigd door den Minister van Binnenlandsche Zaken, daaraan een loftuiting voor den 17eeuwschen Haarlemschen Magistraat verbindend, die

„Geld" — Lope de Vega wist het wel — „aller dingen meester", behalve van die dingen zonder handelswaarde welke talent en genie worden genoemd.

De Heer en Mevrouw Louis Botha—Emmet.

Verhalen van de Vereeniging voor ernstige Zieken.

NAAR L. T. MEADE EN ROBERT EUSTACE.

VERTELD DOOR PAUL CATO.

III.

De Diana Saffier.

Wie den Diana Saffier in de hand neemt, ziet hem nooit weer.

De maand October 1893 zal niet licht uit mijne herinnering worden gewischt, omdat toen die ernstige moeielijkheden begonnen, welke zulke treurige gevolgen hebben gehad.

Tot hiertoe waren Mulder en ik zeer gelukkig geweest; de Vereeniging ging vooruit, de genezingen, die het gevolg waren van onze eigenaardige methode, waren talrijk en de leden waren zeer met ons ingenomen; doch van af den dag, dat dokter Horace Kort ons zijne aanzienlijke premie betaalde, ten einde onze derde compagnon te worden, veranderde alles langzamerhand maar zeker. Ik had van 't begin af iets tegen dien man en ik wantrouwde hem ook dadelijk; doch Mulder was bijzonder met hem ingenomen wegens zijne groote bekwaamheden en daar wij onze inrichting gaarne wilden uitbreiden, hadden wij behoefte aan meerdere fondsen.

Doch hoe dat ook zij, de acten van deelgenootschap waren geteekend, en Kort vestigde zich bij ons. Hij behoorde tot eene goede half-Engelsche, half-Duitsche familie en hij had minstens tien jaar op de Hooge Scholen van het Vasteland doorgebracht. Hij had een bijzonder aangenaam voorkomen: bovendien had hij iets zeer aantrekkelijks en wist hij altijd een of ander voorval uit zijn leven op eene onderhoudende en vermakelijke wijze te vertellen. De leden van onze inrichting waren dan ook zeer met hem ingenomen. Niemand hunner zal natuurlijk vermoed hebben, dat hij een van de schranderste vivisectors was van zijn tijd, en de zeer gewaardeerde medewerker van Parker bij diens laatste ontdekkingen.

Kort was ongeveer dertig jaar oud; zijn gelaat was donker en fijn, zijne gelaatstrekken waren regelmatig, zijne oogen schrander en eenigszins diepliggend. Hij was altijd met veel zorg gekleed en men kon hem met het volste recht een beschaafd

man van de wereld noemen. Hij kwam bij ons in Augustus 1893, en een paar maanden later, in 't begin van October, had de volgende gebeurtenis plaats.

Op een morgen, even na het ontbijt, vroeg eene dame die met rijtuig gekomen was, den heer Kort te spreken; hij was uitgegaan, doch juist op het oogenblik dat

Kort ging haastig naar Sherwin toe en legde zijne hand op diens schouder.

de dame weg wilde rijden, kwam hij terug. Ik stond dicht bij hem en ontstelde van de verandering in zijn gelaat, toen hij die dame zag. Met doodsbleek gezicht ging hij haastig naar haar toe en sprak geruimen tijd zeer zacht. Eindelijk hoorde ik hem zeggen: „Ik zal een eind met u meerijden, Isobel; gij moet hier maar niet komen." Hij stapte in het rijtuig, de koetsier keerde, en reed terug naar de stad.

Kort kwam in den loop van den morgen terug en zag er toen weer zeer gewoon uit. Hij kwam de spreekkamer van Mulder binnen, ging op de sofa zitten en begon te spreken. Uiterlijk was hij kalm, doch toen ik hem nauwkeurig gadesloeg, bemerkte ik, dat zijne hand beefde bij het opnemen van de courant.

Ik had de dame in het rijtuig met een oogwenk gezien en opgemerkt, dat zij jong en mooi was; doch haar gelaatskleur was zoo donker dat men haar bijna voor eene Spaansche zou houden. Hare oogen daarentegen waren blauw en zeldzaam mooi; ze trokken onmiddellijk mijne aandacht en de kleur deed me onwillekeurig denken aan prachtige saffieren.

Dien zelfden avond, terwijl ik druk aan het brieven schrijven was, kwam Kort bij mij.

„Ik zou u gaarne eens een oogenblik alleen spreken," zeide hij. „Ik maak mij ongerust over een mijner kennissen, die de tering heeft. En nu zou ik hem zoo gaarne in onze inrichting willen hebben, maar hij is veel te arm om de entree en het lidmaatschap te betalen. Daarom zou ik die onkosten gaarne voor mijne rekening willen nemen, wanneer Mulder en gij het goed vindt, dat hij hier komt."

„O, zeker, dat spreekt van zelf," hernam ik. „Ik vind het zeer vriendelijk van u, dat gij hem helpen wilt," voegde ik er onwillekeurig bij.

Ik keek den man eenigszins verwonderd aan. Dat scheen hij op te merken, want hij glimlachte en zeide: —

„Weldadigheid heeft hare eigenaardige

bekoring; en waarom zou ik dat genot ook niet eens mogen smaken evenals zoo vele anderen?"

„Ja, waarom niet?" hernam ik, eenigszins beschaamd, omdat ik nooit zeer gunstig over hem had gedacht. „En zoudt gij mij nog wel iets meer willen vertellen omtrent onzen aanstaanden patiënt?"

„Ik wilde u juist voorstellen morgen te zamen een bezoek te brengen aan Philip Sherwin te Pinner. Wij kunnen er in een half uur zijn. Vindt gij dat goed?"

Ik antwoordde, dat ik gaarne met hem mee zou gaan, wanneer ik er den tijd voor kon vinden.

Den volgenden morgen na het ontbijt begaven wij ons dus naar Pinner. Wij kwamen daar bij een vervallen huis midden in een verwaarloosden tuin. Dr. Kort belde, en een oogenblik later werd de deur geopend door een man met een mager ziekelijk gezicht.

Tot mijne verwondering zag ik op het oogenblik, dat de jonge man de deur opende, dokter Kort naar hem toe gaan, zijn hand op diens schouder leggen en hoorde ik hem zeggen: —

„Kom, Filip, vergeet nu maar de oude vooroordeelen en ontvang mij als uw vriend. En laat ik u voorstellen aan dokter Cato, directeur van de beroemde Inrichting voor Zieken te Hampstead. Ik heb gehoord, dat gij ziek zijt, en ik geloof, dat gij nergens zooveel baat zult vinden voor uwe kwaal als in deze inrichting. Wij mogen zeker wel binnen komen?"

De jonge man werd zoo mogelijk nog bleeker dan hij reeds was; hij keek Kort vlak in zijn gezicht en zeide langzaam en op bitteren toon: —

„Als ik maar kon, zou ik je wel willen wurgen."

„Ja, dat weet ik wel," hernam Kort, mij schouderophalend aanziende. Hij scheen daarmee te willen zeggen: „Wij moeten hem maar wat toegeven, want hij is niet geheel toerekenbaar."

Sherwin zweeg een oogenblik; hij keek eerst naar Kort, daarna naar mij, ademde snel, trilde van aandoening, en zeide eindelijk op een geheel anderen toon dan zooeven: —

„Ja, komt binnen. Ik veronderstel, Kort, dat gij het nu goed meent —"

„Gij moet u naar de omstandigheden schikken," zeide Kort half fluisterend.

De man antwoordde niet. Wij waren nu het huis binnen gegaan. Hij ging ons voor om ons den weg te wijzen door een donkere gang, en rechts eene deur openende, liet hij ons in een groote hooge kamer die uitzag op een verwaarloosden achtertuin. Rondziende bemerkte ik, dat ik in een juweliers werkplaats was. Langs de eene zijde liep een houten bank, geheel bezet met gereedschappen en instrumenten voor het polijsten en snijden van juweelen. In een hoek stond een groote brandkast. Dan was er ook nog een groote oven, waarop verscheidene tangen, aarden potten, enz. bijeen waren.

„Dit is mijn werkplaats," zeide hij tot mij; „hier breng ik bijna al mijn tijd door."

„Ik zie, dat gij nog niets veranderd zijt. Sherwin," zeide Kort. „Komt gij al wat verder met uwe groote ontdekking?"

Sherwin lachte schamper.

„Ik vorder al meer en meer," zeide hij met nadruk, „en ik hoop, dat ik nog lang genoeg mag leven om ze tot een goed einde te brengen." Daarop zich tot mij wendende, voegde hij er bij: „ik betaal voor dit huis een bijzonder lage huur, en hoe vervallen of het er ook uit ziet, toch gevoel ik mij hier zeer gelukkig. Mag ik vragen met welke bedoeling de heeren hier gekomen zijn?"

„Ik had gehoord, dat gij ziek waart," zeide Kort, „en nu ben ik met dokter Cato bij u gekomen om u mee te nemen naar onze inrichting."

„Ik heb dikwijls van uwe inrichting gehoord," zeide Sherwin mij aanziende, „maar die is voor de rijken, en ik ben maar een arme man."

„Bekommer u daar maar niet om," zeide Kort. „Gij vindt nergens zulk een goede verpleging als in onze inrichting en daarom

zijn wij hier gekomen om te vragen of gij onze gast wilt zijn, totdat gij weer geheel hersteld naar uw eigen woning terug kunt keeren."

„Maar waarom?" zeide hij.

Kort ging naar hem toe en zeide zacht eenige woorden, die ik niet kon verstaan;

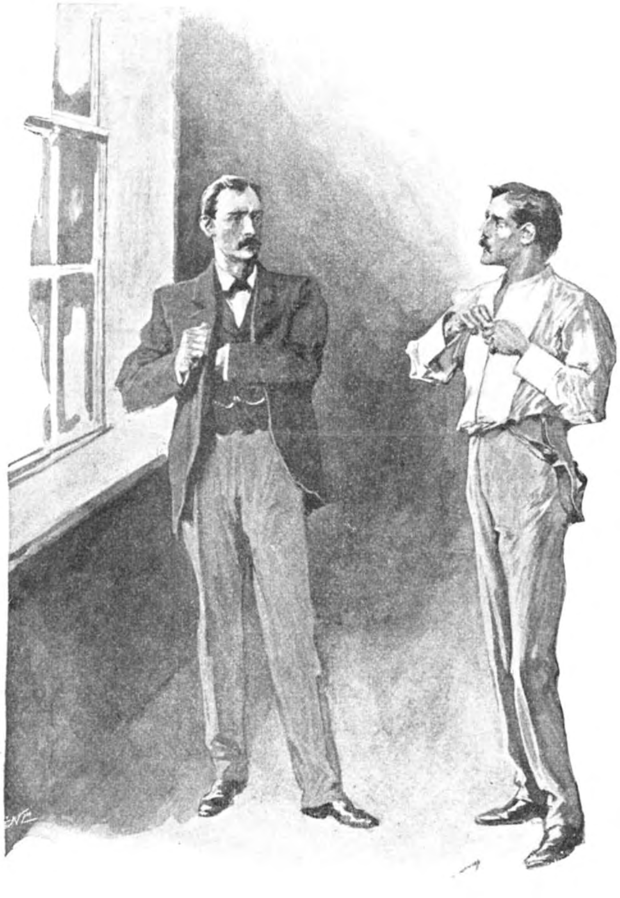

„Wat zegt u van mijne longen?"

de zieke ontstelde blijkbaar, doch nadat Kort hem nog eenige woorden had toegefluisterd, hoorde ik Sherwin zeggen: —

„'t Is afschuwelijk, meer dan afschuwelijk, maar als het waar is, wat gij zegt, moet ik wel toegeven."

Daarop zich naar het raam wendende waar ik zat, zeide hij: —

„Zoudt u mij wel het genoegen willen doen mijne longen te onderzoeken? Ik zou gaarne uw oordeel willen weten."

Ik had mijn stethoskoop meegebracht, en voldeed onmiddellijk aan zijn verzoek.

De beide longen waren hevig aangedaan en zijne dagen waren geteld, zelfs bij de beste verpleging, die wij hem konden geven.

„Wat zegt u van mijne longen?" zeide hij mij aanziende.

„Gij zijt ernstig ongesteld," hernam ik.

„Hopeloos?"

„Ik ben er wel bang voor."

„Waar zou het dan toe dienen, of ik naar uwe inrichting ging?"

„Dat hangt geheel van uw eigen zienswijze af. Ik kan u ten minste wel de verzekering geven, dat gij daar veel verlichting van pijn zult hebben, en dat uw leven allicht nog iets gerekt wordt."

Hij zweeg een oogenblik en scheen ernstig na te denken.

„Ik neem het aan," zeide hij eindelijk. „'t Is voor mij ontzaglijk veel waard, dat mijn leven nog wat gerekt wordt. Ik wil dus gaarne uw gast zijn, mijnheer Cato, doch onder ééne voorwaarde."

„Welke?"

„Ik bezit een schat van groote waarde; wilt u mij veroorloven dien mee te nemen naar uwe inrichting, en wilt u mij dan de verzekering geven, dat hij op een veilige plaats geborgen zal worden?"

Ik wilde hem juist een vraag doen, toen Kort zeide: „Terwijl gij uwe geheimen toevertrouwt aan dokter Cato, zal ik maar eens in uw tuin gaan, Sherwin."

Bij die woorden deed Kort een van de openslaande deuren open en ging naar buiten.

Sherwin slaakte een zucht van verlichting.

„Dat was een groote schrik voor mij,"

zeide hij, „want ik had Kort in geen jaren gezien."

„Maar hij is immers een oud vriend van u?" zeide ik.

„Hij is een kennis uit vroeger jaren," hernam Sherwin. „Zijn onverwachte komst heeft mij geducht doen ontstellen, en als het niet was ter wille van Isobel..."

„Isobel!" riep ik onwillekeurig uit.

„Kent gij haar dan?" vroeg hij; „maar dat is immers niet mogelijk?"

„Er is gisteren eene dame van dien naam aan onze inrichting geweest om dokter Kort te spreken."

„Zoo," zeide hij, „dat dacht ik al. Om harentwil zou ik mij nog wel veel meer willen vernederen dan ik nu reeds doe. Maar nu moet ik u toch over iets anders spreken. Ik wenschte u een geheim mee te deelen, dat geen betrekking heeft op Isobel, maar op een geheele andere zaak. Doch vooraf moet ik u vragen of u verstand heeft van edelgesteenten?"

„Niet heel veel."

„Dan weet u misschien niet, dat de meeste diamanten allotropische vormen zijn van chemische samenstellingen, die in een of ander tijdperk van het ontstaan der wereld in den grond gekristalliseerd zijn. Dat kristalliseeren geschiedt onder een sterke drukking en een groote hitte. Nu hebben eenige geleerden, van dat denkbeeld uitgaande ,onlangs een proef genomen om diamanten te maken door het kristalliseeren van steenkool."

„Daar heb ik wel iets van gehoord, doch ik wist niet op welke wijze men dien diamant vervaardigde."

„Tot nu toe," vervolgde hij, terwijl een blos van opgewondenheid zijne wangen kleurde, „is de diamant het eenige edelgesteente, dat kunstmatig vervaardigd werd. Maar de saffier, de robijn, de topaas, de smaragd en de amethist zijn alle op gelijke

„Hebt u wel eens gehoord van den Diana Saffier?"

wijze chemisch saamgesteld en verschillen van den diamant alleen door de kleurstoffen — corundum geheeten — die een sesquioxide van aluminium zijn, zooals u zeker wel weet. Als dat corundum ook gekristalliseerd kon worden, zou men kostbare edelgesteenten kunnen maken — dat wil zeggen, echte edelgesteenten, geen namaak. Daarmee heb ik mij de laatste tien jaren ijverig bezig gehouden, en ik heb nu toch bijna mijn doel bereikt. Ik zou het nog zoo gaarne ten einde brengen, voordat ik sterf. Dat is de reden, waarom ik uwe-

uitnoodiging aanneem, dokter Cato, en waarom ik...." Hij hield plotseling op, wrong zijne handen en maakte een veelbeteekenend gebaar in de richting van het raam.

„Ik haat Kort," zeide hij fluisterend; „'t is jammer, dat hij mede-aandeelhouder van uwe inrichting is geworden."

„Hebt gij bepaalde redenen voor die bewering?" vroeg ik.

„Ja, maar ik kan ze niet opgeven; tracht dus te vergeten, wat ik u gezegd heb. Ik heb een afkeer van dien man, dat is de hoofdzaak. Maar nu moet ik nog eens terugkomen op mijne eigen geschiedenis. Indien het mij gelukt de sesquioxide van aluminium te kristalliseeren, zal ik niet alleen eene revolutie te weeg brengen in den handel in edelgesteenten, maar zal ik zelf ongetwijfeld schatrijk worden. U zult misschien denken, wat doet een stervende man nog met geld? Maar daar heb ik mijne geheime redenen voor. Zonder geld vermag ik niets; als ik geld bezit, kan ik een vervolging instellen tegen een van de grootste schurken, die er op de wereld bestaan. Gij ziet dus, dat het een groot geluk zou zijn, als ik nog eenigen tijd kon blijven leven."

Terwijl hij mij dat alles vertelde, begon ik er werkelijk aan te twijfelen of Kort geen gelijk had en die jonge man misschien niet toerekenbaar was. Hij was onrustig, wrong telkens zijne handen en keek mij zoo zonderling aan.

„En denkt gij, dat gij spoedig gereed zult zijn met uwe uitvinding?" vroeg ik.

„Ik geloof het wel; en ik heb in elk geval de overtuiging, dat een ander ook reeds die uitvinding heeft gedaan."

„Dat kunt gij toch niet meenen," zeide ik onwillekeurig.

„Dat meen ik wel degelijk. Want de saffier, bij voorbeeld, is ook door kunst ontstaan. En als u dat niet gelooft, zal ik het u laten zien."

Hij ging naar de brandkast, opende de zware deuren, en nam er een groot glazen voorwerp uit, dat den vorm had van een reusachtige peer. Hij zette het voorzichtig neer op de tafel. Ik keek er met de grootste belangstelling naar, want midden in het glas zat de mooiste saffier, dien ik ooit gezien had. Hij had een bijzonderen vorm, was donker blauw en van uit het middelpunt straalden zes witte lijnen, die een soort van ster vormden.

„Wat een wonderlijk ding," riep ik uit. „Die steen is zeker zeer kostbaar, maar hoe kwam hij daar in?"

„Hebt u wel eens gehoord van den Diana Saffier?" vroeg Sherwin, zonder op mijn vraag te antwoorden.

„Nooit."

„Die saffier bestaat en is bekend bij alle verzamelaars van edelgesteenten. En gij ziet hem hier voor u. Op welke wijze hij in dien glazen bol is gekomen, dat is niets dan een theoretisch vraagpunt. Deze glazen globe met dien prachtigen steen is zoo overoud, dat niemand ooit heeft kunnen nagaan, vanwaar hij gekomen is. Masudy, de bekende Arabische schrijver en reiziger, maakt er het eerst melding van. Ziet u zelf maar, wat hij er van zegt."

Onder het spreken nam Sherwin een oud boek van een stoffige plank.

„Dit boek is een vertaling van Arthelard en werd ongeveer 1470 gedrukt. Die woorden hebben betrekking op het kleinood hier voor u. De legende is uit het Arabisch vertaald."

Hij las langzaam hardop, nu en dan even ophoudende om nadruk aan zijne woorden te geven.

„*Ik ben niet uit de mijnen gekomen, mijn meester schiep mij hier op aarde. Vestig uwe oogen op mijne stralen. Zie, hoe veilig ik hier lig in mijn kristallen bed. Tracht vooral niet mij uit mijn doorschijnende omgeving weg te nemen, want al ben ik ook kostbaarder dan alle andere edelgesteenten, zoo zal degene die mij in zijn hand neemt, mij toch nooit weer zien. Hoe arm gij ook moogt zijn, gij zult toch nog veel armer worden, wanneer gij mij uit mijn omgeving wilt verwijderen. Door duizenden vorsten begeerd, ben ik toch voor geen goud te koop. Indien gij het ge-*

heim van mijn rustbed tracht te ontdekken, indien gij mij ontsluierd wilt aanschouwen, verdwijn ik voor altijd."

„Dat is de oude legende," vervolgde hij, „en volgens mijne meening is zij even waar, als dat u en ik hier bij elkander staan. Ik ben overtuigd, dat men vroeger volgens een methode, die helaas verloren is gegaan, de sesquioxide van aluminium liet kristalliseeren in gesmolten glas. In die richting, heb ik nu reeds vele jaren achtereen gewerkt."

„En laat gij u door die legende weerhouden om het glas te verbreken?" vroeg ik. „Het moet dunkt me, wel verleidelijk zijn om dien steen daaruit weg te nemen."

„Verleidelijk is het zeker, maar ik zal het toch nooit doen," antwoordde hij: „Om u de waarheid te zeggen, ik ben eenigszins bevreesd voor die legende. 't Zijn geen woorden zonder beteekenis. De bezitters van dezen kristallen bol hebben reeds vele eeuwen achtereen die woorden gelezen en geëerbiedigd. Ik geloof, dat de saffier, die binnen in dat kristal zit, niet gevonden, maar gemaakt is, en dat wanneer men het glas brak, de steen zelf ook zou verdwijnen. Ik geloof, dat die kristalachtige samenstelling zoo uiterst teer is, dat ze slechts kan blijven bestaan door de drukking en den steun van het glas waaraan ze werd toevertrouwd. Aldus verklaar ik die legende, en ik heb rust noch duur voor dat ik dien steen heb nagemaakt."

„'t Is zeker een vernuftige theorie," zeide ik. „Ik hoop, dat u het niet onbescheiden van mij zult vinden, als ik u vraag, hoe dat kleinood in uw bezit kwam."

„De steen is reeds meer dan twee honderd jaar in onze familie," hernam hij. „Mijn over-over-grootvader, die Britsch consul was te Cadix, in Spanje, trouwde met eene bijzonder mooie Moorsche vrouw. De Mooren kwamen, zooals u. natuurlijk wel weet, uit Arabië. Een oom van die Moorsche vrouw was in 't bezit van dezen saffier en gaf hem haar op zijn sterfbed, onder voorwaarde, dat zij en hare nakomelingen den saffier altijd in zijn kristallen omgeving zouden bewaren. Toen mijn grootvader zich in Engeland kwam vestigen, bracht hij den steen mede en mijn vader gaf hem mij op zijn sterfbed als het kostbaarst voorwerp, dat hij mij kon nalaten. Ik heb dikwijls op het punt gestaan het glazen omhulsel te vernietigen en den saffier uit zijn gevangenschap te bevrijden, maar ik kan er toch niet toe komen. Vele kenners hebben dezen wondervollen steen gezien, en ze zeggen allen, dat hij zeer kostbaar is. 'k Heb er daarom deze brandkast opzettelijk voor laten maken, en ik verzeker u, dat er in heel Londen niemand is, die haar open kan breken. En ik neem nu het aanbod aan van een man als Kort, ik kom nu in uwe Inrichting en stel mij daar onder uwe behandeling, eenig en alleen, omdat ik mijne uitvinding nog zoo gaarne tot een goed einde zou willen brengen. Ik zou dan nog schatten kunnen verdienen, ik zou dan in de toekomst bekend worden als de uitvinder van het kristalliseeren van sesquioxide van aluminium en ik zou mij dan kunnen wreken op mijn vijand. Nu ik u alles verteld heb, hoop ik, dat u mij mijne voorwaarden niet zult weigeren. Ik kán niet scheiden van mijn kleinood. Zou ik het daarom mogen meenemen naar uwe inrichting?"

„Wel zeker," hernam ik. „Wij hebben in ons laboratorium een brandkast, die ook niet zoo gemakkelijk door een inbreker kan worden opengebroken. Daar is uw kleinood zeer veilig."

„Ik dank u zeer. Mijn tweede voorwaarde is deze: — Mag ik in een uwer laboratoriums voortgaan met mijne proeven?"

„Wij hebben twee laboratoriums, waarvan ik het kleinste geheel ter uwer beschikking zal stellen," hernam ik. Sherwin boog om zijne erkentelijkheid te toonen en zeide:

„Mijn laatste voorwaarde is, dat u met niemand zult spreken over hetgeen ik u verteld heb."

„Dat zal ik u niet kunnen beloven, want ik vrees, dat ik het niet geheim zal kunnen houden voor mijn collega."

„Kort?" zeide hij, mij in de rede vallende. „Kort weet er bijna evenveel van als ik zelf."

„Ik bedoel mijn anderen collega, dokter Mulder."

„Vertelt u hem dan het hoognoodige, maar liefst vooral niet meer."

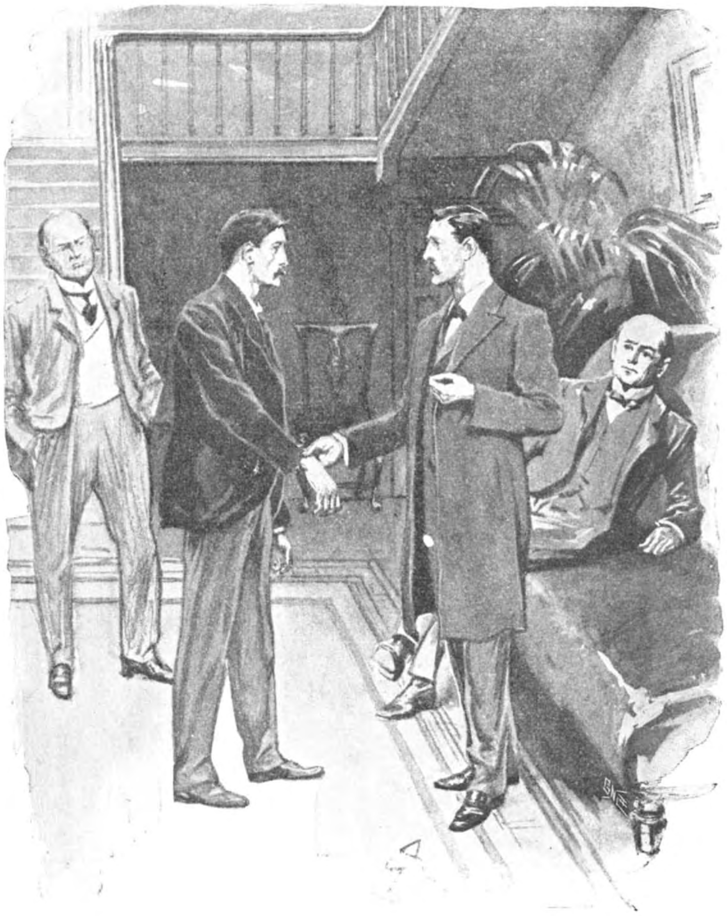

„Gij hebt koorts; wees nu verstandig en ga naar bed."

„Zeer goed," hernam ik.

Een oogenblik later namen Kort en ik afscheid.

„Sherwin is al een zeer zonderling wezen," zeide Kort onder weg.

„Hij interesseert mij bijzonder," hernam ik.

„Zijne hersenen zijn niet geheel normaal," zeide Kort. „Ik heb zeer veel met hem op, en vroeger waren wij intieme vrienden, maar nu verbeeldt hij zich, dat ik zijn vijand ben."

Ik zeide verder niets. Ik was ook vast overtuigd, dat Sherwin niet zijn volle verstand had, maar ik gevoelde toch onwillekeurig, dat hem door Kort eenig leed was aangedaan.

Den volgenden dag kwam Sherwin in onze inrichting. Al zeer spoedig sloot hij vriendschap met een van zijn mede-patiënten, Edward Banpfijlde, die reeds drie maanden in onze inrichting was geweest. Hij leed aan eene groote prikkelbaarheid; het geregelde leven, de doelmatige voeding, enz. enz. hadden hem evenwel veel goed gedaan. Maar de groote angst, die somtijds op zijn gelaat te lezen stond, viel ieder op, en op een keer zeide Kort tot mij: „Ik houd het er voor, dat hij groote financieele verliezen heeft geleden. Men zegt immers, dat hij millionnair is."

„Dat zegt hij zelf ook; hij heeft mij verteld, dat hij met zijn handel in edelgesteenten groote schatten heeft verdiend. En hebt gij wel opgemerkt, hoe intiem hij is met Sherwin? Ik denk, dat zij altijd spreken over kostbare steenen."

Sherwin ging hard achteruit, ondanks de uitstekende behandeling, en al zeer spoedig wist ieder, dat hij op zijn hoogst nog slechts

eenige weken kon leven; hij was echter zeer opgewekt en kon soms uren achtereen in gesprek zijn met Banpfijlde. Zij waren ook dikwijls te zamen bezig in het kleine laboratorium, dat ik aan Sherwin had afgestaan.

Op een keer, nadat zij bijna den geheelen dag te zamen in het laboratorium bezig waren geweest, ging Sherwin langzaam en doodelijk vermoeid naar zijne kamers. Mulder keek hem na en zeide tot mij:

„Arme kerel, als hij nog éene hevige benauwdheid krijgt, is het met hem gedaan; maar hij houdt zich ook niet aan ons voorschrift, hij spreekt en werkt veel te veel met Banpfijlde."

„Ik denk, dat zij altijd over edelgesteenten spreken."

„En ik geloof, dat Banpfijlde hem ontzettend veel kwaad doet; er schuilt iets, dat mij niet bevalt — als er maar niets verkeerds broeit."

„Iets verkeerds? Hoe dat zoo?"

„Ik hoorde vandaag juist iets over onzen millionnair."

„Wat?"

„Men zeide mij, dat hij failliet is."

„Wat, Banpfijlde? Daar geloof ik niets van."

„Het rechte weet ik ook nog niet, maar Balfour, een van de inspecteurs bij de politie, waarschuwde mij heden, dat er iets gaande was."

Ik keek Mulder in de grootste verbazing aan. Een oogenblik later vervolgde hij: „Gij hebt mij verteld, dat Sherwin zulk een kostbaar edelgesteente heeft meegebracht en in de brandkast bewaart; en nu begin ik te gelooven, dat die belangelooze vriendschap van Banpfijlde voor onzen stervenden patiënt niets anders is dan een verlangen om dien prachtigen steen in handen te krijgen."

Nauwelijks had hij die woorden gezegd, of Banpfijlde en Sherwin kwamen te zamen de trap af. Sherwin liep recht op mij toe.

„Ik meende, dat gij reeds lang te bed waart," zeide ik.

Met wijd geopende oogen staarde hij op den prachtigen saffier.

„Ik was te onrustig, ik kon niet slapen," hernam hij. „En ik kom u nu vragen om den sleutel van de brandkast. Banpfijlde heeft mij verzocht hem den Diana Saffier te laten zien. Als u met mij mee wilt gaan, kunnen wij er hem samen uitnemen en kan hij hem zien. Hij verlangt er zeer naar," voegde hij er fluisterend bij.

„Laat hem morgen den saffier zien," hernam ik, mijn hand op zijn pols leggende.

„Gij hebt koorts, wees nu verstandig en ga naar bed."

„Maar ik kan toch niet slapen en ik zou zoo gaarne willen weten, wat Banpfijlde van de Diana zegt."

„Welnu, gij moet het zelf weten. Laten wij dan maar dadelijk naar beneden gaan. Gij hebt er toch niet tegen, dat Mulder ook mee gaat?"

„Zeker niet," hernam Sherwin. „Het zal mij zelfs zeer veel genoegen doen."

Daar kwam Kort op eens te voorschijn.

„Hoe nu, Sherwin," riep hij uit, „nog al niet in bed? Dat is heel verkeerd."

„Ik ga vooreerst nog niet," hernam Sherwin, Kort den rug toekeerende. „Welnu, heeren, zullen wij gaan," liet hij er op volgen, Banpfijlde, Mulder en mij aanziende.

Kort volgde ons naar beneden; wij traden allen het laboratorium binnen en ik ontstak het electrisch licht.

Daarna opende ik de brandkast, en den grooten kristallen bol er uit nemende, legde ik die op een tafeltje.

„Daar zijt gij nu," zeide Sherwin, het kleedje, dat er over heen lag, wegnemende. „En wat zegt u nu wel van mijn Diana Saffier, mijnheer Banpfijlde?"

Banpfijlde keek naar den steen zonder een woord te uiten; met wijd geopende oogen staarde hij op den prachtigen saffier, die bij het heldere schijnsel van de gloeilichten schitterde en flikkerde en naar alle zijden licht scheen uit te stralen. Mulder was ook een en al verbazing en trad naderbij om het edelgesteente nauwkeurig te onderzoeken. Banpfijlde zeide eindelijk:

„Gij hebt gelijk, Sherwin, er is op de geheele wereld geen tweede steen, die daaraan gelijk is." Hij zweeg eenige oogenblikken en vervolgde daarna, „maar hebt gij mij niet gezegd, dat aan dien steen een legende verbonden is? Zoudt gij mij die wel willen meedeelen?"

„Met genoegen," antwoordde Sherwin, en tot mijne verwondering herhaalde hij de oude Arabische legende woord voor woord — hij kende haar blijkbaar uit het hoofd.

Banpfijlde luisterde aandachtig zonder zijne oogen van den steen af te wenden. Mulder haalde een zakboek voor den dag en schreef de woorden op, die Sherwin uitsprak. „En wat zouden die woorden nu wel beteekenen?" vroeg Mulder. „Hebt gij er ooit eene verklaring van gehoord?"

„Nooit," hernam Sherwin; „ik heb er zelf evenwel een uitlegging aan gegeven. Maar daar spreek ik liever niet over. Wat denkt u van die legende, mijnheer Banpfijlde?"

„Ik houd het er voor," hernam Banpfijlde, dat die woorden niets dan onzin zijn, die men bedacht heeft ten einde de dieven daardoor af te schrikken."

„Maar hoe denkt gij dan, dat hij binnen in dat kristal is gekomen?" vroeg ik.

„Hij is daar nooit in gelegd door de hand van een mensch," hernam hij onmiddellijk. „Ik geloof niet, dat die kristalachtige omgeving glas of kristal is; het schijnt mij veeleer toe een soort van bijzonder zuivere kwarts te zijn. Saffieren worden dikwijls binnen in een stuk kwarts gevonden. Ik houd het er voor, dat men de kwarts in dezen vorm geslepen en gepolijst heeft. Als het mijn eigendom was, zou ik het er op wagen om het kristal te verbreken," zeide Banpfijlde.

Mulder stond nog altijd met de grootste belangstelling naar den steen te kijken.

„En welke waarde zou die saffier wel hebben, als men hem weg kon nemen uit het omhulsel?" vroeg Kort aan Banpfijlde.

„Zeker niet minder dan vier honderd duizend gulden," riep hij uit. „Zoudt u hem niet willen verkoopen, mijnheer Sherwin? U zoudt op eens een rijk man zijn."

„O neen," hernam Sherwin blozende.

„En waarom niet?"

„Dat kan ik u niet zeggen, doch ik bedank u intusschen zeer voor uwe goede bedoeling. Zullen wij hem nu maar opbergen, dokter Cato?"

Den volgenden dag was Sherwin veel zieker. Hij was genoodzaakt in bed te blijven, en bij de minste beweging kreeg hij geduchte hoestbuien.

Ongeveer veertien dagen later, zag hij er op een avond al bijzonder slecht uit. Hij

keek mij aan met zijne groote holle oogen en zeide: „Ik sterf, dokter Cato, zonder mijn levenstaak vervuld te hebben. Ik laat niets achter, dat ik aan iemand zou kunnen vermaken."

„Maar hoe moet het met den Diana Saffier gaan?" vroeg ik.

„Daar zal mijn advocaat wel zorg voor dragen, totdat de erfgenaam, aan wien hij toehoort, hem op komt eischen," voegde hij er bij. Zijne stem was zoo zwak, dat ik hem ternauwernood kon verstaan. Ik deed hem daarom verder geen vragen en ging naar beneden. In de gang ontmoette ik Mulder, die zijne hand op mijn arm legde.

„Ga eens met mij mee," zeide hij. „Ik heb eenige interessante proeven gemaakt, die betrekking hebben op den saffier."

„Werkelijk!" zeide ik. „En wat zijn dat voor proeven?"

„Ga maar eens met mij mede, want ik moet u toch ook nog iets meedeelen."

Zoodra wij in Mulder's kamer waren gekomen, zeide hij: „Hebt gij van morgen acht geslagen op Banpfijlde?"

„Niet bijzonder; is er misschien weer iets voorgevallen?"

„Hij heeft geducht gedronken, en ik zag hem zoo straks in den tuin zoo haastig op en neer loopen, alsof hij zijn verstand had verloren. Hij sprak voortdurend in zich zelf. Hij is stellig in een moeilijkheid geraakt, waar hij zich niet uit weet te redden. Het zou mij hoogst aangenaam zijn, als hij zoo spoedig mogelijk van hier ging; zulke leden deugen niet in onze inrichting."

„Als uwe vermoedens juist zijn, mogen wij hem niet langer hier houden," hernam ik; „maar wat wildet gij mij van den saffier vertellen?"

„Ja, juist. Ik geloof, dat ik iets zeer bijzonders heb gevonden, niet meer of minder dan den sleutel van de legende."

„Wat bedoelt gij?" riep ik uit.

„Zooals gij gehoord hebt, zegt de legende, dat wanneer iemand den Diana Saffier weg wil nemen uit zijne omhulling, hij dien steen nooit weer zal zien. Dat ben ik met de legende eens, want de man die den saffier daaruit wegnam, zou stellig zijn gezicht verliezen."

„Wat beteekent dat nu?"

„Dat zal ik u laten zien." Bij die woorden nam hij een klein glazen peervormig voorwerp, een nauwkeurig facsimile op zeer kleine schaal van het kristallen omhulsel van den saffier. „Weet gij wat dit is?"

„Neen, maar het lijkt wel het bewuste kristal in 't klein. Hebt gij dat gemaakt?" Hij antwoordde niet, maar een zware presse-papier opnemende zette hij die met een slag op het spitse uiteinde. Daarop volgde een luide knal — het glazen voorwerp was verdwenen en er was slechts een weinig poeder van overgebleven.

„Een Prins Rupert's druppel," zei hij bedaard. „Daar hebt gij natuurlijk wel meer van gehoord."

Ik knikte.

„Dan weet gij ook wel wat zulk een druppel is. Wanneer er glas in een weinig water wordt gedruppeld en daarna plotseling afgekoeld, ontstaat er een korst, terwijl de binnenste massa nog vloeibaar is. Die massa tracht dan zich saam te trekken en af te koelen, maar dat wordt haar belet door de moleculaire krachten, die haar met de korst verbinden. In dien toestand zal hij eeuwen blijven bestaan, wanneer hij niet valt of het spitse uiteinde niet verbrijzeld wordt. Maar zoodra men er op slaat, ontploft hij en gaat hij over in poeder. Nu geloof ik, dat de saffier zich bevindt in de binnenzijde van een reusachtigen Prins Rupert's druppel."

„Goede hemel!" riep ik uit.

„Ik ben er bijna zeker van. En nu gij gehoord hebt, welk een knal zulk een kleine druppel veroorzaakt, wanneer hij verbrijzeld wordt, kunt gij gemakkelijk nagaan welk een vreeselijke ontploffing er zou plaats hebben, wanneer dat groote kristal brak. De man, die het verbrijzelde, zou stellig zijn gezicht verliezen en hoogstwaarschijnlijk ook zijn leven. *Hij* zou den saffier dus stellig nooit weer zien."

„Hoe zijt gij op die gedachte gekomen?"

„Allereerst door den eigenaardigen vorm," zeide hij. „Als jongen heb ik dikwijls Prins

Rupert's druppels gemaakt. 't Is evenwel niets dan een opvatting — want wij kunnen er tot mijn spijt de proef niet van nemen."

Ik verliet Muldei en liep de gang door met het voornemen om naar boven te gaan, toen ik plotseling vlak tegenover Kort stond.

„Wel, zijt gij nog op?" zeide ik.

Kort bleef mij nakijken met een blaker in zijne hand.

„Ja," hernam hij. „Ik kan toch nog niet slapen, evenmin als gij, dokter Cato." Hij passeerde mij, liep de gang vèrder door, maar kwam toen plotseling terug.

„Ik wilde u nog even meedeelen, dat ik bij Sherwin ben geweest," zeide hij; „ik geloof niet, dat hij den nacht door zal komen."

„Het spijt mij, dat gij bij hem geweest zijt," hernam ik. „Hij was hoofdzakelijk aan mijn zorg toevertrouwd en ik zie niet gaarne, dat hij lastig wordt gevallen."

„Gij moet niet vergeten, dat hij hier mijn gast is," zeide Kort; „maar hoe dat ook zij, 't is nu toch spoedig met hem gedaan. Des te beter voor hem."

Ik ging onmiddellijk naar boven. Kort bleef mij nakijken met een blaker in de hand. Bij Sherwin's kamer gekomen zijnde, hoorde ik hem met een zwakke stem zeggen. „Is u dat, dokter Cato?"

Ik opende de deur; hij zat half op in zijn bed.

„Ik wist, dat gij het waart, dokter," vervolgde hij; „ik herkende uw stap. Ik heb zooeven een vreeselijken droom gehad, en die heeft mij zoo angstig gemaakt."

Ik legde mijne hand op zijn voorhoofd. Het was nat van het transpireeren; in zijne oogen lag een angstige uitdrukking en hij sloot mijn hand zoo vast in de zijne, alsof hij mij bij zich wilde houden.

„Gij moet gaan liggen, Sherwin, gij moet dadelijk gaan liggen. Een droom is maar een droom, dat weet gij toch ook wel. Verontrust u daar maar niet over."

„Ik maak er mij wel ongerust over," fluisterde hij, „en ik geloof, dat het de schuld is van Kort. Hij is van avond bij mij geweest, hij sprak over — over —"

„Over wien?" vroeg ik.

De ongelukkige man snakte naar adem.

„Over haar — Isobel — zij is zijne vrouw. Heeft hij u ooit verteld, dat hij getrouwd is?"

„Neen," hernam ik.

„Het is toch waar. Vraag het hem maar — wanneer ik ben heengegaan. Er is op de geheele wereld geen slechter mensch te vinden dan hij is," zeide hij met zwakke stem, „maar och, dokter Cato, ik kan nu eigenlijk aan niets anders meer denken dan aan den saffier. Ik heb er van gedroomd. Er is — er is toch niets mee gebeurd?"

„Zeker niet, mijn beste Sherwin," hernam ik. „Hij is in onze brandkast zoo veilig mogelijk; dat weet gij toch ook wel. En probeer nu eens wat te gaan slapen."

„Onmogelijk," zeide hij; „mijn droom was veel te helder om niets dan verbeelding te kunnen zijn. Ik weet, dat het waar is, en dat het een waarschuwing voor mij is. Zij nemen den saffier weg; ik zie, dat zij het doen. O, dokter, ga er toch heen en verbied het hun. Mijn hemel, ziet gij het dan ook niet?" Hij drukte mijn hand nog stijver dan te voren en staarde woest voor zich uit.

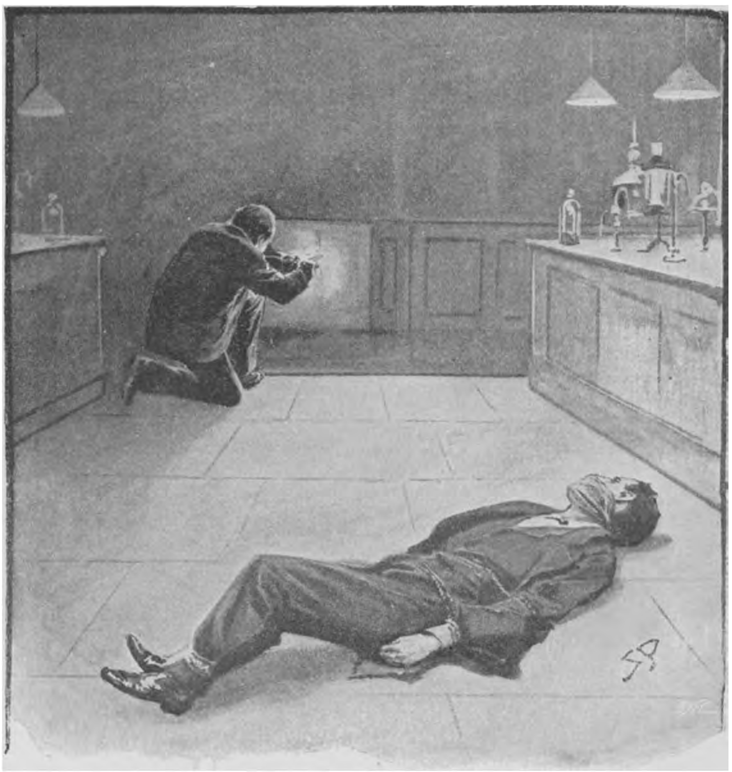

Mijn hoofd eenigszins op zij wendende, zag ik iets, dat ik mijn leven lang niet zal vergeten.

„Dat is een nachtmerrie geweest," zeide ik. „Ik zie volstrekt niets en de saffier is zoo veilig als het maar kan."

„Het is niet waar. Ik verzeker u, dat zij hem wegnemen. Haast u toch en verbied het hun. Ik heb het in mijn droom gezien. Kort staat voor niets — voor niets, zeg ik u — en Banpfijlde is zijn werktuig. Ik voel het — ik weet het zeker. O, dokter Cato, heb toch medelijden met mij. Wilt u niet naar beneden gaan en u overtuigen, dat de brandkast niet wordt opengemaakt?"

„Ik zal er dadelijk heen gaan, als gij maar rustig gaat liggen en stil blijft wachten, totdat ik weer bij u kom."

„Dus wilt u het doen? U belooft het mij?" riep hij uit. „U zult uw woord toch niet breken tegenover een stervende, niet waar?"

„Ik zal mijn woord nooit breken," hernam ik. „Gij kunt op mijn woord vertrouwen. Ik ga nu zoo vlug mogelijk naar beneden en daarna breng ik u bericht."

Ik verliet het vertrek met het voornemen naar het laboratorium te gaan, mij te overtuigen, dat Sherwin's woorden niets anders waren dan zinsbegoochelingen, en den verderen nacht bij den stervenden jongen man door te brengen. Halverwege de trap bleef ik stil staan om te luisteren. Ik hoorde

nog beweging beneden. Nu was dat op zichzelf niets ongewoons, want Mulder zat dikwijls tot 's morgens vroeg in zijn laboratorium te werken. Ik ging dus verder, opende de deur en zag het vertrek helder verlicht. Mulder was nergens te zien, maar midden in het laboratorium stond Banpfijlde. Ik zag niet dadelijk waarmee hij bezig was.

„Mag ik u vragen, wat gij hier komt doen, en dat nog wel in dit nachtelijk uur?" vroeg ik. „Gij weet toch wel, dat de patiënten niet in het laboratorium mogen komen."

„Dat weet ik zeer goed, dokter Cato," hernam hij zoo beleefd mogelijk. „Maar de reden, waarom ik hierheen ben gegaan, zal, naar ik hoop, eene voldoende verontschuldiging zijn voor mijn overtreding van de gestelde voorschriften. Ik heb reeds verscheidene dagen hinder gehad van asthma en het eenige middel, dat mij dan eenige verlichting geeft, is oxygeen — ik heb altijd een cylinder in mijne kamer; daar die evenwel leeg was, kwam ik hier een anderen halen."

Hij had werkelijk in zijne hand een kleinen cylinder, dien hij van een plank had genomen.

„Gij hebt in elk geval de voorschriften overtreden," hernam ik; „want de doktoren in deze inrichting rekenen er op, dat men hen ten allen tijde om hulp kan vragen. Ik verzoek u nu dit vertrek onmiddellijk te verlaten."

Hij antwoordde niet, maar keek mij vlak in 't gezicht. Hij was een forsche, groote man, heel wat krachtiger en langer dan ik zelf. Zijne lippen waren op elkaar gedrukt en hij ademde zwaar. Ik wist zeer goed, dat hij geen hinder van asthma had en dat hij mij dus iets had voorgelogen. Plotseling sloeg hij zijn oogen neer en vestigde die op mijn vestzakje, waarin ik gewoonlijk den sleutel van de brandkast bewaarde; hij was er nu evenwel niet in, want 's avonds borg ik hem altijd op in mijn kleine brandkast op mijn kamer. Doch toen hij naar dat zakje keek, vatte ik plotseling zijne bedoeling. En — nog vóór ik een enkel woord had kunnen uiten, was hij op mij toegesprongen en had hij mij door zijn onverwachten en geweldigen aanval op den grond geworpen. Zijn groote hand omvatte mijn keel en zijne met bloed beloopen oogen waren vlak bij de mijne. Ik trachtte te schreeuwen, maar hij drukte mijn keel zoo stijf dicht, dat ik geen geluid kon geven. Het volgende oogenblik haalde hij met zijne linkerhand een klein breekijzer uit zijn zak en gaf mij daarmee een geduchten slag op mijn hoofd. Daarop verloor ik mijn bewustzijn.

Toen ik weer bij kwam, lag ik lang uit op den steenen vloer. Eerst begreep ik niet recht waar ik was, doch opeens herinnerde ik mij alles, wat er was voorgevallen; ik wilde opstaan, maar mijn handen en voeten waren stevig gebonden en een doek, dien men met chloroform gedrenkt had, was stijf voor mijn mond bevestigd. Ik hoorde een zacht, sissend geluid, en mijn hoofd eenigszins op zij wendende, zag ik iets, dat ik mijn leven lang niet zal vergeten. Banpfijlde lag aan de andere zijde van het laboratorium op zijn knieën voor de brandkast. In de eene hand hield hij een brandenden Bunsen-brander en met de andere wrong en trok hij aan het slot van de brandkast met een gereedschap, dat ik niet goed kon onderscheiden.

Tot mijn ontzetting zag ik, dat het metaal om het slot wit-gloeiend was. Ik hoorde het sissen en ik zag de witte vonken wegspringen, wanneer de man het gesmolten metaal losmaakte en wegtrok.

In 't eerst begreep ik niet wat hij daar eigenlijk uitvoerde. Ik trachtte te schreeuwen, maar het was mij onmogelijk. Dan op eens week de deur van de brandkast; ik zag er Banpfijlde de handen in steken en er den grooten Diana Saffier uithalen. Hij legde hem op de steenen en nam het breekijzer op, dat hij zooeven gebruikt had. Hoe versuft en ellendig ik mij ook gevoelde, zoo begreep ik toch dadelijk zijne bedoeling; hij wilde het kristal verbrijzelen en den steen wegnemen. Indien de theorie van

Mulder de ware was, ging die man dus zijn verderf tegemoet, en ik, hoe dicht ook in zijne nabijheid, was niet in staat het te verhinderen.

„Doe dat niet!" riep ik uit, doch mijn stem was niets dan een heesch gerochel. Het kristal met zijn linkerhand vasthoudende, sloeg hij met zijn breekijzer uit alle macht op het spitse uiteinde. Daar volgde een oorverdoovende ontploffing, als van een groot kanon. Alle lichten waren onmiddellijk uit en ik hoorde den ongelukkige met een geweldigen slag op den grond vallen.

't Was volslagen donker om ons heen, maar ik zou kunnen zweren, dat iets of iemand haastig langs mij ging en het vertrek uitliep. — Een oogenblik later hoorde ik tot mijn groot geluk stemmen en naderende voetstappen, en Mulder en Kort vlogen naar binnen, ieder met een licht in de hand. Mijne boeien te verbreken, was het werk van een oogenblik; daarop liep Kort op Banpfijlde toe en liet het licht op zijn gelaat vallen. Mulder en ik, wij keken met afgrijzen naar hetgeen zooeven nog een flinke, krachtige man was geweest. De Diana Saffier had zich zelf gewroken — een groot gedeelte van den schedel van dien man was geheel weggerukt.

„Dan heb ik mij toch niet vergist," mompelde Mulder.

Ik stond met moeite op en voelde mij nog zwak en ellendig.

„Wat is hier toch gebeurd?" vroeg Kort, „en waardoor ontstond die ontploffing?"

Ik wees naar de brandkast.

„De Diana Saffier," riep ik uit.

Kort wilde nog juist iets zeggen, toen een geluid achter ons, ons allen deed omzien.

Sherwin, half gekleed, met doodsbleek gelaat, stond daar bij den ingang. Het geraas van de geweldige ontploffing had hem stellig hierheen gedreven. Ik vloog naar hem toe.

„Ga heen, Sherwin, ga heen," riep ik uit. „Gij moogt hier niet zijn. Ik zal u naar uwe kamer brengen en u alles uitleggen."

„Uitleggen?" zeide hij. „Ik zie het zelf reeds. Mijn droom was dus maar al te waar. Laat mij begaan, dokter Cato; laat mij stil begaan. O, mijn hemel! waar is de saffier gebleven?"

Hij sloeg geen acht op het lijk van Banpfijlde, maar begon als een bezetene rond te loopen en overal naar zijn verloren schat te zoeken.

„Verdwenen," zeide hij; „de legende was dus waar." Hij zag Kort aan, wankelde en viel bewusteloos op den grond, niet ver van het lijk van Banpfijlde.

„Wij moeten hem wegbrengen, voordat hij weer tot bewustzijn komt," zeide Mulder; „dit zal wel de genadeslag voor hem zijn. Die arme kerel!"

Wij brachten hem naar boven en legden hem op zijn bed. Eerst ruim een uur later opende hij zijn oogen. Hij keek mij aan, doch zonder mij te herkennen. 't Was een uitkomst voor mij, dat hij zich niets meer herinnerde van het vreeselijk tooneel waarvan hij getuige was geweest. Hij stierf den volgenden morgen heel zacht.

Een paar uur later waren de drie doktoren in het laboratorium bijeen.

„Maar heeren, vertelt mij nu toch eens, wat dat alles moet beteekenen. Gij schijnt er iets van te weten en — ik begrijp er niets van," zeide Kort.

„'t Is ook een zeer bijzonder geval," antwoordde Mulder. „Dat kristallen omhulsel was niets anders dan een reusachtige Prins Rupert's druppel."

Ik keek naar Kort, terwijl Mulder met hem sprak, en ik kreeg de stellige overtuiging, dat hij het reeds vroeger had geweten.

„Gij hebt toch zeker wel eens gehoord van een Prins Rupert's druppel?" vervolgde Mulder.

„Jawel, maar ik heb er nog nooit een gezien."

„De saffier lag er in opgesloten. Maar, er is nog iets anders, dat mij nog veel vreemder voorkomt; dat is namelijk de zonderlinge wijze, waarop Banpfijlde de brandkast heeft opengemaakt. Dat was niet het werk van een gewonen handelaar

in juweelen. Zie maar eens: het slot is uitgesmolten met dezen Bunsen-brander — kijk, de blaaspijp-verbinding loopt naar dien oxygeen-cylinder — 't is en blijft mij een raadsel. 't Is bepaald een meesterstuk. Dat heeft Banpfijlde zelf nooit kunnen bedenken; daarmee moet een chemist hem geholpen hebben. Ik zal evenwel geen rust hebben, voordat ik weet, wie hem daartoe verleid heeft."

„Dat zult gij zeker nooit vernemen," zeide Kort. „Ik hoorde toevallig, dat de man in moeilijkheden verkeerde, en wanhopige menschen nemen meestal hun toevlucht tot wanhopige middelen. Maar, hoe is het toch met den saffier afgeloopen? Is die verdwenen toen het glas ontplofte?"

„Dat schijnt wel," antwoordde Mulder. „Ik heb er naar gezocht, maar ik zie hem nergens."

Wij brachten hem naar boven en legden hem op zijn bed.

„Dan is de theorie van den armen Sherwin toch waar geweest," zeide ik onwillekeurig, doch tegelijkertijd Kort strak aanziende. Hij verried zich één enkel oogenblik. 't Was hem toen zoo duidelijk aan te zien, dat die verklaring voor hem een groote verlichting was. Ik herinnerde mij opnieuw dat haastige voorbijloopen in de duisternis. Zou Kort dat kostbaar juweel gestolen hebben? Zou Sherwin niet ten onrechte zulk een argwaan gekoesterd hebben tegen den man, dien ik ook zoozeer wantrouwde. Wat zou die geschiedenis zijn met Isobel? Waarom zou Sherwin zijn geheim niet vóór zijn dood geopenbaard hebben?

„Een ding is ten minste zeker," zeide Mulder, zich plotseling tot mij wendende in dat oogenblik van stilte, waarin Kort en ik elkander schenen uit te dagen. „Een ding is ten minste duidelijk; de Diana Saffier heeft het bewijs gegeven, dat de legende waar is. Want hij is voor goed uit ons gezicht verdwenen."

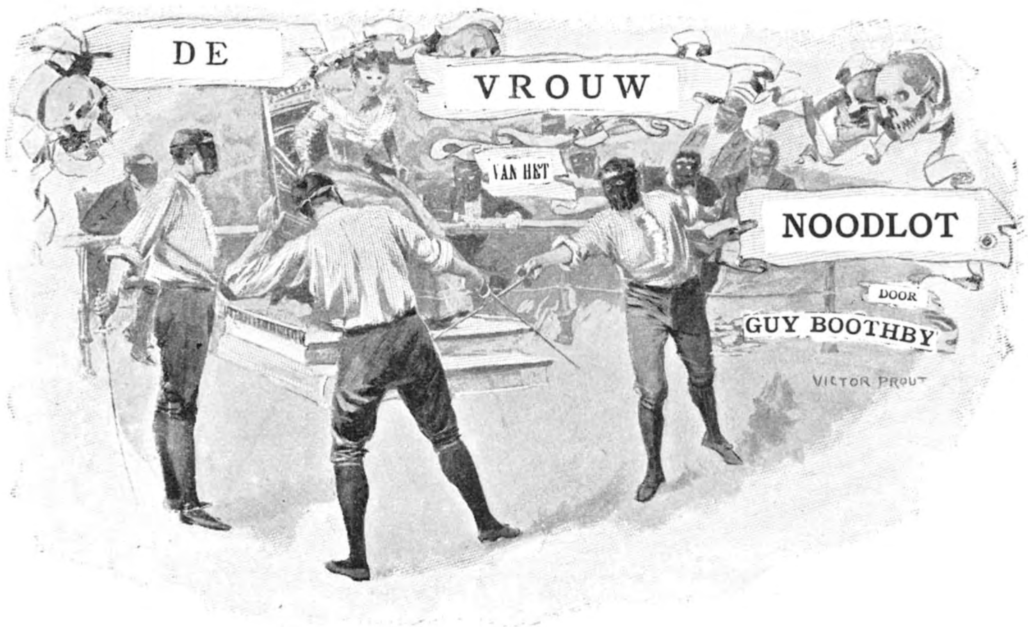

„Mijn beste Frits," zeide Middlesborough, „nu geloof ik toch, dat uw verblijf in Afrika u sarcastisch gemaakt heeft. Ik wil mijn medemensch even gaarne bestudeeren als gij, maar gij moet het toch met mij eens zijn, dat de meeste menschen, die men ontmoet, zóó alledaagsch zijn, dat men een Ibsen of een Maeterlink zou moeten zijn om iets interessants in hen op te merken. Onze gastvrouw evenwel verschilt in alle opzichten van die alledaagsche menschen. Zij heeft iets geheel bijzonders, iets „ik-en-weet-niet-wat" over zich, dat mij altijd aantrekt. Zij heeft mij, evenals gij, beschuldigd, dat ik alle belangstelling voor mijne omgeving heb verloren. En nu heeft zij mij heden avond beloofd, dat zij dat gebrek zoo spoedig mogelijk zal trachten te verhelpen. Zij wil een geheel nieuwe afleiding voor mij zoeken — een panacee, dat stellig een gunstigen invloed op mij zal uitoefenen."

Zijn metgezel was ten hoogste verbaasd.

„Weet gij het dan niet? Ik dacht, toen ik u hier in huis zag, dat gij alles wist," zeide hij.

Middlesborough schudde het hoofd.

„Wat zou ik moeten weten?" vroeg hij. „Ieder schijnt te denken, dat ik iets weet, terwijl ik werkelijk niet weet, wat er gaande is. Wilt gij mij niet inwijden in dat geheim?"

„Niet voor alle schatten van de wereld," hernam de ander. Daarop vervolgde hij op bijzonder ernstigen toon: „Mijn beste Evelyn, wees om 's hemels voorzichtig en bedenk, wat gij doet. Laat u met die vrouw niet meer in dan hoog noodig is. En laat haar toch vooral niet uitzien naar eenige afleiding voor u. Indien gij dat mocht toelaten, dan verzeker ik u, dat het u tot uw dood toe zal berouwen."

„Mijn beste Frits," hernam Middlesborough, „al wat gij mij daar vertelt, is waarlijk vermakelijk, maar het doet mij tevens onaangenaam aan. Wat beteekent dat nu toch! Is Madame d'Espère eene vrouwelijke vampier? Want waarom waarschuwt gij mij anders zoo ernstig voor haar? Gij hebt mijne nieuwsgierigheid nog aangewakkerd, en ik moet werkelijk bij mijn voornemen blijven, wat er dan ook moge gebeuren. Komaan, vertel mij al wat gij weet, of laten wij over iets anders spreken."

„Ik mag niet," hernam zijn vriend; „ik heb plechtig moeten beloven, dat ik niets zou openbaren. Doch ik herhaal het nog eenmaal: laat haar toch geen afleiding voor u zoeken. Vertrek van hier, ga weer terug naar Engeland en bedenk iets anders; ik bid en smeek u, volg dien raad toch op."

Zij waren beiden opgestaan, en de reiziger sprak met meer dan gewonen ernst. Zij waren zoozeer verdiept in hun gesprek, dat zij niet hadden opgemerkt, dat de vrouw des huizes hen naderde, voordat zij reeds dicht bij hen was gekomen.

„Wel, mijnheer Frits," zeide zij, „waarom is u zoo wreed mij van het genoegen te willen berooven om iets bij te dragen tot het geluk van Lord Middlesborough?"

„U moet het Frits niet kwalijk nemen, mevrouw," hernam Middlesborough. „Hij meent bepaald niet wat hij zegt. Hij spreekt den geheelen avond in raadselen en fabels."

„En waarom spreekt hij in raadselen en fabels?" vroeg Madame d'Espère.

„U ziet, dat hij zich de geschiedenis nog herinnert van den jongen en de kikvorsch. Hij denkt dat wanneer u spreekt van afleiding te zoeken voor mij, dat dan, wat voor u slechts een grap is, voor mij misschien de dood zou kunnen zijn."

Hij sprak schertsender wijze, zonder in het minst te vermoeden, dat zijne woorden een onaangenamen indruk konden geven, doch hij merkte op, dat Madame d'Espère en Frits, beiden ontstelden.

Madame d'Espère keek hem aan met een zonderlingen blik.

„U wilt mij misschien een compliment maken," zeide zij zenuwachtig, alsof ze niet geheel zeker was van haar zaak.

„Dat was mijne bedoeling," hernam Middlesborough, bemerkende dat hij eene verkeerde uitdrukking had gebezigd en dat op die wijze de moeilijkheid het eerst uit den weg was geruimd.

Eenige oogenblikken later had hij haar bedankt voor hare vriendelijke ontvangst, zijn compliment gemaakt voor het overige gezelschap en het huis verlaten.

Een heerlijk gevoel doortintelde hem, doch hij begreep niet wat daarvan de reden kon zijn. Hij trachtte zijne gewaarwordingen in woorden weer te geven, terwijl hij in zijn keu'ig rijtuigje langs de boulevards naar zijne woning reed, doch te vergeefs. Het was hem nog niet gelukt, toen zijn kamerbediende, een man van groote bescheidenheid en veel ondervinding hem een half uur later goeden nacht wenschte en de deur van zijne slaapkamer sloot.

Als naar gewoonte bracht men hem den volgenden morgen zijne brieven met zijne chocolade. Hij had eene uitgebreide correspondentie en dien morgen waren er toch bijzonder veel brieven. Vooreerst een schat van invitaties; verder brieven van winkeliers om zijne klandisie te vragen, van paardenkoopers om de goede hoedanigheden van hunne paarden onder zijne aandacht te brengen; van liefdadigheidsgenootschappen, die trachtten hem te overtuigen, dat het beter was zijn geld te geven aan inrichtingen tot verbetering van dronkaards en van dieven dan om er groote reizen voor te doen, waaraan hij zelf zoo weinig had en waarmee hij niets geen nut deed. Middlesborough had de brieven met verzoekschriften terzijde gelegd om ze later van uit Engeland te beantwoorden, en hij wilde juist opstaan, toen zijn oog viel op een brief, die eenigszins grooter was dan de andere. Het adres was met een flinke, doch hem onbekende hand geschreven. Voordat hij dien brief opende, draaide hij hem eenige keeren om en om en onderzocht hem nauwkeurig. Hij had niet kunnen zeggen waarom, doch eene inwendige stem zeide hem, dat Madame d'Espère er in betrokken was. Eindelijk deed hij hem open en nam er den inhoud uit. Die bestond uit een brief en een klein ivoren plaatje, waarop een Grieksch woord gegraveerd was. Het briefje luidde als volgt:

Wanneer Lord Middlesborough gebruik wenscht te maken van de gelegenheid om zich aan te sluiten bij eene Vereeniging, die geen ander doel heeft dan het verdrijven van diezelfde *ennui*, die zich van hem heeft meester gemaakt, moet hij heden avond om tien uur bij het Ramses Monument staan.

Zoodra de klok slaat, zal er een rijtuig komen; een man zal door het geopende raampje naar buiten zien en met hem spreken. Wanneer men hem de ivoren schijf heeft laten zien, zal hij hem naar eene bepaalde plaats brengen, waar hij een bijeenkomst kan bijwonen van genoemde Vereeniging.

Indien Lord Middlesborough gebruik wil maken van de gelegenheid, die hem wordt aangeboden, moet hij wél weten, dat hij op zijn eerewoord moet beloven, dat hij nooit aan iemand iets zal meedeelen, noch van het doel van dit bezoek, noch van hetgeen hij zal zien of hooren gedurende zijn verblijf binnen de muren van het gebouw.

Dat was alles. Hij onderzocht het schrift nauwkeurig, doch daar kwam hij niet veel verder mee. Voor zoover hij zich herinneren kon, had hij het vroeger nooit gezien. Daarop onderzocht hij het postmerk, doch met hetzelfde resultaat. Het eenige, dat hij er uit kon opmaken, was, dat het den vorigen avond, vóór middernacht op het Hoofdpostkantoor in de bus was gedaan. Daarop las hij het nog eens door. 't Was een zonderlinge brief, en er stond een zonderling voorstel in. Hij hield ontzaglijk veel van een avontuur. 't Was maar de vraag of hij zou gaan of niet. Wat zou dat voor een Vereeniging zijn, die met geen ander doel tot stand was gekomen dan om de *ennui* te dooden? Het klonk niet onaardig en over het geheel waarde een waas van geheimzinnigheid, dat hem bijzonder aantrok.

Zou hij gaan, of zou hij het niet doen? Hoe wars hij ook mocht zijn van dat voortdurende uitgaan, van die recepties, comedie's opera's, enz., toch was hij voorzichtig genoeg om zich niet blindelings tot iets te verbinden, waarvan hij de gevolgen niet kende. Hij sloot daarom den brief en den ivoren talisman in zijn bureau, en besloot later op den dag te beslissen wat hij doen zou. Doch hij bemerkte al heel spoedig, dat zijne gedachten voortdurend afdwaalden tot dien geheimzinnigen brief en des middags kwam hij dan ook tot het besluit, dat het hem onmogelijk was weerstand te bieden aan het vooruitzicht op een avontuur.

Toen hij dien avond in zijne woning kwam om zich voor het diner te kleeden, begaf hij zich naar zijn bureau en nam er den brief en het ivoren plaatje uit. Hij bekeek het kleine ivoren schijfje gedurende eenige oogenblikken met de meeste aandacht. Het Grieksche woord „Oblivion" stond er op gegraveerd.

Dat woord had in zijne oogen plotseling eene beteekenis gekregen, die hij er vroeger nooit aan gehecht had. Hij stak het ivoren plaatje in zijn vestzakje, en zeide tot zich zelf, dat hij klokslag tien op het *rendezvous* zou zijn. Er mocht dan gebeuren wat er wilde, doch hij was nu eenmaal vast besloten om te zien waarop dat avontuur zou uitloopen.

DERDE HOOFDSTUK.

Precies op het afgesproken uur begaf Middlesborough zich van de Quai des Tuileries naar de Place de la Concorde. Hij stak het plein over, ging voorbij de fonteinen en naderde de plek, waar in vroeger tijd het edelste Fransche bloed was vergoten. Toen hij bij de obelisk was gekomen, keek hij om zich heen, in de veronderstelling, dat hij den man en het rijtuig zou zien, die hem daar zouden opwachten en die den geheimzinnigen sluier zouden oplichten, welke den brief omgaf, dien hij heden morgen ontvangen had. Behalve een Sergeant de Ville was daar evenwel niemand. Uit vrees, dat hij zich vergist had, begaf hij zich naar de dichtstbij zijnde lantaarn en haalde daar het briefje voor den dag, dat hij nauwkeurig overlas. Er bestond niet de minste twijfel. Hij moest den man precies om tien uur op deze plek ontmoeten. Hij begaf zich daarom weer naar de obelisk, en ging er opnieuw vlak voor staan. Een oogenblik later reed een net rijtuigje met één paard bespannen over het Plein en hield vlak tegenover hem stil. Het dichtstbij hem zijnde portierraampje werd neergelaten en een mannenstem zeide — „Heb ik het genoegen met Lord Middlesborough te spreken?"

Middlesborough ging onmiddellijk naar

hem toe en zeide, dat hij de bedoelde persoon was.

„Hebt u misschien iets bij u, waaraan ik kan zien, dat u werkelijk de persoon is, dien ik hier moet ontmoeten?" zeide de vreemdeling.

Bij wijze van antwoord haalde Middles-

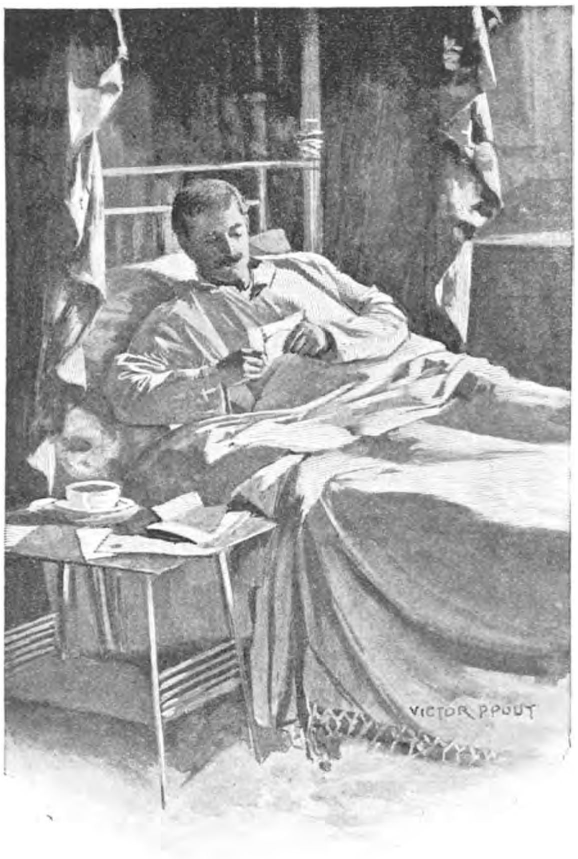

Het was een zonderlinge brief met een zonderling voorstel.

borough de kleine ivoren schijf voor den dag, die hij dien morgen ontvangen had.

„Duizendmaal dank," hernam de vreemdeling, bij die woorden het portier openend en Lord Middlesborough met een handgebaar uitnoodigend in het rijtuig te komen. Middlesborough wilde daaraan evenwel geen gevolg geven, voordat hij vast overtuigd was van de *bona fides* van den vreemdeling.

„Ik zou gaarne van u vernemen, waarheen u mij wilt brengen," zeide hij. „Tot nu toe weet ik niets meer dan wat er in het briefje stond, dat ik heden morgen ontving."

„Tot mijn spijt kan ik u geene verdere inlichtingen geven," hernam de vreemdeling. „Ik ontving den last u hier te ontmoeten en u naar een gebouw in een der voorsteden te brengen. Doch indien gij bevreesd zijt voor uwe veiligheid, kan ik u de stellige verzekering geven, dat daarvoor niet de minste reden bestaat. Daarentegen verzoek ik u mij uw woord te geven, dat van al wat gij zult zien of hooren, terwijl gij daar zijt, nooit iets over uwe lippen zal komen. Wanneer gij die gelofte hebt gedaan, komt het overige wel van zelf."

„Dat wil ik u met genoegen beloven," hernam Middlesborough. „Doch ik moet u eerlijk bekennen, dat ik gaarne iets meer zou willen weten van hetgeen mij te wachten staat. Maar, nu gij het mij toch niet kunt meedeelen, zal ik er ook maar niet langer op aandringen."

Bij die woorden stapte hij in het rijtuig en ging naast den vreemdeling zitten. Onmiddellijk daarna zette het rijtuig zich in beweging en reed de Place de la Concorde af, langs de Champs Elysées, door de Place de l'Etoile en de Avenue de la Grande Armée en passeerde eindelijk de Seine over de Pont Neuilly. Zij hadden ongeveer vijf minuten gereden, voordat een van hun beiden een gesprek aanknoopte. Toen verzocht Middlesborough toestemming om een sigaar aan te steken. Hij nam zijn koker uit den zak en presenteerde zijn metgezel een sigaar. Laatstgenoemde evenwel bedankte hoogst eerbiedig voor de eer. Daarop stak Middlesborough een sigaar in den mond en wilde

juist een lucifer afstrijken, toen de vreemdeling hem voorkwam.

„Permitteer mij," zeide hij, tegelijkertijd een klein zilveren doosje uit zijn zak te voorschijn halende. Middlesborough vernam een tikkend geluid, en daarop zag hij een kleine electrische vonk binnen in het doosje; hij kreeg op die wijze vuur en tegelijkertijd een duidelijk bewijs van de voorgeschreven geheimzinnigheid.

Hij had gehoopt bij het aansteken van zijn sigaar het gelaat van zijn metgezel te kunnen zien. Doch de vreemdeling was hem vóór geweest met zijn schrander bedachte uitvinding, die even als de lantaarn van een politie-agent, hare stralen slechts naar eene richting zendt. 't Was duidelijk, dat de vreemdeling er de man niet naar was om er licht in te loopen.

„Ik zie, dat wij de Seine overgaan," zeide Middlesborough; „wij gaan dus naar Neuilly, Nanterre, Reuil of Bougival?"

„Duid het mij niet euvel, Lord Middlesborough, dat ik u geen antwoord geef op die vraag," hernam de vreemdeling. „Doch onder de gegeven omstandigheden doen wij beter als wij ons gesprek beperken tot onderwerpen van meer algemeenen aard. Ik moet mijne voorschriften opvolgen; u zult het mij dus ten goede houden, niet waar, wanneer ik dat doe?"

„Natuurlijk," antwoordde Middlesborough. „Ik mag Madame d'Espère, wier bevelen zoo stipt worden opgevolgd, waarlijk wel feliciteeren."

De vreemdeling antwoordde hier niet op, en Middlesborough zag in, dat ook deze pijl haar doel gemist had. Dat nam evenwel niet weg, dat hij een waakzaam oog hield op de streek, waardoor zij reden. Het trof ongelukkig, dat het een donkere avond was; tegen het portierraam kletterde een geduchte regen, welke hem belette uit te zien naar den weg dien het rijtuig nam.

„Hoe of wat dit avontuur ook mag zijn," zeide Middlesborough tot zich zelf, „'t is duidelijk, dat de handelende personen en het weer samenspannen om voor mij het terugvinden van den weg bezwaarlijk te maken. 't Is te hopen, dat het doel de middelen zal heiligen."

„Moeten wij nog lang door rijden?" vroeg

Hij nam den brief uit zijn zak en las hem nauwkeurig over.

hij aan zijn metgezel, nadat zij ongeveer een kwartier gezwegen hadden.

„Binnen tien minuten zijn wij aan het einde van onzen tocht," hernam de vreemdeling. „Het spijt mij, dat de tijd u zoo lang schijnt te vallen. Doch ik vertrouw, dat de genoegens van dezen avond u daarvoor rijkelijk vergoeding zullen geven."

„Dat hoop ik hartelijk," antwoordde Middlesborough. „Weet u misschien of Madame d'Espère daar zelf ook zal zijn?"

„Ik ken niemand van dien naam," hernam zijn metgezel, doch op een toon, die Middlesborough deed twijfelen aan de waarheid van die bewering. Hij zeide echter niets, maar bleef opnieuw zwijgen totdat de tien minuten voorbij zouden zijn. Doch

Middlesborough vernam een tikkend geluid, en daarop zag hij een electrische vonk.....

nauwelijks waren er vijf minuten verloopen, toen er plotseling leven kwam in zijn metgezel.

„U is zoo beleefd geweest, Lord Middlesborough, mij voor ons vertrek de verzekering te geven, dat u nooit aan iemand zou openbaren, wat u heden avond mocht zien of hooren. U zult er, naar ik veronderstel, wel niets tegen hebben om uwe handteekening te zetten onder eene geschreven belofte?"

„Ik heb u mijn woord gegeven," zeide Middlesborough koel, „doch indien mijn woord niet voldoende is, zal ik doen, wat u mij vraagt. Doch het is geheel overbodig."

„Daar ben ik van overtuigd," hernam de vreemdeling, „doch in dit geval zijn wij helaas genoodzaakt meer dan gewone voorzorgen te nemen. Elk lid moet eene geschreven belofte onderteekenen, voordat hij wordt toegelaten tot de privilegiën van de Vereeniging, waarvan u heden avond een eerelid zult zijn."

„Zijn er misschien nog meer voorschriften? In dat geval verzoek ik u ze mij mee te deelen, want ik zou mij liefst niet bloot willen stellen aan eene onhandigheid."

„Daar u heden avond slechts honorair lid is, zullen wij u geene andere eischen stellen, dan dat u uw incognito bewaart. Hier is een masker, dat u zeker wel zult willen dragen zoolang u in dat gebouw is."

Bij die woorden nam hij uit zijn zak een klein zwart fluweelen masker met franje en kant versierd, dat hij Middlesborough verzocht voor zijn gezicht te doen. Hoewel met tegenzin, zoo voldeed Middlesborough toch aan dit verzoek, nadat de vreemdeling hem verzekerd had, dat hij anders onmogelijk kon worden toegelaten tot de Vereeniging. Een oogenblik later hield de koetsier stil; men hoorde het openen van eene poort en daarna rolde het rijtuig er door en reed verder door eene laan met zwaar en dicht geboomte.

De regen viel nog steeds bij stroomen neer, en zooals Middlesborough bij zich zelf moest erkennen, had het avontuur hem tot nu toe veel geheimzinnigs, doch nog zeer weinig voldoening geschonken. Het don-

kere rijtuig, het kletteren van den regen, en het waas van somberheid, dat alles omgaf, had zeker een nadeeligen invloed uitgeoefend op zijne zenuwen, want hij begon zich zelf af te vragen of hij misschien ook in een hinderlaag was gelokt. Hij herinnerde zich, dat nog geen week geleden een jonge vreemdeling gelokt was in een huis in een der voorsteden, en dat men hem daar op eene vreeselijke wijze vermoord had. Op welke wijze zou hij zich zelf kunnen vrijwaren voor een dergelijk lot? Gelukkig had hij de voorzorg genomen om een kleine revolver in zijn zak te steken. Daarmee kon hij zich dan toch nog een tijdlang verdedigen.

„Uwe woning is zeer afgelegen, naar het mij voorkomt," zeide hij tot zijn metgezel, nadat zij ongeveer vijf minuten achtereen de laan waren opgereden. „En naar hetgeen ik er van kan zien, lijkt het mij hier niet bijzonder aangenaam."

„U zult er straks wel anders over denken," hernam de man. „Men moet niet altijd naar het uitwendige oordeelen. Ik heb het menigmaal bijgewoond, dat op eene vervelende voorrede een bijzonder geestig vertoog volgde."

„Ik zie ten minste met genoegen, dat u eenige neiging tot humor bezit," zeide Middlesborough. „Maar zoudt u mij vooraf willen zeggen, hoe ik den weg naar huis kan vinden, wanneer de partij, waarheen u mij nu brengt, zal afgeloopen zijn?

„Daarover behoeft gij u volstrekt niet te verontrusten," hernam de ander. „Alles is reeds voor u geregeld. Het zal mij natuurlijk hoogst aangenaam zijn u weer naar Parijs te geleiden."

Nauwelijks had hij die woorden gezegd, of het rijtuig hield opnieuw stil en de vreemdeling verzocht Middlesborough uit te stijgen.

Vierde Hoofdstuk.

Nadat hij uit het rijtuig was gestapt, bevond Middlesborough zich voor een hooge stoep, die naar zulk een groot huis leidde, dat er in de duisternis geen einde aan scheen te komen. Meer dan honderd ramen zagen op het terras uit, maar nergens was een licht te zien. Nu kwam het avontuur hem nog minder aantrekkelijk voor dan een oogenblik te voren, toen hij nog in het rijtuig zat; hij dacht er over om zijn metgezel vaarwel te zeggen en zijns weegs te gaan, daardoor het uitzicht opgevende op alle genoegen, dat de avond hem anders wellicht had kunnen verschaffen.

Tegelijkertijd evenwel kwam zijn hand in aanraking met de revolver in zijn zak, en gaf het koude staal van dat wapen hem zulk een rustig gevoel als hij den geheelen avond nog niet had gehad. 't Mocht dan wezen wat het wilde, hij had nu eenmaal besloten de zaak te onderzoeken. De man, die hem van uit Parijs had vergezeld, stak een sleutel in het slot van de voordeur en opende haar.

„Ga binnen, Milord," zeide hij, zich tot Middlesborough wendende, die een paar treden lager stond dan hij.

Middlesborough voldeed aan het verzoek en kwam in een ruime vestibule, die geplaveid was met zwart en wit marmer, dat men in meetkunstige figuren had gelegd; aan weerszijden stonden prachtige standbeelden, en in een hoek aan de overzijde was, zooals hij later ontdekte, een deur, die op dat oogenblik nog verborgen was door een paar zware gordijnen.

„Vergun mij u den weg te wijzen," zeide de vreemdeling.

„Dat zal mij zelfs bijzonder aangenaam zijn," hernam Middlesborough, „U hebt mij zulk een langen rit laten doen, dat het mij werkelijk intrigeert welke reden u toch kan bewogen hebben mij zoo ver buiten Parijs te brengen."

Terwijl Middlesborough nog sprak, had zijn metgezel het gordijn op zij getrokken en de deur geopend, waarop ik zoo straks heb gedoeld. Daarna kwamen zij in een grootere vestibule. De lange vervelende rit, het donker, weinig aantrekkelijk uitzicht van het huis, en de hoffelijke doch opvallende terughoudendheid van zijn zonderlingen metgezel, hadden Middlesborough doen veronderstellen, dat hij zich in een armoe-

De overwinnaar knielde op de eerste trede van den troon, tevens de hand van de Vrouw van het Noodlot naar zijn mond brengende.

dig gemeubileerd en vrij vervallen gebouw bevond. Tot zijn groote verbazing evenwel zag hij een fraaie groote zaal. De vloer was bedekt met een prachtig smyrnaasch tapijt, de muren waren versierd met kostbare schilderijen en op den achtergrond was een breede trap met gebeeldhouwde leuning, die verlicht werd door twee groote beelden, bouquetten van electrische lichten in hunne handen houdende. Na de doodsche vestibule, die zij zooeven waren doorgegaan, had het hier veel van een sprookjeswereld. Middlesborough wilde er juist iets van zeggen, toen zijn metgezel zijn hand ophief om hem te waarschuwen.

„Neem het mij niet kwalijk, Milord," fluisterde hij, „maar ik heb verzuimd u mee te deelen, dat het verboden is te spreken, zoo lang men zich in dit huis bevindt. Den eersten keer wordt een lid gewaarschuwd, maar de tweede maal verzoekt men hem zijn bezoek niet weer te herhalen."

„Wel, voor den duivel!" zeide de jonge man bij zich zelf. „Nu wordt het mij toch al te kras. Dit is zeker de zonderlingste club, waarvan ik ooit heb gehoord. Ik ben benieuwd, welke verrassingen mij verder bereid zullen worden."

Onder de trap drukte de vreemdeling op den knop van een electrische bel. Bijna onmiddellijk verscheen er een deftige bediende, een masker dragende, dat even wit was als zijn geblanket gelaat; hij nam hunne hoeden en mantels in ontvangst en verdween daarna even vlug als hij te voorschijn was gekomen. Nu wenkte de vreemdeling Middlesborough hem naar boven te volgen.

Bij den ruimen overloop gekomen, zagen zij twee mannelijke bedienden, die even als hun collega beneden, gemaskerd en gepoederd waren. Op een teeken van Middlesborough's geleider trokken zij het gordijn weg en openden eene deur voor hen. Nog hoegenaamd niet afgeschrikt door hetgeen hem was wedervaren en voortdurend in afwachting van hetgeen er verder zou gebeuren, volgde Middlesborough zijn metgezel naar een groote en hooge zaal waarvan de vloer bedekt was met een prachtig Smyrnaasch kleed. Op den achtergrond was een tweede deur en daar bleef de vreemdeling stil staan, als om te luisteren. Wat hij hoorde, scheen hem nog al te bevredigen, want hij opende de deur en verzocht Middlesborough

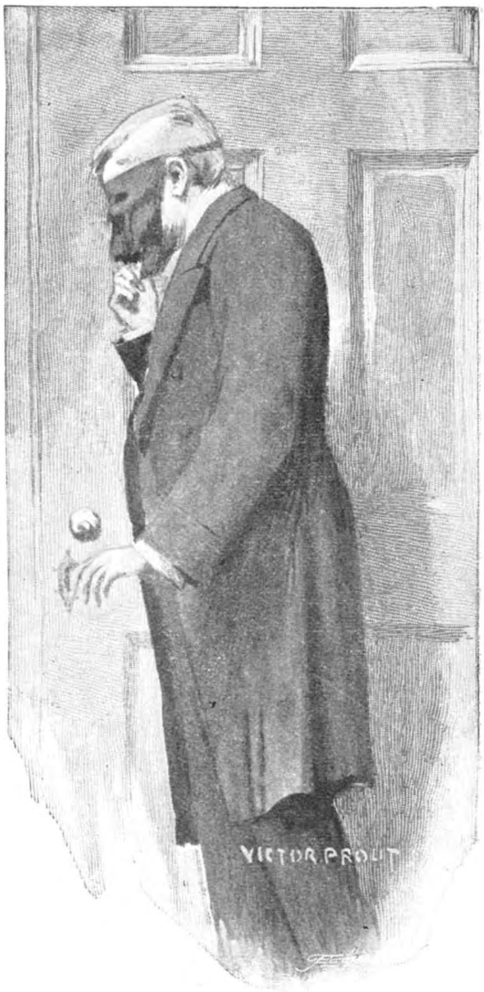

Op den achtergrond was een tweede deur en daar bleef de vreemdeling stil staan, als om te luisteren.

naar binnen te gaan. Binnen gekomen zijnde, bevond hij zich in een van de zonderlingste vertrekken, die hij nog ooit in zijn leven had gezien. Het vertrek was ongeveer honderd dertig voet lang en zeventig voet breed; het was schitterend verlicht en er zaten ongeveer honderd mannen, die allen gemas-

kerd waren evenals hij zelf. Zij waren allen in het zwart gekleed. In het midden van het vertrek was een afgesloten ruimte, die veel overeenkomst had met een strijdperk en daaromheen stonden de stoelen van de toeschouwers, verscheidene rijen achter elkander.

„Nadat hij hem bij een stoel had gebracht, maakte de vreemdeling een buiging en verwijderde zich, Middlesborough aan zijne eigen overdenkingen overlatende. Zooals nog al zeer natuurlijk was, beschouwde hij de mannen, die in zijne nabijheid zaten met bijzondere aandacht, maar dat baatte hem zeer weinig, omdat hunne gezichten evenals het zijne geheel verborgen waren achter het masker. Ieder zweeg en Middlesborough merkte op, dat de hand van zijn naasten buurman geweldig trilde. Wat zou de reden zijn van dat algemeen stilzwijgen en van die groote ontroering? Hij schreef het stilzwijgen toe aan dezelfde reden, die het dragen van een masker noodzakelijk maakte, de vrees namelijk van herkend te worden; voor die groote ontroering kon hij evenwel geen reden bedenken. Doch hij behoefde niet lang in twijfel te verkeeren, want terwijl hij zich nog in gissingen zat te verdiepen, klonk het scherpe geluid van een electrische bel door het vertrek. Het bracht bij de omstanders een geheel verschillenden indruk te weeg. Eenigen gingen recht overeind zitten, anderen bogen voorover en hielden zich vast aan de leuningen van de stoelen, die voor hen stonden, terwijl verscheidene den schijn aannamen alsof zij de bel niet hadden vernomen. Middlesborough merkte evenwel op, dat ieders blik gericht was op de afgesloten ruimte in het midden van het vertrek. Daarop volgde een ademlooze stilte.

Ongeveer dertig seconden nadat de bel had opgehouden met luiden, werd aan weerszijden van het vertrek een deur geopend en traden twee heeren binnen, evenals alle andere heeren, die daar tegenwoordig waren, in het zwart gekleed. Zij ontmoetten elkander in het strijdperk en werden door twee bedienden gevolgd, die elk ongeveer een twaalftal degens droegen. De twee in het zwart gekleede heeren zochten daarna de degens uit, beurtelings alle buigende en ronddraaiende. Zoodra zij een keus hadden gedaan, verwijderden de bedienden zich met de overige degens, terwijl de heeren in tegenovergestelde richting hunne plaats in die afgesloten ruimte innamen. Opnieuw klonk de electrische bel en wederom ging er een rilling door ieder die in de zaal tegenwoordig was. Daarna werden de deuren weer geopend, en kwam van elke zijde een man het vertrek binnen, gekleed in een korte, zwart satijnen broek, zwart zijden kousen, en een wit overhemd, waarvan de mouwen tot boven den elleboog waren opgeslagen. Evenals alle anderen droegen zij maskers om hun gelaat te verbergen en uit de wijze, waarop zij elkander van nabij beschouwden, kon men duidelijk zien, dat zij elkanders identiteit in het minst niet konden gissen.

In het midden van het strijdperk gekomen, maakten zij een buiging voor elkander, voor hunne secondanten, en dan voor de toeschouwers. Daarna ontving ieder van zijn secondant den degen die voor hem was uitgezocht, en bleef in een afwachtende houding staan. Middlesborough vroeg zich zelf af, wat er nu wel zou gebeuren. Daarop werd de deur geopend, waardoor hij zelf was binnengekomen, en naderde een slanke vrouw. Zij was langer dan de meeste vrouwen en geheel in het zwart gekleed. Het bovengedeelte van haar gelaat was verborgen door een wit masker, maar daar onder waren een mooie fijne mond, een blanke huid en een lange slanke hals duidelijk zichtbaar. Middlesborough keek haar met verbazing aan. Hare gestalte was geheel en al gelijk aan die van Madame d'Espère, maar zou zij het zijn? Met een diepe buiging voor allen, die daar bijeen wâren, begaf zij zich naar een soort van troon, die uitzag op het strijdperk. De twee strijders lieten de punt van hun degen voor haar zakken, namen daarna hunne plaatsen in en salueerden elkander. Op dat oogenblik werd de opgewondenheid buitengewoon groot. Middles-

borough meende zelfs de ademhaling te kunnen hooren van degenen, die in zijne nabijheid zaten. En het was een feit, dat de doodelijke stilte, de lange rit, de voorzorgen, welke men had genomen om te voorkomen, dat hij het huis later weer zou kunnen vinden, de vele gemaskerde gezichten, de strijders in het strijdperk, en de mooie vrouw, die op den troon was gezeten, dat dat alles te zamen een indruk op hem maakte, die in alle opzichten hemelsbreed verschilde van al wat hij tot nu toe had ondervonden.

Dat die twee mannen beiden meesters waren in de kunst van schermen, bleek duidelijk, zoodra zij hunne degens kruisten; Middlesborough had zelf die wetenschap bestudeerd onder leiding van de bekwaamste schermmeesters van dien tijd en had het er voor een amateur bijzonder ver in gebracht. Op dat oogenblik volgde hij elke beweging van die schitterende degens met een voor hem ongekende belangstelling. De man, die het verst van hem was verwijderd, was misschien de bekwaamste schermer; hij drong zijn tegenstander meer dan eenmaal achteruit, maar de ander wist telkens door een handig pareeren de schitterende punt te ontwijken. Op een teeken van de vrouw die op den troon was gezeten, kwamen de secondanten tusschenbeiden en rustten de strijders een oogenblik om tot adem te komen. Middlesborough bemerkte, dat uit den arm van den strijder die het dichtst bij hem stond, een dunne straal bloed bij druppels neerviel, terwijl de andere nog geen letsel scheen te hebben bekomen.

De vrouw op den troon knikte weer en daarop werd de strijd opnieuw hervat. Nu hij op de hoogte was van de taktiek van zijn tegenstander, begon de man die het dichtst bij hem stond, ook met meer omzichtigheid te schermen en deed hij eenigen tijd niets anders dan de stooten van zijn tegenstander pareeren. De opgewondenheid werd met elke minuut grooter. Middlesborough kon evenmin als zijne mede-toeschouwers zijn oogen afwenden van die twee strijdende figuren in het midden van de zaal. Aan zulk een opwinding en zulk een spanning was hij nog nooit onderhevig geweest. Dan op eens, en bijna voordat hij het wist, had de grootste van de twee mannen zijn tegenstander verrast, de schitterende punt drong onbarmhartig door en een oogenblik later was de ander niets dan een sidderende massa, die op den vloer was gevallen. Men vernam een algemeen gemompel; maar er werd toch geen enkel woord gesproken. Middlesborough wreef met zijn rechterhand over zijn oogen, als om zich te overtuigen, dat hij wakker was. Toen hij weer opkeek, droegen de bedienden den gewonden man door de deur waardoor hij zelf was binnengekomen, en knielde de overwinnaar op de eerste trede van den troon, tevens de hand van de gemaskerde Vrouw naar zijn mond brengende. Daarna stond hij op en verliet het vertrek. Nu bedaarde de groote opgewondenheid.

Die gebeurtenis had geen tien minuten geduurd, maar zij had een onuitwischbaren indruk achtergelaten in het gemoed van Middlesborough. Hij had reeds geruimen tijd verlangend uitgezien naar iets bijzonders; maar hij kon toch werkelijk niet meer eischen dan hem hier werd gegeven, zulk een ongevoeligheid, zooveel overleg.... de geheele gang van zaken overtrof al wat hij tot nu toe had bijgewoond; daar kwam zijn gemoed met alle macht tegen op, en toch... was hij er onweerstaanbaar door geboeid. Dat was dus de afleiding, die Madame d'Espère hem had beloofd. Terwijl hij daarover zat te peinzen, voelde hij plotseling een hand op zijn schouder, en achterom ziende, ontwaarde hij den man, die hem naar dit huis had gebracht. Middlesborough stond onmiddellijk op en volgde hem buiten het vertrek. Het bloed stroomde als vuur door zijn aderen, in zijn ooren weerklonk telkens het tikken van de degens, wanneer zij elkander raakten, en voor zijn geestesoog verscheen voortdurend de overwonnene, die met het zwaard in de hand, lang uit op den grond lag, een smalle roode streep bloed druppelend uit zijn linkerzijde. Hij had wel

honderd vragen willen doen, maar hij herinnerde zich, dat men hem de verplichting had opgelegd om te zwijgen.

Nadat zij de groote zaal opnieuw waren doorgegaan, kwamen zij in een kleiner vertrek, waar allerlei verfrisschingen werden gepresenteerd door dezelfde bedienden, die hij op den overloop had gezien. Voelende,

Hij nam het kleine ivoren plaatje in zijn hand en onderzocht het nauwkeurig.

dat hij behoefte had aan de een of andere opwekking, dronk hij een glas champagne in één teug leug, en vergezelde daarna zijn geleider de trap af naar de vestibule. Dezelfde automatische bediende verscheen en gaf hem zijn hoed en mantel, en een oogenblik later verlieten zij het huis.

Het weer was er intusschen niet op verbeterd. De wind sloeg hem in het gezicht, toen hij buiten kwam in de duisternis, en de regen hield nog maar steeds aan. Het rijtuig reed tot vlak voor de stoep en daarna namen de beide heeren er op nieuw plaats in. Zij waren de laan uitgereden en bevonden zich reeds geruimen tijd op den straatweg, voordat een van beiden een enkel woord had gesproken.

„Ik veronderstel, dat de verplichting om te zwijgen, nu toch ophoudt," zeide Middlesborough, eenigszins spijtig, een sigarette uit zijn koker nemende en zijn masker van zijn gelaat verwijderende. „Ik heb mij aan mijne belofte gehouden, en ik verwacht, dat gij mij thans wederkeerig eenige inlichtingen zult geven."

„Wat wenscht u te weten?" hernam de vreemdeling.

„In de eerste plaats zou ik gaarne vernemen, hoe het met den man is gesteld, die heden avond gewond werd?" hernam Middlesborough.

„Hij is dood," hernam zijn metgezel bedaard. „Hij stierf nog voordat ze hem in zijn kleedkamer hadden gebracht."

„Dood?" riep Middlesborough ontsteld uit. Hij had wel iets van dien aard verwacht, maar hij had zijn vermoeden niet onder woorden durven brengen. „Is het werkelijk waar, dat hij dood is?"

„Waarom ook niet?" vroeg de vreemdeling. „'t Is een van de regelen van de vereeniging, dat het duel ten allen tijde moet worden voortgezet, totdat een der duellisten is gedood."

Dat was dan wel een vreeselijke uitspanning!

„En hoe dikwijls komt die gezellige bijeenkomst voor?" vroeg Middlesborough pogende kalm te blijven.

„Om de veertien dagen," hernam de vreemdeling.

„En de duellisten? Hoe worden die gekozen en door wien?"

„Zij worden gekozen door de Vrouw van het Noodlot."

Middlesborough zeide op goed geluk af:

„Wanneer u spreekt van de Vrouw van het Noodlot, veronderstel ik, dat u daarmee Madame d'Espère bedoelt?"

„Bij dien naam ken ik haar niet," hernam de vreemdeling.

Dan diende het ook nergens toe om nog langer over die aangelegenheid te spreken.

„Kan ik mij, nadat u mij heden avond hebt geïntroduceerd, voortaan beschouwen als een lid van uw vereeniging *en* permanence?" vroeg hij.

„Dat hangt van omstandigheden af. Zooals u zelf bij ondervinding weet, kunnen wij niet op goed geluk ieder aannemen die lid wenscht te worden. Men moet aan bepaalde voorwaarden voldoen en bepaalde geloften afleggen, voordat men als lid kan worden toegelaten. Indien u uwe volle goedkeuring hecht aan al de voorschriften, zult u ongetwijfeld als lid worden toegelaten, anders niet!"

„En waarin bestaan die voorwaarden en geloften?"

„In de eerste plaats moet u volstrekte geheimhouding beloven; en in de tweede plaats moet u een entrée betalen van vijftien duizend gulden."

„Dat is eenvoudig en redelijk genoeg. Maar er zullen zeker nog wel meer voorwaarden zijn?"

„Ja, er zijn er nog meer," hernam de vreemdeling. „Ik zal er u een opgave van geven."

Daarna nam hij een klein gebonden boek uit zijn zak en gaf het aan Middlesborough.

Hij voegde er nog bij, dat een van de voornaamste voorwaarden hierin bestond, dat daar alle leden gelijke kansen hadden, niemand ooit als lid mocht uittreden, voordat hij minstens aan één duel had deelgenomen en ook dan nog slechts tegen betaling van zestig duizend gulden.

„Maar dat schijnt mij toch vrij willekeurig toe."

„Volstrekt niet. Het is een zeer noodzakelijke voorzorg, zooals u zelf zult inzien, wanneer u geheel op de hoogte is van de vereeniging. Er zijn natuurlijk kleine vrijheden, die men meende zich te kunnen veroorloven. Daarom moet ieder lid ook in zekere mate belang hebben bij deze zaak."

„U wilt dus met andere woorden zeggen, dat u aan niemand toestemming wilt geven om als lid uit de vereeniging te treden, voordat hij evenzeer als alle andere leden in de zaak betrokken is en ook dan nog

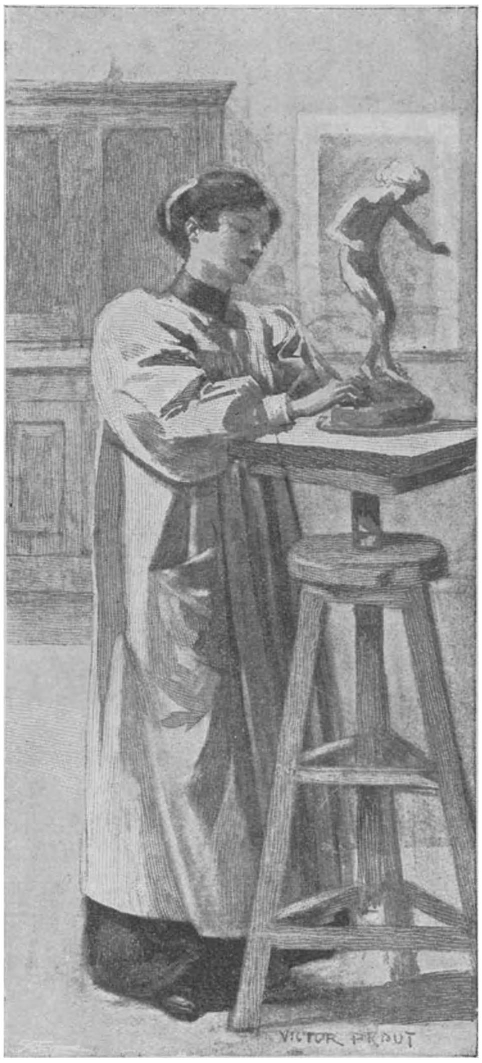

Hij vond Madame d'Espère druk bezig met het modelleeren van een beeld.

slechts als u voordeel hebt bij zijn uittreden."

„Dat is wel mogelijk. Daar zeg ik geen ja, maar toch ook geen neen op. Wij nemen even groote voorzorgen wanneer wij een nieuw lid aannemen als wanneer wij hem toestaan om uit te treden. U zult het ons

dus niet euvel kunnen duiden, wanneer wij ons voor die moeite ruimschoots laten betalen."

„Ik duid het u niet euvel, ik wijs u alleen maar op de eigenaardigheden van dat feit."

Indien de heenreis lang en vervelend was geweest, had de terugreis daarbij vergeleken slechts eenige minuten geduurd. Middlesborough had zooveel te vragen en te overdenken, dat hij, voordat hij het wist, reeds weer over de pont. de Neuilly reed en Parijs binnenkwam. Zij reden door de Champs Elysées en naderden toen weer de place de la Concorde.

„Indien u lid van onze vereeniging wenscht te worden, wilt u het mij zeker wel meedeelen," zeide zijn metgezel, toen zij de Obelisk passeerden.

„Ik moet den tijd hebben om er over na te denken, voordat ik een besluit neem," zeide Middlesborough.

„U kunt er over denken, zoolang als u wilt," hernam zijn metgezel hoogst bedaard. „Het geldt hier alleen uw eigen genoegen; er is dus niets geen reden om haast te maken. Mocht u evenwel te eeniger tijd den wensch koesteren lid te worden van onze vereeniging, dan behoeft u slechts in de dagbladen het woord te adverteeren, dat gegraveerd is op het plaatje, dat u heden morgen hebt ontvangen; dan worden de vereischte schikkingen onmiddellijk getroffen."

Op dat oogenblik was het rijtuig de Obelisk van Luxor genaderd, en opende de vreemdeling het portier om Middlesborough uit te laten stappen.

„Mag ik het genoegen hebben u een goede nachtrust toe te wenschen?" zeide hij.

„Goeden nacht," hernam Middlesborough. Daarna zijn hoed afnemende, stapte hij uit het rijtuig, keerde zich om en ging het plein over in de richting van zijn eigen woning.

Thuis gekomen begaf hij zich onmiddellijk naar zijn kamer, en nadat hij zijn bediende had weggezonden, nam hij het ivoren plaatje, waarop zijn metgezel had gedoeld, in de hand en onderzocht het nauwkeurig. Hij werd er niet veel wijzer door, maar terwijl hij het in de hand hield, geraakte hij weer onder dien bedwelmenden invloed, dien dat vreeselijk duel op hem had gehad. Hij zag de duellisten in het strijdperk, de rijen stilzwijgende toeschouwers er om heen geschaard, en de prachtige vrouw, die door zijn geleider „de Vrouw van het Noodlot" was genoemd, op den troon zittende en het noodlottig teeken gevende. Zou hij lid worden van die vereeniging, of zou hij het niet doen? Hij had wel eens willen weten, of er onder de leden ook vrienden van hem waren, en of hij den man kende, die dien avond was gedood.

Toen hij den volgenden morgen ontwaakte, kon hij ter nauwernood gelooven, dat het geen droom was. Het scheen te zonderling, te onmogelijk om waar te zijn. Had hij werkelijk dien vreemden heer ontmoet op de Place de la Concorde en was hij dan ook werkelijk met hem mee gereden naar de voorsteden in de richting van Saint Germain? Had hij werkelijk die groote woning bezocht, die tot zulke vreemde doeleinden werd gebruikt? En was hij dan ook tegenwoordig geweest bij dat duel? Half en half nog in de meening, dat dit alles een schepping was van zijne verbeelding, begaf hij zich naar zijn toilettafel en zag daar het ivoren plaatje liggen, dat hem nijdig aangrijnsde. Hij kleedde zich vlug, gebruikte zijn ontbijt en beval, dat men zijn rijtuig voor zou laten komen. Een oogenblik later reed hij naar de Amphytrion Sociëteit. Hij had een afspraak gemaakt om daar de lunch te gebruiken met den Burggraaf de Chamberêt, en volgens zijn horloge was hij reeds tien minuten over den vastgestelden tijd.

„Mijn waarde De Chamberêt," zeide hij de rookzaal binnentredende, „ik hoop, dat gij het mij niet euvel duidt, dat ik u zoo lang heb laten wachten."

„Dat doet er niets toe," hernam De Chamberêt. „Hebt gij het vreeselijk nieuws al gehoord?"

„Ik heb nog niets gehoord. Wat is er voorgevallen?"

„De Rheims is dood!"

„De Rheims? Dood? Dat is toch zeker eene vergissing. Wij hebben hier gisteren pas te zamen geluncht."

„Maar hij is toch dood. Varvilliers heeft het mij zelf verteld. Hij was bij hem aan huis geweest om er naar te informeeren."

„Maar waar is hij aan gestorven? Hij zag er gisteren nog zoo sterk en gezond mogelijk uit."

„Hij werd in een duel gedood. En het zonderlingste van het geheele geval is nog wel, dat niemand schijnt te weten met wien of waar hij geduelleerd heeft."

Middlesborough ontstelde hevig. Hij had wel geen bepaalde reden om tot die conclusie te komen, maar een inwendige stem zeide hem, dat hoe onwaarschijnlijk het ook mocht schijnen, zijne veronderstelling toch de ware was. Hij had den vorigen avond reeds gevonden, dat de gestalte van den eenen duellist hem bekend voorkwam. Zou dat De Rheims geweest zijn?

„Dat is inderdaad een vreeselijk bericht," zeide hij. „Ik kan het ternauwernood gelooven. Weet gij het wel heel zeker?"

„O ja," hernam De Chamberêt. „Iedereen weet het. Bovendien is Varvilliers, zooals ik u reeds gezegd heb, naar de woning van De Rheims geweest, en de bedienden spraken het bericht volstrekt niet tegen."

Nadat hij dat vreeselijk bericht had vernomen, was Middlesborough zoozeer ontsteld, dat de heerlijke gerechten alle waarde voor hem hadden verloren. Hij gebruikte werktuigelijk een en ander en wanneer zijn gast tot hem sprak, antwoordde hij met een enkel woord. Hij had bijzonder veel van De Rheims gehouden; zij hadden elkander reeds zoovele jaren gekend en zij waren veel meer met elkander in gezelschap geweest dan dat gewoonlijk het geval is met menschen die uit verschillende landen afkomstig zijn.

Na afloop van de lunch stelde Middlesborough voor te zamen naar het hôtel van De Rheims te gaan en daar persoonlijk te informeeren. De Chamberêt stemde er in toe; zij gingen daarom naar buiten, riepen een rijtuig aan en bevalen den koetsier hen naar genoemde woning te brengen. Dat het verhaal geen verzinsel was, bleek zeer spoedig, toen zij het huis naderden. Een menigte menschen stonden voor de groote bronzen poorten, naar binnen glurende, als verwachtten zij, dat de overledene buiten zou komen. In het hôtel waren de gordijnen neergelaten en wees alles op rouw. Zij gingen voorbij den concierge en begaven zich naar de hoofddeur, die voor hen geopend werd door den ouden hofmeester, die zijn meester van jongsaf had gekend en lief gehad.

„Wat is dat een treurig bericht, Baptiste," zeide Middlesborough. „Ik hoorde het eerst een uur geleden. Kunt gij mij misschien eenige bijzonderheden meedeelen?"

De tranen biggelden den ouden man langs de wangen, terwijl hij plechtig met zijn hoofd schudde.

„Wij weten niets meer, Milord, dan de geheele stad weet," hernam hij. „De Hertog ging gisteren avond om tien uur vroolijk en wel uit huis; en heden morgen om zeven uur bracht de politie hem thuis in een ambulance-rijtuig."

„De politie?" riep de Chamberêt verwonderd uit. „Waar hebben zij hem dan gevonden?"

„In den tuin van een onbewoond huis te Montrouge," antwoordde de bediende. „Ze zagen hem, dood, midden op een grasperk liggen met een diepen degenhouw in zijn borst. O, mijn beste, goede meester, was ik toch maar in uwe plaats gestorven!"

De woorden van den ouden man werden door snikken afgebroken; hij wrong zijn handen en was letterlijk wanhopig. Daar Middlesborough wel inzag, dat het nergens toe diende hem nog langer te ondervragen, sprak hij hem een paar deelnemende woorden toe en keerde daarna door De Chamberêt gevolgd, weer terug naar zijn rijtuig. Hij besloot onmiddellijk door te gaan naar de woning van Madame d'Espère en onder voorwendsel van een gewone visite te

maken, te zien hoe zij het bericht van den dood van hun wederzijdschen vriend zou opnemen. Indien zijn vermoeden waarheid was, zou zij zeker ontstellen en daardoor zichzelf verraden.

Afscheid nemende van De Chamberêt bij den hoek van de Rue Royale en de Avenue Gabriel, ging hij verder door in de richting van het huis, waar hij een paar dagen geleden den avond had doorgebracht. Zoodra hij aldaar was aangekomen, vroeg hij aan den bediende, die de deur voor hem opende of Madame d'Espère dien namiddag bezoeken ontving. Hij had half en half verwacht, dat hij een ontkennend antwoord zou ontvangen, maar tot zijn verwondering deelde men hem mede, dat mevrouw thuis was, en hem zeker met genoegen zou ontvangen. Zij was in haar atelier, zeide de man en wanneer Milord zoo vriendelijk wilde zijn hem te volgen, zou hij hem den weg wijzen!

„Zou zij mij verwacht hebben?" vroeg Middlesborough zichzelf af, den man door de vestibule en de lange gang volgende. „Men zou het haast wel zeggen. Maar waarom?"

Het vertrek binnen tredende vond hij Madame d'Espère druk bezig met het modelleeren van een beeld. Over haar japon droeg zij een lang wit gewaad, geheel met kalkvlekken bedekt. Toen de deur geopend werd, stond zij met den rug naar hem toe, maar zoodra zij zijn naam hoorde noemen, keerde zij zich om en legde het instrument dat zij in haar hand had, op de tafel neer.

„Wel! Lord Middlesborough," zeide zij, hem met die onnavolgbare bevalligheid naderende, die haar zoo bijzonder eigen was, „ik was overtuigd, dat ik u van middag zou zien. Is het niet vreeselijk treurig van Monsieur De Rheims?"

Haar toon verried zooveel droefheid, dat Middlesborough niet wist, wat hij er van moest denken.

„'t Is inderdaad heel treurig," zeide hij met bijzonderen nadruk. „Ik ben juist aan zijn huis geweest. Men deelde mij mee, dat hij in een duel was gedood en dat men zijn lijk had gevonden op een grasveld in den tuin achter een onbewoond huis te Montrouge."

„Dat heb ik ook reeds vernomen," hernam zij. „De geheele zaak komt mij al zeer zonderling voor. Had hij u gezegd, dat hij met iemand moest duelleeren?"

„Geen enkel woord," hernam Middlesborough, zijn oogen strak op haar gelaat gevestigd houdende. „Wij hadden integendeel afgesproken, dat wij heden den avond te zamen zouden doorbrengen."

„'t Is hoogst onbegrijpelijk," vervolgde zij. „Met wien zou hij geduelleerd hebben? Ik heb nooit gehoord, dat Monsieur De Rheims vijanden had. Hij had zulk een zacht meegaand karakter. Met wien kan hij dus oneenigheid gehad hebben?"

„Hebt u er niet aan gedacht, Madame," zeide Middlesborough langzaam en met bijzonderen nadruk, „dat hij ook wel op een andere wijze kan gestorven zijn dan in een duel?"

Hunne oogen ontmoetten elkander, maar zij sloeg de hare niet neer. Zij was even kalm en rustig als zij geweest was, toen zij een paar dagen geleden hare gasten op haar receptie had ontvangen.

„Gij meent toch niet, dat hij zichzelf van het leven beroofd heeft?" vroeg zij. „O, neen, daar geloof ik niets van. Monsieur De Rheims was bijzonder geestig en schrander en zelfs, al wilde hij een einde maken aan zijn leven, dan was hij er toch nog de man niet naar om het te doen in den tuin van een onbewoond huis te Montrouge."

Middlesborough voelde, dat zij óf een volmaakte actrice moest zijn, óf dat zij werkelijk niets wist van de wijze, waarop De Rheims aan zijn einde was gekomen. Maar hij had toch nog één pijl in zijn koker en dien besloot hij onmiddellijk af te schieten, in de hoop dat die raak zou zijn. Zij had hem een stoel gegeven en hem een van haar kleine sigaretten gepresenteerd.

(Wordt vervolgd.)

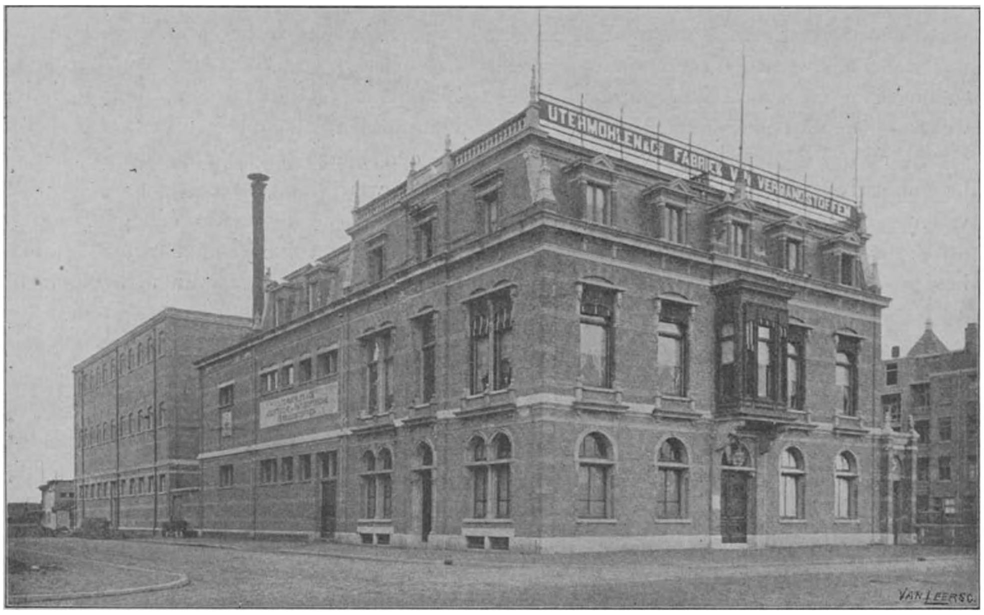

Fabriek van Verbandstoffen

DOOR

v. L. H.

De 27ste April 1900 was voor de Fabriek van Verbandstoffen (voorheen Utermöhlen & Co.) aan de Weesperzijde te Amsterdam een blijde dag, die met gulden letters in haar geschiedboek opgeteekend staat. Immers op dien dag viel haar de hooge eer van een vorstelijk bezoek tebeurt en behaagde het H.H. M.M. de Koningin en de Koningin-Moeder van Hare belangstelling in dezen eenigen tak van Nederlandsche industrie blijk te geven en met dit bezoek de kroon te zetten op het werk, dat de energieke directeur dezer fabriek, de heer C. F. Utermöhlen, in een tijdperk van omstreeks twintig jaren heeft tot stand gebracht.

Vak- en dagbladen hebben over deze schoone inrichting herhaaldelijk de loftrompet gestoken, nadat meer bevoegde beoordeelaars op chirurgisch, chemisch en bacteriologisch gebied daarop hun zegels hadden gedrukt, zoodat men verwachten mocht, dat ook Hare Majesteiten reden zouden vinden om Haar tevredenheid te betuigen over alles wat hiervan bij geruchte tot de kennis der hooge bezoeksters gekomen was.

Die verwachting is niet beschaamd geworden. Met de grootste belangstelling namen de Vorstinnen de fabriekmatige bereiding van de verschillende antiseptische verbandstoffen in oogenschouw en bij herhaling betuigden Zij Haar hooge ingenomenheid met de voortreffelijke, vindingrijke en oordeelkundige wijze, waarop alles in deze fabriek ingericht en geregeld is.

Het bezoek van Nederland's Koningin en van Hare Moeder aan de fabriek van

verbandstoffen te Amsterdam heeft in het vaderland allerwege een verklaarbare belangstelling in deze voorbeeldige inrichting gewekt — eene belangstelling, waaraan de schrijver dezer regelen niet beter weet tegemoet te komen, dan aan het verzoek van den uitgever van dit tijdschrift te voldoen, door een zoo beknopt mogelijke beschrijving te geven van de geheele inrichting dezer fabriek en die met behulp van natuurgetrouwe afbeeldingen te verduidelijken.

Wij bepalen ons hierbij tot de zoogenaamd oude fabriek: een kloek langwerpig-vierkant gebouw van 680 M². oppervlakte, waarvan op 8 October 1896 de eerste steen werd gelegd en dat één jaar later door den eigenaar, den heer C. F. Utermöhlen, in gebruik genomen werd. Reeds in 1898 bleek de ruimte ook hier reeds te klein en was eene verdere uitbreiding noodzakelijk. De fabriek ging over aan een Naamlooze Vennootschap met den heer Utermöhlen als directeur aan het hoofd, en een nieuw terrein van 600 M². oppervlakte werd aan het eerste toegevoegd en bebouwd, om hiermede één geheel uit te maken, zoodat thans eene uitgebreide inrichting is verkregen, waarvan men elders bezwaarlijk de weerga zal vinden. Ruim en luchtig gebouwd, in groote, ruime lokalen met afgeronde hoeken verdeeld, geheel electrisch verlicht, door stoom verwarmd, doelmatig geventileerd en tot in de kleinste bijzonderheden voorzien van alle hulpmiddelen, door het vernuft aangewezen of door de wetenschap voorgeschreven, kan deze fabriek terecht een modelinrichting genoemd worden, die den oprichter tot eer, der hoofdstad des rijks tot sieraad strekt.

Bezoek van H.M. de Koningin en H.M. de Koningin-Moeder aan de Fabriek van Verbandstoffen.

Hygēa zwaait hier den scepter; de wakkere directeur is haar eerste minister. Deze waakt met pijnlijke zorg voor het stipt opvolgen harer bevelen, en al zijn vazallen, doordrongen van den ernst der plichten die zij te vervullen hebben, beijveren zich als om strijd om deze fabriek te doen zijn een type van reinheid, het ideaal van de meest bereikbare aseptiek.

wedstrijden met deze verbandstoffen de palm der overwinning weggedragen werd. De schoonste prijs, die, afgescheiden van een tentoonstelling, ooit behaald werd, was voorzeker het recht dat H.M. de Koningin-Weduwe op 2 Augustus 1895 den heer Utermöhlen schonk, om het koninklijk wapen te mogen voeren.

Recht tegenover de kantoordeur komen

Bezoek van H.M. de Koningin en H.M. de Koningin-Moeder aan de Fabriek van Verbandstoffen.

Treden wij het vriendelijk gebouw binnen, dan geeft de vestibule toegang tot de middengang van 67 M. lengte en van hieruit komen we links in het kantoor, waar eene vitrine met keur van grondstoffen en de hieruit verkregen producten onze aandacht trekt. Ons vermoeden, dat deze vitrine op tentoonstellingen dienst heeft gedaan, wordt bevestigd bij een blik op het groote tableau aan den wand, met grand prix, eerekruisen en medailles, die doen zien bij hoeveel

we in het magazijn, uit twee aangrenzende lokalen bestaande, waar een groote voorraad verbandstoffen ter dadelijke aflevering opgestapeld ligt. De laatste hand werd hieraan gelegd in het lokaal recht tegenover het magazijn in de zoogenaamde *plakkamer*, waar de uit andere werklokalen binnengebrachte cartons, pakjes en fleschjes door vaardige meisjeshanden van etiketten worden voorzien.

Het vrouwelijk personeel bestaat uit 25

meisjes, met mejuffrouw J. M. Dondorp aan het hoofd. Het mannelijk personeel bestaat uit 20 personen. Het eerste wat zij bij het binnenkomen der fabriek te doen hebben is: hun kleeren te verwisselen tegen het werkcostuum, bestaande, voor het vrouwelijk personeel uit wit linnen pantoffels met gummizolen, blauw linnen jurk met witte boezelaar en dito muts, welke laatste dient om het hoofdhaar af te sluiten; voor het mannelijk personeel uit zoogenaamde operatiejassen, mutsen en pantoffels met gummi-zolen. Hierop volgt de desinfectie der handen, eerst met water, zeep en nagelschuiers, daarna met sublimaatoplossing en eindelijk met alcohol. Na deze laatste handeling mag geen vreemd voorwerp meer met de handen worden aangeraakt: een stroom antiseptische vloeistof besproeit de handen, door den voet te zetten op een pedaal van eene automatische waschinrichting die in verschillende lokalen aanwezig is.

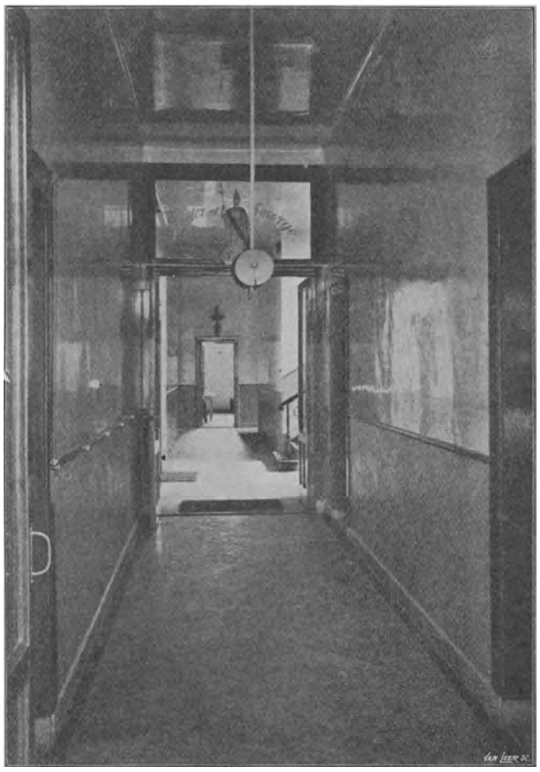

Vestibule en gang.

Evenals overal in de werklokalen zijn de hoeken der vertrekken (de bekende verzamelplaatsen van stof en ongerechtigheid) afgerond en zijn de vloeren van alle lokalen gelakt. De pooten der tabourets zijn van gummi-doppen voorzien om den vloer niet te beschadigen en het maken van geruisch zooveel mogelijk te voorkomen.

De gang overstekend komen wij in de zoogenaamd *witte kamer*, uitsluitend bestemd voor het afwegen en verpakken der Von Bruns'sche of verbandwatten. Alles wat men in dit lokaal ziet is sneeuwwit, zelfs de vloer. Voor de werktafels hier geldt hetzelfde als voor alle andere in de fabriek: de dekbladen zijn overal van spiegelglas in plaats van hout. Ze worden vóór elken arbeid zorgvuldig gedesinfecteerd, opdat geen kiemen bij de watten ingepakt en later met de wonden in aanraking komen, die ze zouden infecteeren.

Het is hier de plaats om met groote waardeering te gewagen van een merkwaardige uitvinding des heeren dr. C. de Mooy, gepens. dir. Officier v. Gez. O. I. L. Men zou die om hare eenvoudigheid weliswaar het ei van Columbus kunnen noemen, maar ontegenzeggelijk is zij een van de meest practische toepassingen bij het leggen van aseptische- en antiseptische verbanden, die men zich denken kan. Het is het *koordverband*, dat hij uitvond, hetwelk uitsluitend in deze fabriek vervaardigd wordt en waarop in de meeste staten van Europa patent is genomen.

Stel u voor, dat gesteriliseerde verbandstof zonder gevaar voor infectie met niet-gesteriliseerde handen moet worden aangelegd. Dr. de Mooy heeft dit probleem opgelost. Daartoe laat hij verband van verschillende grootte en afmetingen, in blikken trommels

verpakt en gesteriliseerd, voorradig houden. De bovenste laag van elk verband dat uit gaas en watten bestaat, is met een blad dun papier afgedekt; door deze 3 lagen steekt een rood koordje van een paar centimeters lengte en alleen *dit* moet met de vingers worden aangevat, terwijl het laagje papier na het aanleggen van het met jodoform bestrooide of met sublimaat gedrenkte verband verwijderd en het koordje afgeknipt wordt. Op deze wijze is men in staat om zelfs met vuile handen, zonder gevaar voor infectie der wond, een voorloopig antiseptisch verband aan te leggen. Welk een zegen voor den soldaat op het slagveld!

Na even een kijkje genomen te hebben in het aan onze plaats tegenoverliggend groote lokaal met balen en kisten, die ter verzending gereed staan, ontmoeten wij een dwarsgang, aan wier uiteinde de lift gevonden wordt. Deze gang geeft toegang tot drie lokalen. In één hiervan, die *impregnatiekamer* heet, worden de verbandstoffen met bederfwerende stoffen (antiseptica) als: phenol, salicylzuur, sublimaat, jodoform enz. geïmpregneerd. Hiertoe wordt een zekere hoeveelheid watten of gaas met een daarnaar berekende quantiteit der antiseptische vloeistof overgoten en in de pers onder een zoodanigen druk gebracht, dat de vloeistof juist door al het verbandmateriaal geabsorbeerd wordt. Is dit punt bereikt, dan worden deze geïmpregneerde verbandstoffen met behulp der lift naar de droogkamers vervoerd en onder bijzondere voorzorgsmaatregelen gedroogd. De Heer V. Grosse, die reeds dertien jaar aan de fabriek is verbonden, is belast met het technische gedeelte. (De twee werklieden die men mede op de afbeelding ziet, bezig om de pers aan te zetten, dragen niet de voorgeschreven operatiejassen, omdat zij niets dan een zuiver mechanischen arbeid te verrichten hebben en niet met de verbandstoffen in

Kantoor.

Magazijnen.

aanraking komen, doch kleederen van blauwe stof.)

Plakkamer.

In het lokaal naast de impregnatiekamer vinden wij de hydraulische pers, een toe-

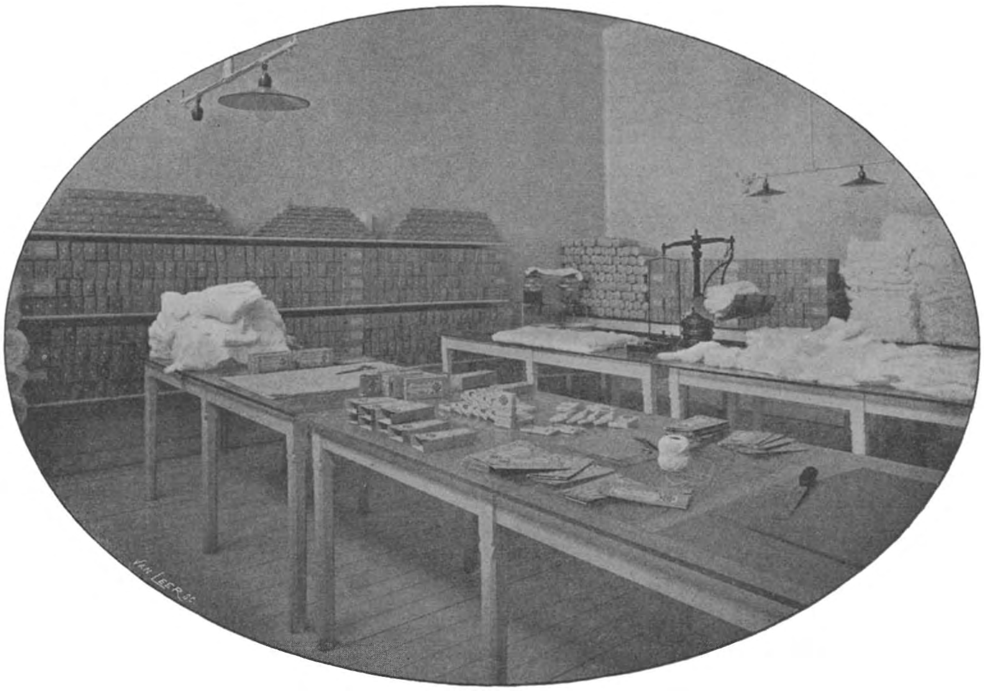

Witte kamer.

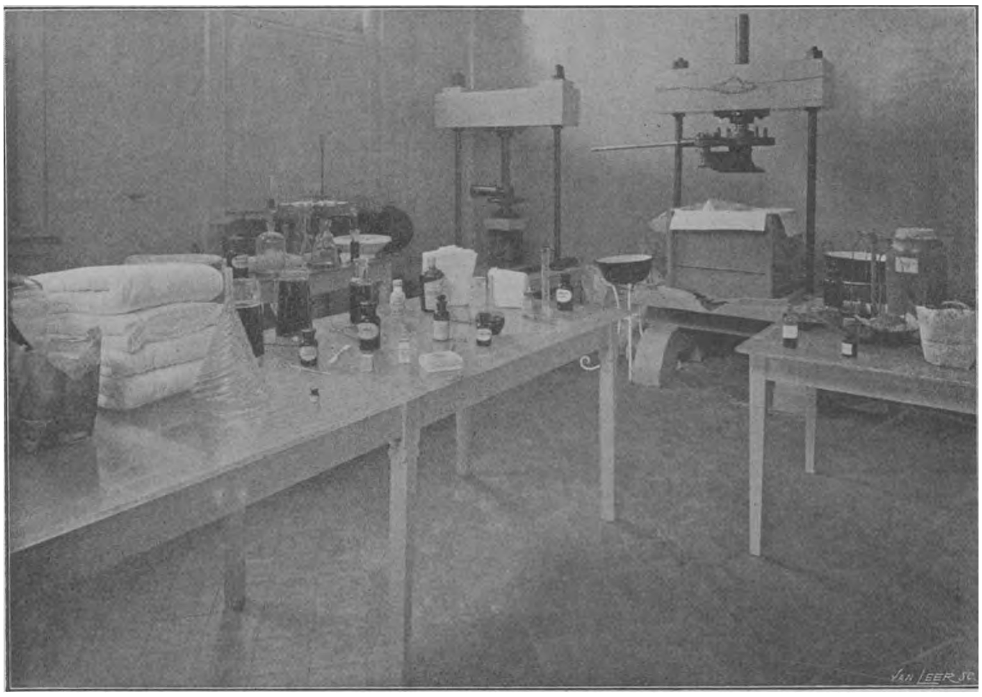

Impregnatiekamer.

stel, waarmede verbandwatten, die zooals men weet een groote ruimte innemen, tot

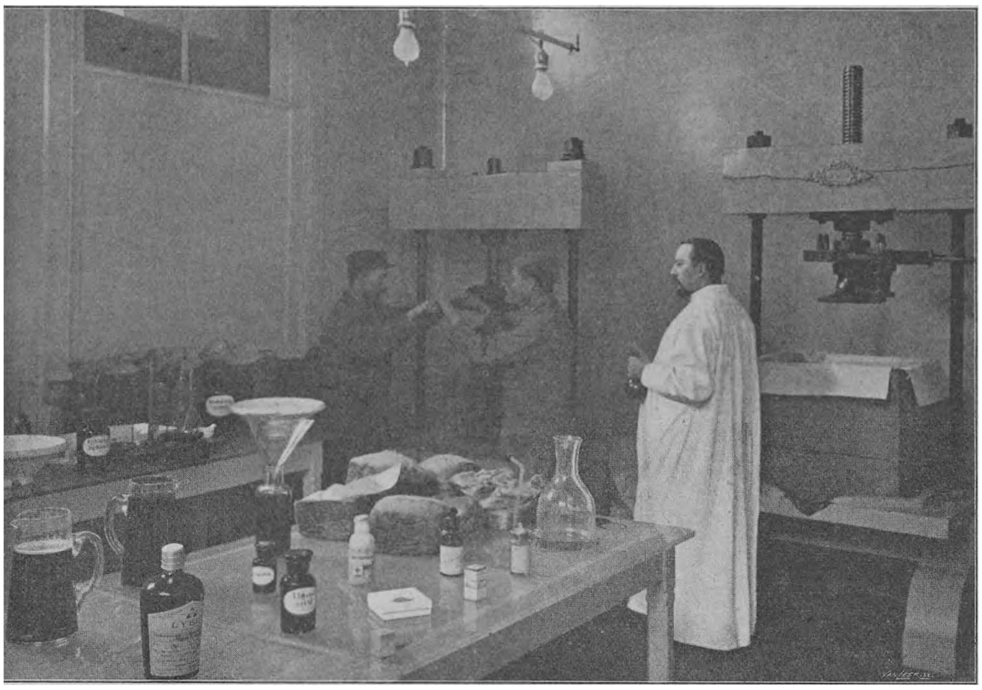

Het bedrijf in de impregnatiekamer.

één vierde van haar volume worden ineengeperst, een eenvoudige, maar uiterst prac-

tische (en gepatenteerde) vinding van den heer Utermöhlen. De hydraulisch gecomprimeerde watten vormen tabletten van 10, 25, 50 enz. gram, die zeer portatief en uit dien hoofde voor het leger en voor export een kolossale aanwinst zijn.

In de bacteriologie worden alle stoffen die geen levensvatbare kiemen bevatten *steriel* (d. i. onvruchtbaar), en toestellen die dienen om levensvatbare kiemen te dooden,

Dr. G. Hondius Boldingh,
Dr. J. K. v. d. Heide, Scheikundige.
H. ter Hart, Scheikundige.
Administrateur.
B. A. van Ketel, Bacterioloog. C. F. Utermöhlen, Directeur. V. Grosse, Technicus. Dr. W. F. Proost, Scheikundige.

d. i. steriel te maken, *sterilisators* genoemd. Dergelijke toestellen zijn geplaatst in het lokaal, dat den naam „sterilisatiekamer" draagt, rechts van het lokaal dat wij zoo pas verlaten hebben. De niet-geïmpregneerde verbandstoffen worden *met haar verpakking* in den grooten toestel gelegd en in gespannen stoom, die een temperatuur van 110° C. heeft, gesteriliseerd. De chirurg toch moet de zekerheid hebben, dat geen enkele levensvatbare kiem door de verbandstof aangebracht wordt. Door een vernuftige inrichting (het plaatsen van een staafje metaal, dat juist bij 110° C. smelt, tusschen de geleiddraden eener galvanische batterij binnen in den sterilisator tusschen de verbandstof) geeft een electrische schel den werkman het signaal, zoodra dit punt bereikt is.

In den kleinen ronden sterilisator worden op dezelfde wijze de handdoeken gesteriliseerd, waarvan het personeel zich bedienen moet. De stoom voor deze toestellen wordt, evenals die voor de droogkamers en de centrale verwarming, aangevoerd uit de stoomketels, die in het sousterrain opgesteld zijn.

Onder al deze minutieuze voorzorgen tegen het binnendringen der kleinste, onzichtbare vijanden, die de wetenschap met den collectiefnaam „bacteriën" aanduidt, zou het toch nog kunnen gebeuren, dat een

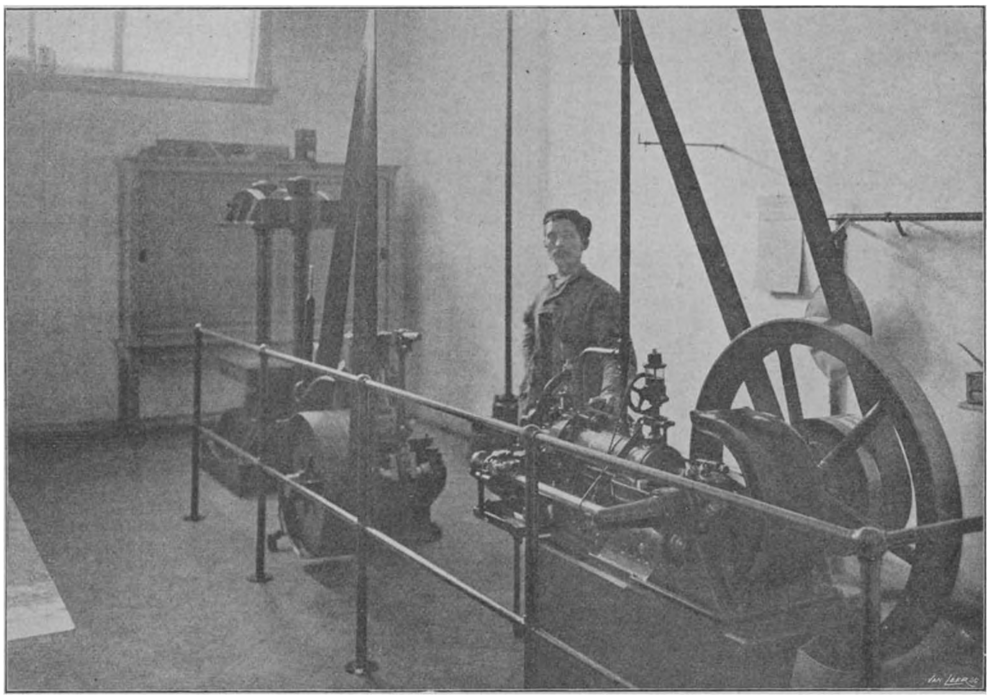

Hydraulische pers.

enkele den warmen dans in den sterilisator ontsprongen was. De heer B. A. van Ketel, bacte-

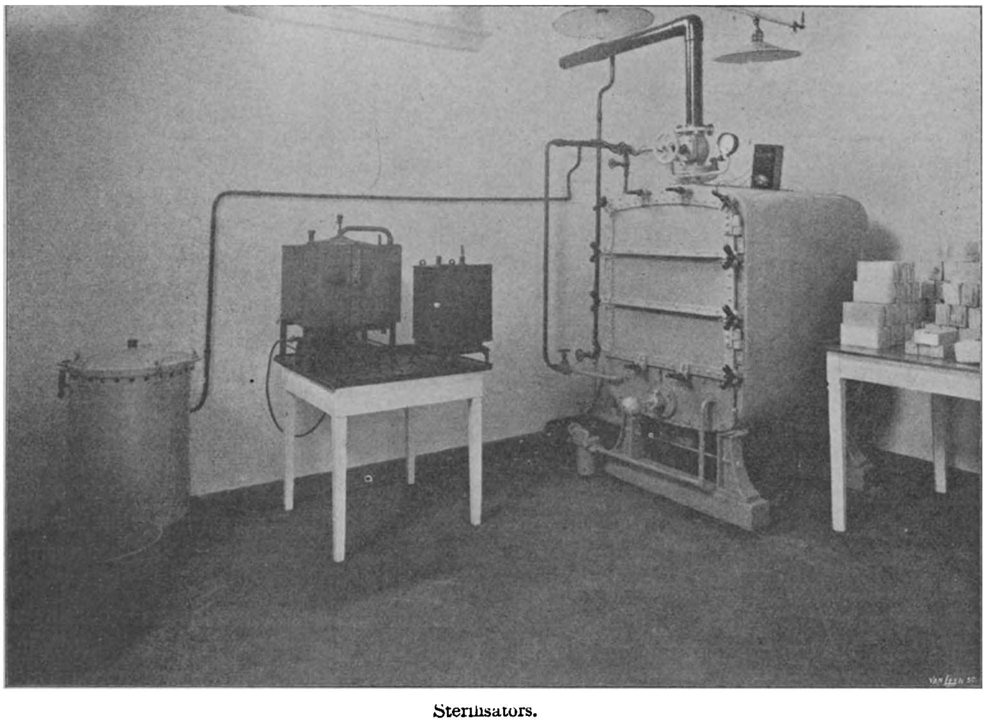

Sterilisators.

rioloog, waakt hiertegen en onderzoekt alle verbandstoffen na de sterilisatie op haar steriliteit.

Wij keeren nu terug naar het breede trapportaal midden in de gang, waar een trap naar de kleedkamers, de toiletkamers en de machinekamer leidt, en begeven ons naar de tweede verdieping om allereerst het chemisch laboratorium te bezichtigen, waar de heeren scheikundigen dr. G. Hondius Boldingh, dr. J. K. van der Heide en dr. W. F. Proost, met voor den leek onbegrijpelijke toestellen en fijne instrumenten, de grondstoffen en de producten dezer fabriek op hun zuiverheid en gehalte aan werkzame bestanddeelen onderzoeken. Eerst dan, wanneer de uitkomsten dezer onderzoekingen aan de gestelde eischen beantwoorden, worden de verbandstoffen verpakt en van den contrôlestempel voorzien. Een afzonderlijke ruimte in dit lokaal is ingericht voor het bacteriologisch onderzoek, dat aan den hr. van Ketel is opgedragen.

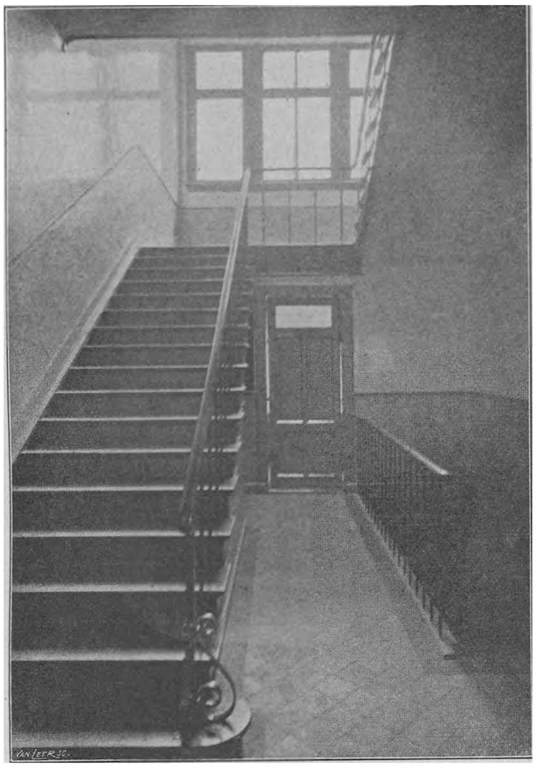

Trapportaal.

De afbeelding, die ons op den achtergrond zoo duidelijk het kijkglas in de deur vertoont — dat trouwens in de deuren van alle werkkamers is aangebracht, opdat de directeur onbemerkt den arbeid kunne controleeren — stelt het volgend lokaal voor, waarin de zwachtelmachines staan. In een oogwenk worden met deze machines geheele stukken gaas, cambric, katoen enz. tot zwachtels van elke verlangde breedte en lengte gesneden en tegelijkertijd opgerold. De lengte wordt bepaald door eenen aan de wals aangebrachten verstelbaren toestel, waarvan een klok het signaal geeft zoodra de verlangde lengte bereikt is. In één dag kunnen met deze machines ongeveer 10,000 zwachtels vervaardigd worden. Elke machine wordt door drie meisjes bediend.

Antiseptische zwachtels kunnen met deze machines niet gesneden worden. Daarvoor zijn in een ander lokaal een aantal kleinere handmachines in gebruik, die op glazen tafels staan. Doordien voor elk antisepticum steeds dezelfde machine dienst doet, kan eene vermenging van de eene bederfwerende stof met een andere niet plaats vinden.

Bijzondere voorzorgsmaatregelen moeten genomen worden bij de vervaardiging van die verbandstoffen, welke met jodoform of met sublimaat bedeeld zijn, omdat eensdeels de gemakkelijke ontleedbaarheid, anderendeels de vergiftige eigenschappen dezer chemische lichamen dit vereischen. De fabricage geschiedt voor elk dezer soorten in een afzonderlijk lokaal.

In het lokaal voor jodoformverbandstoffen zijn gedurende den arbeid ramen van gekleurd glas aangebracht, die alleen de gele lichtstralen doorlaten, teneinde de ontleding der jodoform te voorkomen. Voor het afmeten der stukken bedient men zich van glazen

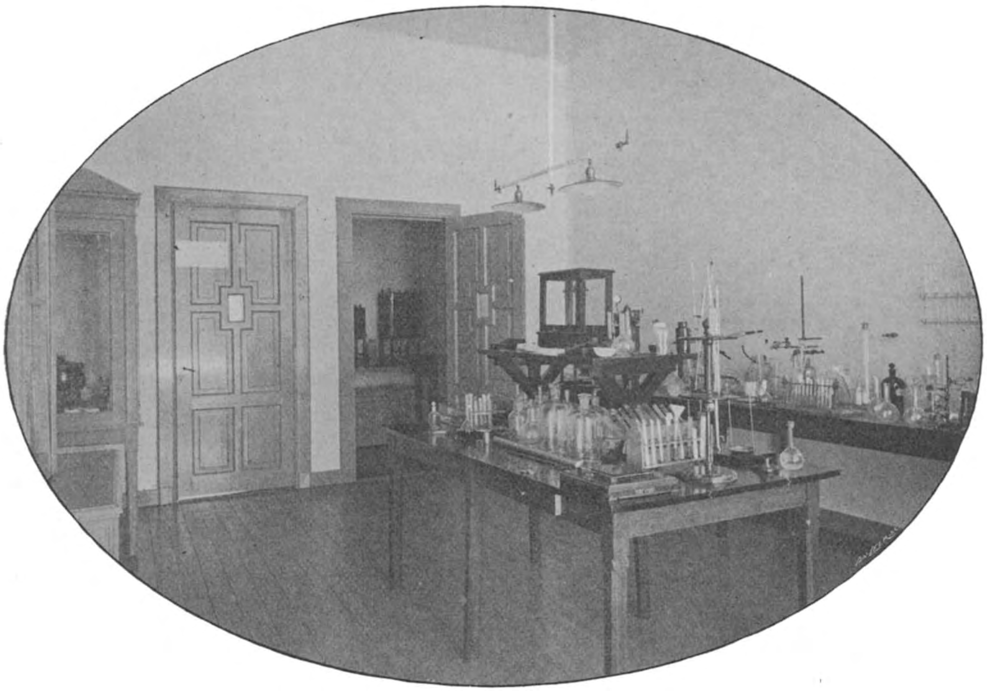

Laboratoria voor scheikundig en bacteriologisch onderzoek.

metermaten, die in met alcohol gevulde glazen bakken bewaard worden. De bekende stukjes

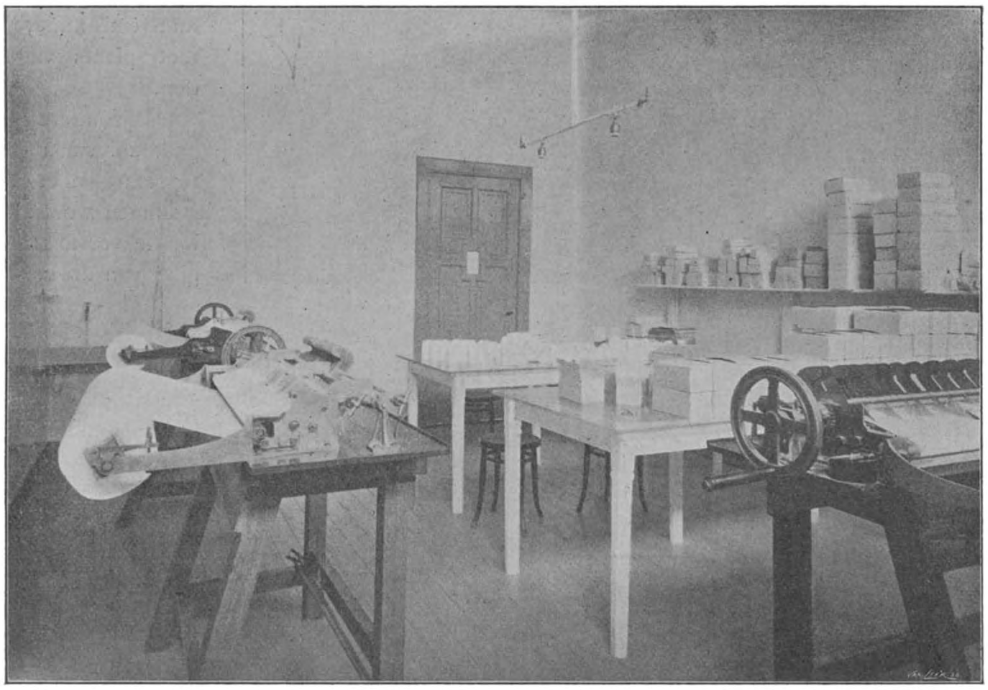

Zwachtelmachines.

van $^1/_{16}$ M. en de patentkokers worden tusschen twee platen spiegelglas verpakt, die niet verder

van elkaar verwijderd zijn dan noodig is voor de beweging der armen en handen, welke door openingen in de impermeabele stof, die aan weerszijden der platen is aangebracht, worden doorgelaten. De werklieden, met de verpakking belast, kunnen op deze wijze ongehinderd met het hoofd boven de aldus afgesloten verbandstof staan, hier ademen en tegelijkertijd al hun bewegingen tusschen de glazen platen gadeslaan, zonder dat het verband gevaar loopt besmet te worden.

Fabricage van zwachtels.

Dat het verpakken van het sublimaatverband in het daarvoor speciaal bestemde lokaal, de „sublimaatkamer", met even groote omzichtigheid moet plaats hebben, spreekt als van zelf, omdat sublimaat, een bij uitstek werkzaam antisepticum, een zeer vergiftige stof is.

Achter de dwarsgang liggen de verschillende door stoom verwarmde droogkamers, waarin een voortdurende bedrijvigheid heerscht. Naast deze, in den linkervleugel, nemen wij nog even een kijkje in het lokaal voor de fabricage van ligaturen, d. z. de antiseptische hechtmiddelen voor wonden, als hechtzijde en catgut in alle verscheidenheden, van draineerbuizen en wat dies meer zij. De bereiding hiervan geschiedt uitsluitend op en in glazen voorwerpen. Met de handen worden de draden en andere ligaturen niet aangevat; hiervoor bedient men zich van glazen klemmen en pincetten, van geflambeerde nikkelen tangen enz.

Vermelden wij eindelijk nog, dat in de bovenste verdieping het magazijn voor verpakkingsmateriaal met een reusachtigen voorraad cartons enz. aangetroffen wordt; voorts de zoogenaamde *Gouvernementskamer* met haar groote provisie onbewerkt verband (o.a. meer dan 75.000 M. gaas), die bij onverwacht inkomende groote orders kan worden aangesproken. Van welke beteekenis een dergelijke extra-stapelplaats voor deze fabriek

Fabricage van antiseptische zwachtels.

is, kan o.a. blijken uit het feit, dat een order van het Hoofdbestuur van het Roode Kruis

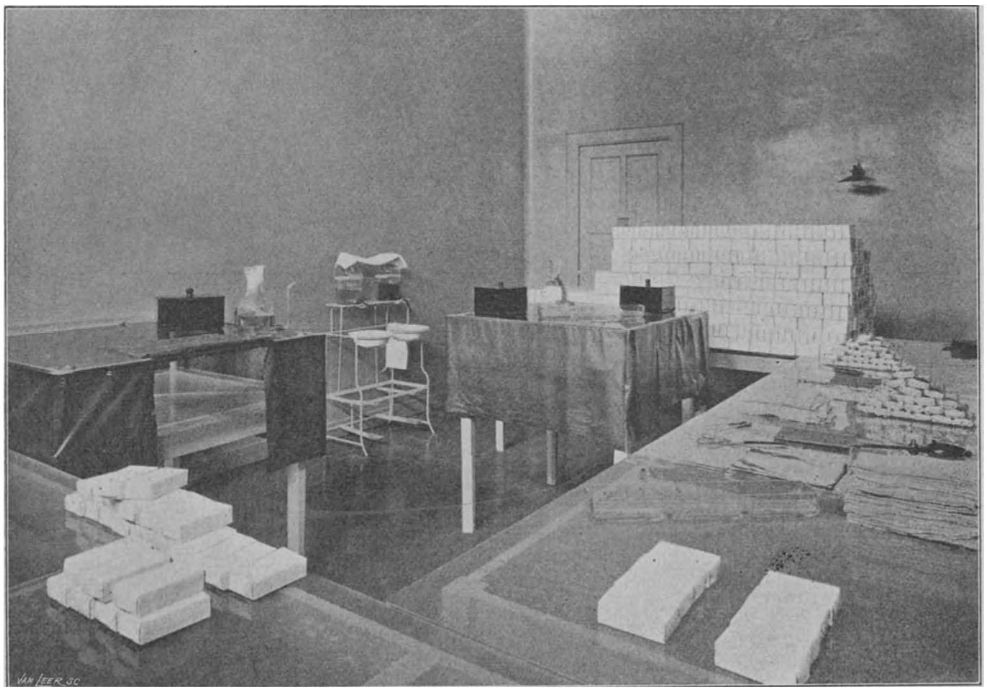

Jodoformverband.

op verbandstoffen, bestemd voor Zuid-Afrika, in tien dagen en twee nachten kon

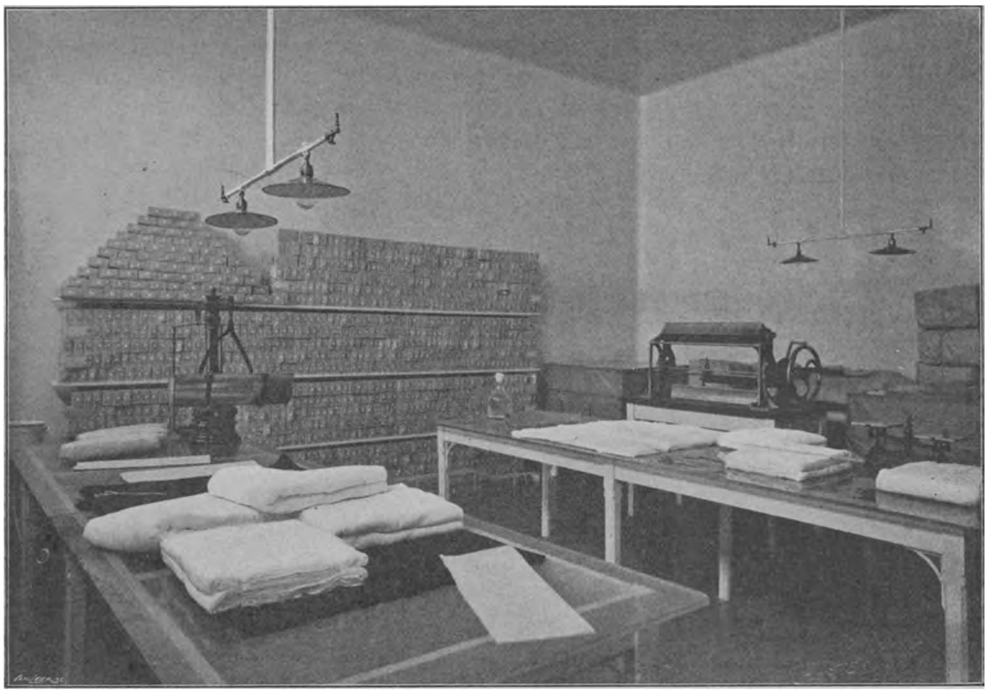

Sublimaatverband.

worden tenuitvoer gebracht, niettegenstaande voor de verzending niet minder dan 125

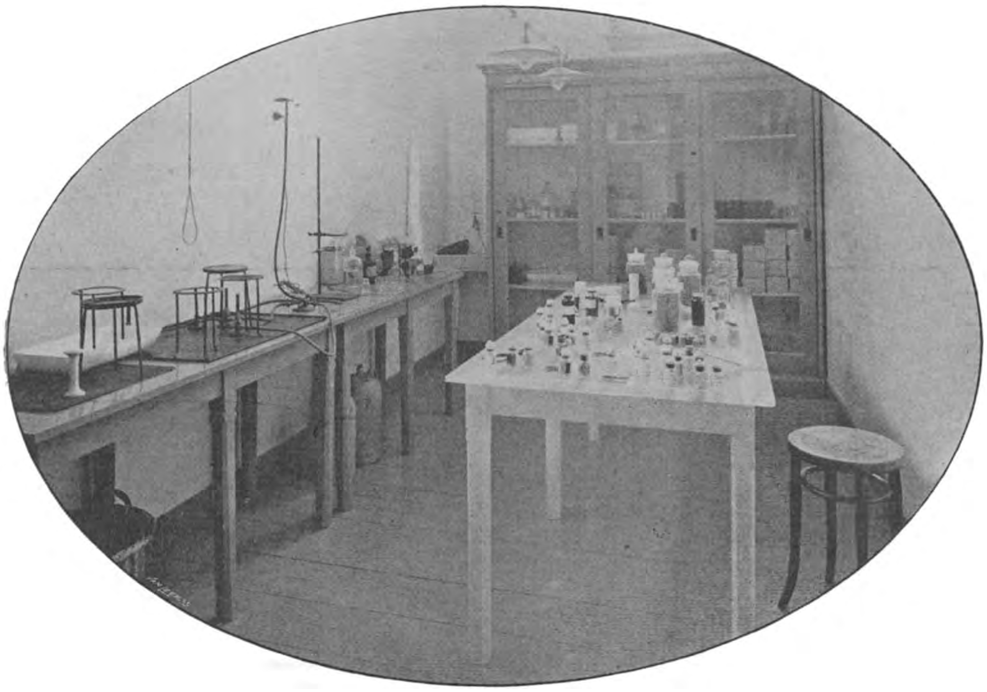

Ligaturen.

kisten, elk ongeveer 100 Kg. wegende, benoodigd waren. Deze werden op 23 December

1899 per stoomschip „Kanzler” verzonden.

Op deze verdieping vinden wij eveneens de ruime recreatiezaal van het personeel en het lokaal voor het inrichten van verbandkisten en -trommels.

Straks, wanneer de nieuwe fabriek bij de oude in gebruik genomen zal zijn, zullen voor de fabricage wederom groote voordeelen behaald worden. Men zal dan, voor zoover dit tot nu toe nog niet kon plaats vinden, elke soort verbandstof in een daarvoor uitsluitend bestemd afzonderlijk lokaal behandelen en de ventilatie in de geheele fabriek mechanisch bewerkstelligen, m. a w. stofvrije lucht invoeren en schadelijke dampen terstond verwijderen. In het lokaal voor de impregnatie van jodoformverband zijn de tafels met geperforeerde platen spiegelglas afgedekt om door middel van de ventilators de met aetherdamp bezwangerde lucht onmiddellijk uit het lokaal naar buiten te voeren. In dit zelfde vertrek is eene inrichting voor de sterilisatie met formaldehyde-dampen onder hooge drukking. Voor het mannelijk èn voor het vrouwelijk personeel zijn in afzonderlijke vleugels van het nieuwe gebouw de verwarmde badkamers voor kuip- en douchebaden reeds gereed, waarvan men verplicht zal worden geregeld éénmaal 's weeks gebruik te maken.

De 125 kisten verband voor Zuid-Afrika.

Wij nemen thans afscheid van de geduldige lezers, die ons op onzen tocht door het fabrieksgebouw hebben willen volgen en eindigen met den welgemeenden wensch, dat onze Nederlandsche Fabriek van Verbandstoffen, te Amsterdam, moge groeien en bloeien.

DE KHEDIVE

EN

Zijn Raadslieden.

Geïllustreerd naar Foto's.

Nu de Khedive van Egypte zijn reis door Europa maakt, is een artikel in dit tijdschrift over de Egyptische regeering in het algemeen zeker voor vele lezers van belang. Ik betreur het echter dat onder de zeventien portretten, welke hier zijn bijeengebracht, niet alle hooggeplaatste personen uit Egypte werden opgenomen.

Degenen evenwel, die een plaats innemen in deze kleine photographieën-galerij, zijn mannen van aanzien en gezag bij de tegenwoordige Egyptische Regeering; doch met dit voorbehoud, dat ik er de portretten bijvoeg van Nubar, Riaz en Tigrane, drie pacha's, die door hun levensloop recht hebben op eene plaats in de nieuwere geschiedenis.

Abbas II.
Khedive van Egypte.

Nubar alleen is dood. Deze waarlijk groote Armeniër, die gedurende de vijftig jaren de schrandere en bekwame dienaar is geweest van zes Onderkoningen, overleed in 1898 op drie en zeventigjarigen leeftijd.

Zijn naam zal steeds in herinnering blijven door drie belangrijke gebeurtenissen:

1e Wegens de hulp, die hij aan Ismaël

heeft verleend om den Sultan te bewegen Ismaël te benoemen tot erfelijk Khedive van Egypte.

2e Wegens het ontwerpen en instellen van de Gemengde Rechtbanken, waardoor het Europeesch civiel Recht in Egypte werd ingevoerd en gewaarborgd.

3e Wegens het toelaten van eene Engelsche bezetting, die hij noodzakelijk achtte in het belang van de welvaart van zijn aangenomen vaderland.

Op het eerste gezicht geeft het portret

Lord Cromer.
Engelsch gevolmachtigde.

van Nubar den indruk van slaperigheid en domheid, maar bij nadere beschouwing kan men toch zeer goed begrijpen, hoe ieder die hem gekend heeft, hem roemt wegens zijn schranderheid, zijn gezond oordeel, zijn geestkracht en zijne minachting voor al wat hij niet begreep of niet wilde begrijpen.

Riaz, de Egyptische Disraëli, zooals wij Nubar den Egyptischen Gladstone kunnen noemen, is eenige jaren geleden afgetreden als minister. Die oude, afgeleefde, strijdlustige Pacha is ruim zeventig jaar. Hij rust nu uit van zijne langdurige en vele gevechten. Ik was getuige van den laatsten strijd (in 1894) en kan zonder aarzelen de verklaring afleggen, dat hij even als Botzaris, de Griek-

Lord Kitchener van Khartoum.
Sirdar van het Egyptisch leger.

sche held, viel „bloedende uit elke ader." Toen hij in 1894 gedurende de ministerieele crisis, die drie maanden duurde, in moeilijkheden verkeerde, zei hij altijd, wanneer men hem iets vroeg, „o, dat moet gij maar aan Tigrane vragen."

Tigrane Pacha, destijds Minister van Buitenlandsche Zaken, zeide dikwijls een half uur later: „Vraag dat liever aan Riaz Pacha." Ik zelf heb dat dikwijls ondervonden, en ik kwam eindelijk tot de slotsom, dat Tigrane, bij het bezigen van die uitdrukking voor een schranderen man wenschte

door te gaan; terwijl Riaz er dan op uit was om als een domoor beschouwd te worden. Maar die voorgewende schranderheid baatte den een al even weinig als den ander zijn voorgewende domheid; zij moesten beiden aftreden, de oude goochelaar Riaz en de kleine jongen met wien hij gegoocheld had.

Tegelijk met Riaz en Tigrane moet ik melding maken van Mazloum Pacha, den tegenwoordigen Minister van Financiën, die in 1894 Minister van Justitie was. Hij vormde met de twee zoo even genoemde Pacha's het triumviraat, dat den jongen Khedive zoo dikwijls in moeilijkheden heeft gebracht. Toen Abbas, bij eene tournée langs den Nijl in Januari 1894, het gewaagd had de Engelsche officieren van een inlandsch regiment te berispen, was hij later genoodzaakt openlijk zijn leedwezen daarover te betuigen. Bij die gelegenheid werd het eerst de aandacht gevestigd op Lord Kitchener, den overwinnaar van Omdurman, die zijn ontslag dreigde te nemen wegens de beleediging, die de Khedive de uniform van de Koningin had aangedaan — de bedoelde uniform was notabene, de Egyptische. De drie ministerieele samenzweerders waren zeer ontsteld. Zij ontvingen mij in eene plechtige geheime zitting in het Helmeeya, het prachtig paleis van Riaz Pacha. Ten slotte hebben zij per telegram uiteen gezet, op welke wijze het veel-betwiste grens-incident moest worden opgevat. — Het gelukte Mazloum in April 1894, als minister van Financiën zitting te verkrijgen in het nieuwe Egyptisch Kabinet. Hij teekent nu de stukken, terwijl de heer Gorst, als financieel Raadsman de zaken regelt.

Mazloum Pacha.
Minister van Financiën.

Riaz Pacha.
De „Disraëli" van Egypte.

Tigrane Pacha.
Gewezen Minister van Buitenlandsche Zaken.

De heer Gorst is een zeer bekwaam financier. Hij was eerst Secretaris bij het Egyptisch consulaat, daarna Onder-Secretaris bij financiën, later Adviseur voor Binnenlandsche Zaken, en tegenwoordig is hij financieel Adviseur — de eerste Britsche

ambtenaar in dienst van den Khedive.

Het portret van den Khedive is het beste, dat er ooit van zijne Hoogheid is gemaakt. Abbas II is een aangenaam mensch en weet zich te voegen naar de omstandigheden. Niettemin haat hij alles wat naar controle of afhankelijkheid zweemt, maar zijn helder oordeel en de strenge opvoeding, die hij heeft gehad, weerhouden hem van tyrannieke handelingen.

Die zucht tot dwingelandij kwam al zeer duidelijk uit bij zijne drie voorgangers, Mohammed Aly, Abbas I en Ismaël. Abbas II is in alle opzichten een verlicht vorst, en wanneer hij geheel vrij was in zijne handelingen, zou hij zeker wel als een trotsch, maar stellig nooit als een onrechtvaardig heerscher regeeren. Hij is bovendien bijzonder gevoelig voor de opinie van anderen. Hij is vijf en twintig jaar oud, rijdt goed paard, doet veel aan muziek en is een groot taalkundige.

Zijn jongere broeder, Mohammed Aly, staat in alle opzichten ver beneden hem; hij is evenwel veel vroolijker, minder berekenend, minder eerzuchtig en eenvoudiger in den dagelijkschen omgang. Dezelfde Europeesche opvoeding heeft van den oudsten broeder een beredeneerd man en van den jongsten een cynicus gemaakt. De een is Muzelman gebleven uit politiek, de ander uit overtuiging.

Mustapha Pacha Fehmy.
President van den Ministerraad.

Fakhry Pacha.
Minister van Openbare Werken.

Nubar Pacha.
De „Gladstone" van Egypte.

Na de vorsten dienen wij nu het eerst te spreken over de twee bekende mannen van het hedendaagsche Egypte; de weinige ruimte verbiedt ons evenwel meer dan een enkel woord te wijden aan Lord Cromer en Lord Kitchener. De eerste is weduwnaar, de tweede is nooit getrouwd geweest; zij hebben beiden meer dan vijftien jaar gewijd aan de belangen van „Engeland in Egypte."

Terwijl Lord Cromer van af 1884 steeds langzaam aan zijn doel trachtte te bereiken, heeft de beroemde Sirdar zich altijd verzet tegen dat gedwongen „niets doen." Wanneer Lord Kitchener zijn wil niet had doorgezet, zou Soudan nu nog niet heroverd zijn en als de Sirdar geheel vrij was geweest in zijne handelingen, zou Egypte reeds vijf jaar geleden Omdurman aan zijn gezag hebben onderworpen.

Kolonel Reginald Wingate heeft na Lord Cromer en den Sirdar meer dan ieder ander bijgedragen tot de herovering van Egypte's verloren provinciën. Als het hoofd van het Informatie-Departement van 't Egyptisch leger heeft hij jaren achtereen spionnen naar Soudan gezonden en is het hem gelukt Fathers Ohr-Walder en Slatin Pacha uit Omdurman te laten ontvluchten; hij was tevens in staat de autoriteiten voortdurend op de hoogte te houden omtrent de plannen en hulpbronnen van den Kalief. De heer Reginald Wingate is een aangenaam mensch, een goed soldaat en tevens, hoe vreemd het ook moge klinken, een geleerde en een diplomaat.

Slatin Pacha, een van Gordon's luitenants,

De heer Douglas Dunlop.
Inspecteur van het Onderwijs.

De heer Gorst.
Financieel Adviseur.

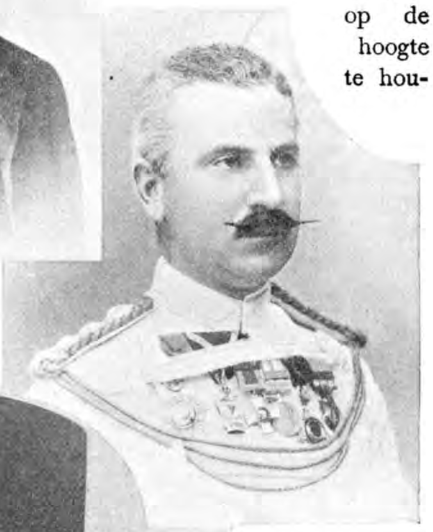

Kolonel Reginald Wingate.
Chef van het Informatie-Bureau.

heeft zijn leven en zijn vrijheid te danken aan kolonel Wingate. Slatin is bekend wegens zijne persoonlijke dapperheid en wegens die onbegrijpelijke *bonhomie*, die hem in staat stelde elf jaren van harde slavernij te verduren zonder ooit zijn geestkracht of zijn opgewektheid te verliezen, hoewel hij voortdurend met den dood bedreigd werd.

Slatin Pacha zal nu eerdaags aan het hoofd van de expeditie tot onderzoek en economische ontginning van Soudan, zich naar Omdurman begeven. Vandaar zullen de leden van de expeditie uitgaan naar verschillende richtingen om hun werk te beginnen. Er is in Engeland eene maatschappij opgericht, die op grond van de uitkomsten der expeditie de ondernemingen, die in Soudan succes beloven, in 't leven zal roepen.

Sheikh-el-Bakry.
Afstammeling van Mohammed.

Een van Lord Cromer's ambtenaren, die ook zeer veel in Egypte heeft gedaan in het belang van Engeland, zonder dat het algemeen bekend is geworden, is de heer Douglas Dunlop, Hoofd-Inspecteur van het Onderwijs. Hij werd door Lord Cromer belast met de taak om al wat Fransch was zooveel mogelijk uit Egypte te weren en op alle Rijksscholen de Engelsche taal te laten onderwijzen.

Boutros Pacha Ghali.
Minister van Buitenlandsche Zaken.

Mustapha Pacha Fehmy is de President van den Ministerraad — een ideaal Egyptisch Premier voor de Engelsche aangelegenheden. Hij heeft vrijzinnige denkbeelden voor al wat hervorming is en hij is bijzonder inschikkelijk voor de bezetting. Toen Riaz zijn ontslag kreeg en Nubar zich terugtrok uit zijne hooge positie, werd Mustapha Fehmy door Lord Cromer bij den Khedive aanbevolen in het jaar 1896.

Boutros Pacha Ghali, Minister van Buitenlandsche Zaken, is de eenige „Kopt" in

het tegenwoordige Kabinet. Hij was evenals Mazloum Pacha lid van de Riaz en Nubar kabinetten, en ten tijde van het grens-incident was hij in het geheim den drie samenzweerders gunstig gezind. Maar hij behield zijne positie ook na die crisis en hij wordt over 't geheel als een welwillend pacha beschouwd.

Fakhry Pacha, tezelfdertijd Minister van Openbare Werken is, al wat Engelsch is, bijna openlijk vijandig toegedaan. Hij heeft ook zitting gehad in verscheidene ministeries, waarin hij zijn invloed altijd krachtig heeft doen gelden. Prins Fuad Pacha, de oom van den Khedive, bemoeit zich niet met de staatkunde, maar gaat veel vriendschappelijker om met zijn neef dan de meeste andere prinsen. De aanslag, die eenigen tijd geleden door de omgeving van den Khedive op zijn leven werd gedaan, gaf dan ook aanleiding tot een groot hofschandaal en verwekte ongetwijfeld een geduchten schrik bij allen die daarbij tegenwoordig waren.

Prins Mohammed Aly.
Broeder van den Khedive.

Prins Fuad Pacha.
Oom van den Khedive.

Lord Cromer is het erfelijk hoofd van den Islam, den Sheikh-el-Bakry, bijzonder genegen. De Sheikh-el-Bakry is nog slechts een en dertig jaar oud; hij is een zeer schrander Oosterling en doet zijne afstamming in rechte lijn van Aboe-Bekr, den oom van den Profeet alle eer aan.

Ik heb er reeds op gewezen, dat in deze photographieën-galerij verscheidene bekende raadslieden van den Khedive Abbas ontbreken. Doch een overzicht van de geschiedenis van Egypte na 1892, hoe beknopt het ook moge zijn, is toch zeker onvolledig, wanneer daarin geen melding wordt gemaakt van den heer Elwin Palmer, bij zijn leven Financieel Adviseur, die evenals zijn voorganger, den heer Edgar Vincent, heeft afgezien van de bureaucratie om zich te kunnen wijden aan het beheer van een groote bank.

De heer Elwin Palmer heeft zeer veel invloed uitgeoefend op de regeeringsdaden van den Egyptischen vorst.

Abbas Pacha, de Khedive van Egypte heeft nu een zoon en erfgenaam, prins Abd-el-Moneim, ongeveer twee jaar oud. Wat de toekomst ook voor prins Abd-el-Moneim moge beschikt hebben, hij zal in elk geval met trots terug kunnen zien op de hoogst merkwaardige Oostersche Dynastie, waartoe hij behoort.

Prins Tschoen, de zevende zoon van Keizer Taou-Kwang en de vader van Keizer Kwang-su. Prins Tschoen was de eigenlijke vader van de hervormings-beweging in China. Hij was Minister van Marine en bezocht als zoodanig Port Arthur, Tschi-foe, Tientsin en andere kust- en handelsplaatsen, ontving daar een diepen indruk van de Westersche beschaving, en erkende de noodzakelijkheid van ten minste eenige Westersche denkbeelden over te nemen. Van hem heeft Keizer Kwang-su zijn eerste onderricht in die Europeesche aangelegenheden ontvangen. De dood van Prins Tschoen is een groot verlies geweest voor de zaak van den vooruitgang.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

Dat de toestand in het „Hemelsche Rijk" lang niet altijd „hemelsch" is, is helaas maar al te duidelijk gebleken uit het bericht van den moord op den Duitschen Gezant, Baron Von Ketteler, den 16den Juni gepleegd — een bericht, dat in Europa groote ontroering heeft te weeg gebracht.

Op het oogenblik, dat wij dit artikel schrijven, is men nog in het onzekere omtrent de overige Europeesche gezanten en dus ook omtrent den minister-resident Knobel, den flinken en wakkeren vertegenwoordiger van ons rijk. Men vreest evenwel, dat ook zij het treurige lot van den Duitschen Gezant hebben ondergaan.

Reeds sedert lang hadden in China gebeurtenissen plaats gehad, die ongerustheid baarden. In de eerste plaats de staatsgreep, waardoor de Keizerin-weduwe de geheele macht in handen kreeg, daarna de storing in het verkeer op den spoorweg Kau-mi, die door opstandelingen werd bedreigd; in Februari de troebelen te Changtoung en verder de vele bewijzen van vijandschap tegen de vreemdelingen en de Christenen, en het vermoorden van zendelingen in het Zuid-Westen van het Chineesche Rijk.

Het geheele Chineesche volk is in dezen strijd betrokken. De Chineezen zijn woedend wegens den afstand van grond in Port-Arthur, Kiou-tsjou en op andere plaatsen; en hun gevoel van vijandschap tegen de vreemdelingen, waarmee zij evenzeer Japanneezen als Europeanen bedoelen, is daardoor nog steeds toegenomen. Het geheele volk neemt dan ook deel aan den strijd tegen de „vreemde duivels," en het zal ongetwijfeld met veel moeite en zware opofferingen gepaard gaan om de crisis tot een oplossing te brengen.

Wij laten hier een uittreksel volgen uit een brief van een in Engeland wonenden Bokser, waarin het oordeel van de Chineezen over de Westersche beschaving al zeer duidelijk is uiteengezet, en waaruit dan ook tevens de aanleiding tot de ongeregeldheden gemakkelijk is op te maken.

„De Westersche beschaving," zegt hij, „is in onze dagen een paddestoel, een ding van gisteren; de Chineesche daarentegen is vele eeuwen oud, daarom gelooven wij dan ook dat wij de Europeanen minstens twee eeuwen vooruit zijn. Ook bij ons is er een tijd geweest, dat wij een strijd om het bestaan voerden, dat wij jacht maakten op rijkdommen; ook wij hadden onze uitvindingen en kenden het kruit en de boekdrukkunst en wat al niet meer. Maar wij

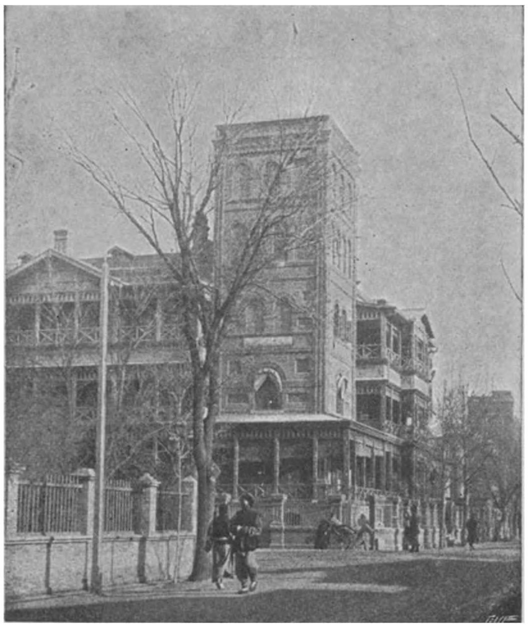

De Hoofdstraat van Tientsin.

hebben lang genoeg geleefd om in te zien, hoe onnoodig dat alles is. Wij hebben onze tijden van twijfel en van fanatisme gehad, wij zijn onverdraagzaam geweest, doch dat alles was vóór meer dan duizend jaren.

„Thans zijn onze hartstochten en onze eerzucht overgegaan in de meer bescheiden wenschen naar rust en kalmte hier op aarde; onze godsdienst is ons tot een levensphilosophie geworden.

„Wanneer een Chinees meer aardsche goederen bezit dan zijn bloedverwant, dan is het zijn grootste genot zijn vermogen met dezen te deelen. En wij, Chineezen, houden ook nimmer op met werken, de arbeid is als het ware een deel van ons zelf geworden, een deel van onze genoegens, omdat hij een deel is van onzen plicht.

„Men meent in Europa, dat wij leven in onwetendheid, vuilheid en luiheid, maar dat is niet waar. Wij hebben het in China zoo goed, als wij het maar verlangen kunnen, en niemand kan ons iets beters brengen. En nu komt gij, Europeanen, uit uwe Westersche Wereld tot ons met hetgeen gij nieuwe denkbeelden noemt; gij brengt ons uwen godsdienst — een kind van 1900 jaren —; gij eischt, dat wij spoorwegen bouwen, opdat wij met een haast, die voor ons niet de minste bekoring heeft, van de eene plek naar de andere zouden kunnen vliegen; gij wilt fabrieken bouwen en daardoor onze kunsten en bedrijven verdringen.

Tooneelen bij het spoorwegstation van Tientsin.

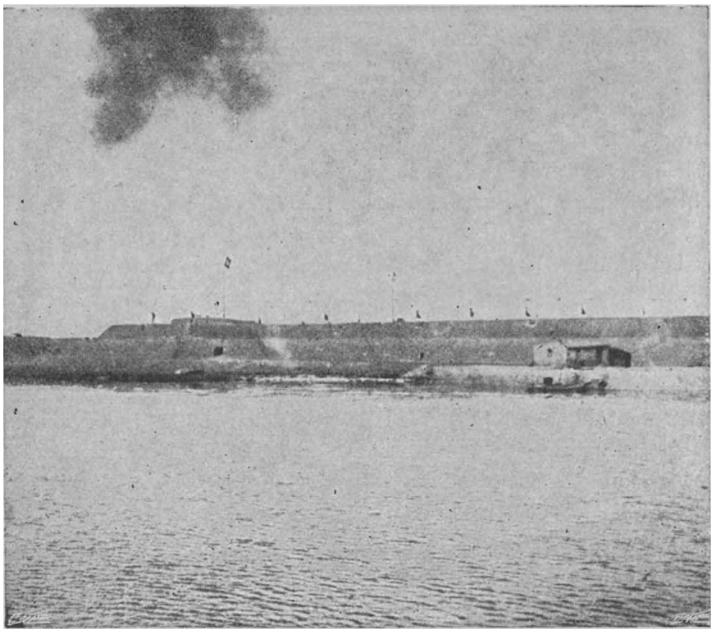

De Taku-forten, die door de gezamenlijke vreemde vlooten werden gebombardeerd en bezet.

„Welnu, Europeanen, daartegen verzetten wij ons. Wij willen vrij blijven in ons schoone land en de vruchten van onze eigen ervaring plukken.

„Wanneer wij u vriendelijk verzoeken heen te gaan, weigert gij; en gij dreigt ons zelfs, wanneer wij onze havens, ons land en onze steden niet voor u openzetten.

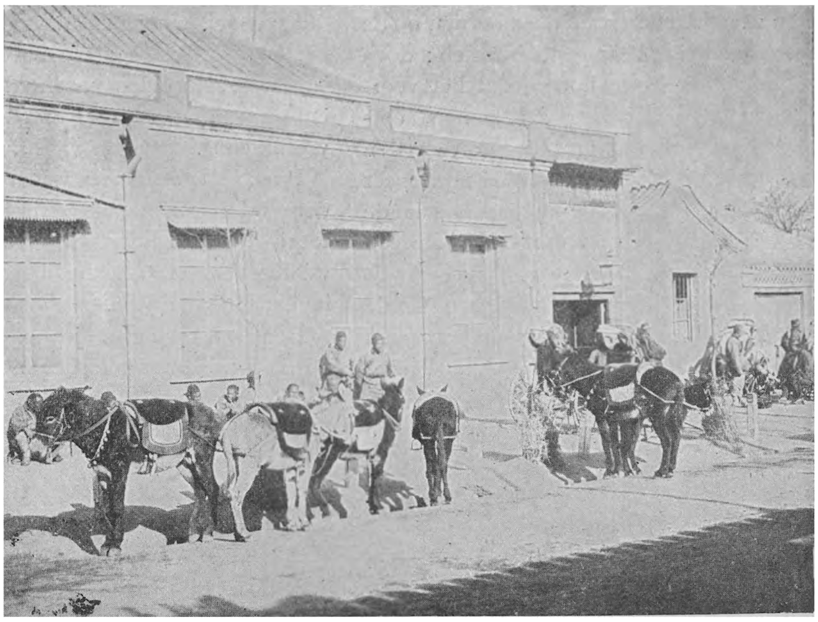

Het „Hôtel de Peking," te Peking.

„Daarom zijn wij, leden van de Broederschap der Boksers, na rijp beraad tot de erkenning gekomen, dat er geen ander middel is om ons van u te ontdoen, dan door u te dooden. Wij zijn niet bloeddorstig, maar wanneer uw eigen gevoel voor recht blijft zwijgen, dan staan wij tegenover het feit, dat er geen andere uitredding voor ons is, dan een einde aan uw bestaan te maken.

„Neemt toch uwe zendelingen weg; zij komen tot ons met een godsdienst, waarover zij het zelf niet eens zijn. Geen wonder dus, dat wij er niet naar luisteren.

„Indien wij uwe spoorwegen en fabrieken

wenschten, dan konden wij ze immers koopen; maar wij willen ze niet hebben, want wij hebben geleerd zonder die dingen tevreden te zijn. En toch wilt gij ons dwingen ze te koopen; is dat rechtvaardig?

„Gij maakt een heel misbaar, omdat wij geen soldaten zijn; wij hebben echter opgehouden soldaten te zijn, toen wij beschaafd werden. De oorlog is barbaarsch!"

. . . .

Het consulaire corps te Tientsin heeft thans voorgesteld om door een soort bedreiging, van de Chineesche Regeering te trachten het leven te redden van de 700 Europeanen, (waartoe ook de gezanten behooren), die in Peking zijn ingesloten. Dat middel zou namelijk hierin bestaan, dat men de bevolking bedreigt met verwoesting der graven van de voorouders der keizerlijke familie bij Peking. Zulk een bedreiging moet stellig indruk maken in een land, waar de eeredienst der dooden en der voorouders zoo hoog wordt gehouden als in China.

't Is duidelijk, dat de consuls te Tientsin een afdoend middel te baat willen nemen, om het voortzetten van de moorden op de Europeanen in Peking te beletten; doch het is niettemin te hopen, dat het voorstel niet tot uitvoering zal komen, omdat de schending van die graven den haat tegen de vreemdelingen nog meer zou aanwakkeren en de nu reeds bestaande veete daardoor wellicht onuitwischbaar zou worden.

Het volgende wordt gemeld betreffende den staatsgreep door Prins Toean, den vader van den troonopvolger, te Peking volvoerd.

Het bericht is afkomstig van invloedrijke Chineezen en dateert van 24 Juni.

Generaal Yoeng-Loe, commandant van het legerkorps in het Noorden, die steeds de onderwerping der Boksers heeft voorgestaan, drong er op aan, dat de memorie gunstig ontvangen zou worden en dat men de noodige maatregelen zou nemen. Volgens zijn meening was het, in het belang van China en van de dynastie, noodig, dat die beweging, welke zou leiden tot ernstige verwikkelingen met de mogendheden, onmiddellijk onderdrukt zou worden.

De keizerin-weduwe verklaarde, wellicht wat onverwacht, dat zij geheel was vóór het advies van generaal Yoeng-Loe en dat het haars inziens onmogelijk was, een anderen weg te kiezen. Hierop is Prins Toean op hartstochtelijke wijze opgetreden. Er volgde een tooneel van groote verwarring, maar de Prins stond er op, gehoord te worden, en verklaarde, dat het voor hem, als vader van den troonopvolger, plicht was, het erfdeel van zijn zoon te beschermen. Hij zou dat doen, het mocht kosten wat het wilde. In zijn houding werd hij gestend door Kang-Yi, en te zamen namen zij de verantwoordelijkheid voor het verklaren van den oorlog aan de mogendheden op zich.

Daarop stormden zij de vergaderzaal uit en hieven den kreet aan: „Weg met de vreemdelingen!"

Het gevolg was overweldigend.

De paleis-eunuchen, de ambtenaren van elken rang, de geheele bevolking van de Tartaren-stad, allen namen den kreet over en grepen de wapens, om de ongelukkige vreemdelingen aan te vallen.

Prins Toean riep een wacht op en plaatste den keizer en de keizerin-moeder onder toezicht, hen feitelijk beroovende van elke waardigheid en zelf het beleid van zaken in handen nemende.

Den ongelukkigen jongen keizer werd de keus gegeven tusschen den dood door vergif of door het zwaard. Hij koos het eerste. De keizerin-moeder werd genoodzaakt zijn voorbeeld te volgen; maar toen dit bericht werd afgezonden, was zij nog in leven.

Yoeng-Loe werd op straat door het gepeupel aangevallen en ontkwam ternauwernood. Daarop volgde de aanval op de huizen der gezanten.

President Steyn te midden van zijne vrienden te Kroonstad.

Goeden Nacht!

DOOR

J. A. HOLTROP.

(*Succes-voordracht van* Mevr. B. HOLTROP VAN GELDER.)

Dat is te zeggen — 'k wil u nog niet groeten
  En slapen gaan — o, neen, integendeel!
Vlijt u nog eenmaal luist'rend aan mijn voeten;
  Ik hoop, dat 'k u ook deez' keer niet verveel. —
Gebaar, mimiek, verschillende betoning
  Verand'ren, wat men spreekt, met toovermacht...
Kent gij mijn vers?... dan vraag ik u verschooning;
  't Is 't overoude thema: goeden nacht.

De goudtoorts daalt en gaat ter kimme neigen,
  De moeder vlijt haar bloeiend kind ter rust;
Het wiegelied sterft weg in plechtig zwijgen,
  En eind'lijk heeft zij de oogjes toe-gekust.
Daar ligt het als omwuifd door eng'len-vleug'len,
  Een mooie bloem, die reinheid tegenlacht —
De moeder kan haar hartelust niet teug'len
  En fluistert kussend: liev'ling, goeden nacht!

In 't volle licht, bij vroolijk-drukke gasten,
  Toeft nog de knaap, het hart door pret verruimd.
„Voort — roept papa — laat mij 't niet weer gelasten!
  „Allo, naar bed! — en niet de school verzuimd!
„Geen scheef gezicht! — laat jou geen kik ontglippen!
  „Gauw slapen, — anders weet je wat je wacht..."
De jongen gaat met trillerende lippen
  En roept weerbarstig, kortaf: goeden nacht.

Twee harten hunk'ren naar het zalig uurtje
  Als 't nachtegaaltje zingt en 't maantje lacht...
En Amor stookte intusschen 't minnevuurtje,
  Tot hij in 't eind hun zielen samenbracht.
Nu wordt gekust, gekoosd in 't ruischend loover,
  En trouw gezworen spijt alle aardsche macht...
Daar knakt een tak:... 't is uit met 't mingetoover...
  Ze ontvliedt zijn arm en hij zucht: goeden nacht.

Een brave man komt eind'lijk thuis bij 't vrouwtje,
  Vermoeid, gerookt, naar ziel en lichaam mat,
Wijl in de soos bij 't prettig avondkoutje
  En kaartspel hij zijn vrouw vergeten had.
Zij wachtte menig uur in angstig beven...
  Hij gromt haar toe: „Waarvoor houd jij de wacht?"
Slechts een bevroren zoen nog kan hij geven;
  Dan geeuwt hij slaaprig-huivrend: goeden nacht.

Mevrouw van X gaat weer op thee-visite
  Bij haar vriendinnetje mevrouw van Q...
Gehekeld en bespot wordt heel d' elite,
  En groot en klein passeert er de revue.
Maar menig steekje geven z' ook elkander,
  Terwijl het honigmondje snoezig lacht.
Op huicheltoon wenscht eind'lijk d' eene d' ander,
  Met haat in 't hart, heel lievig: goeden nacht

Zij zaten nog, de vroolijke gezellen,
  Bij 't vonk'lend glas en zongen 't joligst lied.
Daar kwam het ooster-schemerlicht vertellen
  Dat ook de blijdste nacht ten einde vliedt.
Zij trekken huiv'rend, zingend door de straten,
  Tot d' eerste groep ginds bij een hoekhuis wacht;
Hier gaan z' elkaar naar alle kant verlaten
  En ieder roept: goê-nacht, goej'nacht,
        (*met diepe, zware stem*) goej'nacht!

Het bal verlaat een schitt'rende kokette;
  Een drom van heeren vormt een dichte muur.
Niet een, die niet op al haar wenken lette,
  Niet een, wiens oog niet gloeit van tintlend vuur.
Zij speurt vol vreugd hoevelen zij doet lijden,
  En spot-lacht om de hulde haar gebracht...
Zij wuift en groet en knikt naar alle zijden
  Triumf-bewust: Goê-nacht!.... goê-nacht!
        (*zeer zacht*) goê-nacht!

Een speler zit verhit aan 't groene laken
  En zet... en zet... hij weet niet meer hoeveel —
Een rilling glijdt soms langs zijn bleeke kaken...
  Eens komt 't Geluk! — eens wordt het toch zijn deel!...
Vergeefs! — zijn hoop vervliegt in leege kilte...
  Hij waagt zijn laatste geld op nummer acht...
De kogel rolt... daar schalt door doodsche stilte:
  Tien wint! — Dof kreunt de speler: goeden nacht.

Een Bacchus-vriend heeft lustig door-gedronken,
  In stroomen vloeide 't gouden druivenbloed.
Nu is hij van zijn stoeltje weggezonken,
  En ligt te droomen wonder-zacht en zoet.
De kastelein schijnt met den klant bewogen,
  En spreekt: „Mijn vriend, je ligt daar niet te zacht!
Kom aan, 't wordt tijd om thuis wat op te drogen"...
  En 't wank'lend lichaam stamelt: goeden nacht!

Een dichter leest voor vrienden, die nog gloeien
  Voor woord en lied, een dicht vol schoonen klank,
Welks verzen breed soms, dan weer smeltend vloeien
  En ieder zegt aan 't eind hem hart'lijk dank.
Slechts een zwijgt stil en is in slaap gezonken;
  Hij had verbrast den heelen voorgen nacht
En hoorde niet hoe schoon die zangen klonken...
  Zijn buurman spot: jij in dien hoek, goê-nacht.

Aan d' open groeve staat een invalide,
  Een traan in 't oog... Helaas, zijn makker dood!...
Die borst, die eens van heilig krijgsvuur ziedde,...
  Zoo vaak gespaard, waar kogelregen floot!...
Hoe menig feit doemde op uit vroeg're dagen!...
  Hoe menig waagstuk door hen saâm volbracht...
Hij ging alléén... alléén naar 't graf gedragen!...
  En treurig bromt de snorbaard: Goeden nacht!

Zoo zou ik lang nog kunnen varieeren
  En ernst en luim bont weven door mijn lied.
De Genestet zei eens: Houdt steek! mijn-heeren...
  Ik zeg: houdt maat! te veel baart vaak verdriet!
Misschien heb ik u al te lang gesproken
  En hebt u zelfs aan heengaan al gedacht...
Welnu, dan snel mijn voordracht afgebroken
  Met een recht hart'lijk: Allen goeden nacht!

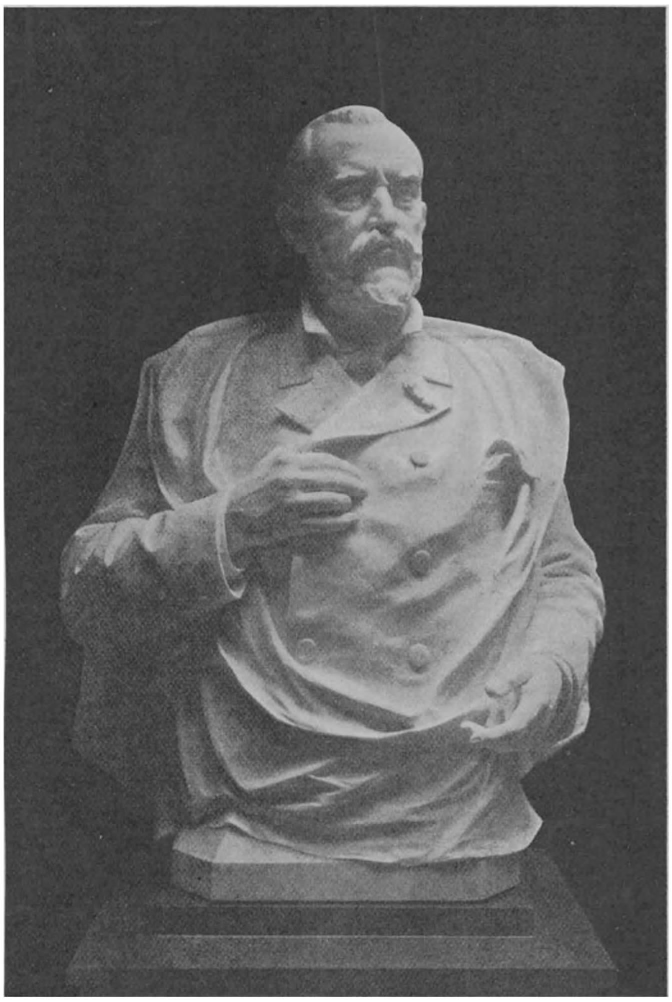

JOHANNES BOSBOOM.
(NAAR DE MARMERBUSTE VAN BART VAN HOVE).

IN DE GROOTE KERK TE BREDA.

Religieuse Schilders.

JOHANNES BOSBOOM

DOOR

DR. W. HAVERKAMP.

In de kunstzalen van de Maatschappij „Arti et Amicitiae" te Amsterdam wordt dezer dagen aan het Nederlandsche volk een weldaad bewezen en zijn Koningin doet daaraan meê. Uit de Koninklijke en andere particuliere verzamelingen zijn aldaar zooveel mogelijk werken van Johannes Bosboom bijeengebracht, en wien het voorrecht te beurt mag vallen aan deze Tentoonstelling een bezoek te brengen, hij zal zeker vandaar terugkeeren met de innige verzekerdheid, dat ook deze schilder Godsdienst op zijn doeken en teekeningen heeft aanschouwelijk gemaakt en dat de aandachtige beschouwing zijner werken in waarheid religieuse indrukken te weeg brengt.

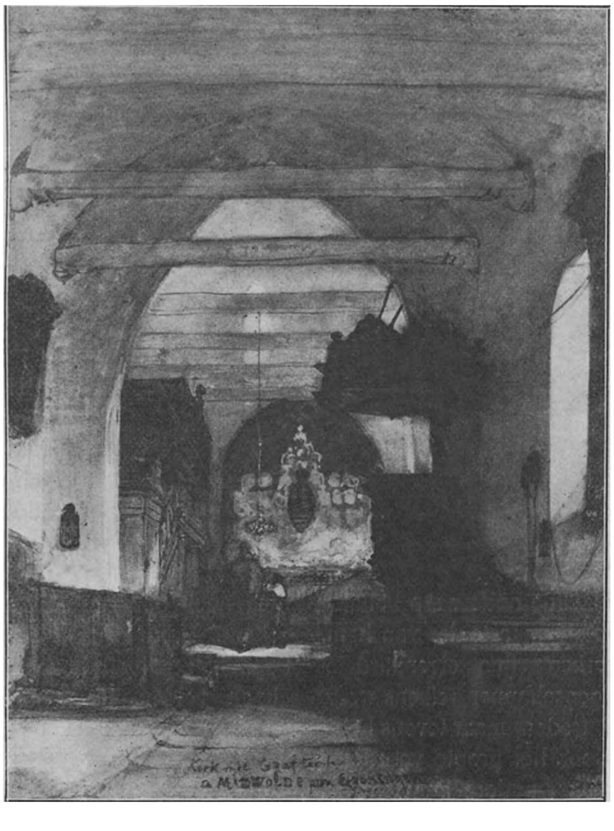

Kerk en Graftombe te Midwolde (Gr.).

Het is goed gezien, dat men in onze dagen zich hoe langer hoe meer beijvert om Tentoonstellingen in het leven te roepen, waar de werken van slechts één meester te aanschouwen zijn. Dáár alleen kan de groote menigte

zich tamelijk wel indenken in het willen en bedoelen van dien Kunstenaar, en althans eenig inzicht erlangen in zijne ontwikkeling en alzoo niet zonder vrucht het genot smaken van Kunstbeschouwing. Wel bestaat dan het gevaar, dat zulk eene tentoonstelling niet geheel vrij zal blijven van eentonigheid, in zooverre een artiest

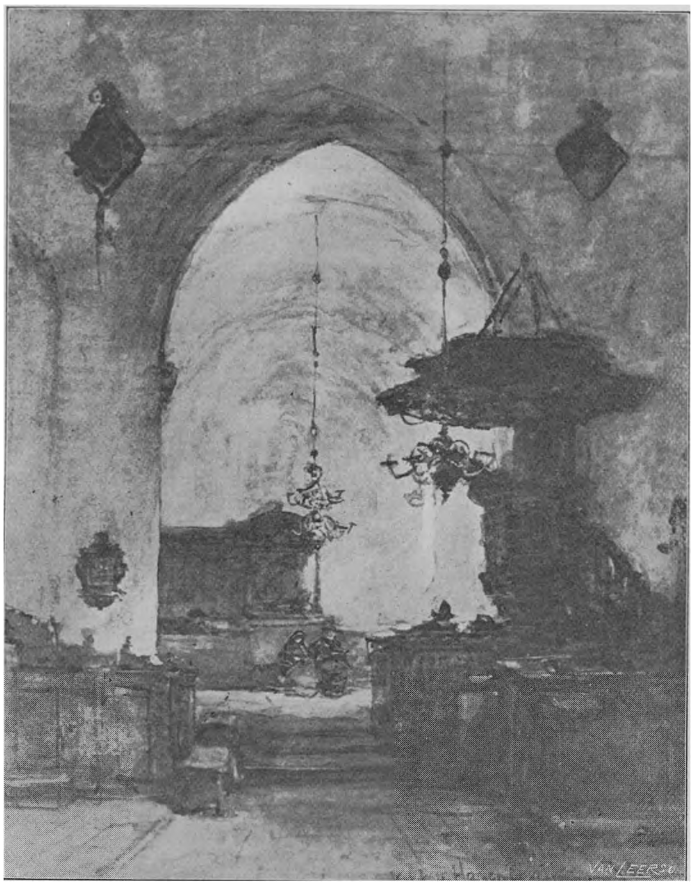

meestal telkens hetzelfde onderwerp behandelt, of althans op de meeste der van hem saâmgebrachte werken zijne eigenaardige bedoelingen en eigenschappen telkens weêr op den voorgrond treden, maar tevens hebben zij juist daardoor het groote voordeel, dat hetgeen hem van andere kunstenaars kenmerkend onderscheidt, van lieverlede ook den niet-deskundige hoe langer hoe duidelijker in het oog springt.

Vooral bij Bosboom bestaat het bovengenoemde gevaar natuurlijk in hooge mate, omdat hij bijna altijd hetzelfde onderwerp heeft behandeld. Maar het behoort juist integendeel tot zijne buitengewone verdiensten, ja is misschien zijn zeer bijzondere roem, dat geen beschouwer ooit moede wordt bij het staren op zijne talrijke kerkportalen en zuilengangen, omdat het hem gelukt is op schilderijen en teekeningen, die bij den eersten oogopslag niet veel van elkaar schijnen te verschillen, de majesteit van hooge kathedralen telkens weêr op andere wijze tot ons te doen spreken, maar altijd zóó dat zulk een kunstbeschouwing onze aandacht en inspanning met een weldadige wijding van ons innigst godsdienstig gevoel beloont.

* * *

Het leven van Bosboom heeft zich in zóóver kenmerkend van de lotgevallen van andere artiesten onderscheiden, dat hij niet zooveel miskenning noch ook zooveel stoffelijke ontbering gekend heeft als zij. „De kunst van Bosboom", zegt een bevoegd beoordeelaar [1], „heeft zelden tegenspraak ontmoet, zoomin bij leeken als bij kenners. Bij hem doet zich het verschijnsel voor, dat zijne werken, van vroeger of later tijd, met schier eenstemmige waardeering zijn ont-

[1]) H. L. Berckenhoff in 1891.

vangen. Geen zijner gildebroeders van den eersten rang, uit onze moderne kunst-periode, deelt met hem dit voorrecht... Een werk van Bosboom is bijna altoos zonder bedenken aanvaard en de stem eener bewonderende critiek loste zich op in den lofzang van het groote publiek." Reeds op 14jarigen leeftijd wordt zijn aanleg voor teekenen erkend en hem de gelegenheid oud zag hij zich te Antwerpen de groote medaille toegekend, die toegewezen werd „aan die artiesten, die het meest hebben toegebracht tot de glorie van het tweedeeeuwfeest van Rubens (1840). Daarop volgt in 1842 te Brussel de gouden medaille voor zijne schilderij „Lux in tenebris" en, na eene opeenstapeling van allerlei eerbewijzen, in 1856 voor zijne schilderij voorstellende

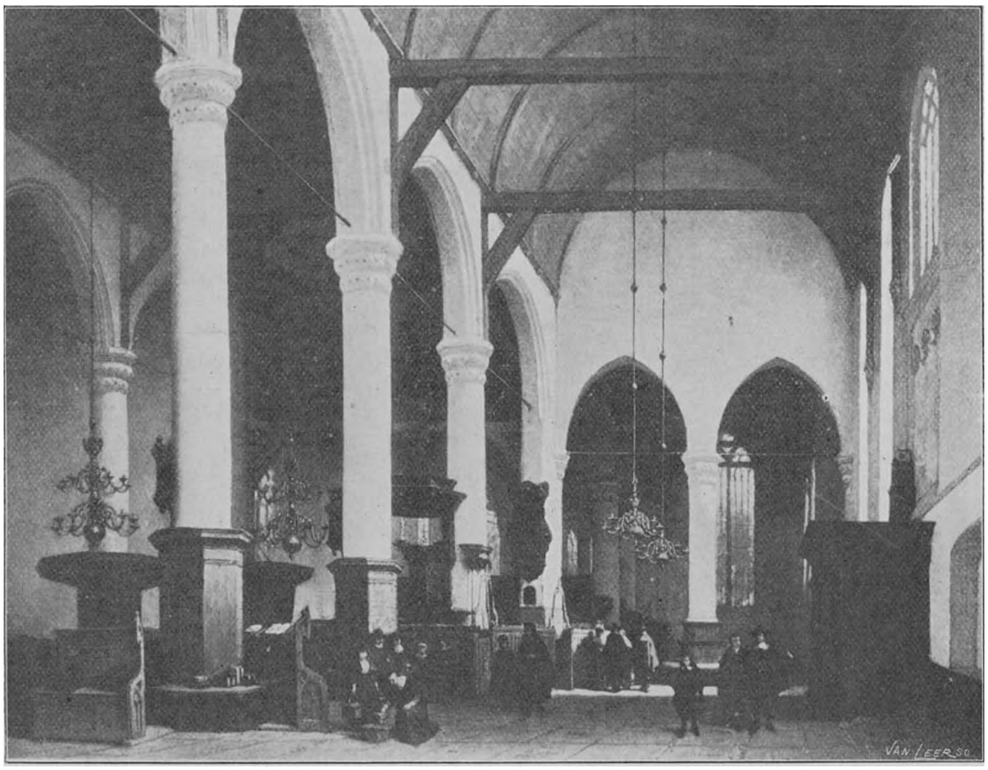

geschonken, zich daarin bij voorkeur te oefenen en nauwelijks achttien jaren oud verbaast hij reeds de bezoekers eener Tentoonstelling te Rotterdam, door zijn voorstelling van de St.-Janskerk te 's Hertogenbosch en wordt twee jaren later luide geprezen om eene andere schilderij, waarop eene kerk door een gouden zonnestraal verlicht en verheerlijkt wordt. Met een „Stadsgezicht met schepen" verwierf hij zich op negentienjarigen leeftijd te Amsterdam zijne eerste medaille en nauwelijks drie en twintig jaar „de St.-Jakobskerk te 's Gravenhage", de Belgische ridderorde van Koning Leopold En toch moest het nog een dertigtal jaren duren eer deze kunstenaar de hoogte zijner ontwikkeling bereiken en zijne meesterstukken vervaardigen zou.

Op 18 Februari 1817 te 's Gravenhage geboren, is Bosboom eerst in 1851 gehuwd met Mejuffrouw Anna Louise Geertruida Toussaint, welke echtverbindtenis ondanks

hun verschil in levensopvatting, wederzijds zóó door een hoog en edel zieleleven gewijd was, dat deze 35 jaren voor beide, totdat de dood van Mevrouw Bosboom op 13 April 1886 daaraan een einde maakte — een bron waren van ongestoord en toenemend geluk. Hadden beiden een hooge opvatting van het leven, zoodat zij beiden en te zamen in onophoudelijke studie en ijverig arbeiden hun roeping trachtten te verwezenlijken, twee zulke rijk begaafde geesten moesten onwillekeurig een machtigen invloed op elkander uitoefenen, die niet anders kon dan bevorderlijk zijn aan een hoog en rein geluk.

Wat Bosboom betreft, hij was even verstandig als beminnelijk en ieder die zich reeds bij een eerste ontmoeting aangetrokken gevoelde door zijn wellevende innemendheid, werd straks onweerstaanbaar geboeid door zijn onderhoudend gesprek, waarin hij immer geestig en steeds met vurige bezieling over allerlei onderwerpen steeds belangrijke en meest zeer oorspronkelijke opmerkingen wist ten beste te geven. Zoo was Bosboom groot en goed en gelukkig; dat hij een buitengewoon gevoel van eigenwaarde had, zoodat hij zich van zijn grootheid als kunstenaar ten volle bewust, zich niet ontzag zijn eigen werken meer dan eens te prijzen, was misschien meer een gevolg van den voorspoed, die steeds op het gebied der Kunst zijn deel was geweest, dan dat ze hem als een opzettelijke aanmatiging mag worden aangewreven. Tegenover het talent van zijn vrouw daarentegen was hij vol van kinderlijke bewondering, zoodat hij de eenvoudige kamer, waar zij hare meesterwerken vervaardigd heeft, nooit dan na een eerbiedig aankloppen zou hebben binnengetreden.

Ook uit zijne werken blijkt, dat hij met zijne echtgenoote in ééne sfeer leefde. Ontleende zij meestentijds de stof voor hare

romans aan de zeventiende eeuw, ook hij kon geen Protestantsche kerk aanschouwen of hij stoffeerde haar in zijne gedachten met mannen en vrouwen in de kleederdracht van dien tijd. „Hij schijnt het in strijd te hebben geacht met de historische omgeving er moderne en niet schilderachtige kleederdracht in uit te stallen. Trouwens, hij zelf had in zijn voorkomen, in den zwier waarmee hij den almaviva droeg

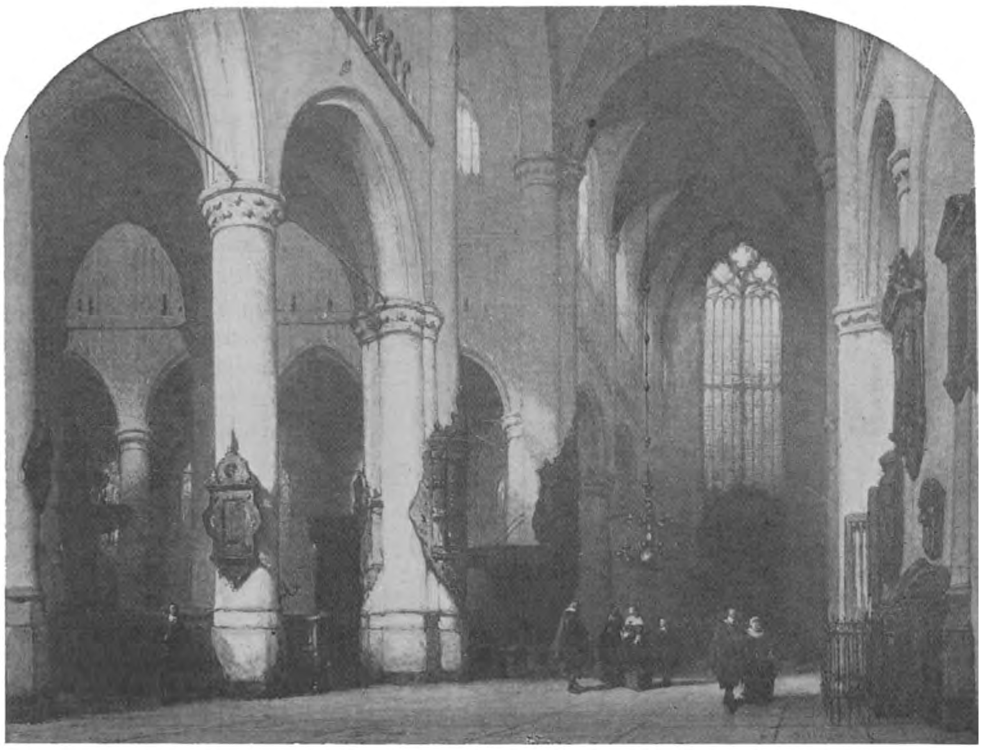

en den kastoren flambaar, iets van een zeventiendeëeuwschen burger. Zelfs op de aquarellen, waarop hij gedeelten heeft voorgesteld van de gastvrije woning van zijnen vriend, Mr. G. van Tienhoven, destijds Burgemeester van Amsterdam, komt die voorliefde van Bosboom voor dat tijdperk uit het verleden van ons volk, zeer sterk uit. De studeerkamer heeft zich onder zijn penseel tot eene schepenzaal uitgezet en de burgemeester, die er voor zijne schrijftafel zit, troont er in de kleeding van een magistraatspersoon uit 1600. Een ander voorbeeld biedt de reeks teekeningen aan: op en om *Erica*, het buitenverblijf van Mr. van Tienhoven, aan den Scheveningschen weg. Op Bosbooms aquarellen wordt de villa in een paleis herschapen met een marmeren zuilengang, die uit het groene geboomte met majesteit naar voren treedt. In de kinderkamer van *Saxenburg* staat Mevrouw van Tienhoven afgebeeld in het costuum eener 17de-eeuwsche poorteres en de kinderen dragen breede witte halskragen." [1])

* * *

Bosboom heeft van alles geschilderd en geteekend. Landschappen en stillevens, bin-

[1]) H. L. Berckenhoff.

nenhuisjes en figuren, schepen en stadsgezichten, maar kerken bovenal. Bijbelsche tafereelen alleen zijn van hem niet bekend, maar wie ook maar enkele van zijne kerken aandachtig heeft beschouwd, zal geen oogenblik aarzelen hem ook en hem vooral eene eereplaats in te ruimen in de rij van „religieuse schilders". Maar niet enkel om dat hij kerken geschilderd heeft, verdient hij dien naam, maar omdat hij bij elke stof, die hij aanraakt, getuigenis aflegt van zijn diep gevoel voor devotie en deze zóó weet te teekenen dat zij ons als iets gezonds en krachtigs vóór den geest treedt, maar tevens door haar teederheid en reinheid ons bekoort en boeit.

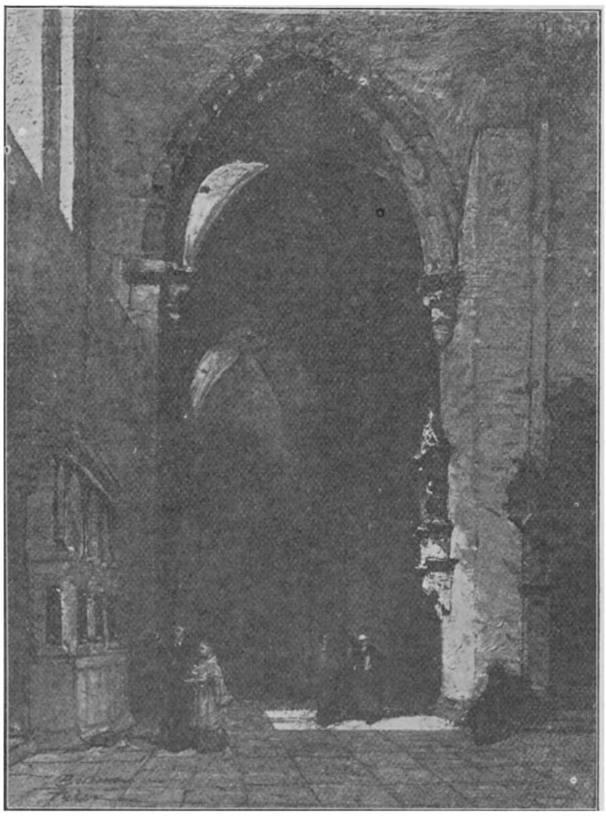

In de Roomsch-Katholieke Kathedraal.

De werken van andere kunstenaars ontroeren of beschamen ons, vervullen ons met innig mededoogen of doen ons juichen over de heerlijkheden des levens, maar Bosboom stemt ons tot eerbied; Bosboom doet ons aanbidden; Bosboom „sticht" ons. Vaak zal de beschouwing van een landschap, door een anderen schilder op het doek geademd, ons vervullen met groote dankbaarheid voor de heerlijkheden der schepping en voor den rijkdom en de pracht die de natuur alom ten toon spreidt, maar als we voor een landschap van Bosboom staan, de wedergave meest van een zeer eenvoudig, soms zelfs van een misdeeld natuurtafereel, zal ons aanstonds treffen dat grootsche, dat majestueuse, dat Bosboom altijd in de eerste plaats schijnt waargenomen te hebben en dat hij ons dan ook allereerst en bovenal vertolkt in de hoogheid van boomen en luchten, of in het diepe van straat of laan, het eindeloos ver achteruitwijken van den horizon. Zoo stemt hij ons tot kleinheid, tot dat eerbiedig ontzag, dat o.a. den dichter van den 8en Psalm, toen hij onder den oneindigen sterrenhemel stond, met kinderlijke verrukking deed uitroepen: „Als ik Uwen hemel aanzie, wat is dan de mensch, dat Gij zijner gedenkt!" Diezelfde stemming grijpt Bosboom machtig aan, als hij in een kerk de menigte in het schitterende goud der zonnestralen, geknield aanbidden of aandachtig luisteren ziet en ook als hij in een klooster een enkelen monnik of non gebogen vindt in de lange gangen of in een stille kapel hun gebeden prevelend of als hij daar in kalmen eenvoud een monnik vóór het orgel gezeten, met heel zijn hart een „Te Deum laudamus!" spelen en zingen ziet.

Bosboom is de schilder der devotie. Haar heerlijkheid openbaart hij ons in zijn kleine sepiateekeningen van biddende nonnen of

zingende monniken of van dien Rabbi, die in vol ornaat in de Synagoge de Thora leest. Haar wezen ontleedt hij ons, als hij haar nu eens teekent als eerbied voor het heilige, dan weêr als dankbaarheid voor het genotene, of eindelijk haar ons voorstelt als diepen ootmoed tegenover de majesteit van het onbegrepen oneindige of van het onbegrepen onweêrstaanbare.

Die devotie vindt Bosboom overal, waar eeredienst te aanschouwen is. Evenmin als zijne gade is hij ooit partijdig of bevooroordeeld. Men moge van hem, omdat hij bij voorkeur Protestantsche kathedralen geschilderd heeft, gezegd hebben, dat hij in zijne werken het Protestantisme verheerlijkt heeft, men mag dit niet zóó opvatten, alsof hij daarin onverdraagzaamheid aan den dag had gelegd. Neen, Bosboom heeft — dit hebben wij reeds gezien — de devotie evenzeer in Roomsch-Katholieke kloosters bij hoog opgaande altaren, als in de Joodsche Synagoge gevonden en die met eerbied bejegend, en waar hij ze aantrof en in beeld ging brengen, deze stof steeds met dezelfde eerbiedige liefde behandeld.

Zou men oppervlakkig geneigd zijn te vragen, hoe het mogelijk is dat één man, die zoo bij voorkeur zich aangetrokken gevoelde tot het afbeelden van personen en plaatsen, die met den openbaren eeredienst of met de stille aanbidding in onverbrekelijk verband staan, evenzeer en met evenveel toewijding zich kon zetten tot het weêrgeven van eenvoudige huis- of studeervertrekken, van achterbuurtjes en zelfs van het binnenste van boerendeelen of korenschuren, dan zal een ernstige beschouwing van ieder werk van Bosboom ons doen zien, dat zijn talent vooral daarin bestond, dat hij ook in donkere ruimten perspectief wist te tooveren, dat hij afstand kon laten zien. Bosboom teekent of schildert niet zoozeer de muren en de schotten waardoor de ruimten begrensd worden als wel die ruimten zelven. Hij laat ons zien, gevoelen, dat er ziel is in den dampkring, leven in de ruimte, licht ook in het donker, diepte ook in het eng begrensde. Zoo vestigt hij onze aandacht op het geheimzinnige en opent ons oog voor het onzienlijke, dat door ieder menschenhart alom wordt gevoeld en het aanzijn geeft aan den ootmoed en de aanbidding, die het wezen zijn en de openbaring tevens van alle godsvrucht en vroomheid, waar ter wereld die ook gevonden worden.

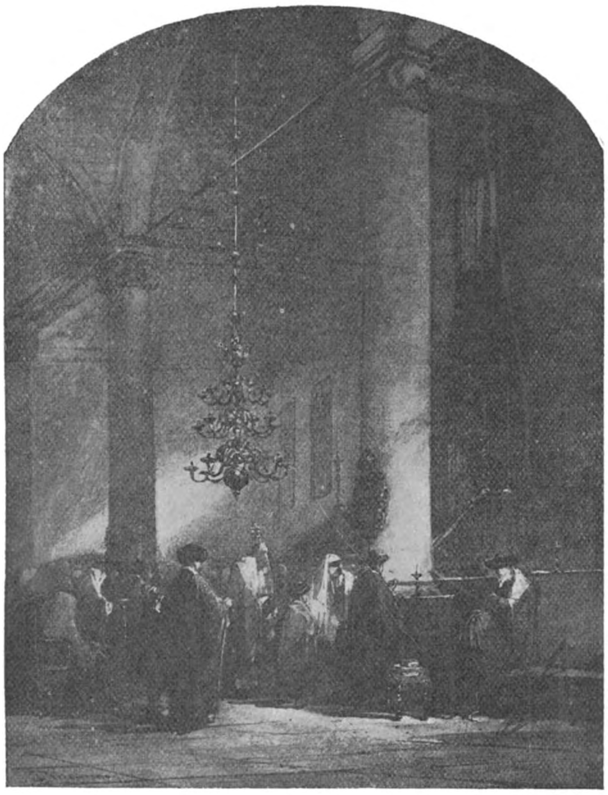

In de Synagoge.

* * *

Het is — zeggen bevoegde kunstrechters — Bosboom nog beter gelukt door water- dan door olieverf dat ijle van de ruimte, dat trillen van de lucht, dat ruime en grootsche weêr te geven, dat vooral in zijne misschien niet, of niet zóó in die statige ruimte gezien hadden, maar dat wij er na de beschouwing van Bosboom's meesterwerken, dadelijk in zullen zoeken en vinden. Zoo riep eens in één der Belgische steden, waar

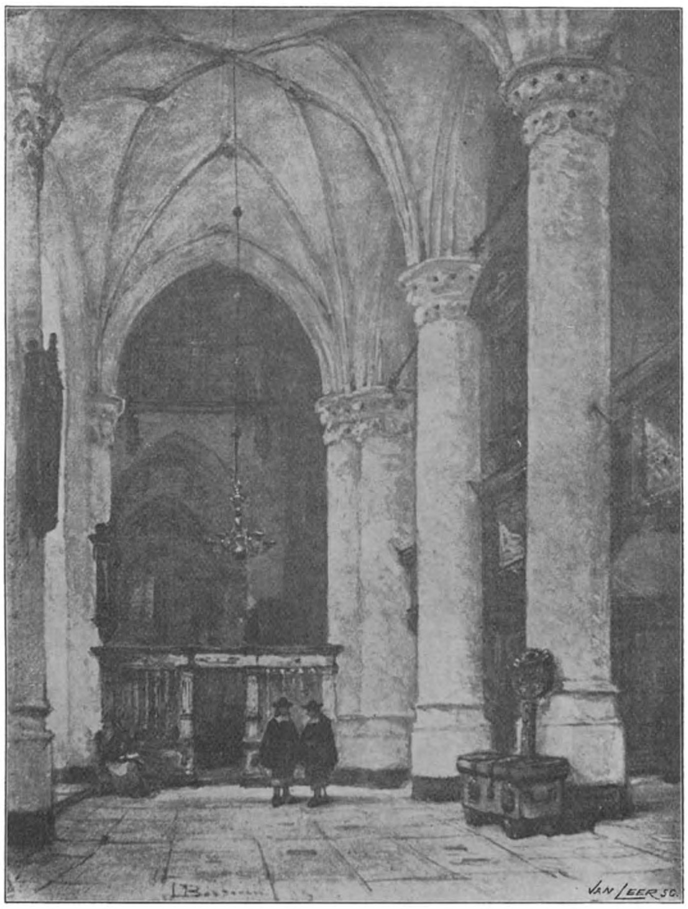

kerken zoo diepe bewondering wekt en zoo onweerstaanbaar boeit; maar hetzij men éène der tallooze aquarellen, hetzij men één zijner schilderstukken beschouwt, waarin hij vooral na 1880 kerkportalen en tempels heeft wedergegeven, altijd worden wij machtig getroffen door allerlei dat wij-zelven Bosboom bij den aanvang zijner loopbaan jaarlijks studiën kwam maken, de pastoor met hooge verrukking uit: „Maar ik heb in mijn kerk, waarin ik nu al dertig jaar de mis lees, nog nooit zoo iets moois gezien!" waarop de schilder met de hand een beweging maakte, alsof hij in de lucht iets

aanwees en dat toen vastgreep voor altijd. Bosboom laat de ledige ruimte der kerken tot ons spreken en ze worden voor ons Tempels, gewijde ruimten, waar het alledaagsche heiligschennis zou wezen, waar knielen en aanbidden onvermijdelijk is en behoefte wordt.

Hoe hoog rijzen de slanke pijlers, hoe ver en diep wemelen de zuilengangen weg! Welk een stille eerbied is daar in de naar elkaâr toe buigende spitsbogen, als waren het handen, die zich heffen ten gebede! Hoe is een enkel zwart tegen het helle licht zich afteekenend lichtkroontje, hoe klein ook in de ontzaglijke ruimte, voor den schilder een machtig middel om nog dieper dat reusachtig majestueuse te doen gevoelen en blik en hart omhoog te heffen tot die tempelgewelven, waaronder de ziel zich zoo klein gevoelt.

Bij uitnemendheid is aan Bosboom de kunst eigen om van iets wat donker beschaduwd is, de eigenaardige schoonheid desniettemin duidelijk te laten zien. Gewoonlijk heeft hij zich zóó geplaatst, dat één of ander weinig beduidend voorwerp donker zwart op den voorgrond uitkomt tegen een hellichten achtergrond of tegen een blanken pilaar of muur, maar steeds heeft hij dat zóó weêrgegeven, dat het kenmerkend schoone van dit voorwerp in een verrassende heerlijkheid ons vóór de oogen treedt, maar tevens de ruimte daardoor verdiept wordt en vooral het licht daarachter des te heerlijker uitkomt.

En waar het menschen zijn, die knielend of staande, biddend of luisterend maar heel kleintjes met den rug naar den beschouwer het oog gevestigd houden op het van verre stralende licht, daar worden die beeldjes levend, schoon soms niet meer dan eenige millimeters groot, en we zien hun aandacht, we leven ons geheel in, in de wijding hunner zielen, terwijl zij tevens machtig medewerken aan de versterking en verhooging van den indruk, dien het tafereel in zijn geheel op ons maakt.

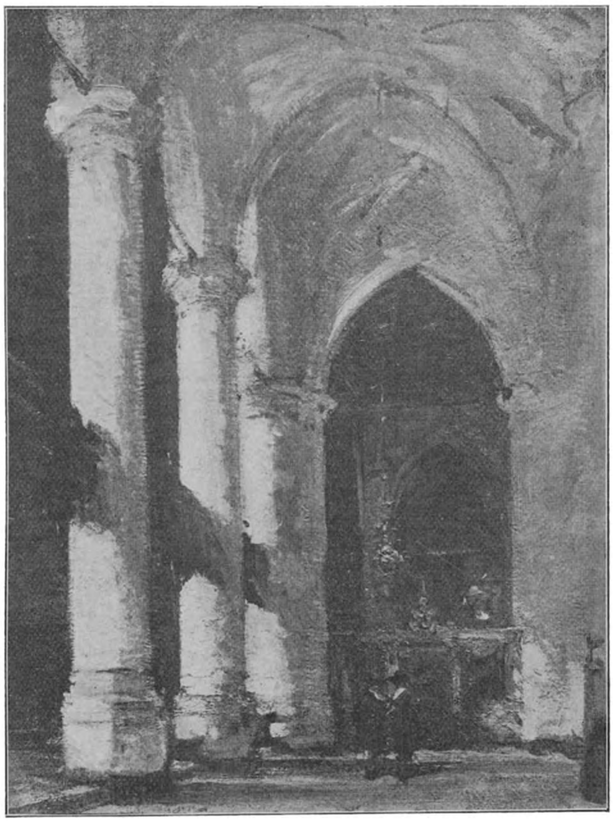

Een andere gewaarwording nog dan die van kleinheid en afhankelijkheid maakte zich van Bosboom meester, als hij den drempel van een heiligdom overschreed en stond in de gewijde ruimte. Dan zag hij, wat hij reeds in 1842 zoo schitterend en grootsch had weêrgegeven in die schilderij „Lux in tenebris" waarvan zijn gade een copie van hem begeerd heeft, die tot haar dood toe haast het eenige sieraad geweest is van haar eenvoudige studeerkamer, dan

zag hij die weldadige afwisseling van licht en duister, van schittering en schaduw. Dan zag hij op den vloer, waar menschen knielden of stonden met ontbloot gebogen

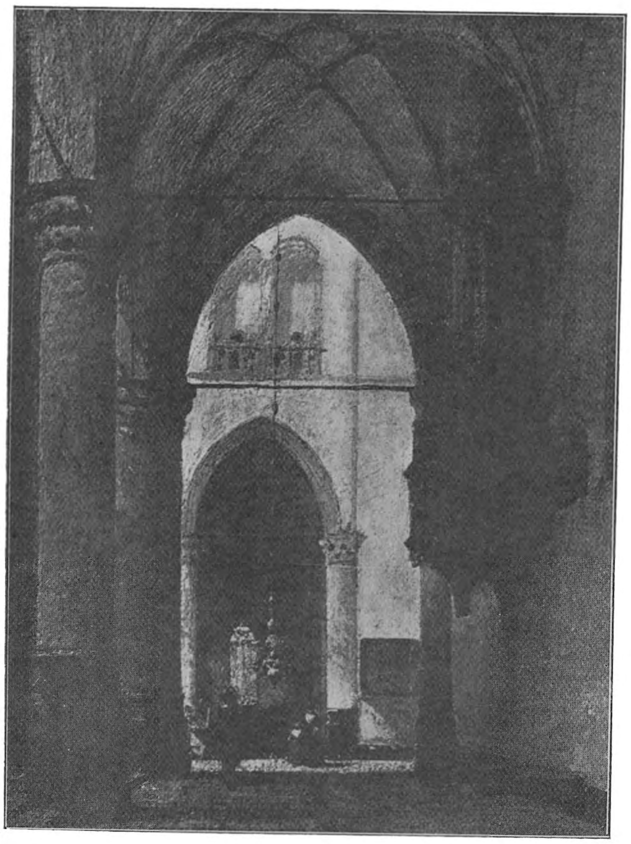

hoofd, de donkerheid, zinnebeeld van 's levens zorg en moeite en strijd, maar boven invallend in den ruimen koepel of schuin stralend door de hoog verheven kerkramen een volheid van licht en glans en heerlijkheid als de openbaring van de goddelijke vertroosting, waarvan het Evangelie spreekt. Op andere schilderijen weer is de voorgrond geheel in schemering gehuld, maar stort zich door een zijgang een zee van schitterend licht naar binnen, waarnaar met de op den voorgrond geteekende tempelbezoekers de beschouwer met verrukking en zielsbegeerte de oogen houdt gericht.

Zóó is de prediking van Bosboom. Altijd vertroost hij, altijd predikt hij het Evangelie. Teedere aandoeningen wekt hij bij ons op; balsem giet hij in onze wonden; den hoovaardige verootmoedigt, den wanhopige vertroost hij. En ook waar wij alleen naar zijne gedachten vragen en peinzen op hetgeen hij ons in al zijne kunstwerken zegt, daar worden wij zeldzaam en buitengewoon verrast, omdat wij voor deze kunst-werken staande diep gevoelen, dat vroomheid nog veel meer in zich bevat, dan wij ooit vermoed hebben en dat in welken vorm zij zich ook moge uiten, godsvrucht een onmisbaar kleinood is, dat den mensch, die God „in geest en waarheid" leerde aanbidden, zijne hoogste ontwikkeling doet deelachtig worden en onuitsprekelijk gelukkig maakt, ook in rouw en smart.

De Visschersvlootschouw op de Zuiderzee

DOOR

ANTON J. LIEVEGOED.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

Een bolle wind die driest u tegenblaast, een zee, die zacht ligt te deinen als een licht bewogen vizioen van glans en kleur, een lucht vol tint en leven, wijl fiere wolkengevaarten zich baden in zonneglans, — zij hebben te samen den schouw der visschersvloot op den derden Augustus gemaakt tot een van die eenige momenten, die dienden vastgehouden te worden door het penseel van een groot artiest.

De Persboot.

Wind en zee en lucht, zij hebben in eendrachtig samenwerken een omgeving aangebracht, door haar kracht zoo volkomen passend bij een vloot van visschersvaartuigen.

De lucht vertoonde 's morgens een grauwe wolkenmassa, die weinig goeds voorspelde. Ook ik behoorde tot de pessimisten. Maar toen ik op zee was en voelde den strakken wind die de vlaggetjes der pleizierbooten deed flipperen en flapperen, die bol blies de zeilen en de golven opjoeg tegen den boeg, toen wist ik dat het wel verkeeren zou.

't Was twaalf uur toen de zon door de wolken brak en met warm-wit licht een eenig panorama overgoot. Ik bevond mij aan boord van den *Baron van Dedem*, de groote persboot. Van de zijde der Oranjesluizen waren wij de visschersvloot op het „Muiderzand" genaderd. In de verte, toen de kijker het oog nog moest ten dienste staan, was

zij mij toegeschenen als een bladerloos bosch, waartusschen nevels hangen. Maar toen ik haar met het bloote oog kon waarnemen, vertoonde ze zich geheel anders. De vage massa had toen vorm gekregen. Teere lijnen waren nu de honderden masten die steil opklommen tegen de fijne lucht, zachtgrijze vlindervleugels waren de ragfijne netten, die afhingen van omhoog, en tot een donker plankier op de groengrijze watervlakte waren de bruine rompen der botters saamgegroeid. Zoo, op een afstand, toen ik in één blik heel het schitterende schouwspel kon omvatten, leek het mij het meest aantrekkelijk. Want nu was daar de visschersvloot als een onafzienbaar geheel met dezen hoofdindruk: lange, eindelooze rijen van masten, en daarboven, schitterend in de zon, telkens en telkens weer de Nederlandsche vlag, waarvan het blinkende wit vooral zoo feestelijk deed bij al die stemmige tinten en lijnen.

Gezicht op de vloot in orde voor de Revue.
(Photo I. C. N. Bispinck).

En toch bleek ook een tocht midden door dien chaos van vaartuigen zijn bekoring niet te missen. Want, beschouwt men de botters van meer nabij, dan heeft men een oogenlust aan de heerlijke lijnen die met de golven saam gaan smelten. De romp is krachtig gebogen als een aanrollende reuzenbaar en de donkerbruine tint komt goed bij al de wisselende nuances der zee. 't Is of die kleine vaartuigen gehouwen zijn uit zeerots, zóó 'n indruk geven zij van stevigheid en kracht.

En vol kleur en leven wordt het tafereel als de visschersgezinnen in hun oorspronkelijke dracht zich scharen voorop, als de vrouwen en kinderen wuiven met de roode zakdoeken naar de pleizierbooten, die bewimpeld en bevlagd voorbijstoomen, als zij juichen van louter opwinding en innig genoegen dat welhaast

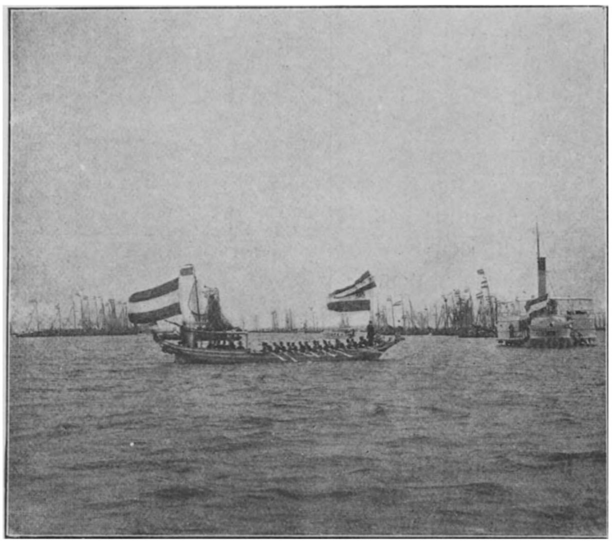

H.H. M.M. aan boord van de statiesloep.
(Photo I. C. N. Bispinck).

hun koningin als een fee op de groote witte boot hen zal naderen om hen te begroeten in *hun* element. En een gevoel van sympathie voor die menschen, bij wie de eenvoud en frissche jonkheid niet verloren ging, grijpt ons aan, als we de blozende visschersmeisjes — Volendammertjes in haar keurig costuum — elkaar om het gevulde middel zien vatten, en dansen van kinderlijke blijdschap bij het vernemen van de lustige wijzen der blaasorkesten, die de pleizierbooten meevoeren.

* * *

Ik sprak van een chaos van vaartuigen: de vloot was niet volgens programma opgesteld; — de wind was daarvan de schuld. Aan de natuurlijkheid van het schouwspel is dit echter ten goede gekomen. Thans was een tocht door die schepenstad vol verrassingen. Nu eens lagen de botters kris en kras dooreen, en dan opeens voer men langs een laan van vaartuigen, de netten, vóór elkander, gelijkend op fijn zwart kant, de masten aan weerszijden recht in 't gelid; daartusschen een lange zilveren strook, die ver weg ging vervloeien in de wijde zee....

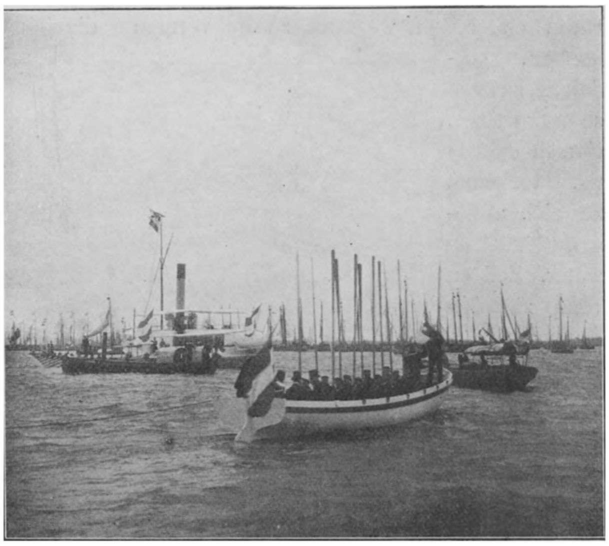

Een marinesloep het saluut brengende.
(Photo I. C. N. Bispinck).

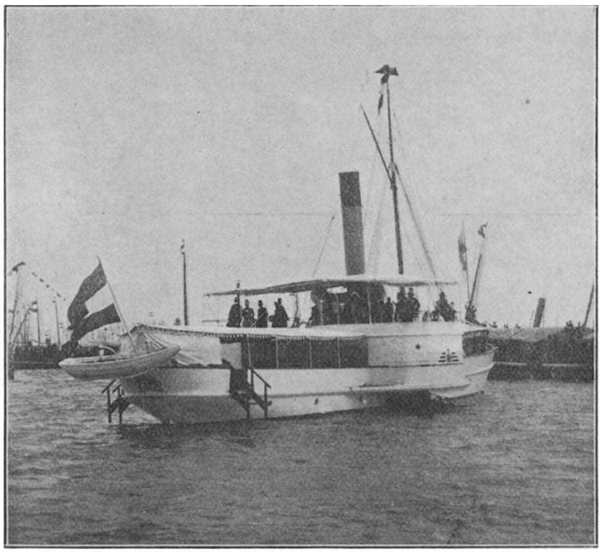

H.H. M.M. de Koninginnen op de Buyskes.

En toch, hoeveel schoone vormen en tinten die stil daar neerliggende vloot ook te genieten gaf, als ik terugdenk aan den derden Augustus, dan wil ik mij toch liefst dat eene heerlijke moment herinneren dat was als een schitterend einde van een schoonen droom. Daar komen van de Westerbatterij te Muiden kanonschoten aanrollen. Magisch is de uitwerking. Op alle botters is het plotseling beweging. De visscher die zoolang werkloos is geweest, ziet het oogenblik gekomen waarnaar hij reikhalsde; hij mag de zeilen hijschen.

En dat geschiedt. Zestienhonderd zeilen zijn in een korte spanne tijds gebold in den wind, en als door onderzeesche werking is plotseling die stad van vaartuigen, die daareven zoo'n vreedzaam schilderij vertoonde, uiteenge-

rukt. De ten hemel strevende masten dragen zwarewieken, de vriendelijke botters worden trotsche vogels. Als geboren uit baren en wolken waarvan ze de vormen hebben, glijden ze, zweven ze over de zee. Forsch en statig, teekenen ze zich af tegen lucht en water. Zeil en romp zijn één geworden. Iedere botter is de uitgedrukte vorm van de idee: forschheid, fierheid, kracht! Forsch lijkt thans alles in het rond: de namiddaglucht, die doorploegd is van zonniggele strepen; de wind, die te komen schijnt van boven uit die machtige wolken, de wijde zee, tintelend van zilverglans waar het zonnelicht haar oversproeit, en somber, zwaargrijs aan den einder....

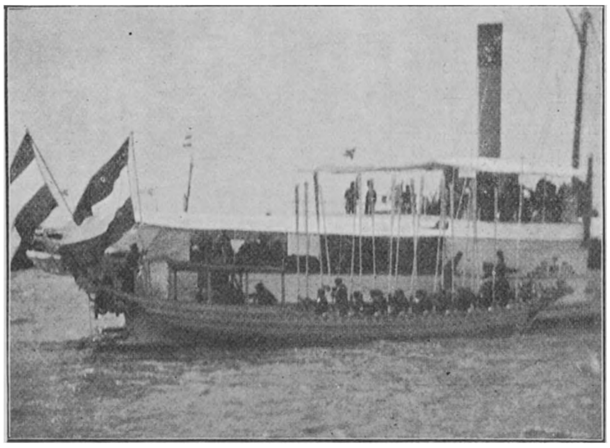

De Koninklijke sloep.

En overweldigend is de aanblik van al die honderden zeilen, die schieten in vliegensvlugge vaart over het water, tegen elkander schijnen te botsen, maar langs elkander heenglijden en opduiken weer aan de andere zijde....

Dit was het oogenblik dat ik had willen vasthouden. Die lucht, die zee, die zeilen, het was een geheel, zoo aangrijpend mooi, dat alleen tinten het kunnen weergeven.

Onze Koningin moet dat ook gevoeld hebben; dat moet een onvergetelijk moment in Haar leven zijn geweest.

GENERAAL DE WET EN EENIGE VAN ZIJNE OFFICIEREN.

In ondoordringbare nevelen gehuld ligt de oudste geschiedenis onzer goede Amstelstad. Hoe ontstond zij? Wanneer kwamen de eerste bewoners zich nederzetten op dien landhoek, gevormd door de samenvloeiing van Amstel en IJ? Wanneer is het geweest, dat die nederzetting van enkelen door toestrooming van meerderen zich ontwikkelde tot een gehucht, een dorp een zelfstandige parochie met eigen kerk en geestelijke? En wanneer was het dat die gemeente, die voortdurend in bloei en omvang toenam, werd opgenomen in de rij der Hollandsche steden?

Ziehier een aantal vragen, dat met vele andere zou kunnen vermeerderd worden, waarop de juiste antwoorden wel nimmer zullen kunnen worden gegeven.

Doch er bestaat een legende van Amsterdamsch eerste wording en die legende werd ons in dichtmaat medegedeeld door J. A. Alberdingk Thym in zijn Volksalmanak voor Nederlandsche Katholieken voor het jaar 1856. De inhoud daarvan moge hier een plaats vinden. Hij komt op het volgende neer:

In het jaar 1088 spande Keizer Hendrik IV de hooge vierschaar en sprak over Markgraaf Ecbert, die zich aan dubbele trouweloosheid had schuldig gemaakt, het banvonnis uit en verklaarde hem vervallen van al zijn leenen en goederen. Onder die leenen behoorde ook het rijke en bloeiende Staveren en dit droeg de Keizer over op Bisschop Coenraad van Utrecht. De Kerkvorst kende de onbeteugelbare vrijheidsdrift der Friezen en begreep, dat hij aan dat leen geen rustig bezit zou hebben, maar zelf krijgsman, vertrouwde hij op het zwaard aan zijn zijde en aanvaardde de gift. Nu gebeurde het, dat de nieuwe leenman, die de gemoederen zijner onderhoorigen eens wilde peilen, zich als visscher verkleed in een kog naar Staveren begaf, maar nauwelijks had hij voet aan land gezet of de bevolking ontdekte, dat hij geen Fries was en onmiddellijk rees het vermoeden, dat men te doen had met een spion van den Utrechtschen Bisschop,

die met voor der Friezen vrijheid schadelijke oogmerken de kusten en wateren kwam verkennen. Dat vermoeden, dat weldra bevestigd werd, bracht den prelaat in dreigend levensgevaar. Van rondom klonk het hem tegen, dat men hem hangen moest aan den hoogsten boom in den omtrek, en reeds maakte men zich gereed aan dien eisch van het onstuimige volk uitvoering te geven, toen een uit de hoop het voorstel deed hem den zelfden weg terug te zenden, dien hij gekomen was, maar op een stuurloos koggeschip, zoodat hij aan wind en golven zou zijn prijs gegeven. Dat voorstel vond bijval; men bond den gevangene aan handen en voeten en wierp hem in het ruim van een oude Kog waarvan men het roer had afgenomen. Op het oogenblik echter, dat het schip met de eb zeewaarts begon te drijven, dringt zich door de dichte volksmenigte een stoere Fries naar voren. Hij draagt een lange roeispaan op den schouder en wordt gevolgd door een poedel. Met een forsche sprong bereikt hij het boord van het schip en zijn trouwe hond volgt hem en legt zich loerend op de voorplecht neder. Een paar krachtige riemslagen, en weldra is de Kog ver genoeg van land om buiten gevaar te zijn van vervolging, te meer daar dichte nevelen over de zee hangen, die haar spoedig aan het gezicht onttrekken. De banden des Bisschops zijn geslaakt en peinzend staat hij in het ruim, terwijl zijn redder met inspanning van al zijn krachten de Kog door de baren stuwt. Het was een duistere nacht; men kon geen schrede ver voor zich uitzien, doch het instinkt van den hond diende den stuurman tot gids. Naar het Sticht, had hij het trouwe dier toegeroepen, en onmiddellijk had de poedel den kop in de te nemen richting gewend en was toen rustig blijven liggen. Gedurende den geheelen nacht wrikte de stuurman met onvermoeiden ijver door en toen eindelijk met het aanbreken van den dag de nevel begon op te trekken, stiet de poedel een vroolijk geblaf uit en liep van vreugde kwispelstaartend langs boord. Spoedig ontdekten nu de beide schepelingen de oorzaak dier vreugdebetuigingen; het schip was het land genaderd op een plaats waar een breede rivier haar wateren met de zilte golven vermengt. Maar de Bisschop bemerkte aldra dat het de Vecht niet was, doch herkende haar bij nader beschouwing als den Amstel met zijn toen nog daar ter plaatse onbebouwde en onontgonnen boorden. Men gaat aan land en thans maakt de geredde zich aan zijn redder bekend en aangezien Amstelland onder het Bisdom Utrecht behoorde, zoodat de Kerkvorst er naar vrijen wil over beschikken kon, beleende hij hem, aan wien hij zijn levensbehoud te danken had, met die streek. De aldus beleende was Wolfsgeer genaamd en zou dus de eerste heer van Amstelland zijn geweest.

Aldus de legende, en die legende vindt men, volgens Alberdingk Thym, terug in het oude zegel der stad, zijnde een koggeschip waarin twee personen en een hond.

Doch het was deze Wolfsgeer niet, die den aan de stad naamgevenden dam in den Amstel legde en dus onbewust de stichter werd van het meest historische plekje gronds onzer oude Amstelstad. Die dam is van later dagteekening, van omstreeks 1240, en de persoon, die hem opwierp, was Gijsbrecht III van Amstel. Het juiste jaar is echter wederom niet te bepalen, evenmin als dat waarop de bedijking der Amsteloevers plaats had en de zeewering aan den IJkant werd opgeworpen.

Wat echter wel vast staat, is, dat de oostelijke Amsteloever het eerst bewoond werd. Daar waar men thans de Warmoesstraat vindt, tusschen den tegenwoordigen Vijgendam en oude kerk, verrezen de eerste nederige woningen; houten met riet gedekte huisjes waarin de bewoner rust vond na een moeitevolle dagtaak. Maar dat waren reeds niet meer menschen, die hun dagelijksch brood door de vischvangst wonnen; het waren kooplieden, die aan den Amsteldijk een goede lig-, laad- en losplaats voor hunne schepen vonden.

Dat er, vóór dat koopmansbuurtje ontstond, langs IJ- en Amstelboord tal van visschers zullen gewoond hebben, is geen

ongegrond vermoeden. Die landhoek toch, begrensd door een rivier en de zee, was te gunstig voor dat bedrijf gelegen, dan dat men niet zou mogen aannemen, dat visschers de eerste ontginners er van waren.

En die eerste bewoners zullen niet lang gedraald hebben met het opwerpen van een zeedijk, om zich te beveiligen tegen de vaak onstuimige baren van „de wilde zee", zooals onze voorouders het IJ noemden, evenmin als zij, die den linkeroever des Amstels kwamen bevolken, met het maken van den Nieuwen-dijk langs den stroom.

Aangezien dus de oostelijke Amsteloever het eerst bewoond werd noemde men van oudsher dat stadsgedeelte „de oude zijde", in tegenstelling met de buurt, die op den westelijken oever verrees en die „de nieuwe zijde" genoemd werd, een verdeeling die nog voortleeft in de namen der burgwallen.

De oorsprong onzer stad, gelegen in die eerste kleine nederzetting van enkele kooplieden is dus een zeer eenvoudige, en wie zou ooit vermoed hebben, dat dat onaanzienlijke gehuchtje zich zoo snel en zoo krachtig zou ontwikkelen, dat het eenmaal de toongever van Europa, de beheerscher der zeeën en van den wereldhandel zou worden?

Het dorpje aan den Amstel vormde weleer één parochie met Ouder-Amstel en hij die zijn godsdienstplichten wilde waarnemen of geestelijken raad en hulp behoefde, was verplicht zich naar Ouderkerk te begeven, ten ware de bedienaar van de slotkapel des Heeren van Amstel in deze behoeften mocht voorzien.

Dat kasteel, met zijn fraaien boomgaard er achter, verhief zich op den linker Amsteloever ongeveer op het midden van het tegenwoordige Damrak, waar het tot in het begin der 14e eeuw bleef bestaan en toen geheel verwoest en met den grond gelijk werd gemaakt — een gevolg van het aandeel, dat heer Gijsbrecht van Amstel in den moord van Graaf Floris V genomen had. Deze Gijsbrecht IV was na het treurspel van 1296 in ballingschap geraakt, doch de Amsterdammers konden het oude stamhuis niet vergeten en bleven het trouw, en toen dan ook in 1304 Jan van Amstel, Gijsbrechts zoon zich op het vaderlijk erf vertoonde, werd hij met blij gejuich ingehaald. Die trouw kwam de jonge stad echter duur te staan, want alle rechten en vrijheden, die zij toen reeds bezat, werden haar ontnomen. En in dat zelfde jaar begon men ook met de slechting van het kasteel.

Toen in den loop der tijden de kleine gemeente zich aanmerkelijk had uitgebreid, oordeelde men het gewenscht en noodig, dat zij haar eigen kerkgebouw kreeg. Dit moet geschied zijn in de eerste helft der 14e eeuw, dus kort nadat Amsterdam zijn stadsrechten verkregen had, hetgeen omtrent den jare 1300 plaats vond en dat de eerste groote schrede was op den weg, die tot zijn ongeëvenaarden bloei, grootheid en macht leidde. Die kerk was de oude en werd gewijd aan St. Nicolaas en St. Johannes den Dooper. Voor een gedeelte is zij gebouwd op den uithoek van het zoogenaamde Muiderzand, een zandplaat die zich uitstrekt over een gedeelte der stad naar het midden toe en vast genoeg is, dat men er op kan bouwen zonder dat heien noodig is.

Gedurende geruimen tijd bleef deze enkele parochiekerk voldoende voor de behoefte der gemeente; doch deze breidde zich voortdurend uit. Handel en nijverheid begonnen steeds meer en meer te bloeien, en die bloei lokte menigeen aan, zich naar Amsterdam te begeven en zich daar te vestigen. Het zielental was spoedig verdubbeld en verdriedubbeld. Had men op den oostelijken Amsteloever of wel aan de oude zijde het aantal woningen sterk zien vermeerderen, niet minder was dit het geval aan de nieuwe zijde, die weldra dicht genoeg bevolkt was, om het denkbeeld haar tot een afzonderlijke parochie te maken, te doen ontstaan en ernstig te overwegen. Die overwegingen leidden tot een verzoek aan den Bisschop om vergunning tot het stichten eener tweede hoofdkerk en in 1408 kwam daarop een gunstige beschikking. Onmiddellijk volgens sommigen, volgens anderen

echter eerst zes jaren later, toog men aan het werk, doch het bouwen ging in die dagen zoo vlug niet als tegenwoordig. Onze stads historieschrijver Domselaar weet ons ten minste mede te deelen, dat men er honderd jaren aan gearbeid heeft, eer zij voltooid was, maar dat men daardoor dan ook, „naar 't oordeel der architecten of bouwmeesters, een der kunstigste en netste kerken van Europa" gekregen had. De persoon, die het meest tot de stichting van dit Godshuis heeft bijgedragen, was de schatrijke Amsterdamsche koopman Willem Eggaert, wiens naam nog voortleeft in den naam der straat, die, zich achter de nieuwe kerk ombuigende, den Dam met de Gravestraat verbindt.

Deze Eggaert stond in groote gunst en eere bij Graaf Willem VI, dien hij vaak uit financieele moeielijkheden hielp en van wien hij menig voorrecht voor zijn geboortestad verwierf. Zelfs werd hij door dien vorst in den adelstand verheven en met de heerlijkheid Purmerend begiftigd, waar hij zich een slot liet bouwen. Deze onderscheiding werd door den ouden adel met wangunst aangezien en het feit, dat Eggaert zijn weldoener slechts een half jaar overleefde, schreef men algemeen toe aan hartzeer over de plagerijen en onheusche behandelingen, die hij van dien adel moest ondervinden, sinds zijn machtige vriend er niet meer was, om hem daartegen in bescherming te nemen. Die dood had plaats den 15en Juli 1417 en men begroef hem in het heiligdom tot welks wording hij zulk een krachtige hulp had verleend, zooals weleer bleek uit zijn grafschrift ten zuiden van het koor, met vergulden letteren aan een balk tusschen twee pilaren geschreven, welke balk echter bij den brand van 1645 vernield werd. Dat grafschrift luidt:

Anno MCCCCXVII den XV dag in Julio,
sterf de Eerbaren Willem Eggaert, Heer
tot Purmerent, gedoyteert met twee
Vicarien, mede fundateur van deze Kerk
die begraven is onder deze blaauwe zark.

Het wordt aan den dood van dezen Willem Eggaert, alsmede aan de Hoeksche en Kabeljauwsche twisten, waaronder ook Amsterdam te lijden had, toegeschreven, dat het kerkgebouw niet tot die volkomenheid gebracht werd als het oorspronkelijk plan was. Tot voorbeeld had men de Kathedraal van Amiens genomen, maar bij de uitvoering week men in vele opzichten van dat voorbeeld af.

Gelijk ik reeds zeide, is het juiste jaar waarin Amsterdam stadsrechten verkreeg niet op te geven. Nu doet men voorzeker wijs voor het vermoedelijke jaar van de een of andere historische gebeurtenis het meest ronde jaartal aan te nemen, aangezien dit het gemakkelijkst in het geheugen blijft. Met Amsterdam trof dit bijzonder gelukkig. Het feit moet omstreeks 1300 hebben plaats gehad en lag het dus voor de hand, dat men in de jaartallenboekjes achter dat nieuwe eeuwcijfer vermeldde: „Amsterdam tot een stad verheven."

En de omtrek dier stad, of liever gezegd het stedelijk gebied, de stadsvrijheid, was nog zeer gering. Ter Gouw geeft er in zijn „Amsterdams vergrootingen," de volgende beschrijving van: „van de plek beginnende, waar nu de Martelaarsgracht ligt: de Nieuwezijds-Voorburgwal tot aan de St. Luciensteeg, de Begijnensloot (nu gedeeltelijk onder het Burgerweeshuis verborgen, gedeeltelijk nog zichtbaar als gedempt slop, maar toen een gracht van gelijke breedte als genoemde burgwal). 't Spui, de Grim, de Oudezijds-Voorburgwal in zijn volle lengte, en eindelijk een eind gracht, dat niet meer bestaat, maar geloopen heeft langs de Oudezijds-Kapelsteeg." Ziedaar het Amsterdam van 1342, en het terrein tusschen die beide burgwallen gelegen, was zelfs nog niet eens volgebouwd en de huizen stonden toen ook nog niet zoo eng tegen elkander gedrongen, als later. En voor de stad strekte zich het breede watervlak van het IJ uit, waarbij het tegenwoordige IJ een geul gelijkt.

Maar ondanks die geringe afmetingen, ondanks dat betrekkelijk kleine getal inwoners was Amsterdam op het gebied van

den handel reeds een plaatsje, dat in aanmerking begon te komen, wanneer men nagaat, dat reeds een eeuw vroeger (1247) een Amstelsche Kogge te Lubeck in beslag werd genomen, omdat de inwoners dier stad er de schade op wilden verhalen, die zij door een zekeren zeeroover geleden hadden, en dat de scheepvaart er in dat tijdsverloop sterk op was vooruitgegaan en voortdurend bleef toenemen, blijkt wel daaruit, dat geen tien jaren later dat kleine stadje al onder de groote steden van Holland geteld werd.

Het plaatsje was niet ommuurd — die ommuring zou eerst veel later plaats vinden — maar op elk der drie toegangswegen had men een sterke steenen poort gebouwd, voor het overige de veiligheid toevertrouwende aan de drassigheid der omliggende gronden, de grachten en het IJ.

De eerste dier poorten stond ter plaatse waar men nu de oude Haarlemmersluis vindt en men noemde haar „de Windmolenzijde poort" — omdat de nieuwe zijde der stad ook den naam van Windmolenzijde droeg — „de Nieuwendijkerpoort," „de Kartuizerpoort" en later, toen er een eindweegs verder een nieuwe gebouwd was „de oude Haarlemmerpoort."

De tweede of „St. Olofspoort" bevond zich aan het eind der Warmoesstraat, waar tot op den huidigen dag een steegje haar naam draagt, doch men noemde haar ook „de Kerkzijdepoort" en „Warmoesstraterpoort."

De derde was gebouwd halverwege de Kalverstraat ter plaatse waar nog vele mijner lezers zich de Osjessluis zullen herinneren en waar thans het kruispunt is van het gedempte Spui en genoemde straat. Zij stond bekend als de „Bijndwijker- of Binnenwijkerpoort," of wel als „oude Reguliers-poort."

Behalve dit binnen de poorten en grachten gelegen *binnendijksch*-Amsterdam had men ook een *buitendijksch*, dat begrensd werd, volgens den tegenwoordigen toestand der stad, ten westen door den Zeedijk van af de bocht dezer straat, ten zuiden door de Stormsteeg en Bantammerstraat en ten oosten door de Krommewaal, terwijl het IJ het aan de noordzijde afsloot. Men kan het een voorstad noemen, die geheel was ingericht ten dienste der scheepvaart en van den scheepsbouw, want daar trof men de werven aan waar de kielen voor nieuwe bodems werden gelegd en de uit zee teruggekeerde schepen werden gekalefaterd.

Behalve het bovengenoemde rechtsgebied te lande, had Amsterdam ook zijn rechtsgebied te water en dit havengebied strekte zich uit ten halven stroome in het IJ, met andere woorden van af de noordergrens van de voorstad tot aan de noordzijde van het tegenwoordige stations-eiland.

De uitbreiding van den handel en de aanwas der bevolking bleven aanhouden en dit maakte het noodzakelijk, dat men in 1367 aan een uitbreiding der stad behoefte had. Het was slechts eene in ons oog zeer geringe en besloeg niet meer dan het stuk gronds waarop thans het Begijnhof, het Meisjesburgerweeshuis en het blok huizen aan de voormalige Weessluis staan.

Deze vergrooting zou echter al spoedig blijken niet op den langen duur in de behoefte te kunnen voorzien. Veertien jaar later was een nieuwe uitleg noodig en men groef toen de Oude- en Nieuwezijdsachterburgwal. Hierdoor won men twee lange strooken bouwterrein en dat men daaraan voorloopig genoeg had, wordt bewezen door het feit, dat het tot het einde der eeuw aanhield eer zij volgebouwd waren. Bij die vergrooting verloor men de zuinigheid niet uit het oog en bracht men de nieuw gegraven grachten in verbinding met de ouden, waardoor de kosten van het bouwen van nieuwe poorten vermeden werden.

Waren deze beide vergrootingen geschied uit gebrek aan ruimte, die van omstreeks den jare 1425 had een geheel andere oorzaak, namelijk bedachtzaamheid op de veiligheid der stad. Mede met het oog daarop was het verboden buiten de grachten in de onmiddellijke nabijheid der stad te bouwen. Zulke huizen toch zouden, wan-

neer een vijand zich plotseling voor de stad mocht vertoonen, zoodat men geen gelegenheid had die gebouwtjes door brand of op eenige andere wijze uit den weg te ruimen, evenzoo vele plaatsen worden waarin die vijand zich kon verschansen, om van daar uit de stad te feller te bestoken. Doch men had aan die verbodsbepaling blijkbaar niet streng de hand gehouden, want in laatstgenoemd jaar stonden er reeds niet minder dan vijf kloosters [1]) aan de overzijde der jongst gegraven gracht aan de oude zijde en deze leverden een niet gering gevaar op toen, na den dood van Hertog Jan van Beieren, de burgertwisten met nieuwe kracht ontbrandden en de Amsterdammers, die de zijde van Hertog Jan van Brabant gekozen hadden, wel beducht moesten wezen dat Jacoba een aanval op hun stad zou ondernemen. Die kloostergebouwen moesten dus ten spoedigste binnen de stad getrokken worden, en dit gaf aanleiding tot het graven van „der stede uuterste graft," het kanaal dat wij thans voor de eene helft den Kloveniersburgwal, voor de andere de Geldersche Kade noemen.

Het duurde het kwart eener eeuw, voor men besloot die uiterste gracht ook om het Zuiden en Westen der stad door te trekken en dusdoende onzen tegenwoordigen Singel te doen ontstaan.

Het graven dier grachten had ten gevolge gehad, dat een tweetal der oude poorten namelijk de Nieuwendijker en Oude Reguliers van weinig nut meer waren en men dus genoodzaakt was nieuwe te bouwen. Die op den Nieuwendijk werd toen gesteld daar, waar men thans de nieuwe Haarlemmersluis vindt; een nieuwe Regulierspoort werd opgericht aan het einde der Kalverstraat en de Munttoren geeft nog de plaats aan waar zij stond, terwijl de derde, een geheel nieuwe poort, de voorgangster was van het tegenwoordig Waaggebouw op de Nieuwmarkt en den naam van St. Anthonius ontving.

[1]) De kloosters waren: dat der Oude Nonnen, dat van St. Ursula, der Paulusbroeders, 't Bethaniën couvent en het Minderbroeders klooster.

Hoewel Hertog Filips van Bourgondië er sterk op had aangedrongen, dat Amsterdam zich met muren en torens zou versterken, kwam van die omwalling voorloopig nog niets. De stadsregeering oordeelde dat graafwerk en poortenbouw reeds meer dan genoeg van de stedelijke financiën gevergd had. En bovendien, zij gevoelde zich veilig genoeg door haar ligging te midden van wateren en drassige gronden.

Maar eindelijk toch ging de stad er toe over zich door muren te laten omgorden, en de oorzaak hiervan was gelegen in het dreigend aanzien door de binnenlandsche twist tegenover Amsterdam aangenomen.

De stadsregeering was goed Kabeljauwsch en de Hoekschen vonden in die tijden een krachtigen steun aan de stad Utrecht en den Burggraaf van Montfoort. Niet zonder grond was de vrees, dat van uit het Sticht een onderneming op Amsterdam, het bolwerk van Holland, aan welks behoud of ondergang vaak het wel of wee van het land hing, zou ondernomen worden. Reeds in het voorjaar van 1480 had de stedelijke regeering daarover in zware bekommering verkeerd en den 23en April in het openbaar doen afkondigen, dat de ingezetenen op hun hoede hadden te zijn voor vijandelijkheden van de zijde van Jan van Montfoort, Heer van Purmerend, en diens Kastelein Jan van Alfen, welke laatste door de steden Edam en Monnikendam met krijgsbehoefte ondersteund werd. Op dat tijdstip werd het slot te Purmerend wel is waar door Maximiliaan belegerd, maar men had in Mei tijding ontvangen, dat de Burggraaf zich binnen Utrecht toerustte tot ontzet en vreesde nu niet slechts, dat hij een inval in Amstelland zou doen, maar ook dat hij Amsterdam niet onaangetast zou laten. Men besloot toen om af te kondigen, dat een ieder zijn harnas en geweer in gereedheid moest houden en dat zij, die daartoe het bevel kregen, op verbeurte van lijf en goed gehouden waren, wanneer een burgemeester of twee andere heeren van den gerechte voorgingen, de stadsbanier te volgen, zoodra de Stichtschen of de

knechten van Jan van Montfoort zich in het land zouden vertoonen.

Van dat ontzet kwam echter niets. Maximiliaan nam het slot en verklaarde de heerlijkheid en alle goederen die Jan van Montfoort in Holland had, vervallen aan de graaflijkheid.

Amsterdam ademde een oogenblik vrijer, doch ook slechts een oogenblik, want weldra deden zich nieuwe zorgen op. Maximiliaan liet namelijk alle Utrechtschen, die zich op Hollandsch grondgebied waagden, gevangen nemen wegens de hulp die Utrecht den Hoekschen verleende en nu vreesde de stadsregeering terecht, dat zulk een lot ook haar burgers zou treffen wanneer zij zich op Stichtsch territoir begaven. Vandaar de afkondiging van den 28en November 1480, waarbij een ieder verboden werd naar Utrecht te reizen.

Doch de vroede mannen voorzagen, dat treurige gebeurtenissen uit die oneenigheden met die van Utrecht zouden spruiten; zij vreesden dat Amsterdam den eersten aanstoot zou lijden en ernstig waren de beraadslagingen over de middelen om dit euvel af te wenden.

Doorleest men de keurboeken dier dagen, dat zijn de registers waarin die bepalingen werden opgeschreven, die de rust en veiligheid der veste ten doel hadden, dan leert men voldoende den omvang der deliberaties kennen. In de eerste plaats oordeelde men het noodig de stad van geboefte te zuiveren en den 29en December 1480 werd daarom afgekondigd, dat landloopers en diergelijk volk zich buiten de stad en hare vrijheid hadden te houden, wilden zij zich niet aan strenge bestraffing blootstellen. Schoon de aard der straf niet omschreven wordt, kan men veilig aannemen, dat zij streng genoeg, in onze oogen mogelijk wreed zal zijn geweest. De zeden waren nog ruwer, de menschen minder teergevoelig dan tegenwoordig. Het was de tijd van pijnbank, galg en rad en men kan tal van keuren lezen op welker overtreding het verlies van hand of voet of van beide oogen gesteld was.

In de tweede plaats was er binnen Amsterdam een zestiental personen, dat zich bij de regeering verdacht had gemaakt. Het waren mannen, behoorende tot de notabelsten der ingezetenen, die zelf of wier naaste familieleden in het gerecht zitting hadden gehad. Ook deze moesten zooveel mogelijk onschadelijk worden gemaakt en daarom werd hun den 19en Januari 1481 bevolen om hun geweer vóór zes uur in den namiddag op het stadhuis te brengen.

Voorts werd door Schout, Burgemeesters, Schepenen en Raden een beter orde gesteld op het bewaken der stad. Men verdeelde haar in wijken en bracht de ingezetenen, die de wapenen konden voeren, onder vier Kapiteins; en toen dit geschied was ordonneerden de Heeren van de Gerechte, dat een ieder den 25en Januari des namiddags te één ure op zijn loopplaats moest komen, aangezien de Heeren een groote wapenschouwing wenschten te houden.

In April kwam een onrustbarende tijding binnen Amsterdam. Men berichtte namelijk, dat er vier ten oorlog toegeruste schepen in de Zuiderzee voor Marken lagen. Die konden het wel eens op Amsterdam gemunt hebben en de vrees daarvoor deed de stadsregeering de ordonnantie uitvaardigen, dat een ieder, die daartoe van het Gerecht bevel ontving, onder aanvoering van een Burgemeester of twee Schepenen ter bescherming der stad aan den IJkant moesten uitvaren. Het doodvonnis en verbeurdverklaring zijner goederen wachtte hem, die zonder geldige reden aan dat bevel geen gehoor gaf.

Men ziet uit het bovenstaande voldoende, dat het den Heeren diepen ernst was met de veiligheid der stad, doch deze spreekt wel het duidelijkste uit het besluit dat men nam, om toe te geven aan den dringenden wensch van Maximiliaan om de stad met muren en torens te versterken.

In den zomer van 1481 werd met die ommuring een begin gemaakt en reeds het jaar daarop was men met het werk gereed.

Ik heb gemeend omtrent deze ommuring en de oorzaken die er aanleiding toe had-

den gegeven eenigszins breedvoerig te moeten zijn, want het was een groot evenement voor de stad en dat men het in die tijden eveneens aldus beschouwde, blijkt, dunkt mij, onder andere daaruit, dat omstreeks een halve eeuw later de schilder Cornelis Anthoniszoon, die achter de Nieuwe Kerk in het huis „de schrijvende hand" woonde, zich voelde aangelokt zijn geboortestad uit te schilderen. Het is een fraaie schilderij op paneel, die zich nog op het Oud-Archief dezer gemeente bevindt; een schilderij die boeit door de geestige wijze waarop de meester vele dier karakteristieke 16e eeuwsche geveltjes weergaf en dat in kleuren, die het oog door haar harmonie aangenaam aandoen. Men is er nooit op uitgekeken; telkens ontdekt men er iets nieuws op. Wel is waar werd in later tijden blijkbaar hier en daar een stukje overgeschilderd en werken die gedeelten min of meer storend, doch zij zijn niet in staat het aantrekkelijke van het geheel ten eenen male te bederven.

Eenige jaren later werd naar die schilderij een houtsnede gemaakt en diezelfde Cornelis Anthoniszoon was er de uitgever van. Hij verzekerde die uitgaaf gedurende den tijd van zes achtereenvolgende jaren door een Octrooi „der K. M. onsen ghenadighsten Heere vant selve niet te moghen nadrucken noch verkoopen.... op seeckere penen intselve octroye begrepen, opdat hem een yegelyck voor schade verhoeden moet."

Die uitgaaf geschiedde, zooals men boven op dien platten grond kan lezen, „ter eeren K. M., ende oock den eersamen raedt derselven stadt, ende allen liefhebberen der Konste, etc." terwijl daarvoor opgegeven wordt wat men op die kaart al kan vinden. Daar toch staat vermeld: „de vermaerde Koopstadt van Amstelredam, geconterfeyt met alle sijn wateren, bruggen, straten, kercken, kloosteren, huysen, toorens, poorten, ende muren, ende omleggende situatie," en hierin is geen de minste grootspraak. Met de meeste nauwgezetheid bracht de schilder zijn stad in prent en leverde daardoor het nageslacht een document van groote historische waarde.

Laat ons thans eens dat ommuurde Amsterdam van de eerste helft der 16e eeuw beschouwen en die beschouwing van het centrum uit beginnen.

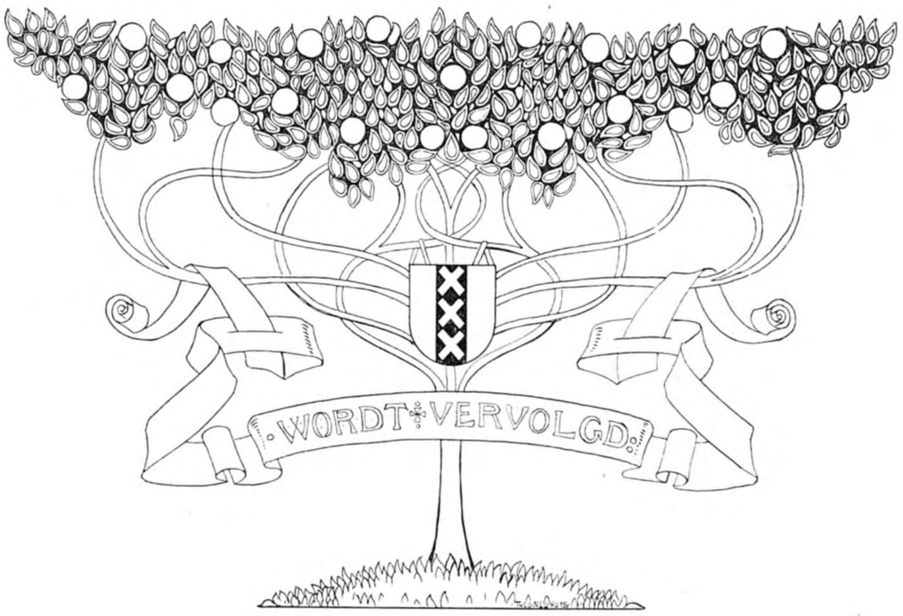

Het Land van Santa Claus

Een verhaal voor Kinderen

DOOR

HOLDA.

GEÏLLUSTREERD MET EENE SERIE MERKWAARDIGE FOTO'S NAAR HET LEVEN GENOMEN.

EERSTE HOOFDSTUK.

IN HET WOLKENLAND.

Herman Gordon was een aardige schrandere jongen en, wat nog veel meer waard is dan schrander en aardig, hij was ook flink en vriendelijk. Herman was ook op zijn manier een onderzoeker. Op een keer had hij *de bron* ontdekt van een beek, die voordat ze zich uitstortte in de groote rivier, reeds vele mijlen had afgelegd door een zeer heuvelachtig landschap; en later had hij een kaart gemaakt van die beek en daarop aangetoond, hoe die beek naar de bron toe al smaller en smaller werd, totdat zij bij de plek kwam, waar het water met groote kracht uit den grond opborrelde.

Die kaart (ik moet eerlijk erkennen, dat niemand er iets van begreep behalve de kleine Herman zelf) was zorgvuldig opgehangen in de kinderkamer, en daar hield Herman dikwijls zeer geleerde voordrachten voor een uitgelezen vriendenkring en gaf hij een beschrijving van al zijn avonturen en moeilijkheden met betrekking tot de expeditie.

De uitgelezen vriendenkring stelde evenwel niet zoo heel veel belang in die voordrachten, en het begon hun eindelijk zoo geducht te vervelen, dat de kaart op een keer werd verscheurd en in de kachel gestopt. Daarna teekende Herman een tweede kaart (die trouwens al zeer weinig op de eerste geleek), en hield hij uren-lange voordrachten voor een groote poes, die het nooit scheen te vervelen, en die nooit scheen te twijfelen aan de opgaven van haar kleinen vriend en die met haar oogen knipte van genot, als zij hoorde van al de bokkingen en gemarineerde haringen, welke in overvloed in die beek te vinden waren.

Alle kinderen zijn bijzonder leergierig, d. w. z. dat zij graag alles willen weten, en altijd klaar staan met de vraag: waarom is dit, wat is dat, wat beteekent dat, enz. Maar twee dingen vooral zouden zij ontzaglijk graag willen weten, dit n.l. wie St. Nicolaas en wie Santa Claus is. Dat St. Nicolaas en Santa Claus één en dezelfde persoon zijn, dat kunnen zij met hunne jonge hersentjes nog niet bevatten. Ze lijken toch ook niets op elkaar, die groote deftige bisschop met zijn lang gewaad, zoo rijk met goud versierd, zijn groote bisschops-

muts en zijn staf — die vóór en op 5 December zoo menig kind gelukkig komt maken — en die goedig lachende man met zijn dikke winterpak en de groote kap, welke hij over het hoofd heeft getrokken, die met Kerstmis de

Herman hield dikwijls geleerde voordrachten.

Kerstboomen tooit en alle kinderen bedenkt, aan wie hij met St. Nicolaas niets heeft gegeven.

Het scheen de oude poes nooit te vervelen.

Herman Gordon had er ook al zoo dikwijls over gedacht en er zijn ouders zoo dikwijls naar gevraagd. Maar daar was hij nooit veel verder mee gekomen, want zijn papa zeide altijd: „Vraag dat liever aan mama; die weet veel beter dan ik wié St. Nicolaas en wié Santa Claus is. En als Herman dan de vraag aan zijn moeder deed, antwoordde zij meestal: „Als je groot bent, dan zal ik er je alles van vertellen. Vraag nu maar eens wat papa er van zegt."

Daarom besloot Herman maar eens een brief te schrijven aan St. Nicolaas en aan Santa Claus; daar was hij een geheele week mee bezig en daarvoor gebruikte hij twee fleschjes inkt en een heel pak postpapier. En toen de brieven eindelijk goed en wel op de post waren gebracht, was het zulk een verzameling van inkt- en vetvlekken, dat de Postdirecteur het adres niet kon lezen en de brieven bij de onbestelbare deponeerde.

De heer Gordon was een zeer vernuftig man. Hij had verscheidene vliegmachines gemaakt, die niet wilden vliegen; en zijn laatste uitvinding was een reusachtige luchtballon, die naar alle oorden van de wereld kon worden uitgezonden en nooit terug zou komen.

Toen Herman Gordon dat peervormig monster voor het eerst zag, was het met meer gas gevuld dan men in zes maanden in een gewoon huis zou opbranden en was het voor anker gelegd op het dak van een groote schuur achter in den tuin. Door een korte ladder kon men uit het aspergebed in de mand van den luchtballon komen; en terwijl de heer Gordon in zijn studeerkamer een ruwe schets maakte van de Noord-Pool, klom Herman in de mand en ging er op zijn gemak in zitten.

Herman besloot een langen brief aan Santa Claus te schrijven.

„'k Zou wel eens willen weten, of ik met dit ding in Spanje kon komen, waar St. Nicolaas 's zomers is en tot November blijft, of in de Wolken, waar hij den winter doorbrengt," zoo peinsde Herman. De juffrouw zegt, dat er genoeg zijde aan zit om er duizend balja-

ponnen van te maken; 't zou dus een mooi cadeau zijn om aan mevrouw St. Nicolaas te geven."

Nauwelijks had Herman dat vriendelijke plan gemaakt, of hij werd opgeschrikt door een geweldig gekraak onder de mand. Op hetzelfde oogenblik vloog de luchtballon naar omhoog naar de wolken toe, met een gedeelte van het dak van de schuur, dat nog vast zat aan het anker.

„O, hemel!" gilde de arme kleine Herman, toen hij de aarde snel onder zijn voeten zag verdwijnen. „O, hemel! Wat moet ik beginnen?"

Op dat oogenblik viel het dak van de schuur van het heen en weer zwaaiende anker af en steeg de luchtballon heel hoog in de lucht.

„Nu ben ik midden in de mist!" riep Herman uit, toen het groote gevaarte een donkere wolk doorkliefde, die als mist om de mand hing.

De luchtballon ging plotseling omhoog, naar de wolken toe.

Een gedwongen bezoeker van het wolkenland.

„En het is hier zoo donker en eenzaam," snikte hij. „Ik zal mijn gebedje maar eens opzeggen, — Lieve Heer bewaar mij dezen nacht, en papa en mama ook en al de broers en zusters ook en mijn lieve poes ook, amen. — Ziezoo, nu kan ik gaan slapen, en zal die groote zak met gas wel niet tegen de maan stooten."

En terwijl de luchtballon haastig over een grooten oceaan streek, vlijde de eenzame, kleine reiziger zich tegen een van de zijden van de mand, en zeide nog eens snikkende zijn eenvoudig gebedje op, totdat de wolken verdwenen, en de sterren een voor een te voorschijn kwamen om nieuwsgierig te kijken naar het lieve gezichtje van dien kleinen bezoeker van het wolkenland.

Tweede Hoofdstuk.

HET HUIS VAN SANTA CLAUS.

Den geheelen langen nacht zeilde de luchtballon door een oceaan van wolken,

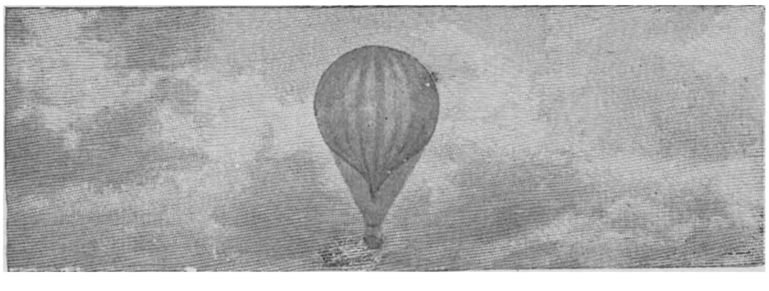

De luchtballon zeilde door een oceaan van wolken.

eerst een groote zee overtrekkende, daarna boven het vaste land zwalkende, waar de lichten van vele trotsche steden weerspiegeld werden door de wateren van de rivieren en kanalen, die er langs stroomden. En eenige uren later kwam de zon op; haar eerste stralen vielen op een zeldzaam mooie landstreek, bedekt met groote donkere bosschen, welke hier en daar doorsneden werden door een breede frissche rivier, en omgeven door hooge bergen, welker toppen met sneeuw bedekt waren, en die, naar het scheen, vlug omhoog stegen om den vallenden luchtballon te kunnen opvangen.

Het groote gevaarte dreef nu in de richting van het eenige gebouw, dat wijd en zijd te zien was — een ouderwetsche woning, bedekt met een schitterend witte ijskorst — en nu begon het hart van onzen kleinen reiziger onstuimig te kloppen, want hij onderscheidde een hem zoo goed bekende gestalte, die met zijn armen wijd uitgestrekt op den hoogsten top stond van den ontzaglijk grooten berg. Er lag een vriendelijke glimlach op dat frissche, roode gelaat, dat nog frisscher en vroolijker leek door het contrast met dien sneeuwwitten haardos die van onder een met rijm bedekte kap te voorschijn kwam.

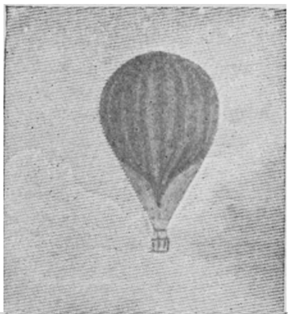

Hij zag Santa Claus, die de handen naar hem uitstrekte.

Een oogenblik later viel de mand met een geweldigen slag op den grond, en nu werd Herman Gordon bevrijd van een massa zijde en netwerk, door de sterke armen van niemand anders dan Santa Claus in eigen persoon. Herman was volstrekt niet verlegen en toen hij bemerkte, dat de handen van den vriendelijken ouden man, die er zoo koud uitzag, lekker warm waren, was hij best tevreden en in het minst niet bevreesd.

„Goeden morgen, oude Santa Claus!" riep hij beleefd uit. „Wat ziet u er vroolijk uit en wat is u lekker warm! Ik heb vroeger altijd gedacht, dat ze u van gips hadden gemaakt; maar daar ziet u nu toch heelemaal niet naar uit! Ik heet Herman Gordon en ik heb een vreeselijken honger. Hebt u hier wel een boterham voor mij?"

„Zooveel je maar wilt, mijn beste Herman," zeide Santa Claus op de met sneeuw bedekte woning wijzende. „Ga maar vlug met mij mede, want het middageten is juist binnen gebracht en als ik mij niet vergis, staat er een heerlijke biefstuk op de tafel; houdt je daar wel van?"

„Ja, Santa Claus — en hebt u ook dessert... pudding en amandelen en rozijnen en sinaasappelen?" vroeg Herman.

„Kom maar eens met mij mee, dan kun je zelf zien wat ik al zoo heb!" hernam Santa Claus.

De woning van Santa Claus.

„Woont u hier alleen in dat groote huis?" vroeg Herman, toen zij bij de vestibule van de woning van Santa Claus waren aangekomen.

„O, neen; ik heb ongeveer vijftig duizend bedienden," hernam Santa Claus.

„Daar geloof ik niets van," riep de kleine Herman wel wat onbeleefd uit (hoe aardig Herman ook was, toch kon hij somtijds erg onbeleefd zijn). Ik zie geen enkelen bediende! Wie doet hier de wasch, en wie

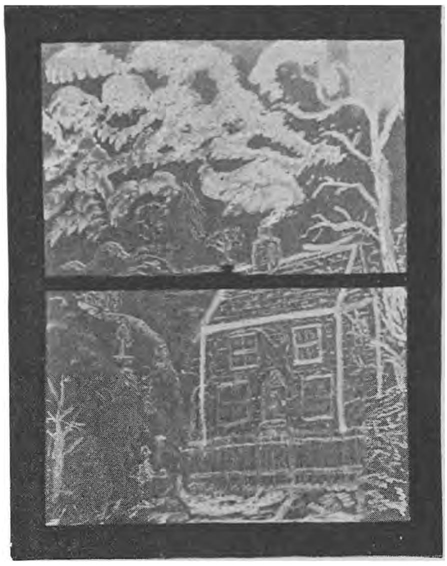

Het raam was bedekt met ijs-schilderijen.

kookt hier? En wie maakt uw bed op en maast uwe sokken?"

„Dat doen mijn poppen en mijn kaboutertjes," hernam Santa Claus geheimzinnig. „Daar zal ik je straks wel eens alles van vertellen, Herman; en morgen zal ik eens met je uitgaan naar mijn stad, waar ik al de poppen en het speelgoed heb."

Santa Claus en zijn kleine gast gingen nu te zamen een groote eetzaal binnen. In het vertrek stonden slechts een lange tafel van ongeschilderd hout en twee keukenstoelen. De muren waren niet behangen en er hing geen enkele schilderij. Herman was erg teleurgesteld, ondanks den overvloed van lekkernijen, die hij op de tafel zag staan en den geur van de biefstuk, die er overheerlijk uitzag.

„Wat zeg je nu wel van mijn huis, mijn kleine Herman?" vroeg Santa Claus plaats nemende aan de tafel.

„Het ziet er zoo armoedig uit!" antwoordde de kleine jongen oprecht. „Maar er schijnen veel lekkere dingen op tafel te

Op de tafel stonden allerlei heerlijke gerechten.

staan. In onze eetkamer thuis zijn stoelen

met lederen zittingen, en een uittrektafel

Een corps speelgoed-soldaten marcheerde over de tafel.

en mooie schilderijen aan de muren van vechtende mannen en schipbreuk op zee."

„De vensterruiten zijn mijne schilderijen, kleine man," hernam Santa Claus. „Hebt gij daar al naar gekeken?"

Herman keek onverschillig naar een raam met twee groote ruiten, doch plotseling riep hij in verrukking uit:

„Wat is dat mooi! Het raam is bedekt met bevroren schilderijen van bergen en meren en zij zijn alle in beweging! Zoo iets heb ik bij ons in huis nog nooit gezien!"

„Vertel mij eens, wat gij daar ziet," zeide Santa Claus.

„O, lieve, beste, oude Santa! Ik kan papa's huis zien en onzen tuin ook!" riep Herman uit, in zijn handen klappende van pleizier. „En onze oude postbode is het tuinhek in gekomen en nu loopt mama naar hem toe. En papa komt ook buiten, en nu lezen zij samen een brief, en ze lachen en schreien tegelijkertijd. Papa heeft den postbode een paar sigaren gegeven en heeft hem de hand geschud. 'k Zou wel eens willen weten, wat er toch in dien brief staat."

„Die brief is over jou, Herman," hernam Santa Claus. „Er staat in, dat je ouders niet ongerust behoeven te zijn, en dat je hier veilig en wel bent. Ik heb den brief pas vijf minuten geleden op de post gedaan."

De soldaten gingen in een kring om den tulband staan.

„Wat is hij dan vlug overgekomen," zeide Herman. „Maar hoe wist u, waar papa en mama wonen?"

Een paar kaboutertjes verschenen op de tafel.

„Mijne ramen vertellen mij alles van millioenen kleine jongens en meisjes," zeide Santa Claus. „Ik zie het altijd dadelijk als zij iets goeds doen; maar ik zou wel honderd ramen moeten hebben, als ik al de kuurtjes en ondeugende streken van mijn kleine volkje wilde weten, daarom kijk ik alleen maar naar de goede daden. En ik heb gemerkt, dat ik ze door twintig ramen heel goed alle kan zien."

Herman slaakte een zucht van verlichting. „Dus hebt u niet gezien, dat ik baby een klap in haar gezicht gaf, toen zij in mijn kleinen luchtballon prikte?" vroeg hij.

„Neen, *dat* heb ik niet gezien," hernam Santa Claus. „*Dat* heb ik gelukkig niet gezien, kleine man, maar ik herinner mij nog zeer goed, dat gij op een keer een geheelen zak met lekkernijen, dien gij een oogenblik te voren hadt gekocht, aan een armen kleinen jongen hebt gegeven."

„En wat krijg ik daarvoor?" hernam Herman onmiddellijk. „Ik zou graag een locomotief willen hebben en een doos met timmergereedschap en een olifant, die opgewonden kan worden. Kijk!" vervolgde hij levendig, zonder Santa Claus den tijd te laten om op de vraag te antwoorden. „In de ruit naast de mijne is een klein meisje, dat een ouden man helpt om over een plank te loopen, die op het water ligt. Wat krijgt ze daar nu wel voor?"

„Dat kleine meisje heeft al een gulden en een werkdoosje verdiend," antwoordde Santa Claus. „En nu zal ik jou eens bijzonder mooie muziek laten hooren, terwijl wij onze pudding en andere lekkernijen eten."

„Maar u hebt immers geen piano?"

Nauwelijks had Herman die woorden uitgesproken, of daar kwam een groot militair corps van metalen soldaatjes op de tafel, het Wilhelmus van Nassaue spelende.

Nadat het muziekcorps zes keer de tafel langs was getrokken, bleven de muzikanten voor Herman staan. Tezelfder tijd kwam er op geheimzinnige wijze boven uit het plafond, vlak boven de tafel, een tulband naar beneden zakken. Daarop riep de tamboermajoor met een fijn, pieperig stemmetje: „Formeer carré!" de soldaatjes schaarden zich onmiddellijk om den tulband en vielen er gretig op aan; doch telkens, als ze een stukje hadden gegeten, speelden ze tot afwisseling:

„Wij leven vrij, wij leven blij,
Op Clauberg's dierbrén grond;
Ontworsteld aan de slavernij,
Zijn wij door eendracht klein en vrij;
Hier duldt de berg geen dwinglandij,
Waar Santa eeuwig zorgt,
Waar Santa eeuwig zorgt."

totdat de breede schouders van Santa Claus schudden van het lachen en Herman Gordon het uitgierde van de pret.

„Ze leven allemaal!" riep hij uit. „Hebben zij van binnen echte botten, Santa Claus?"

„Die kleine soldaatjes zijn van lood gemaakt, Herman," hernam Santa Claus, toen de trommelslager op zijn trom ging zitten en een klein pijpje ging stoppen met één enkel blaadje tabak. „Zij kunnen loopen en spreken, eten en rooken, maar zij zijn niet van vleesch en bloed, zooals jij en ik. In mijn stad met poppen en speelgoed zult gij tinnen paardjes zien, die alleen kunnen loopen zonder opgewonden te worden; levende poppen, die hun kleine huisjes schrobben; uurwerk-treinen, die vlug heen en weer rijden en bestuurd worden door poppen machinisten en caoutchouc conducteurs, en ijzeren schepen, bemand met kleine matrozen, zooals gij die in Amsterdam in elken speelgoedwinkel kunt koopen. Al dat kleine volkje, dat gemaakt is van fijn zaagsel en lappen, is bijzonder met mij bevriend, want ik heb de macht om aan een zeker aantal van die millioenen poppen, die elk jaar in mijne stad gemaakt worden, het leven te geven. — Doch ik houd veel meer van mijne kaboutertjes, omdat die werkelijk kleine mannetjes en vrouwtjes zijn, die evenals wij pijn kunnen voelen en vreugde en verdriet kennen."

„Toe, Santa Claus, laat mij eens een kaboutertje zien," zeide Herman.

Santa Claus blies op een klein fluitje, dat aan zijn gordel hing en onmiddellijk daarna verscheen er een bekoorlijke kleine dame, ternauwernood drie duim groot, op de tafel. Op hetzelfde oogenblik naderde een kleine heer van dezelfde grootte, in avondtoilet, en met een keurig wandelstokje in de hand, en nam beleefd zijn hoed af voor Santa Claus.

„Deze twee kaboutertjes behooren beiden tot den gegoeden stand," zeide Santa Claus. „Deze heer is een rijk koopman en die dame is zijne vrouw. In mijn huis zijn duizenden van dat soort van kaboutertjes; en zij zijn het, die met de hulp van eenige schrandere poppen mijn huis schoon houden, voor mij koken en alles voor mij doen, wat ik noodig mocht hebben. Ik heb onder de kaboutertjes slagers en bakkers, advocaten en doctoren, en zelfs schoorsteenvegers en timmerlieden! Bij de stad met het speelgoed is een onderaardsche stad, die geheel bevolkt is met deze kleine wezentjes; en naar ik hoor, zal er ten gevolge van een twist tusschen den burgemeester van Santa Clauberg en den Kabouterkoning van Luciana, hoogstwaarschijnlijk een oorlog ontstaan tusschen de legers en de scheepsmacht van die twee naijverige steden."

„Waarom wonen de kaboutertjes onder den grond?" vroeg Herman, die levendig belang stelde in die aardige kleine wezentjes.

„Omdat zij niet van het daglicht houden, en alleen gedurende den nacht werken," hernam Santa Claus. „'t Is een vaste regel, dat kabouters over dag slapen; daardoor komt het, dat gij ze nooit hebt gezien. Want er bestaat op de geheele wereld geen enkel huis waar niet een groot aantal van die kleine mannen en vrouwen wonen. Zij hebben overal kleine tunnels, langs de hoeken van de kamers of bij de deurkozijnen, en buisvormige spoorwegen in de muren, met stations, welke door 't geheele huis verspreid zijn. En door die kaboutertjes, Herman, laat ik met St. Nicolaas en met Kerstmis de cadeautjes in de huizen brengen. Zonder hunne hulp zou ik onmogelijk honderden manden speelgoed in enkele uren kunnen uitdeelen. En nu, mijn beste vent," zoo besloot Santa Claus zijn verhaal, terwijl hij tegelijkertijd de twee kaboutertjes met een handbeweging te kennen gaf, dat zij heen konden gaan, „zal ik je een verhaal vertellen, dat nog geen enkele kleine jongen ooit heeft gehoord — en wel, de ware geschiedenis van Santa Claus!"

„O, dat is heerlijk!" riep Herman uit. „En als ik thuis kom, zal ik alles aan mijn zusjes en broertjes vertellen. En dan zal ik alles opschrijven en het de „geschiedenis van Santa Claus" noemen."

„Ja, dat zou wel aardig zijn, en dan moet je zeggen, dat het de „Levensbeschrijving van Santa Claus" is."

„Zal ik u eens wat zeggen, Santa Claus? Ik heb een poos geleden een brief aan u geschreven om u te vragen, wie u was; maar ik geloof, dat die brief nooit terecht is gekomen, want de postbode zeide, dat hij niet wist, waar u woonde. Wilt u mij nu gaan vertellen, Santa Claus," liet Herman daarop volgen. „Ik hoop, dat het een mooie geschiedenis is."

Nu begon Santa Claus te vertellen.

(Wordt vervolgd).

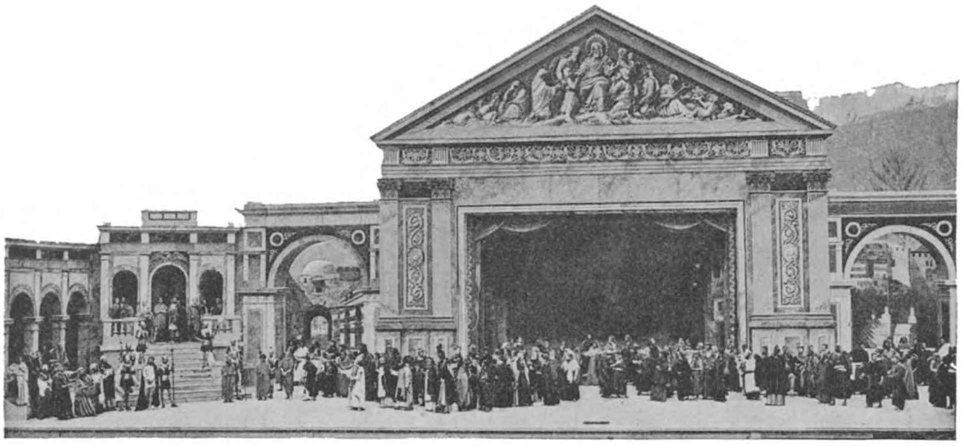

„Jezus of Barabbas?"

De Passiespelen te Ober-Ammergau in 1900

Bewerkt door J. BROUWER.

In het reisseizoen van 1900 zijn er twee plaatsen, die elkander hardnekkig den voorrang betwisten. De eene, de verzamelplaats der elegante wereld, de stad van alle denkbare geestelijke en zinnelijke genietingen, het moderne Babylon — Parijs en daar tegenover een eenvoudig Beiersch bergdorpje. Grooter contrast kan men zich waarlijk niet denken.

Als we hier van concurrentie spreken, is dat niet overdreven. In Frankrijks hoofdstad verdringen zich millioenen menschen uit alle deelen der wereld, om de producten van menschelijke scherpzinnigheid en menschelijk vernuft te bewonderen, — in het kleine Beiersche dorpje luisteren tegelijkertijd vele duizenden eerbiedig en met aandoening naar de vertolking van het groote wereld-drama, door eene eenvoudige bevolking weergegeven.

In den tuin van Gethsemané.

Ober-Ammergau heeft zich door zijne passiespelen eene wereldberoemdheid verworven. Van alle kanten stroomen de bezoekers toe, niet enkel Europa, neen, ook Azië, Afrika en Amerika — vooral Amerika — leveren hunne belangstellenden in het spel der dorpsbewoners.

De geschiedenis van het ontstaan der

Herodes.

passiespelen is genoegzaam bekend. Zij zijn de vervulling van eene belofte in het prachtige monument, dat aan den Sonnenberg is opgericht en door wijlen Koning Lodewijk van Beieren aan de bevolking geschonken, staat dan ook gegrift:

„Den kunstsinnigen und den Sitten der Väter treuen Ober-Ammergauern". Dieper nog dan in het voetstuk, staan de woorden gegrift in het hart van den Ober-Ammergauer. Sedert tweehonderdvijftig jaren is hij „den Sitten der Väter treu."

In 1633 heerschte, tengevolge van de gruwelen van den 30-jarigen oorlog, in de dorpen, grenzende aan Ober-Ammergau, in hevige mate de pest. Geheele gezinnen werden door de vreeselijke ziekte verwoest. De Ober-Ammergauers sloten alle toegangen tot hun dorp streng af en hoopten hierdoor gevrijwaard te blijven van de ontzettende plaag. Doch een der aangetasten sloop 's nachts heimelijk het dorp binnen uit verlangen naar zijne vrouw. Twee dagen later stierf hij en drie weken daarna waren 83 personen grafwaarts gebracht.

Toen riepen de Ober-Ammergauers in hunne benauwdheid God aan en beloofden, dat zij iedere tien jaar ter verheerlijking en verbreiding van Zijn heiligen naam, een passiespel zouden opvoeren, als de pest van hen week.

En hunne bede werd verhoord. Van dat oogenblik week de pest. In 1634 vertoonden de bewoners voor het eerst het lijden en sterven van Jezus en hebben zij dat „den Sitten der Väter treu", met eene enkele gedwongen uitzondering, langer dan twee eeuwen volgehouden.

De Ober-Ammergauers groeien als 't ware op met het passiespel. Elke tien jaar, als het tijdstip aanbreekt der voorbereiding, raakt de geheele bevolking in angstige spanning.

De medespelenden worden namelijk gekozen door een bestuur, dat zich anderhalf jaar van te voren vormt en volgens oude traditie

Kajaphas.

bestaat uit den pastoor, den burgemeester,

de elf leden van den gemeenteraad en nog 6 andere personen, door de inwoners verkozen.

Zij, die de voornaamste rollen mogen spelen, achten zich uitverkoren boven vele. De jonge man, Anton Lang, die thans de rol van Christus vervult, werd, toen hij het bericht vernam, doodsbleek en dreigde inéen te zinken. De Maria-vertolkster, een jong, mooi meisje, dochter van den postbode, viel op het hooren van het blijde nieuws haren vader van vreugde schreiend om den hals. Maar er werd ook smart geleden. Rosa Lang, die in 1890 de heilige maagd speelde, werd voor dit jaar niet herkozen; diep bedroefd zeide zij der wereld vaarwel om in het klooster Neudorff, bij Weenen, te leeren berusten in haar lot. Dit is haar mogen gelukken en zij schreef onlangs haren vader, dat zij den hoogeren vrede gevonden had en niet meer naar het

Pilatus.

leven dezer wereld verlangde.

Ook haar vader, de burgemeester van

Annas.

het dorp, moest zich, wegens hoogen leeftijd, voor dit jaar met de opperleiding van het spel vergenoegen, hij, die voor hoogepriester Kajaphas heeft gespeeld! Hij moest er eveneens in berusten, hoewel het hem pijn deed.

Den ouden Jacob Hett, als geschapen voor zijn Petrusrol door zijn fraaien kop, heeft men de rust, noodig voor zijn ouderdom (hij is 80 jaar), willen geven. Hij werd er ziek van. „Ach, dat de goede God mij maar tot zich neemt, als ik niet meer mee kan spelen," zeide hij. Toch herstelde hij weer tegen den tijd van het Passiespel en heeft verzocht, onder het volk te mogen spelen. Hij kòn niet slechts toeschouwer blijven.

Hij, die vele tientallen jaren de vertolker van Christus is geweest, die daardoor genoemd werd Christus-Mayr, Joseph Mayr, hij, aan wien de gansche wereld hare vereering schonk, ook hij heeft moeten toezien, dat thans zijne rol aan den jongen Anton

Lang werd opgedragen. Maar hij heeft, als waardig vertolker van den Koning der Joden, geene teleurstelling getoond. Want zijne haren waren immers grijs, zijn baard

Nathaniel.

sneeuwwit, zijn gelaat vol rimpels en hij kon toch niet de rol des Heilands vervullen met pruik en verf en schmink!

Anton Lang, een jonge man van 25 jaar,

Joseph van Arimathea.

die nu de Christus-rol vervult, is dichter in zijn hart; een beminnaar der natuur, een bewonderaar van het gezang der vogels. Hoor hem, als hij in de vrije natuur rondziet en al het schoone hem treft:

So der Verleumdung ferne,
Dem Neide viel zu klein,
In Seligkeit und Frieden,
Bin glücklich ich-allein.

De Maria-rol wordt vertolkt, als we boven zeiden, door de dochter van den postbode; de 19-jarige Anna Flunger. Hare tante vervulde in 1870 deze rol.

Het zou ons te ver voeren, in een kort bestek als het onze, alle of tenminste de voornaamste vertolkers op te noemen; wij willen daarom volstaan met verwijzing naar de portretten der voornaamste medespelers, die de lezer hier kan vinden.

Een machtigen, overweldigenden indruk maakt zoo'n opvoering. Geloovige en onge-

Judas Iscariot.

loovige, Christen en Jood, wie hij ook zijn moge, ieder komt onwillekeurig onder den indruk van het spel.

Met plechtigen tred komt het koor op, en de aanvoerder vangt onder doodelijke stilte aan:

Wirf zum heiligen Staunen dich nieder,
Von Gottes Fluch gebeugtes Geslecht!
Freude dir aus Sions Gnade wieder!
Nicht ewig zürnet er,
Der Beleidigte, — ist sein Zürnen auch gerecht.
„Ich will," so spricht der Herr,
„Den Tod des Sünders nicht; — vergeben
„Will ich ihm — er soll leben!"
Und opfert seinen Sohn, die Welt von Sünde zu befreien.
Preis und Dank dafür wir weihen
Ewiger, Dir!

Geen geluid verbreekt de stilte onder de toehoorders; ternauwernood durft de een zijn buurman wat toefluisteren.

Het Passiespel heeft twee afdeelingen, voorafgegaan door een proloog. De eerste

Jezus zegent Maria Magdalena.

vangt aan met Jezus' intocht in Jeruzalem en eindigt met het gevangen nemen van den Heer in Gethsemané en het besluit van Petrus en Johannes om den Meester te volgen.

De tweede afdeeling geeft in het eerste tafereel het verwachten van Jezus in Annas' huis. Zij eindigt met Jezus' opstanding en hemelvaart.

De voorstellingen beginnen met kanonschoten. Den dag van te voren gaat een troep muzikanten onder tromgeroffel en trompetgeschal het dorp door.

Vroeger geschiedde de opvoering in de open lucht, op het kerkhof. De Ober-Ammergauers, hoe zeer conservatief in hunne opvattingen betreffende opvoering

en scènerie, moesten in dit opzicht met den tijd meegaan. De toeschouwers waren blootgesteld aan weer en wind, terwijl zij telkens bij de desbetreffende tooneelen van de eene plaats naar de andere moesten trekken, daar men voor de paleizen van Annas en Pilatus huizen in het dorp gebruikte. Ze zagen het noodzakelijke van eene verbetering in en men richtte een zeer primitief theatergebouw op; hoewel het tooneel zoodanig gebouwd werd als dit wenschelijk voorkwam, waren toch nog niet voor alle toeschouwers overdekte zitplaatsen.

Eindelijk nam de gemeente het besluit eene ruimte te bouwen die beschutting bood voor de toeschouwers. Men maakte nu een eenvoudig, doch practisch gebouw; een ijzeren gewelf, dat overdekt werd met een 7 meter hoogere houten constructie. De buitenwanden werden met toepasselijke schilderijen versierd. Aan den achterwand is een gesneden groep: Christus met Maria en Johannes, door den Ober-Ammergauer houtsnijder Andreas Braun, vervaardigd. Tusschen het tooneel- en de toeschouwersruimte is echter nog altijd eene onoverdekt gedeelte gebleven, dat het gezicht geeft op de bergen en den hemel. De technische inrichting van het tooneel, waartoe men ten slotte nog overging, maakt het thans mogelijk onder het spel nieuwe decoraties aan te brengen.

Het gansche tooneel is 24 meter diep en 42 meter breed en geheel in de open lucht.

De vertolkers zijn allen geboren in Ober-Ammergau. Men zou het dorp met recht het passiedorp kunnen noemen, want zij leven in en voor hun spel. Strenge ingetogenheid en godsdienstzin kenmerkt hun leven. Men heeft zelfs een jonge vrouw, aan wie een rol was opgedragen, maar op wier leven de vrouwen een vlekje waanden, gedwongen, haar rol niet te vervullen. Zóo sterk is hun medeleven in hetgeen zij vertolken, dat de twee jonge meisjes, die de heilige maagd en Maria Magdalena voorstelden, aan den voet van het kruis in tranen uitbarstten.

Maar niet alleen de vertolkers zelf komen onder de betoovering van het spel, ook onder de toeschouwers zijn er velen, die geïnspireerd worden door het diep-treurige,

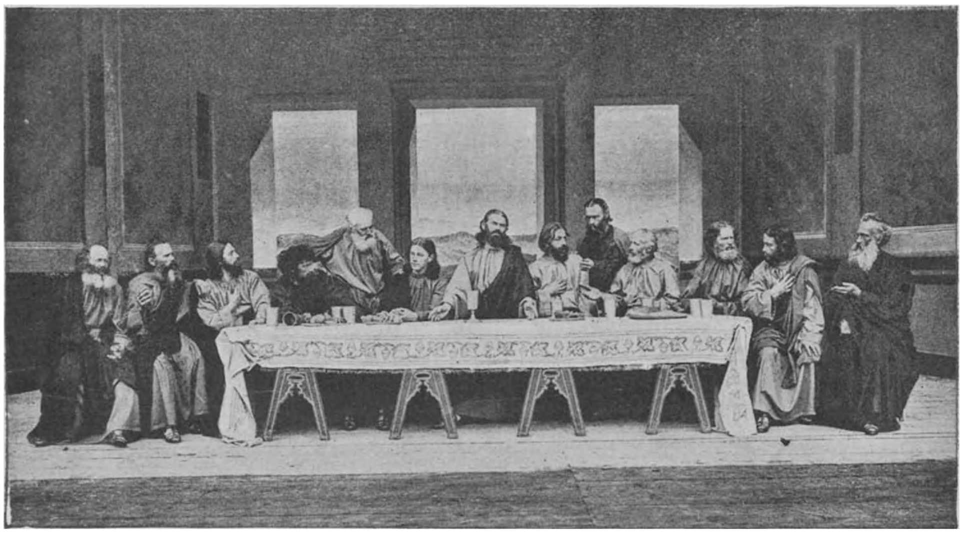

Het Avondmaal.

maar toch ook zoo verhevene van het werelddrama. Het aantal geschriften, dat dan ook over het passiespel verschenen is, is talrijk; het grootste Contingent levert natuurlijk Duitschland. Welbekend is de, ook Ober-Ammergau, en getiteld: „Ober-Ammergau und sein Passionsspiel in Vergangenheit und Gegenwart".

In onze taal verscheen in Maart van dit jaar een werkje van den Heer P. N. Koo-

Judas verraadt zijn Meester.

in het Nederlandsch vertaalde roman van Wilhelmine von Hillern-Birch, „Aan het Kruis". (Arnhem, P. Gouda Quint). Het meest volledige aangaande de geschiedenis en het ontstaan is wel het werk van Ferdinand Feldige, Lehrer und Chorregent in len Pz., Het Lijden van onzen goddelijken Zaligmaker Jezus Christus. De passiespelen te Ober-Ammergau. (Utrecht, J. R. van Rossum. Prijs *f* 0.75). De welbekende redactrice van de „Hollandsche Lelie" en schrijfster o.a. van „Hollandsch Binnenhuisje",

mevrouw Van Wermeskerken-Junius (Johanna van Woude), heeft in 1890 Ober-Ammergau bezocht en beschrijft hare indrukken zeer levendig in den vorm van een brief.

Petrus verloochent Jezus.

De soldaten bespotten Jezus.

„Dit is geen *spel* meer van die honderden", zoo lezen we daar o.a., „ieder, van het kind tot den grijsaard, doorleeft wat hij te aanschouwen geeft. Hoe kan men in den Christus den Ammergauer, den „acteur"

huldigen. Hijzelf verfoeit die huldiging en ik begrijp hen. Ik zag geen tooneelspeler; ik zag Jezus slechts en wilde niets anders in hem zien. Op het tooneel is de indruk, dien hij maakt, trouwens zóo overweldigend, dat iedere nevengedachte in een ernstig gemoed wel verdwijnen moet. Jezus zelf kan niet waardiger door de straten van Jeruzalem hebben gereden, zijn gelaat kan geen passender uitdrukking meer hebben gehad dan deze man ons te aanschouwen gaf."

En later, bij het verhoor van Jezus voor Kajaphas, wordt de schrijfster getroffen door het edele in de houding van den Christen-vertolker. „Ik hijgde naar adem", zoo zegt zij, „en duizenden met mij. Ik had het wel vast willen houden, dit schouwspel, stralend van schoonheid in het volle zonlicht, en nog dieper wordt de indruk als Kajaphas buigt en den stadhouder aanspreekt:

„„Statthalter des grossen Kaizers zu Rom! Wir haben einen menschen, namens Jezus, hieher vor deinen Richterstuhl gebracht, das du das von dem hohen Rathe über ihn

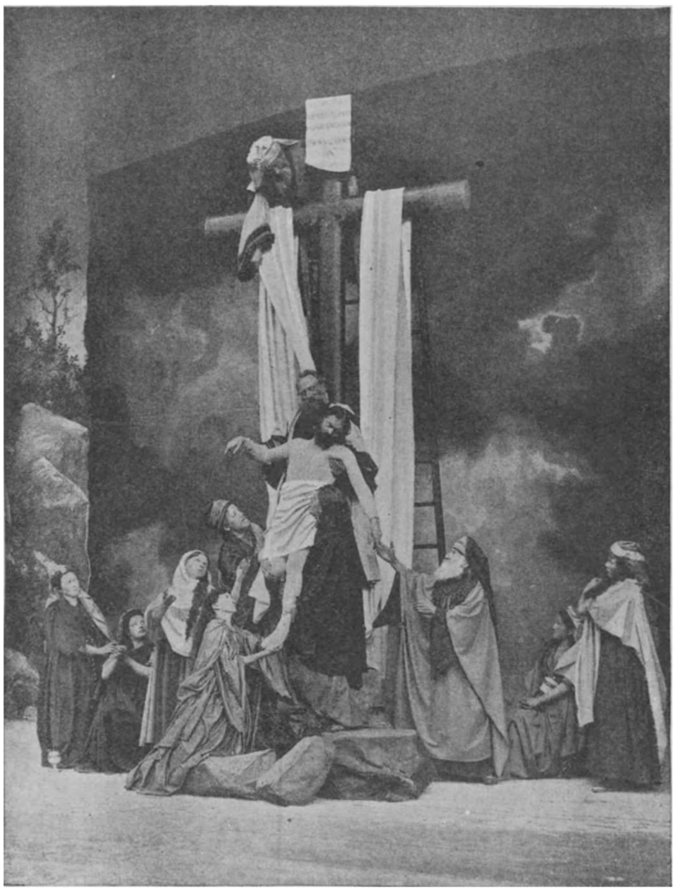

De afneming van het kruis.

gefällte Todesurtheil vollziehen lassen mögest.""

Na dit tooneel was er „hevige ontroering onder het publiek". [1])

Het spreekt vanzelf, dat in eene plaats, waar zoovele naties bijeenkomen, het vreemdelingenverkeer een hooge vlucht heeft genomen. De positie van burgemeester Lang, die zooals we zeiden ook de leiding van het geheel op zich heeft genomen en tevens voor de belangen der bezoekers zorg heeft te dragen, is hierdoor dubbel zwaar. Dat hij echter de beide betrekkingen naar algemeene tevredenheid vervult, blijkt wel uit de liefde en achting, die men hem in het geheele dorp toedraagt.

Eene Babylonische spraakverwarring heerscht in het dorp; behalve de verschillende Duitsche dialecten, hoort men allerlei talen; van de plompe Engelsche tot de elegante, levendige spraak der Franschen; de flux de bouche van een slavonischen redenaar zet ons in verbazing, terwijl we ons onmiddellijk daarna in onze geliefde Nederlandsche taal hooren toespreken.

Maar buiten het passiespel is Ober-Ammergau om zijn fraaie omstreken ook ten volle een bezoek waard. De trotsche bergen lokken tot eene bestijging; het kabbelen van den Ammer brengt u in eene poëtische stemming; de heerlijkste wandelwegen liggen voor uw oog, en de schitterende koninklijke verblijven Hohenschwangau en Linderhof bieden u genietingen van den aangenaamsten aard.

Maar toef niet te lang, daar ge vroeg bij de hand moet zijn: te acht uur begint de voorstelling, en ge moet lichamelijk zoowel als geestelijk voorbereid zijn om de voortdurend afwisselende indrukken op te nemen in uw ziel. Vooral de intocht in Jeruzalem — het begin van de eerste afdeeling, — is overweldigend; het afscheid in Bethanië diep-treffend.

Dat ook het humoristische niet ontbreekt

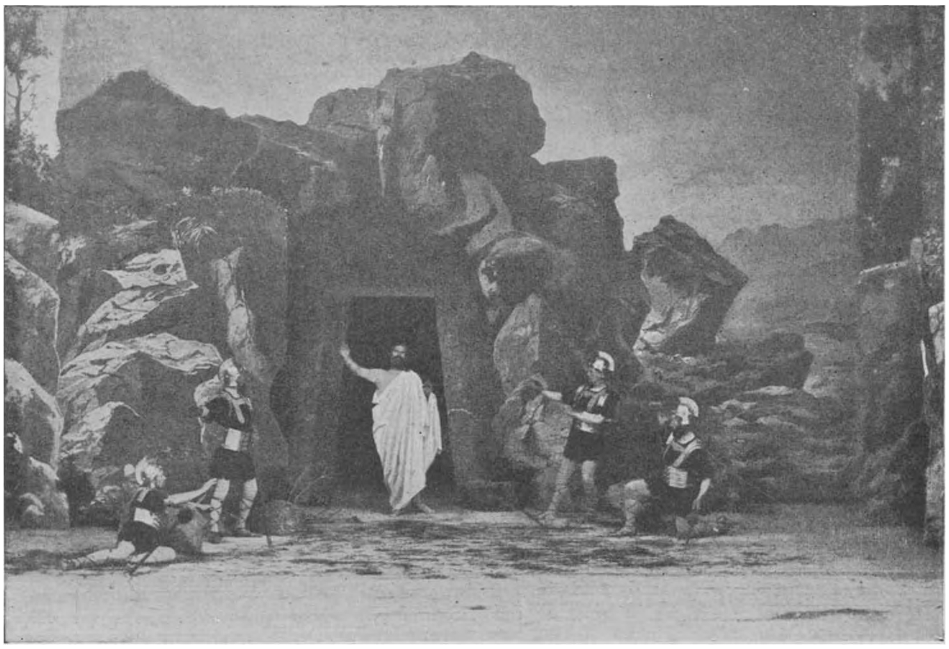

De opstanding.

[1]) Johanna van Woude, Een verlaten post. Amsterdam, L. J. Veen.

in Ober-Ammergau vertelden ons dezer dagen de couranten. De echtgenoote van een Duitsch geleerde verkoos maar volstrekt niet te logeeren bij den burgemeester, omdat deze gespeeld had voor Kajaphas, en evenmin bij Diemer, die als Herodes optrad. „Ik wil bij geen vijand van Christus onder dak," hield zij vol. Maar een apostel? Ja, een apostel, dat was goed; en met een gerust hart toog zij naar 't haar aangewezen huis op weg. Den volgenden dag bemerkte zij gelogeerd te hebben bij Judas!

Meer willen wij er thans niet van zeggen; wie belang stelt in de zaak, ga er heen en zie! Echter toeve hij na afloop der spelen nog eenige dagen om de schoonheden der natuur te bewonderen. Hij zal zich dat verblijf niet beklagen.

De hemelvaart.

Het Nederlandsche Eskader in de Wateren van China

DOOR

A. A. VISSER.

Luit. ter Zee 2e kl.

Van geheel Europa zijn op het oogenblik de oogen gericht op de gebeurtenissen in China, en het doet het Hollandsch hart ongetwijfeld goed te vernemen, dat onze regeering maatregelen genomen heeft, om ook de driekleur daar te vertoonen, temeer daar dit vlagvertoon plaats heeft met een eskader, dat, hoewel niet zoo sterk als die der overige mogendheden, wat bewapening en moderne inrichting aangaat, volstrekt bij deze niet behoeft achter te staan.

Wij komen niet met veroveringsplannen, maar wij hebben in die streken een reputatie op te houden: nog versch in ieders geheugen ligt het heldenfeit van onze kleine „*Medusa*", die, nu bijna veertig jaren geleden, aan het hoofd van eene internationale vloot onder het vuur van de Japansche forten de straat van Simonoseki forceerde.

Het eskader dat zich onder bevel van den kapitein ter zee L. A. H. Lamie van uit Nederlandsch-Indië naar China begeeft, bestaat uit Hr. Ms. pantserdekschepen: „*Koningin Wilhelmina der Nederlanden*" en „*Holland*", gekommandeerd door de kapiteins ter zee L. A. H. Lamie en S. K. Sybrandi, en het pantserschip „*Piet Hein*", onder bevel van den kapitein ter zee J. H. M. Jansen, terwijl zich waarschijnlijk het den 16 Juli j.l. te Willemsoord onder bevel van den kapitein ter zee J. H. L. J. baron Sweerts de Landas Wyborgh in dienst gestelde pantserdekschip „*Gelderland*", eveneens daarbij zal voegen.

Hoewel Hr. Ms. „*Koningin Wilhelmina*" onder dezelfde categorie gerangschikt wordt als de „*Holland*" en „*Gelderland*", zijn het toch schepen, wier eigenschappen ver uiteenloopen. Hoewel de waterverplaatsing van de eerste 700 ton grooter is, ontwikkelen de machines een vermogen van ± 6000 I. P. K. tegen die van de „*Holland*" en „*Gelderland*" ± 10000 I. P. K.; een logisch gevolg hiervan is, dat de „*Wilhelmina*" slechts 16.5 mijl loopt, terwijl de beide anderen op de proeftochten een vaart van 19.5 en ruim 20 mijl bereikten.

Het behoeft geen betoog, dat de mindere snelheid gecompenseerd wordt door eigenschappen, die op andere wijze de strijdwaarde verhoogen: de artillerie bewapening is veel zwaarder en beter beschermd, zoodat de „*Wilhelmina*" den strijd kan aanbinden met tegenstanders, die de „*Holland*" en „*Gelderland*" moeten ontwijken, waartoe hunne groote snelheid hen weder in staat stelt.

In 1891 op 's Rijks werf te Amsterdam op stapel gezet, werd Hr. Ms. „*Koningin Wilhelmina der Nederlanden*" in 1892 door hare Koninklijke Peet zelve te water gelaten, en den 17den April 1894 voor de eerste maal in dienst gesteld. De romp is van staal vervaardigd, en onder water door eene gekoperde houten dubbeling versterkt. Den naam van *pantserdekschip* ontleent het schip aan het gebogen stalen pantserdek, dat zich op de hoogte van de waterlijn tot een dikte van 75—50 m.M. over de geheele lengte van het schip uitstrekt, en waaronder machines, ketels, munitie- en schietkatoenbergplaatsen en andere kwetsbare deelen bescherming tegen het vijandelijk vuur vinden.

De bewapening bestaat uit een achterlaadkanon van 28 c.M., opgesteld in een gepantserden toren, een id. van 21 c.M. en 2 van 17 c.M., door stalen schilden beschermd, 4 snelvuurkanonnen van 7.5 c.M., 6 van 3,7 c.M. en 4 revolverkanonnen van 3.7 c.M.

Een heel arsenaal dus, waarmede allerlei slag van vijanden bediend kan worden, van de geharnaste ridders der zee af, wier 20 c.M. dik pantser door de met eene lading van 84 K.G. buskruit afgeschoten, 345 K.G. zware granaat van 28 c.M. op 3000 M. met gemak doorboord wordt, tot de vlugge torpedobooten, de cavalerie van den Oceaan, die in een hagelbui van 60 granaten in de minuut uit een enkel revolverkanon een warm onthaal vinden.

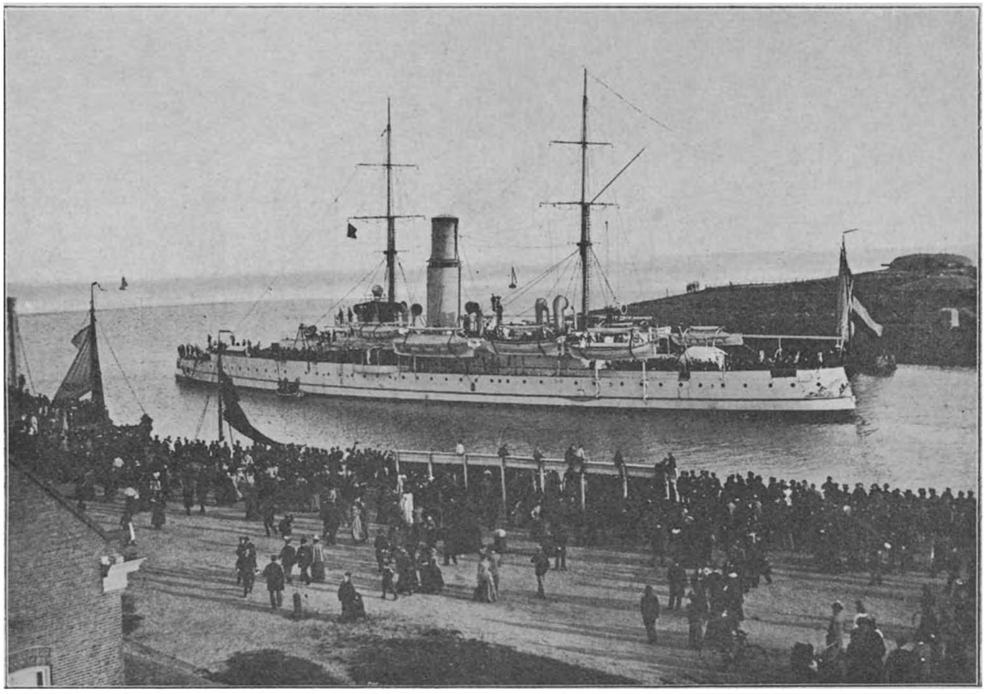

Hr. Ms. Pantserdekschip „Koningin Wilhelmina der Nederlanden".

Voor het bewapenen van sloepen en tot steun der landingsdivisie dienen nog 2 achterlaadkanonnen van 7.5 c.M. en 2 mortieren, eveneens achterlaad en van hetzelfde kaliber.

De torpedobewapening bestaat uit twee lanceerbuizen, één in den boeg en één achteruit, en twee torpedokanonnen opgesteld in de breede zijde.

De bemanning is samengesteld uit 19 officieren, 39 onderofficieren, 121 matrozen, 41 mariniers, 12 machinisten, 37 stokers, 24 inlandsche matrozen onder een *mandoer* en een *djoeroemoedi*, en 34 inlandsche vuurstokers, totaal 329 koppen.

Den 17den April 1894 werd, zooals reeds gezegd is, voor de eerste maal de wimpel geheschen door den tegenwoordigen Directeur en Commandant der Marine te Amsterdam, toen kapitein ter zee P. Zeegers Veeckens, die na een proefreisje op de Noordzee en de Gronden, in October van hetzelfde jaar het schip naar Indië bracht. Na een verblijf van 3 jaren in de tropen, afgewisseld door een reisje naar Lourenço Marques tot het bijwonen van de feestelijke opening van den Nederlandsch-Zuid-Afrikaanschen spoorweg, en een tocht tot vlagvertoon naar China, Japan en Manilla, aanvaardde Hr. Ms. „Wilhelmina" in October 1897 de terugreis naar het Vaderland, om eenige belangrijke voorzieningen te ondergaan.

Toen zij in Januari 1900 weder de reede Oelee Lheue opstoomde, werd zij bijna niet meer herkend. De schoorsteen was éèns zoo hoog geworden, de beide geschutmasten door stalen paalmasten met seinra's vervangen, en de romp, vroeger somber zwart, was nu wit geschilderd.

Hr. Ms. pantserdekschepen „*Holland*" en „*Gelderland*" (van welk type wij thans 6 schepen bezitten) zijn eveneens van staal gebouwd doch zonder houten dubbeling en liepen respectievelijk in 1896 aan 's Rijks werf te Amsterdam en in 1899 te Feijenoord van stapel. De „*Holland*" vertoeft sinds Maart 1899 in Indië, de „*Gelderland*" werd voor de eerste maal in dienst gesteld.

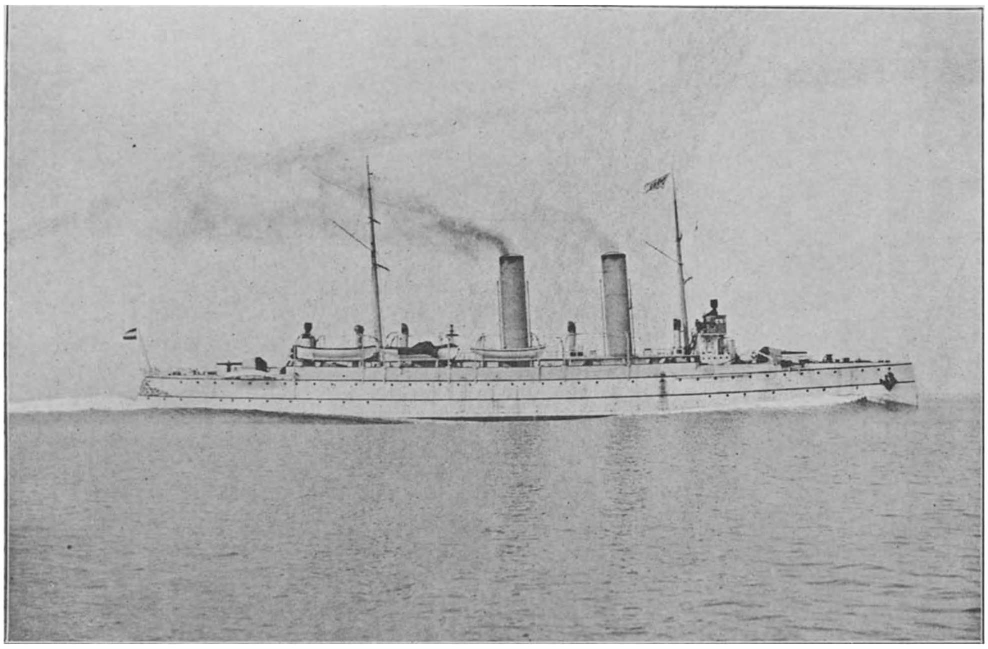

Hr. Ms. Pantserdekschip „Gelderland".

De artillerie bestaat uit enkel snelvuurkanonnen: 2 van 15 c.M., 6 van 12 c.M., 4 van 7,5 c.M. en 12 van 3,7 c.M., (waarvan 4 revolverkanonnen). Voor de sloepen en landingsdivisie hebben zij evenals de „*Wilhelmina*" 2 achterlaadkanonnen en 2 mortieren van 7,5 c.M. De „*Holland*" heeft

2 lanceerinrichtingen en 2 torpedokanonnen, de „*Gelderland*” 1 buis en 3 kanonnen.

De bemanning bestaat uit: 20 officieren, 41 onderofficieren, 116 matrozen, 41 mariniers, 12 machinisten, 40 stokers, 19 inlandsche matrozen onder een *mandoer* en *djoeroemoedi* en 40 inlandsche stokers, totaal 334 koppen.

Ten einde in gevecht brandgevaar te voorkomen, is op deze schepen zooveel mogelijk bij de beschieting en het meubilair het gebruik van hout vermeden. Op de „*Gelderland*” is dit nog in hoogere mate het geval dan op de „*Holland*”: daar zijn zelfs wasch- en schrijftafels van dunne staalplaat vervaardigd.

Het kenmerkende onderscheid tusschen Hr. Ms. „*Piet Hein*” en de boven beschreven schepen ligt daarin, dat de eerste gepantserd is. Een 15 tot 10 c.M. dikke, nikkelstalen pantsergordel strekt zich op de hoogte van de waterlijn langs het schip uit, en een pantserdek ontbreekt ook niet.

Het schip is bewapend met 3 achterlaadkanonnen van 21 c.M. (waarvan 2 in een barbettetoren, en 1 onder een schild) 2 snelvuurkanonnen van 15 c.M., 6 van 7,5 c.M., allen beschermd door stalen schilden, 1 lanceerbuis en 2 torpedokanonnen. Als een bewijs, welk effect met deze batterij verkregen kan worden, diene dat bij eene gevechtschietoefening met de 3 zware kanonnen en de halve snelvuurbatterij in den tijd van 12 minuten 7 schoten van 21 c.M., 12 van 15 c.M., 84 van 7,5 c.M. en over de 200 van 3,7 c.M. afgegeven werden.

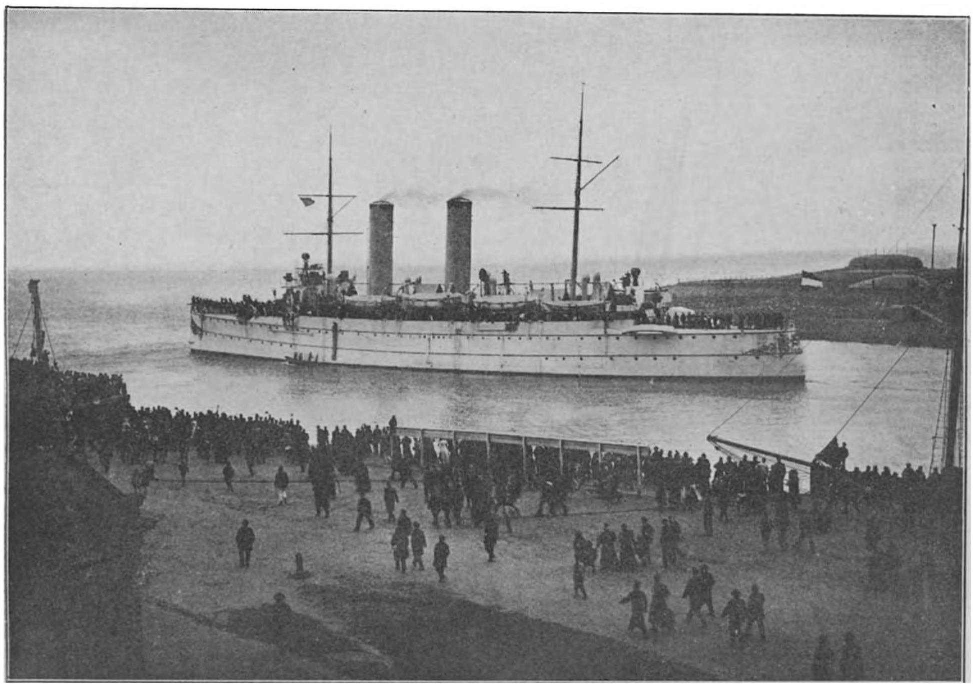

Hr. Ms. Pantserdekschip „Holland”.

Hr. Ms. „*Piet Hein*” werd in het jaar 1895 te Feijenoord voltooid, het schip heeft eene waterverplaatsing van 3400 ton. De machines van ± 4700 I.P.K. geven het eene snelheid van 16 mijl.

De bemanning bestaat uit 16 officieren, 36 onderofficieren, 141 matrozen, 13 mariniers, 10 machinisten en 48 stokers. (In O. I. evenals de matrozen gedeeltelijk door inlanders vervangen.)

Van dit type bezit onze vloot op het oogenblik 3 stuks, terwijl 3 nieuwe, eenigszins gewijzigd, waaronder de onlangs door H. M. Koningin Emma tewater gelaten „*Koningin Regentes*" te Amsterdam, Feijenoord en Vlissingen in aanbouw zijn.

Voor zooverre het met de bestemming van oorlogsschip vereenigbaar is, zijn de schepen geriefelijker ingericht dan met de oudere oorlogsschepen het geval is. Zoo zorgt eene ventilatie-inrichting voor de luchtverversching, en in de koude voor de verwarming van het geheele schip; de stokers hebben ruime bad- en waschkamers met stortbaden, waar zij zich na afloop van hunne vermoeiende werkzaamheden verschoonen en verfrisschen kunnen. Eene ijsmachine, wier hoofdbestemming is de munitie- en schietkatoenbergplaatsen op lage temperatuur te houden, voorziet in de behoefte aan frisch drinkwater, en eene bakkerij levert dagelijks voldoende hoeveelheid versch brood.

Hiermede heb ik, naar ik hoop, mijn doel verwezenlijkt, den lezers van Boon's Magazijn een kort begrip te geven van de scheepsmacht, die in de Chineesche wateren Neerlands belangen beschermen en Neerlands vlag hoog houden zal.

Later hoop ik hen meer in bijzonderheden een blik te gunnen op de inrichting van onze moderne oorlogsbodems.

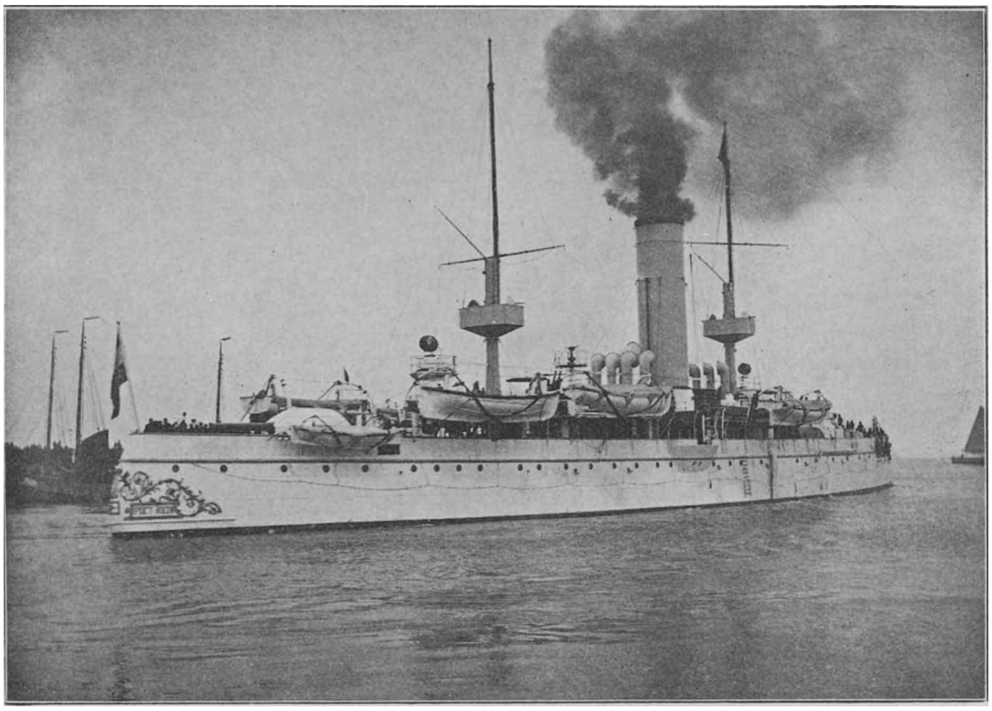

Hr. Ms. Pantserschip „Piet Hein".

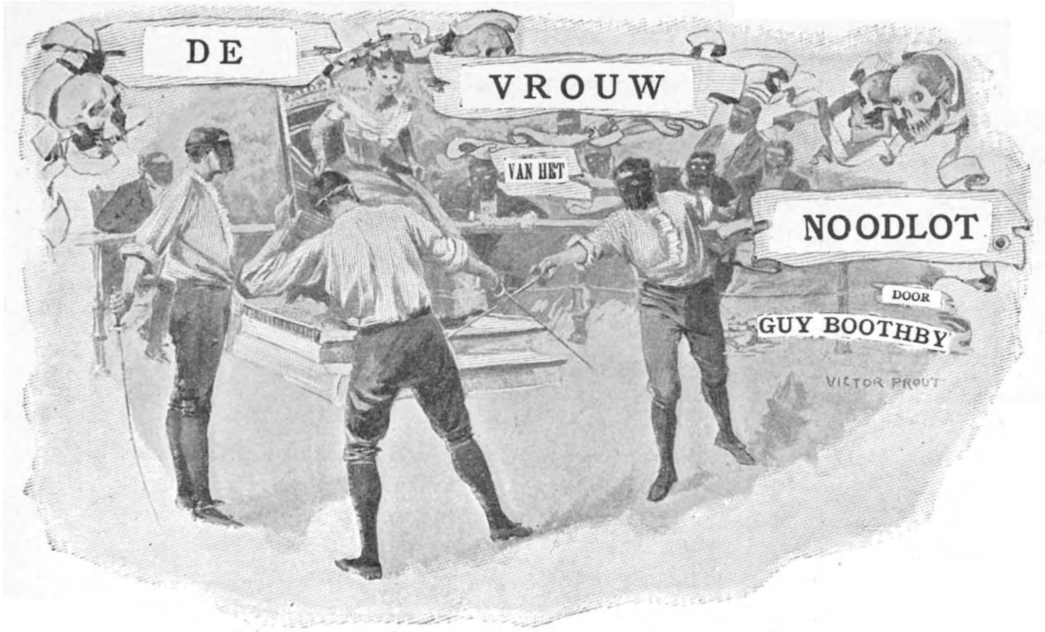

„Mag ik er u aan herinneren," zeide hij, „dat u mij eergisteren, op uwe receptie, hebt beloofd een uitspanning of afleiding voor mij te bedenken, die mij niet spoedig zou vervelen? Zou het onbescheiden van mij zijn als ik u vroeg, wanneer u met dat verbeteringswerk denkt te beginnen?"

Hij meende, maar zoo heel zeker was hij er toch ook niet van, dat zij hem met een zekere verbazing aankeek.

„Daar heb ik wel aan gedacht," hernam zij. „Wanneer ik u van middag niet had gesproken, zou ik er u heden avond waarschijnlijk over geschreven hebben. Gij ziet zelf, hoe druk ik nu bezig ben, Lord Middlesborough; dit is een van mijn prettigste uitspanningen. Nu wilde ik u voorstellen u op iets dergelijks te gaan toeleggen. Ik weet, dat gij aan schilderen doet, want ik heb eenige schilderijen gezien, die gij hebt gemaakt. Op het oogenblik heb ik er zelfs een in mijn bezit. Het is bijzonder mooi. Ik wil probeeren ten voordeele van een liefdadig doel een kleine tentoonstelling te organiseeren, alleen bestaande uit stukken door vrienden geschilderd. Waarom zoudt gij uwe stukken ook niet ten toon stellen?"

Middlesborough kon ternauwernood een glimlach onderdrukken. Hij was vast overtuigd, dat iets dergelijks niet de afleiding was, die zij voor hem bestemd had. En toch kon hij haar dat onmogelijk zeggen.

„Ik geloof, mevrouw, dat u mij te veel eer bewijst," zeide hij ernstig. „Ook dan, wanneer mijne stukken de eer verdienden, die u voor hen hebt weggelegd, zou het eene onmogelijkheid zijn. Ik heb alle liefhebberij voor het schilderen verloren. Ik hoop, dat u het mij niet euvel duidt, als ik u zeg, dat ik de hoop koesterde, dat de afleiding, die u voor mij hadt weggelegd, een weinig meer oorspronkelijk zou zijn."

„Dan vrees ik, dat ik mijne belofte niet zal kunnen vervullen," hernam zij hoofdschuddend. „Indien gij niet binnen kort uw hart verliest, Lord Middlesborough, of een reis onderneemt door Midden-Afrika, zou ik niet weten, waar gij de afleiding kunt vinden, die gij zoekt."

„Ik heb in Afrika gereisd," hernam hij, „en ik heb het daar woest en onherbergzaam gevonden. Livingstone, Du Chalet en

Stanley hebben zeker andere liefhebberijen gehad dan ik, want ik had er niets geen pleizier in."

„Dan blijft er niets anders over dan de liefde."

Hij schudde zijn hoofd.

„Dat is nog het vervelendste van alles," hernam hij. „'t Is al erg genoeg, als men voortdurend afleiding voor zichzelf moet zoeken; maar het is zeker nog veel erger, wanneer men het voor een ander moet doen."

Zij was iets dichter bij hem komen zitten, en zij keek hem aan met een blik, die hem duidelijk zeide, welk vuur haar inwendig verteerde.

„Zouden er dan in de geheele wereld geen menschen te vinden zijn, ouderwetsch genoeg om de liefde ernstig op te vatten?" vroeg zij.

„'t Is wel mogelijk," hernam hij. „Maar daartoe behoor ik toch zeker niet."

Zij steunde hare ellebogen op haar knieën, en liet haar kin rusten op haar gevouwen handen. 't Was een bijzonder mooi gezicht, vol uitdrukking en waaraan slechts weinig mannen weerstand konden bieden. Tot zijn geluk evenwel, behoorde Middlesborough tot die weinige mannen. Haar karakter en haar verstand interesseerden hem, maar hij voelde geen zweem van liefde voor haar.

Inziende, dat het doel van zijn bezoek mislukt was, en aangedreven door een inwendige stem die hem tot voorzichtigheid maande, bleef hij nog een oogenblik praten .... de gewone beuzeltaal van de salons .... en stond daarna op om afscheid van haar te nemen.

„*Au revoir*, madame," zeide hij. „Ik dank u zeer, dat u zoo vriendelijk is geweest mij te ontvangen. Het spijt mij alleen maar, dat de aanleiding tot dat bezoek zoo treurig was."

„Is u dan hier gekomen om mij kennis te geven van den dood van Monsieur de Rheims?"

Het scheen wel, alsof zij eenigszins verwonderd was. Middlesborough zag in, dat hij zich versproken had.

„Daar hij mij bij u heeft geïntroduceerd, meende ik, dat wanneer u nog niets van zijn dood had vernomen, het u aangenamer zou zijn het van mij te vernemen. Die arme De Rheims! Het is, alsof ik hem nog hoor spreken en alsof het nog slechts eenige dagen geleden is, dat hij mij voor het eerst over u sprak in Monte Carlo. En toch wil ik zijn noodlot niet al te zeer betreuren. 't Was in elk geval geen schande om door zulk een man verslagen te worden."

Nu vergiste hij zich niet. Madame d'Espère was werkelijk een oogenblik verrast.

„Pardon," zeide zij, „gij weet dus wie hem gedood heeft? Ik meende, dat gij mij zooeven verteldet, dat men hem had gevonden in den tuin van een onbewoond huis te Montrouge, en dat de politie verklaard had, dat zijn dood in een geheimzinnig waas is gehuld. Hoe kunt gij er dus iets van weten? Als ik in uwe plaats was, Lord Middlesborough, zou ik voorzichtig zijn met mijne beweringen."

Die pijl was dus ook weer misgeschoten!

„'t Was niets dan een veronderstelling," zeide hij. „U zult het toch zeker met mij eens zijn, dat wanneer hij in een duel gedood is, er boos opzet in het spel geweest moet zijn. Want hij is immers bekend als een van de beste schermers uit geheel Frankrijk."

„Dan heb ik u verkeerd begrepen," hernam zij, toen hij opstond om afscheid van haar te nemen. „Gaat gij heen? Welnu, dan zeg ik *Au revoir!* U wilt zeker wel onthouden, dat ik Woensdag en Zaterdag 's avonds altijd thuis ben voor mijne vrienden."

Toen hij weer op straat was, ging Middlesborough nog eens het gesprek na, dat hij met haar had gevoerd. Hij kwam er evenwel niet veel verder mee; en telkens kwam hij weer terug op die eene vraag: Zou hij nog eens gebruik maken van zijn recht om de vereeniging opnieuw te bezoeken? Waarom zou hij het eigenlijk niet doen? Wie of wat zou het hem kunnen beletten?

Dien avond kon Middlesborough maar geen rust vinden. Niets scheen hem te voldoen. Hij brandde van verlangen naar de eene of andere emotie, die afleiding kon geven aan zijn geschokte zenuwen. De dood van De Rheims had hem diep getroffen; daarom had hij besloten dien dag alleen en thuis te dineeren. Daar hij evenwel inzag, dat het alleen-zijn hem nog somberder maakte, begaf hij zich tegen den avond naar een sociëteit, in de nabijheid van de Avenue de l'Opera, waar het altijd heel rustig was en waar men zeer hoog speelde.

Het eerste uur lachte de wispelturige godin van het spel hem genadig toe en won hij keer op keer. Daarna veranderde de kans en toen hij eindelijk opstond om het gebouw te verlaten, was hij ongeveer vijftig duizend gulden armer dan toen hij was gekomen.

„Houdt het mij ten goede," zeide hij, zijn stoel achteruit schuivende, „dat ik nu maar naar huis ga. De kaarten zouden mij den dood doen. Ik ben u dertig duizend gulden schuldig, De Gonville, en u achttien duizend, De Chamberêt. Gij moet mij een anderen keer revanche geven. Nu ga ik liever naar bed; wel te rusten!"

Zijn vrienden zeiden hem goeden avond, en hij begaf zich naar het aangrenzend vertrek om iets te gebruiken. Hij werd alleen gevolgd door Jimmy Foote, die naar het spelen had gekeken.

„Mag ik u wat cognac met spuitwater presenteeren, Jimmy?" vroeg Middlesborough, plaats nemende in een gemakkelijken stoel en een sigaar aanstekende.

Jimmy, die de goedhartigheid in persoon was, nam de uitnoodiging aan, en nadat de bediende zich had verwijderd, wendde hij zich tot zijn vriend. In tegenstelling met de andere vrienden van Middlesborough, bezat hij veel menschenkennis en een gezond verstand; hij had dan ook opgemerkt, dat Middlesborough dien avond onrustig en zenuwachtig was.

„Laat ik je eens wat zeggen, oude kerel," zeide hij haastig, „ik hoop, dat je het mij niet euvel duidt, en dat je het niet aan bemoeizucht zult toeschrijven, dat ik me in zaken meng, die mij niet aangaan, maar — maar — nu ja, wij hebben in Eton naast elkander op de schoolbanken gezeten, niet waar? En dat geeft immers een soort van recht om dingen te zeggen, welke ik anders niet zou gezegd hebben; ik heb den geheelen avond naar je gekeken, en ik heb opgemerkt dat —"

Middlesborough viel hem in de rede.

„Je hebt opgemerkt, dat ik een inktvlek heb op mijn linker manchet," zeide hij kortaf. „Dat heb ik ook gezien, toen ik den eersten keer de kaarten gaf. Inkt is een gevaarlijke stof, ze doet in alle opzichten kwaad. Gebruik ze zoo weinig mogelijk, Jimmy! Aha, daar komt wat voor ons te drinken. Op je gezondheid, Jimmy."

„Op je gezondheid en je geluk, Middlesborough," zeide Jimmy, die verstandig genoeg was om in te zien, dat het op dat oogenblik nergens toe zou dienen, als hij nog meer zeide.

Vijf minuten later zat Middlesborough weer in zijn rijtuig. Zijn besluit was genomen.

„Ik wil het probeeren," zeide hij tot zichzelf. „Ik zal morgen een advertentie inzenden voor de *Figaro.* Het is toch in elk geval veel beter dan zulk een ongedurig, ellendig bestaan."

Twee dagen later stond in het zoo even genoemde dagblad een advertentie, bestaande uit het ééne Grieksche woord, dat op het plaatje was gegraveerd.

Hij behoefde niet lang op antwoord te wachten, want dienzelfden avond, toen hij thuis kwam om zich voor het diner te kleeden, vond hij een brief, waarin men hem meedeelde, dat hij den volgenden Vrijdag op denzelfden tijd op het rendezvous op de Place de la Concorde moest zijn.

Evenals bij de vorige gelegenheid sloegen de klokken van Parijs tien uur, toen hij op de afgesproken plaats aankwam, om daar te wachten op den persoon die zich bij hem zou vervoegen. Hetzelfde rijtuig, naar

het scheen, reed opnieuw het plein over en hield stil in de nabijheid van de Obelisk. Het raampje werd neergelaten, en dezelfde zonderlinge stem, die hij zich zoo goed herinnerde, noodigde hem uit om in het rijtuig te stappen. Zoodra Middlesborough plaats had genomen, vervolgde het rijtuig onmiddellijk zijn weg.

den Hertog," hernam de vreemdeling ernstig. „Doch ik weet even weinig als u zelf, waardoor zijn dood is veroorzaakt. Ik meen, dat ik u reeds heb gezegd, dat wij niemand kennen. Het is wel mogelijk, dat de Hertog lid is geweest, doch het is evenzeer mogelijk, dat hij het niet was. Wij kennen onze leden slechts door een nommer; u

Zij keek hem aan met een blik, die hem duidelijk zeide, welk vuur haar inwendig verteerde.

„Sta mij toe u geluk te wenschen met het besluit dat gij hebt genomen," zeide zijn metgezel. „Indien u afleiding zoekt, houd ik me overtuigd, dat u die nergens beter kunt vinden dan in onze vereeniging."

„Evenals de Hertog De Rheims die gevonden heeft, naar ik veronderstel," hernam Middlesborough bedaard.

„Ieder spreekt over het treurig lot van

zult op de lijst figureeren als nommer 384. Dat is de regel, waar wij ons stipt aan houden."

Zij gingen weer de Seine over en zij kwamen geruimen tijd daarna ook weer bij de poorten, die toegang verleenden tot de lange laan, die op het huis uitkwam. Het rijtuig reed tot vlak voor den stoep, waarna de vreemdeling er uit sprong en Middles-

borough verzocht hem te volgen. Evenals bij zijn vorig bezoek was het gebouw in volslagen duisternis gehuld. Zijn geleider reikte hem zijn masker over en opende daarna de voordeur; zij traden in de vestibule, en gingen verder naar de zaal. Een bediende hielp Middlesborough zich van hoed en mantel te ontdoen; daarna gingen de beide heeren naar boven, naar het vertrek, dat grensde aan de Salle du Combat.

Dien avond evenwel was er een kleine verandering in den gang van zaken. In plaats van onmiddellijk door te gaan naar die zaal, bracht men hem naar een kleine kleedkamer, waar een stel kleederen, geheel gelijk aan hetgeen de andere leden droegen, voor hem gereed lag. Alles paste hem uitstekend.

Terwijl hij de noodzakelijke veranderingen in zijn toilet maakte, legde de vreemdeling hem uit op welke wijze de inwijding plaats vond. Zoodra hij gereed was, trad Middlesborough het aangrenzend vertrek binnen, waar zich nu nog meer menschen bevonden dan den vorigen keer. Alle leden zaten op hun plaats, en de Vrouw van het Noodlot had ook reeds plaats genomen op haar troon. Ieders blik was op hem gevestigd. Overeenkomstig de hem gegeven instructies, stapte hij tusschen de stoelen door en naderde den troon waarop de Vrouw van het Noodlot was gezeten. Op hetzelfde oogenblik presenteerde een bediende haar een zilveren kom, waarin zij haar hand stak. Toen zij die terugtrok, hield zij tusschen duim en wijsvinger een kleine schijf, waarop een nommer stond. Nadat zij die schijf op een zilveren blaadje had gelegd, begaf de bediende zich daarmee naar den aangewezen persoon, die onmiddellijk opstond en zich naar het strijdperk begaf. Hij was door het lot bestemd om de bekwaamheid in het schermen van den kandidaat te toetsen. Middlesborough was een

Toen hij ophield met spreken, hieven alle leden hunne handen omhoog, als bewijs hunner goedkeuring.

bekwaam schermer. Zijn vader was een van de beste schermers van zijn tijd geweest, en het was zijn stelregel, dat de kunst van het schermen evenzeer behoorde bij de opvoeding van een heer, als het dansen en de kennis van het Latijn en het Grieksch.

Toen de Vrouw op den troon het teeken gaf, begonnen zij te schermen. Zijn tegenpartij had dezelfde gestalte als hij, maar zoodra zij hunne floretten kruisten, begreep Middlesborough reeds, dat de ander, hoewel hij vrij bedreven was in het schermen, toch geen partij voor hem was. Eerst schermden zij zonder een van beiden eenig voordeel te behalen, maar nadat zij ongeveer twaalf uitvallen hadden gewisseld, won Middlesborough vlug achter elkander punt voor punt. Nu lichtte de Vrouw van het Noodlot haar hand op en maakte een einde aan den strijd. Daarna naderde de vreemdeling, die hem naar deze woning had gebracht, en wendde zich met de volgende woorden tot de vergadering:

„Mijne heeren, ik heb de eer een candidaat te introduceeren, die verzoekt in uw midden als lid te worden opgenomen. Gij hebt allen gezien hoe bedreven hij is. Daarom ben ik verplicht u te vragen of gij hem dat voorrecht waardig keurt? Deze heer waardeert ten volle de eer, die gij hem bewijst en heeft de belofte afgelegd zich stipt aan de voorschriften te houden. Ik verzoek u dus beleefd mij uw antwoord mee te deelen."

Toen hij ophield met spreken, hieven alle leden hunne handen omhoog als bewijs van goedkeuring. Daarop wendde de vreemdeling zich opnieuw tot Middlesborough, en een buiging makende, zeide hij:

„Het is mij zeer aangenaam, mijnheer, u te mogen meedeelen, dat u is aangenomen als lid van deze Vereeniging."

Nadat hij die woorden had uitgesproken, geleidde hij Middlesborough naar de treden van den troon, waar de Vrouw hem hare hand toestak, waarop hij knielende een kus drukte. Hij merkte op, dat die hand ijskoud was en geweldig beefde. Nadat hij haar zijne hulde had gebracht, werd hem een plaats tusschen de toeschouwers aangewezen, en daarna begon de gewone avondverrichting. Evenals bij de vorige gelegenheid, kwamen de secondanten het vertrek binnen en zochten de degens uit, waarmee het gevecht zou beslist worden. Daarna verschenen de twee tegenstanders, die elkander beleefd groetten. Een oogenblik later begon het duel.

Dezen keer duurde het gevecht langer dan den vorigen keer. Tot tweemaal toe braken de degens, en telkens werden er nieuwe gegeven door de steeds oplettende secondanten. De mannen vochten voor het behoud van hun leven en wisten, dat de minste vergissing hun noodlottig zou zijn. De opgewondenheid was ontzaglijk groot. Aller blik was gevestigd op de glinsterende degens, en elke beweging werd met ademlooze belangstelling gevolgd. Toen zij voor de tweede maal een oogenblik rustten, merkte Middlesborough op, dat de schermer, die het dichtst bij hem stond, wankelde, en één oogenblik scheen hij op het punt van te vallen. Hij herstelde zich evenwel, en eenige minuten later werd het teeken gegeven om den strijd te hervatten. De beide mannen namen weer tegenover elkaar plaats. Dezen keer vochten zij met meer omzichtigheid. Geen van beiden wilde zich een kans laten ontsnappen. Het einde was evenwel naderbij dan zij veronderstelden. Plotseling, na een prachtigen uitval, deed de man, die het verst van Middlesborough was verwijderd, een stoot, de ander pareerde zoo vlug mogelijk en deed op zijn beurt een stoot. Die stoot was zoo onverwacht en zoo goed berekend, dat hij, bijna voordat iemand er op verdacht was, de borst van zijn tegenstander had doorstoken. Met een lichten kreet viel de ongelukkige lang uit op den grond. Uit de langgerekte verzuchting die uit de rijen der toeschouwers opsteeg, bleek duidelijk hoe groot de spanning was geweest. Op een teeken kwamen de bedienden het strijdperk binnen en namen den stervenden man op, terwijl de overwinnaar even als den vorigen keer door zijn secon-

dant werd geleid naar de Vrouw op den troon, wier hand hij kuste. De bijeenkomst was daarmee ten einde.

Gedurende zijn terugrit naar Parijs ontving Middlesborough het adres van het Vereenigingsgebouw, en werd hem ook meegedeeld, waar hij den secretaris kon vinden voor het geval, dat hij hem wenschte te spreken.

„Vraag in den kleinen drogistwinkel op den hoek van de Rue Thebes naar Monsieur Chartes," zeide de vreemdeling — „daar zult u altijd berichten omtrent mij kunnen inwinnen."

. . . .

Wanneer Middlesborough in later tijd nog eens weer terugdacht aan het leven, dat hij in de twee daaropvolgende maanden had geleid, was hij steeds een en al verbazing over zichzelf. Dit nieuwe en zonderlinge amusement overheerschte hem zoo geheel, dat hij er nooit aan dacht om een enkele bijeenkomst over te slaan. De mannen, in zijne nabijheid gezeten, werden een voor een in het strijdperk geroepen, maar tot nu toe was de keus nog nooit op hem gevallen. Het was een dobbelspel tot de uiterste grenzen gedreven, en zoolang de nommers nog niet bekend waren, heerschte er onder de omstanders een onbeschrijfelijk groote opgewondenheid.

Op een morgen evenwel ontving hij van zijne rentmeesters het dringend verzoek onmiddellijk in Engeland te komen. Hij had een afkeer van al wat naar zaken of bezigheden zweemde, maar dit verzoek was zoo dringend, dat hij er wel gehoor aan moest geven. Voor zijn vertrek bracht hij nog een bezoek aan Madame d'Espère om haar vaarwel te zeggen. Na den dood van De Rheims had hij haar zeer dikwijls opgezocht. Die vrouw had een macht over hem, waarvan hij zichzelf geen rekenschap kon geven. Zij was zoo geheel anders dan alle andere menschen, die hij vroeger had ontmoet, en telkens wanneer hij haar weer ontmoette, scheen zij hem nog grooter raadsel toe dan te voren. Haar humeur was even veranderlijk als de wind; den eenen dag was zij sympathiek en wenschte zij vriendelijk en innemend te zijn; den daaropvolgenden was zij gehuld in een dichten sluier van geheimzinnigheid. Toen hij bij haar werd toegelaten, vond hij haar in haar atelier, bezig met het modelleeren van een buste, die zij van hem had gemaakt. Zij was zeer opgewekt en zij ontving hem met een innemendheid, die hoogst gevaarlijk zou geweest zijn voor ieder ander die zich spoediger liet meesleepen dan hij.

„Moet gij werkelijk naar Engeland gaan?" vroeg zij, nadat hij haar de reden van zijn bezoek had meegedeeld.

„Ja, tot mijn groote spijt," hernam hij op verdrietigen toon. „Mijne rentmeesters schrijven mij, dat zij mij onmiddellijk moeten spreken; ik veronderstel dus, dat ik wel zal moeten gaan. Waarom laten zij mij niet met rust? Ik ben tegenwoordig hoogst gelukkig en tevreden. Zal ik u hier weer vinden, wanneer ik over een paar weken terugkom?"

„Dat weet ik niet," hernam zij op onvasten toon. „Misschien ben ik hier, of in Rome, Constantinopel of Bagdad. Niemand kan vooruit zeggen, wat er in een paar weken kan gebeuren."

Wanneer hij bijzonder op haar had gelet, zou hij opgemerkt hebben, dat haar opgewektheid was verdwenen en dat er gevaar voor hem schuilde in de uitdrukking van hare oogen. Zij schoof wat dichter naar hem toe.

„Wat moet het heerlijk zijn te kunnen zeggen, dat men gelukkig en tevreden is," zeide zij, alsof zij een gesprek, dat men had afgebroken, nog eens weer wilde hervatten. „Gij hebt ook alle reden om het te zijn. Gij bezit alles, waaraan een mensch behoefte heeft: rijkdom, vrienden, prachtige huizen — al wat de wereld aan een mensch kan geven. Maar weet gij wel zeker, dat gij geen enkelen wensch meer hebt?"

Middlesborough merkte den blik op, waarmee zij hem aanzag. Hij had reeds eenigen tijd bespeurd, dat zij met hem anders omging dan met andere heeren,

maar dat had zij toch nooit zoo duidelijk doen uitkomen als op dit oogenblik.

„Ik zou niet weten, wat er nog te wenschen overbleef," hernam hij met een poging om te schertsen; „of het zou de wensch moeten zijn, dat men mij ongestoord mijn eigen gang laat gaan."

Zij werd doodsbleek en ademde sneller dan een oogenblik te voren. Middlesborough stond op, doch zij was hem te vlug.

„Neem het mij niet kwalijk," zeide zij

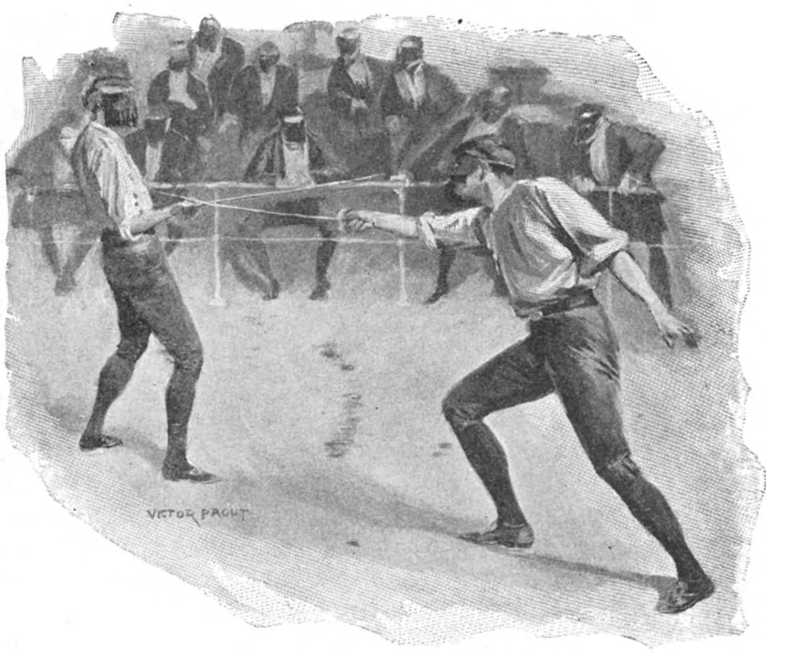

De mannen vochten voor het behoud van hun leven en wisten, dat de minste vergissing hun noodlottig zou zijn.

hem haastig hare beide handen toestekende. „Ik moet met u spreken, terwijl ik er de gelegenheid toe heb. Herinnert gij u nog, wat ik u zeide op den avond toen wij elkander voor het eerst ontmoetten? Heb ik u toen niet meegedeeld, dat ik de noodlottige gave bezat verder in de toekomst te kunnen zien dan alle andere menschen? Wilt gij mij wel gelooven, als ik u zeg, dat uw lot met het mijne ineengevlochten is, door dat plotseling verzoek om in Londen te komen? Dat is voor mij het begin van het einde. Te Monte Carlo heb ik u reeds gezegd, dat ik door u te ontmoeten een stap verder was gekomen naar het einddoel van mijn leven. Ik voel nu, dat ik een nieuw stadium ben ingetreden. Moet gij werkelijk heengaan? Kunt gij niet in Parijs blijven en mij daardoor behoeden voor mijn noodlot?"

Hij had haar nooit zoo mooi gezien als op dat oogenblik. Zij had iets over zich, dat hij nog nooit bij haar had opgemerkt, en dat hij niet onder woorden wist te brengen. Hij wilde juist iets zeggen, toen zij hem plotseling voorkwam.

„Neen, neen!" riep zij uit, als dwong zij zichzelf tot het uiten van die woorden. „Vergeet wat ik u gezegd heb. Hoe kan ik zoo iets aan u vragen — aan u, die geen andere wenschen hebt, dan dat men u met vrede laat? 't Is nu te laat. Wat toch eenmaal moet geschieden, kan niet afgewend worden. 't Is mijn noodlot, en wie kan daar iets aan veranderen? Vertrek nu! Laat mij alleen! Ik — ik wensch u een genoegelijke reis toe. Vaarwel!"

„Vaarwel!" zeide hij bijna werktuigelijk, want hij was nog steeds onder den invloed van hare zonderlinge houding. „Mag ik het u laten weten, wanneer ik terugkom?"

„Dat behoeft gij niet te doen," hernam zij. „Ik weet het toch reeds. Zoodra gij in Parijs komt, kom mij dan een bezoek brengen, wanneer het ten minste nog niet te laat is."

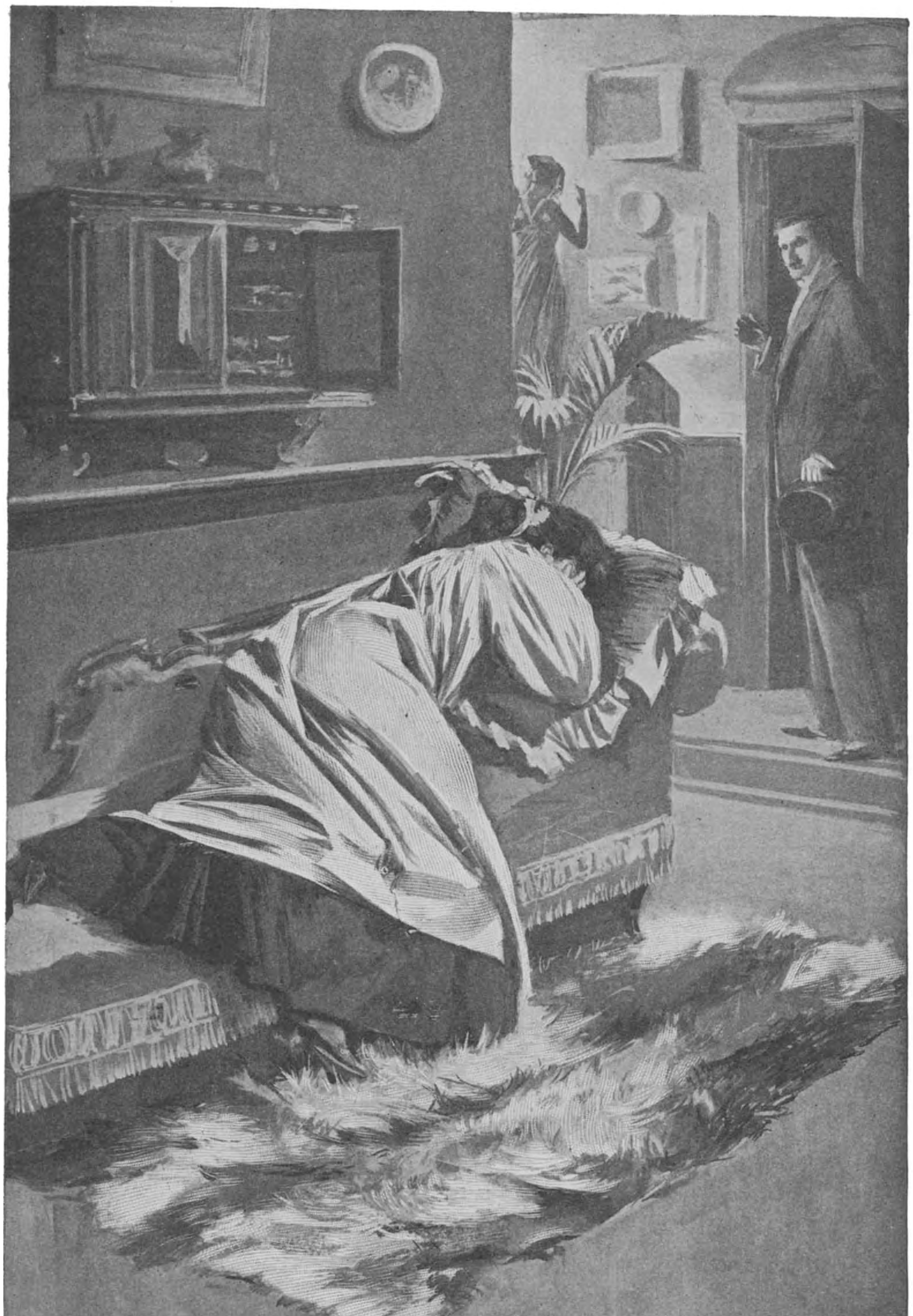

Madame d'Espère op de sofa, haar gelaat in een kussen verborgen en stuipachtig snikkende.

Hij maakte een buiging en verliet het vertrek zonder nog een enkel woord te zeggen. Nadat hij de deur achter zich had gesloten, bleef hij besluiteloos staan. Hij voelde onwillekeurig, dat hij niet vriendelijk was geweest — of beter gezegd, dat hij zich bijna lomp had gedragen. Zou hij weer naar haar toe gaan en zijn leedwezen betuigen en trachten haar in hare droefheid te troosten en bij te staan? Met die bedoeling opende hij de deur, maar wat hij daar zag, noopte hem plotseling van zijn voornemen af te zien. Madame d'Espère lag op de sofa, haar gelaat in een kussen verborgen en stuipachtig snikkende. Haar in dien toestand te naderen zou hoogst gevaarlijk zijn geweest. Hij sloot daarom de deur even zacht als hij haar had geopend, en een paar seconden later had hij het huis verlaten.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Het was juist midden in 't seizoen, toen hij in Londen aankwam, en in de prachtige woning van de Hertogin van Laverstock in Eaton Square werd misschien het deftigste bal gegeven van het geheele seizoen. Hoewel hij reeds sedert lang geen genoegen meer vond in het dansen zoo min als in zoovele andere amusementen, voelde Middlesborough, dat hij toch niet voor dat bal kon bedanken. De Hertog en hij waren buren in twee graafschappen, en nog dienzelfden morgen had de vriendelijke oude heer hem aangesproken in de sociëteit en er op aangedrongen, dat hij gebruik zou maken van de uitnoodiging.

„Het is zeer verkeerd van u, mijn beste Middlesborough, dat gij bijna altijd buiten 's lands zijt," had hij gezegd. „Dat moest gij toch niet doen. Gij moet bedenken wat gij aan uzelf en uw land verplicht zijt. En als gij naar den raad van een ouden man wilt luisteren, trouw dan met een aardig meisje en vestig u voor goed in Engeland. Ik hoor, dat uwe goederen verwaarloosd worden, en hoe kan het ook anders, wanneer het oog van den meester ontbreekt."

„Dat is zeer wel mogelijk," hernam Middlesborough, „maar dat ligt daaraan, dat ik mijn meeste bezittingen verafschuw en dat ik het verschrikkelijk vind er mij mee te bemoeien. Bovendien is er nog een andere wijze om er op toe te zien. De Voorzienigheid heeft ons immers onze onderhoorigen geschonken. Waarom zouden wij hun dan dat werk uit de handen nemen? En wat nu het meisje aangaat, met wie ik zal trouwen, dan moet ik u naar waarheid zeggen, dat ik haar nog niet heb ontmoet. U hebt immers geen dochters, waarde Hertog?"

„Ik zie wel, dat gij de verkeerde gewoonte van onze buren aan de overzijde van het Kanaal hebt overgenomen, om complimenten te maken," hernam de oude heer. „Maar ik wil nu toch niet achterblijven bij uwe voorliefde voor complimenten en u de verzekering geven, dat er heden avond iets aan ons bal zou ontbreken, indien gij het niet met uwe tegenwoordigheid vereerdet. Wie weet, of gij er niet de persoon ontmoet, over wie wij zoo juist hebben gesproken?"

„Dat kan ik niet gelooven," hernam Middlesborough hoofdschuddende.

Volgens belofte verscheen hij dien avond te Eaton Square, waar hij bijzonder vriendelijk werd ontvangen door de Hertogin; hij danste eenmaal met een prinses en bleef gedurende een anderen dans in gesprek met de erkende beauté van het seizoen. Daarna hield hij zich overtuigd, dat hij zich van zijn plicht had gekweten, en begon hij te verlangen, dat hij de woning goed en wel kon verlaten. En toen hij den jongen Mandever ontmoette, die hem voorstelde te zamen naar zijne (Middlesborough's) kamers te gaan om een sigaar te rooken, had hij daar niets tegen. Zij gingen ongemerkt heen, begaven zich naar buiten en riepen een rijtuig aan.

Mandever en Middlesborough hadden te zamen in Eton op de schoolbanken gezeten en waren altijd vrienden gebleven. Eerstgenoemde had zijn land gediend in een cavalerie-regiment, maar hij had zijn ontslag

genomen, omdat zooals hij zeide, zijn oom, die toen Minister van Buitenlandsche Zaken was, er over gedacht had een Europeeschen oorlog op het touw te zetten, alleen om zijn neef eenige afleiding te verschaffen. Van toen af had hij zijn tijd gebruikt om een prachtig fortuin van 360,000 gulden 's jaars te verspillen — dat was tusschen twee haakjes gezegd het eenige waarin hij vrij wel geslaagd was.

„Het dient nergens toe, als men de dingen maar ten halve doet," placht hij te zeggen, wanneer zijne bloedverwanten hem dikwijls met tranen in de oogen, onderhielden over zijne verkwisting, „hoe eerder het geld op is, des te eerder zullen die oude wijven ophouden met haar vervelend gezeur. Voor zoover ik zien kan, wordt een jonge man als huwbaar beschouwd, zoo lang hij geld heeft; als het geld op is, kan hij gerust naar de Mookerhei trekken."

Dan schudden de oude bemoeiallen hare hoofden, zooals bemoeiallen alleen dat kunnen doen, en voorspelden zij hem eene vreeselijke toekomst.

De woning van Middlesborough lag op een rustig plein, dicht bij de St. James Street. Nadat hij Oxford had verlaten, was zijn keus op dat oude huis gevallen; hij had het onmiddellijk gekocht en hij had er een aanzienlijke som aan besteed, om er een van de meest artistieke woningen van geheel Londen van te maken. Het huis was klein, maar van af den kelder tot den zolder was het een juweeltje.

Middlesborough had een architect en een behanger gevonden, die ware genieën in hun vak waren; hij had hun gezegd, welke plannen hij met het huis had en hij gaf hun *carte blanche* om daar uitvoering aan te geven. Zijn vrienden waren allen afgunstig op die verrukkelijke woning. Er ontbrak niets anders aan, had Lady Ulswater gezegd, dan dat de eigenaar er zich zoo zelden bevond."

„Ik heb niets tegen het huis zelf," zeide Middlesborough dan, om zijne zonderlinge houding te vergoelijken, „maar wel tegen Londen. Als ik hier ben, ben ik Lord Middlesborough. Overal elders ben ik mijnheer Meijer of mijnheer Jansen, of hoe men mij maar wil noemen. Als ik mijnheer Jansen in Londen was, zonder dit huis en zonder mijn groote jaarlijksche inkomsten, zou niemand zich om mij bekommeren."

Dat was in zijn oog een afdoende beweegreden.

Wat hij zoozeer wenschte en wat hem toch nooit had mogen gelukken, was de aandacht op zich te vestigen alleen om zijn eigen persoon. Zijne dienstboden hadden hem gevleid, omdat hij de toekomstige Lord Middlesborough was, de erfgenaam van groote goederen en rijkdommen; de gouverneur die hem onderwijs had gegeven, was altijd zeer toegevend voor hem geweest, omdat hij er steeds aan dacht, dat zijn leerling te eeniger tijd een machthebbende zou zijn in Engeland, die gunsten kon verleenen aan hen, die hij ze waardig keurde. Zelfs de oude predikant uit het dorp, waar hij was geboren, en dien hij als kind had vereerd als den achtenswaardigsten man hier op aarde, had een boerenjongen een flinke klap om de ooren gegeven, omdat hij durfde beweren dat de jonge Lord toch in elk geval van vleesch en bloed was, evenals hij zelf. Daar hij ver boven zijn leeftijd ontwikkeld was en daarbij bijzonder vlug en schrander, was de kleine jongen slim genoeg om in te zien, wat daar achter schuilde, en langzamerhand was hij daarnaar alle menschen gaan beoordeelen.

Onder den rit van Laverstock House naar de woning van Middlesborough, had Mandever hem onthaald op een *réchauffé* van de merkwaardigste schandalen, die sedert hunne laatste ontmoeting de aandacht van de hoogere kringen hadden getrokken. Middlesborough hield zich alsof hij er bijzonder veel belang in stelde, maar hij dacht natuurlijk aan geheel iets anders. In stilte wenschte hij, dat hij zich maar weer te Parijs bevond. Toen het rijtuig stilhield, en zij er uit stapten, ontsloot hij de voordeur met zijn sleutel en begaf hij zich met zijn vriend naar zijn bureau. Zijn goed afgerichte bediende, voor wien de tijd

van half twee in den nacht vrij wel gelijk stond met datzelfde uur op 't midden van den dag, bracht sigaren en brandewijn met spuitwater, en vroeg of de heeren wilden soupeeren, waarvoor zij evenwel beiden bedankten.

„En vertel mij nu eens, oude jongen," zeide Mandever, nadat hij zijn sigaar had aangestoken, „welke plannen ge voor van 't najaar hebt? Het zou mij wel toelachen, als wij eens te zamen een jachtterrein huurden. Als wij er vlug bij zijn, zouden wij dat van Carthwaite kunnen krijgen en dan konden wij daar geruimen tijd blijven, een week of zes, b.v. 't Lijkt mij een alleraardigst plan toe."

't Is volstrekt niet onmogelijk, dat ik over een week op reis ben naar Siberië, zeide Middlesborough.

„Maar ik heb er geen tijd voor," zeide Middlesborough. „Gedurende het verdere gedeelte van dit jaar is mijn tijd geheel bezet. En daarna ga ik hoogstwaarschijnlijk naar Zuid-Amerika. Ik hoor, dat daar weldra oorlog zal komen, en het schieten op menschen komt mij vrij wat interessanter voor dan het dooden van redelooze eendvogels."

„Het gevaar om zelf doodgeschoten te worden nog daargelaten," hernam Mandever. „Maar wanneer gij gezelschap wilt hebben, ben ik uw man. 't Is juist iets, waar ik al verscheidene jaren naar heb uitgezien. Zeg, zullen wij samen gaan?"

„Op mij moet gij nooit rekenen," hernam Middlesborough. „Bovendien heb ik toch ook nog geen vast plan gemaakt. Gij weet hoe veranderlijk ik ben. 't Is niets onmogelijk, dat ik over een week op reis ben naar Siberië."

„Gij zijt precies als Willy Bellew," vervolgde Mandever. „Ik ontmoette hem onlangs in een sociëteit: ,Wel, Jim, beste jongen,' zegt hij, ,gij zijt juist de man, dien ik hebben moet. Wat zoudt gij er van zeggen, als wij eens te zamen op grof wild gingen jagen in Bechuanaland? Ik vertrek met de eerste boot.' — ,Dat is net een kolfje naar mijn hand, oude jongen,' zeg ik. ,Ik zal morgen vroeg onmiddellijk een plaats gaan nemen.' Wij bleven nog geruimen tijd met elkander praten en wij maakten een lijst op van hetgeen wij mede moesten nemen. Ik was zoo verrukt over dat plan dat ik er dien nacht niet van

kon slapen. Den volgenden morgen na het ontbijt ging ik onmiddellijk uit om te telegrafeeren, dat men mijne geweren moest zenden; daarna bestelde ik een jachtcostuum, dat zoo vlug mogelijk gemaakt moest worden, ik zond invitaties rond voor een afscheidslunch in de sociëteit, ging bij verscheidene kennissen goeden dag zeggen en ik bedankte voor een partij bij een van de prettigste families, waar ik aan huis kom. Daarna ging ik naar de sociëteit, waar ik Willy in de rookkamer bij den haard zag staan. ‚Goeden morgen, Willy,' zeide ik, ‚je weet niet half hoe druk ik het van morgen heb gehad. Wat nemen al die toebereidselen voor de reis toch ontzaglijk veel tijd weg. Ik heb mijne geweren ontboden, een jachtcostuum besteld en honderden dingen meer gedaan. Maar, à propos, nu wij er toch over spreken, wie moet alles voor onze reis regelen?' Nu zag ik wel, dat Willy mij eenigszins zonderling aankeek. ‚Ik geloof, dat ik te veel heb gezegd,' zeide hij, ‚want nadat ik je gisteren had gesproken, heb ik ingezien, dat ik onmogelijk naar Bechuanaland kan gaan. De waarheid is, dat mijn idée om op reis te gaan in verband stond met een andere zaak. Ik ging gisteren avond naar de partij van Lady Wilbraddon en — kom, laat ik je de geheele geschiedenis maar met een paar woorden vertellen, ik kan niet met je mee gaan, omdat *ik over zes weken in het huwelijk zal treden*. Feliciteer je me daar

„In Engeland," zeide Middlesborough, „vindt men het 's nachts om drie uur nu juist niet de meest geschikte tijd om bezoeken te ontvangen, behalve van brandweermannen of politie-agenten."

niet mee?' Toen had je eens moeten hooren, wat ik al zoo antwoordde. Ik schold hem uit voor al wat leelijk was, maar hij scheen

er zich volstrekt niet over te bekommeren. Hij dacht aan niets en aan niemand anders dan Ermentrude Vansittart. En hij vroeg mij nog in allen ernst of ik hem wilde feliciteeren! Zoo ben ik dus van mijn jachtpartij op grof wild afgekomen. En let nu eens op mijn woorden, Middlesborough, als je niet bijzonder voorzichtig bent, komt er niets van al je plannen om naar Zuid-Amerika te gaan. Zoolang ik je heb gekend, ben je nooit twee dagen achtereen bij een plan gebleven."

„Dat is toch altijd nog beter dan wanneer men heelemaal geen plannen maakt," hernam Middlesborough met nadruk. „Ik heb altijd gedacht, dat Willy Bellew een goedhartige stommerik was. Dat blijkt dan nu ook ten volle uit uw verhaal. Maar... hij is nu een getrouwde stommerik, en ondervindt zijn welverdiende straf; laten wij ons dus niet verder om hem bekommeren."

„Van dat soort stommeriken zijn er maar al te veel op de wereld," zeide Mandever. „Pas maar op, dat je er zelf ook geen wordt. Maar denk er in alle geval aan, dat ik graag met je mee ga, als je er soms toe mocht komen om naar Zuid-Amerika te gaan — beloof je me dat?"

„Maar weet je wel, dat er in Zuid-Amerika velen sterven aan de gele koorts?"

„Mijn hemel, jij bent me ook een vermakelijke kerel," zeide hij eenige oogenblikken later. „Als een ander je hoorde spreken, zou hij denken, dat je nooit uit durft gaan uit vrees van verkouden te worden.... Maar, 't is intusschen laat geworden; daarom zal ik mijn kamers eens gaan opzoeken. Daar zul je wel niets tegen hebben, denk ik. Vergeet niet mij te waarschuwen, als je soms naar Zuid-Amerika mocht gaan."

„Ik vrees, dat er niet veel van zal komen," hernam Middlesborough. „Ik ben nu hier, in Londen, voor zaken en zoodra ik die heb afgedaan, ga ik weer terug naar Parijs. Gaat gij heen? Nu, slaap wel."

Hij geleidde zijn gast tot aan de voordeur en gaf hem daar een hand. Het rijtuig dat hen thuis had gebracht, stond nog op de straat te wachten. „Denk aan Zuid-Amerika," riep Mandever hem nog eens toe, terwijl hij in het rijtuig stapte. „Goeden nacht Middlesborough."

Een oogenblik later was het rijtuig den hoek omgegaan en uit het gezicht verdwenen.

Terwijl hij zijn vriend vaarwel zeide, had Middlesborough aan de overzij van de straat een heer opgemerkt. Hij was juist op het punt om weer in huis te gaan, toen hij zag, dat de persoon, dien hij had opgemerkt, naar hem toe kwam.

Naderbij komende groette hij beleefd en zeide in het Fransch:

„Heb ik niet de eer met Lord Middlesborough te spreken?"

„Ja, dat is mijn naam," hernam de ander misschien wel wat kortaf. „Kan ik u in een of ander van dienst zijn?"

„Indien ik u een oogenblik mocht spreken, zou dat mij hoogst aangenaam zijn," hernam de vreemdeling. „Ik kom u iets zeer belangrijks meedeelen."

Middlesborough keek op zijn horloge. 't Was bijna drie uur.

„U denkt er misschien niet aan, dat het reeds vrij laat is," zeide hij eenigszins spottend. In Engeland vindt men het 's nachts om drie uur nu juist niet de meest geschikte tijd om bezoeken te ontvangen, behalve van brandweermannen en politie-agenten, die men altijd moet excuseeren. Zoudt u niet liever naar huis en naar bed gaan? Dan zou u mij morgen na het ontbijt een bezoek kunnen brengen, als u er dan ten minste nog evenzoo over denkt als nu. Ik zal tot twaalf uur in huis blijven."

De vreemdeling schudde zijn hoofd. 't Was duidelijk te zien, dat hij er de man niet naar was, die zich gemakkelijk van zijn stuk liet brengen.

„Ik moet om vijf uur met den trein vertrekken," hernam hij. „Er blijft mij dus niets anders over dan een beroep te doen op uwe edelmoedigheid. U kunt van mij denken, wat u wilt, maar sta mij toe, tien minuten met u onder vier oogen te mogen spreken."

Middlesborough wist niet, wat hij zeggen moest. Eerst dacht hij, dat de vreemdeling aan tafel te veel had gebruikt, en dat hij niet met een bepaald doel bij hem was gekomen. Maar nu zag hij wel in, dat die opvatting geheel verkeerd was geweest. De man was zoo kalm en zoo helder van hoofd als maar eenigszins mogelijk was. Middlesborough kon zich echter niet voorstellen welke reden belangrijk genoeg zou zijn om een ouderen heer te nopen midden in den nacht post te vatten voor zijn deur, in de hoop hem daar aan te treffen.

„Wanneer gij u niet van uw voornemen laat afbrengen, dien ik u wel te ontvangen," hernam Middlesborough niet zonder tegenzin. „Wilt u dus maar binnen komen?"

„Gaarne," hernam de vreemdeling hem onmiddellijk in huis volgende.

Toen de reiziger zich had ontdaan van hoed en mantel en in een keurig avondtoilet vóór hem stond, zag Middlesborough eerst met wat voor een man hij te doen had. Hij was lang, goed gevormd en scheen ongeveer vijftig jaar te zijn. Hij was op en top een Franschman. Middlesborough geleidde hem naar zijn bureau en verzocht hem daar plaats te nemen, hem tegelijkertijd een sigaar presenteerende. De vreemdeling nam er een aan en keek daarna met een kalmen, onderzoekenden blik om zich heen. Zooals zijn gastheer later gelegenheid had op te merken, maakte hij vlug zijne gevolgtrekkingen uit de voorwerpen, die hij in een vertrek zag.

„Nu zult u mij toch zeker wel willen meedeelen waarin ik u van dienst kan zijn," zeide Middlesborough. „Het zou mij hoogst aangenaam zijn, indien u het mij zoo vlug mogelijk wilde zeggen, want ik heb een vermoeienden dag gehad en ik verlang naar mijn bed."

„Ik zal u niet langer ophouden dan noodig is, en ik begin met mijne excuses te maken," zeide de vreemdeling. „Sta mij toe, dat ik u in de eerste plaats meedeel, dat ik zeer goed bekend ben met uwe familieaangelegenheden, uw titel, uw rijkdom en uw levensloop. Verscheidene mijner vrienden zijn ook de uwe; het is onnoodig hen te noemen, maar ik twijfel er niet aan of zij zullen, wanneer het noodig mocht blijken, gaarne mijne geloofwaardigheid bevestigen."

„Het is mij hoogst aangenaam dat te vernemen, doch aangezien het reeds over drieën is, en ik, zooals ik u reeds zeide, zeer vermoeid ben, zult u het mij naar ik hoop, niet euvel duiden, als ik u vraag, waartoe dat alles moet leiden?"

De vreemdeling hief zijn hand op, als om hem te voorkomen.

„Indien u mij niet in de rede wilt vallen, zult u alles binnen enkele oogenblikken vernemen," hernam hij. „Ik heb dikwijls hooren zeggen, dat gij u beklaagt over uw eentonig leven. Met uw goedvinden zou ik daar gaarne verandering in brengen."

Bij die woorden haalde hij een klein lederen étui uit zijn zak; daaruit nam hij een miniatuur portret. Dat reikte hij den jongen man over, die hoogst verwonderd tegenover hem zat, naar het portretje keek en het toen in zijne verrassing bijna liet vallen. Het was namelijk het portret van het jonge meisje, dat hij het Casino te Monte Carlo had zien binnengaan op den avond, dat hij in kennis was gekomen met Madame d'Espère; van datzelfde meisje, dat hem in zijn droom te hulp was gekomen en wier identiteit hij ondanks alle moeite nooit had kunnen ontdekken. Hij keek er nog eens weer naar. Neen, daar was niet de minste twijfel aan. Daarin kon hij zich niet vergissen. Dat was dezelfde uitdrukking om de oogen en den mond, dezelfde fiere houding van het hoofd. Hij keek van het portret naar den heer die tegenover hem zat.

„'t Is een allerliefst gezicht," zeide hij, zoo onverschillig mogelijk, „maar ik begrijp toch niet waarom u mij dat midden in den nacht komt brengen."

„Dat zal ik u meedeelen," hernam de vreemdeling. Eenige oogenblikken later liet hij er op volgen, „die jonge dame is mijne dochter. Zij heeft geen moeder meer, en wegens redenen, die niets hiermede te maken

hebben, weet ik zeker, dat ik haar elk oogenblik kan ontvallen. Ik ben Franschman en ik geef u de verzekering, dat ik in stand gelijk sta met u."

Hij zweeg eenige oogenblikken, waarop Middlesborough zeide:

„Dat geloof ik gaarne," hernam Middlesborough. „Wilt u dus maar vervolgen?"

„En om nu de geheele zaak in weinig woorden uit te drukken," zeide de vreemdeling, „gij zijt ongehuwd, rijk, en gij draagt een eervollen naam. Aan den anderen kant is hier een mooi jong meisje, zooals u kunt zien; ze is goed ontwikkeld, van denzelfden rang en stand als u, en zeer geschikt om den man gelukkig te maken aan wien zij hare hand geeft. Ik kan elk oogenblik opgeroepen worden om uit Engeland te vertrekken, en zonder nu over verschillende zaken te willen spreken, moet ik u toch zeggen, Lord Middlesborough, dat ik geloof, dat mijn einde dan nabij is. Wanneer ik haar moet verlaten, staat zij geheel alleen op de wereld, zonder een enkelen bloedverwant of vriend. Dan heeft zij niemand om haar te beschermen, voor haar te zorgen en haar lief te hebben."

Middlesborough keek naar het portretje, voordat hij antwoordde. Het lieve gezicht met die mooie oogen trok hem bijzonder aan.

„Wat u mij daar meedeelt, is ontzettend treurig," zeide hij. „Maar ik zie toch niet in, dat ik er iets aan zou kunnen veranderen."

Ik ben hier gekomen om u voor te stellen, met haar in het huwelijk te treden.

„Indien u slechts met de zaak voor den dag wilt komen, zal dat ons gesprek zeker gemakkelijker maken."

„Dat zal ik doen," hernam de vreemdeling; „maar laat ik u eerst de verzekering geven, dat al wat ik tot u zeg, hoogst ernstig gemeend is. Op dat punt moeten wij elkander ten volle begrijpen."

De vreemdeling boog over de tafel heen en stak hem bijna zijne hand toe.

„Ik ben hier gekomen om u voor te stellen met haar in het huwelijk te treden," zeide hij langzaam en duidelijk.

(Wordt vervolgd.)

DOOR

N. H. WOLF.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

Er bestaat een goede gewoonte onder de Nederlandsche studentencorpsen en die is: dat zij om de vijf jaren op zeer bizondere wijze den verjaardag vieren van de Universiteit aan welke zij als student zijn ingeschreven.

Die gewoonte bestaat voor zoover mij bekend is, aan geen buitenlandsche hoogeschool, tenzij men de jaarlijksche „Festcommerse" der Duitsche Studenten tot op zekere hoogte analoog wil achten met de lustrumfeesten van onze Nederlandsche studiosi. Doch het idee van „lustrum" is bij deze „Festcommerse" geheel op den achtergrond gedrongen: men weet, dat men onder *lustrum* in den Romeinschen tijd verstond: de zoogenaamde zoen- of reinigingsofferfeesten die om de vijf jaar op het veld van Mars te Rome werden gegeven, waarbij een varken, een schaap en een stier als offerdieren dienst deden. En daar dit om de vijf jaren geschiedde, gaf men ten slotte ook aan het vijfjarig tijdperk, dat tusschen beide feesten verliep, den naam van lustrum.

Onze Nederlandsche studenten nu, hebben het woord *lustrum* ook toegepast op het vijfjarig tijdperk dat verloopt tusschen de beide verjaardagen hunner hoogeschool, wier cijfer met een 0 en met een 5 eindigen, en vieren éens om de vijf jaren dien verjaardag met groote praal en met een week vol feestelijkheden. In ons land komt het daarbij, heel curieus, uit, dat met onze vier universiteiten en de Polytechnische school (wier leerlingen óók een studentencorps vormen, dat door de andere officiëel als huns gelijke is erkend), — elk jaar een lustrumfeest kan worden gevierd in een der vijf steden: Leiden, Utrecht, Amsterdam, Delft, Groningen, en in deze volgorde. Zoodat we het volgende jaar op Utrecht kunnen rekenen. Men zal daar vertoonen: *de deelnemers aan de kroning van koning Karel VII in Frankrijk.*.

Nù, in de vorige maand, was het Leiden, dat het 325-jarig bestaan zijner hoogeschool mocht vieren: het 65e lustrum. En het heeft dat gevierd vol opgewektheid en levendig,

als men in gewone dagen niet gewend is in de stille Sleutelstad te zien. Een dikke feest-

Sir Colvil en Sir John of Cornewall met hun schildknapen.

wijzer, te dier gelegenheid door het Collegium Civitatis Academiae Lugdano-Batavae Supremum — den Senaat van het Leidsch Studentencorps — uitgegeven, vermeldde de feesten en alles wat daarmeê connex was in optima forma.

Wij zullen het niet wagen alle reünies, alle concerten, alle bijeenkomsten, die in de feestweek hebben plaats gehad, in extenso te bespreken. Wij zullen onze lezers niet vermoeien met een zakelijk verslag van, noch met een critiek op de verschillende concerten, die van 18 tot 23 Juni te Leiden zijn gegeven, — een critiek eventueel, die slechts kan leiden tot hooge waardeering van al het gebodene, tot erkentelijkheid jegens gastheeren en uitvoerenden. In hoofdzaak zullen wij behandelen de „maskerade" en den „ridderslag", die ook in de feestenrij de hoofdmomenten hebben uitgemaakt.

Zooals telken jare, bij elk lustrumfeest van de verschillende studentencorpsen der hierboven genoemde hoogescholen het geval is, begint de feestweek met een plechtige ontvangst van reünisten: oud-leden van het corps en leden en besturen van bevriende corpsen, aan het station, om daarna in optocht — met vliegende vaandels en banieren — zich te begeven naar het feestterrein. Aangezien nu te Leiden, vlak bij het station, een uitspanningsplaats „Zomerzorg" is, die veel door studenten wordt bezocht, waar ook menig studentenfeestje plaats heeft, — heeft te Leiden de ontvangst der reünisten niet plaats aan het station, zooals elders, doch worden deze ingehaald van „Zomerzorg," gelijk ook ditmaal — op Maandag 18 Juni — is geschied. Van te voren hadden de leden van het Leidsch studentencorps zich aan de Academie onder hunne banieren geschaard, om zich naar „Zomerzorg" te begeven. En nu — nu zal men ons gezegde begrijpen: dat er *een goede gewoonte* bestaat onder onze studentencorpsen — : nu volgt de verbroedering van jong en oud, de vermenging van de hedendaagsche academie-jeugd met mannen van rang en positie, oud-studenten van twintig jaren hèr en meer, — beroemdheden op wetenschappelijk en staatsrechterlijk

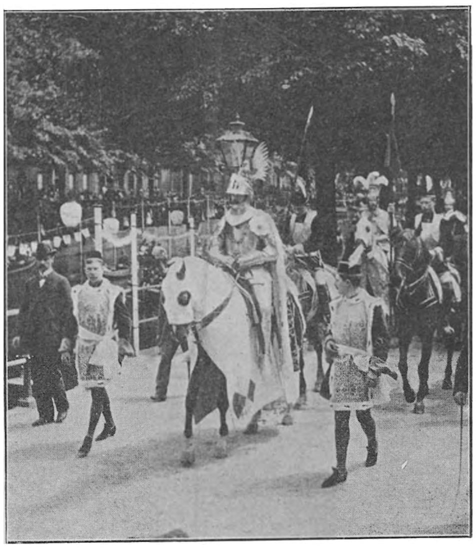

Groep van Willem van Beieren, graaf van Oostervant.

gebied, mannen van naam en van invloed. Nu vergeet de Amsterdamsche, de Utrechtsche

professor — de Leidsche oud-student — dat morgen de jongeling, met wien hij heden vriendschap sluit, zijn onderdanige leerling zal zijn; nu daalt de hooge curator neêr tot den eenvoudigen student. Hier zien we den met de Militaire Willemsorde gedecoreerden oud Indisch-ambtenaar broederschap drinken met den nederigen candidaat, ginds staat het Eerste-Kamerlid in vriendschappelijk gesprek met den eerstejaars-student....

Tooneeltjes van verbroedering zien we overal. En geen wonder. Hoe moet het den plechtstatigen, ernstigen staatsman, den gevreesden hoogwaardigheidsbekleeder te moede zijn, als hij, in den beginnenden roes van studentikoosheid, zijn eigen studentenleven voor zijn oogen ziet herrijzen. Toen ook hij jong was en onbezonnen, streken uithalende, die hij thans — nu ja, wel niet verfoeit, maar dan toch erg belachelijk vindt. Toen ook hij gastheer was, zooals thans zijn zoon misschien, zijn neef, de zoon van zijn academievriend.... Toen

1. 2. 3. 4.
Philips van Wassenaar, burggraaf van Leiden (1), Jan van Brederode (2), Arent van Egmont (3) en Johan XII van Arckel (4).

ook hij nog tintelde van jeugdigen overmoed, nog opging in illusies. Thans is hij de gezeten burger, de staatsman wellicht, de arts. Misschien wel rechter, straks ge-

Groep van Hertog Aelbrecht van Beieren.

roepen om over een onbezonnen guitenstreek van een zijner gastheeren van nù te richten....

Doch al die ernstige overpeinzingen op zijde gezet! Nu slechts gedacht aan vreugde en pleizier. Straks, als de feestwijn parelt in kristallen roemers, wordt op de eeuwige jeugd gedronken der geliefde hoogeschool. En wie, bij jeugd, denkt dan aan ernst, aan overpeinzing?

Weg dus, gij schimmen van 't verleên! Slechts aan het heden zij gedacht! En heden — 't is de eerste dag der feestweek!

Op het feestterrein — welwillend door Leidens Gemeentebestuur voor de lustrumweek aan het Leidsch studentencorps afgestaan — is een prachtige feesttent gebouwd, waar de Praeses van den Senaat, de heer U.W.F. van Panhuys, na aankomst der reünisten, een keurige welkomstrede houdt. Hier zal ook mej. Coebergh, namens de Leidsche jonge dames, een cadeau aan het studentencorps aanbieden: een eikenhouten lambrizeering voor de Senaatskamer, een completeering van het geschenk bij gelegenheid van het vorige lustrum gegeven, toen de

Leidsche maagden den Senaat een eikenhouten ameublement schonken.

En daarna: in optocht naar de societeit „Minerva" in de Breestraat, waar de reünisten en de vreemde Senaten opnieuw worden ontvangen.

Hertog Aelbrecht van Beieren op de Burcht.

Onderweg — trouwens in de heele stad is het zoo — is huis aan huis versierd. Eén ding is jammer: er is in de versiering, als geheel genomen, maar héél weinig moois tot stand gebracht; want als we ons voor oogen halen, wat we b.v. te Amsterdam, te Rotterdam en te 's-Gravenhage in „de Kroningsdagen" hebben gezien, dan moeten we constateeren, dat de artistieke voorbeelden van twee jaren geleden, op de Leidsche burgerij maar bizonder weinig invloed hebben gehad.... Afschuwelijk waren ook de ruwhouten stellages en tribunes, die de menschen vóór hun huizen hadden laten timmeren om den optocht te zien passeeren. Zelfs in de rijkste buurten zag men geen enkele „oase" in deze woestijn van ruwhout.

Reeds 's morgens vroeg brachten gewone en extra treinen duizenden vreemdelingen aan. Tegen twaalf à één uur 's middags was het zóó overvol langs den weg dien de stoet zou nemen, dat er nauwelijks met moeite door de menschenmassa was heen te komen.

Of ook de onmetelijke onwelwillendheid, die wij, in onze kwaliteit van verslaggever, van de inferieure politiemannen — de agenten — moesten ondervinden, ook bij de toeschouwers, die er misschien op dergelijke wijze slachtoffer van waren, invloed gehad heeft en het publiek, dienovereenkomstig, even onwelwillend is geweest de eene

mensch tegenover den ander, durven wij niet beoordeelen. Doch over het algemeen, de inspecteurs en de hoogere politie-ambtenaren niet te na gesproken, hebben wij treurige ervaringen van de Leidsche politie. Ook de Amerikaan, die de bekende opname met de kinematograaf heeft gedaan, kan ervan medespreken! Wellicht niet ten onrechte beklaagde zich dan ook een burger in deze termen: „Wanneer je geen student ben, meneer, moet je van de politie hier vandaan blijven!" — En ik, arme, was nog wel oud-student!

We kunnen dan ook niet anders dan met leedwezen schrijven over de opgedane ondervinding in deze, en we moeten helaas! constateeren, dat deze aangelegenheid voor mij, verslaggever, en vooŕ een confrère die in mijn gezelschap was, het gróóte genoegen van de feestweek wel een weinig heeft vergald.

Doch nu ter zake.

De maskerade.

Langzamerhand komt de muziek uit de verte nader: Van Waasdijk's kapel, van het 3e huzaren uit Den Haag, blaast er lustig op los. Eén bereden politie-agent, bij wijze van waarschuwing, vertoont zich aan het volk en beduidt het, dat de stoet niet ver-af meer is. Dan komen er nòg twee; zij doen hun best om ruim-baan te maken, waarbij het gespring der paarden meer invloed heeft dan het woord van den agent — het volk is eenmaal van begin af aan losbandigheid en ordeloosheid gewend, gehoorzaamt dus schoorvoetend, tegenstribbelend — en daarna volgt het rijtuig van den commissaris van politie. Nog eenige oogenblikken en de muziek, die straks vanuit de verte kwam, schettert ons nu vlak voorbij.

De stoet wordt geopend, zegt het (tusschen twee haakjes: keurig op blauw papier gedrukte) programma door het muziekkorps. Inderdaad echter wordt hij geopend door den pedel van het Leidsche studentencorps.

Een pedel — voor hen, die het niet weten — is iets, althans bij een studentencorps, als een factotum; iemand die alles doet en die onmisbaar is tot op zekere hoogte. En vooral bij feesten, plechtigheden en alle andere „vertoon" is de pedel de man, die het „decorum" geeft. Hier te Leiden, met zijn helblauwe lint om den hals — blauw is de kleur van het corps — is de pedel een persoon van gewicht: hij doet alles, hij zorgt voor alles, hij is de rechterhand van den Senaat. Gisteren, bij de inhaling der reünisten liep hij, evenals nu, achter de muziek, óók om den stoet te openen; morgen en Vrijdag staat hij aan de contrôle bij den ridderslag, scherp toelettend, niemand dóórlatend zonder het voorgeschreven nummerbiljet. De geheele week is hij uitgever (van de programma's en den feestwijzer) en vanaf het begin der feestweek tot het laatste oogenblik gaat hij plechtig zijn meesters vóór bij elken officieelen stap, dien zij, als Senatoren optredende, doen. Ware de pedel er vandaag, Dinsdag, niet geweest en had hij — en hij alléén — niet voor voldoende ruimte gezorgd bij de hierboven bedoelde kinematografische opname, — er was van het geheele „levende beeld" niets terecht gekomen. Daarom hulde aan den pedel, den heer H. Kleyn!

Achter dezen waardigheidsbekleeder, eenvoudig in zwarten rok, alléén door het blauw van het corpslint en het zilver van het corpswapen (vijf pijlen, door een lint samengehouden, waarop de woorden: *Virtus Concordia Fides*) een weinig gebroken, begint het kleurengeschitter der costuums van de eigenlijke personages der maskerade.

De optocht stelt voor: *Hertog Aelbrecht van Beieren, met zijn leger binnen Enkhuizen, om zich vandaar in te schepen tegen de Friezen; Augustus 1396,* en is verdeeld in vier afdeelingen.

De eerste afdeeling, waarin *Beiersche speerruiters*, onder aanvoering van *Jacob den Beijer*, en *Engelsche archiers*, onder commando van *Sir John of Cornewall* en *Sir Colvil*, maakt al dadelijk een kranig figuur. De Beieren in hun lichtblauw-met-witte pakjes, allen te paard, de Engelschen in bruinlederen kuras, waaronder een blauwlakensch buis, een Beiersch gekleurde trousse om de heupen, pijl en boog in de hand, doen veel goeds verwachten van de volgende

groepen. *Klaroenblazers van Holland, Zeeland, Henegouwen en Beieren* gingen hen vooraf.

Echter — en dat is bepaald èrg jammer geweest — had de maskerade-commissie, die zeker heel, hééł veel te doen heeft gehad en die op onze oprechte dankbaarheid aanspraak mag maken, er niet aan gedacht den heeren studiosi aan te bevelen, hun pince-nez of bril, gedurende de uren dat zij een historisch persoon uit de 14e eeuw voorstelden, af te zetten, zoodat we verschillende personages, o. a. Hertog Aelbrecht van Beieren en ook een der B. speerruiters met een lorgnet op zagen rondloopen, — een onvergeeflijk anachronisme.

Het was trouwens het eenige dat viel aan te merken; doch we mogen het feit niet onvermeld laten. Bij volgende lustra dient daarop gelet, want om onder een opgeslagen vizier een gouden pince-nez te zien uitkomen, — dat staat tamelijk mal.

Achter de *Engelsche archiers* begon de tweede afdeeling: *Graaf Willem van Oostervant en de Henegouwsche en Fransche ridders en krijgsknechten.*

Rood en geel waren hier de overwegende kleuren: de kleuren van Van Oostervant. Alleen *Wautier de Vertaing*, zijn banierdrager, ging *Graaf Willem van Beieren, van Henegouwen ende van Holland bi der ghenaden Goïds Grave van Oistervant*, vooraf. De heer E. B. F. F. Wittert van Hoogland, die den edelen ridder voorstelde met al zijn hooge orden en waardigheidsteekenen, was geheel in een zware glad-ijzeren rusting. Fier zit hij te paard, terwijl de gouden leeuw, tusschen twee wit-en-blauw geruite arendsvlerken, op zijn helm, de zachtwiegelende bewegingen van zijn hoofd volgt. Een donkerpaarsfluweelen mantel, met gouden emblemen, hangt van zijn schouders over de lendenen van zijn moedig ros; een groot tweesnijdend zwaard is om zijn heupen gegord. Twee pages gaan naast hem, twee door borstkurassen beschermde en met lansen gewapende schildknapen rijden achter hem aan.

Jan van Bloys en zijn page Dideric van Soutelande.

Dan volgt een heele stoet van forsche, trotsche ridders: Franschen en Henegouwers, die hem en Aelbrecht komen helpen. Onder hen: *Jehan de Sauche*, zwaar geharnast; *Jehan de Werchin*, in 't lichtblauw met zilveren leeuw, zooals er ook zijn op den grooten schabrak van zijn paard; *Jehan de Ligne*, een prachtig figuur, in borstharnas en langen groenen mantel; *Othon de Lalaing; Henri de Hornes*, wiens zuster *Méhaut* morgen in het gevolg van Graaf Oostervant zal zijn; *Jehan de Namur*, in bruinbont met bever en,

naast hem, *Rasse de Montigny*, die bizonder smaakvol gekleed is: een breede, groenfluweelen mantel met hermelijnen kraag en wijde mouwen, op een lichtgroen zijden onderkleed.

En achter deze en andere edellieden komen *Mannen uit Mons* en uit *Sint-Omer*, door hoofdlieden aangevoerd, de tweede afdeeling besluiten, mede opgaande ten strijde naar den weêrbarstigen Fries.

Nu komt de hoofdgroep. Stadsboden vooròp, daarna *Burgemeester* en *Schepenen* van *Enkhuizen* en de muziek van 's Hertogs lijfwacht; waardigheidsbekleeders en herauten; dan *Jan van Borselen*, de wapenkoning. Vervolgens drie pijpers, de banierdrager van den hertog, *Henric van Naeldewijc*, en de lijfwacht, onder commando van *Floris van Toll*. En dan — ieder spitst zich, de halzen rekken uit en onder een hartelijk gejuich verschijnt de fiere gestalte van *Hertog Aelbrecht van Beieren, Palantsgrave opten Rijn, grave van Henegouwen, Holland en Zeeland en Heer van Friesland* (de heer J. S. L. v. Vierssen Frantzmann). Hij is in volle wapenrusting van geïncrusteerd staal, een purperroode met hermelijn gevoerde mantel hangt van zijn schouders af over den rug van zijn prachtigen, hooggaanden schimmel, die met blauw-witten schabrak is omhangen en die op hoofd en hals eveneens geharnast is. Door het opgeheven vizier kijkt zijn (wel wat te jeugdig) gelaat vechtlustig naar buiten: zijn houding verraadt den lust in de onderneming waarvoor hij zijn ridders om zich heeft verzameld. Overal, op den weg dien de stoet neemt, wordt hij door applaus en gejuich begroet, terwijl poezele witte dameshandjes bloemen voor hem strooien; op verschillende punten worden hem lauwerkransen geboden, elders wordt hem en zijn edelen de eerewijn geschonken.

1. 2. 3. 4. 5.
Jan van Bloys (1), Willem van Reijmerswale (2), Everard van Maldeghem (3), Aelbert van Rijsoord (4) en Dirk van Wassenaar (5).

Twee pages, in donkerroodbruin fluweel, en twee schildknapen in borstkuras, vormen het directe gevolg van den hertog; achter hen de rest van het lijfkorps in blauw-wit lederen pakjes.

Dan komt de rijke en schitterende stoet van Hollandsche en Zeeuwsche ridders en krijgsknechten. In de voorhoede

Breêroo de eêlste,
Wassenaer de oudste,
Egmont de rijckste,
Arckel de stoutste.

Prachtig is het costuum van *Philips van Wassenaar, burchgrave van Leyden* (de heer W. J. J. C. Bijleveld), kloek staan de roode blokken op den witten schabrak van Arckel's paard, over hetwelk zijn wijde witte mantel in het zonlicht schittert. Evenals Wassenaar en *Johan XII van Arckel*, zijn *Aernt van Egmont* en *Jan van Brederode* in volle wapenrusting. Pages rijden achter hen.

En nog een twintigtal stoere ruiters volgen. Onder hen *Gherijt van Egmont, Walraven van Brederode*, de gouden B's op het donkerfluweelen pak. Dan, in groen met goud, *Henric van Polanen* (de heer H. van Goudoever); *Floris van Haemstede, Henric van Borselen*, en anderen. Dan twee korpsen

van *Mannen uit Delft* en *Mannen uit Zierikzee,* onder hunne hoofdlieden, en vervolgens opnieuw een trotsche ridderschaar, waar *Jan van Bloys* aan de spits rijdt. Een heerlijk figuur, een tartend uiterlijk, charmeur van al de schoonen langs den weg, rijdt hij op zijn fiere ros, door zijn page vergezeld. Hij is in maliënkolder, met wapenrok eroverheen: het wapen van Bloys met den balk; over de schouders een wijde roode mantel, afhangend tot over den croup van zijn ros.

Achter hem een vijf en twintigtal edelen: *Dirk van Wassenaar, Willem van Reymerswale,* in donker paars, evenals *Aelbert van Rijsoord*; *Everard van Maldeghem,* half geharnast; *Dirk van Poelgeest* in 't lichtblauw, met zilveren adelaar; *Floris van Alkemade,* en andere. Alle ridders zijn te paard, vele van hen zijn in blinkend kuras. *Mannen uit Gent* vormen de achterhoede, waarop de vierde afdeeling: die van *Hertog Albert II met de Duitsche edelen en krijgsknechten* zich vertoont.

Alleen *Johann, graaf van Sayn,* als banierdrager, gaat *Hertog Albert* vooraf. In kleeding gelijkt hij op zijn vader, maar hij is slanker. (Jammer dat hij een dergenen was, die een pince-nez droegen, al waren zij een persoonlijkheid uit de 14e eeuw.) Te paard is hij een mooi figuur, kranig ook begeleid door zijn edelen. De *Heer van Wildenberch* in vol harnas, *graaf Adolf van Kleef* naast hem, dan nog eenige ridders en Duitsche gezellen en — de prachtige stoet, die zooveel schoons te zien gaf, die zoo luide instemming mocht vernemen van de omstanders met der studenten feest, is voorbij!

Niet voor goed; want al duwende en dringende komt het volk door smalle zijstraatjes weêr op een ander punt terecht, om opnieuw de kostbare costuums, de fiere ruiters te bewonderen.... En 's avonds, nadat rustpozen waren genomen en het reünie-diner had plaats gehad, nieuwe uitgang van de maskerade, met fakkellicht en door de verlichte straten, met tal van groote en kleine illuminatiefiguren versierd, — terwijl op het feestterrein concert werd gegeven door het muziekkorps der Leidsche schutterij.

En eerst heel laat in den vroegen morgen voerde de laatste extra-trein de laatste honderdtallen van vreemde gasten huiswaarts...

* * *

't Is Woensdagmorgen.

De straten der oude Sleutelstad zijn wel lang niet zoo stil als gewoonlijk, maar 't is toch niet meer de drukte van gisteren. Slechts enkele gewone treinen uit de drie richtingen voeren enkele tientallen van vreemdelingen aan: deftige dames en deftige heeren, de eersten in fraaie wandeltoiletten.

Vandaag zal in besloten kring, op de aloude Leidsche burcht, de plechtigheid plaats hebben van den *Ridderslag van Johan van Arckel* door Hertogh Aelbrecht van Beieren.

Slechts een duizendtal gasten kunnen worden toegelaten, om de tribuneplaatsen en de ruimte op de muren in te nemen, ten einde van het treffend schouwspel getuigen te zijn. Buiten, door Leiden's straten, kan de burgerij de ridders en edelen van gisteren en de twintig jonge dames, die, als edelvrouwen gekleed, het feest met haar tegenwoordigheid zullen opluisteren, in hunne rijtuigen nog eens zien voorbijrijden.

Al dadelijk bij het binnenkomen, als wij het van ijzeren wapenschilden voorziene hek zijn doorgegaan, worden we getroffen door de kleurige groep, die vóór en tegen den heuvel zich heeft gevormd: al de ridders, vele met hunne paarden, in hun rijke costuums van gisteren, andere in nog fraaier kleeding, om der festiviteits wille.

Zoo is Hertog Aelbrecht in donkerroodfluweelen mantel, met hermelijn gevoerd, en zijn vele ridders niet zoo dicht in hunne mantels gehuld als gisteren, zoodat men de fijnbestikte pakken nog beter kan bezien. Tusschen hen door beweegt zich de heer Jan C. de Vos, de bekende tooneelspelerregisseur, die de instudeering van het schouwspel heeft geleid, de mise-en-scène heeft bezorgd en die nu nog een laatste wakend

oog laat gaan over een en ander, hier en daar een wenk gevend aan dezen of genen ridder, allen op het hart drukkend zoo plechtig, maar tevens zoo natuurlijk mogelijk te zijn bij wat zij te doen en te zeggen hebben.

Als alle geïnviteerden binnen zijn (na half drie werd niemand meer toegelaten; een uitstekende maatregel!) en hun plaatsen hebben ingenomen, komen van rechts de burchtheer, Philips van Wassenaer, en zijn gemalin, met hun gevolg van edelen en edelvrouwen. Voorafgegaan worden zij door klaroenblazers en soldaten, die de hun aangewezen plaatsen op den omgang der wallen, rondom de ruimte innemen. Dan, van de tegenovergestelde zijde, voorafgegaan door den wapenkoning met zijn herauten, de lijfwacht en zijn banierdrager, verschijnen de Hertog en de Hertogin van Beieren, aan het hoofd van hun ridderstoet en van eenige edelvrouwen.

Hertogin Margaretha (mej. Van der Lith), eene Kleefsche van geboorte, Aelbrechts tweede vrouw, wier rijzige gestalte aller blikken trekt, is in een langgesleept gewaad van hemelsblauw fluweel, waarop van voren matzilveren borduursels zijn aangebracht en dat van achteren door een langen, met goud omboorden, roodfluweelen mantel aan onze oogen wordt onttrokken. Overeenkomstig de mode van dien tijd, is het hoofdhaar in twee helften, over de ooren heen gekapt, terwijl van het kokette hoofddeksel, eveneens lichtblauw met zilver, een lange witte sluier naar achteren neêrhangt.

Achter Hertog Aelbrecht, wiens zware roodfluweelen mantel met hermelijnen kraag, het donkerpaarse onderkleed grootendeels bedekt, gaat aan haar rechterzijde, overeenkomstig de etiquette, graaf Willem van Oostervant naast zijn gravinne. Twee pages dragen de sleep van het lange grijze kleed. Ook Oostervant is nu in het paars, met gouden emblemen, en eveneens omhangen met een zwaren hermelijnen mantel. Zijn gemalin heeft diezelfde emblemen in het zilver op de voorbaan van haar kleed gestikt. En achter hen komen de overige ridders, twee aan twee, sommige met hun dames: *Barta van Egmont*, *Gerburga van Arckel*, in lichtblauw met zwart; *Méhaut de Hornes*, *Jutte van Brederode*, beiden met zoo'n grappige topmuts op, *Agnes de Floyau*, en andere. Zij scharen zich in een halven cirkel, achter en rondom de zetels der hertogen en de dames van hun hofhouding. Hun paarden, de schabrakken op, worden geplaatst achter hen en vóór de beide tenten van Aelbrecht en Van Arckel. En dan, als allen binnen zijn, als de stemming er mèt hen is gekomen, komt de held van 't feest het burchtplein opgestapt.

Jan van Arckel is blootshoofds, in een eenvoudig roodfluweelen buis, met gele rijlaarzen. Een page volgt hem.

Hij zal tot ridder worden geslagen, als belooning voor zijn heldhaftig gedrag bij den tocht tegen de Friezen betoond, zooals de Hertog hem beloofd had. De tocht is geslaagd en Arckel komt zijn Heer nu aan diens belofte herinneren.

Na een diepe buiging voor het hertogelijk paar, wendt hij zich tot den Hertog, fier, zichzelf bewust, met luide en aangenaam klinkende stem, en spreekt plechtig:

„Ghenadighe Here, doet mi nu na den ghelove, datti mi hebt ghedaen in der Vriesen land, doe ghi mi der ridderscepe waert gheacht hebt."

Aelbrecht antwoordt: „Twi wilt ghi, mijn knape, ridder ghecoren sijn? Want vor Gode es hi ghehat, die ridderscepe tontfangene bestaet dor scats begheren, ende der eigenre ere in sijnre idelhede meer ghedenket alse der ridderscepen ende der kercken glorie."

En Jan van Arckel weer: „Ghenadighe Here, bi der trouwe, die ic u emmer bewaert ende ghetoghet hebbe, so swere ic u ende orconde vore allen desen vrouwen ende joncfrouen, ridderen ende cnapen een vroom ridder te sine al mijn leven."

Dan stemt Aelbrecht toe en wenkt Arent van Egmont naderbij te komen om Arckel de linker spoor aan te gespen. Egmont vermaant Arckel geen vrees te hebben en God heel zijn leven te dienen; en Arckel belooft dat.

Jan van Brederode komt hem de rechter

spoor aandoen, Bloys brengt hem een borstkuras, Von Wildenberg geeft hem de armstukken, Van Reijmerswael omsluit hem een halsberg, De Gommignies bindt hem een witten gordel om, Van Rijsoord geeft hem ijzeren handschoenen en De Werchin omhangt hem met een witten mantel. Bij al deze symbolieke ridderstukken uiten de ridders een wensch of geven een vermaning, op welke Arckel steeds de belofte antwoordt, van zich te gedragen naar hetgeen zij opmerken.

Hertogin Margaretha en Hertog Aelbrecht van Beieren.

Dan staat Aelbrecht op om hem ridder te maken.

Van Arckel knielt neer op een roodfluweelen kussen om de drie slagen op zijn schouder te ontvangen en Aelbrecht zegt:

„Ic make u ridder bi Gode, ende bi Sente Antonius. Penset in alder stont om hem, die u ridder heeft gheslaghen, ende houdt in uwer harten gront dat hi u leerde. Verraders scouwet, want Got heeft se verwaten; ende en laet u daertoe niet bestieren dat ghi valsce vonnisse ghevet. Wildi ridder sijn met eren, so moetti beiden vrouwen ende maegden met trouwe dienen, ende na u macht in staden staen. Sijt sober, want Gode es al onmate ghevee. Bidt Hem, dat Hi u ghespare ende bescerme iegen u viande. Dats oetmoet, ende die draegt crone alom upter erde."

Dan zet Van Maldeghem hem den helm op het hoofd waarna de nieuwe ridder zich verheft.

Alsnu treedt Jean de Ligne naar voren, trekt een zwaard uit de schede en reikt het ontbloot aan Jan v. Arckel, zeggende: „Ridder, cust dit swaert. Sijt rechtveerdich ende weert onrecht; wien dat ghi veronrechten siet, pijnt u dat ghi alse een leeu ghebaert omme dat te wrekene. Sijt oec ontfermich; so suldi in daden ende in sprake haer goet ende lijf bescermen, dient aen hulpe gebreke.

Dat es der caritaten sede."

Jan van Arckel kust het zwaard en geeft het den ander terug, die het in de schede steekt en het hem aangordt, zeggende· „Dit swaert hebbe ic u ghegort, dat ghi selve sult sijn een swaert van kercken ende prelaten, een kempe van vrouwen ende maegden, weduwen ende wesen."

Jan van Arckel: „Mi si die cracht, emmer so te sine."

Jean de Ligne hangt hem eindelijk zijn wapenschild om en vermaant ten slotte: „Ridder, trect nemmer achterwaert in gherechten stride, ende peinst ten mach ontduken nimen der doot, hoe dat hi vor hare ter vlucht sla. Beter es eerlike doot dan te levene met groter scande."

Dan voert Arckel's page een paard aan, dat de nieuwe ridder bestijgt, een diepe buiging voor het hooge gezelschap, — en Arckel rent het burchtplein af, de poort

onderdoor naar buiten, onder een hartelijk en krachtig applaus van de bewonderende menigte.

Inderdaad, zoo eenige herinnering aan deze plechtigheid — een onvergetelijke dag — diep in aller gemoed zal blijven gegrift, dan zal het deze zijn: dat met onverstoorbaren ernst, met diep gevoel, de vertooning is afgespeeld geworden. En indien er sprake mag zijn van het boven de anderen stellen in waardigheid, in stemming, van enkele ridders, dan moeten vóór alle anderen genoemd worden: de hoofdpersoon van dit feest, Van Arckel en Johan de Ligne, wiens woorden de ceremonie besloten.

Doch een indruk te geven van het geheel, — hoe gaarne ook, de schoonheid, de schilderachtigheid, de kleurenmengeling, het lichtgeschitter, .. dit alles te zamen is niet weer te geven. De zon stond hoog aan den hemel, toen het feest een aanvang nam; zij schitterde in volle pracht gedurende het half uur dat het treffend schouwspel duurde.

En toen later al die ridders en edelen en edelvrouwen zich naar het feestterrein begaven, waar de Jagers uit Den Haag muziek maakten, was het een karakteristiek kijkje: al die middeleeuwsche pakken tusschen de stijve zwarte dracht van tegenwoordig .... De Hertog en de Hertogin kwamen in hun met vier schimmels bespannen staatsiekoets aangereden; Johan van Arckel, aan het hoofd van een fiere ridderschaar, te paard; senaten van bevriende corpsen in hun gala-rijtuigen; ridders en edelvrouwen in twee- en vierspannen, waaronder verscheidene à la Daumont. En daar tusschendoor weer, al wandelende, druk pratende over de plechtigheid van zooeven, lieve, schoone maagden in frissche, lichte zomertoiletten .... Men kan zich nu wel een ideetje vormen ....

* * *

Vrijdag werd „de ridderslag" herhaald. Waren het de eerste maal hoofdzakelijk officieel genoodigden: autoriteiten van stad en universiteit, de schenksters van het cadeau aan het studentencorps, de verschillende senaten, enz. — thans kon ook het publiek, tegen betaling, toegang krijgen, eene gelegenheid waarvan druk gebruik is gemaakt, en vooral door niet-Leidenaars.

Méhaut de Hornes en Henric van Polanen.

En ook nu bleek de feestelijkheid weer aller bewondering te hebben opgewekt: men was overtuigd iets hééI bizonders te hebben bijgewoond! De eer hiervan komt grootendeels toe aan de maskerade-commissie, die er het initiatief toe nam; maar voor een niet gering deel ook aan den

heer De Vos, die de vertooning op zoo uitnemende wijze heeft voorbereid en doen uitvoeren.

Ook na dezen tweeden „ridderslag" weer muziek op het feestterrein, thans van het 4de regiment uit Leiden, onder Van Erp, — met dezelfde vroolijke scènetjes in den tuin, rondom het standbeeld van Van der Werff.

* * *

Hebben we hierboven een indruk trachten te geven van de feestelijkheden der voornaamste dagen van de lustrumweek, — thans rest ons nog van eenige avondgebeurlijkheden een kort relaas te doen, volledigheidshalve.

Beginnen wij dan met de bals, de grootste attractie voor Leiden's maagdenrij.

Twee gala-bals waren: Woensdag en Zaterdag, en Vrijdag een bal champêtre.

Op de twee eerste avonden verschenen Aelbrecht en Margaretha, met groot gevolg, in prachtige gala-costuums, zooals ook vele van de edelen voor dit feest zich bizonder hadden uitgedost.

De balzaal was in de groote feesttent op het feestterrein, — van buiten zwierig met vlaggen en tropeeën versierd, van binnen geheel in Gothischen stijl behangen en gemeubeld. Groen en rood waren de hoofdkleuren, wat mooi deed, vooral door de wel wat anachronistische electrische booglampen.... Tegenover den hoofdingang de troon voor Hertog en Hertogin, geflankeerd door vier hooge leunstoelen en eenige tabouretjes, waar genoodigden, die door 's Hertogs pages daartoe werden geïnviteerd, op kunnen plaats nemen.

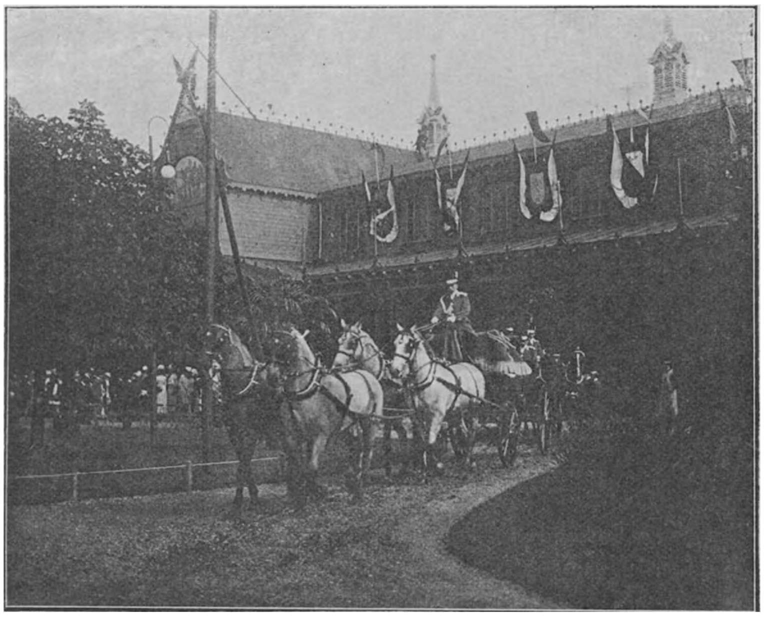

Het hertogelijke vierspan vóór de feesttent.

Aelbrecht, in wit satijnen balkleedij (een nauwsluitende, tot onder de knieën neerhangende tunica van wit satijn met gouden figuren, waar overheen een met wit hermelijn gevoerde satijnen mantel, van voren open; op het hoofd een wit hermelijnen baret), opent het bal met zijn Hertoginne, gevolgd door een lange rij van ridders met hunne dames, onder welken Oostervant en Albert II in den voorrang. En daarna heeft het bal zijn gewone verloop.

Schilderachtig ook dat gezicht op den troon: al die hooge edelen geschaard rondom hun vorst en vorstinne, wier rijkgekleede pages een bizonder cachet geven aan het geheel.

En het gewoel der dansende paren, de rijke toiletten der dames, het vroolijk gekout en gegesticuleer in de loges op de gaan-

derijen rondom de balzaal, — het maakt zoo'n balavond tot een van de schitterendste momenten van een lustrumweek.

Het bal van Zaterdagavond werd voorafgegaan door een concert van de leden van „Sempre Crescendo," onder hun eminenten directeur Gottfried Mann. Heel veel bijval, heel veel enthousiasme, — een onvergelijkelijk succes voor solisten (de heeren W. G. de Marez Oyens, viool, H. A. Hartogh, violoncel, en mej. Marie Houtgraaf, van het Utr. Stedel. Orkest, harp) en orkest.

Eindelijk het „veld-bal," dat het slot vormde van de Kermesse d'été op „Zomerzorg", de reeds in 't begin van dit opstel genoemde fuifgelegenheid. Daar waren dikke-dames en lachspiegels, snelfotografie en Bonefang's „tir de salon," somnambules en „filles transparentes," hoofden van Jut en caroussels .... Een dooreenmengeling van al wat onze „zomerkermissen" aan beroemdheden en specialiteiten bezitten, alles netjes in feestgewaad ....

En terwijl de molens draaiden, de poppen van de schiettent bromden en de bellen luidden, terwijl van alle kanten juichkreten en muziekgeluiden als een helsche chaos door elkaar gilden, — hosten en dansten de paren op het plankier rondom de muziektent, als in den feestnacht van een Oud-Hollandsche dolle-kermis .... Zoo'n „kermesse d'été" is dan ook een der aardigste, een der dolste pretavonden van de lustrumweek, waarvoor zij trouwens ook, niet ten onrechte blijkbaar, den naam heeft.

Intusschen werd in een der zalen de bovenbedoelde kinematografische opname vertoond van den optocht van Dinsdag, die, niettegenstaande de werkzaamheid van den pedel, slechts gedeeltelijk bleek geslaagd te zijn.

* * *

We zijn nu ongeveer aan het einde van ons verslag. Van het leuke café-chantant op de Soos, Woensdagavond, zullen we niet gewagen. Ook niet van de matinée-musicale in dit Studenten-heim, toen de Leidsche jonge dames, die anders hoogstens met neergeslagen oogen de Societeit op de Breestraat mogen passeeren — en nog wel aan den overkant! — nu die fantastische zalen in persoon mochten binnentreden: Zaagman's kapel van het 7e infanterie maakte er muziek. Die Zaterdagmiddag heeft dan ook een buitengewone bekoring gehad voor de Leidsche meisjes, die zich in groote drommen opmaakten om éèns in de vijf jaren, met Pa en Ma en broêr en neef, de groote zaal, voor deze gelegenheid netjes versierd, te kunnen bewonderen .... Wat al gedachten moeten er bij zoo'n gelegenheid gaan door de hersentjes van zoovele jonkvrouwelijke hoofdjes! Ook Aelbrecht en Margaretha waren van de partij, aan den ingang ontvangen door de „kroegcommissie." Zooals te begrijpen: veel geroezemoes van heldere, lieve stemmetjes, weinig aandacht voor de muziek ....

Maar die laatste Zaterdag gold toch! En al zijn we nu, door plaatsgebrek in de vorige aflevering genoopt, een beetje laat met onze geschiedenis der Leidsche lustrumfeesten, toch zal de laatste dag der feestweek, evenals zijn voorgangers, bij menigeen door het lezen dezer regels heel wat aangename en prettige herinneringen in het geheugen te binnen roepen.

Aan het Collegium, de maskerade-commissie en de verschillende feestbesturen onze hulde voor alles wat zij op de dagen van 18—23 Juni l.l. hebben tot stand gebracht!

De arrestatie van Kapitein Vandaleur

DOOR

L. T. MEADE EN ROBERT EUSTACE.

Hoe Mejuffrouw Cusack zijn bedrog ontdekte.

Op een heerlijken lentedag liet mejuffrouw Cusack mij vragen of ik onmiddellijk bij haar wilde komen.

't Was op een zondag, dat herinner ik mij nog zeer goed; de boomen begonnen zich juist met het eerste groen te tooien. Ongeveer halfvijf kwam ik bij het huis in Kensington Park Gardens, en ik werd onmiddellijk toegelaten bij de vrouw des huizes. Ik vond haar in de bibliotheek, een groot vertrek op de verdieping gelijkvloers, dat rondom langs de muren van af de lambriseering tot aan 't plafond met boeken bezet was, en er zoo geheel anders uitzag dan het gewone boudoir van eene dame uit den deftigen stand.

„Hoe vriendelijk van u om dadelijk te komen, mijnheer Lonsdale; als het niet voor een zeer dringende aangelegenheid was geweest, zou ik u zeker niet gevraagd hebben mij op zondag een bezoek te brengen."

„Het doet mij genoegen, dat ik u in eenig opzicht van dienst kan zijn," antwoordde ik; „en op zondag heb ik altijd minder te doen dan op andere dagen."

„Wilt u voor mij een patiënt gaan bezoeken?"

„Een patiënt?" vroeg ik.

„Ja; hij heet Walter Farrell; hij en zijne jonge vrouw zijn mijne speciale vrienden. Zijne vrouw is van haar schooljaren af eene vriendin van mij geweest. U zou mij genoegen doen, als u daar eene visite maakte. Mevrouw Farrell is ernstig ziek — doch elke dokter zou voor haar misschien hetzelfde kunnen doen als u. De werkelijke reden, waarom ik u verzoek daar een bezoek te brengen, is omdat ik de hoop koester, dat u haar echtgenoot misschien nog kunt redden. Als u hem ziet, zult u het wellicht vreemd van mij vinden, dat ik hem een patiënt noem, want hem deert niets, naar het lichaam zoo min als naar de ziel. Zijne kwaal schuilt eigenlijk in het zedelijke. Zijne vrouw is ernstig ziek, maar hij houdt veel van haar. Hoe laag hij ook gezonken is, toch geloof ik dat hij ter wille van haar zich alle mogelijke opofferingen zou getroosten."

„Maar waarin bestaat dan die zedelijke ongezondheid?" vroeg ik.

„In het spel," hernam zij op heftigen toon. „Het spel is zijn ondergang naar lichaam en ziel. Ik verontrust er mij over," vervolgde zij. „De heer Farrell is rijk, maar als hij zoo voortgaat, zal hij spoedig straatarm zijn. Het grootste fortuin is daar niet tegen bestand. Hij ruïneert zijne vrouw en zichzelf als met voorbedachten rade."

„Aan welk spel is hij verslaafd?" vroeg ik.

„Aan de wedrennen."

„En verliest hij veel geld?"

„Tegenwoordig wel, maar het vorige jaar won hij helaas groote sommen. Daardoor is die groote voorliefde voor het spel ontstaan, en nu schijnt het wel eene onmolijkheid om er hem van te weerhouden. Hij heeft zich geassocieerd met den heer Rashleigh, een systematisch wedder bij wedrennen, en zij noemen zichzelf de „agenten van de Commissie voor de Wedrennen." Zij hebben in Pall Mall verscheidene kamers gehuurd en drijven de zaken in het groot. 't Spreekt van zelf, dat er niets dan teleurstelling uit voort kan komen; ik zou hem daarom zoo gaarne willen redden, voornamelijk om zijn vrouw, en nu kom ik u vragen of u mij daarmee behulpzaam wilt zijn."

„Ik wil gaarne al het mogelijke doen, maar ik zou toch waarlijk niet weten, in welk opzicht ik u hierin behulpzaam zou kunnen zijn. Menschen, die aan den een of anderen hartstocht toegeven, of zooals u het noemt, eene zedelijke ziekte hebben, vervallen geheel buiten de sfeer van een gewonen dokter."

„'k Ben overtuigd, dat u iets zult kunnen doen. Maar u moet eerst verder luisteren, want ik ben nog niet ten einde met mijn verhaal. Ik heb nog andere redenen, en hoe zonderling het ook moge klinken, zij staan met elkander in verband. Ik ken de geschiedenis van den man, met wien Walter Farrell zich geassocieerd heeft. Doch hoewel ik ze ken, mag ik er mij voor het oogenblik toch niet over uitlaten. De heer Rashleigh is een bekend oplichter. Hij heeft op een geheimzinnige manier enorme sommen gelds verdiend bij de wedrennen, en men heeft mij verzocht om in deze zaak hulp te verleenen aan het Departement voor Crimineele Onderzoekingen. Het feit, dat de arme Walter Farrell in zijne macht is, is voor mij een prikkel te meer geweest om er werk van te maken. Anders zou ik stellig geweigerd hebben mij met iets dergelijks in te laten."

„Weet u op welke wijze Rashleigh zijne zaken drijft?"

„Dat zal ik u zeggen. Ik veronderstel, dat u wel bekend is met de voorschriften omtrent de wedrennen?"

„Eenigszins," hernam ik.

„De heer Rashleigh heeft de volgende methode: hij noemt zich zaakgelastigde bij de wedrennen. Hij heeft reeds verscheidene slachtoffers gemaakt, en de heer Farrell schijnt nu aan de beurt te zijn. Zoodra hij zijn slachtoffer in zijne macht heeft, is het altijd zijn gewoonte zich met hem te associeeren, eene woning in West-End te huren en die zeer weelderig te meubelen. Een van de telegraphische toestellen van de Beurs, wordt dan daarheen gebracht, om berichten te seinen omtrent de renpaarden, de winners en de prijzen voor de paarden bij 't begin van den wedstrijd. Als van zelf komen er dan de wedders, en een tijdlang gaat alles goed en doet de firma goede zaken. Doch langzamerhand beginnen zij te verliezen — keer op keer houden de cliënten groote sommen op winners, en dan raken Rashleigh en zijn compagnon op 't laatst failliet. Naar het schijnt zijn ze dan beiden geruïneerd, maar eenigen tijd later komt Rashleigh weer te voorschijn, hij vindt weer een compagnon, en de geheele geschiedenis begint van voren af aan."

„Maar wat beteekent nu dat alles?" vroeg ik. „Zijn de cliënten, die op de paarden houden, werkelijk de bondgenooten van Rashleigh? Bedoelt u, dat zij groote sommen opstrijken en die dan later met Rashleigh deelen?"

„Dat komt mij zeer waarschijnlijk voor,

maar ik weet het niet zeker. Maar nu kom ik op het wezen van de zaak. In alle rechtsgedingen tegen dezen man is duidelijk gebleken, dat één cliënt in het bijzonder altijd zoo buitengewoon veel wint. Hoe ter wereld is het nu mogelijk dat deze cliënt altijd zeker weet welk paard zal winnen? En wanneer dat in één geval mogelijk is, waarom zou hij het dan niet van alle paarden tegelijk kunnen zeggen?"

„U is blijkbaar goed op de hoogte van de aangelegenheden van de wedrennen," hernam ik lachende, „maar daarbij komen zoo vele bedriegerijen voor, dat het raadsel wellicht op eenvoudige wijze kan worden opgelost."

„Neen, daarin vergist gij u," hernam zij eenigszins scherp. „Ik zal die zaak wat duidelijker uiteenzetten en dan zult u zien, dat er van bedriegerij bijna geen sprake kan zijn. Ik ben zelf ook eens op het kantoor geweest. Walter Farrell noodigde mij uit om met hem mee te gaan en toen heb ik alles goed opgenomen.

„'t Was de dag van de groote wedrennen, en er waren ongeveer twaalf heeren bijeen. De namen der renpaarden en jockeys werden geseind en afgeroepen door den heer Farrell, die bij het telegraaf-toestel stond; daarna trok hij het gordijn weg. Ik zette een kleine som in, ten einde een reden te hebben voor mijne tegenwoordigheid op dat kantoor. De anderen overhandigden hem hunne reepjes papier met de namen van de paarden waarop zij wilden houden. De machine begon weer te tikken, het gordijn werd er om heen getrokken en ik zou er op willen zweren, dat niemand den naam van den winner had kunnen zien terwijl hij op het papier gedrukt werd. Geheel op het laatste oogenblik kwam een van de heeren, een kapitein Vandaleur — ik weet, dat hij in betrekking staat met verscheidene duistere zaken — met een reepje papier bij de tafel en overhandigde het. Dat was de laatste inzet.

„Het gordijn werd weggetrokken, en op het papier van kapitein Vandaleur stond de naam van het winnende paard, waarop hij gewed had voor zes duizend gulden. De prijs was zes tegen een, hetgeen zooveel beteekende als een zuiver verlies van zes en dertig duizend gulden voor Walter Farrell en den heer Rashleigh. De geheele transactie was oogenschijnlijk zoo eerlijk mogelijk, maar er schuilt toch iets achter; en daar het seizoen voor de kleinere wedrennen nu juist begint, zal Walter Farrell, wanneer er geene verandering komt in dezen toestand, geruïneerd zijn voor dat de groote Derby-dag aanbreekt."

„En weet u zeker, mejuffrouw Cusack, dat er van buitenaf geene communicatie mogelijk was?"

„O, ja; niemand is de kamer in- of uitgegaan. Aan communicatie van buitenaf kan hoegenaamd niet gedacht worden."

„Zou het geluid van het tikken misschien eenige beteekenis kunnen hebben?"

Zij lachte.

„Stellig niet. In 't eerst dacht ik, dat men de een of andere list bezigde — dat bij voorbeeld, in overleg met den persoon, die het telegram seint, eerst de naam van den winner, daarna de renpaarden en achterna wederom de winner en de jockey werden vermeld. Maar dat is niet het geval — wij hebben er onderzoek naar gedaan en de klerken nauwkeurig nagegaan. 't Is bepaald onbegrijpelijk. Ik moet bekennen, dat de zaak mij een raadsel is. Wilt u mij nu uwe hulp verleenen om Walter Farrell te redden?"

„Gaarne, maar ik vrees, dat mijn hulp weinig zal baten; hij zou het mij kwalijk nemen, als ik mij met zijne zaken bemoeide."

„Zijne vrouw is ziek; ik heb haar gezegd, dat u haar zou komen bezoeken. Zij weet, dat ik veel goeds verwacht van uw invloed op haar echtgenoot."

„Ik zal naar mevrouw Farrell toe gaan, maar natuurlijk als een gewone dokter, die een patiënt bezoekt."

„En wanneer de tijd daartoe gekomen is, zult u zeker ook het overige doen."

Ik gaf geen antwoord. Zij nam haar horloge in de hand.

„De Farrell's wonen geen tien huizen hier vandaan," zeide zij. „Wilt u nu nog naar mevrouw Farrell gaan? Walter zal hoogstwaarschijnlijk thuis zijn, daar het zondagmiddag is. Vraag naar mevrouw Farrell; ik zal mijn naam op uw kaartje schrijven, dan zult u dadelijk ontvangen worden."

„En moet ik terugkomen om u den uitslag mee te deelen?" vroeg ik.

„Gaarne. Daar zou u mij zeer veel genoegen mee doen."

Ik zag aan de uitdrukking van mejuffrouw Cusack's gelaat, hoe levendig zij zich voor alles interesseerde. Haar groote belangstelling wekte ook de mijne op.

Ik vond mejuffrouw Cusack in hare bibliotheek.

„Ik zal dadelijk gaan," zeide ik, „en ik hoop, dat vrouw Fortuna mij zal geleiden."

Ik verliet het huis en een paar minuten later belde ik aan bij nommer 15 in dezelfde straat. Een livreiknecht opende de deur, liet mij binnen en liet mijn kaartje aan mevrouw Farrell brengen. Een oogenblik later kwam eene vrouw van middelbaren leeftijd naar mij toe en zeide met gedempte stem:

„Mevrouw ligt te bed, dokter, doch zij zal u gaarne ontvangen. Wilt u mij maar volgen?"

Ik volgde de vrouw naar boven en weldra kwam ik in eene groote, prachtig gemeubileerde kamer. In een ledekant, dat dicht naar het raam was geschoven, en waar zij de ondergaande zon en eenige boomen van Kensington Gardens kon zien, lag het mooie vrouwtje, dat ik kwam opzoeken. Zij was stellig niet ouder dan negentien jaar. Haar donkerbruin haar golfde op het kussen en haar smal, zacht gezichtje gaf haar veel meer het voorkomen van een kind dan van eene getrouwde vrouw. Op elke wang gloeide een sterk geteekend blosje, en toen ik hare hand aanraakte, bespeurde ik onmiddellijk, dat zij koorts had en in een gevaarlijken toestand verkeerde.

„Dus heeft Florence Cusack u naar mij toegezonden, dokter Lonsdale," zeide zij.

„Ja, ik ben dokter Lonsdale. Wat kan ik voor u doen, mevrouw Farrell?"

„Mij mijne krachten teruggeven."

De verpleegster begaf zich naar het andere einde van de kamer. Ik deed de gewone vragen en onderzocht de patiënte.

„Ik heb nergens pijn," zeide zij, „maar met elken dag nemen mijne krachten af.

't Is zoo langzamerhand gekomen en ik heb nog bij geen enkele medicijn baat gevonden. Een maand geleden was ik nog sterk genoeg om uit te gaan en te wandelen; daarna werd ik zoo moe, dat het mij zelfs te veel werd om uit rijden te gaan, en eenige dagen later vermoeide het mij reeds te zeer om beneden te komen en nu blijf ik nog het liefst rustig in mijn bed. En thans is nog alles mij te veel; 't spreken vermoeit me; och," zeide zij, „ik ben het leven zoo moe... dat treurige, diep-treurige leven..."

Tot mijn grooten schrik barstte zij uit in een hevig, hartstochtelijk schreien.

„Maar daar begrijp ik nu toch niets van," zeide ik; „u moet mij alles vertellen, mevrouw Farrell. Want voor zoover ik zien kan, hebt u geen bepaalde kwaal. Waardoor is uw leven dan zoo diep-treurig?"

„Ik heb verdriet," zeide zij, „en daar is niets aan te doen."

„U moet mij iets meer vertellen."

Zij keek mij aan, veegde hare tranen af, en zeide met eene plotselinge opwelling van energie, die ik niet meer van haar verwacht had:

„Heeft Florence Cusack u dat dan niet verteld?"

„Zij heeft mij wel het een en ander meegedeeld."

„Dan weet u ook alles, want zij heeft mij gezegd, dat zij met u wilde spreken. Mijn echtgenoot is beneden in de rookkamer; wilt u zoo vriendelijk zijn ook eens naar hem toe te gaan — en te probeeren of u iets voor hem kunt doen? Die ongelukkige man gaat zijn ondergang te gemoet naar het lichaam zoowel als naar den geest! Tracht hem van het verderf te redden."

„U mag u niet zoo opwinden," zeide ik. Bij die woorden stond ik op en legde mijne hand zacht op de hare. „U behoeft mij niets meer te zeggen. Mejuffrouw Cusack en ik, wij zullen alles in het werk stellen om uw echtgenoot te redden. Laat die gedachte u rust geven, want ik zou waarlijk niet zoo tot u spreken, als ik er geen bepaalde reden voor had."

Toen ik hare hand aanraakte, bespeurde ik dat zij in een hoogst gevaarlijken toestand verkeerde.

„God moge u zegenen," prevelde het arme kind. Ik wendde mij tot de verpleegster, die nu naar mij toe kwam.

„Ik zal een drankje opschrijven voor mevrouw," zeide ik, „ik hoop dat het haar wat kalmeeren zal. Doch gij moet van nacht bij haar waken, want de patiënte is zeer zwak."

De verpleegster beloofde mij, dat zij de meest mogelijke zorg zou dragen voor

mevrouw Farrell. Ik verliet het vertrek. De schitterende oogen van het jonge vrouwtje volgden mij tot aan de deur. Nu was ik niet langer verwonderd over de bemoeiingen van mejuffrouw Cusack; want ik had met eigen oogen gezien, dat zulk een droevige toestand zelfs het ongevoeligste hart pijnlijk moest aandoen.

Ik ging naar beneden en begaf mij naar de rookkamer zonder mij te laten aandienen. Bij een van de ramen lag een man achterover in een grooten lederen stoel. 't Was een tengere, donkere man, met fijne, mooie trekken; maar die diepe lijnen om den mond, die angstige uitdrukking in de oogen, die nonchalante kleeding waren voor mij een duidelijk bewijs, dat mejuffrouw Cusack in geen enkel opzicht had overdreven. Ik presenteerde mij zelf met een enkel woord.

„Neem het mij niet kwalijk, mijnheer Farrell, dat ik hier onaangediend binnenkom. Mejuffrouw Cusack had mij verzocht uwe vrouw te gaan opzoeken. Ik ben zoo juist bij haar geweest, en nu zou ik gaarne een oogenblik met u spreken over haar toestand."

Toen ik over zijne vrouw sprak, kwam er een oogenblik verandering in de uitdrukking van zijn gelaat, doch daarna zag ik weer dien half angstigen, half onverschilligen trek, die mij bij het binnentreden was opgevallen. Hij was evenwel te veel heer om niet de gewone beleefdheid in acht te nemen, en verzocht mij dicht bij hem plaats te nemen. Ik keek hem onderzoekend aan.

„Hoe oud is mevrouw Farrell?" vroeg ik.

Hij keek mij aan, alsof die vraag hem hinderde; daarop zei hij nonchalant:

„Mijne vrouw is heel jong; zij is nog geen twintig."

„Zij lijkt nog geheel en al een kind."

„Vindt u?"

„Ja, zij is niet veel meer dan een kind... 't Is wel treurig, dat zij zoo jong moet sterven."

Ik zou in elk ander geval nooit op deze wijze gesproken hebben, maar ik wilde den heer Farrell eens wakker schudden. En dat gelukte mij uitstekend. Het was alsof een floers voor zijne oogen werd weggenomen; er kwam leven in. Hij schoof zijn stoel dicht naar den mijnen, boog zich voorover en met een bevende stem fluisterde hij:

„Wat bedoelt u? Zoo erg kan het toch niet zijn, niet waar?"

„Eene bepaalde ziekte heeft zij niet, maar zij zal toch zeker niet lang meer leven. Het spijt mij, dat ik het u moet zeggen, doch als er geene onmiddellijke verandering komt in haar toestand, kan zij geen week langer in leven blijven."

Farrell sprong op.

„Dat is niet waar!" riep hij uit. „mijne vrouw verkeert niet in gevaar! Dokter Lonsdale u wilt mij ongerust maken; zij hoest niet; en zij klaagt nergens over. Zij is alleen maar wat lui; dat zeg ik haar gedurig."

„Hare krachten zijn uitgeput, mijnheer Farrell, en zonder krachten kan niemand leven. Haar leven wordt door een of ander verdriet gesloopt; daardoor kwijnt zij weg. Ik moet openhartig met u spreken, want waar het leven of dood geldt, mag men niemand sparen en niets verzwijgen. Uwe vrouw is stervende, omdat haar hart gebroken is. U alleen kunt haar nog redden; haar leven berust in uwe handen."

„Hoe bedoelt u dat?"

„U weet wel, wat ik bedoel. Zij maakt zich ongerust over u."

Hij werd doodsbleek.

„En toch ben ik alles voor haar, wat een man maar voor zijne vrouw kan zijn," zeide hij. „Zij zou wel willen, dat ik altijd kon zingen en lachen, maar een man heeft toch ook zijne zorgen, en ik...."

„U hebt er vele, dat is zeker," vervolgde ik.

„Dat zou ik ook zeggen. Heeft Florence Cusack met u over mij gesproken?"

„Op die vraag mag ik geen antwoord geven."

„U hebt er reeds op geantwoord, door het niet te ontkennen. Florence en Laura

zijn niet wijs; zij bedenken de dwaaste dingen."

„Dat meent u niet."

„Ik meen het wel. Zij eischen het onmogelijke van een man — zij eischen, dat een man zich zal terugtrekken, wanneer — Welnu, mijnheer Lonsdale, u is een man, en met u kan ik spreken. Ik kan niet doen wat zij van mij verlangen."

„Dan zal uwe vrouw sterven."

Hij begon de kamer op en neer te loopen.

„Ik veronderstel, dat u alles weet van mijne connecties met Rashleigh?" zeide hij.

Ik knikte.

„Welnu, dan weet u ook, hoe de zaken nu staan. Rashleigh verkeert op 't oogenblik in groote moeilijkheden; ik kan hem nu toch onmogelijk aan zijn lot overlaten. Wij hopen, dat wij in deze week onze verliezen goed zullen maken, en zoodra dat het geval is, onttrek ik mij aan die zaak. Is u daarmee tevreden?"

„Waarom zoudt ge u niet dadelijk aan die zaak onttrekken?"

„Dat is onmogelijk; daartoe ben ik niet te bewegen. Het dient dus nergens toe om daar nog langer over te spreken."

Ik zag in, dat het meer kwaad dan goed zou doen, als ik dat gesprek nog verder voortzette; ik schreef dus het recept voor mevrouw Farrell en verliet dat huis om weer terug te gaan naar mejuffrouw Cusack.

Toen ik de bibliotheek binnen kwam, ging zij mij haastig tegemoet.

„Nu?" zeide zij.

„U hebt gelijk," zeide ik met nadruk. „Ik ben het geheel met u eens. Ik heb mevrouw Farrell gezien en daarna heb ik haar echtgenoot gesproken. Die vrouw is stervende. Neen — u mag mij niet in de rede vallen. Die vrouw sterft binnen kort, als er niet spoedig eenige uitkomst is. Ik heb langen tijd met den heer Farrell gesproken en ik heb hem alles duidelijk uiteengezet. Hij heeft mij beloofd, dat hij zich als associé van Rashleigh terug zal trekken, doch niet voor de volgende week. Hij is van dat besluit niet af te brengen, omdat hij meent, dat hij als man van eer verplicht is Rashleigh te blijven steunen; hij gelooft werkelijk dat diens zaken zeer zwak staan. En naar alle waarschijnlijkheid sterft mevrouw Farrell vóór het einde van deze week. Kunt u misschien nog eenige uitkomst bedenken?"

„Ik weet slechts één middel, dokter Lonsdale — wij moeten Walter Farrell alles meedeelen. Wij moeten hem duidelijk laten zien, dat hij de dupe is van Rashleigh."

„Maar hoe is dat mogelijk?"

„Ja, dat is juist de groote vraag. Want hoe verder ik kom, des te geheimzinniger komt de geheele zaak mij voor. De gewone middelen, die ik vroeger heb toegepast, hebben mij niets geholpen. Zie eens hier."

Zij wees naar eene bladzijde in het boek met uitgeknipte stukken van nieuwsbladen, dat dicht bij haar op de tafel lag.

„Ik heb door eenige kanalen (het doet er niet toe, welke dat zijn) vernomen, dat dit de wijze van communicatie is van het eene lid van de bende met het andere."

Ik nam het boek uit hare handen en las de volgende woorden —

„Vergissing is niet mogelijk. Sea Foam. Jockey Club."

„Onzin!" zeide ik, het boek weer op tafel leggende.

„Daar heeft het allen schijn van, doch Sea Foam is het paard van Kapitein Halliday, dat mee zal dingen bij de City-wedrennen, die op den 21sten — dus aanstaanden Woensdag — te Epsom gehouden worden. Ik heb vijf uren achtereen op die woorden gestudeerd en er alles bij toegepast, wat ik al zoo van die zaak weet. Doch alles te vergeefs."

„Dat verwondert mij volstrekt niet. Men zou dubbel moeten zien, wilde men hiervan de beteekenis vatten."

„Er moet iets gedaan worden, en wel zoo spoedig mogelijk," zeide zij. „Wij moeten deze zaak aanstaanden Woensdag onderzoeken. Ik weet, dat Walter deze maand groote verliezen heeft geleden. Er is geen oogenblik te verliezen, als wij Laura in het leven willen behouden. Wij moeten haar geestkracht tot Woensdag zien te rek-

ken. Want op dien dag moet de geheele bedriegerij ontdekt en haar man dus van den druk bevrijd worden. U helpt mij toch?"

„Zeker."

„Dan moeten wij Woensdag te zamen naar het kantoor van den heer Rashleigh gaan. U moet ten einde achterdocht te vermijden, een kleinen inzet doen — van een vijf en twintig gulden bij voorbeeld. Dan kunt u hem zelf controleeren, en — wie weet? — of het u niet gegeven zal zijn het raadsel op te lossen."

Haar echtgenoot lag achterover in een grooten lederen stoel.

Ik stemde er in toe en vertrok kort daarop.

Dinsdagavond ontving ik een briefje van mejuffrouw Cusack om mij voor den volgenden dag voor de lunch te inviteeren. Ik ging er heen.

Toen ik bij haar kwam, ontstelde ik bijna op het zien van hare zonderlinge houding. Zij scheen bijzonder opgewonden te zijn; hare oogen schitterden; 't was alsof ze door een inwendig vuur verteerd werden. Haar gelaat was hoogrood en zij sprak buitengewoon levendig en druk.

„Ik heb het druk gehad, sedert onze laatste ontmoeting," zeide zij, „en ik heb nu alle hoop, dat ik slagen zal. Ik geloof zeker, dat ik Walter Farrell vandaag zal verlossen uit de handen van een van de vernuftigste schurken uit geheel Londen," vervolgde zij, terwijl wij de gang doorgingen, „en dat ik hem aan de menschelijke gerechtigheid zal kunnen overleveren."

De handelwijze van mejuffrouw Cusack imponeerde mij zeer, dat kan ik niet ontkennen; doch hoe ter wereld kon zij nu zulke belangrijke ontdekkingen gedaan hebben?

„Is u niet bevreesd voor persoonlijke onaangenaamheden?" vroeg ik.

„Hoegenaamd niet — ik heb alles vooraf geregeld, zooals u weldra zien zult."

Wij gebruikten de lunch bijna stilzwijgend. Toen ik daarna terug ging naar de bibliotheek van mejuffrouw Cusack, zag ik in de vestibule een kleinen, forsch gebouwden, doch fatsoenlijk gekleeden man.

„Ik ben in een oogenblik gereed, mijnheer Marling," zeide zij tot hem. „Is alles geregeld?"

„Alles, mejuffrouw," hernam hij.

Eenige oogenblikken later namen wij plaats in het rijtuig van mejuffrouw Cusack, en zij deelde mij toen mee, dat onze geleider de inspecteur Marling was van Scotland Yard, en dat hij met ons meeging onder voorwendsel een nieuwe cliënt te zijn voor de heeren Rashleigh en Farrell, en dat hij alle noodige maatregelen genomen had.

Wij reden vlug voort langs Knightsbridge, en naar Piccadilly gaande, sloegen wij af bij de St. James Street. Eindelijk hielden wij stil bij een huis in Pall Mall, dat een particuliere woning scheen te zijn. Aan beide zijden van de deur waren koperen

plaatjes waarop namen gegrift stonden, met de verdieping van den bewoner onderaan. Op een van die koperen plaatjes stonden de woorden: „Rashleigh en Farrell, derde verdieping." Mejuffrouw Cusack drukte op de bel, die bij dat naambordje behoorde, en kort daarna werd de deur opengedaan door een in 't zwart gekleeden bediende. Hij boog voor mejuffrouw Cusack, alsof hij haar kende, keek den heer Marling en mij met een doordringenden blik aan en verzocht ons toen door te gaan. Wij gingen naar boven naar de derde verdieping. Hier belden wij wederom, en na vrij lang gewacht te hebben, werd de deur, waarvoor aan de binnenzijde eene zware draperie hing, langzaam opengedaan. Farrell stond voor ons.

„Ik dacht al, dat gij het zoudt zijn," zeide hij diep blozende. „Komt binnen; wij zijn reeds met velen, en het is een gewichtige dag."

Bij het binnenkomen keek ik nieuwsgierig om mij heen. Het vertrek was geheel gevuld met eene groote menigte goed gekleede heeren en dames, die plaats genomen hadden op sofa's en fauteuils. Op den grond lag een Smyrnaasch tapijt en het ameublement was bijzonder weelderig. Aan de eene zijde van de kamer, dicht bij den muur stond eene tafel, waarop een gaslampje was benevens eenige repen papier en een „Ruff, gids voor de wedrennen." Aan het andere einde van de kamer stond, in een hoek gedrongen, het telegraphisch toestel, dat onophoudelijk tikte en draaide, terwijl een lange reep papier, als een automaat de nieuwste berichten meedeelende, van het kleine wiel afrolde en in slangvormige wendingen verdween in een prullemand, die daar onder stond.

Ik zag onmiddellijk, dat als het gordijn, dat aan een half-cirkelvormig roedje daarboven hing, werd dichtgetrokken, niemand in die kamer zou kunnen zien, wat het wiel op de reep papier drukte.

Mejuffrouw Cusack bracht een bezoek aan het kantoor van Rashleigh en Farrell in Pall Mall.

„Mag ik u voorstellen aan kapitein Vandaleur, mijnheer Lonsdale," zeide mejuffrouw Cusack.

Ik keerde mij om en maakte eene buiging voor een slanken, knappen man, die mijne begroeting vriendelijk glimlachend beantwoordde.

„Ik veronderstel, dat u belang hebt bij de wedrennen?" zeide hij.

„Ja, maar alleen in dezen wedstrijd," hernam ik. „Ik wil ook eens een kans wagen en met dat doel heeft mejuffrouw Cusack mij bij den heer Rashleigh geïntroduceerd."

„Op welk paard wilt u houden?" vroeg hij.

Allen drongen haastig naar voren om zoo dicht mogelijk bij het telegraphisch toestel te zijn.

„Lime-Light," zeide ik op goed geluk af.

„Aha! u is nog een oningewijde; nu, ik denk wel, dat u veel zult winnen," zeide hij, zich omkeerende, want op dat oogenblik werden de renpaarden voor de eerste wedren afgerold. Farrell stond bij het toestel en riep ze af. Verscheidene heeren gingen nu naar de tafel en schreven een van die namen op de reepjes papier en gaven ze aan Farrell. Vandaleur deed niet mee.

Ik lette aandachtig op al wat daar voorviel, doch van bedriegerij kon stellig geen sprake zijn.

Mejuffrouw Cusack scheen ook bijzonder veel belang te stellen in den gang van zaken en deed zelf ook herhaalde malen een grooten inzet, hoewel het paard, dat zij koos, geen winner bleek te zijn. Daarop volgde een nieuwe wedren, en om 3 uur 30, werden de renpaarden en de jockeys afgelezen. Van alle zijden werden groote inzetten gedaan en om 3.40 kwam het tooverwoord „Afgereden" om aan te duiden, dat de wedren begonnen was.

Daarop trok Farrell onmiddellijk het gordijn om het toestel en men ging nog steeds voort met het inzetten van sommen gelds. Enkele sommen waren zeer groot en liepen op tot duizenden guldens. Eenige oogenblikken later begon het toestel te tikken en te draaien, waarschijnlijk den naam van den winner aankondigende.

„Hebt gij allen uwe inzetten gedaan, heeren?" vroeg Farrell.

„Een oogenblik nog," riep Vandaleur naar de tafel gaande en op een reepje papier schrijvende. „'t Is misschien een schrale kans, dat weet ik wel; maar wie niet waagt, die niet wint. Ik wed op Sea Foam."

Hij ging de kamer door en overhandigde het reepje papier aan Farrell.

„Uitstekend, Vandaleur," hernam hij.

„Is er niemand anders, die iets wil inzetten? Ik zal zoo dadelijk het gordijn wegtrekken."

Niemand antwoordde. Farrell's gelaat was

doodsbleek; 't was hem duidelijk aan te zien, dat hij hoogst zenuwachtig was. Ieder drong haastig naar voren om zoo dicht mogelijk bij het telegraphisch toestel te zijn. Ieder rekte zijn hals uit en keek over den schouder van dengene, die voor hem stond. Farrell trok het gordijn weg met een ruk en een geroep van „Sea Foam is de eerste!" klonk door het vertrek.

Ik keek naar mejuffrouw Cusack. Zij stond nog altijd bij de tafel en boog zich over het glas van de gaslamp. Op dat oogenblik keerde zij zich om en fluisterde den heer Marling iets in. Hij verliet bedaard het vertrek, zonder dat het te midden van het drukke gesprek, dat nu volgde, door iemand werd opgemerkt. De prijs van Sea Foam was twintig tegen één, en Vandaleur had daarmee 150.000 gld. gewonnen.

Ik ging naar Farrell toe, die nog altijd bij het telegraphisch toestel stond. Hij was doodsbleek en dikke zweetdroppelen stonden op zijn voorhoofd.

„Ik vrees, dat dit verlies een groote slag voor u is," zeide ik.

Hij glimlachte eerst en trachtte een nonchalante onverschillige houding aan te nemen; daarna evenwel keek hij mij recht in het gezicht en zeide binnen'smonds: „Dat is het ook. Vandaleur is altijd even gelukkig."

Nauwelijks had hij die woorden uitgesproken of de inspecteur Marling kwam weer het vertrek binnen. 't Was hem aan te zien, dat er iets bijzonders op handen was. Ik begreep evenwel niet, wat dat kon zijn. Het volgende oogenblik was hij het vertrek doorgegaan en recht op Vandaleur afgaande, legde hij zijne hand op diens schouder en zeide met eene luide stem, die door de geheele kamer klonk:

„Kapitein Vandaleur, ik neem u gevangen, omdat gij op frauduleuze wijze door bedriegerijen aan geld tracht te komen."

Wanneer er plotseling een hevige donderslag had weerklonken, zou die ternauwernood grooter ontsteltenis veroorzaakt hebben.

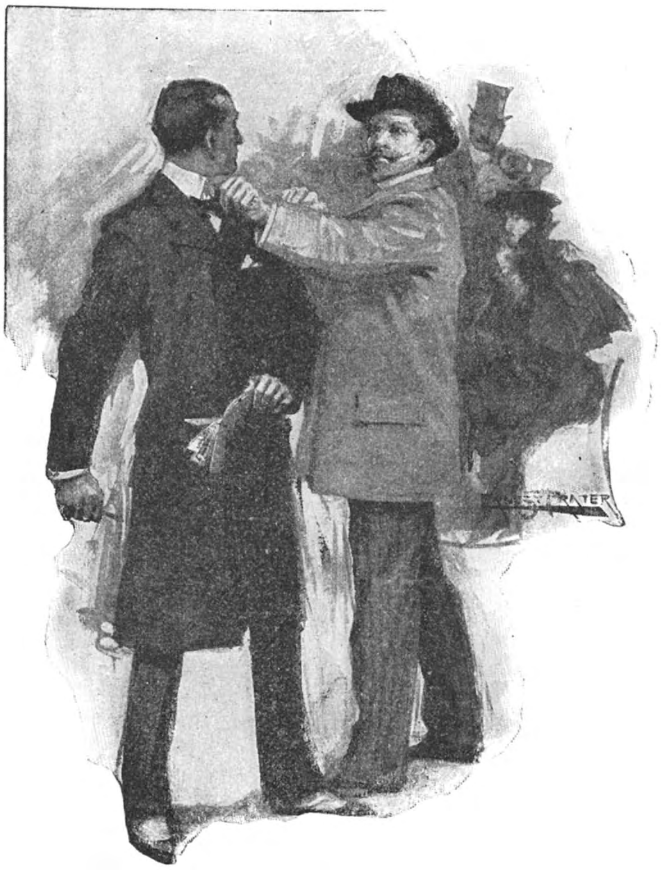

„Kapitein Vandaleur, ik neem u gevangen."

Vandaleur sprong achteruit.

„Wie zijt gij? Wat bedoelt gij?" riep hij uit.

„Ik ben de inspecteur Marling van Scotland Yard. 't Is nu gedaan met uw spel; ik zou u raden bedaard met mij mee te gaan."

Er heerschte plotseling een groote verwarring in het vertrek. Twee andere mannen waren de deur uitgevlogen, doch zij vielen daardoor als het ware in de armen van twee politie-agenten, die op hen stonden te wachten. Farrell stond daar met een aschgrauw gelaat als door den bliksem getroffen.

„Om 's hemels wil, wat beteekent dat toch?" zei hij eindelijk.

„Dat zal ik u zeggen," antwoordde mejuffrouw Cusack; „de zaak komt hierop neer, dat gij de dupe zijt geweest van een der brutaalste bedriegerijen waarvan ik ooit heb gehoord. Ga met mij mee, dan zal ik u alles laten zien."

„Kent gij deze odeur?" vroeg mejuffrouw Cusack.

Onder het spreken ging zij ons voor, eerst door de kamer en daarna de trap op naar de vierde verdieping. Wij volgden haar allen en kwamen in eene kamer, die juist boven het vertrek gelegen was, dat wij zooeven verlaten hadden. De kamer was ingericht tot een kantoor, en tot onze groote verbazing stond er een tweede telegraphisch toestel, dat geheel en al gelijk was aan de machine, die beneden stond.

„Dokter Lonsdale," zeide mejuffrouw Cusack, „herinnert gij u de advertentie? „Geene vergissing mogelijk. Sea Foam. Jockey Club."

„O, ja, zeer goed," hernam ik.

„Wanneer men Jockey Club vermeld ziet staan in verband met wedrennen, zou men natuurlijk veronderstellen, dat *de* Jockey Club bedoeld wordt," vervolgde zij. „Dat heeft mij zoo langen tijd op een dwaalspoor gehouden. Doch er is nog een ander soort van Jockey Club. Zie maar." Zij wees naar een open doos, waarin verscheidene kleine fleschjes stonden, en nam er een uit. Er het glazen stopje afnemende, reikte zij het mij over.

„Kent gij deze odeur?" vroeg zij, terwijl ik er aan rook.

„Zeker," hernam ik. „Jockey Club, is het niet zoo? Maar wat heeft dat er mee te maken?"

„Dat zal ik u uitleggen, en dan zult u eens zien, heeren, hoezeer men zijne vindingrijkheid kan misbruiken voor slechte doeleinden."

Zij ging naar een klein vierkant tafeltje, dat in den hoek stond en zette het op zij. Achter een van de pooten verborgen, was een pijp, oogenschijnlijk een gewone gaspijp, die door den vloer ging. Het bovengedeelte was open.

„En nu moet gij allen toch eens zien," riep zij uit, „deze pijp is in verbinding met de lamp op de tafel in de kamer hier onder. Wanneer het gas beneden is afgedraaid, is er eene vrije doortocht. De man, die dit kantoor houdt, en die, naar ik vrees, ontsnapt is, staat in betrekking tot kapitein Vandaleur, en beiden zijn, of liever waren de bondgenooten van Rashleigh. Die

drie schurken hadden met elkander afgesproken, dat zoodra de naam van den winner werd geseind en deze machine het dus meedeelde aan den man in deze kamer, een zekere odeur, waarmee volgens afspraak dat paard werd aangeduid, door de gaspijp naar beneden zou worden gezonden.

„In dit geval kwam Jockey Club overeen met Sea Foam. Door dit kleine instrumentje werd de odeur door de pijp naar de lamp in de kamer hier onder overgebracht. Kapitein Vandaleur behoefde slechts over het glas heen te buigen om den geur op te vangen en den naam op te schrijven van het paard, dat daarmee werd aangeduid. Wij waren allen een en al verbazing, en vol bewondering voor de schrandere oplossing van mejuffrouw Cusack.

De oogen van den armen Farrell waren nu voor goed geopend; hij keek ons allen met groote verbazing aan en een oogenblik later hoorde ik hem de trap afsnellen.

„Maar hoe hebt u dat ontdekt? Hoe is u op die gedachte gekomen?" zeide ik later tot mejuffrouw Cusack.

„Ja, dat is mijn geheim; dat kan ik u niet uitleggen, ten minste nu nog niet," hernam zij.

Rashleigh en Vandaleur werden beiden gevangen genomen en zij ondergaan nu de straf, die zij zoo ruimschoots verdiend hebben. Farrell heeft wereldwijsheid opgedaan; hij heeft van de wedrennen afgezien, en mevrouw Farrell heeft hare krachten teruggekregen en tevens hare jeugd en hare schoonheid.

Luit. Thompson (Ned.). M. Fischer O. V. S.

Kapt. Reichman V. S. A. Kolonel Gourko (Rusl.). Kapt. Demange (Fr.) Kapt. Allum (Fr.). Lt. Duval (Fr.)

Militaire Attaché's bij het Boerenleger.

Gerokt.

(Naar het Fransch van A. DREIJFUS)

DOOR

S. J. BOUBERG WILSON.

(*Een Salon — Midden op den achtergrond een deur, toegang gevend tot een voorvertrek. Links een deur — Schoorsteen en spiegel enz. — In 't midden van het tooneel een tafel met boeken, modejournalen, een photographie-album, waterkaraf met glazen en inktstel — Een fauteuil aan beide zijden der tafel. — Een stoel naast den rechterfauteuil.*)

Mijnheer (*spreekt achter 't tooneel*).

Wat!? Is de familje van huis? (*komt door de achterdeur binnen*) Ben je daar wel zeker van? Da's vreemd! — Nee, luister nog eens, Josephine.... (*gaat weer een oogenblik weg om met het dienstmeisje te spreken. — Komt terug*) Ik kan nu maar niet begrijpen dat ze zijn uitgegaan. Ik had toch om 2 uur belet gevraagd. (*kijkt op zijn horloge*) 't Is er pas 3 minuten over! Nee maar da's ongehoord, geen 3 minuten geduld te hebben als iemand voor zoo iets gewichtigs bij je komt: een huwelijksaanvraag! (*declameerend*) Als men den band van trouw wil smeden.... (*verandert van toon*) 't Is niet mogelijk, ze moeten thuis zijn. 't Is een misverstand! 't Kan niet anders!

Gisterenavond heb ik aan mijn toekomstigen schoonvader geschreven, dat ik vandaag bij hem zou komen om onze beurszaken af te sluiten. Hij weet wat ik daarmee bedoel. Ik wou met hem niet over mijn huwelijksplannen spreken in tegenwoordigheid van de dienstboden.... toen zijn we overeengekomen, die voorloopig beurszaken te noemen. Als mijn schoonpapa me vraagt: „Nu, hoe staan onze zaken?" dan antwoord ik „nou, zoo-zoo.... la-la".... en mijn aanstaande hoeft niet te blozen. (*loopt in gedachten heen en weer*) Nee, dan zal ze wel geen kleur krijgen.

O maar bepaald, ze zijn niet op tijd. Enfin, dat komt me niet heel ongelegen. Dan kan ik me een beetje voorbereiden op de dingen die komen zullen; als ik zoo ineens had moeten beginnen met die beurs .... ik wil zeggen: met die huwelijksplannen, dan zou ik er wel wat mee ingezeten hebben. Ik weet niet, maar ik ben toch zenuwachtig, geloof ik .... Ik wacht ze met ongeduld .... en toch heb ik volstrekt geen haast. Ja, dat zie-je wel meer: je hebt b.v. kiespijn, je vliegt naar een tandmeester.... hij is niet thuis .... en je vindt dat een heele uitkomst .... Den volgenden dag ga-je weer naar hem toe, ... precies op denzelfden tijd.

(*Pauze — kijkt op zijn horloge*) Kwart over tweeën. De meid vertelde me, dat ze naar een schilderijententoonstelling zijn gegaan, bij een onderwijzer in 't schoonschrijven.

Nou, dat zal dan wel een heel kleine tentoonstelling zijn. Overal worden tegenwoordig exposities gehouden en mijn schoonvader slaat er geen een over.

O, de familje is zeer artistiek ontwikkeld; mijn aanstaande maakt zelfs kopieën (naar schilderijen) op 't Louvre. (*met nadruk*) Mama brengt er haar natuurlijk! en komt haar altijd om 4 uur prompt weer afhalen. En de muziek! Daar zullen we, als we getrouwd zijn, veel aan doen.

Mijn vrouw zal me iederen avond wat voorspelen uit de „Cloches de Corneville". (*neuriet er iets uit*) Dat 's een heel aardig brokje en ze speelt het perfekt. (*loopt heen en weer, in gedachten*) Ze speelt het drommels goed.

(*Weer bij zijn positieven*) Laat eens zien, hoe ik me houden zal, als ik mijn speech afsteek. — Ten eerste, hoe zie ik eruit? — (*bekijkt zich in den spiegel*) Nou, dat gaat vrij wel!

(*Groetend*) „Meneer" .... meneer is wel wat afgemeten. (*als voren*) „Beste meneer." Nee, dat is weer te familjaar, te vrij, 't is of je zeggen wil: „toe geef mij m'n jas eens aan."

„Waarde schoonvader" dan .... Dat komt beter aan 't slot te pas, in 't begin ben ik z'n schoonzoon nog niet; 't is juist om het te worden, dat ik .... En, „Waarde toekomstige schoonvader?" Dat 's te lang. — Als ik hem eens noemde .... ja, als ik hem eens in 't geheel geen titel gaf? Daar zou wel een middeltje op zijn. Je zegt erg verlegen zoo iets van „wil me verontschuldigen .... de ontroering .... deze dag .... de eer .... mejuffrouw uw dochter .... gelukkig en trotsch .... diep respect."

En dan omhelzen we mekaar ... — mama huilt natuurlijk, dat kan niet missen — en alles loopt uitstekend van stapel.

't Is gek, maar nog geen 6 weken geleden dacht ik er niet aan, dat het zoover met me zou komen. Ik, de verstoktste van alle vrijgezellen, die er nog al een eed op gedaan had ... — maar zoo is 't leven nu! Door altijd bij getrouwde lui te komen, eindig je met zelf in de fuik te loopen. Die soort van dingen gebeuren altijd als je er 't minst op verdacht bent.

Je bent op een soireetje geinviteerd ... je hebt gedanst ... je bent wat moe geworden .... (*wijst den stoel aan, die bij den fauteuil rechts staat*) je ziet een leegen stoel ... (*valt er op*) Paf! — je zit vlak naast de gastvrouw ... (*staat op, gaat in den fauteuil zitten — vrouwestem*) „Hoe is, 't meneer, denkt u nog niet haast aan trouwen?"

(*Verwisselt van plaats*) Mijn hemel, mevrouw, hoe komt u er aan?

(*Verwisselt weer van plaats — tot het eind van het gesprek*)

— Maar u kunt toch geen ouwe vrijer blijven!

— (*Geraakt*) Een ouwe vrijer!? Met uw permissie, mevrouw!

— U is toch al veertig jaar!

— O, nog niet! 39 en 2 maanden op zijn hoogst.

— U is niet heel sterk van gestel!

— (*Hoest met kracht*) Vraag u wel excuus, mevrouw!

— Ja maar, u kunt ziek worden en als u dan niet een liefhebbend vrouwtje heeft ... kom, laat me u eens gelukkig maken; ik ken een heel lief jong meisje, uitstekend

opgevoed, een perfecte musicienne, 60.000 fr. en twee ooms, die heel rijk en heel oud zijn. (*staat op, tot publiek, gewone stem*)

En dat is waar... ik heb die 2 ooms gezien... daar valt niets tegen te zeggen... je kàn onmogelijk ouwer zijn. En daarom heb ik nou dit zwarte pak aangetrokken, voor de plechtige gelegenheid... daarom sta ik nou hier te wachten op meneer César Baudichon, ex-eksteroogen-snijder — ja, mijn schoonvader was vroeger, zooals hij dat noemt: pédicure — hij heeft in die „betrekking" zijn fortuin gemaakt. U zult me vragen: maar hoe dan? — Ja, ik weet wel dat dat op 't eerste gezicht vrij gek lijkt, maar u zult zien dat er eigenlijk niets natuurlijkers is.

Mijn schoonvader had tot „patiënten" hooge personages, ministers, beursbaronnen, hij werd zeer intiem door hen ontvangen, tenminste 's morgens in de vroegte — niemand geneerde zich voor hem... — en terwijl hij aan zijn... „bezigheden" was, hoorde hij die heeren hun zaken bespreken. Alle politieke nieuwtjes, alle staatsgeheimen, alle beursgeruchten, mijn schoonvader had ze zoodoende uit de eerste hand... als ik zeg uit de eerste *hand*, dan is dat zoo maar bij manier van spreken. (*wijst op zijn voeten*) In alle geval maakte hij zijn aanteekeningen en na zijn „séance" liep hij naar zijn makelaar. (*roepend*) „Verkoop mijn Spanjaarden, neem wat Oostenrijkers voor me... bezorg me Turken." Kortom, na verloop van 5 jaren „in zwoegen doorgebracht," bezat hij een aardig buiten te Bougival en 10.000 fr. rente. (*wijst op zijn voeten*) Zoo laag (*nederig*) te beginnen en 't tot zulk een hoogte te brengen.

Dat zijn de vruchten van steeds ingespannen geest! (*gezwollen krachtig*) Dat noem ik eerst... (*verandert plotseling van toon*) Maar mijn hemel, komen ze dan nooit?

Wat is dat vervelend... stom vervelend! En ondertusschen verkreukel ik mijn linnengoed; toen ik hier binnen kwam zat alles nog netjes glad, 't blonk je tegen! (*bekijkt zich in den spiegel; uit zijn humeur*) En nu!? — En dan die beroerde speld, die me maar altijd door zit te prikken! (*grijpt voor aan zijn hals*) Als ik 't nog maar een 20 minuten kon uithouden! (*morrelt aan zijn das*) Ik heb dat ding daar moeten steken, omdat de knoop er af sprong... O, die ellendige knoopen! Je weet niet, hoeveel geld je die kunnen kosten... Eens heeft zoo'n ding me 345 fr. gekost, op den kop af. (*komt naar voren*).

Dat is zoo gebeurd... 't Was op een Zondag... in Mei... ik kleedde mij aan om buiten ergens te gaan dejeuneeren... bij mijn chef... (*doet alsof hij zijn das van voren wil vasthechten*) Ik was een beetje laat, zenuwachtig; ik haastte mij erg, en... krak! daar vliegt de knoop er af!

Ik zoek hem op.... maar ik had geen naald en geen draad.... Als ik die bij de hand had gehad, dan zou 't me waarschijnlijk toch niet geholpen hebben.... maar ik had ze nou niet. Ik zat er dus erg mee in, toen mijn buurmeisje,... (*geheimzinnig*) een alleraardigst schepseltje... (*na een oogenblik nadenken*). Neen, 't zou te lang zijn u dat te vertellen.... Om kort te gaan, toen de dag om was, had ik 345 fr. verteerd. Heb ik nou geen gelijk, als ik zeg, dat je nooit weet hoeveel één knoop je kosten kan!? —

Gelukkig is 't nou haast uit met al die ellende van 't jonggezellen-leven! Ik krijg mijn eigen huishouden. En eigen vrouw en kinderen.... ja, mijn eigen kinderen. O, 't huwelijk is een mooie instelling! Neen, beter dan een instelling: een school.... de school voor zedelijkheid en burgerdeugden;... het is een maatschappelijke en een godsdienstige plicht; zeker!... (*verandert van toon*). En dan,.... ik kan wel eens ziek worden, zooals die dame heel juist heeft opgemerkt.... Als je in zoo'n geval niet een vrouw hebt om je op te passen.... O, die vervloekte speld!... ik kan er niets aan doen.... (*opent de achterdeur om te zien of er iemand aankomt*) ik zal er even van profiteeren, dat ik alleen ben! (*doet zijn rok uit en zijn das af*) O, die witte dassen! (*gaat voor den spiegel staan, en hecht zijn das vast*) Dat's de tweede keer dat-ie me

haast wurgt. 'k Heb hem gekocht, toen mijn neef Victor ging trouwen (*neemt zijn rok op, meewarig*) Die arme jongen. Nou is-ie dood, ja, ... (*steekt één arm in z'n rok — houdt plotseling op, als door een invallende gedachte getroffen*).

Ja .... ja .... zeker! (*komt naar voren*) hij ging trouwen .... en toen .... kort daarop .... is hij gestorven (*bezorgd*) 't Is vreemd! Hij was zoo'n door en door gezonde jongen, net als ik .... hij was zelfs veel gezonder en krachtiger .... en in ééns! (*steekt een arm in de andere mouw*) 't Komt misschien door de verandering in z'n levensmanier .... drommels! .... het huwelijk schept nieuwe verplichtingen .... zijn vrouw was een heeleboel jonger dan hij .... hij zal tekort geschoten zijn in 't handhaven van zijn mannelijk gezag .... of waarin dan ook .... ik weet het niet .... maar nou is-ie dood! Arme jongen! Hij zal wel veel geleden hebben! Ik vrees dat het mij net eender zal gaan .... als ik 't met mijn vrouw niet zal kunnen vinden.

Nee, dat zal nooit gebeuren; juffrouw Baudichon is niet zoo gedecideerd van karakter .... en dan, ze is heel godsdienstig. O — als ze niet zooveel godsdienst had ... ! (*neemt een photographie-album van het gueridon af*) Daar heb je ze, mijn aanstaande .... ze ziet er wel aardig uit, hè? — heel aardig zelfs .... Hier is nog een portret van haar; wat leunt ze hier gracieus op den schouder van haar jongen vriend Karel .... en al weer eentje, in haar eerste communiepak. Zij zijn samen opgegroeid en naarmate ze grooter werden .... werden ze gephotographeerd. (*als door een gedachte getroffen*) Ik denk wel, dat op mijn huwelijksdag .... Neen, maar dat zou me toch wat al te kras zijn! — Natuurlijk wordt hij bruidsjonker .... niemand heeft 't mij wel gezegd .... maar ik verwed er toch wat onder .... Bij zoo'n gelegenheid wordt altijd een vriend uit je jeugd gekozen .... ik ben 't vroeger ook nog al eens geweest en ik weet dus wat het beteekent! ... (*met gefronste wenkbrauwen*) Ik weet dus wat het te beteekenen heeft. Maar ik zal er meneer Baudichon met een enkel woordje over aanspreken .... ik zal hem op een heel kiesche wijze aan zijn verstand brengen .... (*dit zeggende bladert hij verder in het album*).

Ach, daar heb je die twee schatrijke en stokoude ooms. (*bekijkt ze nauwkeurig*) Schatrijk en .... (*verandert van gelaatsuitdrukking*). Ik moet zeggen, ze zien er goed uit. Ik had er nog niet op gelet .... (*ongerust*) Maar als je er zoo uitziet kan je nog een heeleboel ouwer worden! Daar zal ik ook eens met .... meneer Baudichon over spreken — ook op kiesche wijs, natuurlijk — want 't spreekt vanzelf, als de omstandigheden niet meer dezelfde zijn .... ik trouw niet uit berekening .... maar ik dien toch wel op iets te kunnen rekenen .... en met zoo'n kleine bruidschat .... zeker, er is hier sprake van een meisje dat een heel eenvoudige opvoeding heeft gehad .... die d'r eigen hoeden opmaakt .... dat wil ik tenminste wel aannemen .... en dat doet me pleizier.

Ik zei tot mezelf: 's avonds als je uitrust van je werk en je krant leest, zal je vrouw aan d'r eigen toilet werken en dat mag ik wel, (*neemt eenige tijdschriften, die op 't gueridon liggen*). Ja, daar heb je al eenige patronen .... Geïllustreerde modejournalen (*lezend*) „De eenvoud is 't kenmerk van den goeden smaak." — Mooi zoo! „Ochtendtoilet!" — Laat eens kijken!

„Zijden onderrok, gegarneerd met een strookje, uitgeschulpt en geboord met lichte stof."

Wat moet dat allemaal beteekenen?!

„Pouffe van zwart fluweel. -- Lijfje omzoomd met chicoreikleurige ruches."

— Chicorei!? — „Gebouillonneerde mouwen...." Wat nou weer, bouillon? .... „met schouderstukken van chenillefranje." Ik kan me het effect niet voorstellen van chenille op chicorei. „Ondermouwen en kraag van kant, kanten hoed met veeren, strik en keelbanden van zij." — Is dat nou een morgentoilet?! — „Zie de plaat." — Waar is die plaat dan? — Ah! (*neemt haar op*). Maar dat's geen eenvoud, het is weelde, teugellooze weelde!! (*neemt den omslag van*

't journaal ter hand). „Uw abonnement eindigt den 31[sten] December." — Dat kan je begrijpen, nee, dat abonnement zal veel eerder ophouden! — Met een bruidschat van 60.000 fr. zal ik bouillon met chicorei betalen; morgen brengen, hoor!

— Als we nou nog iets te verwachten hadden! Maar die kans lijkt me verkeken (*wijst op 't album*). Die ooms zien er nog veel te goed uit. Bepaald, ik moet er met meneer Baudichon over spreken — heel delicaat — ik zal hem aan zijn verstand brengen.... (*verandert van toon, ietwat ruw*) Ten eerste, ik vraag 100.000 fr. Dat's niks te veel: 100.000 fr. voor een perfect opgevoed jong meisje, dat de Cloches de Corneville kan spelen!.... Tot vervelens toe heb ik dat van haar gehoord.

Kom, kom, dat's wel 100.000 fr. waard; (*haalt zijn horloge uit*) 10 min. voor 3. En ze zijn nog niet thuis. Ik zal tot 3 uur wachten — geen minuut langer! (*loopt met groote stappen op en neer, gaat dan bij het gueridon zitten en neemt een boek*).

„De vriend der vrouwen". — „Voorbericht!" (*naïef*) Ah, een voorrede!

(*lezend*) „De vrouw die men niet moet trouwen". — Wel, wel, dat 's interessant. — „Ze heeft een breed voorhoofd, maar laag; weelderig haar, meer dik dan lang.... een rood gezicht.... met neiging tot kwabvorming van den nek in de nabijheid van den hals.... de oogen.... (*staat op, neemt het album en vergelijkt de photographie met het boek*) zijn niet bijzonder groot.... de wenkbrauwen gestreept, niet gewelfd.... een korte neus.... van onderen vrij breed, eer een wipneus dan plat;.... de neusvleugels" — die kan ik niet goed onderscheiden, 't is een slechte photographie. (*slaat 't album dicht, gaat zitten*). Dan vind ik die andere beter,.... in 't eerste communie-pakje.... met den vriend van d'r jeugd.... Hm!.... de vriend der jeugd; — de vriend der vrouwen! — Jongens, dat bevalt me niet erg!

(*staat op*) Ik zou voor geen geld me belachelijk willen maken.... en ik geloof zeker, dat ik 't zou worden, als ik me er tegen verzette dat die meneer Karel altijd om en bij mijn aanstaande is.... „'t Is een kind" zullen ze zeggen.... Dat 's waar, bij mij vergeleken die al 40 ben!.... want ik ben al 40.... en 2 maanden, — en toch sta 'k op het punt een dwaasheid te begaan... Ja, een dwaasheid! 't Huwelijk is bepaald een mooi ding.... ik heb dat eenmaal gezegd, en ik herhaal 't.... maar 't is een mooi ding in 't algemeen, en er zijn omstandigheden, waarin.... Zoo voor mij bijvoorbeeld.... niets dwingt me om te trouwen! — Ik heb er me in 't begin niet tegen verzet, omdat.... (*speelt met 't album*) omdat me voordeeltjes werden voorgespiegeld.... (*legt het weer op tafel*) maar nu die voordeeltjes niet meer in 't vooruitzicht zijn... In één woord: ik heb volstrekt geen haast! Ze zeggen me wel: „Je moet er een eind aan maken".... maar waarom? Ik ben heel gelukkig tegenwoordig.... er blijft me niets te wenschen over.... (*zingend*)

„'k Tel 20 jaar en ken geen zorgen.

„'k Sta heel alleen op deze aard!" — Nee, dat klopt niet! En ik ben ook niet alleen, ik heb een concierge die mijn boeltje bereddert... als ze klaar is houdt ze me gezelschap... we praten dan zoo een beetje... 't is wel geen conversatie... drommels nee, maar ik heb er toch wat aan... Zoo weet ik bijvoorbeeld, dat de eieren tegenwoordig verschrikkelijk duur zijn... daar! ik verwed er wat onder dat juffrouw Baudichon daar geen flauw begrip van heeft!... ik ben er zeker van!

En ze willen me met 'er laten trouwen! Dank-je vrindelijk!... Nee, dat zaakje is nog niet beklonken. Wat ik aan meneer Baudichon geschreven heb, verbindt me nog tot niets... en zelf schijnt hij er niet veel gewicht aan te hechten; anders zou hij wel beter op zijn tijd gepast hebben. Ik kon hem immers wel zeggen dat het niet daarvoor was. (*Ophoudend, ziet zich in den spiegel*) Ja, maar dat pak... Och wat!... je kan toch wel een rok aanhebben zonder nou juist te willen trouwen... je hebt heeren, die altijd in een rok rondloopen... en die trouwen toch niet altijd... En dan,

ik kan mijn gala nog wel wat havenen. (*Trekt zijn handschoenen uit, maakt zijn haar in de war en doet zijn demi aan met de kraag op*). Zie zoo, nou tart ik ze om 't doel van mijn komst te raden.

(*Knoopt zijn jas toe*) Ik zal ze kalm afwachten... en hun zeggen.... ja, wat zal ik zeggen!?... Als ik liever eens schreef! (*gaat aan het gueridon zitten — schrijft*). „Geachte heer en vriend." – Da's wel wat afgemeten... als ik heer en vriend eens met een hoofdletter schreef, dat moet zijn ijdelheid streelen. (*schrijvend*) „Geachte Heer en Vriend! Tot mijn leedwezen" — Neen! (*verscheurt het*).

„Het is niet dan met groot leedwezen." — Neen, dat ook niet! (*als voren*) „Het doet mij innig leed"...
Och, dat deugt nog minder! (*staat op*) —

Als ik zoo maar eens wegging? — Ja, ik zal maar weggaan, dat is het eenvoudigste. Ik zal mijn kaartje hierlaten met een vouw er in... dan kan hij zien, dat ik er geweest ben... en morgen... (*opent zijn portefeuille*).

Allemachtig, wat een buitenkansje! Mijn brief, dien ik vergeten heb op de post te doen! Nu begrijp ik waarom ze niet thuis zijn gebleven!... Ze wisten van niets af!... Ik ben uit den brand!... (*wordt gescheld*)

Ai, sapristi, daar heb-je ze! (*zenuwachtig*) Wat moet ik nou zeggen... (*knoopt zijn jas los en daarna weer toe*) Ik weet het waarachtig niet!...

O, een idée! (*loopt naar de deur, die hij even open doet*) De meid is open gaan doen... Als ik eens stilletjes door de tuindeur uitkneep!.... Ja, kom, gauw.... dit kaartje nog op den schoorsteen, en dan.... (*gaat naar de zijdeur links; op 't oogenblik van vertrekken wacht hij nog even, en zich tot 't publiek wendend, naïef*):

Wat kan 't me eigenlijk ook schelen! — Ik ben toch blij, dat ik gekomen ben. (*af*).

JOH. M. MESSCHAERT.

DOOR

N. VAN HARPEN.

Onze meesterzanger Messchaert, zooals men hem bij voorkeur noemt, die bijna 25 jaar in ons midden vertoefde en op het muzikale leven ten onzent grooten invloed uitoefende, heeft ons verlaten en zich te Wiesbaden gevestigd.

Het zal velen die Messchaert van nabij kennen of met hem bevriend zijn, een groote leegte wezen, zijn huis in de Vondelstraat, dat hij zich een paar jaar geleden liet bouwen, niet meer door hem bewoond te weten.

Een troost blijft ons; het zal van ons, d. w. z. van de besturen onzer muziekinstellingen afhangen, of wij van zijn heerlijke kunst in gelijke mate zullen te genieten krijgen, als toen hij nog onder ons verkeerde.

Te veel was dat nooit. Behalve op de liederavonden die hij met zijn vriend Julius Röntgen gaf en op de toonkunstavonden kregen wij hem de laatste jaren weinig te hooren.

Want van een zanger als Messchaert, van wiens gekuischten smaak en hoogst gevoelige voordracht zooveel veredelende invloed uitgaat, kan men nooit genoeg genieten.

Geen zanger als hij, die in zijn zang het *Gefühl ist Alles* van Goethe meer in toepassing bracht, geen oratorium-zanger als Messchaert, die ons meer tot devotie wist te stemmen, geen liederenzanger, die meer dan hij de heerlijke gave bezat om het beste wat de grootmeesters op dit gebied geschapen hebben, niet alleen tot ons oor, maar ook tot ons hart te brengen; die heerlijke liederen, zooals een muziekrecensent het eens zoo juist uitdrukte, wist „na te componeeren".

Messchaert is een bijzonder kunstenaar, maar vooral als liederzanger een stemmingskunstenaar, wiens artistiek temperament ik niet beter kan vergelijken dan bij dat van een Jaap Maris.

Die vergelijking schijnt absurd en toch meen ik ze te kunnen verantwoorden, ook voor hen die hem in zijn kunst minder na staan, d. w. z. die minder gevoelig zijn voor de zielsstemmingen die onze zanger den componist weet na te malen.

Messchaert overdondert niet met groot geluid of groote stemmiddelen, met kunstjes die op het groote publiek niet zonder uitwerking plegen te blijven; daarvoor mist hij gelukkig het geluid en veracht hij te zeer den pathos. Zijn kunst is van een zeer intiemen aard, die zich uit in de poëzie, de stem-

ming waarin de componist zich geuit heeft, de stem van het hart die tot het hart gaat en de fijnste zielssnaren van zijn toehoorders doet meetrillen.

Hij is vóor alles een lyrisch kunstenaar, met een fijn ontwikkeld gevoel voor lijn en kleur en voor de atmosfeer waarin deze ademen.

Wat Jaap Maris bereikt heeft in het vastleggen van onze mooie luchten, maar vooral van de atmosfeer waarin mooi Holland — en mooi Amsterdam niet het minst, — op zijn doeken ademt, bereikt Messchaert in de liederen van Schubert, van Schumann, van Löwe, van Brahms van Hugo Wolff en van Posa.

Vooral van den stemmingscomponist Wolff, wiens liederen hij populair gemaakt heeft in Europa.

Want Messchaert, onze Messchaert op wien Holland trotsch is, heeft nagenoeg geheel Europa in bewondering aan zijn voeten gezien en geniet in het buitenland een populariteit, die met die van de beste onzer schilders zich kan meten.

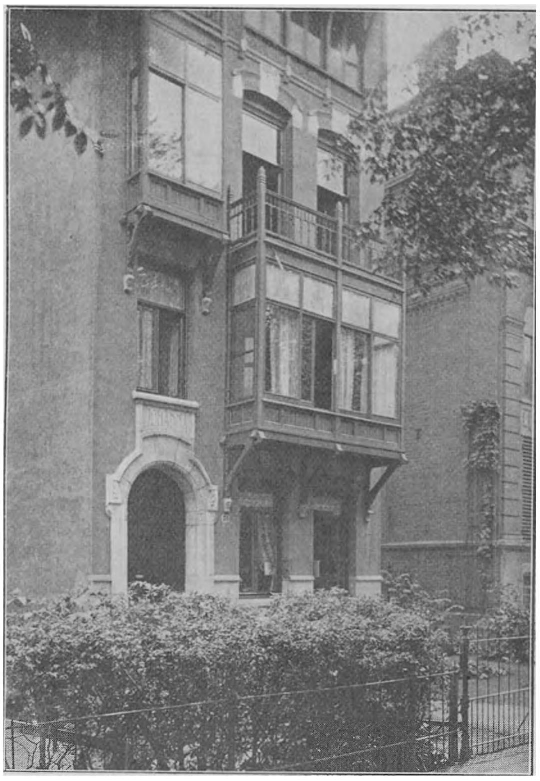

Woonhuis Vondelstraat.

Maar in weerwil van zijn wereldreputatie is hij een Hollandsch kunstenaar gebleven, die in liefde voor het Hollandsche mooi, en vooral voor het mooie Amsterdam, voor geen onzer schilders onderdoet.

Hij is even ontvankelijk voor natuurschoon als voor muziek. Men moet een tochtje met hem maken om in zijn welsprekende oogen de indrukken te lezen die het Hollandsche landschap op hem maakt, hem beroert en beweegt; men moet met hem door onze stad gewandeld hebben om van zijn groote bewondering voor onze typisch mooie stadsgezichten een blijvenden indruk te ontvangen. Geen stad in zijn oog zóo mooi, zóo bijzonder, zóo karakteristiek als Amsterdam, met zijn verrukkelijke grachten, zijn mooie stadsgezichten, zijn karakteristieke achterbuurten, waarin de zanger een genot vindt rond te dwalen, liefst alleen als een vergeten burger, een enkele maal met een goed vriend van buiten aan wien hij zijn gevoel voor al dit mooie kan mededeelen, in wien hij dit wel zou willen overgieten.

O, dat er een componist-dichter onder ons opstond die het Hollandsch schoon, het Amsterdamsche mooi, dat Maris bezielde, in toonstemmingen wist te uiten! Met welk een voorliefde zou Messchaert die stemmingen vertolken, ze na-componeeren!

Want er is geen mooi plekje in Amsterdam dat hij niet kent, geen mooi gebouw, waarvan hij u de schoonheid niet kan verklaren, geen beteekenend Hollandsch schilderij in een der verzamelingen, dat hij niet gezien en bewonderd heeft en waarvan hij geen sterken indruk bewaart.

* * *

Messchaert is wel het sterkste bewijs, dat men om een reproduceerend kunstenaar te zijn, in de eerste plaats *kunstenaar* moet wezen. Hij is bovendien een even welsprekend bewijs voor de bewering, dat een groot, een waarachtig kunstenaar een goed mensch moet zijn.

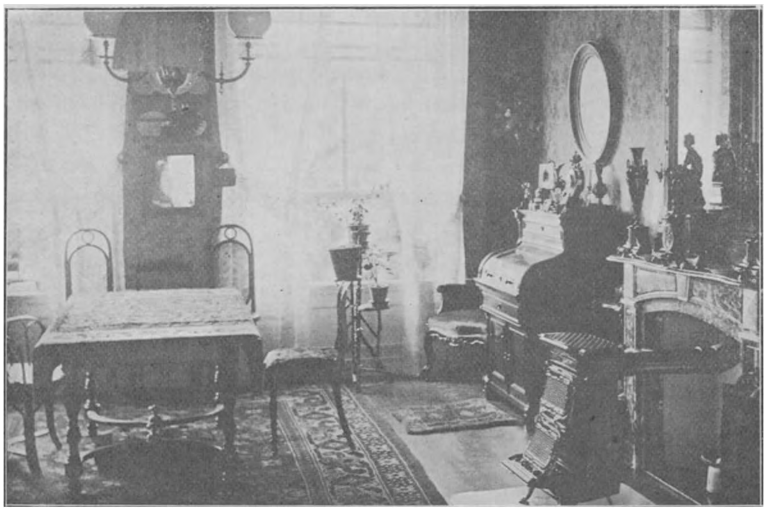

Huiskamer woonhuis Vondelstraat.

Hij overloopt zijn vrienden, door zijn drukke werkzaamheden, zijn vele reizen, natuurlijk niet; hij leeft de laatste jaren het liefst zijn vrijen tijd in zijn gezin, maar wanneer zijn vrienden hem noodig hebben, in dagen van ziekte, in dagen van beproeving, dan omringt hij hen met een hartelijkheid en een medegevoelen, een medeleven, dat opbeurt en troost, dan weet hij een klank in die sonore stem te leggen, tonen te vinden die als balsem in een gewonde ziel druppelen.

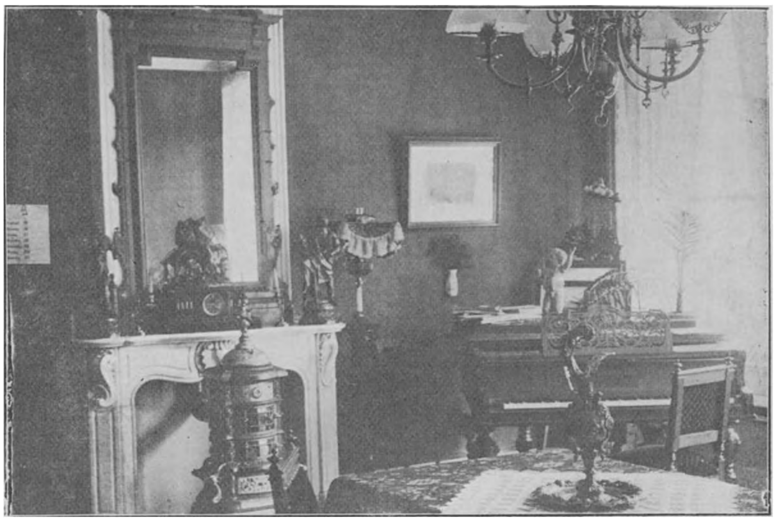

Studeerkamer woonhuis Vondelstraat.

Dan geeft hij u van het beste wat in hem is, zooals hij dat in zijn kunst weet te geven: hart.

Het zou hier banaal klinken neer te schrijven, dat hij een liefhebbend vader en echtgenoot is. Voor hen en voor zijn vrienden is hij, de wereldberoemde zanger, de eenvoudigste, hartelijkste, joviaalste man van de wereld, die in al wat hen interesseert belangstelt, zelfs in de groetkaarten-verzameling zijner kinderen.

Voor hen is hij de gulle, goedlachsche oubollige ronde Hollander, wars van alle artistiekerigheid, in wien men eer den hartelijken echtgenoot, den goeden belangstellenden vader, den trouwen vriend, den gullen gastheer, den gezelligen prater dan den beroemden zanger onderstelt.

Dat zijn vele vrienden en vereerders in Amsterdam en in den lande hem zullen missen, wanneer zij hem slechts in de concertzaal zullen ontmoeten, was mij aanleiding, met deze regelen bij eenige foto's de herinnering aan hem levendig te houden. Voor wie hem gedurende zijn bijna 25-jarige kunstenaarsloopbaan niet gevolgd hebben, volgen hier eenige biografische bijzonderheden.

* * *

Johannes Martinus Messchaert werd 22 Augustus 1857 te Hoorn geboren uit een muzikale familie. Zijn vader was president van de nog bestaande liedertafel Sappho en de drie zoons Messchaert: Piet, Johan en Nico, bespeelden alle drie een instrument, — Johan viool, — zonder dat bij hen het voornemen bestond musicus te worden.

De thans op hoogen leeftijd gekomen muziekdirecteur Utermöhlen, directeur van Sappho, gaf hun les.

Piet was bestemd zijn vader in de zaak, in ijzerwaren, op te volgen, Johan zou bloemist worden en Nico, sedert overleden, leeraar.

Bij van Zoest in Arnhem kreeg Messchaert het eerste onderricht „in de bloemetjes" zooals hij het noemde.

Daar kwam hij aan huis bij den sedert overleden muziekdirecteur H. A. Meijroos en werd hij lid van diens zangvereeniging en speelde hij 2e viool mede in het orkest van de Duitsche opera, door Meijroos ondernomen.

Geboortehuis van Messchaert te Hoorn.

In den kring der familie Meijroos werd

ontdekt dat Johan een goede stem bezat, wat bleek, toen hij onverwacht de bassolo's te zingen kreeg bij de uitvoering van Der Rose Pilgerfahrt door de zangvereeniging onder Meijroos' leiding.

Het succes was van dien aard, dat hem aangeraden werd zijn viool in den hoek te gooien en Meijroos wist van den ouden heer Messchaert gedaan te krijgen dat Johan zich geheel aan den zang mocht wijden.

In 1877 vertrok hij naar Keulen, waar hij onder leiding van Karl Schneider kwam aan het Conservatorium.

Zijn vioolstudiën zette hij voort onder leiding van Japha, terwijl Ferdinand Hiller hem harmonie en compositieleer onderwees.

Nadat hij anderhalf jaar deze lessen gevolgd had ging hij naar Frankfort, waar hij aan Hoch's Conservatorium onder leiding van Joachim Raff kwam en weldra onder den beroemden liederen- en balladen-zanger Stockhausen, die zich vooral als zangpaedagoog naam gemaakt had.

Stockhausen drukte voor goed zijn stempel op Messchaert als zanger, zoodat hij tot de beste leerlingen van den meester gerekend mag worden.

Van Frankfort ging hij naar München, om zich onder leiding van den regisseur Brüllot, van Dr. Hermann von Schmidt en Ludwig Abel voor de dramatische kunst te bekwamen waar hij tal van partijen in verschillende opera's instudeerde aan de Koninklijke Muziekschool.

In München, waar Vogl en Kindermann aan den muzikaal-dramatischen hemel schitterden, meende Messchaert dat voor hem aan de opera geen plaats was.

Hij was dan ook voornemens zich aan een der opera's in Duitschland te verbinden, nadat hij zijn ouders en het vaderland een bezoek gebracht had. Toen ontving hij echter van Daniel de Lange de uitnoodiging om in een koor mede te werken aan het uitvoeren van de compositiën der oude Nederlandsche meesters, als Obrecht, Sweelinck enz.

In '81 behaalde dit koor in ons land

groote triumphen.

Messchaert werd spoedig op verschillende concerten hier ter stede en elders genoodigd om de baspartijen in groote werken te zingen, waarbij zijn schoone en gevoelvolle voordracht aan het licht kwam.

Dit was aanleiding dat hij zich te Amsterdam als concertzanger en zangleeraar vestigde. Weldra was hij leeraar aan de Muziekschool van Toonkunst, later aan het Conservatorium dat hij mede oprichtte.

Naar een plaquette van Messchaert in zijn studietijd door Prof. Berger te München.

Weldra werden de aanzoeken om de baspartij te zingen in een der groote oratoria, — men denke slechts aan zijn heerlijke vertolking dier partijen in *Der Messias*, *Die Schöpfung* en *Die Jahreszeiten*, en vooral in de *Mathaeus-Passion*, — zoo talrijk, vooral ook in het buitenland, dat het les geven zeer moeilijk werd.

Intusschen werd hem de directie aangeboden van *Euterpe*, een der beste zangvereenigingen in Amsterdam, waarvan Heinze jarenlang directeur was.

Wat Euterpe onder Messchaert's leiding geworden is, zal men zich in Amsterdam nog wel herinneren.

Heel zijn eigen cachet wist Messchaert op de uitvoeringen te leggen. Als men dit koor hoorde zingen was het of men Messchaert zelf hoorde.

Geen wonder dat met het neerleggen van zijn functie Euterpe zoo goed als opgehouden had te bestaan. Wel hebben enkele jongeren het na hem nog geprobeerd, maar of het lag aan het groote respect dat de zangers voor Messchaert hadden, gevoegd bij zijn groote muzikaliteit en zijn persoonlijke eigenschappen, met het heengaan van Messchaert begon de glans, waarin Euterpe onder zijn leiding gestraald had, te tanen en weldra behoorde zij na haar roem overleefd te hebben tot het verledene.

Jammer, dubbel jammer, want er ging van Euterpe onder Messchaert's leiding op den mannenzang een veredelenden invloed uit. De uitvoeringen waren een bron van genot voor besturen van zangvereenigingen, die nooit overgeslagen werden en waarvoor groote moeite gedaan werd om een plaatsje machtig te worden.

De leiding van een zangvereeniging kost groote inspanning, als men zijn taak zoo hoog opneemt als Messchaert, en veel tijd en die begon hem, daar men hem voortdurend meer naar het buitenland noodigde, te ontbreken.

Trouwens ook in ons land was er geen muziekuitvoering van beteekenis, waaraan de medewerking van Messchaert geen wijding gaf, zooals er thans in Duitschland bijna geen muziekfeest denkbaar is, waarop „professor Messchaert" niet een der meest gevierde solisten is.

Op dramatisch gebied had hij niet veel gelegenheid zich te bewegen. Behalve dat hij

den Rocco in Beethoven's *Fidelio* en den Koning in Wagner's *Lohengrin* zong, welke partijen hij als gast bij de *Nederlandsche Opera* met groot succes vervulde, betrad hij, voor zoover ik mij herinner, geen enkele maal het Tooneel, ofschoon hij uit het buitenland herhaaldelijk zeer lucratieve aanbiedingen ontving om zich aan de Duitsche Opera

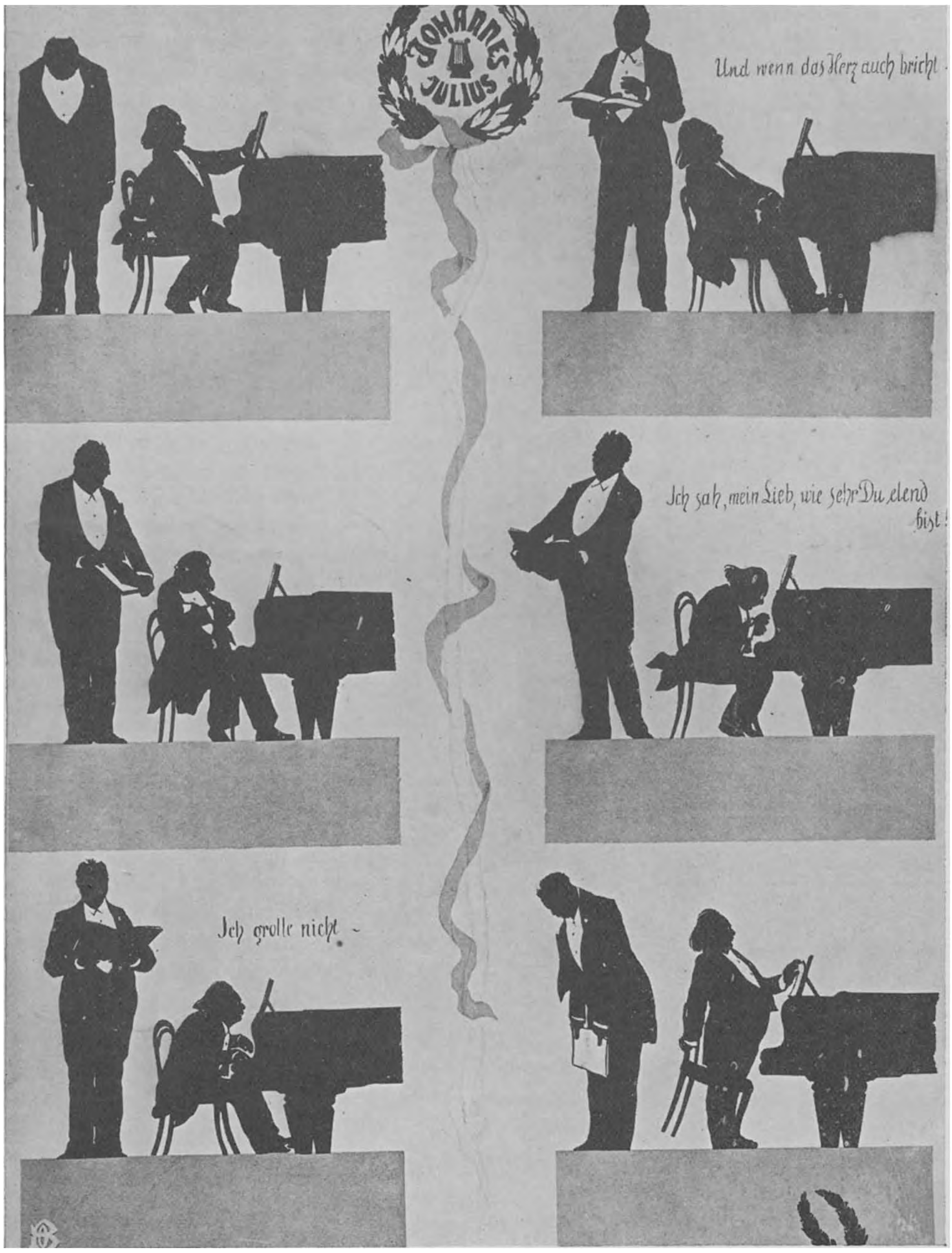

Een Messchaert-Röntgen avond te Weenen.

te verbinden. Doch even als de vele en schitterende aanzoeken om als „professor” aan een der groote conservatoria op te treden, weigerde hij en bleef hij zich geheel en uitsluitend aan zijn kunst geven, die intusschen, toen hij met zijn vriend Röntgen liederavonden begon te geven, hooge eischen stelde. Want al behoeft er bij een zoo muzikaal begaafde als Messchaert geen sprake te zijn van studeeren in den zin waarmee anderen hun partijen er in werken, de hooge eischen die hij zich ten

opzichte der voordracht en van den muzikalen zin, van het treffen der juiste stemming stelt, vorderen langdurige voorbereiding.

Hoewel hij daarvoor zeker in aanmerking had behooren te komen, is hij nooit in Bayreuth opgetreden. Hij heeft daarvoor nooit eenige moeite gedaan, wijl dit niet in zijn aard ligt.

Wat hij als Wagnerzanger praesteeren kan, moge blijken uit hetgeen Henri Viotta in de biografie van Messchaert zegt.

„In de Wagner-vereeniging te Amsterdam is hij herhaalde malen opgetreden, en zijn vertolking van de rol van *Amfortas*, zoowel in de 1e als in de 3e akte van *Parsifal*, moet een meesterstuk genoemd worden. Slechts weinige zangers bezitten de voor die rol vereischte edele en weeke stem, die men in Messchaert zoozeer bewondert; slechts weinigen ook bezitten het geheim van de elegische voordracht, waarin onze zanger zoozeer uitmunt. Die hem in deze partij gehoord heeft, zal zich zeker nog wel herinneren hoe voortreffelijk hij de „Amfortas-klage” zong, en met welk een diep gevoel hij o. a. de volgende woorden voordroeg:

Nach Ihm, nach seinem Weihegrusse
muss sehnlich mich's verlangen;
aus tiefster Seele Heilesbusse
zu Ihm muss ich gelangen; —
die Stunde naht: —
ein Lichtstrahl senkt sich auf das heilige Werk;
die Hülle sinkt;
das Weihgefässes gottlicher Gehalt
erglüht mit leuchtender Gewalt; —
durchzückt von seligsten Genusses Schmerz,
des heiligsten Blutes Quell
fühl', ich sich giessen in mein Herz.

en op welk edel-smartelijken toon hij uitriep:

Du Allerbarmer, ach! Erbarmen!
Nimm mir mein Erbe
schliesse die Wunde,
das heilig ich sterbe,
rein Dir gesunde!

Verschillende personen die de voorstellingen te Bayreuth hebben bijgewoond, verklaarden, dat zij daar ter plaatse nooit een zoo sterken indruk van de Amfortaspartij hadden ontvangen, dan op de uitvoeringen der Wagnervereeniging door Messchaert; waartoe ook zonder twijfel de omstandigheid heeft bijgedragen dat de passage:

Nach Waldes Schmerzensnacht
Nun wulder-Morgenpracht,

die o. a. voor den beroemden baryton Reichmann een struikelblok van intonatie was, door hem steeds glaszuiver werd gezongen.

Ook als *Wolfram von Eschenbach*, in het door genoemde vereeniging uitgevoerde

fragment van *Tannhäuser*, was Messchaert

Mevr. Messchaert—Alma.

uitstekend, en wel voornamelijk in zijn voordracht van de twee monologen: „*Blick ich umher in diesem edlen Kreise*" en „*Dir, hohe Liebe.*"

Ook Viotta roemt Messchaert's lyriek. „Om te weten wat Messchaert vermag als zanger, moet men hem hooren als liederen- en balladen-zanger. Welke keuze hij ook doet uit de tallooze juweeltjes, die in den loop der eeuwen door de lyrische dichters en componisten zijn bijeengebracht, men kan zeker zijn, dat het iets voortreffelijks zal wezen. Men moet Messchaert de *Müller-Lieder* van Schubert of de *Dichterliebe* van Schumann hooren zingen, om zich een begrip te vormen van zijn uitstekende voordracht. Maar vooral eenig is hij in Beethoven's liederencyclus: „An die ferne Geliebte."

Op gelijke hoogte staat Messchaert als balladenzanger, en het zijn de balladen van Löwe die tot zijn lievelingstukjes in dat genre behooren."

Sedert heeft hij Hugo Wolff's liederen op zijn repertoire genomen en de populariteit, die hij aan deze liederen in geheel Europa bezorgd heeft, gaf de Hugo Wolff-vereeniging te Weenen aanleiding hem een fraai portret in lijst van den helaas zenuwkranken componist aan te bieden als een bewijs van groote dankbaarheid.

Als liederzanger heeft Messchaert, steeds begeleid door zijn muzikalen tweelingbroeder Röntgen, geheel Europa doorreisd.

Vooral in Weenen, waar zij geregeld ieder seizoen eenige liederavonden geven en waar zij bij zijn leven vaak met hun vriend Brahms verkeerden, genieten beide kunstenaars groote populariteit.

Getuige daarvan het hierbij afgedrukte schaduwbeeld van hun optreden.

Behalve aan artistiek succes heeft het Messchaert aan erkenning zijner groote verdiensten niet ontbroken.

Schonk de kunstlievende hertog van Meiningen hem het *Verdienstkreuz für Kunst und Wissenschaft*, ook onze koningin, voor wie hij meermalen optrad, verleende hem

Messchaert's dochtertjes.

de Oranje Nassau-orde.

Wat Messchaert in het A Cappella-koor

van De Lange en de onder zijn leiding opgetreden vocale dubbel-quartetten en quartetten presteerde, ligt nog te versch in het geheugen, dan dat ik daarover hier behoef uit weiden.

Messchaert is sedert 30 Juli '85 gehuwd met mejuffrouw Johanna Alma, een nicht van den beroemden schilder Alma Tadema.

Zij schonk hem een tweetal kinderen, Elsa en Maria, blonde tweelingen, in wier bezit het gelukkige echtpaar zich verheugt.

* * *

Sedert 14 September heeft Messchaert zijn domicilie naar Wiesbaden verlegd.

Moge zijn afwezigheid, dikwijls onderbroken worden door het optreden in onze concertzalen, waar hij nog lange jaren zijn heerlijke gaven moge ten toon spreiden.

Dit optreden zal dan voor ons telkens een gelukkig wederzien zijn, waarop hij ons steeds veel nieuws zal hebben te vertellen uit het rijk der kunst, waarin wij met hem blijven wonen en medeleven. In deze wereld worden zijn vrienden en vereerders niet van hem gescheiden en blijft hij, onze meesterzanger, onze Messchaert, den Hollandschen naam tot eere.

AMSTERDAM, September 1900.

JIMMY SMITH, DE AMERIKAANSCHE SCHOOLJONGEN MET STAATS-SECRETARIS REITZ, JUIST NA ZIJN BEZOEK AAN PRESIDENT KRUGER.

Dat middelpunt is de Dam, in die tijden „die plactse" genoemd, het historische plekje gronds, dat later door Constantijn Huygens als „de hoofdmarkt van de hoofdmarkt van Europa" zou worden aangeduid.

Ik noem die plek historisch en met volle recht de meest historische plek onzer oude Amstelstad. Dáár was van af de oudste tijden het centrum van het volksleven; die Dam was het hart, het krachtig slaande hart der stad en het Damrak was de groote slagader waardoor dat hart voortdurend werd gevoed. Wie een geschiedenis van den Dam wil schrijven zal eindigen met er eene te leveren van genoegzaam geheel Amsterdam.

Aan de Westzijde van den Dam bevond zich van ouds her het Stadhuis, of echter het allereerste mede aldaar gestaan heeft, wordt betwijfeld en zijn er schrijvers die vermoeden dat het eerste gelegen was aan het einde der Warmoesstraat. Hoe het zij, voor 1421 was het reeds op den Dam, want toen in dat jaar een felle brand geheel de stad met ondergang bedreigde, verbrandde ook het stadhuis, of ten minste werd het hevig door het vuur beschadigd. Men restaureerde het weder, doch in 1452 werd het opnieuw door brand vernield. Weer opgebouwd zijnde, bleef het bestaan tot den jare 1652 toen het ten derde male een prooi der vlammen werd. Van wederopbouwen was toen echter geen sprake meer, want achter dat oude verhief zich reeds tamelijk hoog boven den grond het nieuwe, dat in het jaar van den Munsterschen vrede, 1648, begonnen was. Het eenige inconvenient dat door dezen laatsten brand veroorzaakt werd, was, dat de stadsregeering er dakloos door werd en ten spoedigste moest omzien naar een geschikt onderkomen, dat weldra werd gevonden in het oude Prinsenhof, voordien het St. Ceciliaklooster en thans wederom, sinds Lodewijk Napoleon het gebouw op den Dam tot zijn vorstelijke woning gekozen had, stadhuis.

Doch keeren wij tot dat oude stadhuis terug.

Onze oudste historieschrijver, met name Pontanus, die in 1611 een latijnsche beschrijving van Amsterdam en zijn geschiede-

nis in het licht gaf, een werk waarvan in 1614 een hollandsche vertaling verscheen, is niet

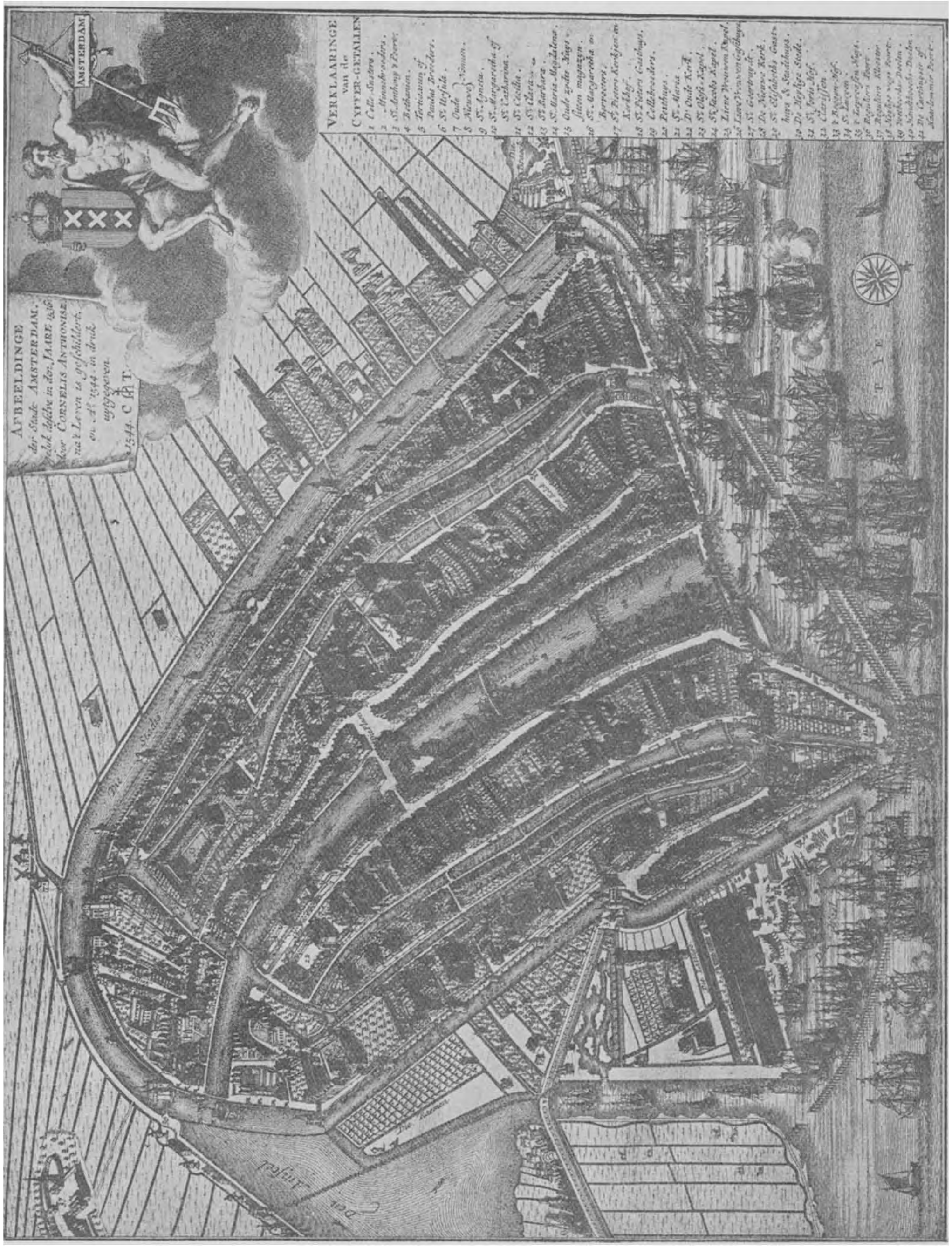

Plattegrond van Amsterdam in het jaar 1544.

bijzonder met het uiterlijk aanzien van het gebouw ingenomen. Hij vind „de buyten-wercke" „soo heerlick niet, of niet so cierlick ende costelick."

Wij nakomelingen zijn van een eenigszins ander oordeel, maar wij kennen dat

oude gebouw slechts door prenten en — het is maar al te waar — de kunstenaars zijn niet altijd even getrouw in het weergeven; zij laten zich maar al te vaak verleiden tot idealiseeren, tot een fraaier voorstellen van het origineel dan het in werkelijkheid is.

Een vrij uitvoerige beschrijving van het uitwendige van dat stadhuis vinden wij in Wagenaars beschrijving van Amsterdam (II. 4). Oorspronkelijk was het een huis dat de stad van een zekere Katrijn Mathijsen Heyngenszoons weduwe gekocht had, welke koop reeds voor den jare 1411 moet hebben plaats gehad. Omstreeks 1418 werd de stad eigenares van een perceel ten zuiden van het eerstgenoemde huis gelegen en daaraan belend. Dit huis werd tot vierschaar ingericht. Naast die beide perceelen, aan de zijde der Kalverstraat, lag het Oude-, Heilige Geest- of St. Elisabeths gasthuis, dat weleer, toen de stedelijke administratie, welker uitbreiding met die der stad en hare bevolking gelijken tred hield, zoozeer in omvang was toegenomen, dat de oude localiteiten te eng bleken, ter uitbreiding van het stadhuis werd geëmployeerd. Het noordelijkste gebouw was dus het vroegst tot een raadhuis ingericht en daarop volgde de vierschaar, die eenige voeten vooruitsprong. Zij was rondom met ijzeren traliën afgesloten en haar gevel was versierd met eenige metalen beelden, voorstellende graaf Willem VI, Gravin Jacoba, Hertog Philips van Bourgondië en diens gemalin Isabella van Portugal. Door de tralies heen kon men een twintigtal haakbussen zien liggen, die daar bewaard werden, om in geval van oproerige bewegingen, dienst te kunnen doen om den Dam schoon te vegen. Die vierschaar en de onderpui van het noordelijke huis waren van witten gehouwen steen, het overige en grootste gedeelte van laatstgenoemd gebouw echter van gebakken steen opgetrokken. Tusschen dit huis en de vierschaar stond een tamelijk hooge, van een goed uurwerk en een slagklok voorziene toren, die oorspronkelijk in een spits uitliep. Doch die toren werd met den tijd bouwvallig. In 1601 begon hij sterk te hellen, doch wist men hem weder in de loodlijn te brengen. In 1615 was hij echter in zoodanig een toestand geraakt, dat hij gevaarlijk werd voor zijn omgeving en toen besloten de vroede mannen de spits af te breken en „der stede Klok" op het door dien afbraak verkregen plat te plaatsen.

Wat het inwendige aangaat, zoo vond men in het noordelijke gebouw een groote, breede zaal, uit welker vensters aan de voorpui 's lands plakkaten en der stede keuren werden afgekondigd. Voorts vond men over de beide gebouwen en later ook over het aan het stadhuis getrokken St. Elisabeth's gasthuis verdeeld, de kamers van Burgemeesteren, Schepenen en Thesaurieren, de Weeskamer, de Assurantiekamer en de Wisselbank. Eveneens vond men aan de zuidzijde een ruime zaal, die vroeger tot het gasthuis behoord had. Daar vergaderde de breede Raad, bestaande uit de Vroedschap en de rijkste ingezetenen, om over de belangen der stad te handelen, of vond men er de afgevaardigden van de Watersteden uit het noorderkwartier van Holland in deliberatie bijeen.

Boven de deur, die tot deze zaal toegang verleende, las men in vergulde letters het volgende vierregelig vers:

„Die bondtgenoten der opinieuser Anabaptisten
„Overvielen dese plaets en 't Stadhuis 's nachts t' elf uuren,
„'s Anderdaechs voor negen uuren sijn sij, met macht en listen,
„Geslagen, gevangen en moesten Justicy besuuren."

Deze regels duiden op een voorval, dat in den jare 1535 hier plaats had en waarbij ik een oogenblik moet stilstaan.

Het is bekend, dat zich in Duitschland eene secte gevormd had van personen die niet slechts op geestelijk, maar ook op wereldlijk gebied ingrijpende veranderingen poogden te brengen. Zij noemden zichzelf „Bondgenooten", doch zijn beter bekend onder den naam „Wederdoopers" of „Anabaptisten".

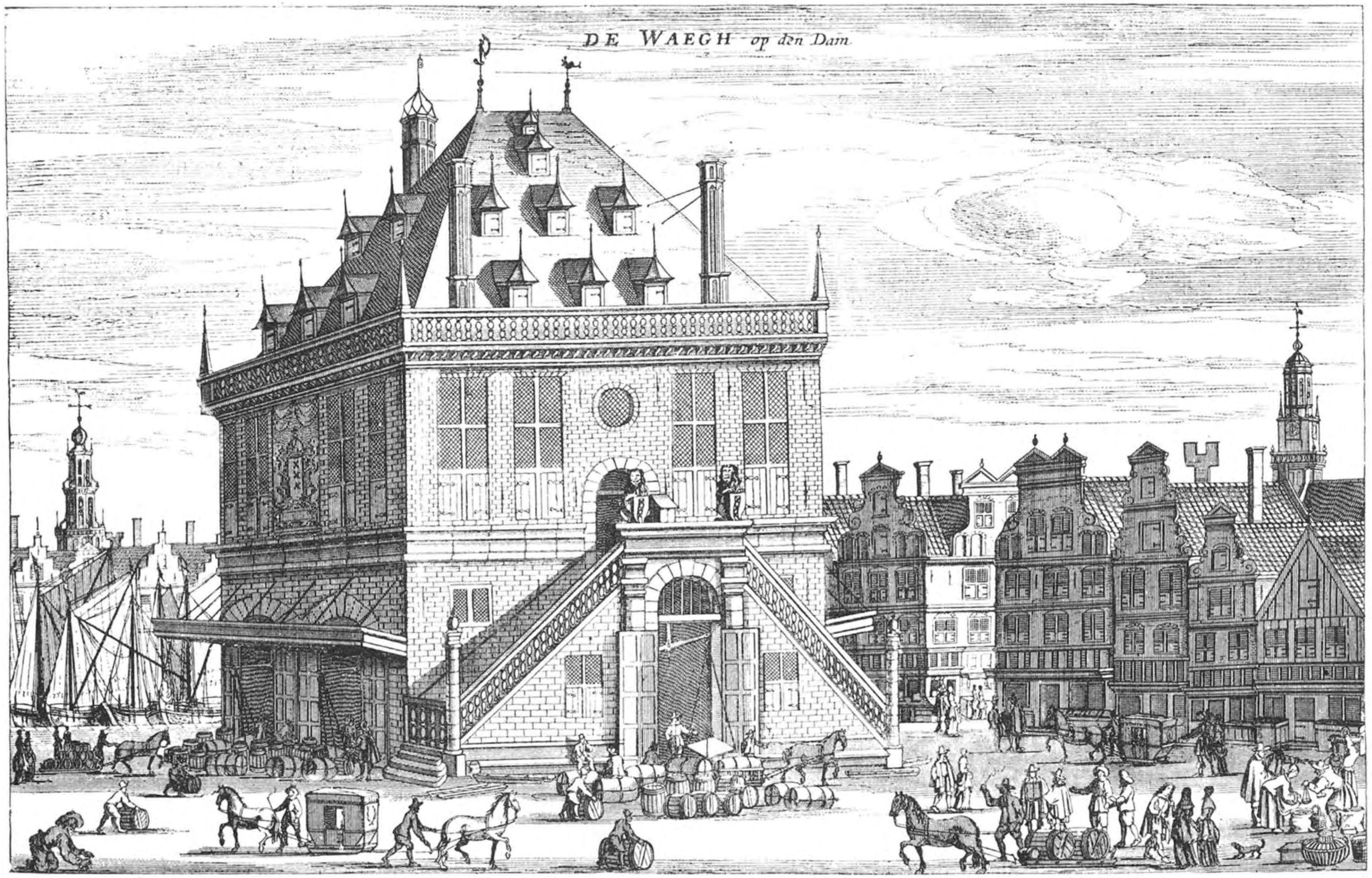

De Waegh op den Dam.

De anarchistische en communistische leerstellingen door de hoofden dier partij verkondigd, vonden een maar al te gereeden ingang bij dat gedeelte der bevolking, dat het minst met tijdelijke goederen gezegend was en op een lagen trap van ontwikkeling stond.

Ook in ons land zag men een vertakking van het duizendjarige rijk, dat zij zouden stichten.

Van uit Munster was een oproeping gedaan aan alle geestverwanten in de Nederlanden, om zich mede naar die stad te begeven en deelgenooten te worden van al het heil, dat hun voor de toekomst in dat schrijven werd voorgespiegeld.

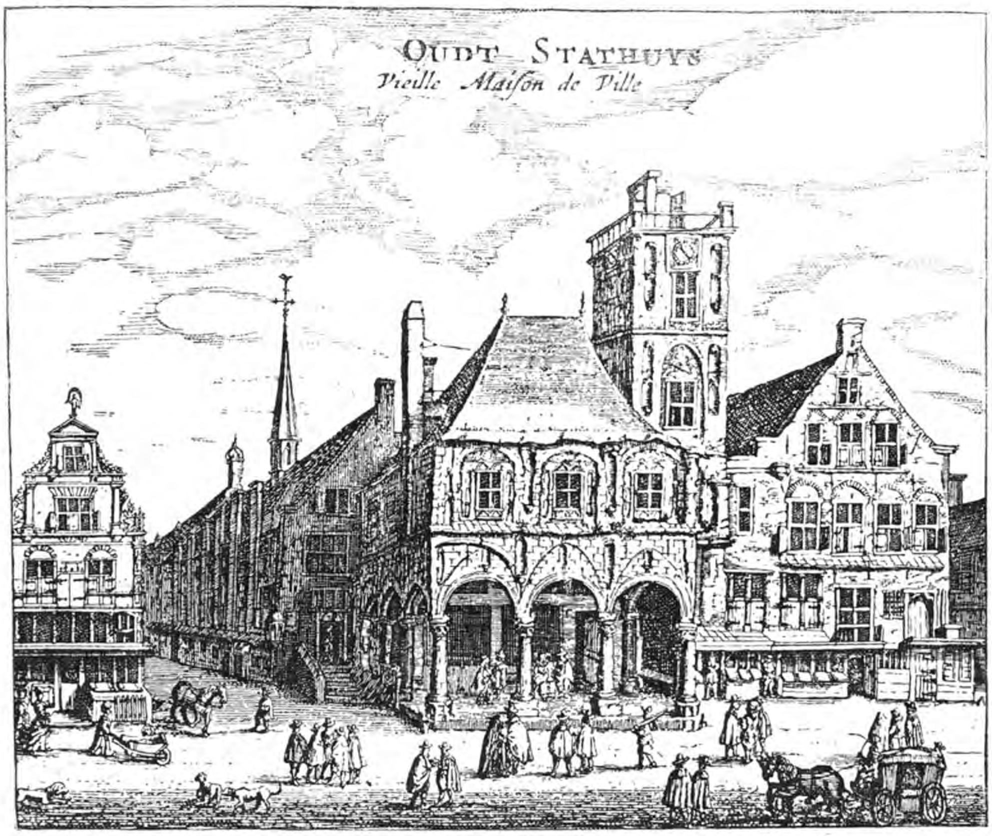

Het oude Stadhuis op den Dam.

dier secte zich vormen en krachtig ontwikkelen, vooral nadat Jan Beukelszoon, een kleermaker van Leiden, wiens fantastische en ziekelijke geest door een overdreven zucht naar de rederijkerskunst geheel aan het dwalen was geraakt, en Jan Matthijszoon, een bakker van Haarlem, met een grooten aanhang van volk in November 1533 Munster hadden ingenomen en deze stad hadden geproclameerd tot hoofdstad

Die brief had een krachtige uitwerking op de eenvoudige en licht verleidbare gemoederen der arbeidende klasse en zoo zag men in Maart 1534 een groot aantal menschen uit alle oorden van Holland zich te scheep begeven, om zich te spoeden naar de in dien brief genoemde plaats van samenkomst, het St. Agnieta klooster bij Hasselt. Wel dertig schepen, volgepropt met mannen, vrouwen en kinderen, zeilden

den 21en Maart uit de nabijheid van Amsterdam Zuiderzeewaarts, om mede op den bepaalden tijd ter bestemder plaatse aanwezig te zijn.

Die tocht mislukte echter grootendeels. Ettelijke schepen werden bij Genemuiden en het eiland Ens aangehouden en de opvarenden gevangen gezet.

Op den dag, waarop die schepen uitzeilden, was Amsterdam getuige eener uiting der treurige Anabaptistische dweepzucht. In den namiddag toch trokken een vijftal mannen met ontbloote zwaarden de stad door, voortdurend roepende: „In Godes naam! de benedictie Godts staat over de rechter zijde, ende de maledictie over de slinker zijde der stad", gelijk een tijdgenoot, Lambertus Hortensius, die een werk over de troebelen der wederdoopers schreef, ons mededeelt.

Deze ongelukkigen werden gevangen genomen en later geëxecuteerd, terwijl hun daad der stedelijke regeering aanleiding gaf tot het laten doen van huiszoeking, om andere bondgenooten, die zich binnen de stad mochten bevinden, in handen te krijgen. En werkelijk werden ook eenigen door de schutterij, die bij die opsporing krachtig hulp verleende, gevat en in de boeien geslagen.

Die dweepzuchtige uiting had geen verdere gevolgen en tot het einde van April werd weinig of niets van de Wederdoopers gemerkt. Maar toen kwamen er plotseling zeer verontrustende berichten uit Friesland, meldende, dat de Anabaptisten zich aldaar in grooten getale verzamelden met het doel, een aanslag op Amsterdam te wagen, die stad te overrompelen en onder hunne heerschappij te brengen. Onmiddellijk werd door de Heeren van den Gerechte een verordening gemaakt en afgekondigd, waarbij alle vreemdelingen die herdoopt waren, of de Anabaptistische gezindheid aanhingen, gelast werden vóór vijf uur in den namiddag de stad te verlaten en er niet weder in te komen dan met speciaal verlof van de Overheid, en dat op verbeurte van hun leven; dat niemand na dat bepaalde uur zoodanige personen zou mogen herbergen of verborgen houden, maar integendeel hen aan het Gerecht moest overleveren, op gelijke straffe; dat geen vreemdeling zich op straat zou mogen vertoonen, gewapend met een lang mes of ander geweer, op poene van confiscatie van dat wapen; dat een ieder die daartoe bevel kreeg, onmiddellijk de wacht moest betrekken en ten slotte, dat alle herbergiers de namen der bij hen vertoevende gasten moesten opgeven aan een der twee door de stadsregeering daartoe aangestelde personen.

Nauwelijks had dan ook de klok vijf geslagen of Burgemeesteren ordonneerden een huiszoeking, die ten gevolge had, dat een twintigtal Wederdoopers in handen der justitie viel. Eenige dezer werden later op last van den graaf van Hoogstraten, stadhouder dezer gewesten, die zich op orde der Landvoogdes naar Amsterdam had begeven, ter dood gebracht.

Tot den 17en October bleef het vrij rustig in Amsterdam, maar toen op dien datum de hand werd gelegd op twee Anabaptisten en zich het gerucht verspreidde, dat de Schout dien nacht een tweehonderdtal burgers, als verdacht van wederdooperij van hun bed zou laten lichten, kwam er een panische schrik onder de bevolking. Niemand gevoelde zich veilig, want hoe licht kon niet een kwaad vermoeden op hem zijn gevallen. Niemand waagde het dan ook dien nacht in zijn huis te blijven en tegen het vallen van den avond schoolden de burgers samen op den Dam, waar zij den geheelen nacht op de been bleven. Wanordelijkheden sproten uit deze samenscholing niet voort, doch toen zij zich den volgenden en daarop volgenden nacht herhaalden, begonnen Burgemeesters te vreezen, dat er ten slotte onlusten uit zouden ontstaan, waarom zij den schepen Joost Buyck, die op dien derden nacht als Hoofdman der schutterij de wacht had betrokken, opdroegen, te trachten de verontruste gemoederen tot kalmte te brengen. Dit gelukte en Buyck wist de menigte te bewegen naar huis te gaan.

Intusschen had Jan Beukelszoon, die zich koning van het duizendjarige rijk was gaan noemen en zich als zoodanig binnen Munster had doen huldigen, waar hij sinds een tiranniek bewind voerde, een zekeren Jacob, van een plaatsje nabij Kampen geboortig, en een Jan Matthyszoon, poorter van Middelburg, naar Amsterdam gezonden, om leiders der bondgenooten te dezer stede te zijn. Dit tweetal was ijverig begonnen met het beleggen van geheime vergaderingen, die echter zoo geheim niet konden worden gehouden of de Schout kreeg er de lucht van. Den 21ᵉⁿ November werden die bijeenkomsten dan ook door een keur ten strengste verboden en een ieder, die iets omtrent zulke vergaderingen vernam, bevolen dit onmiddellijk den Heeren van den Gerechte bekend te maken.

Het jaar 1534 liep aldus ten einde en zijn opvolger zou nieuwe troebelen brengen.

In Amsterdam hield zich een zekere Hendrik Hendrikszoon op. Hij was kleermaker van zijn ambacht en een dweper van de ergste soort, die zich onder zijn sectegenooten de faam had weten te verwerven, dat hij met de gave der profetie bedeeld was. Reeds menige geheime vergadering was onder zijne leiding gehouden en voor den 11ᵉⁿ Februari had hij een nieuwe bijeenkomst belegd. Deze werd gehouden in de Zoutsteeg in het huis van den lakenkooper Jan Syvaartszoon, die op dat tijdstip voor zijn zaken op reis was. Vijf vrouwen en zes mannen namen er aan deel. Hoe het op die vergadering toeging, wordt ons door Lambertus Hortensius medegedeeld. Deze profeet — zoo schrijft hij — wierp zich even na drie uur in den ochtend plat ter aarde en terwijl hij het gebed deed, was een ieder met zoodanige schrik en beving bevangen geworden, dat de kamer en alles daaromtrent scheen te schudden en te beven. Toen hij zijn gebed geëindigd had, zeide hij tot een der aanwezigen: „Ik heb God in zijn heerlijkheid gezien en met Hem gesproken; ik ben opgenomen geweest in den hemel en ben van daar naar de hel gevoerd, en heb alles doorzien. De groote dag des oordeels nadert en gij zijt in alle eeuwigheid verdoemd; gij zijt de hel nog niet waard, maar in den diepsten afgrond zult gij verzinken." Deze woorden maakten op den toegesprokene een geweldigen indruk en in doodsangst riep hij uit: „O, Hemelsche Vader, wees mij genadig!" waarop de profeet hernam: „De Vader heeft zich over u ontfermd, Hij heeft u tot een kind Gods aangenomen en uw zonden zijn u vergeven."

Kort daarop — vervolgt Lambertus Hortensius — zijn diezelfde personen weder ter zelfder plaatse bijeengekomen, en toen, nadat er ongeveer vier uren met prediken en bidden was doorgebracht, heeft de profeet zich van al zijn kleederen ontdaan en dezen op het vuur geworpen, bevelende dat allen zijn voorbeeld moesten volgen, hetgeen zij deden. Die brandende kleederen veroorzaakten een dikken verstikkenden walm, die zich door het geheele huis verspreidde en de vrouw des huizes deed wakker schrikken, die, meenende dat het huis in lichte laaie stond, naar boven snelde. Nauwelijks de kamer binnengetreden, gelastte de profeet ook haar zich van haar kleederen te ontdoen, aan welk bevel zij gehoorzaamde. Toen zij allen daar nu moedernaakt stonden, gaf de profeet na een oogenblik wachtens, een nieuw bevel, en wel dat allen hem moesten volgen, waarop hij zich naar beneden en op straat begaf, luid roepende: „Wee! wee! de wrake Gods! de wrake Gods!" de burgers door dit akelig weemoedig geschreeuw uit hun slaap opgeschrikt, meenden in het eerst niet anders of de stad was door de Anabaptisten overrompeld en vermeesterd. In allerijl schoten zij hun kleederen aan en spoedden zich naar den Dam, waar het hun weldra bleek dat hun vrees voorbarig was geweest. De ongelukkige dwepers werden allen, op een vrouw na, die spoorloos verdween, gevangen genomen en na een kort proces op gruwelijke wijze ter dood gebracht.

Ter herinnering aan dit treurige feit schreef men aan een der bovenste schoorbalken

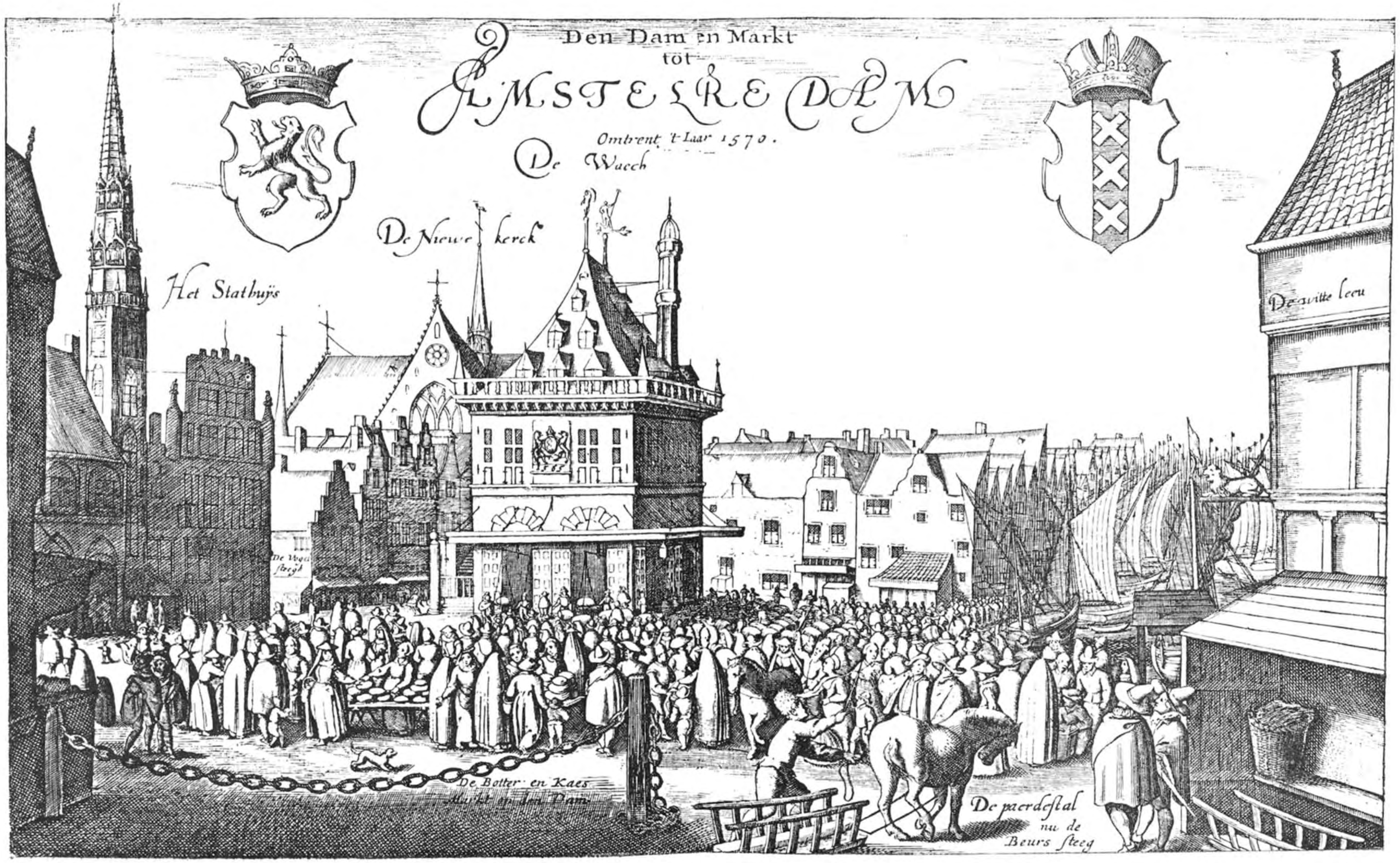

De Dam en markt te Amsterdam in het jaar 1570.

in de Nieuwe Kerk het volgende rijmpje:

„In 't jaar vijftienhonderd vijfendertich, wilt dit onthouwen.
„Liepen hier naekt mannen ende vrouwen."

Die balk bestaat niet meer. Bij den brand die in 1645 geheel het inwendige van het

geraakten. Er lag een loodzware somberheid over de stad en „dien gantschen dagh en hoorde men gheen uur-klocken slaan, de kercken ende de stadt-poorten wierden toegesloten, zijnde alleen tweemael geopent, ende terstont wederom toegesloten."

Doch de rust bleef bewaard en geen vijand deed zich op voor de veste.

Oproer der Wederdoopers.

kerkgebouw vernietigde, werd ook hij een prooi der vlammen.

Was het gros der burgerij al gerust gesteld, geenszins de Magistraat. Bij haar bleef de vrees bestaan, dat het voorgevallene een voorspel zou kunnen zijn van een aanslag op Amsterdam. Zij liet derhalve de schutterij onder de wapenen komen en eenige verdachte huizen onderzoeken, waardoor wederom eenige Wederdoopers in hechtenis

Als hoofdaanlegger dier bewegingen beschouwde men, ten onrechte, Jacob van Kampen, den uit Munster gezonden persoon, die hier met den titel van Bisschop propagandeerde. Ik zeg *ten onrechte*, want uit zijn confessies van den 17^{en} en 19^{en} Mei en den 6^{en} Juni voor Schepenen gedaan, blijkt dat hij steeds wars was van geweldpleging. Hem moest men in de eerste plaats in handen trachten te krijgen en vandaar het scherp-

bevel van den 2[en] Maart, waarbij een ieder, die wist waar hij zich ophield, gelast werd dit het gerecht mede te deelen.

Toen het bleek, dat het opstootje der naaktloopers geen verdere gevolgen had, begon men vrijer te ademen en zich geheel gerust gesteld te gevoelen, en toch, de Anabaptisten hadden het plan, om Amsterdam bij verrassing te nemen, niet opgegeven. Langzaam en in het verborgen werd de aanslag beraamd en voorbereid. De ziel dier conspiratie was een zekere Jan van Geel, „een subtyl ende listich man, ende in den crych wel ervaren, want hij hadde oock voormaels der crychslieden aenvoerder geweest," gelijk het boekje getiteld: „Gruwelen der voornaamste hooftketteren," dat in 1607 te Leiden het licht zag, omtrent hem getuigt. Deze Van Geel was door Jan Beukelszoon uit het door 's Bisschops soldaten eng ingesloten Munster gezonden, om ontzettingstroepen te gaan werven. Ten dien einde was hij naar Friesland gereisd en had in Maart 1535 deelgenomen aan de belegering en inneming door de Wederdoopers van het oude klooster te Bolsward. Toen echter de troepen van Jurgen Schenk, Stadhouder over dat gewest, het klooster heroverden — een strijd waarbij zeer vele Anabaptisten het leven lieten — redde Van Geel zich door de vlucht en kwam te Amsterdam, waar hij door de bondgenooten met open armen werd ontvangen. In hem toch zagen de Anabaptisten den waren persoon ter ten uitvoerbrenging van hun overrompelingsplan, en daarin tastten zij niet mis. Ook Van Geel zelf had zelfvertrouwen genoeg, om den aanslag tot het door hem gewenschte doel te leiden en het eerste wat hij deed, was betrekking aanknoopen met een zekeren Hendrik Goedbeleid, evenals hij oud soldaat, avonturier, voor niets terugdeinzend, en, sinds eenigen tijd, warm aanhanger der secte.

De samenwerking van dit tweetal had ten gevolge, dat zij weldra een tamelijk grooten aanhang binnen de stad kregen en zich daar buiten van hulptroepen verzekerden, die op hetzelfde oogenblik waarop men binnen de veste zou gaan ageeren, zich voor de stad moesten vertoonen.

Indien het werkelijk zoo geloopen was als Van Geel het had besteld, dan zou Amsterdam voorzeker in de macht der Wederdoopers zijn gekomen. Doch het zou anders gaan.

Toen Van Geel zijn bende sterk genoeg waande, werd de tijd bepaald waarop de overrompeling zou geschieden. Men koos den nacht van den 10[en] op den 11[en] Mei, en dat met voordacht, want alsdan zou het H. Kruisgild zijn jaarlijkschen maaltijd op het stadhuis houden, een feest waarop ouder gewoonte de leden der regeering en de notabelste ingezetenen der stad genoodigd werden. Gelukte het booze opzet, dan zou Van Geel zich met een slag van geheel de Vroedschap en rijkdom der stad hebben meester gemaakt, en zou het daarna een lichte taak zijn geweest het hoofdeloos volk ten onder te brengen, te dooden of ter stede uit te drijven.

Men ziet hieruit, dat het aan beleid niet ontbrak en dat beleid bleek voorts nog uit de groote geheimzinnigheid waarmede het complot gesmeed en alles voor de uitvoering er van in gereedheid werd gebracht. Niets lekte er van uit, dan kort voor het oogenblik waarop de aanslag zou worden gepleegd. Toen kwam een jongman de mededeeling doen, dat wel vijf- à zeshonderd Anabaptisten zich op verschillende plaatsen der stad verzamelden, en dat met geen vredelievend oogmerk. Eerst hechtte men hieraan geen geloof, maar toen de jongen, ter staving zijner bewering naar de Waag verwees en men daar ettelijke geladen haakbussen en andere wapenen vond, twijfelde men niet langer en onmiddellijk werd het gastmaal opgebroken, en dat juist bij tijds. Goede raad was duur. Wat moest er gedaan worden? Sommigen meenden, dat de burgerij in allerijl en stilte moest gewapend worden en naar het stadhuis ontboden, om gereed te zijn wanneer de Wederdoopers kwamen aanstormen. Anderen hadden weer andere meeningen, en nog stonden de Heeren te delibereeren toen

Van Geel met zijn bende — die later bleek niet sterker dan veertig man te zijn — met slaande trom en vliegend vaandel den Dam kwam opstormen, de stadhuiswacht overrompelde en zich meester maakte van het gebouw, waaruit Burgemeesteren zich ternauwernood door de vlucht hadden kunnen redden.

De Wederdoopers waren dus meester van den Dam, doch de burgerij was intusschen op de been gekomen en begon alle toegangen tot het plein met pakken en balen te versperren, waardoor den oproerlingen alle kans op versterking werd afgesneden.

Het was een duistere nacht en de straatverlichting liet in die dagen nog alles te wenschen over, zoodat men geen vriend van vijand zou kunnen onderscheiden. Hierom ordonneerden Burgemeesters, dat er vóór het aanbreken van den dag niets tegen de verraders zou mogen ondernomen worden. Een der Burgemeesters echter, met name Pieter Kolijn, wien het verwijt, hetzij ten rechte of ten onrechte, getroffen had, dat hij te flauw was geweest in het achtervolgen en uitroeien der sectarissen, en van wien men zelfs durfde mompelen, dat hij de Anabaptisten niet ongenegen was, oordeelde dit een geschikte gelegenheid om zich van die blaam te zuiveren. Hij vergaderde een kleine bende burgers om zich heen en trok aan het hoofd dezer tegen de Wederdoopers op. Voor de Waag kwam het tot handgemeenschap, doch de burgers, zwakker in getal, werden teruggeslagen met achterlating van eenige dooden, waaronder hun aanvoerder.

Intusschen begon de nacht ten einde te spoeden en het oogenblik te genaken waarop de strijd zou beginnen. Toen nam Burgemeester Goossen Janszoon Reekalf, die als ervaren krijgsman bekend stond, de leiding op zich Hij nam een goed getal vrijwilligers op maandgeld aan en deze verbonden zich onder eede den Dam te zuiveren van Wederdoopers en, zoo noodig, een storm op het stadhuis te doen.

De dag brak aan en met hem het begin van een treurig drama. Het musketvuur der vrijwilligers noopte de Anabaptisten tot wijken. Zij trokken zich terug in het stadhuis, waarin zij zich verschansten. De burgers namen de rederijkerskamer boven de Waag in en opende van daar uit een levendig vuur op de groote zaal van het Raadhuis, zoodat het den vijand aldaar weldra te warm werd en hij zich naar dieper in gelegen vertrekken moest teruggetrekken. Reekalf had een paar stukken geschut doen aanrukken en door middel daarvan verbrijzelde hij den toegang tot het stadhuis. Door die bres stormden de vrijwilligers, gevolgd door een aantal gewapende burgers, het gebouw binnen en nu begon een vreeselijke strijd op leven en dood. De vijand, niet bij machte de overmacht te weerstaan, week meer en meer terug en zag zijn gelederen voortdurend dunnen. In breede stroomen vloeide het bloed; het gekerm der gewonden vermengde zich met het krijgsrumoer tot een akelig geheel. En steeds werden zij voortgedreven van kamer tot kamer, van trap tot trap, totdat het overschot der bende een toevlucht zocht op den torentrans. Onder dezen bevond zich ook hun aanvoerder Jan van Geel, die, met het vreeselijk lot voor oogen, dat hem wachtte wanneer hij zijn vijanden levend in handen viel, zich aan de kogels der aanvallers bloot gaf. Door een dezer getroffen, stortte hij doodelijk gewond van boven neder en liet aldus het leven.

De strijd met het aanbreken van den dag begonnen, eindigde te negen uur. Slechts twaalf Anabaptisten kreeg men levend in handen, de acht en twintig gesneuvelden werden dien zelfden dag naar het galgeveld aan den overkant van het IJ gebracht en aldaar bij de beenen aan de galg gehangen.

Maar ook aan de zijde der burgers had men dooden te betreuren. Negentien hunner lieten in dien strijd het leven.

Aldus eindigde die verraderlijke aanslag, die, ware hij gelukt, onze stad in een poel van jammer en ellende zou hebben gestort.

De door Jan van Geel opgeruide Weder-

doopers, die van buitenaf het welslagen der overrompeling hadden moeten bevorderen, kwamen te laat. Uit Benskoop had zich een driehonderdtal welgewapende mannen op weg begeven, doch die bende verliep en ieder ging zijns weegs naar huis terug, zoodra zij den uitslag van Van Geels onderneming vernamen.

Oproer der Wederdoopers.

Ondertusschen bleef men ijverig zoeken naar Jacob van Kampen, die men ook van den verraderlijken aanslag den hoofdaanlegger waande. Ondanks de trouw zijner aanhangers werd hij eindelijk ontdekt in een huis, waar hij een schuilplaats onder een hoop turf gevonden had. Hij was iemand van middelbare lengte, zeer tenger en mager, met een vale gelaatskleur. Van beroep was hij droogscheerder en toen men hem gevangen nam, had hij den leeftijd van dertig jaren bereikt. Hij was eigenlijk niet uit Kampen, maar uit het daarbijgelegen plaatsje IJselmuiden onder Mastenbroek geboortig en huwde Aeff Peters dochter, die in een dorp in den omtrek van Hoorn het levenslicht zag.

Ik wil bij de bekentenissen, die Jacob van Kampen voor Schepenen aflegde, niet verwijlen en evenmin mijn lezers een tafreel ophangen van het barbaarsche vonnis dat over hem en zijn medegevangenen geveld werd en dat aan hem den 10en Juli 1535 voltrokken werd.

Deze mislukte poging om Amsterdam bij verrassing te nemen, was de laatste krachtige uiting der Wederdoopers binnen deze stad. Sinds hoort men nog wel van executies,

doch de openbare rust werd niet weder door hen verstoord.

Ik noemde hierboven een tweede gebouw op den Dam en wel de Waag van waaruit de burgers de Anabaptisten bestookten. Door deze mededeeling wordt de plaats waar dat gebouw stonds reeds komen is. Ook de datum van haar bouw ligt in 't duister en evenmin is met zekerheid te bepalen, wanneer Amsterdam het recht van de Waag, dat oorspronkelijk aan de graaflijkheid behoorde, verkreeg. Er zijn er, die gissen dat Hertog Albrecht van Beieren het in 1389 aan de stad afstond,

De berechting der Wederdoopers aan de Vogelwijk.

nader bepaald. Men had het te zoeken tegenover het Stadhuis aan de zijde van het Damrak aan of in een steeg, de Waagsteeg genaamd, die sinds lang verdwenen is. Deze Waag had een steiger, die achter aan het Damrak uitkwam. Herinnert men zich daarbij, dat de Rederijkers op de verdieping van dat gebouw de plaats hunner samenkomst hadden, dan weet men alles wat omtrent die oudste Waag tot ons gekomen is.

maar dat blijft slechts een gissing, al rust zij ook op goeden grond.

Dat oudste, weinig bekende Waaggebouw bleef bestaan tot den jare 1566.

In 1561 besloot de Vroedschap tot het bouwen eener nieuwe Waag mede op de Plaats of Dam. Hiertoe kocht de stad in dat en het volgende jaar verscheidene huizen en was het, volgens aanteekening van sommigen burgemeester Pieter Kanter,

die den eersten steen legde. In 1566 was het gebouw gereed en in gebruik genomen, waarop aldra met het afbreken van de oude Waag een begin werd gemaakt.

Het nieuwe Waaggebouw stond mede tegenover het Stadhuis. Het was vierkant, van blauwe arduinsteen opgetrokken, en had in den achtergevel evenals in elk der beide zijgevels, twee door deuren afsluitbare doorgangen en in elk dier doorgangen hing een groote weegschaal, om zware goederen te wegen. Een zevende weegschaal hing in de poort onder de hooge dubbele stoep waar langs men de bovenverdieping bereikte, die tot een wachthuis der soldaten was ingericht, terwijl midden in de Waag een kleinere balans hing, om fijne stoffen te wegen. Die bovenlocaliteit was verdeeld in twee vertrekken, het eene voor de hoofd-, het andere voor de onderofficieren, terwijl de manschappen op den zolder gehuisvest waren. Op de vliering werd het geweer bewaard, en in een daartoe afgeschoten vertrek was gelegenheid om het te poetsen en te repareeren.

Het kon er vaak zeer druk zijn in die Waag en dan genoten de Amsterdammers, want het was een zeker teeken van handelsbloei, en dan genoten ook de Waagdragers, want zij verdienden een ruim daggeld met het op de schalen brengen der goederen en het vervoer er van door de stad naar de woningen der verschillende kooplieden.

Die waagdragers vormden onderscheidene ploegen, veemen, die gewoonlijk te herkennen waren aan het hoofddeksel. Zoo had men het groenhoeden-, het wit-, het blauw- en paarshoedenveem, het klapmutsenveem enz.

De handel van Amsterdam, namelijk de buitenlandsche schijnt te dagteekenen van omstreeks het einde der 13e eeuw en was de eerste vaart vermoedelijk op Hamburg, van waar timmerhout en bier werd aangevoerd. Van dat bier, ook Oostersch bier genoemd, waren Amsterdam en Medemblik in 1323 de stapelplaatsen, hetgeen blijkt uit het feit dat dat bier toen alleen in deze beide plaatsen vertold werd.

Het duurde echter niet lang of de Amsterdammers breidden hun handel sterk Noordwaarts uit. Reeds in 1368 kregen zij, wegens de hulp die zij koning Albrecht verleend hadden, vergunning vrijen Handel in Denemarken en Zweden te drijven en van dien tijd dagteekent het, dat Amsterdam onder de Hanze-steden werd opgenomen. Eenmaal lid van dien machtigen bond, die zich de bevordering van het algemeen belang van den koophandel ten doel stelde, kwam Amsterdams handel spoedig tot grooteren bloei. De vaart op de Oostzee, het ontstaan van dien zoogenaamden Oosterschen handel, die weldra een der rijkst vloeiende bronnen van welvaart voor deze stad zou worden, was het eerste groote gevolg van haar opneming onder de Hanze-steden.

Met het toenemen van den bloei van den handel hield die van het scheepsbouwvak gelijken tred en op het einde der 14e eeuw had onze oude Amstelstad reeds een zoodanige vloot, dat zij in 1396 Hertog Albrecht met eenige groote en vijftig kleinere schepen op zijn tocht naar Friesland kon ondersteunen, en toen twee jaren later een diergelijke tocht ondernomen werd, rustte Amsterdam vier groote schepen uit.

In niet geringe mate werd de handelsbloei bevorderd door het privilegie, dat Hertog Albrecht in den jare 1400 aan de stad verleende, en dat inhield, dat elk schip, dat van of naar Amsterdam het Marsdiep in of uit zou stevenen geen anderen tol, dan de gewone grafelijke, zou hebben te betalen.

In zoodanige privilegiën door den landsheer of vreemde potentaten gegeven, hetzij van tolvrijheid of vermindering van tol, van vrij verkeer in buitenlandsche havens en het oprichten aldaar van kantoren, lag de groote kracht en voortdurend waren de Amsterdammers er op uit, die privilegiën, vaak met opoffering van zware geldsommen, te bevestigen en te vermeerderen. En dit gelukte hen zeer wel; steeds naar verdere streken zonden zij hun kielen, steeds uitgebreider werden hun handelsrelaties, voor-

namelijk in het Noorden en aan de kusten der Oostzee, maar ook in Brabant en Vlaanderen, in Frankrijk, Engeland, Schotland en Spanje. Reeds op de helft der 15^{e} eeuw had Amsterdam zich den naam van de grootste koopstad van Holland verworven, en dien naam bleef het handhaven. De Amsterdammers werkten gelukkig, het liep hun mee en toen in 1585 de machtige concurrent Antwerpen door de Spanjaarden overmeesterd was geworden, zagen de kooplieden aan Amstel en Y hun handelsgebied zich snel uitbreiden. Doch de wereldhandel zouden zij eerst in de 17^{e} eeuw veroveren, en dat niet, zooals het vaak wordt voorgesteld, zonder slag of stoot. Onze voorvaderen hebben er voor gestreden, menigmaal werd hun energie op zware proef gesteld, menigmaal dreigde hun ondernemingsgeest, door zware verliezen, te zullen verflauwen. Maar zij hielden het hoofd op en trotseerden de gevaren en overtuigd van de waarheid van het spreekwoord, dat de aanhouder wint, hielden zij vol en kwamen waar zij wezen wilden.

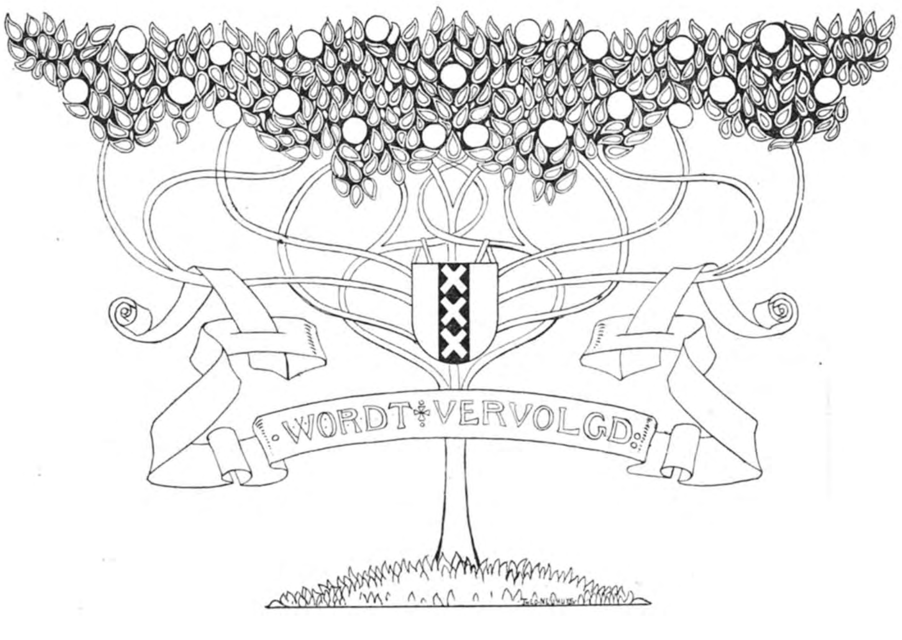

De Hippische Sport in Woord en Beeld

DOOR

A. J. G. VAN MERKESTEYN.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

Wanneer men zoo telkens leest van renpaarden, dan zal menigeen zich allicht afvragen, of die altijd uitsluitend uit het buitenland worden ingevoerd.

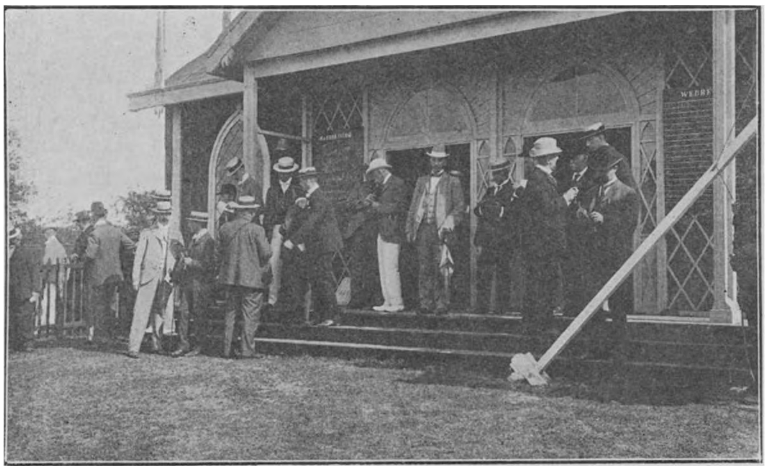

Bij de weegkamer.

Grootendeels ja, doch wij bezitten sedert eenige jaren toch ook in ons land eene stoeterij van volbloedpaarden, nl. de stoeterij „Vogelenzang," gelegen in de nabijheid van het station van dien naam, nabij Haarlem, en toebehoorende aan de heeren Jhr. L. Boreel, Jhr. C. Hartsen en J. van Stolk.

De stal, een fraai houten gebouw, op eene hoogte gelegen, vormt als 't ware het middelpunt van vier weiden, die op oude duinen zijn aangelegd.

Westelijk en Zuidelijk is hoog opgaand geboomte, waardoor de weiden eenige beschutting hebben.

De stoeterij heeft drie veulenmerriën, nl. *Florence Melville*, *Hero* en *Ribaude*.

Achtereenvolgens zijn de navolgende, door haar geworpen veulens, aan verschillende eigenaars verkocht die hen op de baan hebben gebracht, nl. *Ada*, *Alarm*, *Arak*, *Ben*, *Berthus*, *Bram*, *Cacao*, *Christiaan* en *Curaçao*.

Bij de bookmakers.

Ada, voor wie een schoone rencarrière was weggelegd, moest, door een ongelukkig toeval gekwetst, afgemaakt worden.

Dit was een groot verlies, doch hare plaats wordt thans waardig ingenomen door *Berthus*, van wien hier eene afbeelding wordt gegeven.

Deze 3-jarige hengst, die Carmaux tot vader en Hero tot moeder heeft, is, tot nu toe, steeds superieur geweest aan zijne tegenstanders, en heeft zelfs *Malcadjick*, die ook niet voor de poes is, gemakkelijk verslagen.

Dit is niet alleen een bewijs van de goede resultaten die de stoeterij „Vogelenzang" oplevert, doch ook van de kortzichtigheid dergenen, die, bij de verkooping der jaarlingen van die stoeterij, geen *f* 400.— voor *Berthus* wilden geven.

Thans wordt — doch te laat — zijn goede qualiteit gewaardeerd.

De eigenaren der stoeterij ontzien trouwens geen kosten om hunne merriën aan uitstekende hengsten te presenteeren; de besten, als *Dorn* en *Saphir*, worden daarvoor uitgekozen, en bij de zorgvuldige opvoeding die de veulens genieten, kan het wel niet anders of de resultaten moeten aan de verwachting beantwoorden.

Op de renbaan „Clingendaal".

Ik heb, in vroegere artikelen, wel eens

gesproken over de courses, die, op verschillende banen in het land, gedurende het hippische seizoen gehouden worden.

De belangrijkste daaronder, — ook omdat de rennen internationaal zijn — zijn die, welke gegeven worden door de Nederlandsche Harddraverij- en Renvereeniging,

Op de renbaan „Clingendaal".

op „Clingendaal," nabij Den Haag, in eigendom toebehoorende aan den Voorzitter der genoemde vereeniging, Baron van Brienen van de Groote Lindt.

Op 16 en 18 Augustus jl. hebben aldaar de jaarlijksche internationale courses plaats gehad, en daarom achtte ik het niet ondienstig, eenige door den fotograaf Jochman, te Utrecht gedane opnamen, den lezers van dit „Magazijn" te aanschouwen te geven.

Op de plaat „Bij de weegkamer," treft men verschillende personen aan, die zeer bekend zijn in de Hippische Sportwereld, o.a. Baron van Brienen van de Groote Lindt, Voorzitter en den Heer J. van Stolk, Secretaris der Nederlandsche Harddraverij- en Renvereeniging, Graaf van Rechteren Limpurg, Baron Creutz, den Heer H. P. de Kat van Hardinxveld, e.a.

Een volgende foto geeft een kijkje bij de bookmakers, die zich, blijkens de menigte die zich voor hen verdringt, in een druk bezoek mogen verheugen.

Doorgaans maken zij dan ook goede zaken en zijn hunne zakken na afloop der courses welgevuld in tegenstelling met die van het meerendeel der bezoekers.

De volgende platen zijn genomen bij verschillende nummers van het programma, en geven daardoor een goed denkbeeld van het verloop der meeting.

De nieuwe Vliegmachine voor het Russische Leger.

Eindelijk schijnt men dan toch de atmosfeer bedwongen te hebben. Dr. K. J. Danilewsky, van Charkow in Rusland, een bekend ingenieur en luchtreiziger, heeft een machine ontworpen, waarmede hij in elke gewenschte richting tegen den wind in kan reizen. Hij heeft zich reeds sedert jaren bezig gehouden met het vraagstuk omtrent de luchtvaart, maar eerst in de twee of drie laatste jaren heeft hij zijn theoriën getoetst aan eenige nauwkeurige practische proeven.

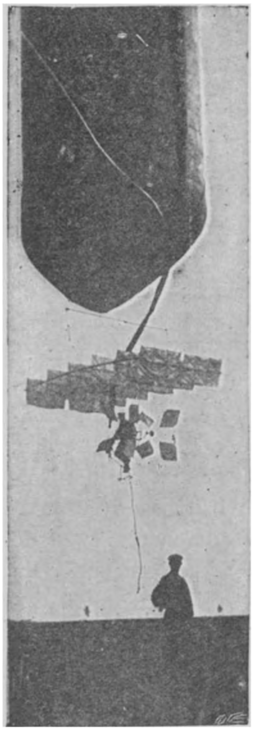

Het stijgen van de vliegmachine.

Naar den vorm gelijkt zijne vliegmachine op een groote sigaar met het puntig uiteinde tegen den wind in gericht. De gasdrager wordt met hydrogeen (waterstofgas) opgeblazen. Aan het ondereinde van den ballon hangt in plaats van de gewone mand een soort van lijstwerk in den vorm van molenwieken. Daaronder zit de luchtreiziger op een stoel, aan beide zijden geflankeerd door een reusachtigen vleugel. Die aanhangsels zijn op onze photographie duidelijk te zien.

’t Is juist het vernuftig manoeuvreeren met die aanhangsels, dat den heer Danilewsky in staat stelt tegen den wind in vooruit te gaan, even als een zeilschip laveert, wanneer het tegen een sterken wind inzeilt. Het vaartuig kan niet alleen in elke gewenschte richting worden gestuurd, maar men kan het laten stijgen zonder ballast uit te werpen, en het laten dalen zonder het gas uit den ballon te laten ontsnappen.

De heer Danilewsky heeft zijn luchtvaartuig gebaseerd op de theorie, dat het gewicht van een mensch moet worden geneutraliseerd, wanneer zijn kracht in verhouding tot zijn gewicht niet voldoende is om hem in de lucht op te heffen.

Aan dien eisch is voldaan door den ballon op te blazen met hydrogeen. Wanneer dus de quaestie van het gewicht van een mensch is opgelost, is hij in staat al zijn aandacht te wijden aan de taak om het luchtvaartuig, dat hem draagt, voort te stuwen en te sturen. Aldus redeneerde de heer Danilewsky, die nu zijn hypothese trachtte uit te werken.

Boven een stad gaande.
Hoogte 300 voet.

Eenige maanden geleden heeft de Rus-

sische regeering, die men opmerkzaam had gemaakt op de machine van den heer Danilewsky, eenige bekwame militaire deskundigen, die goed bekend waren met de theorieën omtrent de luchtvaart, naar Charkow gezonden, teneinde getuige te zijn van de proeven, die de uitvinder wilde nemen, en er rapport over uit te brengen. De heer Danilewsky nam plaats in zijn machine en steeg tot op een hoogte van 300 voet. Daarna stuurde hij door een zorgvuldig manoeuvreeren met de vleugels, en voor een gedeelte tegen den wind in, in een grooten kring boven de stad Charkow, zonder dat hij zelf zich bijzonder behoefde in te spannen. Wij moeten erkennen, dat er nagenoeg windstilte heerschte; maar dat neemt niet weg dat het toch een merkwaardige proef was, die alles in de schaduw stelde, wat tot nu toe op dat gebied was uitgevonden. Daarna liet de uitvinder het vaartuig tot rust komen en begon hij langzaam aan te dalen. De Russische officieren, die daarbij tegenwoordig waren, gaven hunne groote ingenomenheid met de uitvinding te kennen, en waren verbaasd over de volmaakte controle, die de uitvinder over de machine had.

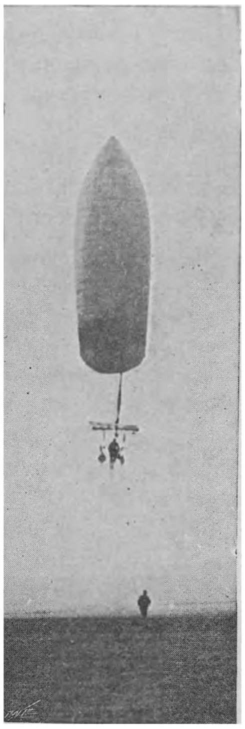

Het dalen van de vliegmachine.

De heer Danilewsky nam wederom plaats in zijne vliegmachine en begon opnieuw te stijgen. Dezen keer zette hij zijn vlucht voort, totdat hij geheel uit het gezicht was verdwenen. Gedurende meer dan een half uur was er niets van den ballon te zien, zoodat eenige militaire afgevaardigden zich reeds begonnen te verontrusten. Eindelijk evenwel zag men het luchtvaartuig weer dalen, en binnen eenige minuten kwam de ballon beneden, bijna op dezelfde plek, vanwaar hij was opgestegen. [1])

Te rekenen naar het succes, dat de uitvinder bij deze gelegenheid met zijn proefneming heeft gehad, bestaat er alle kans, dat deze vliegmachine in gebruik zal worden genomen door de Telegraaf-Afdeeling van het Russische leger.

De heer Danilewsky heeft voldoende bewijzen gegeven, dat men in een ballon kan opstijgen; dat men in elke gewenschte richting kan reizen, mits de wind niet te sterk is; dat men elke gewenschte hoogte kan bereiken; dat men op elke hoogte met succes door het luchtruim kan varen; en dat men den ballon weer beneden, op de aarde kan brengen, zonder gas te verspillen. Het veilig dalen is ten opzichte van ballons en vliegmachines wel de meest gewaagde en onzekere onderneming. Bij een luchtballon krijgt, bij daling, de mand den grooten schok, terwijl bij de meeste vliegmachines het lichaam van den mensch in onmiddellijke aanraking komt met den grond; wanneer de daling dus niet met de meeste omzichtigheid geschiedt, wordt de luchtreiziger gedood.

Otto Lilienthal is indertijd omgekomen bij het dalen in zijn vliegmachine. Dr. Danilewsky evenwel, is daarvoor in het minst niet bevreesd. Nog een tweede voordeel aan deze vliegmachine verbonden, bestaat hierin, dat een personeel van vier mannen voldoende is om bij het opstijgen behulpzaam te zijn.

[1]) In een volgend nummer zullen wij op uitgebreider schaal de machine van Graaf Zeppelin behandelen.

Hoe de Groote Parijsche Telescoop werd gemaakt.

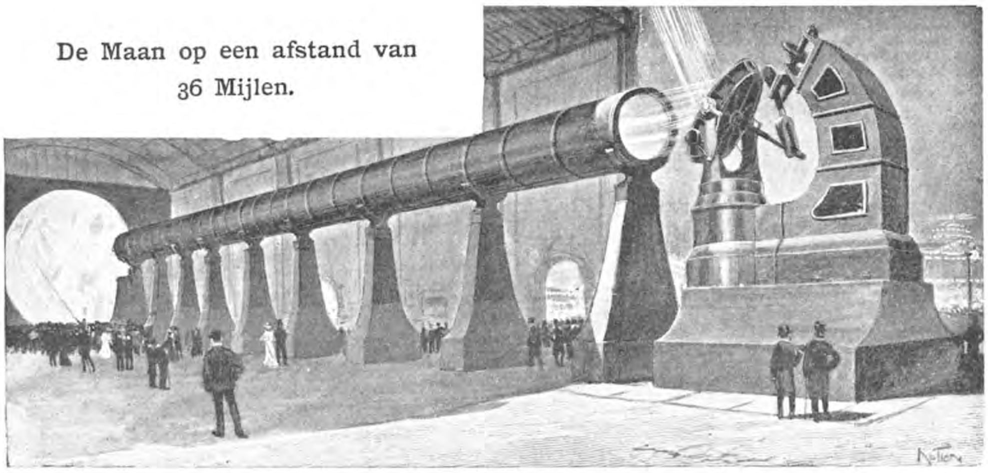

De reuzen-telescoop van de Parijsche Tentoonstelling. Het beeld van de maan of de sterren wordt weerkaatst door een horizontale buis van 60 meter lengte en ten aanschouwe van het publiek op een scherm opgevangen.

Toen de heer François Deloncle eenige jaren geleden het voorstel deed, om als een van de *clous* van de Parijsche Tentoonstelling een telescoop saam te stellen, die oneindig veel grooter was dan al wat de wereld ooit van dien aard had gezien, heeft hij zeker niet voorzien, dat wanneer er uitvoering werd gegeven aan zijn ontwerp, men daardoor naar alle waarschijnlijkheid een geheel nieuw tijdperk zou betreden; een tijdperk, namelijk, waarin wij meer bekend zouden worden met de werelden, welke ons omringen. En hij heeft zeker ook niet voorzien, hoeveel moeilijkheden er verbonden waren aan de uitvoering van dat denkbeeld.

Door de medewerking van drie of vier bekwame mannen, is men die moeilijkheden evenwel een voor een te boven gekomen, en de telescoop belooft nu werkelijk een van de groote aantrekkingspunten van de Parijsche Tentoonstelling te worden.

Op het eerste gezicht komt het den leek misschien onbegrijpelijk voor, dat wanneer het mogelijk is een telescoop te maken van 65 voet lengte, zooals die op de Wereldtentoonstelling te Chicago, er eenig onoverkomelijk bezwaar zou kunnen bestaan voor het vervaardigen van een telescoop, die twee of drie of zelfs tienmaal zoo groot is. „Men moet natuurlijk een veel grootere en wijdere buis en veel grooter lenzen hebben," zegt men, en daarmee meent men dan ook alle bezwaren te hebben opgeheven. Doch er zijn helaas een of twee belangrijke factoren, die in strijd zijn met die practische oplossing van het probleem.

Wat de buis aangaat, is het natuurlijk heden ten dage, in den tijd van de Eiffeltorens, de Brooklyn-, Forth- en Towerbruggen, een kleinigheid voor de ingenieurs om een buis te maken van bijna elke capaciteit, maar om die buis te gebruiken als een telescoop, dat is een geheel andere zaak, zelfs in de veronderstelling, dat men lenzen van de vereischte grootte zou kunnen krijgen

Een telescoop van 2 of 3 voet lengte kan men zonder eenig bezwaar in de hand houden, en op elk voorwerp richten, dat wij wenschen te onderzoeken. Doch wanneer de telescoop 10, of 20, of 100 voet voet lang is, en naar evenredigheid ook zooveel zwaarder, is het natuurlijk onmogelijk hem op die wijze te behandelen, en moet de lange buis gesteund worden door een mechanisch toestel, zoodat de richting naar willekeur veranderd kan worden. Bovendien moet de telescoop onder een soort van bedekking zijn. Dat zijn de twee redenen, waarom de meeste observatoriums den bekenden koepelvorm hebben. Het instrument, dat in het midden gesteund wordt, is in een koepel geplaatst, waarin aan de eene zijde eene opening is, die van boven naar onderen gaat. Naar die opening wordt de telescoop gericht, die zoodanig gemaakt is, dat men daarmee elk deel kan onderzoeken van het luchtruim tegenover de opening. Bovendien wordt de koepel het platform, waarop de telescoop bevestigd is, die zoodanig moet zijn ingericht, dat hij kan draaien zoodat alle deelen van het luchtruim beurtelings onderzocht kunnen worden.

Wanneer de telescoop een zekere afmeting te boven gaat, komen er evenwel weer nieuwe moeilijkheden. In de eerste plaats zal een lange buis, die slechts op één punt wordt ondersteund, zoodanig trillen, dat er geen sprake kan zijn van een nauwkeurige observatie; en in de tweede plaats moet de koepel vergroot worden naar evenredigheid van de lengte van het instrument. Bovendien moet de telescoop naarmate hij langer is, ook des te vlugger bewogen worden ten einde den afwisselenden stand te volgen van elk hemellichaam, dat men op dat oogenblik waarneemt. Om deze reden en nog vele andere heeft men tot nu toe gemeend, dat het onmogelijk was de buizen

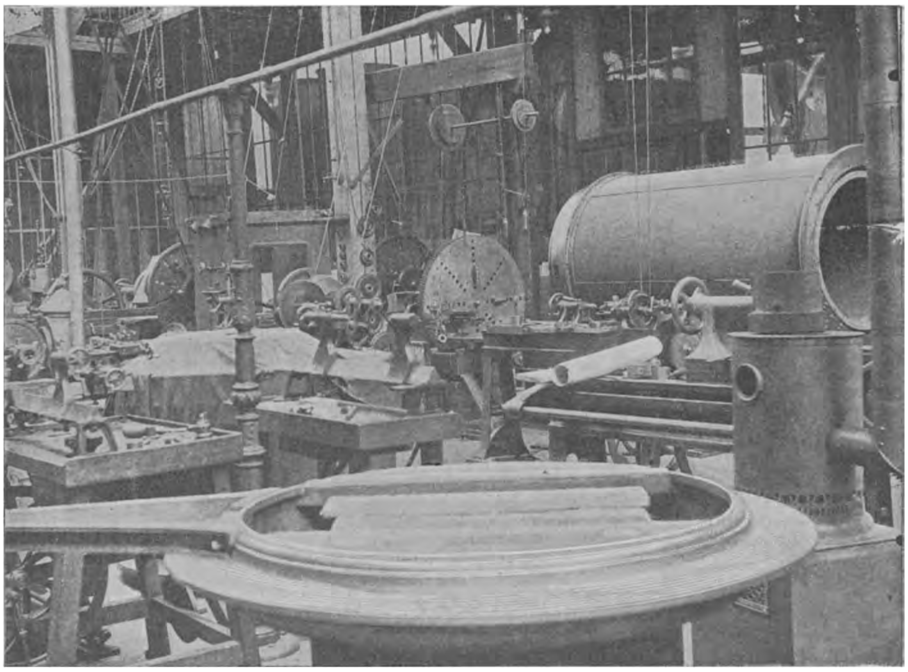

De werkplaats van den heer Gauthier, waar verschillende deelen van den telescoop in wording zijn.

van den telescoop zoo lang te maken als noodig zou zijn, om ze in overeenstemming te brengen met het vermogen van de lenzen, die er voor gemaakt werden. De lenzen van den telescoop in Chicago b.v. hadden een afmeting van 40 duim in middellijn, en die van de Parijsche hebben 50 duim in middellijn, terwijl de lengte van de buis in Chicago slechts 20 meters was en van die in Parijs 60 meters, dus juist driemaal zooveel!

Om van een optisch instrument de beste resultaten te verkrijgen, spreekt het van zelf, dat men de geschikte focus moet gebruiken, en een van de eerste voorwaarden, die men voor den Parijschen telescoop stelde, was dat hij zoo lang zou gemaakt worden als het meest overeenkwam met de grootte van de lenzen, die ook weer de grootste waren, welke men kon vervaardigen. De vastgestelde lengte was 60 meter, en het werk werd opgedragen aan de bekwame handen van den heer Gautier, die reeds zoovele bekende instrumenten heeft vervaardigd.

Men kwam evenwel reeds spoedig tot de ontdekking, dat de mechanische moeielijkheden bijna onoverkomelijk waren. Een koepel, tot bedekking van zulk een inrichting, moest een middellijn hebben van op zijn minst 210 voet en naar evenredigheid ook vrij hoog zijn, terwijl het bovendien onmogelijk zou zijn er voor in te staan, dat de telescoop volmaakt onbewegelijk was. Om zulk een enormen koepel gemakkelijk te laten draaien, moest men hem in een vloeistof laten drijven, b.v. in kwikzilver, zooals dat geschiedt bij den koepel van het observatorium te Nizza. Maar daaraan zijn ook al weer bezwaren verbonden. De koepel te Nizza, men zou haast zeggen een stuk speelgoed in vergelijking met den koepel, die een telescoop van 60 meter moet overdekken, veroorzaakt bij het draaien dikwijls trillingen, die men duidelijk voelt op het terrein, waarop het observatorium gebouwd is, en natuurlijk nog veel meer in den „zeer gevoelig-gestelden" telescoop. Wanneer men bedenkt, dat zelfs een telescoop van 60

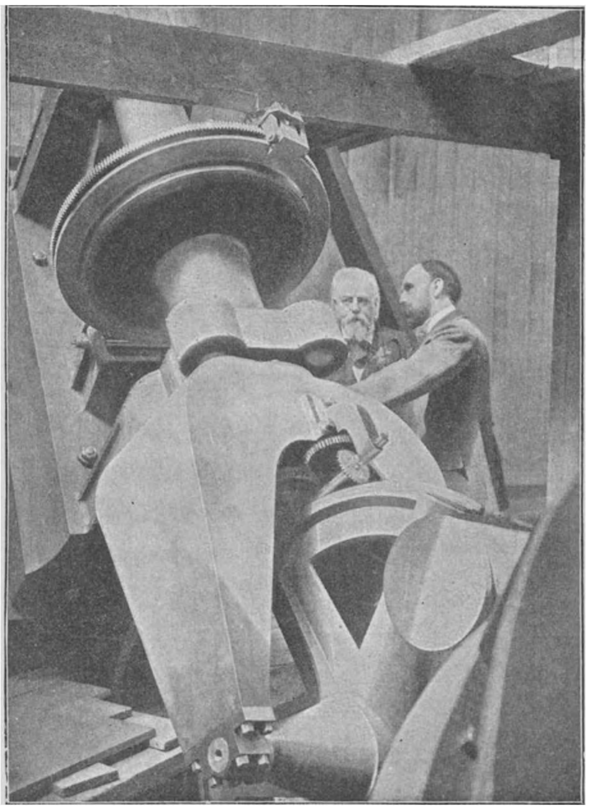

Het bovengedeelte van den siderostaat — de heer Gauthier geeft den schrijver van dit artikel een verklaring van het mechanisme.

meter, in vergelijking met de onberekenbare afstanden, die hij moet onderzoeken, niet veel meer is dan een ondeelbaar deeltje van de draad van een spinneweb, zal men dadelijk begrijpen, hoe de minste trilling een zoodanige afwijking aan den telescoop moet geven, dat de inspanning van den meest ervaren sterrenkundige daardoor geheel te niet wordt gedaan. Wanneer de telescoop

van 60 meter op de gewone wijze werd gesteld, zou bovendien de persoon, die er gebruik van maakte, voortdurend, — ongeveer een voet per minuut — in beweging moeten zijn om het oog- of gezichts-glas te volgen.

Om die reden moest men het plan van een draaienden koepel opgeven, en besloot men in plaats daarvan het systeem aan te nemen van den siderostaat, die ongeveer vijftig jaar geleden werd uitgevonden, door Leon Foucault. Met den siderostaat van Foucault is de eigenlijke telescoop in een horizontale richting bevestigd, en inplaats van onmiddellijk op het luchtruim gericht te zijn, is hij gericht op een spiegel, waarin de lucht weerkaatst wordt. De waarnemer werpt zijn blik dus niet onmiddellijk op de maan, doch op de afbeelding van de maan, die weerkaatst wordt in den spiegel van den siderostaat. Door een kunstige combinatie van hefboomen en machinerie wordt de spiegel automatisch naar alle richtingen bewogen, ten einde bijna elk deel van het uitspansel te kunnen weerkaatsen. Middelerwijl zit de sterrenkundige op zijn gemak in zijn leuningstoel aan het andere einde van het instrument zijn waarnemingen te doen.

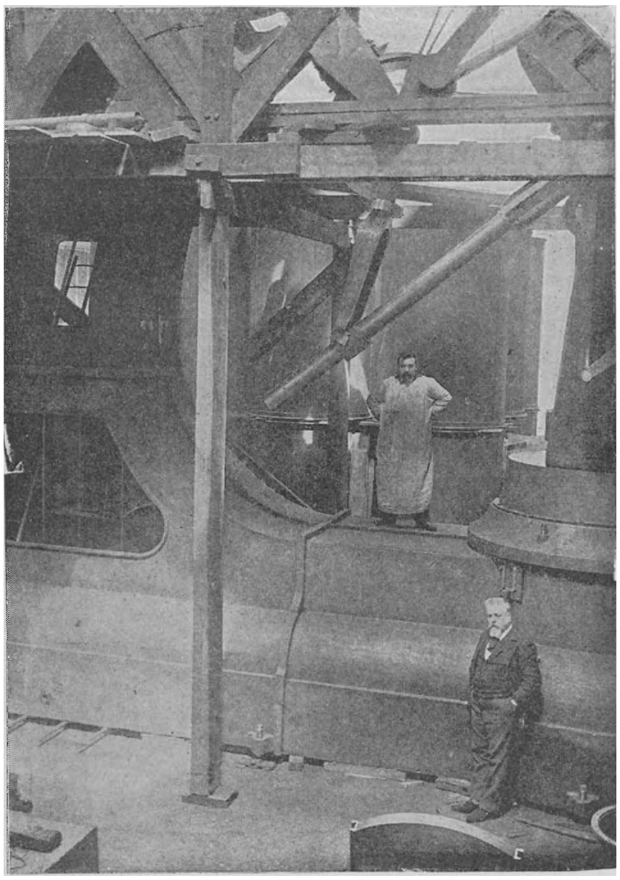

De basis van den siderostaat.

Elk deel van den telescoop en den siderostaat is door den heer Gautier op een reusachtige schaal vervaardigd. De buis van den telescoop is gemaakt van vier en twintig verschillende secties — even als de secties van de buis van een waterleiding in een groote stad — waarvan de middellijn, van binnen gemeten, bijna vijf voet is. Het gewicht van de geheele buis bedraagt meer dan 21 ton (een ton is 2240 pd.) Het lijstwerk van den siderostaat weegt 45 ton en bereikt een hoogte van 34½ voet. De stalen frame, die den spiegel moet dragen, weegt alleen reeds meer dan 3 ton, en wanneer de spiegel er in is gezet, wegen lijst en spiegel te zamen ongeveer 7 ton, zijnde het gewicht van het glas dus meer dan 3½ ton. Dat deel van den siderostaat, waarop de spiegel met zijn omlijsting is geplaatst, drijft zoodanig in een bad van kwikzilver, dat hoewel het 17½ ton weegt, een krachtsinspanning van slechts elf pond ongeveer voldoende is om het in beweging te brengen.

In het oogglas van den telescoop is door den heer Gautier een schrandere vinding aangebracht, waardoor elke stoornis, die mocht voortkomen uit de schijnbare beweging van de sterren, wanneer ze in den

spiegel weerkaatst worden, naar evenredigheid wordt hersteld.

Ziehier een kort verslag van hetgeen wij het mechanisme van den telescoop kunnen noemen.

De quaestie van den spiegel en de lenzen is natuurlijk niet minder belangrijk. De spiegel waarvan de afmeting in diameter ruim $6^1/_2$ voet bedraagt, is $10^1/_2$ duim dik, en weegt, zooals ik reeds heb gezegd, $3^1/_2$ ton. Hij werd gegoten in de beroemde glasblazerij van Jeumont in het Noorden van Frankrijk, onder het persoonlijk toezicht van den heer Despret, den bekwamen directeur van die inrichting. Voor dat werk moest een speciale oven gebouwd worden, die twintig ton gesmolten glas kon inhouden. Eerst na een tal van proefnemingen, die men verscheidene maanden achtereen heeft voortgezet, verkreeg men een bevredigend resultaat. Het groote gevaar bestaat hierin, dat de glazen schijf zal barsten gedurende het afkoelingsproces, dat ongeveer een maand duurt, daar de temperatuur elken dag een weinig lager wordt gesteld. Van de twintig schijven, die gegoten werden, zijn er slechts twee geheel en al gaaf gebleven. Men zou onmogelijk kunnen zeggen, hoeveel duizenden guldens een van die spiegels waard is, daar er slechts twee op de wereld bestaan. Het glas, dat voor den siderostaat moest gebruikt worden, werd met de meest mogelijke voorzorgen uit Jeumont verzonden naar de werkplaats van den heer Gautier. Er werd een afzonderlijke trein gehuurd, die 's nachts moest loopen op een tijd, dat de lijn vrij was en de reis kon worden voortgezet zonder onderweg te stoppen. De machinist kreeg last om zooveel mogelijk gedurende de geheele reis dezelfde snelheid te behouden. Bij de aankomst in de stad werd het glas uit den trein op een kar gelegd en onmiddellijk naar den heer Gautier overgebracht onder het toezicht van vrij wat meer bewakers, dan wanneer het een gevaarlijken staatsmisdadiger had gegolden.

De lenzen, 50 duim in diameter groot, werden gegoten door den heer Mantois, bekend als de eenige fabrikant van groote lenzen, niet alleen in Frankrijk, maar in de geheele wereld. Men heeft in Frankrijk

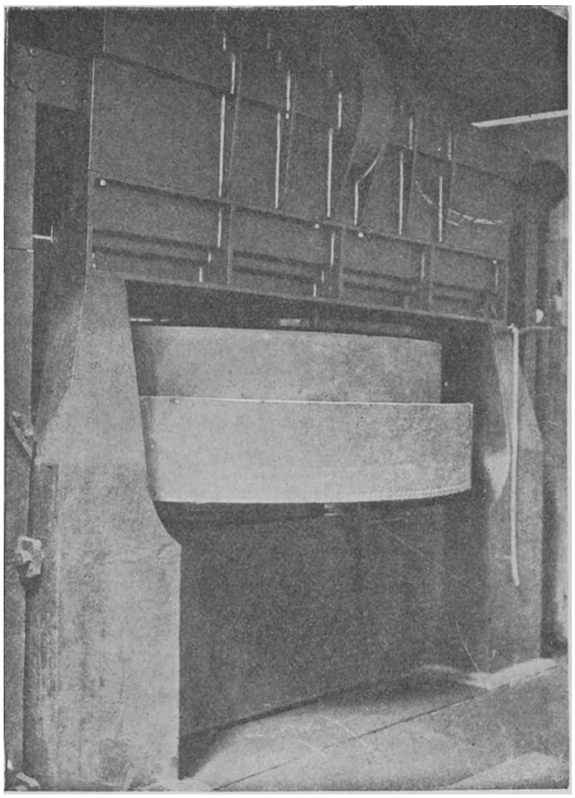

Het polijsten van den spiegel.

altijd meer gedaan aan het vervaardigen van lenzen, dan overal elders. De heer Mantois, die het meest bekend is wegens de lenzen van 40 duim, die hij gegoten heeft voor den telescoop in Chicago, drukt op waardige wijze de voetstappen van de *verriers gentilshommes* onder de regeering van Lodewijk XIV. In dien tijd hadden de groote lenzen die de *verriers gentilshommes* aan de sterrenkundigen konden leveren, een diameter van slechts 6 duim; en toch werd

met die glazen menige belangrijke ontdekking gedaan. Meer dan twee eeuwen geleden heeft Cassini zelfs getracht een soort van primitieven telescoop te maken, die 70 meter lang was, maar wij moeten erkennen, dat hij geen buis had. Hij bevestigde de lens boven op een toren, dien hij toevallig op een gunstig terrein zag staan.

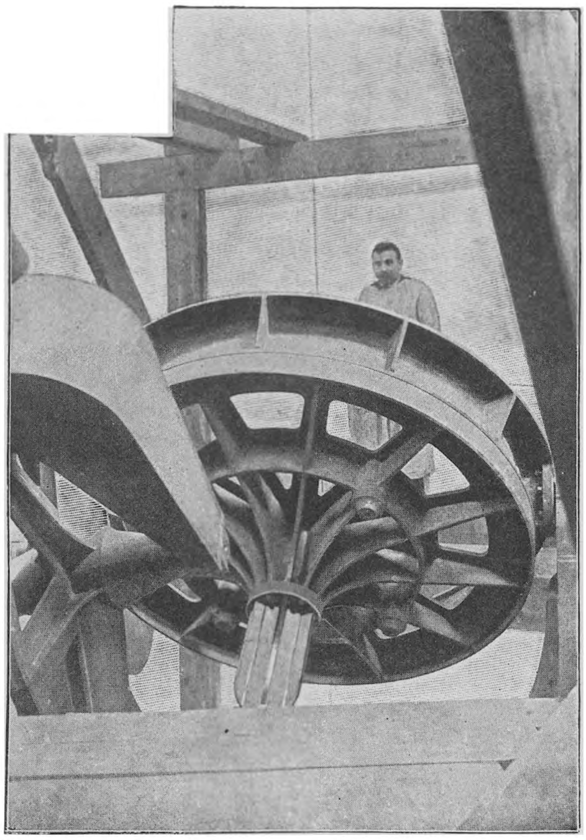

Stalen frame voor den spiegel.

Het zal wel geen gemakkelijke taak zijn geweest om op den top van een toren gezeten, door zulk een nietige glazen schijf een ster op te vangen en te volgen; en er werden zeker heel wat gymnastische toeren voor vereischt, waartoe niet elke sterrenkundige in staat zou zijn. De weg voor den tegenwoordigen sterrenkijker is ongetwijfeld vrij wat gemakkelijker.

In het geheele fabriekswezen is waarschijnlijk geen afdeeling, welke zooveel zorg vereischt als die waar de lenzen gemaakt worden. De stoffen waarvan het glas wordt gemaakt, moeten herhaalde malen gekookt, gesmolten en afgekoeld worden, totdat de massa geheel gezuiverd is van elk verkeerd bestanddeel. Eerst dán kan men met eenige hoop op succes beginnen met het gieten van de lens. Eerst na verloop van drie weken of een maand, waarin de lens langzamerhand moet afkoelen, wordt de vorm geopend, om dikwijls tot de minder aangename ontdekking te komen, dat de lens op verschillende plaatsen is gebarsten. Dat het evenwel lang niet altijd het geval is, blijkt duidelijk uit het feit, dat de heer Mantois al de lenzen, die voor dezen telescoop vereischt werden, met het meeste succes heeft gegoten. Zij wegen per stuk ruim een halve ton en hebben elk meer dan 40.000 gl. gekost.

Nu het vraagstuk omtrent de buis, den spiegel en de lenzen hiermede is opgelost, zou men allicht denken, dat het overige maar van zelf ging. Doch nu ontstond er een onverwachte moeilijkheid, die men langen tijd als onoverkomelijk beschouwde en die de vervaardiging van den telescoop toch nog tegenhield. — Spiegels en lenzen voor optische doeleinden moeten niet alleen gegoten worden, maar men moet ze ook nog polijsten. Een werkman, die groote optische lenzen kan polijsten is bijna goud waard. Er zijn op de twee halfronden misschien niet meer dan twintig werkelijk volmaakte „polijsters". De minste oneffenheid in de oppervlakte van het glas — wanneer het b.v. het twintig-duizendste deel van een duim dikker is op het eene gedeelte dan op het andere — ontneemt de lens alle waarde, daar het beeld, dat er in weerkaatst wordt, daardoor tot onherkenbaar

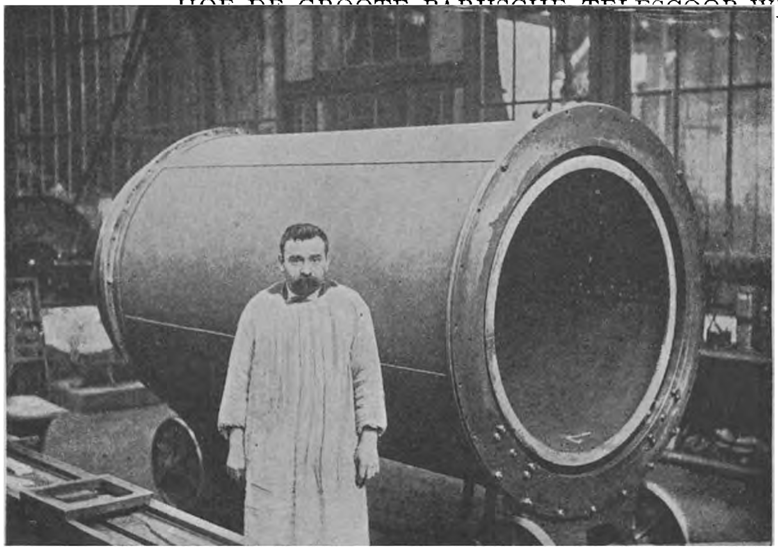

Het „oogglas" van den telescoop.

gevoeligste hand zich niet wagen. Daarom heeft de heer Gautier volgehouden, en hij heeft een schitterend bewijs gegeven dat het werk van de machine den handenarbeid verre overtreft; het zou evenwel te veel plaatsruimte beslaan, wilde ik hier meedeelen hoeveel inspan- ... ko-

toe kan verwrongen worden, ongetwijfeld het geval zijn n zulk een groot werktuig als e telescoop van 60 meter.

Van af den tijd, dat het eer glas voor optische doeleinden we gemaakt, heeft men het als e axioma beschouwd, dat het p lijsten niet anders dan met hand van den mensch kon g schieden. Doch toen het beke werd, dat er een glas van 6 voet in diameter volmaakt vlak effen gepolijst moest worden, v bleekten de flinkste kampioen onder de polijsters. Het ontsta van den telescoop zweefde c met recht in de lucht, toen heer Gautier een plan opper waarover hij reeds jaren lang h gedacht. „Waarom zou men oppervlakte van het glas niet n machines kunnen polijsten en ronden?" vroeg hij. De polijst vonden het denkbeeld uiterst l lachelijk. Volgens hunne meening was alleen de menschelijke hand tot zoo iets in staat, maar aan een glas met een oppervlakte van twee meter in middellijn kon zelfs de men. Wij kunnen hier alleen nog bij-

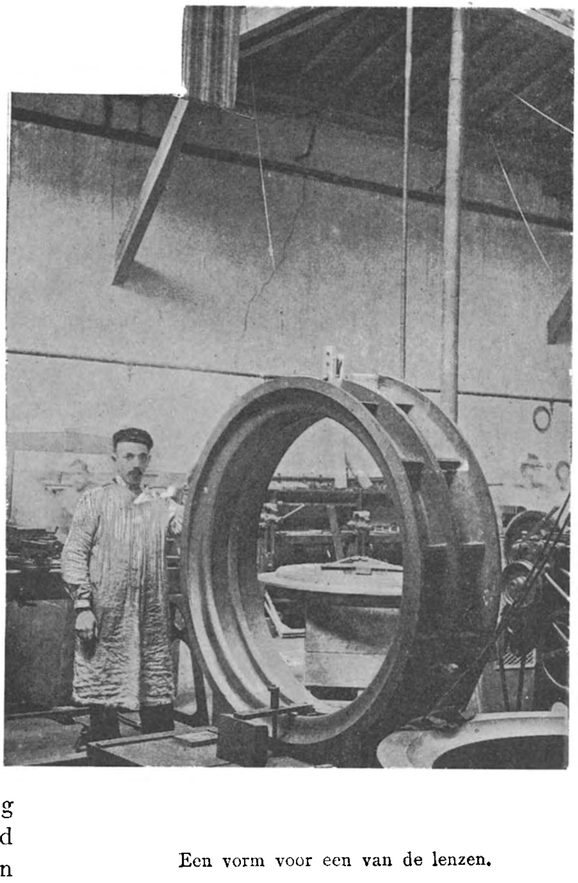

Een vorm voor een van de lenzen.

voegen dat hij afzonderlijke werkplaatsen moest laten maken en bepaalde machines moest uitvinden. Een van de grootste bezwaren was, nu nog een middel

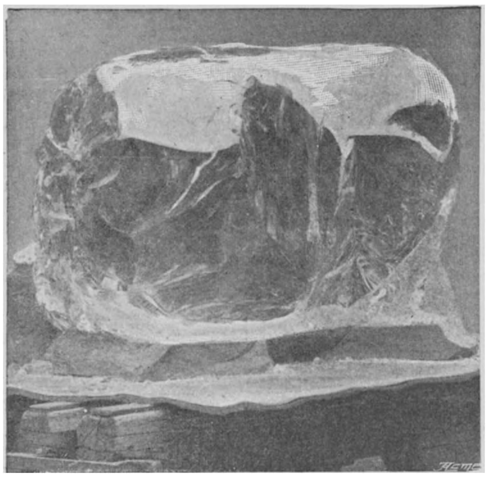

Een enorm blok glas voor het maken van de lens van den grooten telescoop.

te vinden om tijdens het polijst-proces het glas niet te heet te laten worden door de wrijving; en dat heeft meer dan een jaar tijds gekost. Het was somtijds onmogelijk om in vier en twintig uur langer dan tien minuten achtereen voort te gaan met het polijsten, daar het overige van den tijd besteed moest worden aan het schoonmaken en het stellen van de machines. Een verschil van een enkele graad in de temperatuur van de werkplaats, of een zekere hoeveelheid stof in de atmosfeer, was voldoende om al het werk, dat in een week was afgedaan, geheel te vernietigen. De werkman, die belast was met de taak om het fijne schuurpoeder in de machine te brengen, moest telkens als hij er dicht bij kwam, zijn adem inhouden.

De heer Gautier heeft mij gezegd, dat wanneer een hand een enkel oogenblik op het glas werd gelegd, daardoor onmiddellijk zulk een hitte ontstond, dat er een luchtbel of blaas werd gevormd, die natuurlijk niet waarneembaar was met het bloote oog, maar die toch voldoende was om aan de oppervlakte schade toe te brengen, zoodat het glas niet kon gebruikt worden voor het doel, waarvoor het bestemd was. Het duurt uren, voordat een luchtbel die door de aanraking van de hand is ontstaan, geheel verdwenen is. Indien de polijster zulk een blaasje of luchtbel over het hoofd ziet, ontstaat er op die plek een holte, die alleen verwijderd kan worden door de geheele verdere oppervlakte weg te polijsten. Men zag zelfs de noodzakelijkheid in om de temperatuur van de verschillende deelen van de machine te regelen door nauwkeurige en voortdurende proeven te doen met een kunstig bewerkten thermometer, en door een draagbaren gasbrander met een zeer lage vlam bij elk deel te plaatsen, dat iets kouder was dan het overige gedeelte.

In het begin van dit artikel, hebben wij gezegd, dat de telescoop van 60 meter waarschijnlijk een nieuw tijdperk zal openen in de sterrenkundige wetenschap. Wanneer deze voorspelling bewaarheid mocht worden, zal men dat hoofdzakelijk te danken hebben aan de uitvinding van den heer Gautier, die

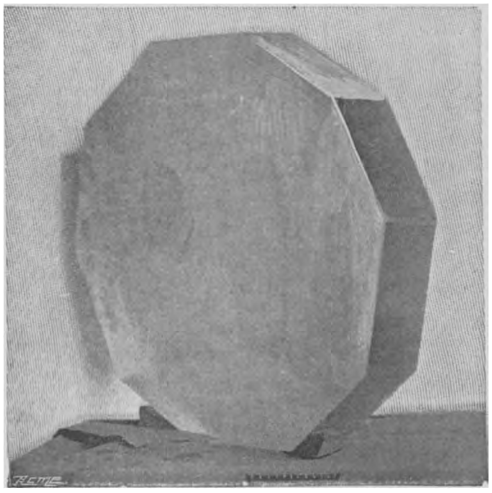

Hetzelfde glas na de bewerking.

als het ware een geheelen ommekeer in de optische kunst heeft tot stand gebracht. Voortaan is de „lensgieter" niet meer afhankelijk van den polijster, en wanneer hij er in mocht slagen om grootere lenzen te vervaar-

digen, zijn de machines van den heer Gautier daar om ze geheel bruikbaar te maken. De heer Gautier zelf aarzelt geen oogenblik om al

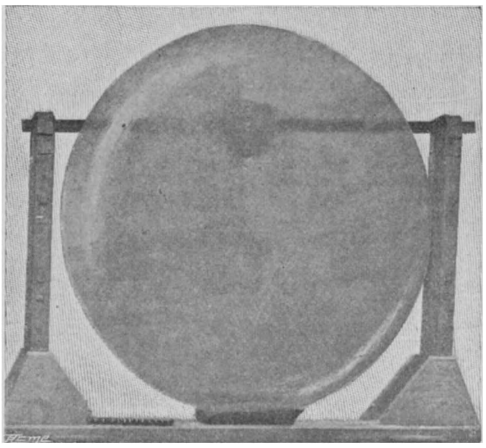

De voltooide lens.

wat tot nu toe gemaakt is in den vorm van optische instrumenten „kinderwerk" te noemen in vergelijking van hetgeen de naaste toekomst misschien zal voortbrengen. Men spreekt nu reeds van lenzen van 60 duim en meer in middellijn!

Op de Tentoonstelling staat de telescoop in een galerij, vlak naar het Noorden en Zuiden gericht — de siderostaat is natuurlijk naar het Noorden geplaatst. Het zuidelijk gedeelte van de galerij waar zich het „oogglas" van den telescoop bevindt, loopt uit op een groot amphitheater, waar het publiek plaats neemt. Wanneer de atmosfeer helder is en geschikt voor sterrenkundige waarnemingen, worden de beelden, die weerkaatst worden door het instrument, onmiddellijk overgebracht op een ontzaglijk groot scherm van ongeveer 30 voet hoogte aan het einde van het amphitheater, en daar bevindt zich een sterrenkundige om het publiek de verschillende tafereelen op de maan en sterren uit te leggen, die, natuurlijk ontzaglijk vergroot, vlak voor hen op het scherm te zien zijn.

Bij een bewolkte lucht behoeft men toch nog niet te denken, dat de zitplaatsen leeg zijn. De telescoop speelt ook wel eens de rol van een reusachtige photographische camera, en somtijds neemt hij photographieën, van al wat in het luchtruim voorvalt.

De maan en sterren zijn wel is waar in de laatste jaren zeer dikwijls gephotografeerd, maar de grootste afbeeldingen, welke men tot nu toe heeft genomen, hadden toch slechts een middellijn van ongeveer 6 à 7 duim. De afbeeldingen, die door den telescoop van den heer Deloncle genomen worden, zijn meer dan 2 voet in diameter en op het oogenblik, dat het beeld op het scherm wordt gebracht, wordt het nog met 10 à 12 voet vergroot. De toeschouwer ziet de oppervlakte van de maan

Een kostbaar stuk glas, dat onder de bewerking is gebroken.

op een afstand van naar het schijnt niet meer dan vijf en dertig mijlen en kan zich bijna voorstellen, dat hij een tochtje doet tusschen de bergen en valleiën, die hij daar aanschouwt!

PANORAMA VAN DE PARIJSCHE TENTOONSTELLING 1900.

De Geldersche Melkinrichting te Tiel

DOOR

H. J. C. VAN LENT.

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

Onder bovenstaande benaming werd in Augustus 1894 door den Directeur, den heer J. Pennington de Jongh, een inrichting geopend, welke zich ten doel stelde melk te leveren, zooveel mogelijk van goede bron, dus de hygiène te vinden niet door pasteuriseeren of koken, maar in reinheid (en kunde) van diegenen, welke aan de Melkinrichting verbonden zijn en verder in de eerste plaats bij de runderen zelf.

De raad van H.H. medici, om de melk voor het gebruik te koken, wordt toch meestal slecht opgevolgd; hoeveel huismoeders laten de melk wezentlijk koken of houden ze 22 minuten lang op 70° C. wat toch noodig is om ze bacterie vrij te maken.

Om over den gezondheidstoestand der runderen te kunnen oordeelen is noodig een veearts, die wekelijks de runderen elk afzonderlijk onderzoekt, den voedingstoestand nagaat en contrôle houdt op de stallen, opdat zij voldoen aan lucht en licht en geregeld gezuiverd worden van onreinheden.

Aangezien het gebleken is, dat alléén door de inspuiting met tuberculine, de onderkenning van tuberculose (parelziekte) zekerheid geeft, is het een vereischte, alle runderen aldus te onderzoeken en die welke lijdende zijn aan tuberculose te verwijderen, dus niet als melkvee voor de inrichting te behouden.

Deze inspuitingen geschieden op kosten van de inrichting en de veehouders zijn er ten zeerste mede ingenomen.

Het gebruik van melk afkomstig van koeien lijdende aan parelziekte, levert groot gevaar op voor den mensch, meer nog dan het gebruik van het vleesch.

De melk toch, als voedingsmiddel, wordt het meest gebruikt door kinderen en zieken, dus door hen die voor de ziektekiemen het meest vatbaar zijn en dikwijls tegenzin hebben voor gekookte melk.

Ook van de runderen die lijdende zijn aan andere ziekten mag, zoolang zij ziek zijn, geen melk geleverd worden, evenmin van versch gekalfde koeien.

Met de meeste zorg wordt gelet op de reinheid van alle vaatwerk. Vóór het melken worden de uiers gezuiverd en afgeveegd, de melk buiten den stal in de vaten overgegoten en zoo spoedig mogelijk naar de inrichting vervoerd.

Tweemaal daags heeft de aanvoer plaats, die onmiddellijk, met net ingerichte wagentjes,

door de stad wordt vervoerd naar de consumenten. Het niet verkochte gedeelte der melk wordt gecentrifugeerd, gekarnd en de boter verwerkt op een machinaal kneedbord, alles gedreven door een gasmotor, zoodat de boter geheel bewerkt wordt zonder aanraking der handen.

De karnemelk wordt 's middags rondgebracht en heeft mede zeer grooten aftrek, doordien zij zuiver is en zonder bijvoeging van water. De melk n.l. wordt gekarnd op een temperatuur van 15° C. niet door bijvoeging van heet water, maar door de roomvaten in een warm bad te plaatsen, welk bad verkregen wordt door middel van een geyser.

De melk wordt geregeld onderzocht, van elken leverancier afzonderlijk, door den chemist van de inrichting Dr. J. de Lint, leeraar aan de H. B. S. te Tiel.

Het vetgehalte wordt bepaald, evenzoo de vaste stof in de melk aanwezig en het specifiek gewicht.

De leveranciers mogen de melk niet leveren onder een bepaald vetgehalte, zijnde 2,88%, terwijl het specifiek gewicht balanceert tusschen 1,029 en 1,034.

Het Gebouw der Geldersche Melkinrichting.

Een en ander veroorzaakt ontzettend veel arbeid en contrôle en het is dan ook niet te verwonderen, dat de Geldersche Melkinrichting, welke op bovengenoemde wijze wordt geëxploiteerd, op boter kan bogen, vrij van schadelijke bacteriën. Dit is zoowel door dier-experiment als microscopisch geconstateerd, terwijl boter van de inrichting, destijds verzonden naar Ned.-Indië met het

stoomschip „Prinses Sophie," daarna teruggezonden en toen gekeurd, op de Arnhemsche tentoonstelling is bekroond geworden.

De inrichting is begonnen met de leverantie van twee boerderijen; een in eigendom toebehoorende aan den heer Mr. P. H. A. Tydeman, voorzitter van de Geldersch-Overijselsche Maatschappij van landbouw, in huur bij den heer C. van Zijtveld te Drumpt, die zich van den aanvang af met hart en ziel op de op ondervinding en wetenschap berustende bepalingen, heeft toegelegd. Evenzoo is het gesteld op de tweede boerderij, in eigendom toebehoorende aan den agronomist, den heer D. C. Hasselman te Zoelen, welke boerderij en stallen in 1899 geheel zijn vernieuwd.

Als model van goed vee kan dienen de photographische opname van een stier, verschillende malen bekroond. Meerdere koeien leveren ruim 4000 liters melk 's jaars.

Thans ontvangt de inrichting de melk van acht boerderijen en mag ik er hier op wijzen, dat niet alleen de inrichting tevreden is over hare leveranciers, maar ook omgekeerd zij met de Geldersche Melkinrichting zijn ingenomen.

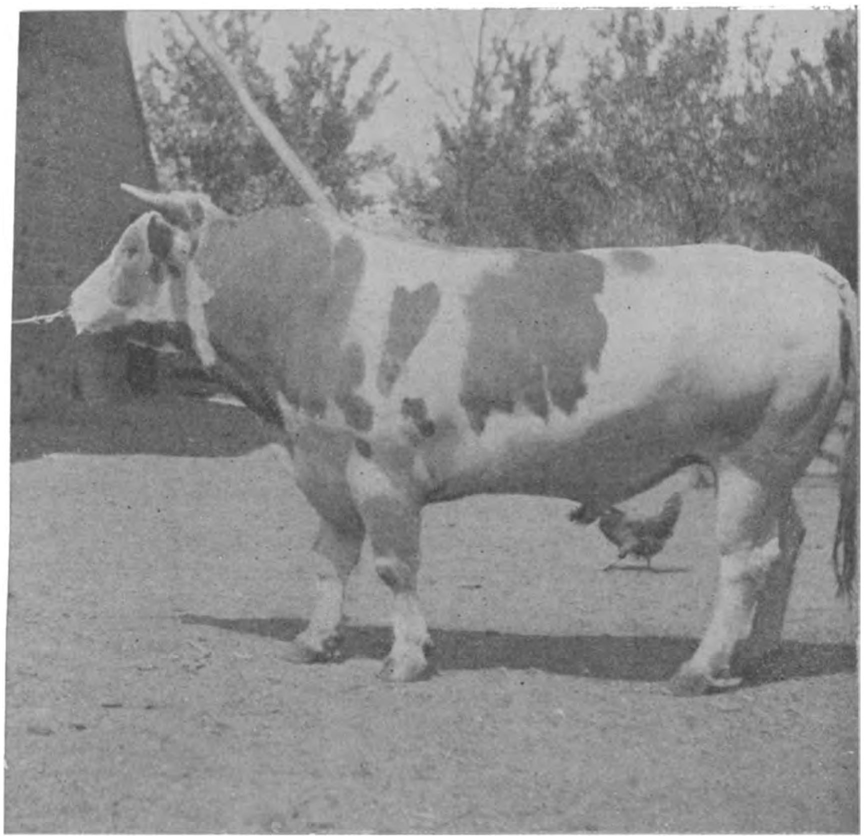

Bekroonde stier van C. van Zijtveld.

In een der bovenlokalen is het chemisch-laboratorium gevestigd, waar alle instrumenten en benoodigdheden voor het chemisch onderzoek aanwezig zijn.

Tevens is er ter inzage voor belanghebbenden, een herbarium, bevattende alle schadelijke planten die de landbouwer uit het weiland moet verwijderen, daar zij scha-

delijk zijn èn voor het vee èn voor de meerdere opbrengst van gras; dit is een geschenk aan de inrichting van den Heer Kok Ankersmit, botanicus, vermeldende den latijnschen naam alsmede den volksnaam der planten en tevens den grondslag of bodem waarop ze veelvuldig gevonden worden.

In het ruime gebouw, dat geheel centraal verwarmd wordt (warmwater verwarming door middel van pijpen en aangebrachte registers) wordt het drijfwerk van de verschillende machines in beweging gebracht, door een gasmotor, uit de fabriek „de Drakenburgh" te Utrecht. De gasmotor is de oorzaak van de verdere uitbreiding van de inrichting. Die machine had niet veel te doen: slechts 's morgens vroeg de overgeschoten melk te ontroomen en te karnen; was dit afgeloopen, dan had ze geen werk meer. Van daar dat de ondernemende Directeur er een dynamo bij liet plaatsen, om de geheele inrichting electrisch te verlichten en in de voorlokalen een Röntgen-Instituut te stichten.

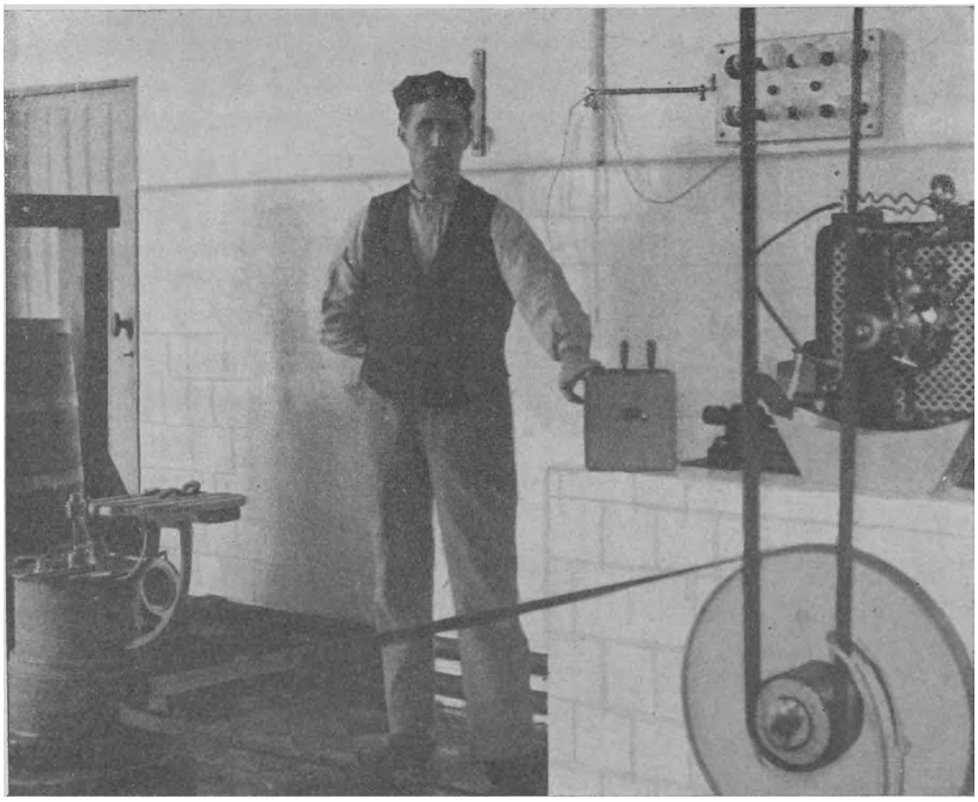

Machinekamer.

De dynamo wordt gedreven door den gasmotor, onder leiding van den boer der Geldersche Melkinrichting H. W. Bouwhuis, die tevens belast is met het vullen der accumulatoren en zich met de meeste zorg en toewijding op deze nieuwe bezigheid heeft toegelegd.

Dr. C. W. Bollaan, door den Directeur aangezocht, om mede te arbeiden en zijn steun te verleenen aan de oprichting van het Röntgen-Instituut, greep met beide handen dit voorstel aan en in vereeniging met Dr. L. M. J. Stoel, leeraar in de natuurkunde aan de H. B. S. te Tiel werd het tot stand gebracht.

Den 22^{en} Januari 1899 werd het Röntgen-

Instituut in tegenwoordigheid van Burgemeester, Secretaris der gemeente en vele belangstellende doktoren, zoowel uit Tiel als uit andere gemeenten, geopend en het mag zich thans verheugen in een twee honderdtal bezoekers uit alle oorden van het land, zoowel personen van wetenschap als particulieren, die belang stellen in deze inrichting.

dienen voor de verlichting van het gebouw en als verzamelplaats van de electriciteit voor de Röntgenstralen.

De inductieklos bestaat uit twee klossen, een primairen met grove draadwindingen, waarin een week ijzeren kern en daaromheen een secundaire met lange en zeer fijne draadomwikkeling. De benoodigde

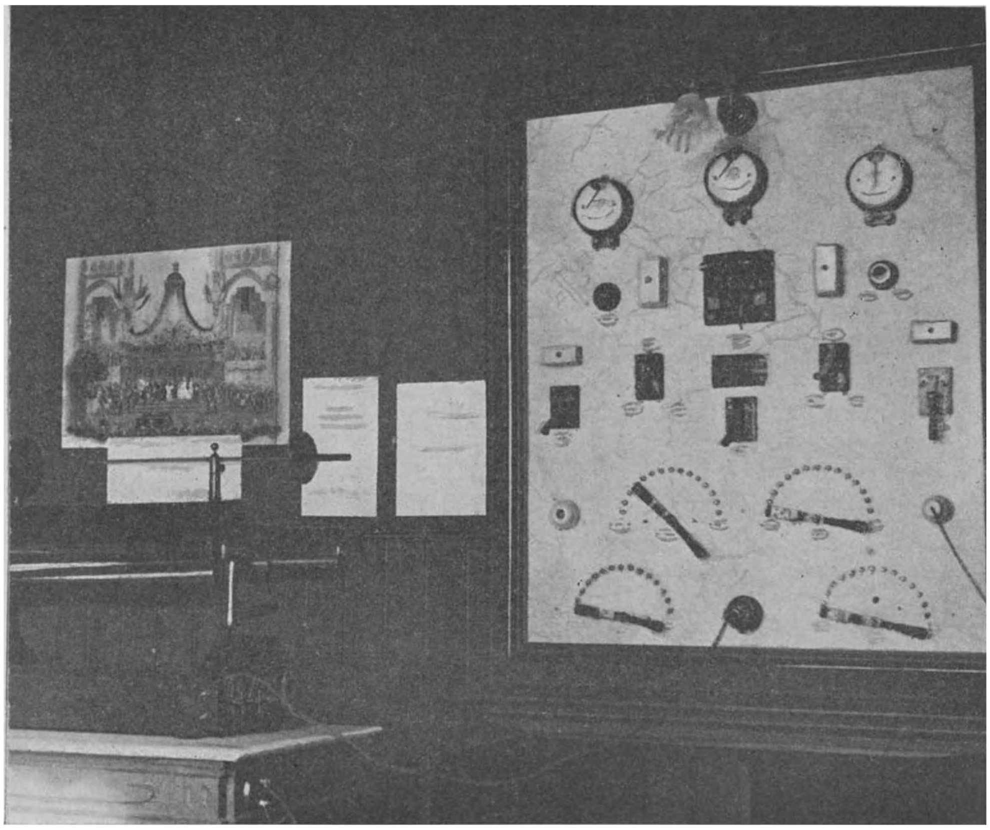

Locaal voor Röntgen-opname en electro-thérapie.

Zooals bekend, wordt in een Röntgen-Instituut gewerkt met X-stralen. Om deze te verkrijgen is noodig: 1°. een electrische stroom, 2°. een inductieklos, 3°. een onderbreker en ten 4°. een buis, waarin de lucht zeer verdund is en waar de stroom moet doorgaan.

De bron van de benoodigde electriciteit is de dynamo, die zijn electriciteit ophoopt in een batterij van 60 accumulatoren, die

stroom wordt in den primairen klos gevoerd en telkens wanneer men dien opent of sluit, ontstaat in den secundairen klos een electrische stroom van oneindig hoogere spanning, welke in tegenovergestelde richting als de hoofdstroom verloopt.

Het eigenaardige nu in de inrichting is, dat deze Rhumkorff-klos, door de Algemeine Electricitäts Gesellschaft te Berlijn gebouwd, berekend is op eene stroomsterkte van 110

volts en meer; zoo gewenscht, kan men met dezen klos ook direct van de dynamo werken. Gewoonlijk zijn deze klossen op een veel geringere stroomsterkte gebouwd.

Een tweede bijzonderheid is de Turbine-motor-onderbreker, een uitvinding van dezelfde firma.

Op een eenvoudige, doch hoogst ingenieuse wijze, is zij er in geslaagd, om de bezwaren aan andere onderbrekers verbonden, te ontgaan.

Het zou te ver voeren om hier de verschillende systeemen nader te omschrijven. Genoeg zij het te vermelden, dat de onderbrekers, die berusten op het beurtelings aantrekken en afstooten van een metalen plaatje, ook in hun meest volkomen vorm, aan verschillende kwalen mank gaan; òf het platina-contract vereischt dikwerf vernieuwing òf men verkrijgt niet eene zoo frequente onderbreking van den stroom, als noodig is voor het verlangde doel, n.l. een rustig beeld op het scherm, bij doorlichting met X-stralen.

Dit nu bereikt men wel met den interruptor volgens het systeem van de Allgemeine Electricitäts Gesellschaft. Dat diegenen, welke veel met X-stralen werken, een behoefte gevoelden aan een groot aantal onderbrekingen, mag blijken uit de warmte waarmede de interruptor van Wehnelt werd begroet, in den kring van physici en en medici. De „Wehnelt" berust op de electrolytische werking, die de constante stroom uitoefent. Het aantal onderbrekingen dat dit instrument maakt, is het hoogste

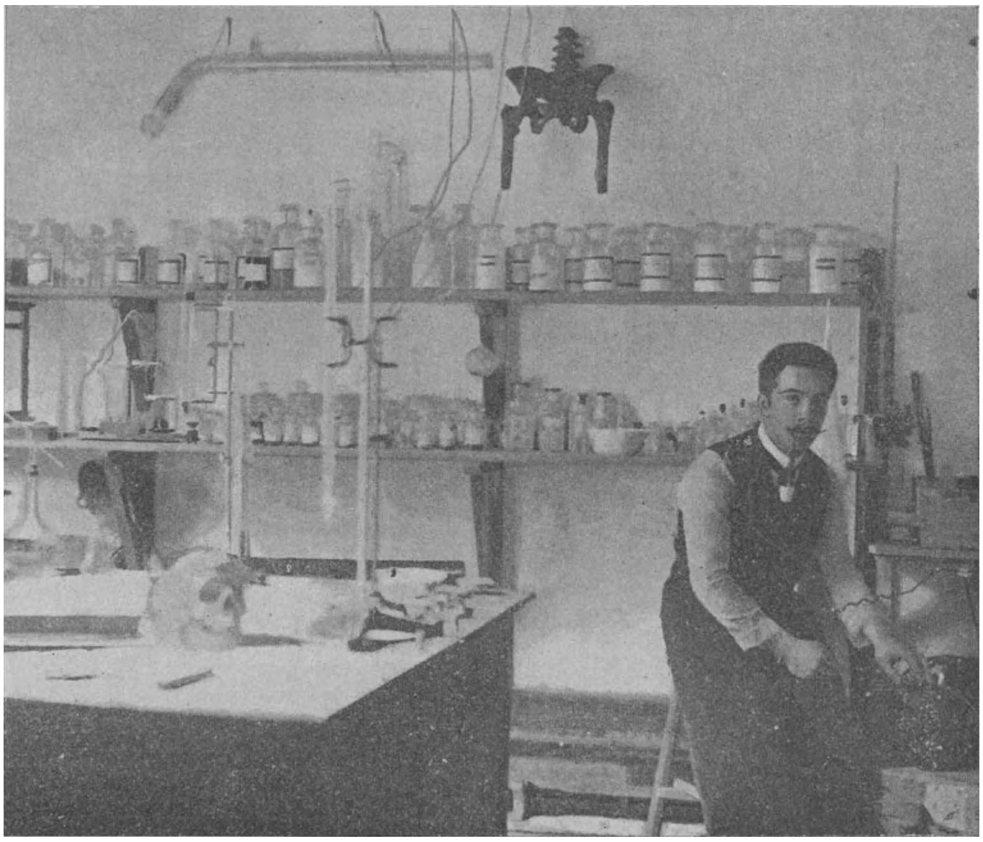

Scheikundig Laboratorium.

dat thans bereikt is, en naar van bevoegde zijde wordt gemeld, komt de onderbreker die hier aanwezig is, die van Wehnelt nabij; geen andere onderbrekers hetzij draaiende of veerende, kunnen zulk een cijfer geven.

Zooals de motor-onderbreker hier werkt, geeft die 100 interrupties per seconde, wat door wijziging van den toestel tot 1500 per seconde kan worden opgewerkt. Bedrieg ik mij niet, dan kan de Wehnelt 1700—1800 onderbrekingen per seconde geven.

Op bijgaande foto's ziet men de Rhumkorff en verdere instrumenten, benevens het schakelbord benoodigd voor regeling der installatie.

Een zeer goede en ruime camera naar de eischen ingericht, waarin rood electrisch licht voor de ontwikkeling der photographeën, verdient vermelding.

Hoewel de inrichting nog jeugdig is, zag ik reeds een aardige verzameling photographeën, die aan duidelijkheid niet te wenschen overlaten (een naald in den vinger, kogel in het been, gecompliceerde fractuur, (door het verband heen genomen) borstkas met hart, een paardenvoet met nageltred enz.) Voor enkele lezers is het misschien gewenscht een kleine beschrijving te geven van de toepassing der Röntgen-stralen. De Röntgenstralen kan men op een scherm opvangen, dat aan eene zijde bedekt is met een chemische stof, barium-platina-cyanuur. Dit barium zout heeft de eigenaardigheid om door X-stralen getroffen, lichtgevend te worden. Heeft men dit scherm in de donkere kamer, dan ziet men niets, vallen er echter X-stralen op, dan wordt het lichtend; doch op de plaatsen waar de X-stralen door metaal, beenweefsel enz. worden tegengehouden, ziet men op het scherm schaduw. Plaatst men nu een gevoelige plaat onder het door te lichten voorwerp, dan krijgt men hetzelfde als op het scherm. De plaat wordt op de plaatsen, waar de X-stralen vallen ontleed doch minder aangetast door de schaduwbeelden daar de X-stralen geheel of gedeeltelijk door de ondoordringbare deelen worden tegengehouden.

Deze negatieven geven in sommige gevallen meer te zien, dan de beelden op het scherm, daar de onderdeelen scherper uitkomen. Over de buizen boven reeds vermeld, valt, zonder in technische bijzonderheden te vervallen, weinig te vermelden. De buizen moeten zorgvuldig worden bewaard en ik zag ze dan ook zeer netjes in een kast onder het schakelbord, op watten liggen; zij zijn vrij duur en hebben vaak een kort leven. Gewoonlijk rekent men 20 uren dienst, na dien tijd zijn ze onbruikbaar, hoewel sommige de goedheid hebben, na eenige maanden absolute rust, weer bruikbaar te worden; voorts bestaan er verschillende methoden, om zoogenaamde „vermoeide" buizen, weer tot werking te brengen.

Behalve het reeds genoemde, is aan deze inrichting nog een aanmerkelijke uitbreiding gegeven, door de aanwending der electriciteit in de geneeskunde, onder de technische benaming van electro-therapie.

De resultaten met deze behandeling in Frankrijk verkregen waren van dien aard, dat Dr. Bollaan besloot naar Parijs en Rijssel te gaan om daar de behandelings-methode nader te gaan bestudeeren, aangezien er in ons land nog geene dusdanige inrichting bestond.

Zijn indruk was zoo gunstig, dat hij besloot in overleg met den Directeur aan het Röntgen-instituut een inrichting voor electrotherapie te verbinden.

Het is moeielijk om in een kort bestek eene beschrijving te geven van electrotherapie in het algemeen en zal ik mij bepalen tot het onderdeel, waarmede Dr. Bollaan zich hier aan de inrichting gedurende 1899 heeft bezig gehouden.

De electrische stroomen, die hier voor geneeskundige doeleinden worden aangewend, zijn wisselstroomen van zeer hooge frequentie, die een zeer hoog onderbrekingsgetal hebben en waarvan de werking een geheel andere is als de vroeger in de geneeskunde gebruikelijke constante en faradische stroomen. Zij berusten op de ontdekkingen van den natuurkundige Tessa, een uit Silezië afkomstig Ingenieur. Het

principe dier stroomen berust op een zeer groot aantal onderbrekingen en daar de instrumenten om zulk een getal te bereiken onvoldoende waren, maakt men gebruik van de electrische vonk.

Wanneer men tusschen de knoppen van een paar condensatoren een vonk laat overspringen, heeft men geen enkelvoudige ontlading, maar zoo als Teddersen ontdekte bestaat deze vonk uit een oneindig dikwerf heen en weergaande (oseillatorische) beweging. Om nu in een bepaald stroomgebied, in een of anderen geleider, een stroom van hooge frequentie tot stand te brengen, brengt men de knoppen van twee, in serie geplaatste Leidsche flesschen in verbinding met de polen van een sterken Rhumkorfklos òf, wanneer men van een primairen wisselstroom uitgaat, met de knoppen van een transformator. De knoppen van de Leidsche flesschen zijn in geleidend verband met de binnenbekleeding, terwijl de buitenbekleeding met den geleider wordt verbonden waarin men wenscht dat de hoog frequente stroom zal ontstaan. De medische applicatie dezer stroomen is uitgegaan van professor d'Arsonval te Parijs, die zijn naam voor goed aan deze toepassing der electrotherapie heeft verbonden.

De electriciteit kan toegepast worden met beide polen (bipolair) of ook met een pool (unipolair).

De bipolaire toepassing geschiedt in een zoogenaamde „cage d'autoconduction" van d'Arsonval; dit is een houten geraamte waaromheen spiraalsgewijze een draadwinding is aangebracht.

De persoon in zulk een electrisch veld geplaatst, wordt als het ware geladen zonder dat hij daar iets van gevoelt.

Deze toepassing der electriciteit werkt, volgens bovengenoemden professor, op stoornissen in de voeding waardoor rheumatisme, vetzucht en suikerziekte zouden ontstaan, terwijl met de unipolaire meer locale aandoeningen worden behandeld, zooals pijnen in gewrichten, enkele huidziekten en ook haemorrhoïden. Zoo zag ik een photografische opname van het been van een jongmensch van 21 jaar, die voor de militie was afgekeurd, en op allerlei wijze zonder succes behandeld, doch hier in 15 séances genezen; ongeveer 18 jaren lang had het lijden bestaan.

Voorts kan men door middel van het electrisch licht in neus, keel en ooren kijken en door middel van den electromagneet ijzersplinters of stukken van naalden uit het lichaam verwijderen, kortom in deze inrichting is voor medisch gebruik van de electriciteit zoo veel mogelijk nut getrokken.

Boven in het laboratorium kan door middel der electriciteit gesoldeerd worden, is een kleine blaasvlam aanwezig voor het blazen van het benoodigde glas en worden daar de accumulatoren gerepareerd en door middel van den aréometer op het specifiek gewicht onderzocht.

Overal is gas- en waterleiding aanwezig, zoo noodig en nuttig in een laboratorium en donkere kamer.

Het instituut is intercommunaal telephonisch verbonden en naar mij de Directeur verzekerde, bestond het plan aan de inrichting te verbinden het chemisch onderzoek van water, veevoeder, meststoffen enz., alsmede om de kiembaarheid van het zaadkoren te onderzoeken.

Ten slotte kan ik mijne beschrijving eindigen met den wensch, dat deze jeugdige inrichting, zoo geheel aan de wetenschap gewijd, eene schoone toekomst moge te gemoet gaan.

NAAR L. T. MEADE EN ROBERT EUSTACE.

VERTELD DOOR PAUL CATO.

IV.

Het Noord-Oosten.

Een dag of veertien ongeveer na die vreeselijke gebeurtenis met den Diana-Saffier, waren Mulder en ik alleen in zijn spreekkamer. De vreeselijke dood van Banpfijlde had de Vereeniging geen goed gedaan, en verscheidene rijke en voorname leden hadden hun lidmaatschap opgezegd.

Mijn achterdocht jegens Kort nam nog altijd toe, maar wat ik ook deed, hij bleef steeds even onverstoorbaar en hij toonde op geenerlei wijze, dat hij iets bijzonders wist omtrent het verdwijnen van den saffier. Ons gesprek liep over hem.

„Ik houd niet van dien man," zeide ik heftig. Er kwam een verdrietige trek op het gewoonlijk zoo kalme gelaat van mijn compagnon.

„Mijn beste Cato," zeide hij zijn schouders ophalende, „wat hebt gij toch een rijke verbeeldingskracht! Ik moet u evenwel zeggen, dat ik een groot bewonderaar ben van Kort; zijne bekwaamheid als dokter is boven elken twijfel verheven en ik beschouw hem in alle opzichten als een gentleman."

Hij had ternauwernood uitgesproken, of de deur ging open, en Kort in eigen persoon kwam het vertrek binnen.

„Ik moet u iets vertellen," zeide hij, dicht bij ons plaats nemende. „Doch vooraf doe ik een beroep op uwe welwillendheid. Ik ben gehuwd — en ik heb slechte berichten ontvangen omtrent de gezondheid van mijne vrouw."

„Zijt gij getrouwd?" riep Mulder in de grootste verbazing uit. „En waarom hebt gij ons dat niet verteld, toen gij onze compagnon werdt?"

„Omdat het eene persoonlijke aangelegenheid is," hernam hij dood bedaard. „Ik wilde geen van u beiden lastig vallen met mijne particuliere zaken, maar in den laatsten tijd is er een en ander voorgevallen, waardoor ik genoodzaakt word Isobel hier bij mij te laten komen. Gij hebt mijne vrouw reeds gezien," vervolgde hij, zich

tot mij wendende. „'t Is de dame, die eenige weken geleden hier is geweest. Wij zijn voor een paar jaar getrouwd. Daar haar gezondheid evenwel niet zeer goed is, heb ik haar in Londen achtergelaten, en ik zoek haar telkens op, wanneer ik daartoe in de gelegenheid ben. Maar zij is in den laatsten tijd zoozeer achteruitgegaan, dat ik er nu op gesteld ben haar onder mijn eigen dak te hebben. Ik zal natuurlijk de gewone entrée voor haar betalen."

Mevrouw Kort kwam in onze inrichting.

„Welneen, daar kan in uw geval geen sprake van zijn," zeide Mulder. „Ik moet erkennen, dat het voor mij eene groote teleurstelling is, dat gij uw huwelijk voor Cato en mij geheim hebt gehouden; maar nu gij eene vrouw hebt, willen wij haar gaarne als onze huisgenoote ontvangen. Zij zal ons zeker van heel veel nut zijn, want wij hadden reeds sedert lang behoefte aan eene dame, die aan het hoofd van onze Inrichting kan staan."

„Tot mijn spijt moet ik u zeggen, dat Isobel daarvoor in het geheel niet de geschikte persoon zou zijn. De minste opwinding is nadeelig voor haar. Zij is bijzonder lief en zacht, en sympathiek, maar zij heeft een zonderlinge aandoening van de hersenen, waardoor zij nu en dan onmogelijk onder menschen kan vertoeven. Het zou daarom een groote uitkomst voor mij zijn, als mijne vrouw hier gedurende eenigen tijd een paar kamers kon krijgen van de Davos-suite."

„Het zal ons zelfs zeer aangenaam zijn," hernam Mulder, „en ik geloof, dat ik er u wel voor in kan staan, dat Cato even goed als ik zelf alles in het werk zal stellen om aan uwe vrouw hare gezondheid terug te geven."

„Maar ik moet zelf haar dokter zijn," zeide Kort. „Ik heb haar symptomen reeds lang bestudeerd en ik ben er dus geheel van op de hoogte. Ik dank u beiden intusschen zeer voor uwe groote welwillendheid."

Twee dagen daarna kwam mevrouw Kort. Zij was een mooie, jonge vrouw. Haar gelaatskleur en haar waren zeer donker, maar hare prachtige blauwe oogen gaven aan haar geheele voorkomen iets bijzonder aantrekkelijks en gedistingeerds. — Haar echtgenoot geleidde haar door de gang, gedurig over haar heen buigende en schijnbaar de meest mogelijke zorg voor haar dragende. Zij werden gevolgd door eene roodharige jonge vrouw met een brutaal voorkomen, die ik voor de dienstbode hield.

Ik ging mevrouw Kort tegemoet en heette haar welkom in onze inrichting.

„Ik dank u zeer," zeide zij. „Ik ben blij, dat ik hier gekomen ben, het ziet er hier zoo recht gezellig uit."

Een oogenblik later begaf zij zich naar de voor haar bestemde vertrekken, waar zij verder den geheelen dag bleef. Den vol-

genden dag kwam zij beneden en knoopte zij kennis aan met de overige patiënten. 't Was duidelijk te zien, dat ieder met haar was ingenomen, maar wat ze ook deed en met wien ze ook sprak, zij had altijd iets onbeschrijfelijk droevigs over zich. Zou haar eenig diep leed getroffen hebben, of zou er over haar verleden een sluier liggen? Zij sprak weinig, doch klaagde nu en dan, dat zij zulk een bijzonder slecht geheugen had. Maar wanneer zij in haar eigen vertrekken was, waar Mulder en ik haar gedurig opzochten, was zij even vroolijk en opgewekt als elke andere jonge vrouw.

Kort drong er op aan haar zelf te behandelen. Hij was altijd vol attenties voor haar en liet haar zelden lang alleen met Mulder of met mij.

„Zij is al veel beter," zeide hij, toen zij acht dagen in onze inrichting was. „En in haar eigen kamers vooral is zij al weer even vroolijk als een paar jaar geleden."

„Maar zij moest toch altijd en overal even opgewekt zijn," hernam ik. „Die aandoening van de hersenen dient toch wel nauwkeurig onderzocht te worden, Kort. 't Is toch te dwaas, dat zulk een jonge vrouw altijd in dezelfde kamers zou moeten zijn."

„Zij is altijd volgens de beste methode behandeld," antwoordde Kort op een toon die alle verdere tusschenkomst van mijn kant afsneed. „Maar het weer is vandaag zoo mooi, dat ik haar eens zal voorstellen een rijtoertje te maken."

Hij had ternauwernood het vertrek verlaten of Mulder kwam binnen.

„Ik heb zooeven een brief ontvangen," zeide hij, „van een mijnheer Charles Ridley, die lid wenscht te worden van onze Vereeniging. Hij is reeds op vele badplaatsen geweest, naar hij schrijft, en ik maak uit zijn brief op, dat hij iemand is, die een tal van *maladies imaginaires* heeft."

„En wanneer verwacht gij hem?"

„Ik denk, dat hij vandaag reeds zal komen." Bijna op hetzelfde oogenblik, dat hij die woorden uitsprak, werd er gebeld, en onmiddellijk daarop diende een huisknecht den heer Charles Ridley aan. Een lange, magere, blonde man van ongeveer veertig jaar kwam het vertrek binnen.

Mulder stond op om hem te ontvangen.

„Mijnheer Ridley, niet waar?" zeide Mulder.

„Om u te dienen," hernam hij. „Het voortdurend heen en weer reizen van de eene badplaats naar de andere begint mij te vervelen, en daar ik groote dingen van uwe Vereeniging hoorde, ben ik zeer verlangend die te leeren kennen."

Mulder stelde hem aan mij voor en zeide daarna:

„Mogen wij dan het genoegen hebben u onze inrichting te laten zien?"

Mulder ging voor en Ridley en ik volgden. Wij lieten hem het voornaamste gedeelte van de inrichting zien, en wij brachten hem ook naar den vleugel, die hoofdzakelijk bestemd was voor onze verschillende hydropatische behandelingen.

Hij was bijzonder ingenomen met de geheele inrichting.

„Dit is juist iets voor mij," zeide hij; „ik zie, dat u in de rookkamer een telegrafische verbinding hebt met de Beurs. Dat is al zeer gemakkelijk, want daardoor kan men hier even spoedig als in de Pall Mall Sociëteit de berichten ontvangen van de wedrennen."

„Dus is u geïnteresseerd bij de wedrennen?" vroeg ik.

„O, ik dobbel wel eens voor mijn pleizier," hernam hij lachende. „Ik ben een lui mensch, en moet toch iets doen *pour passer le temps*. Ik denk, dat het mij hier uitstekend zal bevallen — het lijkt mij juist een ideaal plekje om uit te rusten na die eeuwige irritatie van vreemde hôtels."

Bij het afgaan van de trap zag ik Kort in de vestibule staan. Hij stond te rooken, met zijn rug naar den haard gekeerd.

Toen wij dicht bij hem kwamen, merkte ik op, dat hij ons verbaasd aankeek, en ik meende te zien, dat hij ontstelde.

Mulder stelde Ridley onmiddellijk aan hem voor. Ridley maakte geen buiging, en

nam ook geen notitie van de hand, die Kort hem toestak.

Hij deed een stap achteruit, terwijl een donkere blos zijn gelaat kleurde. Het was maar al te duidelijk, dat die twee mannen elkander vroeger ontmoet hadden. Doch

De heer Charles Ridley.

voordat Ridley iets kon zeggen, riep Kort uit: —

„Wel mijnheer Ridley! Ik herinner mij u nog zeer goed." Opnieuw stak hij hem glimlachend zijne hand toe.

Er kwam evenwel geen glimlach op Ridley's gelaat. Hij zag Kort bedaard aan en antwoordde slechts: —

„Hoe gaat het u, mijnheer Kort? Dat is eene vreemde ontmoeting — zeer vreemd en onverwacht."

Die kleine scène was in minder dan een minuut afgeloopen, en een oogenblik later zaten wij gezellig te keuvelen; toch kon ik het niet laten telkens naar Kort te zien, want op zijn gelaat, dat gewoonlijk zoo kalm was, lag nu een onrustige, bijna angstige uitdrukking. Ridley bleef nog ongeveer een half uur, en beloofde ons, dat hij over een paar dagen in onze inrichting zou komen.

Kort scheen na dat bezoek een geheel ander mensch geworden te zijn; hij was gejaagd en onrustig, en vermeed het blijkbaar alleen met mij te zijn.

Ridley kwam in het laatst van de week, en nu zag ik tot mijne verbazing, dat hij vriendschappelijk omging met Kort.

Ons nieuw lid was een opgeruimde, doch weinig belangwekkende persoonlijkheid, die zich voor niets anders interesseerde dan de sportberichten en de telegrammen, die hij aan zijn agent zond. Toch had hij nog één ander stokpaardje: hij besteedde een groot gedeelte van den dag aan het photographeeren — hij bezat verscheidene uitmuntende en kostbare camera's en hij ging dikwijls alleen uit of in gezelschap van Kort om mooie punten te zoeken en die te photographeeren. Het verdere gedeelte van den dag bracht hij in de rookkamer door, waar hij altijd in spanning zat te wachten op den uitslag van de wedrennen. Toen ik hem beter leerde kennen, zag ik, dat zijne zenuwen hoogst prikkelbaar waren en bemerkte ik ook, dat hij weinig succes had met zijne speculaties.

Sedert de komst van Ridley was mevrouw Kort nooit beneden geweest; daarom zeide ik op een avond, nadat de meeste leden naar bed waren gegaan, en Kort, Ridley,

Mulder en ik nog bij elkander een pijp zaten te rooken, onverwachts tot Kort: —

„Is uwe vrouw erger? Ik heb haar in geene week gezien."

Terwijl ik die woorden uitsprak, ging Ridley eensklaps rechtop in zijn stoel zitten; hij staarde Kort in de grootste verbazing aan en zeide: —

„Is uwe vrouw hier?"

„Ja," antwoordde Kort, „mijne vrouw is hier."

„Het zou mij hoogst aangenaam zijn, mevrouw Kort nog eens te mogen ontmoeten," hernam Ridley.

„Mijn vrouw is op het oogenblik ongesteld," hernam Kort; „ik heb haar nu al een week lang boven moeten houden. Zoodra zij u kan ontvangen, zal zij zeker gaarne de kennismaking met u hernieuwen." Hij stond onder het spreken op, zijn blik onafgewend op Ridley's gelaat gevestigd houdende. Er lag iets uitdagends in zijn blik.

Ridley trapte ongeduldig met zijn voet.

„Wanneer gij zegt, dat uwe vrouw ziek is, wil ik u gaarne gelooven," zeide hij met nadruk; „'t lijkt mij alleen maar een wonder, dat zij nog leeft."

Kort antwoordde daar niet op, maar zijn flets gezicht werd zoo mogelijk nog bleeker dan gewoonlijk.

„Ik ga nu naar mijne vrouw," zeide hij na een oogenblik van drukkende stilte. „Goeden nacht, heeren."

Zoodra hij vertrokken was, zeide Ridley lachende. „Dien heb ik nu eens op zijn plaats gezet, niet waar? Maar, als ik u vragen mag, heeren, hoe is u toch aan dien liefelijken derden compagnon gekomen?"

Die vraag hinderde Mulder blijkbaar.

„Daar de heer Kort onze compagnon is, wil ik liever niet over hem spreken," zeide hij. Daarop keek hij mij aan en vervolgde: „Ik zal het voorbeeld van Kort maar volgen en ook naar bed gaan. Goeden nacht."

Ridley ging weer achterover in zijn stoel liggen.

Ridley ging weer achterover in zijn stoel liggen.

„Gij zijt dus beiden door dien man betooverd," merkte hij op. „Nu, dat is iets wat mij niet aangaat."

Ik gaf eene andere wending aan het gesprek, maar ik dacht dien nacht nog dikwijls aan Ridley's woorden en aan den duidelijk zichtbaren angst op 't gelaat van Kort.

Den volgenden dag trof ik Ridley aan in een afgelegen gedeelte van onze inrichting. Ik merkte op, dat hij hoogst zenuwachtig was, en de reden gissende, zeide ik: —

„Gaat alles u naar den zin?"

„Het lijkt er niets naar," hernam hij. „Ik ben een geboren speler, dokter Cato; dat moet ik tot mijn spijt erkennen. En ik ben de laatste weken zeer ongelukkig geweest."

„En weegt het genoegen wel op tegen al die verliezen?" vroeg ik. „Het wedden op paarden is volgens mijne meening niet alleen een onbeduidend, maar ook een kostbaar genot."

„Misschien wel," hernam hij, „maar ik moet nu wel voortgaan. Ik kan aan u wel in vertrouwen meedeelen, dat ik een groote som heb verloren, maar ik weet heel zeker, dat ik die de volgende week te Kempton Park terug zal winnen. En dan is het mijn stellig voornemen om voor goed afscheid te nemen van al wat de wedrennen betreft — dat wil zeggen, wanneer ik mijne verliezen heb goedgemaakt. Ik heb eenige betrouwbare berichten ingewonnen en geloof zeker, dat ik nu wel eens een goeden slag zal slaan."

„Dat wensch ik u dan van harte toe," hernam ik.

„Dank u," hernam hij. Hij nam zijn sigaar uit zijn mond, zweeg een oogenblik en daarna, mij strak aanziende, zeide hij plotseling: —

„Dokter Cato, ik bemerkte gisteravond, dat het u en uw compagnon, dr. Mulder, onaangenaam was, dat ik den heer Kort eenigszins vreemde dingen toevoegde. Maar ik moet u zeggen, dat ik het met opzet deed. U moet weten, dat ik het in den laatsten tijd met mijzelf niet eens ben, of ik verplicht ben u een zeer gewichtige mededeeling te doen of niet. Het heeft betrekking op uw compagnon Kort. Het verwonderde mij zeer hem hier aan te treffen, maar het verwonderde mij nog veel meer, te vernemen, dat zijne vrouw hier in huis woont."

„En waarom?"

„Dat is juist de groote moeielijkheid voor mij, want ik weet niet of ik u alles moet meedeelen of niet."

„Weet u iets ten nadeele van mevrouw Kort?"

„Ten nadeele van *haar?* — o neen, zeker niet; zij is een slachtoffer, maar... zal ik u meer vertellen, of wilt u liever niets hooren?"

„Ik vrees, dat ik niet naar u mag luisteren," zeide ik een oogenblik later. „Doch wanneer ik het toch doe, moet Kort natuurlijk weten, waar u hem van beschuldigt, en moet u er op voorbereid zijn uwe gezegden te kunnen bewijzen."

„Laten wij de zaak dan vooreerst maar laten rusten," zeide hij een poos later. „Ik heb hem vijf jaar geleden in Weenen ontmoet. Hij is zeker een man van groote kunde, maar...." Daarop keken wij beiden plotseling om; wij hoorden voetstappen achter ons. Kort kwam er aan.

„Ik kom u even vertellen, Ridley dat men den prijs geseind heeft, die op Dolphin is gezet. Twintig tegen één."

„Twintig tegen één!" riep Ridley uit, terwijl zijn gelaat als door een tooverslag was opgefleurd. „Bij den hemel! dat is verrukkelijk; nu komt er nog eens een goede kans voor mij. Ik rijd dadelijk naar mijn agent Gregson. Ik dank u zeer, Kort!"

Hij ging haastig heen en Kort zette zich naast mij neer.

„Ik geloof, dat hij tot over de ooren in de weddenschappen zit," zeide hij.

„Ja, maar ik veronderstel, dat hij rijk is."

„Hij? Ik weet toevallig, dat het juist andersom is. Ik hoor uit een bron, die ik niet mag noemen, dat hij het niet lang meer kan volhouden. Hij hoopt nu een grooten slag te slaan met den Dolphin, het paard van kapitein Harrison. Hij heeft in de laatste veertien dagen ongeveer 400,000 gl. verloren, en hij moet nu in een hachelijke positie verkeeren."

„Hij vertelde mij zooeven, dat hij u vijf jaar geleden in Weenen leerde kennen."

Kort lachte.

„Ja, dat is waar. 't Is een ongelukkige kerel, en het zal mij volstrekt niet verwonderen, als hij nog eens in een krankzinnigengesticht terecht komt."

„In een krankzinnigengesticht!" riep ik uit. „Daar geloof ik nu toch niets van."

„Het kan zijn, dat ik mij vergis. Maar één ding weet ik toch heel zeker, dit namelijk, dat wanneer Ridley de volgende week zijne weddenschap verliest, ik niet gaarne verantwoordelijk voor hem zou willen zijn. Ik hoop hartelijk voor hem, dat hij zal winnen. Hij heeft mij gevraagd dien dag met hem mee te gaan, en dat heb ik hem beloofd. Gij moet ook maar meegaan. Onze patiënten zijn allen nog al redelijk wel, zoodat gij zeker wel een paar uur gemist kunt worden.

„Misschien wel," antwoordde ik. „Als Mulder thuis blijft, kan ik waarschijnlijk wel uitgaan," liet ik er op volgen, terwijl ik opstond en het huis inging. Ik was niets op mijn gemak, en het hinderde mij, dat er niemand was, met wien ik vertrouwelijk kon spreken. Ridley wist stellig iets ten nadeele van Kort — iets belangrijks, waarvan zijne positie, misschien zelfs wel zijn vrijheid afhing. 't Was iets zeer geheimzinnigs, en het treurigste van de geheele zaak was nog, dat die mooie jonge vrouw van Kort in de zaak betrokken scheen te zijn. Mevrouw Kort had iets raadselachtigs over zich; hare ziekte was iets geheel anders dan ik nog ooit had bijgewoond. Zij was ziek en was toch ook weer niet ziek. En zij scheen bijna geen geheugen te hebben.

Op den dag voor den wedstrijd scheen Kort zich ongerust te maken over zijne vrouw. Hij zeide, dat zij erg opgewonden was, en dat als haar toestand niet verbeterde, hij haar spoedig naar een andere inrichting moest brengen.

„Ik kan natuurlijk niets doen," vervolgde hij, „voordat de wedrennen afgeloopen zijn, want ik heb Ridley beloofd, dat ik hem gezelschap zou houden: maar daarna zal ik dokter Mulder verzoeken mij een dag verlof te geven om mijne vrouw weg te brengen."

Ik antwoordde, dat het zeker zeer gemakkelijk geschikt kon worden, en ik besloot tegen den avond mevrouw Kort, hoewel ongevraagd, een bezoek te brengen. Zij was in haar zitkamer en herkende mij onmiddellijk; een glans van genoegen gleed over haar gelaat, toen zij mij zag, doch daarna zeide zij op treurigen toon: —

„U moet maar niet bij mij komen, dokter Cato. Mijn echtgenoot practiseert over mij en wil niet, dat een andere geneesheer mij zal behandelen, en," voegde zij er bij, „ik heb zoo'n geduchte hoofdpijn, dat ik onmogelijk een gewoon gesprek kan voeren. Ga dus liever heen."

Susanna, de dienstbode, die met haar mee was gekomen, kwam haastig het vertrek binnen loopen.

„Ik moet u verzoeken, mijnheer, onmiddellijk hier vandaan te gaan," zeide zij, „want mevrouw Kort moet volmaakte rust hebben."

Ik verliet het vertrek, met het voornemen naar Kort toe te gaan en hem te zeggen, dat de toestand van zijne vrouw mij al zeer zonderling toescheen, en hem voor te stellen haar met ons beiden te behandelen, toen ik plotseling het geluid van stemmen vernam.

„Gij zoudt verstandiger handelen, als gij beleefd tegen mij waart," zeide Ridley, „want uw goede naam en nog vrij wat meer zijn van mij afhankelijk."

„Gij kunt niets bewijzen," hoorde ik Kort antwoorden, en daarop gingen de twee mannen de gang verder door.

Den volgenden morgen om tien uur gingen Kort, Ridley en ik met een open wagentje naar Kempton. Ik merkte op, dat Kort, met een voorzorg voor ons comfort, die hem anders niet eigen was, een groot valies had meegenomen, met een luncheon voor vier personen, daar hij Dat Fisher, den jockey, had uitgenoodigd met ons te lunchen. Wij kwamen zeer vroeg in Kempton aan en verlieten ons wagentje om ons onder de menigte te begeven. De naam van Dolphin was op ieders tong en Ridley fluisterde mij in, dat hij nu toch stellig zou winnen. Ridley was zoo opgewonden, dat ik medelijden met hem had en vurig hoopte, dat hij succes zou hebben met zijn waaghalzerij. Zijne kansen waren nu trouwens zeer rooskleurig, want Dolphin was een prachtig paard, dat algemeen geroemd werd.

Daar Fisher, de jockey, bij 't begin van de wedrennen nog niet behoefde te rijden, besloten wij eerst onze lunch te gebruiken. De jockey, een kleine man met een verschrompeld gelaat, die de kleuren van kapitein Harrison droeg, een groen buis met gele opslagen, en een roode muts, kwam met Ridley bij ons. Hij ging op den bok zitten naast Kort, en Ridley en ik zaten achter hen.

Mevrouw Kort was in hare zitkamer.

Kort had voor een heerlijke lunch gezorgd en wij deden haar alle eer aan. Doch Fisher wilde niets gebruiken en rookte alleen maar een sigarette.

„Wat wilt gij drinken, Cato?" zeide Kort.

„Een whisky met soda," antwoordde ik, „Ik kan nu nog geen champagne drinken."

„Zeer goed, houd uw glas dan maar op," zeide hij, bukkende om een flesch soda-water uit zijn valies te nemen. Hij sneed het ijzerdraad door, waarop de kurk er uitvloog en de inhoud naar alle kanten spoot.

„Houd op, mijnheer Kort," riep de jockey, zijn zakdoek uithalende en zijn gezicht afvegende, „ik behoef geen stortbad te hebben."

Het soda-water was hoofdzakelijk in zijne oogen, in zijn gezicht en op zijne kleederen gekomen. Wij lachten allen toen Kort met een uitroep van woede de flesch wegwierp en een andere nam. Op dat oogenblik luidde de bel voor het zadelen van de paarden en sprong Fisher van den bok.

„Veel geluk op uw rit," riep Ridley hem nog achterna; „en gij weet het, 6000 gl., als gij wint."

De jockey keerde zich nog eens om en wuifde met zijn hand.

„Het zal nu spoedig beslist zijn," zeide Ridley verbleekende.

Vijf minuten later kwamen de vijftien renpaarden in de renbaan — 't was een grootsch gezicht — Fisher op den Dolphin, die zich zoo fier bewoog, alsof hij reeds de overwinning had behaald. Eindelijk viel de vlag en stonden wij op om de paarden goed te kunnen volgen.

Plotseling hoorde ik Ridley een kreet uiten. Hij greep sidderend mijn arm.

„Goede hemel! Kijk! hij is er van doorgegaan — hij is gek — ik ben geruïneerd!" riep hij wanhopig uit.

't Was werkelijk waar. Men hoorde een verward geluid van duizenden stemmen, want de Dolphin had de renbaan verlaten en vloog woest heen en weer. Hij werd spoedig tegengehouden, en Fisher steeg af toen eenige mannen hem te hulp kwamen. Wat deden zij? Een hunner had het paard gegrepen en een ander leidde den jockey.

Ridley, in zijn groote ontsteltenis, bleef

in het rijtuigje zitten, terwijl Kort en ik haastig op den jockey toeliepen. Wij wisten nog niet eens welk paard den prijs gewonnen had. Binnen een paar minuten waren wij in het vertrek, waar Fisher zich bevond; wij vernamen spoedig, wat er was voorgevallen. Onmiddellijk na het afrijden, was de jockey overvallen door eene zonderlinge aandoening van zijne oogen, en kon hij zijn paard niet meer in bedwang houden.

„Wat zou dat zijn?" zeide ik, terwijl Kort het hoofd van Fisher oprichtte en in zijn oogen keek. Zij zagen er vreemd uit, de pupillen waren geducht uitgezet en weerkaatsten het licht niet.

„Een gedeeltelijke uitstorting van de hersenen," zeide Kort. „Hij moet maar stil blijven liggen, dan zal het wel weer terecht komen."

„Eene uitstorting van de hersenen!" riep ik uit, „onmogelijk, er is geen verlamming."

Het was zonder eenigen twijfel het vreemdsoortigste geval, dat ik nog ooit had bijgewoond, en ik kon er maar geen verklaring voor vinden; maar nadat wij den jockey aan de zorg zijner vrienden hadden toevertrouwd en wij teruggekeerd waren naar Ridley, schoot mij plotseling een zonderlinge gedachte door het hoofd. Even voor de wedren, was Fisher geheel overgoten met soda-water, waarvan een groot gedeelte in zijne oogen en zijn gezicht was gekomen. Kort had het soda-water met de overige provisie meegenomen naar de wedrennen. Zou die flesch eene afzonderlijke bereiding ondergaan hebben? Zou het... bevatten? Ik durfde de gedachte, die bij mij opkwam, zelfs niet fluisterend uit te spreken, maar haastig op ons rijtuig toeloopende, zocht ik naar de flesch. Die was natuurlijk verdwenen. Ik kon dus niets zeggen en niets bewijzen. Maar wat beteekende dat alles toch? In wat voor doolhof van misdaden

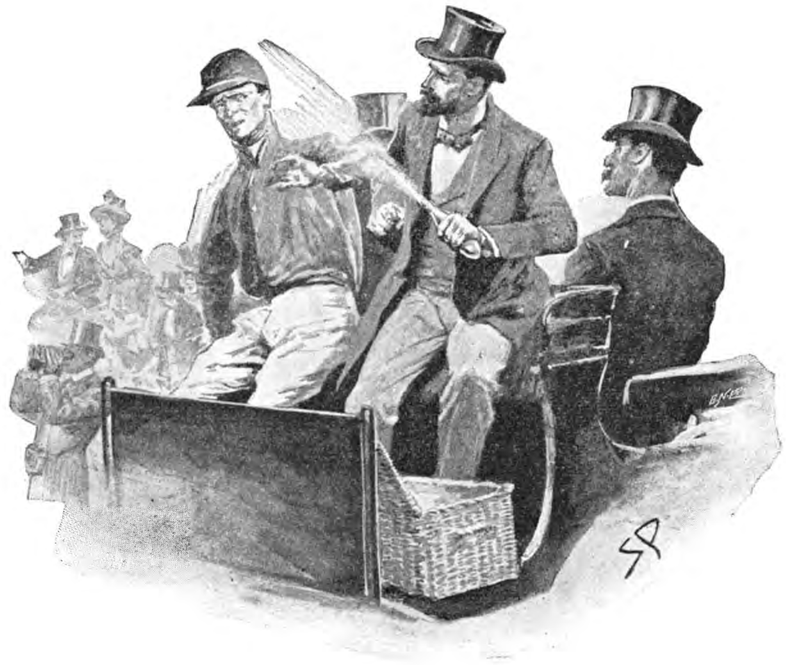

„Houd op, mijnheer Kort," riep de jockey.

waren wij toch verdwaald geraakt?

Met een paar woorden deelde ik de geheele zaak mee aan Ridley. Hij scheen ternauwernood te luisteren. Wij besloten kort daarna naar huis terug te keeren.

„'t Was een treurige dag. Ridley sprak geen enkel woord, en mijn argwaan werd elk oogenblik grooter, maar ik had geen enkele draad, die mij den weg kon wijzen en ik kon geen enkel bewijs tegen Kort vinden.

Den volgenden morgen was Ridley wat

kalmer geworden. Ik kwam hem om elf uur in de gang tegen, toen hij met zijn camera uit ging om eenige gezichten uit den omtrek te photographeeren. Ik zeide hem, dat het mij veel genoegen deed, dat hij zoo kalm en beredeneerd was, en ik ging daarna naar mijn eigen kamer, waar ik weldra verdiept was in mijne correspondentie, enz. Ik was nog niet lang bezig, toen Kort tikte en binnen kwam.

„Hebt gij Ridley van morgen al gezien?" vroeg hij.

„Ja," hernam ik, „ik zag hem een poos geleden uitgaan met zijn camera onder den arm."

„Hoe was hij en hoe zag hij er uit?"

„Hij was nog al opgewekt; maar waarom vraagt gij daarnaar?"

„Omdat hij van morgen zoo zonderling sprak en zoo gedrukt was."

„Hoe zoo?"

„Ik heb u vroeger ook reeds gezegd, wat ik van hem dacht. De déveine, die hij gisteren heeft gehad, heeft hem geducht geschokt, en men kan nooit weten, waar hij toe zal komen. Ik heb getracht hem wat op te vroolijken en ik heb hem den raad gegeven, er maar eens op uit te gaan met zijn photographie-toestel. Maar... ik zie daar, dat gij bezig zijt met de rekeningen; daarover wilde ik juist met u spreken. Hoe laat is het nu?" Hij keek naar de pendule. „Vijf minuten voor twaalf — zullen wij er dan maar dadelijk een begin mee maken?"

„Zeer goed," hernam ik.

Wij waren ongeveer een half uur te zamen bezig geweest, toen Mulder haastig binnen kwam.

„Er is iets vreeselijks gebeurd," riep hij uit. „Ridley heeft zich met een revolver een kogel door het hoofd gejaagd — zijn lijk is zoo juist achter in den tuin gevonden. Het kan op zijn hoogst een half uur geleden gebeurd zijn. Ik sprong ontsteld op.

„Wat?" riep ik uit. „Is hij dood?"

„Ja, hij werd door een van de tuinlieden gevonden."

„Arme kerel," zeide Kort, „die ellendige wedrennen. Had ik hem maar niet alleen laten gaan! Ik was er al bang voor. 't Is vreeselijk!"

„Ik heb om de politie gezonden," zeide Mulder; „wilt gij dus ook maar met mij meegaan, want de inspecteur zal zeker ons allen willen spreken."

Wij verlieten het vertrek en volgden Mulder naar den tuin. Ja, daar lag de ongelukkige man onder de heesters in het plantsoen, ongeveer een vierde mijl van onze woning verwijderd. Zijn camera lag naast hem, en een revolver lag vlak bij zijn rechterhand. Terwijl ik naar het lijk keek, overmeesterde mij een onbeschrijfelijk gevoel van afschuw. Er zou natuurlijk een gerechtelijk onderzoek plaats hebben, en dan zou ik getuigenis moeten afleggen. Ik zou dan de waarheid — de volle waarheid moeten zeggen; dan moest ik dus ook melding maken van het gesprek, dat ik toevallig had opgevangen tusschen Kort en dien dooden man, daar vóór mij.

Terwijl die gedachten mij door het hoofd gingen, deed ik een stap vooruit.

„Raak hem niet aan," riep Kort. „Gij moet hem zoo laten liggen, totdat de politie er is. Aha, daar is de inspecteur reeds," liet hij er kalm op volgen, in het minst niet op den toon van iemand die iets te vreezen had.

De inspecteur van politie onderzocht den toestand zorgvuldig en vlug, deed eenige vragen, en liet daarna het lijk op de draagbaar leggen en naar de lijkenkamer overbrengen.

Den volgenden dag had het gerechtelijk onderzoek plaats; de zaal was stampvol. Mulder en ik kregen een plaats dicht bij den rechter-commissaris, en op 't oogenblik, dat de rechter binnenkwam, verscheen Kort, die zich naast ons neerzette. Ondanks al zijn voorgewende onverschilligheid, zag ik toch duidelijk, dat Kort niet op zijn gemak was.

De eerste getuige, die werd opgeroepen, was de tuinman, die den dooden man om 12.20 had gevonden; dan een mijnheer Henri Sharples, een intieme vriend van Ridley, die uit Londen was overgekomen.

Hij kon geen andere reden vinden voor dezen zelfmoord, dan het feit, dat Ridley in den laatsten tijd groote verliezen had geleden.

Daarna werd dokter Kort opgeroepen, die onmiddellijk plaats nam op de getuigenbank en den eed aflegde.

„Ik geloof, mijnheer Kort,” zeide de rechter-commissaris, „dat u eenigszins bekend is met de geduchte speculaties, waarin de overledene gewikkeld was?”

„Ja,” hernam Kort, „het was een groote weddenschap, een aaneenschakeling van weddenschappen. Hij verloor eergisteren te Kempton Park op den Dolphin eene weddenschap, die hem 600.000 gl. had moeten opbrengen.”

„Ik hoor, dat het paard verloor ten gevolge van een ongeluk, dat den jockey overkwam,” vervolgde de rechter-commissaris, „maar daar hebben wij niets mee te maken. Heeft de overledene u misschien iets gezegd, mijnheer Kort, waaruit u kon opmaken, dat hij zich het leven wilde benemen, indien hij de weddenschap verloor?”

„Hij heeft mij verteld, dat hij in een wanhopigen toestand verkeerde, en dat hij, indien hij verloor, geheel geruïneerd zou zijn. Uit zijn houding heb ik wel eens opgemaakt, dat iets dergelijks niet tot de onmogelijkheden behoorde, en dat heb ik ook aan dokter Cato meegedeeld.”

„Hoe lang hebt gij den overledene gekend?” Ik zag duidelijk, dat Kort bij die vraag niet bijzonder op zijn gemak was; doch hij antwoordde hoogst bedaard:

„Ik ontmoette den heer Ridley vijf jaar geleden in Weenen; na dien tijd had ik hem niet weergezien, voordat hij in onze inrichting kwam.”

„En u denkt, dat hij zich die wonden aan zijn voorhoofd zelf heeft toegebracht?”

„Zeker,” hernam Kort.

Daarmee eindigde het verhoor van Kort, en nu werd ik geroepen. In de eerste antwoorden op de mij gedane vragen bevestigde ik de verklaring van Kort aangaande de zware verliezen, en dan voegde ik er bij, dat Ridley zich naar alle waarschijnlijkheid die wond zelf had toegebracht.

„Waarom zegt u, naar alle waarschijnlijkheid, dokter Cato? Wilt u daarmee zeggen, dat zulk een wond ook door een ander kon worden toegebracht?”

„Onmogelijk is het zeker niet,” hernam ik.

„Hebt u redenen om te veronderstellen, dat de overledene een vijand had?”

„Niet, voor zoover ik weet.”

„Weet u iemand, voor wien zijn dood een voordeel zou kunnen zijn?”

Bij die vraag aarzelde ik — wat moest ik daarop antwoorden? De rechter-commissaris herhaalde doodbedaard zijne vraag.

„Uit enkele dingen, die hij mij meedeelde, en ook uit enkele gezegden, die ik toevallig hoorde, vermoed ik wel iets dergelijks,” antwoordde ik langzaam. Daarop voegde ik er bij, „vraagt u mij dat onder eede?”

„Zeker; u moet mij alles vertellen, wat u weet.”

Ik keek naar Kort, en zag, dat zijn blik strak op mij gevestigd was. Ik herhaalde bedaard, de woorden, die ik hem met Ridley had hooren wisselen. Mijne verklaring verwekte een groote sensatie onder de menigte — daarop volgde een doodelijke stilte in de zaal! Een oogenblik later vroeg de rechter-commissaris mij:

„Hoe laat hebt u bericht ontvangen van den dood van den heer Ridley?”

„Om half een, toen dokter Mulder in mijne kamer kwam en het ons vertelde.”

„U zegt ‚ons'?”

„Ja, want dr. Kort was toen bij mij.”

„Hoe lang was hij bij u geweest?”

„Hij kwam tien minuten voor twaalf in mijne kamer.”

„Hoe komt het, dat gij u dien tijd zoo nauwkeurig herinnert?”

„Ik herinner mij, dat ik eerst op de pendule keek en daarna op mijn horloge.”

„En had dr. Kort het vertrek niet verlaten, voordat dr. Mulder binnenkwam?”

„Neen.”

„Hoe laat had men den overledene nog in leven gezien?”

„Ik heb omstreeks elf uur nog met Ridley gesproken."

De rechter-commissaris teekende mijne antwoorden nauwkeurig op, en zeide daarna, van zijn stoel opstaande: —

„Heeren, ik verdaag dit onderzoek tot morgenochtend tien uur."

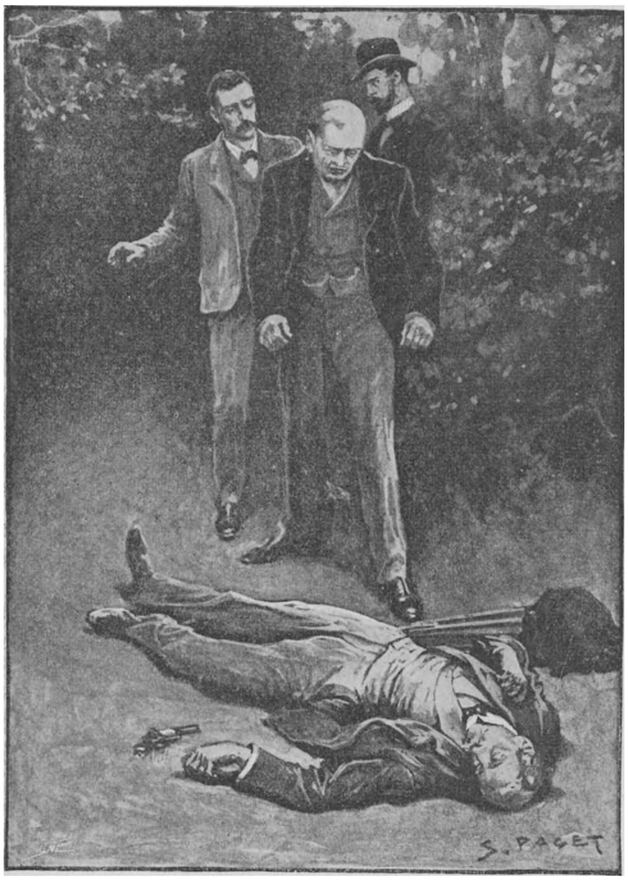

Daar lag de ongelukkige man.

Kort stond onmiddellijk op en zeide: —

„Mijnheer, mag ik u een enkele vraag doen?"

„Welzeker."

„Ik geloof, dat de politie de camera van den heer Ridley in beslag heeft genomen — mag ik vragen of de photographieën ontwikkeld zijn, en als dat het geval is, mag ik ze dan een oogenblik zien?"

„De plaat is ontwikkeld, en ik geloof, dat er een afdruk van genomen is," hernam de rechter, „er is niets tegen, dat u er op het politie-bureau naar gaat zien."

Ik begreep niet waarom Kort die vraag deed, en een oogenblik later zag ik hem met den inspecteur van politie den weg inslaan naar het politie-bureau.

Mulder en ik gingen weer naar huis; en nauwelijks een kwartier later kwam Kort met den inspecteur. Hij verzocht Mulder en mij zoo vriendelijk mogelijk hem en den inspecteur te vergezellen, omdat hij onze meening wilde inwinnen omtrent een belangrijk punt.

Wij gingen gezamenlijk in den tuin en begaven ons naar de plek, waar Ridley's lijk was gevonden. Hier liet de inspecteur een afdruk zien van de laatste photographie, die Ridley gemaakt had; Kort bekeek haar zeer nauwkeurig en liep toen een oogenblik heen en weer als om enkele heesters in een bepaalde lijn te brengen.

„Dit is de juiste plek, waar de photographie naar genomen is. Zijt gij dat niet met mij eens?" voegde hij er bij, zich tot mij wendende.

Ik onderzocht de photographie nauwkeurig, en zeide, dat ik dat met hem eens was.

„Hoe laat is het nu precies?" vroeg hij daarop.

„Vijf minuten over twaalf," hernam ik.

„Dan moeten wij hier nog een paar minuten wachten. Ziet gij daar ginds dat kleine raam in het koepeltje hier tegenover?"

„Ja," hernam ik.

„Wilt gij hier een oogenblik heel stil blijven staan en daar met aandacht naar kijken?"

„Waarom?"

„Dat zult gij dadelijk zien," hernam hij.

Ik deed wat men van mij verlangde, zonder te begrijpen wat Kort daarmee kon bedoelen.

Na eenige oogenblikken zeide Kort: —

„Ziet gij eenige verandering in het raam?"

„Neen," hernam ik, „maar ik kan er nu bijna niet naar zien, omdat het de zon in mijne oogen terugkaatst..."

„Dat is het juist. En dat was zoo straks immers niet het geval?"

„Neen."

„Kijk dan nu nog eens naar dien afdruk," vervolgde hij. „Die heldere witte plek op de photographie, die geheel overeenkomt met die glasruit hier tegenover u, is toch zeer duidelijk, niet waar?"

„Zeker," hernam ik. „Het geeft iets eigenaardigs aan de photographie."

„Welnu, toen Ridley die photographie nam, werd de zon precies zoo door het raam weerkaatst, als gij het nu ziet.

't Is dus zoo duidelijk mogelijk, dat de photographie niet kan genomen zijn, voordat de zon op dat raam scheen. Het schoot mij plotseling in de gedachte, dat wij door de photographie misschien ten naastebij zouden kunnen vaststellen op welken tijd Ridley een einde aan zijn leven heeft gemaakt, daar het natuurlijk moet geschied zijn, nadat hij de photographie had opgenomen. Gij kunt nu zelf zien, dat zij na twaalven is genomen, want de schaduw valt eenigszins naar het Noord-Oosten en daaruit blijkt duidelijk, dat zij genomen werd nadat de zon op haar meridiaan of middaghoogte was gekomen. Het lijk werd gevonden om 12.20: Ridley moet zich dus hebben doodgeschoten tusschen 12.10 en 12.20. Is dat niet duidelijk, mijnheer de inspecteur?"

„Zoo duidelijk mogelijk," hernam de inspecteur, „'t is een schrander bedacht en zeer overtuigend bewijs."

Nu werd ik geroepen.

Ik keek een oogenblik in de grootste verbazing naar Kort, want ik begreep onmiddellijk, dat wanneer hij om 11.50 in mijn kamer was en bij mij bleef, totdat wij te zamen met Mulder naar het lijk gingen zien, hij den moord onmogelijk kon begaan hebben.

De zeldzame vindingrijkheid, die juiste redeneering overbluften mij zoozeer, dat ik het eerste oogenblik niet in staat was een enkel woord te zeggen.

„Mijnheer Kort," zeide ik, „de verklaring, die ik heden morgen heb afgelegd, was in het belang van de justitie. Ik kon en mocht niet anders spreken. En hoewel ik eerlijk moet zeggen, dat er in mijn oog nog veel raadselachtigs is in deze zaak, zie ik toch duidelijk, dat uwe onschuld zonneklaar bewezen is."

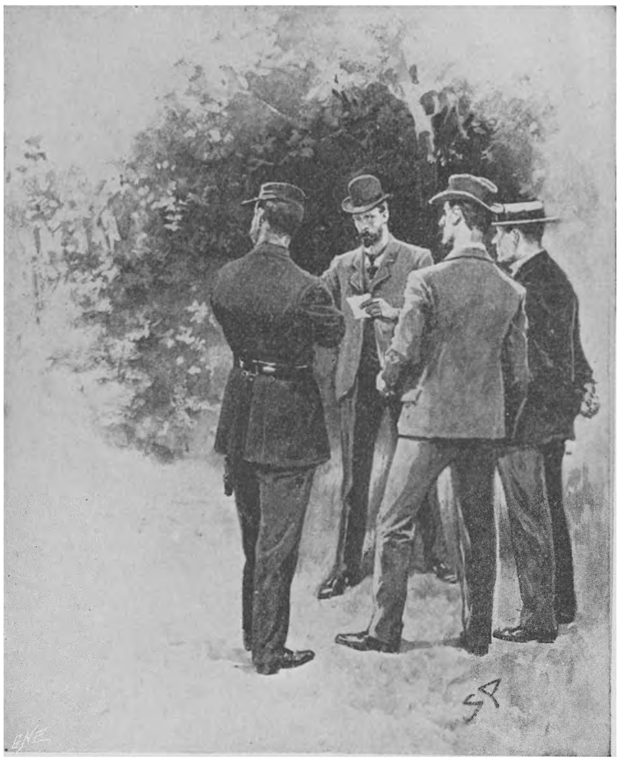

„Is dat niet duidelijk, mijnheer de inspecteur?"

„U hebt zeer goed gehandeld, dokter Cato," antwoordde hij op eenigszins beschermenden toon, „en u kon natuurlijk niet weten, dat Ridley geheel en al verkeerd was ingelicht omtrent een en ander, dat vele jaren geleden was voorgevallen. Ik zal u later wel eens vertellen, welke onwaardige vermoedens hij omtrent mij koesterde — maar nu ik bemerkte welk een noodlottigen invloed uwe woorden op mijn lot konden uitoefenen, kwam ik op de gedachte om de zaak op deze wijze te behandelen. De uitkomst heeft mijne stoutste verwachtingen overtroffen. Maar laten wij er nu niet meer over denken."

De uitspraak van den rechter-commissaris was den volgenden dag, zooals wij allen verwachtten, „zelfmoord gepleegd in een vlaag van waanzin."

Dienzelfden dag zeide ik tot Mulder: — „Mijn mond is voor het oogenblik tot zwijgen gebracht en den armen Ridley is voor eeuwig het zwijgen opgelegd."

„En blijft gij toch nog argwaan koesteren?" vroeg Mulder mij uitvorschend aanziende.

„Ik blijf argwaan koesteren," hernam ik met nadruk. Ik kon op dat oogenblik zeker niet vermoeden, welke buitengewone gebeurtenissen er op handen waren — gebeurtenissen, waardoor onze inrichting met een geheelen ondergang werd bedreigd. Want waartoe kan een mensch al niet komen, die wanhopig is en tevens — de duivel in menschengedaante!

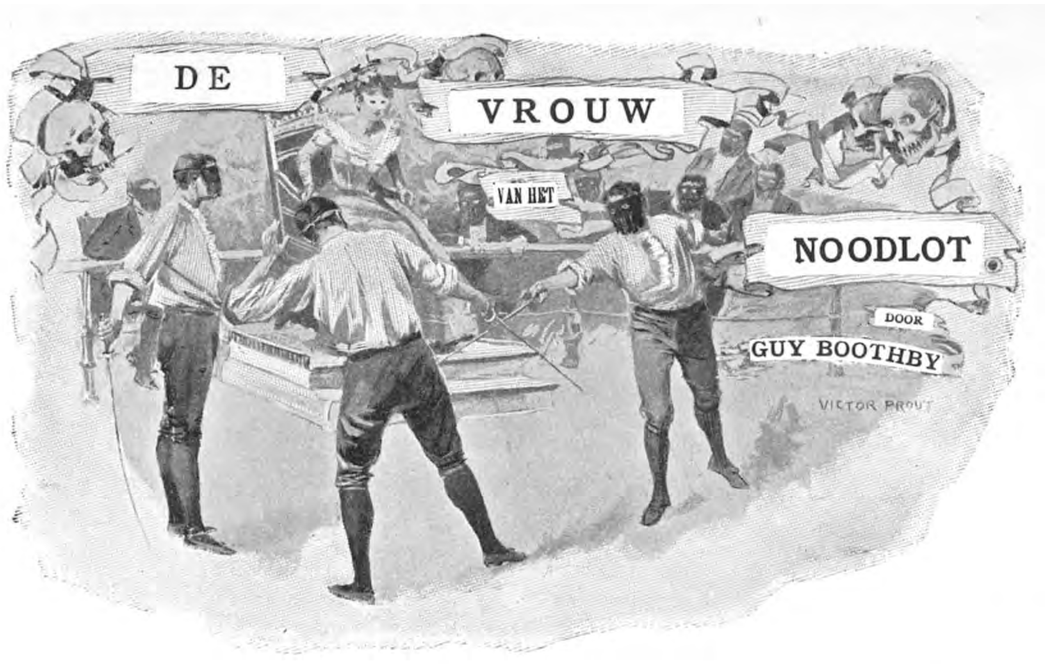

Middlesborough uitte een kreet van verbazing. Hij kon bijna niet gelooven, dat hij goed had gehoord. Was dat een poets, die men hem wilde spelen? Of was zijn eerste veronderstelling, dat de vreemdeling een goed glas wijn had gebruikt, de ware? En toch zag de man er zoo kalm mogelijk uit.

„Mijnheer," zeide Middlesborough een oogenblik later, „ik kan toch inderdaad niet gelooven, dat u hier midden in den nacht is gekomen om mij het voorstel te doen, dat ik in het huwelijk zou treden met eene vrouw van wie ik hoegenaamd niets weet. Dat kan toch zeker niet uwe bedoeling zijn?"

„Dat is toch werkelijk mijne bedoeling," hernam de vreemdeling, en bij die woorden stond hij op. Daarna herhaalde hij langzaam, „ik ben hier gekomen om u het voorstel te doen met mijne dochter in het huwelijk te treden."

„In dat geval kan ik u niets anders antwoorden," hernam Middlesborough, „dan dat u om het op zijn zachtst uit te drukken, òf dronken, òf krankzinnig moet zijn. Zoo iets stuitends heb ik mijn leven lang nog niet gehoord."

„Dan zult u toch moeten erkennen, dat u door mijn nachtelijk bezoek iets hebt vernomen, dat u op een geheel nieuwen gedachtengang brengt. Maar op die wijze verspillen wij onzen tijd, en u is vermoeid. Laten wij elkander goed begrijpen. Zooals ik u zooeven zeide, sta ik op den rand des grafs. Misschien leef ik nog eenige dagen, misschien nog maar enkele uren. Sterven *moet* ik, of ik wil of niet. Maar mijne dochter moet ik eerst onder bescherming stellen van een flinken, degelijken man. Wees overtuigd, dat ik dat voorstel niet ondoordacht doe. Ik heb de aanspraken nagegaan van de helft der aanzienlijke families uit Europa, waarvan verscheidene met de mijne verwant zijn."

„U bewijst mij ongetwijfeld een groote eer, maar ik vrees, dat u mijn karakter niet kent; anders zoudt gij u zeker niet met zulk een voorstel tot mij gewend hebben. Ik denk dat u wat zwaar gedineerd hebt, en dat de wijn daarbij eenigszins rijkelijk heeft gevloeid."

„Tot mijn spijt moet ik u zeggen, dat al wat ik u hebt gezegd, helaas, maar al te waar is," hernam hij — „hóé waar, daar kunt gij u geen idée van maken. Maar zouden wij het niet eens kunnen worden met elkaar, zonder nog verder te redetwisten? Misschien zoudt gij eenigszins handelbaarder zijn, als gij mijne dochter maar eens ontmoet hadt. Hoe zoudt gij er over denken als gij eens alle vooroordeelen over het hoofd zaagt, en met mij mee naar buiten gingt? Om vijf uur vertrekt er een trein. Al kwam er dan ook niets uit voort, dan zou het op zijn hoogst nog het begin zijn van een avontuur."

Voor een man, die voortdurend klaagde over de eentonigheid van het aardsche leven was dit dan toch in elk geval een heerlijke afleiding.

„Ik moet zeggen," zeide Middlesborough op een spottenden toon, „dat gij inderdaad een heel bijzonder mensch zijt. Gij kiest een nachtelijk uur om mij een bezoek te brengen; en nadat gij mij hebt bewogen u binnen te laten, stelt gij mij dood bedaard voor een huwelijk aan te gaan met een vrouw die ik niet ken. En nu stelt gij mij bovendien nog voor, om in plaats van te gaan slapen, met u mee naar buiten te gaan op den ongewonen tijd van vijf uur in den vroegen morgen."

Bij die woorden vestigde hij onwillekeurig zijn blik op het miniatuurportret, dat hij nog steeds in zijn hand hield. Hij kwam langzamerhand tot het besluit, dat het toch in elk geval niet onaardig zou zijn, eens te zien waarop dit avontuur uit zou loopen.

„En waarheen wenscht gij mij mee te nemen?" vroeg hij. „Dat moet ik weten, voordat ik er toe besluit."

„Naar Todthorpe-aan-zee, een dorpje op de kust van Essex," hernam de vreemdeling. „'t Is een klein, rustig plaatsje, maar juist wat ik wensch. Niemand kent mij, en geen enkele bewoner, die zich daar heeft gevestigd, denkt er ooit aan om van woonplaats te veranderen. Daarom kan er in de buitenwereld niet over gesproken worden. Om vijf uur vertrekt er een trein van London Bridge, en als wij dien halen, zal ik het genoegen hebben u reeds om acht uur aan mijne dochter voor te stellen. U kunt bij ons ontbijten en tegen de lunch weer terug zijn in Londen, wanneer u dat wenscht. Wilt u nu met mij mee gaan, ja of neen?"

Middlesborough keek nog eens weer naar het kleine portretje, alsof dat hem tot een besluit moest brengen.

„Die oogen hebben het mij gedaan," zeide hij bij zich zelf. „Ik wil zien, waarop dit avontuur uit zal loopen, al was het maar alleen om die liefelijke oogen."

Zich daarna tot den vreemdeling wendende, zeide hij: „Hoe dwaas het ook mag zijn, zoo wil ik toch aan uw verzoek voldoen, dat wil zeggen, om u te vergezellen naar het dorpje, dat u zooeven hebt genoemd. Maar wilt u wel onthouden, dat ik mij tot niets anders verbind?"

„Dat zal ik onthouden," hernam de vreemdeling ernstig. „Mag ik u nu vaarwel zeggen, totdat wij elkander zoo straks op het perron weer aantreffen?"

„Dus tot vijf uur," zeide Middlesborough; daarna verliet de vreemdeling hem, onder duizend verontschuldigingen, dat hij hem op zulk een ongewoon uur lastig was gevallen.

Nadat hij hem had uitgelaten en de deur achter hem had gesloten, keerde Middlesborough terug naar zijn bureau en belde om zijn bediende. Zoodra deze was verschenen, deelde hij hem mede, dat hij op reis wilde gaan met den ochtendtrein, die om vijf uur vertrok.

„Zeer goed, Mylord," hernam de bediende, die zonder eenige verwondering te doen blijken, het vertrek verliet om de noodige instructies te geven.

Middlesborough keek op zijn horloge. Het was nu bijna kwartier voor vieren.

„Aan slapen behoef ik niet meer te denken," zeide hij luid geeuwende. „Wanneer de menschen zulke plannen maken om ons afleiding te bezorgen, moesten zij toch werkelijk wat meer eerbied hebben voor het geschikte oogenblik. Ik hoop, dat ik in den

trein wat zal kunnen slapen, anders deug ik nergens toe, als ik in Todthorpe-aan-zee aankom." Daarna liet hij er nog op volgen, bij wijze van overdenking. „'k Zou wel eens willen weten, waarop dit avontuur uit zal loopen."

ZESDE HOOFDSTUK.

De wijzers van de klok stonden op vijf minuten vóór vijven, toen Middlesborough bij het station uit zijn rijtuig sprong. Hij nam een kaartje en vroeg aan een slaperigen portier, waar hij het perron kon vinden, vanwaar de trein naar Todthorpe-aan-zee vertrok. Nadat de man het hem had uitgelegd, ging hij er op uit om het op te sporen. Op dien tijd was er bijna niemand in het station, en toen Middlesborough op het bedoelde perron aankwam, zag hij er slechts één persoon. Hij begreep onmiddellijk, dat het de vreemdeling moest zijn, die hem een paar uur geleden een bezoek had gebracht.

„Ik mag wel duizend excuses maken, dat ik u op zulk een vroegtijdig uur uit uw huis heb gehaald," zeide de vreemdeling, toen zij elkander groetten; „maar de dringende noodzakelijkheid moet mijne verontschuldiging zijn."

Middlesborough merkte op, dat hij van kleeding veranderd was sedert hij hem het laatst had gezien, en dat hij nu een lange blauwe nieuwerwetsche overjas droeg. Daaruit maakte hij op, dat hij in de stad een woning of gehuurde kamers moest hebben. Nog een ander feit was hem ook opgevallen, dit namelijk, dat hij hem zijn naam nog niet had genoemd. Dat deelde hij hem mee.

„Dat heb ik met opzet nagelaten," hernam de vreemdeling. „Het zou zeker niet in mijn belang zijn geweest, wanneer ik vooraf mijn naam had genoemd, en u daarna hadt besloten niet aan mijn verzoek te voldoen. Doch nu moet ik hem u meedeelen. Ik heet De Tarvenac, en ik meen, dat die naam een goeden klank heeft in de geschiedenis van Frankrijk. Zooals ik u reeds gezegd heb, is mijne dochter Cécile de laatste van ons geslacht."

„Dus heet het origineel van dat mooie portretje Cécile," zeide Middlesborough bij zich zelf.

't Was een mooie naam en onwillekeurig herhaalde hij hem telkens.

Terwijl zij nog stonden te praten, kwam de trein het station binnen stoomen, en nadat zij den conducteur hadden verzocht een coupé eerste klasse voor hen te openen, traden zij binnen en namen plaats. Het eerste uur spraken zij over verschillende onderwerpen, maar toen de trein langzaam door de moerassige streken van Essex spoorde, kon Middlesborough niet nalaten te glimlachen om de ongerijmde positie, waarin hij zich bevond. Had iemand den vorigen dag het denkbeeld geopperd, dat hij een vreemdeling zou vergezellen naar een dorpje aan zee, ten einde met het oog op een huwelijk kennis te maken met een meisje, waarvan hij nog nooit had gehoord, dan zou hij er hartelijk om gelachen hebben. Doch nu hij eenmaal in dat geval verkeerde, was het zijn voornemen zooveel mogelijk van dit avontuur te profiteeren, en eenmaal dat besluit genomen hebbende, zette hij er zich toe om rustig in zijn hoekje te gaan slapen en kalm den verderen gang van zaken af te wachten.

Tot zijn groote teleurstelling was de reis langer en vervelender dan hij zich had voorgesteld. Een uur, nadat zij Londen hadden verlaten, moesten zij uitstappen.

't Was een koude morgen en het uitzicht was alles behalve uitlokkend. Men zag bijna niets dan het grijsgroene water van de Noordzee, een rij zandheuvels, en eenige armzalige boomen, en daarachter een dorp, bestaande uit ongeveer vijftig kleine huizen, die zich als vogelnestjes verschuilen voor de scherpe winden; en bovendien is er nog één enkele lange, witte weg, welke zich uitstrekt vanaf den ondersten rand van den Noordelijken horizon tot ver in het Zuiden. Een halve dagreis verder ligt Harwich met zijn groote visschersvloot, en zijn geregelden stoombootdienst tusschen Engeland en het vaste land.

„In dit kleine plaatsje zoudt gij zeker aller-

minst wenschen te wonen, niet waar, Lord Middlesborough?" zeide De Tarvenac, nadat zij waren uitgestapt en zij den weg naar het dorp hadden ingeslagen.

Middlesborough lachte en schudde zijn hoofd.

„Dat geloof ik ook niet," hernam hij, „ik ben een man van de wereld en wereldschgezind. Maar — men kan nooit weten, hoe een mensch kan veranderen. 't Is misschien nog volstrekt niet zoo onmogelijk, dat ik hier met genoegen zou wonen, als de ware drijfveer er maar was. Er zijn tijden geweest, dat ik dweepte met de stilte in de Afrikaansche wouden. Bovendien hangen geluk en tevredenheid in de wereld toch ook hoofdzakelijk af van de naaste omgeving. In de prairieën eet ik met het meeste genoegen een goede hoeveelheid verduurzaamd vleesch; in Parijs daarentegen trek ik zelfs mijn neus op voor caviaar."

„Ik kan haast niet gelooven, dat het werkelijk uwe meening is, dat het geluk afhankelijk is van de omgeving," zeide De Tarvenac, half tot zichzelf sprekende. „Op dat punt ben ik het ten minste niet met u eens. Volgens mijne meening hangt het geluk veel meer af van het verleden. Wat wij in onze jeugd zaaien, zullen wij op lateren leeftijd oogsten, en onze zonden worden meestal diegenen toegerekend, die zeker wel het minst verdienen, dat ze daarvoor worden gestraft. Doch ik hoop, dat u het mij niet euvel duidt, dat ik op die wijze tot u spreek. Ik bied u waarlijk geen vroolijken welkomstgroet aan in mijn huis."

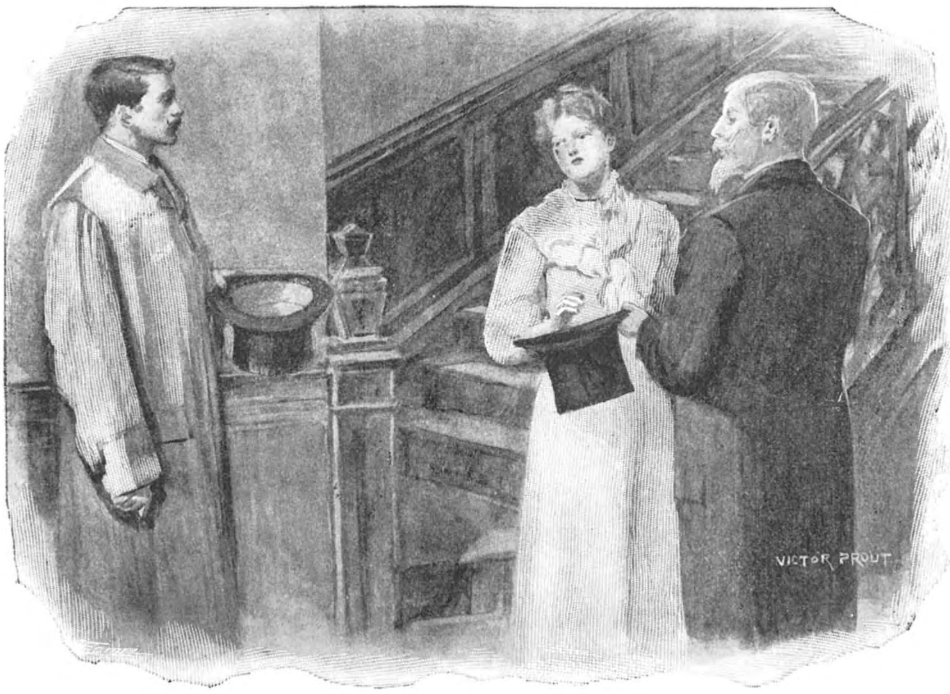

Daarna viel haar blik op Middlesborough en uitte zij een kreet van verbazing.

Zij gingen het dorp door en wandelden daarna nog een eindweegs voort. Dan op eens stonden zij voor een ijzeren poort, waar men aan de eene zijde de ruïnes zag van een groot gebouw. Op de stoep zat een kleine jongen, die op een kind moest passen, dat bijna even groot was als hij zelf. Middlesborough en De Tarvenac gingen de poort door en vervolgden hun weg door een lange laan, totdat zij door het

geboomte een schilderachtig gebouw voor zich zagen.

„'t Is gelukkig, dat mijne dochter van een rustig leven houdt, niet waar?" zeide De Tarvenac, toen zij het huis bijna genaderd waren. Maar ik ben toch wel eens bevreesd, dat het haar op den duur zal vervelen."

„Dat dunkt mij ook," zeide Middlesborough met volle overtuiging. Bij die woorden dacht hij onwillekeurig aan hun eerste ontmoeting in Monte Carlo. Hij herinnerde zich, dat hij toen bij zichzelf de opmerking had gemaakt, dat het bleeke, lieve gezicht al zeer weinig paste bij de roulette-tafels en de spelers, die er om heen zaten. De Tarvenac's woning binnentredende stond die avond hem nog zoo helder voor den geest.

„Mag ik u hartelijk welkom heeten?" zeide De Tarvenac, toen zij te zamen op den drempel van de voordeur stonden. Middlesborough betuigde hem zijn dank.

Evenals in de meeste groote gebouwen uit den tijd van Elisabeth, was ook in dit huis een groote vestibule met mooie eikenhouten paneelen. Vandaar kwam men langs een sierlijke wenteltrap op de eerste verdieping, vanwaar door een geschilderd raam op het portaal, een rijke gloed van kleuren naar beneden viel. Middlesborough bewonderde het effect, dat men op die wijze te voorschijn had geroepen, toen hij voetstappen hoorde op de gepolijste treden van de trap. Een oogenblik later zag hij eene elegante en slanke gestalte de trap afkomen. Het jonge meisje was geheel in 't wit gekleed en had een wit kanten fichu om haar hals geslagen. Zooals zij daar voor hem stond, omlijnd door den donkeren achtergrond van de trap, haar ééne hand rustende op de oude eikenhouten balustrade en de punt van haar éénen voet van onder haar witte japon te voor-

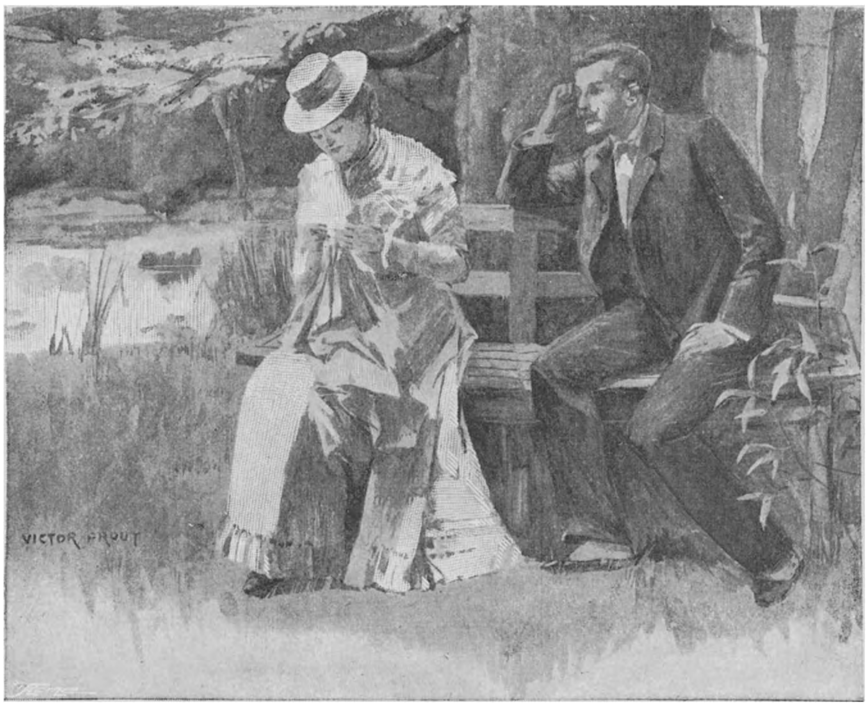

Toch moet ik eerlijk bekennen, dat het mij nu juist niet onaangenaam zou zijn om naar Frankrijk terug te keeren.

schijn komende, meende Middlesborough, dat hij nooit liefelijker beeld had gezien. Carolus Durand had misschien een goede schilderij van haar kunnen maken; niemand anders zou haar recht doen wedervaren. Haar vader kwam haar onder aan de trap te gemoet en nam hare handen in de zijne.

„Wat is u spoedig teruggekomen," zeide zij, haar vader een kus gevende. „Ik verwachtte u niet vóór heden avond." Daarna viel haar blik op Middlesborough en uitte zij een kreet van verbazing. Haar vader merkte het op en zeide: „Hebt gij elkander misschien reeds eerder ontmoet?"

„Wij hebben elkander te Monte Carlo gezien," hernam Middlesborough. „Uwe dochter had haar handschoen laten vallen, en ik had het geluk hem op te rapen en aan haar terug te geven. Het doet mij genoegen, freule, dat ge u mijner nog herinnert."

„Ik herinner me u nog zeer goed, mijnheer," hernam zij zonder een zweem van verlegenheid.

Nadat de jonge lieden aan elkander waren voorgesteld, begaven zij zich naar een vertrek, aan de overzijde van de vestibule. Het was een sierlijk vertrek, hoog en luchtig, en de muren waren evenals bij de vestibule, van den vloer tot aan het plafond met paneelen bedekt. Het ameublement van het gebouw was ongeschonden van het eene geslacht op het andere overgegaan. Maar hier en daar was een licht Fransch tintje aangebracht, dat Middlesborough dadelijk opmerkte. Tegenover de deur waren drie breede vensterbanken met kussens bedekt, en door de glasruiten scheen de morgenzon vroolijk naar binnen, op den gewreven vloer vallende en den ouderwetschen haard als met goud versierende.

Buiten, op den achtergrond van de laan en de velden, gaf het zware geboomte iets rustigs aan het geheele landschap. Over het geheel lag iets antieks, waarmee de slanke, bevallige gestalte van het jonge meisje alleraardigst harmonieerde.

„Wij zijn van morgen om vijf uur al uit Londen vertrokken," zeide De Tarvenac. „Wij hebben dus geduchten honger. Zoudt gij uwe dienstboden kunnen bewegen eenige haast te maken met het ontbijt?"

„Ik zal er dadelijk werk van maken," hernam het jonge meisje.

Zij verzocht Middlesborough haar te excuseeren en verliet het vertrek, de beide heeren alleen latende. Nadat zij vertrokken was, stond Middlesborough op en liep de kamer door om den prachtig bewerkten schoorsteenmantel van nabij te bekijken. Hij beschouwde zich zelf als een kenner van oud eikenhout, maar het was hem nu niet zoozeer te doen om den schoorsteenmantel te bekijken als wel om zijn gelaat een oogenblik voor De Tarvenac te verbergen. De Tarvenac, die alles had opgemerkt, zeide niets. Hij wilde den schijn niet aannemen alsof hij zijne dochter aan Middlesborough wilde opdringen. Dat zou zeker een verkeerde uitwerking hebben. Het was hem gelukt Middlesborough mee te tronen uit Londen; het overige moest hij nu overlaten aan de liefelijke persoonlijkheid van Cécile. Hij stelde voor een wandeling te doen door den tuin, terwijl het ontbijt werd gereed gemaakt.

Toen zij op eenigen afstand van het huis waren gekomen, bleef Middlesborough plotseling staan en De Tarvenac aanziende, zeide hij:

„Ik moet u één enkele vraag doen. Weet freule De Tarvenac het doel van mijn komst alhier?"

„Zeker niet," antwoordde De Tarvenac. „Dat verzeker ik u op mijn woord van edelman; zij weet niets meer dan dat gij, zooals ik zoo vrij was u te noemen, een zoon zijt van een vriend van mij."

Het deed Middlesborough genoegen dat te hooren. Voordat hij haar had gezien, dacht hij dat zij misschien in overleg met haar vader had gehandeld. Het verheugde hem nu evenwel, dat het niet het geval was. Ongeveer een half uur bleven zij op en neer wandelen; in lang vervlogen tijden was het zeker een verrukkelijk landgoed geweest; doch nu was het jammerlijk achteruit gegaan. Het park was geheel ver-

waarloosd en de eigenlijke bloementuin was niet veel meer dan een wildernis. In de stallen, waar vroeger misschien wel twaalf paarden hadden gestaan, vlogen de ratten op voor de voeten van de indringers, terwijl de boomgaard en de moestuin zoo dicht begroeid waren, dat men niet meer kon zien, waar vroeger de paden waren geweest.

„Mij dunkt, dat er niets treurigers is," zeide De Tarvenac, tegen het tuinhek leunende en de tuinen overziende, „dan een oud huis van dit soort.... Dáár zijn de overblijfselen van de stallen. Bij deze poort hebben Willy, de stalknecht, en Molly, de kamenier, elkander twee honderd jaar geleden het hof gemaakt. In gindschen tuin heeft Mylady gewandeld en haar droomen gedroomd over die lange rij van afstammelingen, die hier na jaren en eeuwen nog zouden wonen.... En wij zien hier nu, waarop al die verwachtingen zijn uitgeloopen. Mylady en Mylord, en Molly met haar echtgenoot, met verscheidene geslachten van afstammelingen, liggen op het gindsche kerkhof, waar men zelfs de graven hunner kleinkinderen niet weer terug kan vinden, en nog altijd staat daar het oude huis, zijn blik gevestigd op de koude, grijze zee, zooals het waarschijnlijk nog na lange jaren zal doen, wanneer wij reeds lang verdwenen en vergeten zullen zijn!"

Middlesborough keek De Tarvenac in de grootste verbazing aan. Zulk een uiting van gevoel had hij zeker niet van hem verwacht. Hij wilde er juist een enkel woord van zeggen, toen een witte japon achter een bed met heesters zijn aandacht trok.

„Dat zal Cécile zijn om ons te waarschuwen, dat het ontbijt gereed is," zeide De Tarvenac. „Laten wij dus maar naar binnen gaan."

Zij gingen de tuindeur door, staken de laan over en begaven zich naar huis. Cécile kwam hen tegemoet, en haar arm door dien van haar vader stekende, geleidde zij hen naar de eetzaal.

't Is zeer waarschijnlijk, dat wanneer men Middlesborough later had gevraagd, wat hij dien morgen gebruikt had, hij het zich niet meer had kunnen herinneren. Misschien zou hij nog geweten hebben, dat er een omelette was geweest, zoo luchtig, dat niemand anders dan Cécile die had kunnen bereiden, en dat hij een kop koffie had gebruikt, die zij zelf had ingeschonken en die hem bijgevolg als nectar had gesmaakt. Meer had hij zeker niet kunnen vertellen, om de eenvoudige reden, dat hij te veel vervuld was van het meisje tegenover hem, om aan iets anders te kunnen denken.

Na het ontbijt gingen zij weer naar den tuin, en nu ging Cécile met hen mee. Aan het einde van de laan was een oude vijver, met waterlelies begroeid; dicht bij den oever stond een eenvoudige koepel, waar de Graaf De Tarvenac op warme dagen dikwijls zat te schrijven, en die daarom een weinig hersteld was. Zij gingen onder de schaduw van de lindeboomen zitten en spraken over Parijs, de kust van de Middellandsche zee en duizend andere plaatsen, die zij alle drie hadden bezocht. De zonnestralen drongen tusschen de bladeren door en tooverden een rijken gloed op het wit en goud van de lelies in den vijver, op welker groene bladeren de watervliegen zich wiegden als wezens uit een tooverwereld. Cécile had haar handwerk meegenomen en Middlesborough kon niet nalaten om telkens en telkens weer naar haar te kijken, terwijl haar vlugge vingeren sierlijke figuren op het borduurraam tooverden. Het kwam hem zelf haast ongeloofelijk voor, dat De Tarvenac dienzelfden morgen om drie uur bij hem was gekomen en dat hij eerst twee uren geleden kennis had gemaakt met Cécile.

Het scheen hem toe, dat hij haar reeds jaren had gekend.

Geruimen tijd later excuseerde De Tarvenac zich en ging in huis, de jongelieden samen achterlatende.

„Vindt u Todthorpe niet vreeselijk stil en eenzaam, freule?" vroeg Middlesborough na een oogenblik van stilte. „Ik geloof werkelijk, dat het de stilste plaats is, die ik op al mijn reizen heb gezien."

„'t Is hier wel bijzonder stil," hernam

Cécile, van haar werk opziende. „Doch wanneer mijn vader maar thuis is, hindert dat mij volstrekt niet; ik ben zijn secretaris en daardoor heb ik altijd genoeg te doen. Toch moet ik eerlijk bekennen, dat het mij nu juist niet bijzonder onaangenaam zou zijn, als wij weer terugkeerden naar Frankrijk."

„En wanneer denkt u dat dat zal gebeuren?" vroeg Middlesborough.

„Dat weet ik niet," hernam zij. „Daar

Ik zie, dat u niet luistert, Mylord."

heeft mijn vader nog niet over gesproken. Ik geloof, dat hij berichten verwacht, die elk oogenblik kunnen komen."

Daarna kwam het gesprek als van zelf op andere onderwerpen. Zij spraken over het tooneel, muziek, boeken, enz. Middlesborough kwam tot de ontdekking, dat zij met groote gemakkelijkheid Engelsch sprak en las. Daarna werd het gesprek wat intiemer.

„Lord Middlesborough," zeide zij, „ik hoop, dat u het niet onbescheiden van mij vindt, maar ik zou u zoo gaarne willen vragen, waarom u nooit een tweede boek hebt geschreven. Met uw eerste werk hebt u zooveel succes gehad, dat het u had moeten aansporen om in die richting voort te gaan."

„Ik geloof, freule, dat u nog niet bekend is met mijne groote gebreken," hernam Middlesborough, onder het spreken een wilgentakje afschillende. „Ik ben de gepersonifieerde wispelturigheid. Wanneer mijn eerste pogingen niet zooveel succes hadden gehad, zou ik er mij misschien nog eens weer aan gewaagd hebben. Maar toen mijn werk volgens mijne meening zoo overdreven werd geprezen, stond het mij tegen, en besloot ik er nooit weer iets aan te doen. In die weinige woorden is mijn geheele levensgeschiedenis vervat."

Zij keek hem ernstig aan.

„Ik geloof, dat gij u zelf en uwe gaven en talenten veel te laag schat," zeide zij. „Ik heb in dien korten tijd, dat ik u ken, opgemerkt, dat ge uzelf voortdurend verkleint."

„Dat is wel mogelijk," hernam hij. „Maar nu moet u ook niet juist andersom overdrijven. Want ik kan u de stellige verzekering geven, dat ik volstrekt niet bescheiden noch nederig ben. Om u de waarheid te zeggen, ben ik dikwijls een raadsel voor mij zelf. Een Turksch spreekwoord zegt zeer terecht: De mensch is een verzameling van tegenstrijdigheden welke vastgebonden zijn met een koord van verbeelding."

„Is dat niet een Perzisch spreekwoord?" vroeg zij, zonder den minsten schijn van geleerdheid aan te nemen.

„Dat is ook zoo," hernam hij. „U hebt

Hij bezocht een receptie van den Franschen Gezant.

groot gelijk. Hoe dom van mij zulk eene vergissing te maken."

Die opmerking deed hem werkelijk genoegen. Hij had reeds verscheidene malen bespeurd, dat zij wetenschappelijk was ontwikkeld, en nu kon hij er zoo gemakkelijk op zinspelen.

„Dat heb ik aan mijn vader te danken," zeide zij ernstig. „Hij is een groot geleerde, en heeft mijn studie van jongsaf geleid."

„Hoe gelukkig voor u zulk een vader te bezitten," vervolgde Middlesborough. „Slechts zeer weinigen hebben zulk een voorrecht."

Toen De Tarvenac zich weer bij hen voegde, keek Middlesborough hem met nieuwe belangstelling aan. Hoewel hij hem voor een ontwikkeld man had gehouden, was toch de gedachte nog niet bij hem opgekomen, dat hij zoozeer gewoekerd had met zijne talenten. Zij spraken nog een tijdlang met elkander, toen Middlesborough op zijn horloge keek en tot zijn groote verbazing zag, dat het bij twaalven was. Wanneer hij weer naar Londen terug wilde keeren, ging er over een uur een geschikte trein.

„Ik moet werkelijk vertrekken," moest hij tot zijn spijt antwoorden op de gulle uitnoodiging van De Tarvenac om wat langer te blijven. „Ik moet van middag iemand spreken, dien ik niet mag laten wachten. Ik hoop, freule, dat u mij wel zult willen toestaan, mijn bezoek eens te hervatten," zeide hij op bijzonder onderdanigen toon.

„Dat zal ons zeker zeer veel genoegen doen," antwoordde het jonge meisje.

„Als gij er niet tegen hebt, ga ik een eindweegs met u mee," zeide De Tarvenac. „Ik geloof, dat wij nu moeten gaan, als u er op gesteld zijt den trein van één uur te halen."

Middlesborough zeide Cecile goedendag, en een paar minuten later waren zij reeds onder weg. Eerst toen zij bij het perron waren aangekomen, kwam De Tarvenac terug op het doel van Middlesborough's bezoek.

„Ik zou nu gaarne van u vernemen, Lord Middlesborough, of gij, nadat ge Cécile hebt ontmoet, mijn voorstel zoudt willen aannemen of niet?"

„Ik weet haast niet wat ik u moet antwoorden," hernam de jonge man, met zijn stok figuren in de grind teekenende. „Alles is zoo plotseling gegaan — zoo onverwacht, dat ik onmogelijk nu reeds een vast besluit kan nemen. U moet mij meer tijd geven. Wanneer kan ik uwe dochter weer ontmoeten?"

„Wanneer gij maar wilt," hernam De Tarvenac. „Hoe eerder hoe beter. Zooals ik u reeds duidelijk heb gezegd, is er geen tijd te verliezen. Ik kan onmogelijk zeggen, wanneer ik Engeland moet verlaten. Maar ik veronderstel, dat het nog in deze week zal zijn."

„In dat geval kom ik morgen weer bij u, als u het goedvindt. Ik moet ronduit erkennen, dat ik mij bijzonder interesseer voor uwe dochter. Toen u mij hedenmorgen dat voorstel deedt, beschouwde ik de geheele zaak als een avontuur en besloot ik haar ook als zoodanig te behandelen. Doch nadat ik uwe dochter heb gezien en gesproken, beschouw ik deze zaak van een geheel andere zijde. Ik moet u zeggen, dat ik nooit iemand heb ontmoet, die ik zoo gaarne tot mijn vrouw zou willen hebben."

„'t Is mij hoogst aangenaam dat van u te mogen vernemen," hernam de Graaf De Tarvenac ernstig. „Kom dan toch vooral morgen. Misschien zult u mij dan spoedig een meer bepaald antwoord kunnen geven."

Eenige oogenblikken later nam Middlesborough plaats in de coupé, het sein werd gegeven, de trein kwam in beweging, en hij was weer op weg naar Londen. In de stad gekomen reed hij dadelijk naar zijne societeit, lunchte en begaf zich daarna naar het kantoor van zijne zaakwaarnemers. Twee uren achtereen moest hij al zijn aandacht wijden aan verschillende zaken, die genoemde heeren zeer belangrijk toeschenen, maar die Middlesborough vreeselijk vervelend vond. Van de plaats, waar hij zat, kon hij door de jaloezieën op een kleine plaats zien, die vuil was van de Londensche rook en mist. In zijn verbeelding zag hij daar een

tuin met een vijver, waarin waterlelies groeiden. Daarnaast was een koepel en daarvoor, onder de schaduw van de lindeboomen, zat een jong meisje, in 't wit gekleed, met een handwerkje in de hand.

Nadat hij het jonge meisje had verlaten, had hij bijna voortdurend aan haar gedacht, en was hij langzamerhand tot het besluit gekomen, dat het verlies van zijn nachtrust toch rijkelijk vergoed was door zijn bezoek aan het dorpje aan zee. Hij had zijn leven lang niet zulk een lief innemend gezicht gezien, noch zulk een aangename stem gehoord.

„De gewone rente van de drie boerderijen bedraagt dus dertien duizend gulden," zeide zijn zaakwaarnemer; „en de som die door genoemde maatschappij wordt geboden, zou — maar ik zie, dat u niet luistert, Mylord. U zou mij toch zooveel genoegen doen. —"

„Neem het mij niet kwalijk," zeide Middlesborough ongewoon vriendelijk. „Ik moet eerlijk bekennen, dat mijne gedachten waren afgedwaald. Uwe argumenten zijn natuurlijk zeer juist, en ik verzoek u deze zaak zoodanig te behandelen als ze u het best voorkomt. Ik weet, dat ik alles gerust aan u kan overlaten."

„Ik dank u zeer voor die hoogst vereerende woorden," hernam Benneth, „maar zooals u zelf moet inzien, is de verantwoordelijkheid zeer groot, en ik moet behalve aan u ook nog aan anderen denken. Het spreekt toch van zelf, dat u naar alle waarschijnlijkheid in het huwelijk zult treden. In dat geval zou het kunnen zijn, dat u een zoon geboren werd; en daar hij dan uw erfgenaam wordt, dienen wij toch ook om zijne belangen te denken. Vooral dáárom tracht ik u te doen inzien, hoe raadzaam het is, wanneer u het aanbod aanneemt."

Middlesborough keek verbaasd op. Uit dat oogpunt had hij de zaak nog in het geheel niet beschouwd. Dat was een nieuw denkbeeld, en dat kwam hem werkelijk nog niet zoo verwerpelijk voor. Tot nu toe was hij nooit in aanraking geweest met een vrouw, die hij tot zijne echtgenoote zou wenschen. Een statige dame, die altijd bezoeken wilde ontvangen of afleggen, zou allervreeselijkst zijn; de dochters van landedellieden, met lompe schoenen aan, die op het oog konden zeggen, hoe zwaar een varken woog, en die onbeschaafde uitdrukkingen gebruikten, stonden hem tegen, terwijl de letterkundige vrouw, de blauwkous of het gemaakte kind der Natuur! geheel buiten quaestie waren. Wat was Cécile dan geheel anders!

Hij dineerde dien avond bij den secretaris van de Duitsche Ambassade en begaf zich daarna naar eene receptie bij den Franschen gezant. Toen hij Todthorpe verliet, was het niet zijn voornemen er heen te gaan, doch hij was plotseling van meening veranderd. Hij wilde den gezant namelijk een vraag doen, welke hem thans zeer gewichtig toescheen. Het was evenwel vrij moeilijk daar een gelegenheid voor te vinden. De toevloed van bezoekers was zoo groot en de gezant was zoo aanhoudend in gesprek, dat Middlesborough eerst laat in den avond kans zag om hem aan te spreken.

„Ik zou u gaarne een vraag doen," zeide Middlesborough, nadat hij eenige beleefdheden met den gezant had gewisseld. Indien iemand in staat is mij daarop te antwoorden, is u dat zeker."

„Het zal mij een groote eer zijn u op uwe vragen te mogen antwoorden, al wilde u er ook honderd doen," hernam de beleefde vertegenwoordiger van La Belle France. „Wat zou u gaarne willen weten?"

„Ik zou gaarne van u vernemen of u misschien bekend is met een persoon, die De Tarvenac heet?" vroeg Middlesborough eenigszins gejaagd. „Mocht dat het geval zijn, doe mij dan het genoegen mij alles mee te deelen wat u van hem weet."

„Dat is gemakkelijk genoeg," hernam de gezant. „Ik heb De Tarvenac reeds langen tijd gekend. Hij is van een goede familie en hij bezat vroeger een groot fortuin. Maar ik geloof, dat hij het grootste ge-

deelte heeft verloren. Hij is een onverbeterlijk speler. Wanneer het waar is, wat ik onlangs gehoord heb, is hij nu bijna doodarm. En dat is des te treuriger, omdat ik hoor, dat hij een bijzonder mooie dochter heeft."

De gezant keek bij die woorden Middlesborough onderzoekend aan.

„Aha, mijn beste vriend," zeide hij tot zichzelf, „ik geloof, dat ik al begrijp, waarom je mij die vraag doet. 't Heeft er veel van, of de *blasé* Middlesborough toch eindelijk tot andere gedachten is gekomen. 'k Heb altijd wel gezegd, dat het zoo zou gaan." Daarop voegde hij er hardop bij: „Maar, hoe zijt gij in aanraking gekomen met De Tarvenac?"

„Ik heb hem van morgen voor het eerst ontmoet," hernam Middlesborough. „Ik vond hem een bijzonder aangenaam en onderhoudend mensch."

„Dat is hij ongetwijfeld," hernam de Gezant. „Men heeft een tijdlang gedacht, dat hij naam zou maken in de politieke wereld. Maar het is hem niet meegeloopen. Hem ontbrak de zoo noodige eigenschap — het geduld. Doch nu moet ik weer op mijn post terugkeeren. Mocht ik u in iets anders van dienst kunnen zijn, dan behoeft gij het me slechts te doen weten."

Geen reden hebbende om nog langer op de receptie te blijven, verliet Middlesborough weldra de woning van den gezant. Hij had nog verscheidene andere bezoeken kunnen afleggen, maar daar had hij niet den minsten lust toe. Toen zijn koetsier hem vroeg, waarheen hij hem moest brengen, antwoordde hij „Naar huis," en ging hij op zijn gemak in een hoek van zijn rijtuig zitten om alles nog eens kalm te overdenken. Het kwam hem voor, dat er in de laatste vier en twintig uur een geheele ommekeer met hem had plaats gehad. Het was voor het eerst in zijn leven, dat een vrouw zoozeer al zijne gedachten had ingenomen. Hij kon zeggen, wat hij wilde, het was en bleef toch een feit, dat hij eindelijk de eenige vrouw had leeren kennen die hij tot zijne echtgenoote zou wenschen. Te huis komende ging hij naar zijn bureau en stak een sigaar aan. Terwijl de geurige rook opsteeg in het vertrek, drongen verscheidene liefelijke gedachten zich op aan den jongen man. Eindelijk belde hij zijn bediende.

„Perkins," zeide hij, „ik vertrek morgen ochtend vroeg uit Londen. Wilt gij zorg dragen, dat alles om acht uur gereed is?"

„Naar Parijs, mijnheer?" vroeg de bediende.

„Neen, niet naar Parijs," hernam Middlesborough. „Ik ga naar een klein dorpje in Essex, Todthorpe-aan-zee geheeten. Ik geloof niet, dat het er bijzonder druk is; daar moet gij u evenwel maar zoo goed mogelijk naar voegen. Ik weet niet hoe lang wij weg zullen blijven, maar ge moet op zijn minst op een week rekenen."

De man maakte een buiging en verliet het vertrek. Wanneer hij zijn meester naar Spitzbergen had moeten vergezellen, zou hij even weinig gezegd hebben.

„'k Zou wel eens willen weten, wat hij nu weer bedacht heeft," zeide hij bij zichzelf, terwijl hij de trap opging. „Todthorpe-aan-zee, wie heeft nu ooit van zulk een plaats gehoord? Maar, ik zal er wel spoedig achter komen, wat dat moet beteekenen. Op den duur word ik toch alles gewaar."

Een man is niet licht een held in de oogen van zijn bedienden, maar hij is toch somtijds een groot raadsel voor hen.

Toen Middlesborough zich ter ruste begaf, dacht hij nog eens voor den honderdsten keer over alles na. Slechts één ding verontrustte hem. Gedachtig aan de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid, die de Fransche meisjes in dusdanige aangelegenheden tegenover hare ouders in acht nemen, had hij alle reden om te veronderstellen, dat wanneer hij gevolg gaf aan den wensch van De Tarvenac, Cécile zijn aanzoek niet zou afslaan; maar, wat zou Madame d'Espère zeggen, wanneer zij vernam, dat hij zich in het huwelijk begaf?

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Het was al vrij laat, toen Middlesborough uit den trein stapte en het perron betrad van het station van Todthorpe-aan-zee. Hij had onder weg ruimschoots gelegenheid gehad om nog eens goed na te denken over den stap, dien hij deed.

Als bewijs, dat zijn gezond verstand hem nog niet geheel en al had begeven, hield hij zich zelf voor, dat alleen de buitengewone schoonheid van Cécile en misschien ook het romantische, dat zijne kennismaking met haar omgaf, hem zoo wonderbaarlijk had geboeid. Als om zijn handelingen te vergoelijken, moest hij erkennen, dat hij nooit eerder een vrouw had ontmoet, die hij zoo lief had gevonden; maar daar tegenover stond nu weer het feit, dat hij er vroeger ook nooit over had gedacht om te trouwen. Die twee feiten tegenover elkander stellende, meende hij de dingen aan het toeval te moeten overlaten, en af te wachten, waar alles op uit zou loopen.

Een frissche zeewind woei hem in het gezicht, en de zandheuvels begonnen langzaam aan te verhuizen naar het perron voor het station. De eerwaardige stationchef tikte aan zijn pet en verdween in zijn heiligdom. De eenige portier stationneerde zich aan de uitgangsdeur om de kaartjes aan te nemen van de vijf reizigers, die met den trein waren aangekomen, terwijl Perkins bij het goederenbureau op de bagage stond te wachten en wanhopig naar de omgeving keek. Gedurende al de jaren, die hij zijn

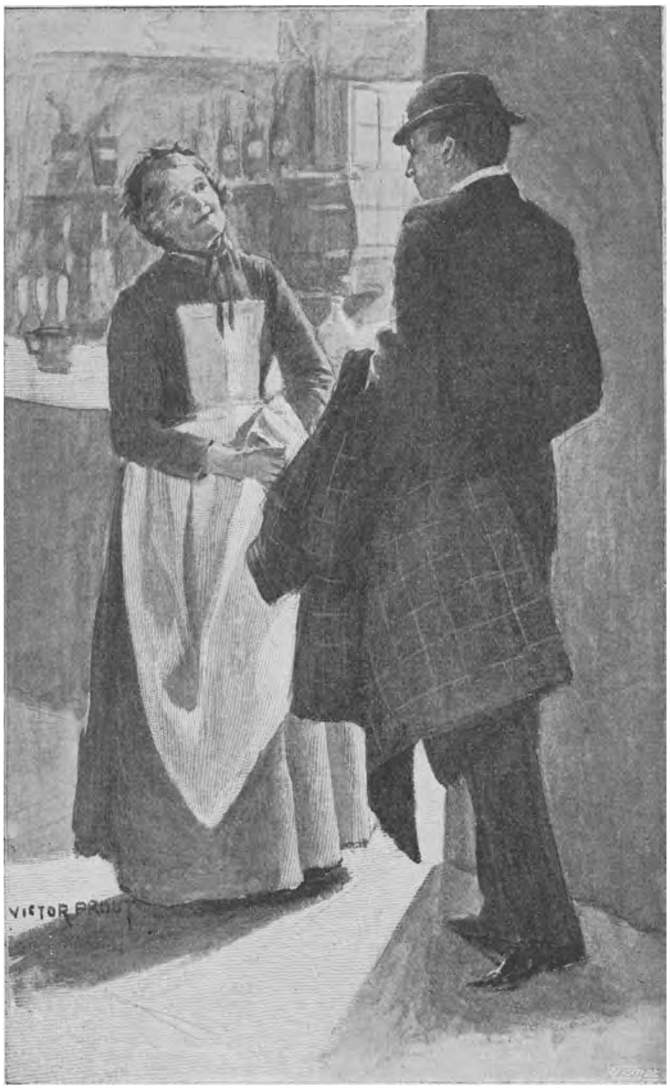

Uit haar antwoord kon Perkins duidelijk opmaken, dat zij hem voor den „mijnheer" aanzag.

meester had gediend, had hij vele vreemde plaatsen bezocht, maar hij kon er zich geen herinneren, die er zoo treurig en verlaten uitzag als Todthorpe-aan-zee. Hij naderde Middlesborough en vroeg hem naar welk adres de bagage moest worden verzonden.

„Toen ik hier gisteren was, heb ik aan den rechterkant van dien langen weg een klein hôtel gezien," hernam Middlesborough. „Daar moeten wij kamers zien te krijgen."

't Gezicht van zijn bediende werd nog langer dan te voren. Zij gingen dus niet naar een buiten, zooals hij had ondersteld. Het had er inderdaad veel van of zijn heer zelf niet wist, waarheen hij ging. Uit het gezichtspunt van Perkin waren dorpsherbergen onmogelijke plaatsen, en hij begon werkelijk te twijfelen aan het gezond verstand van zijn heer. Hij kende hem evenwel te goed om een opmerking te durven maken. Hij bracht dus de bagage tot aan de uitgangsdeur, waar hij zijn eigen kaartje afgaf en dat van zijn heer, en hij vroeg aan den portier, waar het beste logement van het dorp was. De man krabde eens op zijn hoofd, alsof hij de eenvoudige vraag, die men hem deed, niet recht begreep. Daarop scheen er eenig licht te komen in zijn bedompte hersenkas en antwoordde hij:

„Er is er geen, ten minste niet, dat ik weet, maar er is een herberg van den Zwarten Beer. Dat is het huis van de weduwe Brown en daar is het bier nog niet zoo slecht."

Perkins keek hem met groote minachting aan. 't Scheen hier werkelijk van kwaad tot erger te gaan. Hoe was het mogelijk, dat de groote Lord Middlesborough, een van de aanzienlijkste en rijkste mannen van Europa zich zoozeer kon verlagen om in een dorpsherberg te willen overnachten? 't Was onbegrijpelijk. Maar er moest iets gedaan worden; daarom zag hij uit naar een rijtuig, waarmee de bagage naar het dorp kon gebracht worden.

„Zijn hier geen rijtuigen?" vroeg hij den portier op een toon, alsof het diens schuld was, dat er geen waren.

De portier schudde zijn hoofd.

„Ik weet het niet, maar ik heb er hier nooit een gezien," zeide hij eindelijk. „Maar daar op het perron staat een kar; dien kunt gij wel nemen, als gij er maar aan denkt om hem terug te brengen."

Middlesborough moest zich omkeeren om niet te laten zien, hoezeer dit geval hem amuseerde. Hij kon zich in zijn stoutste verbeelding geen voorstelling maken van den deftigen Perkins, langs den stoffigen landweg een handkar voortduwende.

„'t Doet er niets toe," zeide hij eindelijk. „Laten wij daar maar geen drukte over maken. Als gij een paar valiezen draagt, zal ik de overige nemen. Als wij niet kunnen rijden, moeten wij maar loopen en ons zoo goed mogelijk naar de omstandigheden schikken. Ik geloof, dat het maar een half uur is."

„Zeer goed, Mylord," zeide Perkins onderdanig. „Als u er niets tegen hebt, mag ik natuurlijk ook geen bezwaar maken."

Zij namen dus de bagage op en gingen op weg.

't Was een warme dag, en hoewel de bagage volstrekt niet zwaar was, waren zij toch geducht warm en bestoven, toen zij bij 't begin van het dorp aankwamen.

„Als ik mij niet vergis, dan is dit de herberg „de Zwarte Beer", zeide Middlesborough naar een huis wijzende, dat een veertig à vijftig meter verder aan de rechterzijde van den straatweg lag.

Zij gingen er naar toe, en uit het uithangbord naast de deur, waarop de mededeeling stond, dat Martha Brown vergunning had om bier en sterken drank te verkoopen, en waarop bovendien een zonderling geschilderde beer was voorgesteld, maakten zij op, dat die veronderstelling juist was geweest.

Perkins liep de gang door voorbij de gelagkamer, terwijl Middlesborough zelf de gelagkamer binnen ging en plaats nam, op een der vele stoelen.

Een oogenblik later kwam er een flinke, knappe vrouw te voorschijn uit eene kamer aan het einde van de gang; Perkins maakte een stijve buiging, en vroeg of zij gedurende eenige dagen een heer en zijn bediende kon logeeren. Uit haar antwoord kon Perkins duidelijk opmaken, dat zij hem voor den „mijnheer" aanzag.

„Als gij u een weinig kunt schikken,

mijnheer," zeide zij. „Maar 't kamertje is heel klein; het komt bij ons ook zoo zelden voor, dat een heer, zooals u, hier komt logeeren. Nu en dan een koopman, mijnheer, of een agent van de Lloyd booten. Anders niet. Is uw bediende hier ook al mijnheer?"

Middlesborough hoorde Perkins verlegen kuchen.

„Mylord is in de woonkamer," zeide hij, en liet er toen op volgen. „'t Is hier een vreeselijk dorp, wij konden geen rijtuig en geen hulp krijgen om onze bagage hierheen te brengen. Bijgevolg moesten wij het zelf doen, en heeft Mylord ook een deel van de bagage gedragen. Zoo iets heb ik nu toch nog nooit beleefd."

Het feit, dat een echte, levende lord bij haar in huis zou logeeren, overweldigde de herbergierster geheel en al. Toen zij dat hoorde, vloog zij naar de keuken en beval aan een harer dienstboden zoo vlug mogelijk naar boven te gaan en de „mooie kamer" in gereedheid te brengen voor den Lord; „en rep je toch wat je maar kunt," hoorde men haar de dienstbode nog naroepen.

Nadat hij alles zoo goed mogelijk voor zijn heer had geregeld, keerde Perkins terug naar de gelagkamer.

„'t Is een bijzonder armoedig plaatsje, Mylord," zeide hij. „Ik durf er niet aan te denken, hoe hier de tafel zal zijn. Zal ik naar Londen telegrafeeren, dat men eenige gerechten moet zenden?"

„Dat is geheel onnoodig, mijn beste, zorgzame Perkins," hernam Middlesborough. „Ik kan het hier best een dag of wat volhouden. Ik wil liefst zoo spoedig mogelijk lunchen."

Toen, na een half uur ongeveer, een heerlijke roastbeef op de tafel verscheen, bemerkte Middlesborough, dat hij een geduchten eetlust had. Hij dronk er een glas heerlijke ale bij, en nadat hij een sigaar had aangestoken, voelde hij zich zoo opgewekt en tevreden, als in lang niet het geval was geweest.

Hij moest nu beslissen, wanneer hij zijn eerste bezoek wilde brengen aan Manor-House. Hij was benieuwd, wat freule De Tarvenac wel zou zeggen, als zij hem zag, en of het haar genoegen zou doen of niet. Zoodra hij zijn sigaar had opgerookt, zette hij zijn hoed op, en zijn stok in de hand nemende, ging hij den weg op. Hij kon hooren, hoe rechts van hem, aan gene zijde van de zandheuvels de golven op de kust braken, en de visschers hunne bevelen gaven om de booten op sleeptouw te nemen; buiten het dorp gekomen, zag hij slechts één jongen, die jacht scheen te maken op kraaien. Weldra hoorde hij lichte voetstappen naderen, en eenige oogenblikken later zag hij Cécile de Tarvenac voor zich staan. In 't eerst was zij zoo verbaasd hem daar te zien, dat zij aan niets anders dacht. Daarna evenwel toonde zij duidelijk, dat zij aangenaam verrast was.

„Hoe gaat het u, Lord Middlesborough?" zeide zij.

„Ik hoop, dat u het mij niet kwalijk neemt, dat ik hier zoo spoedig terugkom," hernam hij.

„Ik zou niet weten, waarom," antwoordde zij. „Wij hebben toch niet het monopolie van Todthorpe-aan-zee."

Hij keek haar van terzijde aan, toen zij dat zeide. Doch daar werd hij niet veel wijzer door.

„Het zal papa bijzonder veel genoegen doen, u te zien," voegde zij er bij. „Uw bezoek heeft hem gisteren zoo heel veel goed gedaan; hij was na uw vertrek veel vroolijker en tevredener dan hij in langen tijd was geweest."

Middlesborough meende wel te weten, waarom. Maar daar zeide hij natuurlijk niets van. Hij gaf haar alleen te kennen, dat het hem aangenaam was dat te vernemen en dat hij gaarne zooveel in zijn vermogen was, wilde trachten haar vader eenige afleiding te verschaffen.

„U is wel vriendelijk," zeide zij eenvoudig. „Ik hoop, dat u zult willen gelooven, dat ik u daarvoor ten hoogste dankbaar ben."

Daarna gingen zij te zamen het huis

binnen. De zeven volgende dagen waren een week van bijna onafgebroken genot voor Middlesborough. Hij klaagde nooit over zijn logies in de herberg, hoe armoedig dat ook was voor iemand, die altijd gewoon was geweest aan de weelde van de eerste hôtels. Hij bracht het grootste gedeelte van den dag door op Manor House en in het gezelschap van Cécile. Nu eens zaten zij samen bij den vijver met de waterlelies, dan weer wandelden zij uren ver langs het strand, en 's avonds, want het was een gedeelte van het programma, dat hij zijn avonden op Manor House moest doorbrengen, speelde en zong Cécile voor hem in de ouderwetsche zaal, waar twee honderd jaar geleden zeker ook reeds liefelijke jonkvrouwen voor hunne aanbidders hadden gezongen. Middlesborough had van zijn vroegste jeugd af nog nooit zoo'n eenvoudig leven geleid. De eenige, die het leven ondragelijk vond, was Perkins. Hij was geheel uit zijn element. Weliswaar uitte hij nooit zijn ontevredenheid, maar van den vroegen morgen tot den laten avond drukte zijn gelaat de grootste minachting uit.

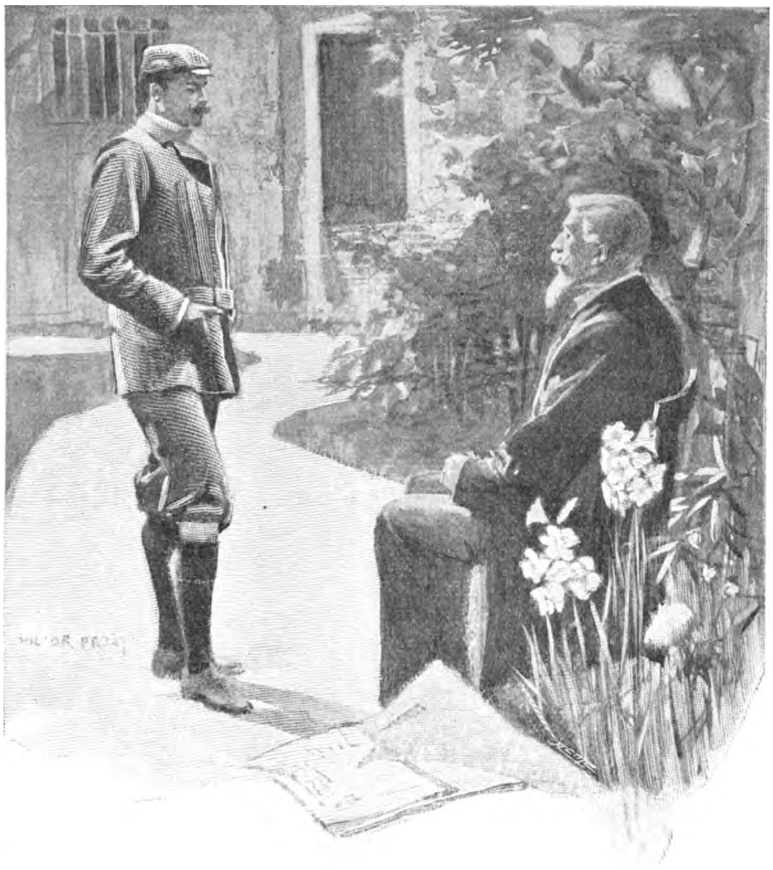

„Neen, neen," hernam Middlesborough haastig. „Indien ik haar ooit voor mij win, moet ik dat op mijn eigen manier doen."

„Als ik er maar iets goeds in zag, kon het mij nog niet zooveel schelen," zei hij dikwijls tot zichzelf. „Want hij kan toch niet ernstig denken over dat Fransche meisje, terwijl er zooveel aanzienlijke dames zijn in Europa, die maar al te gelukkig zouden zijn, als zij hem tot echtgenoot hadden." Dan schudde Perkins zijn hoofd en zeide hij tot zichzelf, dat de handelingen van zijn heer te raadselachtig waren dan dat hij ze kon oplossen.

(Wordt vervolgd).

Vervolg van Bladzijde 240.

DERDE HOOFDSTUK.

Een oude man die veel verdriet en ellende had gezien.

DE GESCHIEDENIS VAN SANTA CLAUS.

„Er woonde eens in de stad Neurenberg, in Duitschland een oude zwakke man, die veel verdriet en ellende had gezien. Elk kind in die oude, bekoorlijke stad hield bijzonder veel van dien ouden heer, omdat het hem nooit verveelde voortdurend allerlei soort van speelgoed te maken voor al de brave jongens en meisjes uit die plaats. In die dagen zag men nog in geen enkele stad speelgoedwinkels; en de oude mijnheer Claus maakte aanhoudend houten scheepjes en poppen van lappen en zaagmeel, en zijn naam was weldra door de geheele wereld bekend."

Hij was altijd bezig met het maken van speelgoed.

„De oudere bewoners van Neurenberg plachten te zeggen, dat die goedige oude heer niet wel bij 't hoofd was, want als hij niet bezig was in zijn werkplaats, begaf de heer Claus zich meestal naar een hoog gelegen streek in den omtrek van de stad, waar hij in verschillende vreemde tongvallen een gesprek ging houden met de vier Winden, waarvan de bewoners van Neurenberg niets konden verstaan.

„Doch de vriendelijke Zuidenwind verstond wel de zonderlinge woorden van den ouden man, en bracht ze over aan de kinderen, die in het koude, verre Noorden woonden; het was een heerlijk bericht, dat de wind hun kwam influisteren, want hij vertelde hun, dat er spoedig een tijd van vroolijkheid en geluk voor hen zou aanbreken. Maar ook de gure Noordenwinden hadden heel wat te vertellen aan de kinderen, die onder een zonniger en warmer hemelstreek woonden en in hun droomen zoo gelukkig glimlachten, als de nachtwind door de boomen joeg, en dikke regendroppelen tegen de ramen van hunne slaapkamers kletterden. En de kinderen in het Westen droomden ook van een verrukkelijken tijd, die voor hen in aantocht was, een tijd, waarin hen een overvloed van speelgoed en lekkernijen wachtte; die genotvolle tijding was hun gebracht door den ruwen Oostenwind, die het hun op geheimzinnigen toon had toegefluisterd. Zelfs de nadenkende kleine jongens en meisjes uit het verre Oosten begonnen ongeduldig en ontevreden te worden, toen

De kinderen uit het Westen hadden heerlijke droomen.

de koelte uit het Westen wegbleef; want de stemmen uit de Westelijke landen spraken van vroolijkheid en genot.

„Maar terwijl de vier Winden zich met grooten ijver van die zending kweten, beging een hunner een vreeselijke misdaad, die aan menig gezin in het Westen ziekte en verdriet bracht. Dat was de wreede en onnadenkende Oostenwind, die in een driftige bui een ijskouden ademtocht door de warme Westelijke landen zond, op een oogenblik, dat men daar het minst op verdacht was. En door die slechte daad waren op eens honderden vroolijke, aardige kinderstemmetjes voor altijd verstomd.... nu was er in dat zonnige Westen menige ledige wieg en menige onbezette tafelstoel!

Toen kwamen de vier Winden bijeen op een plechtige vergadering in den omtrek van Neurenberg om een middel te bedenken, waardoor de gedachtelooze wreedheid van een hunner eenigszins vergoed kon worden. En nadat alle leden van de vergadering tegelijk hadden gesproken en wel zoo krachtig, dat daardoor een dwarrelwind was ontstaan, die verscheidene boomen in de nabijheid ontwortelde en de dakpannen in de stad naar alle zijden verstrooide, verscheen de oude Claus in die vergadering om te vragen wat toch de reden was van al die buitengewone drukte.

„„Laten wij dezen braven man benoemen tot Koning van den Winter!"" stelde de Noordenwind met luider stemme voor, en zijn kameraden gaven zacht mompelend hunne goedkeuring te kennen, terwijl de spreker vervolgde, „ik stel dus voor, onzen eerwaardigen vriend, die zooveel heeft gedaan om de kinderen uit deze stad genoegen te verschaffen, te benoemen tot den beschermheilige van alle kinderen op de geheele wereld. Daarom moeten wij Santa Claus van nu af vrij stellen van alle kwalen en pijnen, welke wij hem zelf hebben opgelegd. Zijn magere, bleeke wangen moeten frisch en rood worden; zijn zwakke gestalte recht en sterk, en zijn door ouderdom reeds zoozeer verzwakte oogen moeten helder en vroolijk schitteren als in de dagen zijner jeugd.

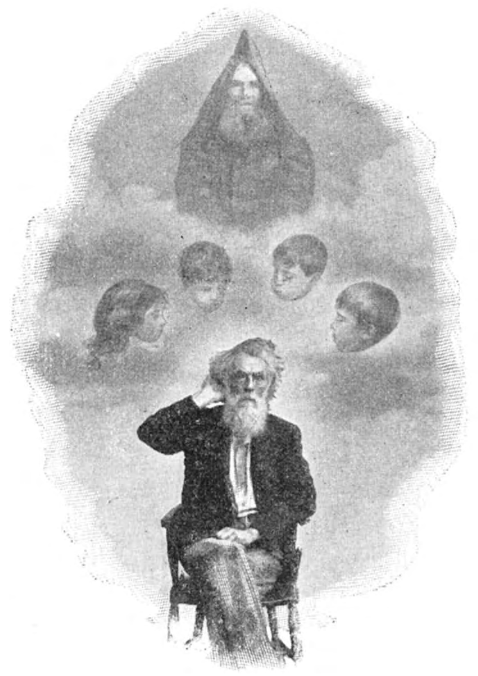

De vier winden bliezen op den ouden man.

„Nu bliezen de vier Winden zacht over de gebogen gestalte van den ouden man... een wonderbaarlijke gedaanteverwisseling was daarvan het onmiddellijk gevolg. Zijn wangen werden plotseling gevuld en prijkten met een gezonde kleur, zijn oogen werden helder en levendig, zijn gestalte recht en krachtig. Zelfs de armoedige kleeren van den ouden heer werden in één enkel oogenblik vervangen door een lange bruine pij, met een kap, die met een rand van bont was afgezet en waarop al dadelijk door den adem van den Noorden- en den Oostenwind een schitterende ijslaag verscheen.

„„En nu, Santa Claus,"" zoo vervolgde de Noordenwind, den Koning van den Winter aansprekende, „„zullen wij u te zamen brengen naar een huis in de bergen, waar gij een stad met speelgoed en een stad met kaboutertjes zult vinden, die allen gereed staan om u behulpzaam te zijn bij het groote werk, dat gij begonnen zijt. Dat

speelgoed bezit het vermogen voor u te werken en een groote hoeveelheid speelgoed te vervaardigen, dat gij dan elk jaar met St. Nicolaas en Kerstmis kunt uitdeelen onder alle goede kinderen, die er op de geheele wereld zijn. Op die wijze hopen wij eenige vergoeding te schenken voor het onheil, dat de Oostenwind onlangs heeft veroorzaakt.""

„„En nu, waarde vrienden,"" vervolgde de spreker zich tot zijn drie metgezellen wendende, „„moet gij nog een nauwkeurig beeld van Santa Claus, zooals hij nu voor u staat, overbrengen aan alle kinderen, in alle oorden van de wereld. Laat hen voortaan ieder jaar met verlangen en vol goeden moed uitzien naar den wintertijd, in 't vast vertrouwen, dat ze voor elk vriendelijk woord, dat ze hebben gesproken en voor elke goede daad, die ze hebben verricht, eene belooning zullen ontvangen van hun aller vriend.""

„En op die wijze, mijn beste Herman, ben ik van gedaante veranderd, en volgens den wil van de vier Winden hierheen gebracht om elk jaar bij 't begin van den winter vreugde en geluk aan de kinderen te brengen. Zooals de Noordenwind had gezegd, vond ik hier een groote stad met speelgoed, met scheepstimmerwerven, ijzerfabrieken en kleine magazijnen, die reeds gereed waren voor het groote werk om ijzeren schepen en spoorwegen, huizen en rijtuigen te maken, ten einde daarmee alle goede kinderen op de groote wereld gelukkig te maken. Ik vond ook een groote vliegmachine, die door de vier Winden opzettelijk voor mij bestemd was en waarmee ik met een snelheid van vier honderd mijlen in de minuut door het luchtruim vlieg; en elk jaar doe ik met die wonderbaarlijke machine in de maanden October en November een reis door de geheele wereld, overal mijn speelgoed achterlatende op al de daken, waar jongens of meisjes onder wonen, die in de voorgaande twaalf maanden één enkele goede daad hebben gedaan. De kaboutertjes, die in die huizen wonen, voltooien het werk voor mij door de cadeautjes tot den St. Nicolaas-avond of Kerstavond te bewaren en ze dan door hunne honderden kleine helpers op tafels te laten uitleggen of in de kousen naast de bedjes te laten stoppen."

„Ik dank u wel voor dat mooie verhaal, Santa Claus," zeide Herman Gordon, toen de oude man zijn vertelling ten einde had gebracht. „U hadt zeker wel meer dan honderd kaboutertjes noodig om dat groote hobbelpaard te dragen, dat u het vorige jaar op het dak van ons huis hadt neergezet! Maar ik ben nu moe en slaperig, en ik zou wel graag naar bed willen gaan."

Nauwelijks had Herman dat gezegd of een kleine kabouter kwam haastig met een langen stok de eetzaal binnenloopen en stak de gekleurde kaarsen aan, die op den schoorsteenmantel stonden. Toen nam Santa den vermoeiden kleinen reiziger in zijn sterke armen en bracht hem naar een kleine slaapkamer op de eerste verdieping.

„Vlak tegenover je is een klein raam, Herman," zeide Santa Claus, terwijl hij den kleinen jongen neerlegde in het aardigste bedje, dat men maar bedenken kon, „en daarin zul je verscheidene mooie, telkens afwisselende schilderijen zien, die door de stralen van de Maan verlicht worden. Op die schilderijen zijn de droomen voorgesteld van mijne beste vriendjes, die op deze wijze beloond worden voor de goede daden, welke zij gedurende den dag hebben gedaan."

„Is dat alles wat zij er voor krijgen?" vroeg Herman, die nu veel te moe was om veel notitie te nemen van de prachtige wintertafereelen, welke achtereenvolgens voor zijne slaperige oogjes verschenen.

„Neen, zeker niet; zij krijgen binnen een paar maanden nog heel wat meer dan een paar prettige droomen," hernam Santa Claus. „Die droomen en schilderijen worden hoofdzakelijk aan mijn kleine vriendjes en vriendinnetjes gezonden om ze verder aan te moedigen tot goede daden, en om te voorkomen dat er verkeerde en akelige gedachten bij hen opkomen. Maar je hebt slaap, mijn beste jongen," vervolgde hij vriendelijk, „ga nu dus maar gauw en lekker slapen. En

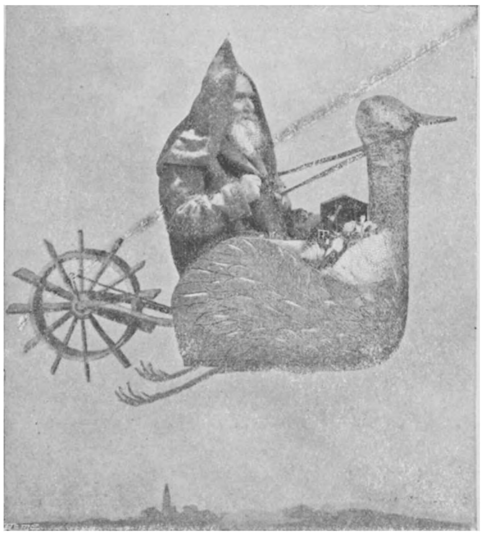

De vliegmachine van Santa Claus.

morgen zullen wij, zooals ik je beloofd heb, samen naar de stad met het speelgoed gaan."

Vierde Hoofdstuk.

OP REIS NAAR DE STAD MET HET SPEELGOED.

De zon stond reeds hoog aan den hemel, toen Herman wakker werd; en de laatste droomschilderij was reeds een half uur te voren verdwenen, want men moet toch veronderstellen, dat alle brave jongens en meisjes vóór acht uur 's morgens zijn opgestaan. Maar Santa Claus had den kleinen Herman, die vermoeid was van de lange reis in den luchtballon, een paar uur langer in het droomenland laten blijven, dan onder gewone omstandigheden noodig zou zijn geweest.

Het huis van Santa Claus ligt veel hooger dan de „speelgoedstad", die zeer laag is gelegen in een prachtige vallei met hooge boomen begroeid, en aan de oevers van een breede, wilde rivier, die door de bewoners van Santa Clauberg „de Rivier van de Melodieën" wordt genoemd. Van uit het raam van zijn kamer, die hoog tusschen de bergen was gelegen, kon Herman heel in de verte de daken zien van een ontzaglijk groot aantal „poppenhuizen" evenals de rivier, die daar achter lag en die geheel bedekt scheen te zijn met allerlei soort van scheepjes.

„Daar vlak voor je ligt de „speelgoedstad," fluisterde hij bij zichzelf, terwijl hij als een flinke jongen zijn gezicht in de kom met ijskoud water waschte. „Ik zou wel eens willen weten, hoe wij daar heen zullen gaan!"

„Dat zul je na het ontbijt wel zien, kleine man," zeide Santa Claus, die juist op dat oogenblik het vertrek binnentrad. „Wij gaan niet met een spoortrein, noch met een rijtuig, of boot, of luchtballon, maar ik be-

Santa Claus legt op de daken het speelgoed, dat door de kaboutertjes bewaard wordt tot St. Nicolaas of Kerstmis.

loof je, dat wij toch binnen een half uur

Een kaboutertje liep haastig over den schoorsteenmantel.

met ons beidjes in die stad zullen zijn. Ik denk, dat je haast niet kunt eten van pleizier."

Zooals zijn gastheer wel had gedacht, verlangde Herman zoo geducht om naar Clauberg te gaan, dat hij zich den tijd niet gunde om zijn bord havermout leeg te eten.

Hij waschte zich als een flinke jongen.

Hij begon zoo haastig en zoo gretig met die dampende portie, welke er zoo smakelijk en uitlokkend uitzag, dat hij zijn tong verbrandde; en toen werd hij werkelijk boos en kwamen er tranen in zijn oogen. Dat speet Santa Claus, die nu met een bedroefd gezicht een groot boek voor den dag haalde; hij schreef een paar woorden op een groot blad, waarop naar ik geloof, aan de andere zijde iets stond van een mooien olifant.

Gelukkig kan Santa Claus nooit werkelijk boos worden. Dat komt misschien omdat hij de kleine kinderen zoo goed begrijpt en hij zooveel van hen houdt; maar het kan ook wel zijn, dat zulk een rond en vroolijk gezicht als hij heeft, niet in staat is om boos

Herman begon zijn havermout zoo gulzig te eten, dat hij zijn tong brandde.

te kijken. Zelfs de kleine Herman Gordon heeft genoeg verstand om te begrijpen, dat zijn eigen gezichtje veel te rond en te blozend is om boos te kunnen kijken; daardoor kwam het dan zeker, dat het leelijke booze buitje even plotseling verdween als

de verdrietige uitdrukking op het gezicht van zijn vriendelijken gastheer. Toen de havermout genuttigd was, keken Herman en Santa Claus elkander dan ook glimlachend aan en begonnen ze vroolijk en levendig te babbelen.

„U is de oolijkste kerel, dien ik nog ooit heb gezien, Santa Claus!" zeide Herman, geheel vergetende, dat zijn vaderlijke vriend een oude heer was. „Mama zegt altijd, dat ik best overweg kan met jongens, die een weinig ouder zijn dan ik zelf."

„*Een weinig* ouder dan gij zelf, Herman!" herhaalde Santa Claus met een allergrappigst gezicht.

„U moet het mij niet kwalijk nemen, mijnheer Claus," zeide Herman. „Maar als ik u aankijk, vergeet ik geheel en al, dat u een oude heer is evenals grootpapa. Die is op zijn laatsten verjaardag vijf en tachtig jaar geworden en toen heb ik hem een mooien schildpadden tandestoker gegeven. Mijn broertje Piet zeide, dat grootpapa geen tanden meer had om hem te gebruiken; het was wel lomp van hem om dat te zeggen, maar het was toch waar. Doch ik had er niet aan gedacht, voordat ik er mijn kwartje reeds voor had uitgegeven. Hoe oud is *u*, Santa Claus?"

„Precies vier honderd vijf en twintig jaar," hernam Santa Claus. „Ik ben gisteren jarig geweest."

„Dan is u precies vier honderd en twintig jaren ouder dan ik," zeide Herman, die bijzonder goed uit het hoofd kon rekenen. „En hebt u ook verjaarscadeautjes gekregen?"

„Een paar prachtige sneeuwschoenen van mijne kaboutertjes en mijne poppen," zeide Santa Claus. „Vindt je 't niet aardig van hen, dat zij er aan gedacht hebben, Herman?"

„Ik houd er niet van op mijn verjaardag iets te krijgen, dat ik moet dragen," was het oprechte antwoord. „Op een keer, toen papa een nieuwen motor-wagen had uitgevonden, die zoo goed werkte, dat hij wegliep, voordat papa hem kon inhalen, en die om de geheele stad liep, en alles op zijn weg omverwierp en vernielde, kreeg ik voor mijn verjaardag niets dan een cape, en toen heb ik mijzelf in slaap geschreid, want ik had zoo graag een hobbelpaard en een vlieger willen hebben. Een verjaardag zonder speelgoed is afschuwelijk!"

Santa Claus wilde iets opteekenen in een groot boek.

„Ik denk, dat je over een uurtje mijn sneeuwschoenen niets geen afschuwelijk cadeau zult vinden," zeide Santa Claus, zijn met bont gevoerde kap opzettende. „Want wij zullen er een tochtje mee doen om naar de „speelgoedstad" te gaan!"

Terwijl Herman er over dacht, wat voor schoenen dat toch wel zouden zijn, kwam een span paarden rinkelend de eetzaal binnen, iets achter zich voorttrekkende, dat veel op een paar groote raketten van het tennis-spel geleek. Op elke raket stond een pop van caoutchouc, die de paarden zeer handig midden door de kamer stuurde tot vlak voor de voeten van Santa Claus. Hier werd den looden paardjes, die even als de gewone levende paarden steigerden en hinnikten, door hunne caoutchouc stalmeesters het harnas afgenomen.

„Kunnen ze praten?" vroeg Herman, op de poppen doelende, die hun werk vlug en handig verrichtten, alsof ze werkelijke stalmeesters waren.

„Neem er maar eens een op en knijp er eens in," fluisterde Santa Claus, onder het spreken een viervoetigen schoen aantrek-

kende. „Hij zal zeker wel iets zeggen, wanneer gij hem maar stijf genoeg knijpt."

Herman tilde den kleinen man van den grond op en drukte zijn vingers tegen elkaar, totdat het lompe lichaam van den staljongen zoo plat was als een pannekoek.

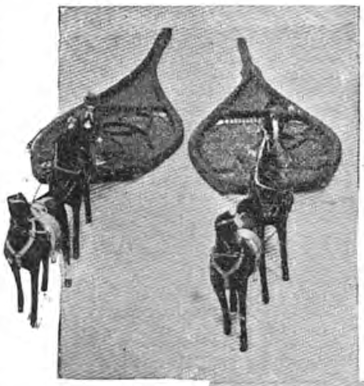

Een span speelgoedpaardjes kwam rinkelend het vertrek binnen.

„Wel, wat moet dat nu beteekenen, dat je mij zoo geducht knijpt, ondeugende jongen?" riep de pop, angstig gillende uit; en het grappigste van alles was nog, dat het gegil voortkwam uit een opening achter in zijn hoofd. „Als je denkt, dat je eerlijke lieden zoo maar kunt oppakken en knijpen, dan zal ik . . ."

Herman tilde den stalknecht van den grond op en kneep hem.

Bij die woorden zweeg de staljongen, omdat hij geheel buiten adem was en niets meer kon zeggen. Herman kneep hem opnieuw, maar nu wat zachter, en nu vervolgde het kleine kereltje:

„Ik zal je wel eens gauw laten zien, wie ik ben! Ik heb geen tijd om" (hij zwijgt en Herman knijpt weer) „hier mijn tijd te verpraten . . . Waarom lach je? Als ik net zoo'n gezicht had als jij, zou ik . . ."

„Zet hem nu op den grond, Herman," zeide Santa Claus den staljongen in de rede vallende. Tom is een goede ijverige jongen, maar als hij boos wordt, is zijn tong wel eens wat al te scherp."

Hoewel Herman graag had willen weten, wat die woedende staljongen zou gedaan hebben als hij net zoo'n gezicht had als hij, zette hij, aan het verzoek van Santa Claus gehoorzamende, de pop weer op den grond en lachte hardop, toen Tom en zijn metgezel, ieder op een prachtig paard stegen en vlug de deur uit galoppeerden, door de twee andere paarden gevolgd.

Toen hij de sneeuwschoenen had vastgemaakt, nam Santa Claus een langen stok in zijn hand, en door de openslaande ramen van de eetzaal naar buiten stappende, bleef hij een oogenblik op het terras staan, dat op het hoogste punt van den met sneeuw bedekten berg was gelegen.

„Spring op mijn rug, Herman," zeide Santa Claus, en daarop stuurde hij rechtop staande, met de armpjes van zijn kleinen vriend om zijn hals geslagen en den langen stok in zijn rechter hand, recht door naar Santa Clauberg.

Vijfde Hoofdstuk.

SANTA CLAUBERG.

Tom en zijn metgezel gingen ieder op een mooi paard zitten.

Wat was het een heerlijke reis! In 't begin zacht voortglijdende over de effen oppervlakte van de sneeuw, kon Herman telkens door uitroepen en vragen uiting geven aan zijn genot; en Santa Claus was onvermoeid in het antwoorden en uitleggen.

(Wordt vervolgd).

Het Rose-briefje.

BLIJSPEL IN ÉÉN BEDRIJF

DOOR

H. CREMER.

PERSONEN :

PAUL VAN HOUWELING.
BERTHA, zijn vrouw.
JAN, bediende.

Een kantoor. Schoorsteen aan den linkerkant. Rechts een guéridon met schrijfbenoodigdheden. Op den achtergrond, op een fauteuil, een kamerjapon, een Grieksch calotje en een bril. Op den guéridon een aangestoken lamp en een groote pijp.

EERSTE TOONEEL.

Paul, *komt binnen met* Jan.

Paul.

Dus oom is niet thuis?

Jan (*die naar de kachel gaat en het vuur oppookt*).

Neen mijnheer, hij is uitgegaan. Maar ik denk, dat hij wel gauw zal thuis komen, want hij heeft mij gezegd, de kachel aan te houden.

Paul.

Dan zal ik zoolang maar wachten.

Jan.

Zooals mijnheer wil; daar liggen boeken, kranten . . .

Paul (*neemt een courant en gaat zitten*).

Dankje! (*Jan vertrekt*). Is het niet een gek geval? Daar zit ik bij mijn oom, een ouden zeebonk, die pas uit China is teruggekeerd. Gister ben ik hier ook geweest om de kennis weer aan te knoopen en hem te zeggen dat ik hem vandaag mijne vrouw zou voorstellen . . . en nu vandaag ben ik hier om hem te zeggen, dat mijn vrouw

en ik woedend op elkaar zijn en dat misschien een scheiding... Een scheiding! En pas drie maanden getrouwd! 't Is verschrikkelijk. (*Hij staat op*). En toch heb ik mijn vrouw lief, zij is alleraardigst, en zij... zij houdt ook van mij... (*Een pauze*)... Houdt ze werkelijk van mij?... Ja, zeker houdt zij van mij? Misschien zijn mijn vermoedens ongegrond... maar waarom heeft zij dan àltoos geweigerd mij dat briefje te laten zien... waarom heeft zij het zoo haastig opgeborgen?... Wat schuilt daar achter!? (*Jan komt met hout binnen, dat hij in de kachel doet; daarna blaast hij het vuur aan*). Mijn oom zal het mij vertellen, want mijn vrouw heeft mij verklaard, dat zij naar hem toe zou gaan en hem alles zou zeggen... alles!... Maar zal hij het wel doen? Mijn oom is van de oude school, een van die mannen, bij wien het geheim van een vrouw heilig is,... verondersteld dat zij het hem zegt. (*Hij loopt het vertrek op en neer*).

Jan (*ter zijde*).

Wat scheelt hem toch?

Paul (*in zichzelf*).

En toch wil ik weten, wat die akelige brief inhoudt, ik wil... ik wil! Maar hoe? Ja, hoe? (*Hij staat bij de kamerjapon*). Stil! Een idee! De kamerjapon van mijn oom, zijn calotje, zijn bril. Ik ben er!

Jan (*opstaande*).

Zie zoo, het brandt. (*Afgaande*). Heeft mijnheer ook nog iets noodig?

Paul.

Ja... wacht! (*Haalt zijn portemonnaie te voorschijn*). Neem vooreerst deze beide rijksdaalders.

Jan (*aarzelende*).

Maar... ik weet niet, of ik...

Paul.

Ja, gerust maar!... Luister! Zoo aanstonds komt hier een dame... een aardige dame... je laat haar hier binnen, zonder te zeggen, dat mijn oom is uitgegaan. Begrepen?

Jan.

Ja, maar een vrouw... een aardige vrouw... hier in het kantoor van mijnheer...

Paul.

Wees maar niet bezorgd, kuische Jozef... het is mijn vrouw.

Jan (*achterdochtig*).

Is dat waar?

Paul.

Op mijn woord!... Ik wil een grap met haar hebben..., mijn oom zal het je niet kwalijk nemen..., bovendien neem ik alle verantwoordelijkheid op mij.

Jan (*het geld in zijn zak stekende*).

Dat maakt verschil. Als het mijnheer's vrouw is, heb ik niets meer te zeggen. (*Hij gaat groetende heen*). Ik zal het doen, mijnheer.

Paul (*alleen*).

En nu... gauw aan het vermommen.

(*Hij trekt zijn jas uit, doet de kamerjapon aan en zet het calotje en den bril op*). Het is een prachtig idee! (*Hij bekijkt zich in den spiegel*). Ik ben onherkenbaar... laat vallen je anker!... Daar ben ik gemetamorphoseerd in mijn oom, kapitein Johannes Ketelaar... mijn vrouw heeft hem nooit gezien..., zij komt alleen... en zoo zal zij mij in het vertrouwen nemen. (*Hij verbergt zijn jas en zijn hoed in een hoek*). Daar komt iemand... Een vrouwenstem... zij is 't... De lamp wat verder af en een natuurlijke houding aangenomen.

(*Hij plaatst de lamp op den schoorsteen, gaat met den rug naar het licht zitten en steekt de pijp van zijn oom aan.*)

TWEEDE TOONEEL.

Paul, Bertha, Jan.

Jan (*Bertha voorgaande*).

Gaat u binnen, mevrouw. (*terzijde, Paul aanziende*). Daar heeft hij waarachtig de kamerjapon van mijnheer aangetrokken om zijn vrouw te ontvangen. Dat's een grap!

Bertha.

Ik ben mevrouw Bertha van Houweling.

Paul.

Mijn nicht! Duizend bommen en granaten! U zou mijn nicht zijn?

Bertha.

Ja, kapitein.

Paul (*met halve stem*).

Een aardig fregat!... (*terzijde*). Ik moet zorgen in den toon te blijven. (*luid*). Het spijt mij zeer, dat ik uw huwelijk met mijn schelm van een neef niet heb kunnen bijwonen, maar voor drie maanden laveerde ik nog in de Chineesche zee rond en eergisteren ben ik regelrecht uit Japan gearriveerd.

Bertha.

Dat weet ik, kapitein... Maar u kan om mij gerust door rooken.

Paul (*rookende*).

Al te goed. (*ter zijde*). De pijp is afschuwelijk. (*luid*). Ik zie, dat je niet zoo'n nufje bent als zoovele anderen en dat je dus waard bent lid van onze familie te zijn.

Bertha (*lachende*).

Ik bezit nog andere goede eigenschappen.

Paul.

Daar twijfel ik niet aan.... (*om zich heen kijkend*). Maar is Paul niet met je mee gekomen?

Bertha.

Neen, kapitein, ik ben alléén gekomen en wel om u te raadplegen in heel ernstige zaken.

Paul (*ter zijde*).

Daar komt het! (*luid*). Vertel maar op, lieve nicht. Ik heb mijn beide kluisgaten open.

Bertha.

Ik kom mij beklagen over mijn man.

Paul.

Nu al? En je bent pas drie maanden getrouwd? Ik moet je zeggen, je laat er geen gras over groeien.

Bertha.

Dat is zoo, maar ons leven is een hel geworden.

Paul.

Een hel... wel verduiveld! En ik meende nog wel, dat hij je op de handen zou dragen.

Bertha.

De weg naar de hel is met goede voornemens geplaveid.

Paul.

Verklaar je nader, nichtje. Wat heb je mijn neef te verwijten? Het is toch een beste, aardige jongen. (*ter zijde*). Bah, en dat zeg ik zelf! (*luid*). Vroolijk, geestig, en die je toch met hart en ziel liefheeft, zooals hij me zelf gezegd heeft. Dan heeft hij zeker een of ander leelijk gebrek, waarvan ik niet weet.

Bertha.

Ja, hij is jaloersch.

Paul.

Jaloersch!

Bertha.

Schrikkelijk! Zou u wel gelooven, dat hij mij nooit alleen wil laten uitgaan... uit jaloezie... uit wantrouwen. Is dat niet vernederend voor mij? Loop ik hem óók alle stappen na? En wat hij voor zich zelven neemt, eisch ik ook voor mij. Waarom is hij meer te vertrouwen dan ik? Hij weet, dat ik hem liefheb; waarom haalt hij zich dan zulke dwaasheden in het hoofd, die ons leven vergallen?

Paul.

Je hebt gelijk.

Bertha.

Hij volgt mij als mijn schaduw, hij gaat overal met mij mee, zelfs tot in de kerk, waar hij anders nooit komt.

Paul.

Misschien heb je hem bekeerd.

Bertha.

Zelfs voor mijn familie is hij bang... Mijn neef Oscar wil hij niet eens meer ontvangen.

Paul.

Ja maar, hoor eens, die neven...

Bertha.

Och, deze is zoo goed, zoo beschroomd. Hij is de vriend uit mijn kinderjaren... we zijn te zamen opgevoed... we hebben samen gespeeld.

Paul.

Misschien samen wel eens gestoeid en vader-en-moedertje gespeeld?

Bertha.

Soms wel.

Paul.

Dan is Paul, vrees ik, bang, dat dit zoo door zou gaan, nu u beiden tot de jaren des onderscheids zijt gekomen.

Bertha.

Foei, oom!... Hij heeft hem eindelijk zoo slecht ontvangen, dat mijn neef het begrepen heeft, en sedert is hij niet weer bij ons geweest.

Paul.

Maar daar steekt toch zoo'n groot kwaad niet in.

Bertha.

'tIs toch een afschuwelijke tyrannie. Keurt u het ook goed, dat hij al mijn brieven openbreekt?

Paul.

Als hij je toestaat de zijnen te openen!

Bertha.

Maar dat vraag ik hem niet... Ik vertrouw hem! Moet men zoo zijn vrouw behandelen?

Paul.

Men is alleen jaloersch als men liefheeft.

Bertha.

Een oude phrase, die volstrekt niets bewijst.

Paul.

Als men een schat heeft, moet men dien bewaken. B.v. Ik heb goede officieren: mannen, die met liefde voor hun ambt vervuld zijn. Maar daarom moet ik toch wel een oog in 't zeil houden en zelf de koers van 't schip bepalen!

Bertha.

Dat is lang niet hetzelfde. Men commandeert een vrouw niet als een driemaster.

Paul.

In beide gevallen moet men waken voor averij.

Bertha.

Averij of niet, van die zeemanstermen begrijp ik niemendal. Alles wat ik weet is, dat ons samenleven ondraaglijk is geworden; alle dagen kibbelen wij; en daar ik vast besloten was er een eind aan te maken, is vandaag de bom gebarsten.

Paul.

Aha! En hoe is dat toegegaan?

Bertha.

Wij zaten pas aan tafel, toen de bediende een klein rose-briefje binnen bracht: „een briefje voor mevrouw".... Mijn man stak de hand uit om het te nemen, maar ik was vlugger dan hij en ik maakte er mij meester van. Toen de bediende de deur uit was, wilde Paul het briefje lezen, wat ik weigerde. Mijn man vreeselijk boos.... toen bidden, smeeken.... maar ik bleef onverbiddelijk, ik had mijn besluit genomen. Buiten zichzelf van woede komt hij op mij toe, ik geef een gil en ontwijk hem. Hij gooit de tafel om, de lamp, de schotels.... De dienstboden komen op dit helsche lawaai toeloopen, en ik vlucht naar mijn kamer, waar ik de deur barricadeer en hem toeroep: „je bent een tyran, een

afschuwelijk schepsel, je zult dit briefje nooit lezen en ik zal alles aan je oom vertellen!" Zoo hebben wij van daag gedineerd.

Paul.

Duizend cyclonen! Wat een drukte om zoo'n voddig papiertje!

Bertha.

Het geldt een beginsel. Ik had van den eersten dag af zoo moeten handelen.

Paul.

Toegegeven! Maar nu de zaak zoo zit, wat zal ik er nu aan doen?

Bertha.

Dat is heel eenvoudig. U moet mijn neef eens goed onder handen nemen en hem doen begrijpen, hoe schandelijk hij tegenover mij gehandeld heeft en hem overhalen amende honorable te doen.

Paul.

Te drommel, nicht! Je bent niet met een beetje tevreden.

Bertha (*driftig opstaande*).

Wilt u hem dan gelijk geven?

Paul.

Dat zeg ik niet. (*ter zijde*). Zoete broodjes bakken, ik weet nog niets. (*luid*). Ik ben bereid te doen, wat je mij vraagt.

Bertha (*bedarende*).

Ah!

Paul.

Maar je begrijpt wel, als ik de zaak in gemoede behartigen zal, dat ik dan ook den inhoud van het briefje moet weten, de oorzaak van jullie twist.

Bertha.

O, niets verontrustends voor mijn man... Integendeel!

Paul.

Neem me niet kwalijk, maar het briefje heeft toch een verdachte kleur.

Bertha.

Wat doet de kleur er toe?

Paul (*zich vergetende en met zijn gewone stem*).

En dan die muscusgeur....

Bertha (*verwonderd hem aanziende*).

Hoe weet u dat!?

Paul (*een weinig in de war*).

O, dat raad ik. Al die briefjes rieken naar muscus. (*ter zijde*). Daar had ik me haast verraden!... (*luid*). Die lamp walmt. (*Hij staat op en draait de lamp neer*).

Bertha (*ter zijde*).

Vreemd!.... 't Was precies de stem van mijn man!

Paul (*terugkomende*).

Komaan, lieve nicht, laat mij het briefje eens zien.

Bertha.

U staat er op? (*Zijn neemt het briefje uit den zak*).

Paul.

Het moet. (*ter zijde*). Eindelijk zal ik het dan weten! (*De hand uitstekende*). Geef maar hier.

Bertha (*ter zijde, driftig*).

Onze trouwring.... Hij is het zelf!

Paul (*een weinig ongeduldig*).

Komaan! Geef nu dan toch!

Bertha (*het briefje weer in den zak stekende*).

Neen, ik doe het niet.

Paul (*toornig*).

Wat is dat?

Bertha.

Ik kan niet.

Paul (*zich opwindende*).

Maar mevrouw!

Bertha.

Stil, daar komt iemand.

DERDE TOONEEL.

De vorigen, Jan.

Jan (*zachtjes binnenkomende*).

Mijnheer!

Paul (*driftig*).

Wat is er? Waarom stoor je mij?

Jan.

Ik kom u zeggen.... (*zacht*). Uw oom is zoo pas thuisgekomen.

Paul (*ter zijde*).

Mijn oom!... te drommel! (*luid*). Het is goed, verzoek hem in de salon te wachten. Ik kom.

Jan.

Goed, mijnheer! (*hij vertrekt*).

Paul (*tot Bertha*).

Daar is je echtgenoot. Hij verlangt mij te spreken.

Bertha.

Zoo, mijn echtgenoot? (*ter zijde*). Hij liegt alsof het gedrukt is!

Paul.

Hij zal mij zonder twijfel ook met zijn grieven aan boord komen; ik zal naar hem hooren, zooals ik naar jou gedaan heb, met dezelfde belangstelling. Ik kom zoo met-een weer hier om je den uitslag van ons gesprek mee te deelen.

Bertha.

Heel goed, oom. Ik reken op u om mijne zaak te bepleiten.

Paul.

Wees gerust. Ik zal doen, alsof het mijn eigen zaak geldt. (*Ter zijde*). Zij wil mij nog altijd maar dat briefje niet geven.

VIERDE TOONEEL.

Bertha (*alleen*).

Het is mijn man!... Maar hoe is hij aan het kostuum van mijn oom gekomen? Zouden zij het eens zijn? Het kan mij ook niet schelen! Ik weet nu, dat Paul hoopte door middel van deze vermomming achter het geheim van het briefje te komen en dat ik op het punt ben geweest het hem te geven... Gelukkig denkt hij niet aan alles, zoo'n suffer! Hij heeft vergeten zijn trouwring af te doen. O, die mannen verstaan de kunst van liegen zoo goed! Veel beter dan wij vrouwen! En het moet toch niet zoo moeielijk zijn, als men er zich een beetje op toelegt!... Komaan, mijnheer van Houweling heeft een lesje noodig! Als ik eens beproefde hem dat te geven! (*Zij denkt een oogenblik na, terwijl zij het briefje uit den zak haalt*). Ha, ik weet wat! (*Rondziende*). Een enveloppe, een pen, het zaakje is klaar! (*Zij zet zich aan den guéridon, doet het rose-briefje in een enveloppe en zet er een adres op*). Klaar! Mijnheer mijn echtgenoot, je bent jaloersch.... je speelt comedie met mij... ik zal je ook eens toonen, dat ik geen kind meer ben... Daar komt hij al aan!... Dat is geen lang gesprek geweest.

VIJFDE TOONEEL.

Bertha, Paul.

Paul (*binnenkomend, terzijde*).

Mijn oom heeft me geheel in het ongelijk gesteld, maar dat is mij onverschillig: ik ben koppig, ik wil het briefje hebben!

Bertha.

Welnu, kapitein, hebt u Paul gesproken?

Paul.

Ik heb hem gesproken... hij was vreeselijk overspannen, maar ik heb hem goed de les gelezen en nu is hij vrij wat kalmer geworden.

Bertha.

Is 't waar?

Paul.

Hij wil alles doen, wat je wenscht.

Bertha.

Dat is heerlijk! Ik moet zeggen, oom, dat u een uitstekende diplomaat zijt.

Paul.

Ja, hij stemt toe... maar op één voorwaarde.

Bertha.

En die is?

Paul.

Dat ik hem onmiddellijk het briefje breng, dat de oorzaak is van den twist.

Bertha (*terzijde*).

Hij laat niet los. (*Luid*). Hem het briefje geven? Neen, dat is onmogelijk.

Paul.

Onmogelijk? Denk er aan, nichtje, als je weigert aan dit redelijk verzoek te voldoen, dan zal Paul het recht hebben dezen brief als schuldig te beschouwen en...

Bertha.

En?...

Paul (*terzijde*).

Ik zal haar bang maken. (*Luid*). En dan is hij in staat een scheiding aan te vragen.

Bertha.

Een scheiding! (*Terzijde*). Dat monster!

Paul.

Maar hij zal het niet doen, want je zult hem het briefje immers dadelijk geven, niet waar nichtje?

Bertha.

Neen, reken daar niet op! Ik herhaal het u, het is onmogelijk!

Paul.

Maar waarom dan?

Bertha (*met ontroerde stem*).

Omdat — omdat die brief van mijn neef is.

Paul.

Van je... (*Terzijde*). Ik wist het wel!

Bertha.

En ik kan hem mijn man niet laten zien.

Paul.

Hij bevat dus compromitteerende zaken voor je?

Bertha.

O ja!... Mijn beste oom, u is mijn eenige hoop. Aan wien zou ik mij anders kunnen toevertrouwen? U zult alles weten.

Paul.

Spreek vrij uit, lieve nicht. (*Terzijde*). Wat zal ik hooren?

Bertha (*angst en ontroering veinzend*).

O, mijn God... een scheiding!... Ik had voorzien, dat het zoo zou eindigen, en daarom, oom, had ik vooraf dezen brief geschreven, opdat u dien aan Paul kon ter hand stellen, als u dit noodig oordeelde, nadat ik u alles gezegd had. (*Zij stelt hem den brief ter hand*).

Paul.

Goed, goed, maar spreek dan toch! (*Ter zijde*). Mijn beenen knikken!

Bertha.

Welnu, kapitein... mijn man was jaloersch, zeer jaloersch, vreeselijk jaloersch, maar hij was het toch nog niet genoeg!

Paul.

Niet genoeg!?

Bertha.

Hij heeft mijn neef de deur gewezen en hij had groot gelijk!

Paul.

Wat blief?

Bertha (*de oogen neerslaande*).

Maar dat heeft hem niet veel geholpen, want ik heb mijn neef toch alle dagen gezien.

Paul.

Ei kom! en je man verliet je nooit!

Bertha.

Dat doet er niet toe. Er bestaan nog duizend wegen om elkaar te zien. Om u een voorbeeld te geven. Als ik naar het badhuis ging.

Paul.

Ga voort.

Bertha.

Dan wachtte mijn man in de wachtkamer en las de couranten. Ik gaf het meisje een rijksdaalder en ging er door een andere deur direkt weer uit, waar Oscar mij met een rijtuig wachtte. Wij maakten een heerlijk ritje en na een half uur bracht hij mij terug. Ik kwam weer binnen, zooals ik gegaan was en vond mijn man bezig zijn zesde courant te lezen.

Paul.

Maar dat is schandelijk, mevrouw... schandelijk, verstaat u?!

Bertha.

Ik zweer u, oom, dat ik nooit mijn plicht verzaakt heb.

Paul.

Wat? Noem je dat geen plicht verzaken? Je hebt een vreemde opvatting van je plicht.

Bertha.

Ja, dat zie ik nu ook in. Maar beschuldig mij niet te hard, oom, anders heb ik niet den moed verder te vertellen.

Paul (*verschrikt*).

Wat?!... Er is nòg meer?!

Bertha (*met verschrikte stem*).

Ja!... O, de kracht ontbreekt mij... Hebt u geen eau de cologne... of Hofman? O, ik bezwijm! (*zij valt op den fauteuil*).

Paul (*ontsteld*).

Ja... ja, mevrouw... (*ter zijde, terwijl hij haar in de handen klopt*). Nu moet ik haar ook nog helpen, terwijl ik bijna lust had haar te worgen. (*luid*). Mevrouw... mevrouw! (*ter zijde*). Wat ziet ze er bekoorlijk uit. Ik ben wel te beklagen! (*Haar in de handen kloppende*). Mevrouw! Mevrouw! Kom toch tot u zelve!

Bertha (*de oogen openende*).

Dank u, het wordt wat beter... Waar was ik ook weer?... O ja, ik herinner me... mijn neef...

Paul.

Juist... uw neef...

Bertha.

Arme Oscar!... Welnu, kapitein, hij is ook jaloersch!... jaloersch op mijn man! Den laatsten keer, dat ik hem gezien heb, heeft hij me gezegd, dat het zoo niet voort kon duren, dat het leven hem ondragelijk was, dat het hem te ongelukkig maakte. Hij heeft me zoo lief...

Paul.

Ja, dat begrijp ik. Verder, als 't u blieft.

Bertha.

Kortom... hij heeft gezegd, dat hij zich zou dooden, als ik er niet in toestemde met hem te vluchten.

Paul.

Anders niet? En je hebt geweigerd, hoop ik?

Bertha.

Helaas neen, kapitein, ik heb toegestemd!

Paul (*opspringende*).

Toegestemd?

Bertha.

Ja!... Mijn man is zoo onvriendelijk en ruw geworden en Oscar is zoo lief, zoo aardig... hij doet alles, wat ik wil.

Paul (*tracht zich in te houden*).

Inderdaad!

Bertha.

Kortom, in het bewuste rose-briefje heeft hij mij uur en plaats aangegeven, waarop

ik mij bij hem moet vervoegen. U begrijpt nu, oom, dat ik dit briefje niet aan mijn man kon laten zien.

Paul.

Dat is nu duidelijk. En waar heeft hij het rendez-vous bepaald?

Bertha.

Van avond om elf uur, bij het huis op den hoek van onze straat.

Paul (*zijn mutsje en den bril afwerpende en op zijn gewonen toon*).

Welnu, dan zal ik hem daar wachten, mevrouw!

Bertha (*zich verschrikt houdende*).

Mijn man!

Paul (*verpletterend*).

Ja, je man!... je man, die je biecht gehoord heeft!... je man die nu alles weet!... O, ik zal hem vermoorden!... ik zal hem...

Bertha (*in lachen uitbarstende*).

Ha, ha, ha! wat een gezicht!

Paul.

Hoe! Je durft nog lachen, terwijl je aan mijn voeten moest liggen om genade te smeeken?

Bertha.

Ha, ha, ha! Je hebt dus niet begrepen, dat ik al een uur lang komedie met je speel?

Paul.

Maak dat anderen wijs. Je vergeet, dat je me zelf een verpletterend bewijs gegeven hebt. (*het briefje toonende*). Hier is het!

Bertha.

Goed, lees het.

Paul.

Ja, ik zal het lezen! Buig het hoofd, mevrouw!

Bertha.

Maar lees dan.

Paul (*lezende*).

Lieve Bertha! Sedert door de dwaze jaloezie van je man je deur voor mij gesloten is, is er heel veel gebeurd. Daar ik mij niet bij je durf vertoonen, schrijf ik je, dat ik heel gauw denk te trouwen met een allerliefst meisje, dat ik met hart en ziel liefheb... (*verstomd, het briefje latende vallen*). Wat?... Oscar?!...

Bertha.

Hij trouwt.

Paul.

Maar wat beteekent dan dit alles?!

Bertha.

Ik heb je een lesje willen geven en ik hoop, dat je er je voordeel mee zult doen.

Paul (*vroolijk*).

Ik herleef!... Wat doet dat goed!... Wat ben ik een ezel geweest!... O, lieve Bertha, ik mag je dus nog liefhebben?

Bertha.

Ja, maar onder voorwaarden.

Paul.

Alle, die je maar wilt.

Bertha

Vooreerst: je moogt niet jaloersch meer zijn.

Paul.

Nooit, nooit weer!

Bertha.

Ik mag alleen uitgaan.

Paul.

Zooveel als je maar wil!

Bertha.

Goed! Wat Oscar betreft...

Paul (*vroolijk*).

Een man, die gaat trouwen... een collega! Ik ga dadelijk naar hem toe, om hem te vragen, of ik zijn eerste getuige mag zijn!

VAN LEER SC.

G. A. HEINZE.

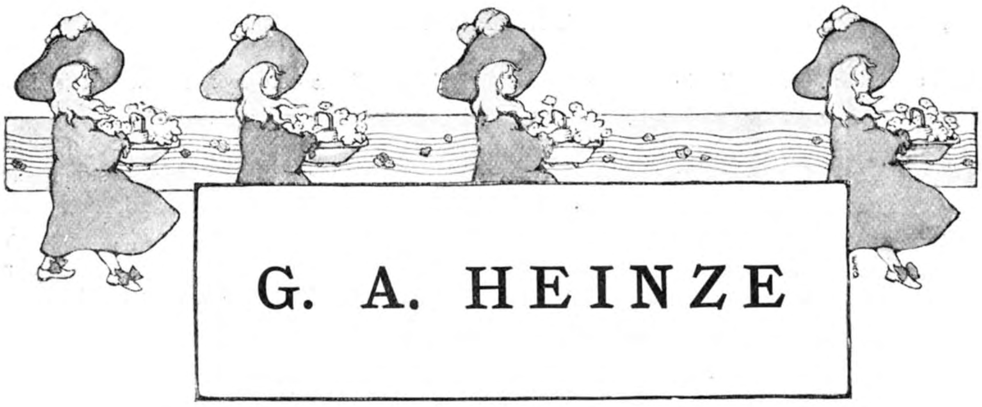

G. A. HEINZE

DOOR

N. VAN HARPEN.

De Heinze-feesten liggen achter ons en nu die voorbij zijn, vragen we ons af, vanwaar dit zeldzame enthousiasme in de muzikale wereld voor den 80jarigen toonkunstenaar Heinze, die van geboorte een Duitscher, ruim tien jaar geleden reeds een feestelijk afscheid van het publiek nam. En als wij naar een verklaring zoeken van de hier te lande zeldzame populariteit van den toonkunstenaar, dan kunnen we die niet anders vinden, dan in het feit, dat de heer Heinze èn als toonkunstenaar èn als mensch een man van bijzondere gaven was, die hoewel het heette dat hij in ruste was gegaan, door zijn veel en soms nog werkzaam

Mevr. Heinze toen zij in Nederland kwam.

deelnemen, maar vooral door zijn frisch gebleven belangstelling voor het muzikale leven in de hoofdstad en daarbuiten, in weerwil van zijn 80 jaren, onder ons is blijven leven.

Het is zijn groote belangstelling voor al wat er op muzikaal gebied belangrijks voorvalt, zijn beminnelijke persoonlijkheid, de eigenaardige bekoring die er van dezen jeugdigen grijsaard uitgaat, die hem op de tong en in het hart hebben gehouden van de muzikale wereld. Want in weerwil van zijn terugtreden, zien we hem nog voortdurend in jury's plaats nemen en kan er geen muzikale gebeurtenis van eenige beteekenis

plaats vinden, waarbij de eeuwig jonge Heinze met zijn eerbiedwaardige lange grijze haren, zijn korten witten baard, zijn nog van levenslust tintelende oogen, niet op het appèl verschijnt.

Heinze is 50 jaar geleden tot ons gekomen, toen de toonkunst hier te lande nu juist niet in haar bloeitijd verkeerde.

Als kapelmeester van de Duitsche opera, die destijds bij Van Lier optrad, maakte hij zijn entrée, nadat hij als zoodanig te Breslau werkzaam geweest was en als componist met 2 opera's *Loreley* en *Die Ruïne von Tharand* in Duitschland van zich had doen spreken.

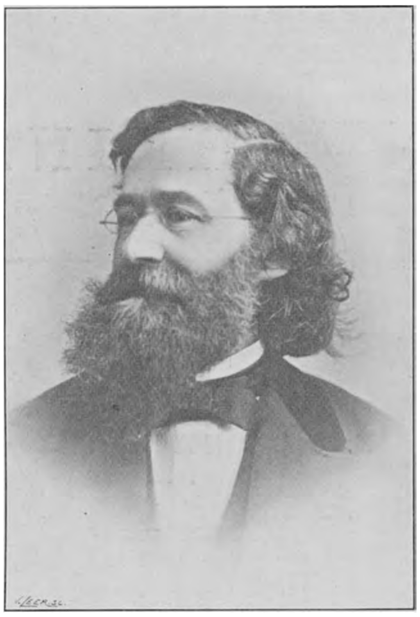

Heinze toen hij in ons land kwam.

Toen hij na een zeer korten tijd in het vreemde land met vrouw en 2 kinderen broodeloos stond en ziek werd, was het Dr. Davids, zijn arts, die hem aanried hier te blijven, wijl men in Amsterdam een man van zijn bekwaamheid heel goed kon gebruiken.

Dr. Davids presenteerde hem in de eerste muzikale Amsterdamsche kringen, en weldra zag Heinze zich met een groot aantal piano- en muzieklessen belast, waardoor hij spoedig in staat werd gesteld zijn vrouw, Henriette Bruning-Peuckert, die als zangeres aan de opera te Cassel een engagement had aangenomen, naar Holland te doen komen.

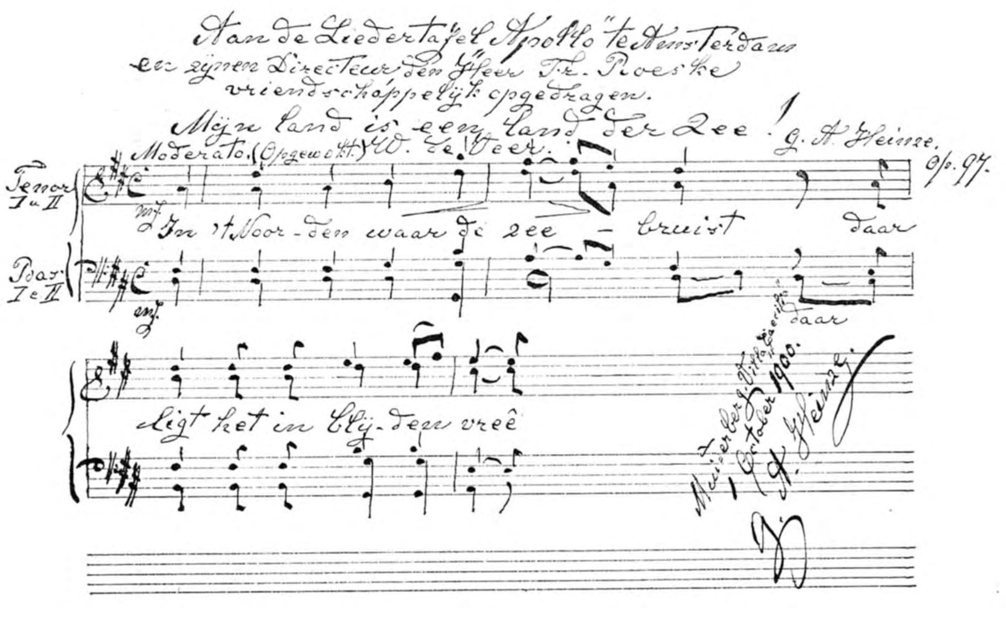

Zoo kon hij, werkkrachtig en werklustig als hij was, zich des avonds, na een ingespannen dagtaak, aan de compositie wijden.

Hoe vruchtbaar hij als componist geweest is, getuige het fragment van zijn laatste compositie hiernaast, dat met het getal 97 prijkt.

Weldra zag Heinze zich midden in het muzikale leven te Amsterdam geplaatst en nam hij als dirigent van de Vereeniging *Vincentius van Paulo*, van *Excelsior* en *Euterpe* daar een eerste plaats in.

Zijn vier Oratoria *Die Auferstehung* (1863), *Sancta Caecilia* (1870), *Der Feëenschleier* (1879) en *Vincentius a Paulo* (1881) werden op de Vincentius-concerten ten gehoore gebracht, terwijl hij het genoegen smaakte, dat Verhulst zijn Sancta Caecilia ook op Toonkunst tot uitvoering bracht.

Als dirigent van Excelsior, een gemengd koor, maakte hij de oratoria van de groote Duitsche componisten tot gemeen goed ook voor het volk, terwijl hij, de leider van de mannen-zangvereeniging Euterpe, ook den mannenzang tot een voorheen ongekende hoogte wist op te voeren.

Als dirigent van het koor in de R. K. Fransche kerk, had hij gelegenheid zijn missen ten gehoore te brengen, waarvoor hij als componist groote voorliefde gevoelde, welke missen ook thans nog in enkele kerken worden uitgevoerd.

Toen Zondag 30 September, daags voor zijn 80sten geboortedag in de St.-Catharinakerk, Singel bij het Spui, door het koor een zijner missen werd uitgevoerd, was ik met Bernard Zweers onder het gehoor.

Zweers had deze muziek vroeger jaren als dirigent van het koor der Mozes en Aäronskerk, herhaaldelijk, wat men noemt tot vervelens toe, ten gehoore gebracht en het deed mij daarom niet weinig genoegen, mijn indruk van deze muziek bij hem bevestigd te zien: dat zij nog even frisch en melodisch klonk als ware zij pas geschreven.

Mevr. Heinze op 50jarigen leeftijd.

Trouwens Heinze, een componist uit het tijdperk van Mendelssohn, bleef de romantische school getrouw, waarbij melodie, vloeiende melodiek hoofdzaak is.

Ik herinner me nog hoe hij Zweers, toen

Heinze op 50jarigen leeftijd.

deze aan het begin van zijn loopbaan als componist stond, op den schouder klopte en met de hem eigen gemoedelijkheid aanspoorde: „mein lieber Pernard, maken sie bald ein schöne compositioon, ein opera, maar dan nicht diese leitmotiven, maar schöne melodiën, das ist toch das ware."

Toch was Heinze, dank zij wellicht de ondervinding, in zijn beoordeeling van Wagner c. s. niet zoo conservatief dat hij die muziek uit den booze achtte, al lag zij hem niet na aan het hart en al kon hij er niet voor voelen zooals hij dat voor Meijerbeer, Mendelssohn en Schumann deed.

Doch hij was „liebenswürdig" genoeg om ook anderen hun smaak te gunnen en kon die tot op zekere hoogte waardeeren. Trouwens in dit opzicht had hij leerzame lessen ontvangen.

Toen hij nog te Leipzig als jongmensch in het Gewandhaus-orkest zat, waarin ook zijn vader een eerste plaats innam, werden op een concert door een beroemde zangeres van die dagen liederen van Mendelssohn en voor het eerst „Die Dichterliebe" van Schumann gezongen.

De Mendelssohnsche liederen hadden een uitbundig succes, terwijl de Dichterliebe maar zeer matig voldeed.

Een oude violoncellist mocht zoo tot den jongen Heinze opmerken: „Toch zullen de liederen van Schumann nog gezongen worden als die van Mendelssohn vergeten zijn."

„En hij heeft gelijk gehad," liet Heinze er op volgen, toen hij dit voorval uit zijn jeugd vertelde.

In Leipzig heeft hij de grootste toonkunstenaars van dien tijd leeren kennen en ik ben zeer benieuwd naar zijn memoires omtrent hen, die hij bezig is te schrijven.

Zooals ik zeide, aan succes heeft het Heinze niet ontbroken. Zijn oratoria, zijn mannenkoren, waarvoor zijn echtgenoote onder het pseudo Henriette Berg de teksten dichtte, genoten een welverdiend succes, terwijl zijn mannenkoren, men herinnere zich zijn *Omhoog*, nog steeds op het repertoire van onze mannenzangvereenigingen voorkomen.

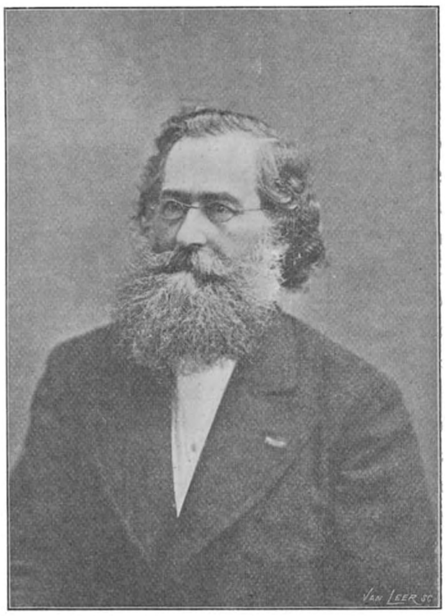

Heinze op 60jarigen leeftijd.

Hoezeer Heinze, in weerwil dat hij als Sakser onze taal nooit goed heeft leeren

spreken, Hollander is geworden, moge blijken uit het feit dat hij het initiatief nam

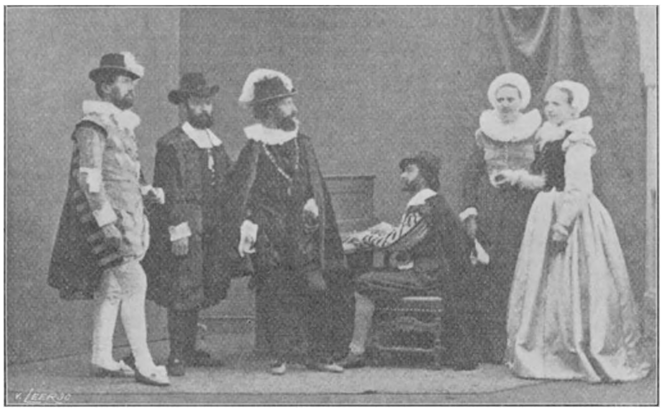

Frans Kuster, Thematen, Heinze, Mevr. Frochard,
Van Erven Dorens, Mevr. Cuypers—Alberdingk Thijm.

tot oprichting van de *Ned. Toonkunstenaars-vereeniging* die onlangs haar 25jarig bestaan vierde en zich ten doel stelde, om het werk van Nederlandsche componisten uit te voeren, wat door de Maatschappij van Toonkunst stelselmatig werd geweigerd.

De naam van Heinze gaf aanstonds cachet aan de beweging, want hij stond toen op de middaghoogte van zijn talent en muzikalen invloed.

Heinze in zijn studeerkamer.

Toen in 1867 de Vondelfeesten bij de onthulling van diens monument in Amsterdam gevierd werden, nam Heinze daaraan een werkzaam aandeel met Verhulst en Hol en componeerde hij een feestzang op tekst van Binger, die in het Vondelpark onder zijn leiding door 400 zangers en het Parkorkest werd uitgevoerd.

Voor het bezoek aan het Muiderslot componeerde Heinze een quintet door Hooft, Van Baerle, Huygens, Maria Tesschelschade en Francisca Duarte uitgevoerd en door Heinze als Sweelingh op het orgel begeleid.

Van de zeer zeldzame foto van dit quintet laten wij hier een afdruk volgen.

Ik zal hier niet in den breede uitweiden over de talrijke composities van Heinze gedurende zijn 50jarige muzikale loopbaan geschreven.

Thans, nu hij op zijn Villa *Caecilia* in Muiderberg sedert den dood van zijn voor hem onvergetelijke echtgenoote, die hem

50 jaar in zijn arbeid ter zijde stond, zoogenaamd „in ruste” is, kan hij nog niet stil zitten. Herhaaldelijk wordt hij gevraagd om een compositie voor dit feest of voor die herdenking.

En ofschoon de compositiegeest niet meer zoo •vaardig is als voor 20 jaar, zei hij nog onlangs: „Als ik een goeden tekst heb, waar ik wat voor voel, mein lieber jongen, dan ga ik nog alle dagen aan mijn schrijftafel zitten en dan wil het nog wel eens komen.”

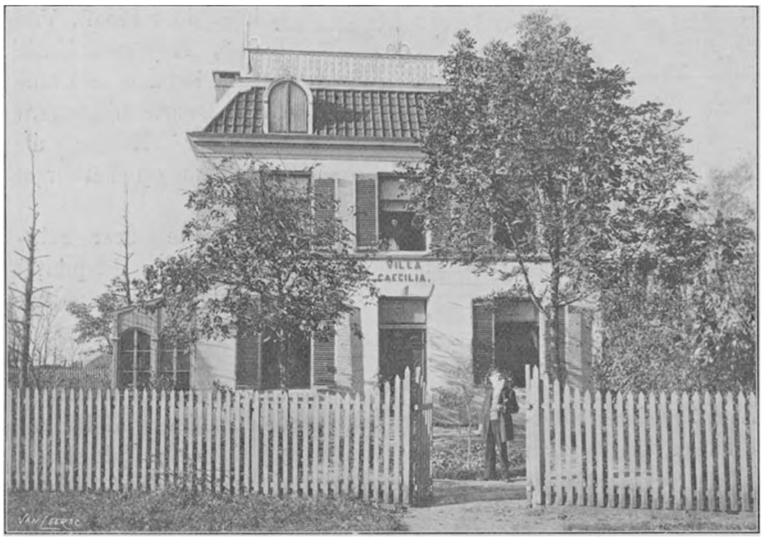

Villa te Muiderberg.

Want van rust weet deze 80jarige niet. Hij is nog zoo vlug ter been als een 50jarige en als hij des winters in Amsterdam woont en bijna avond aan avond een concert, een opera of een uitvoering bezoekt en hij treft „Liebenswürdige” menschen met wie hij zich aangenaam onderhouden kan, dan is hij nog lang de eerste niet die van naar huisgaan spreekt. En hij is ook niet de stilste van het gezelschap, maar een der prettigste praters die uit zijn rijke levenservaring en van zijn omgang met de beroemdste toonkunstenaren van deze eeuw heel wat verhalen kan, wat voor de jongeren in zijn gezelschap niet het minst interessant is.

En als vader Heinze van kunstenaars spreekt dan verzuimt hij zelden ze ook als mensch te karakteriseeren.

„Das war ein guter, liebenswürdiger Mensch” getuigt hij van Mendelssohn alsook van Gade en van Liszt.

En wij die hem gekend hebben en zijn vriendschap hebben genoten zullen het van hem ook getuigen en naast zijn talent en respectabele werkkracht daaruit zijn groote populariteit verklaren, die op zijn 80sten geboortedag in geheel Nederland op zoo welsprekende wijze is gebleken.

Geschiedkundige Tentoonstelling van het Nederlandsche Zeewezen te 's-Gravenhage in 1900.

DOOR

F. A. BUIS.

’t Was na den vrede van Aken, in 1668, dat de Raad van State een gedenkpenning

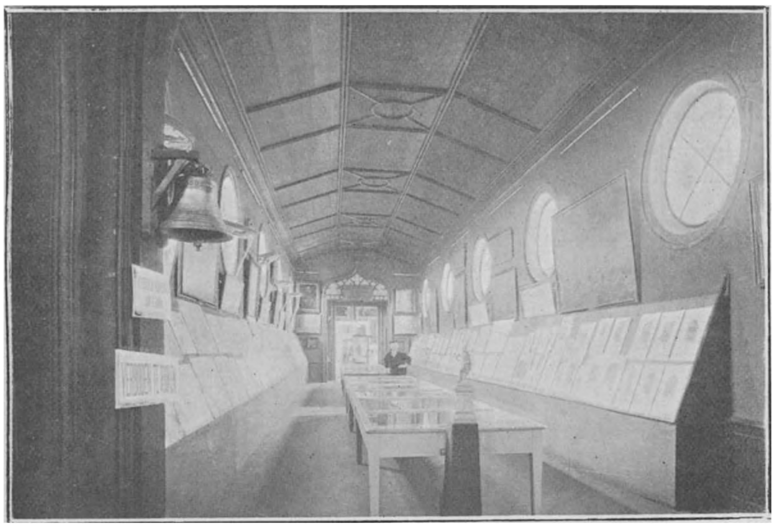

Gezicht op een der zalen; ter linkerzijde landkaarten, rechts portretten van gouverneurs-generaal, in het midden op de tafel o.a. het octrooi der O. I. Compagnie.

liet slaan. Op de eene zijde: de oceaan met veel schepen en op den voorgrond een maagd — de vereenigde provinciën voorstellende, met den bijbel, den vrijheidshoed en het Nederlandsche wapen — die de verpersoonlijkte tweedracht met voeten treedt; op de keerzijde: in het latijn een tienregelig opschrift, vermeldende hoe deze

penning werd geslagen nadat de Republiek

De witte zaal. Vitrines met zilveren en gouden gedenkstukken, penningen, instrumenten enz. enz.

de wetten had verzekerd, den godsdienst hervormde, koningen bijstond, verdedigde en bevredigde, de vrijheid der zeeën handhaafde en — na door de kracht der wapenen een heerlijken vrede te hebben verwonnen, — Europa's rust bevestigde.

Een heel boek historie, een helden tijdperk van bijna een eeuw, werd hier in weinige woorden neergeschreven, en zij kònden dat doen, die stoere mannen uit den tijd van Jan de Witt, dien raadpensionaris, die zelf — met het peillood in de hand — de vloot naar zee dorst te loodsen; zij mochten prat gaan op het beslechten van een vrijheidskrijg, eenig in de geschiedenis der wereld, zooals zij het waren op de hulp door hen aan koningen verleend; zij mochten trotsch wezen boven alles op hun vloot, en op hunne admiralen, welke de zeeën vrijmaakten voor den handel en de vrachtvaart.

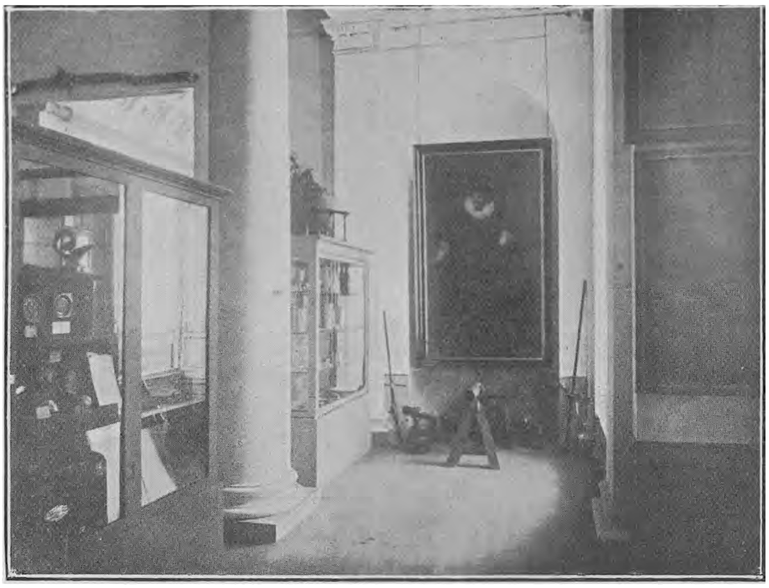

Gedeelte van de witte zaal, op den achtergrond het portret van Laurens Reael.

Mag het, helaas, niet worden ontkend, dat de Nederlandsche regenten uit het gouden tijdperk der Republiek te weinig hebben begrepen en gewaardeerd het streven van Frederik Hendrik om het grondgebied te

vergrooten — na den zeeslag van Duins zou de verovering van Vlaanderen slechts luttel moeite hebben gekost — en blijft het te bejammeren, dat in de nieuwe wereld te gemakkelijk is prijsgegeven, wat daar eenmaal tot Nederland behoorde, toch kunnen wij vol bewondering staren op het heerlijk verleden, op de geschiedenis van die zeven provinciën, welke zich aan het Spaansche juk wisten te ontworstelen en te gelijk zich opwierpen tot eerste koloniale en maritieme mogendheid.

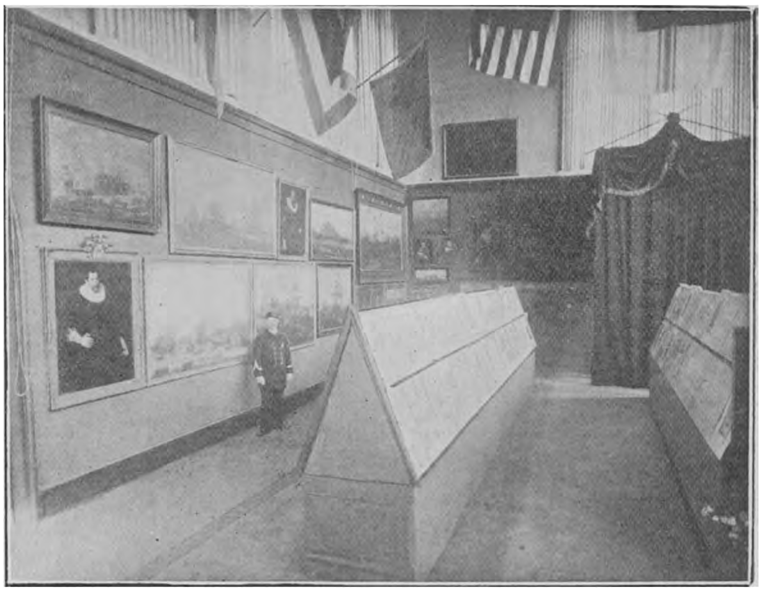

Gothische zaal. Op den achtergrond de ingang, ter linkerzijde o. a. het portret van Coen; in het midden de geschiedenis van het zeewezen in prentverbeelding.

Die geschiedenis nu is voor een groot deel de geschiedenis van ons zeewezen.

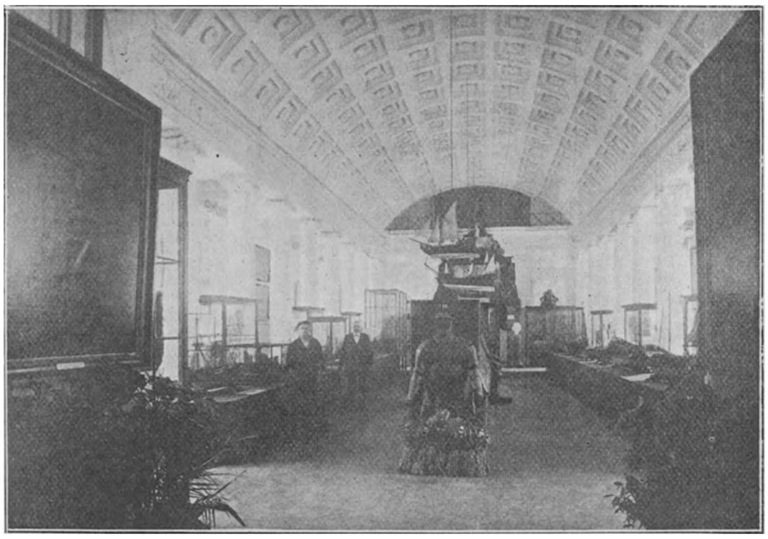

Balzaal. Scheepsmodellen en teekeningen van schepen, enz.

Door den ondergang van de Spaansche onverwinnelijke vloot werd de Republick voor goed bevestigd; door den zeeslag bij Duins was de vrijheidsoorlog feitelijk beslecht; de zee-oorlogen met Engeland vormen de hoofdpunten in onze annalen; het verlies van de vloot was het sterfjaar der Republiek.

En reeds in de middeleeuwen — hoe kan het eigenlijk anders in een land, dat van twee zijden door de zee wordt bespoeld — is onze geschiedenis rijk aan zeegevechten, werden de damiaatjes als zegeteekenen

naar Haarlem gevoerd en heeft Amsterdam zijn Oostersche oorlogen, terwijl het eerste

No. 1000. Gedenkpenning op het sneuvelen van den luitenant-admiraal Kortenaer, aan de eene zijde diens beeltenis; aan de keerzijde M. H. Tromp, Piet Hein, Heemskerk en Van Galen.

sein tot den feitelijken opstand in Noord-Nederland werd gegeven, door een troep Hollandsche zeeschuimers, woeste, ruwe gasten, door het toeval bestemd om den Briel aan Alva te ontrukken. Nog een wijle scheen het toen of Spanje zou slagen in zijn onverzettelijk willen; de prinselijke troepen werden verslagen, Haarlem ging verloren, en bleef ook Alkmaar behouden, de dageraad der vrijheid begon eerst door te breken, toen het Boisot, den watergeus, gelukte, Leiden te ontzetten.

De zee had den Hollanders geleerd te kampen, nooit strijdensmoe, had hun geleerd gevaren te tarten en den dood onder de oogen te zien; de zee — voor zoovelen hunner een graf — was ook hun oefenschool; die zee — ruw vaak als zij zelven — hadden zij lief, en aan haar zouden zij alras hun grootheid danken.

Dacht Spanje na de herovering van Portugal in 1580 den Hollanders de Indische producten te kunnen onthouden, weldra zouden zij den weg naar Indië zelve vinden: tot driemaal toe het beproefd langs het ijzig Noorden, telkens te vergeefs; maar ook Zuidwaarts zonden zij hunne schippers,

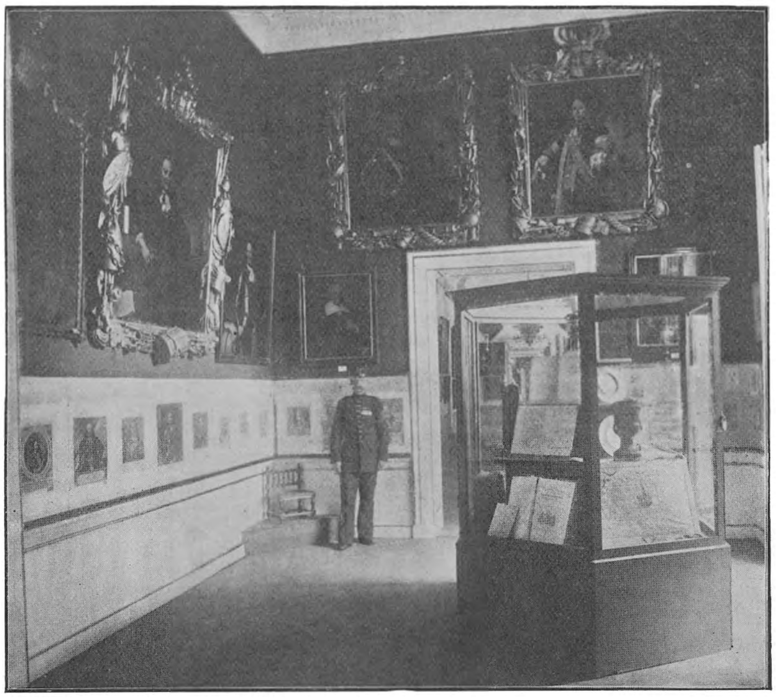

Kabinet; uitsluitend portretten, reliquieën enz. van De Ruyter; in het midden een vitrine waarin o. a. den bijbel van den admiraal.

en zoo bracht Houtman de eerste lading uit de Molukken aan, was de Oost-Indische

compagnie gesticht, waren de Molukken aan Hollandsche kooplieden cijnsplichtig.

De geheele Indische archipel, Brazilië, Nieuw Nederland, Ceylon, Malakka, de Kaap de Goede Hoop — geen deel der wereld of Nederland had er wingewesten of vestigde er factorijen, en nog was dit niet genoeg: een Goudsch burger ontdekte een nieuw werelddeel, dat hij Nieuw Holland noemde ter eeuwige heugenis aan Nederlands grootheid ter zee.

No. 1096. Jacob van Heemskerk. (Onbekende meester).

De spiegel van het Engelsche admiraalschip de *Royal Charles* — thans in ons Rijksmuseum bewaard — vóór Londen op de Britten veroverd, zal door alle tijden heen een zegeteeken blijven, en daaraan knoopt zich vast de naam van Michel Adriaansz. de Ruijter, de grootste vlootvoogd van zijn tijd, een van die zeldzame figuren, welke in de geschiedenis der wereld een geheel tijdvak kenmerken en een geheele natie representeeren; waaromhenen zich dan voor ons, Hollanders, groepeeren de Trompen, de Evertsen, Piet Hein, Van Galen, Heemskerk, De Witte en zoovele anderen, die als vlootvoogd hebben uitgemunt.

„Weinig volken kunnen op zulk een roemzuchtigen heldenstoet bogen," zegt de commissie, die een geschiedkundige tentoonstelling van ons zeewezen organiseerde in een fraai reclameboekje, dat zij in verschillende talen verspreidde, en daarop laat zij volgen:

No. 1117. Zilveren eerepenning aan Piet Hein vereerd.
Borstbeeld van den overwinnaar en voorstelling van den slag in de baai van Matanza (eiland Cuba).

„Doch, het waren niet alleen krijgslieden,

die Nederland voortbracht. Het bezat ook de kunstenaars, die al die heldenfeiten met

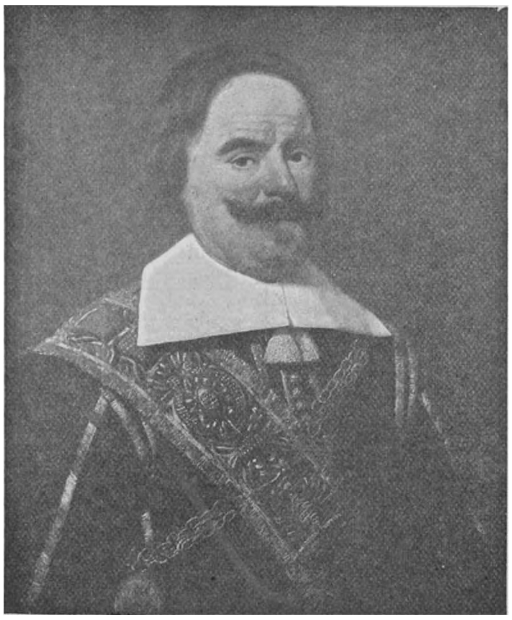

No. 1291. Michiel Adriaansz. de Ruyter. Geschilderd portret door H. Berchmans.

het penseel, de pen, de graveernaald wisten te vereeuwigen, op eene wijze, die de algemeene bewondering zal blijven wekken, zoolang er gevoel voor kunst zal bestaan.

Naast die krijgers had Nederland zijn Rembrandt, Hals, Van der Helst, Lievens,

No. 1360. Gedenkpenning door de Staten-Generaal aan de Ruyter vereerd.

Maes en Hoogstraten, wier portretwerken om strijd door alle verzamelaren gezocht worden. Door hun doeken bezitten wij

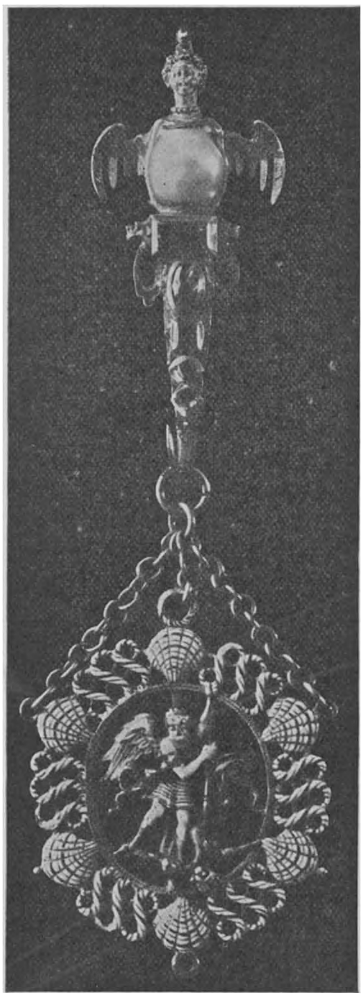

No. 1344. Ridderkruis der orde van Saint Michel, door Lodewijk XIV aan De Ruyter vereerd.

onovertreffelijke beeltenissen van die vele, vele mannen, die hun leven aan Neêrlands vrijheid en grootheid opofferden.

En naast die portretschilders waren er kunstenaars, die de daden ter zee tot onderwerp hunner schilderijen kozen. Uit de lange reeks hunner namen worden hier slechts genoemd: Vroom, De Vlieger, Porcellis,

Willaerts, Bakhuijsen, de Van de Velde's.

Niet minder beroemd waren de plaatsnijders. Aan hen is men een reeks admiraalportretten verschuldigd, zooals niet één volk vermag aan te wijzen. Voornamer, ernstiger en fraaier werk dan de portretten door De Passe, Goltzius, Visscher, De Gheyn, Hondius, Blooteling, Houbraken bestaat er niet.

En het zijn niet alleen die portretten en een overgroot aantal hoogst belangrijke historie-prenten en gezichten op havenplaatsen, die wij aan die plaatsnijders te danken hebben.

Hun kunst werd door de cartografen toegepast en het is dientengevolge dat de kaartwerken van den Amsterdammer Blaeu nog heden als onovertroffen uitgaven beschouwd worden, niet alleen in Nederland maar ook in andere landen.

Ook de medailleerkunst heeft zich ten opzichte der zeehelden en hunne verrichtingen niet onbetuigd gelaten. Een aanzienlijk getal der fraaiste gedenkpenningen, die ooit in Europa geslagen werden, hebben hun ontstaan aan de billijke vereering der groote Nederlandsche zeelieden en hunne wapenfeiten te danken.

No. 1498. Gedenkpenning op den dood van M. H. Tromp, voorstellende den slag bij Ter Heyde. (10 Aug. 1653).

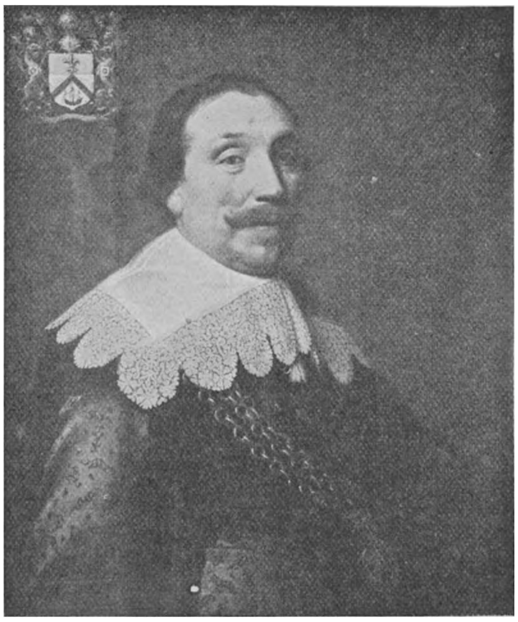

No. 1475. Maarten Harpertsz. Tromp. (Onbekende meester).

Al dergelijke voortbrengselen van schilder-, graveer-, druk- en medailleerkunst werden op de Geschiedkundige Tentoonstelling in 1900 te 's-Gravenhage bijeengebracht.

Bovendien werden verzameld reliquieën van beroemde personen als commandostaven, wapens, bekers, schotels, eereteekens, hun geschonken, autographen, enz. enz.

Evenmin mochten ontbreken oude scheepsmodellen, afbeeldingen van beroemde schepen, zeevaartkundige instrumenten, wapens en de hoogst belangrijke gelijktijdige beschrijvingen van de beroemde ontdekkingstochten in de Poolstreken, in Amerika, Oost-Indië, China, Japan en Australië, vol allermerkwaardigste prentverbeeldingen.

In eene afzonderlijke afdeeling werden zooveel doenlijk bijeengebracht voorwerpen ter opluistering van de

geschiedenis der Nederlandsche zeevis-

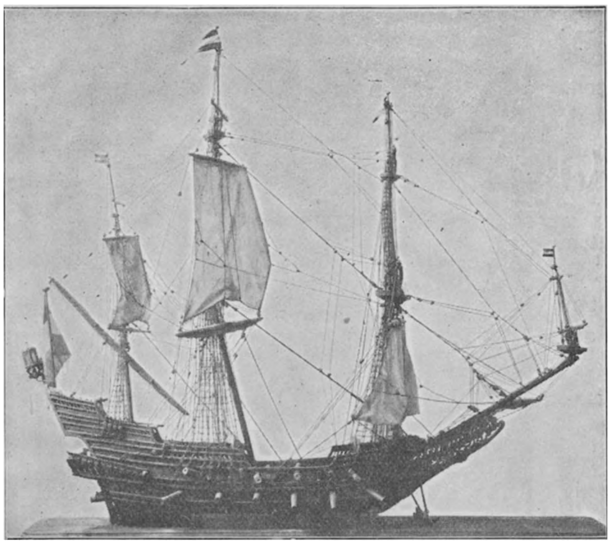

No. 1766. Model van een oorlogsschip uit de 1e helft der XVIIe eeuw, met 24 stukken en 4 verplaatsbare kanonnen. Op den spiegel het wapen van Zierikzee met een hoekschild Duinland. Anno 1627.

scherij. Het spreekt van zelf dat „een van de principaelste Mijnen der Vereenichde Nederlanden", zooals de Staten-Generaal dit bedrijf eens noemden, op deze tentoonstelling niet over het hoofd mocht worden gezien."

Met grooten ijver en toewijding heeft de commissie [1]) zich van hare taak gekweten en onze reproductiën van de photographieëen op deze tentoonstelling genomen, bewijzen genoegzaam, dat hier veel en velerlei werd bijeengebracht, terwijl een uitvoerige catalogus een stuk van blijvende waarde mag heeten.

Niettemin — waarom het te verbloemen — zal een bezoek aan deze tentoonstelling sommigen hebben teleurgesteld, zooals een verbleekte photographie dat doet, waar we een herinnering aan den levende hoopten te verkrijgen. Wie ooit een bezoek aan Versailles bracht, zal dit duidelijk worden; dáár toch spreken de steenen, en de eindelooze reeksen van kleurrijke schilderstukken tegen die historische muren maken zelfs op den meest alledaagschen bezoeker indruk. Die geschiedkundige galerij — al is hare kunstwaarde verre van onbetwistbaar —

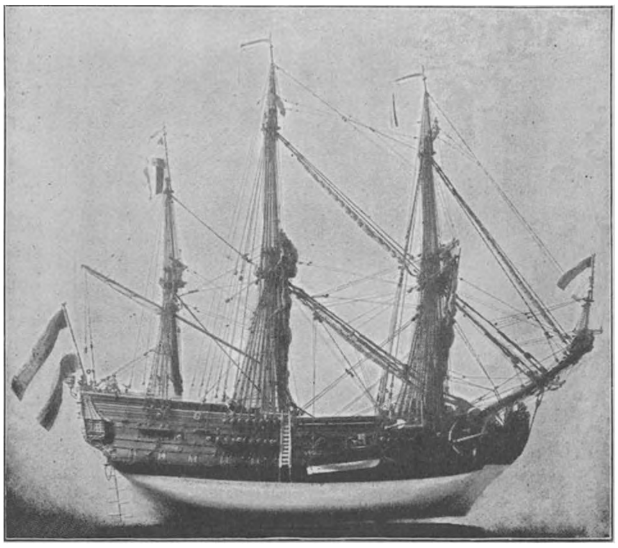

No. 1777. Model van het O. I. Compagnie schip „Bleiswijk". Anno 1740.

treft zoowel door het grootsche in de voor-

[1]) Zij was samengesteld uit de heeren: D. F. Scheurleer, *Voorzitter*; Mr. S. van Gijn, *Onder-Voorzitter*; Dr. H. J. de Dompierre de Chaufepié, *Penningmeester*; G. P. van Hecking Colenbrander, *Secretaris*; W. D. H. baron van Asbeck; Prof. Dr. P. J. Blok; Prof. Mr. J. E. Heeres; R. Posthumus Meijjes; E. W. Moes; F. E. baron Mulert; C. F. van Linden Tol; M. G. Wildeman.

De tentoonstelling, onder patronaat van Hare Majesteit de Koningin, werd den 16en Juli l.l. in tegenwoordigheid onzer vorstinnen geopend, waarbij prof. Blok de feestrede uitsprak.

stellingen als door de omgeving. De gothische zaal daarentegen is allerminst geschikt om de gouden eeuw te verlevendigen, en de Nederlandsche meesters uit de 17e eeuw zijn niet altijd het gelukkigst geweest, waar zij de zeehelden hadden te portretteeren, terwijl de zeeschilders — wie zal het hen verwijten — zich veel meer voelden aangetrokken tot kleur en lijn, dan dat zij zich opmaakten een panoramadoek te vervaardigen. De tentoonstelling als geheel gaf daardoor meer den indruk van een net venduhuis, waar de preciosa van het Nederlandsche zeewezen onder den hamer zouden komen, dan van een *Rumeshalle*.

Gaat men evenwel na, wat hier werd bijeengebracht, dan was er veel te zien, en veel te bewonderen; zeer gelukkig was het denkbeeld verwezenlijkt — o. a. in de gothische zaal — de geschiedenis van het zeewezen in plaat en teekening weer te geven; hoogst merkwaardig de herinneringen aan De Ruijter o.a. zijn sabels, pistolen, wapenen en commandostaf door hem gedragen, naast den scheepsbijbel, waaruit hij zoo vaak troost en leering heeft geput.

Jammer dat van hetgeen hier werd bijeengebracht — een groot deel behoort gelukkig tot de openbare verzamelingen — binnen weinig tijds weer veel zal worden verspreid, en dubbel jammer dat Nederland nog geen gebouw heeft kunnen aanwijzen waarin de geschiedenis van zijn zeewezen in beeld en voorwerp aan landgenoot en vreemdeling kan worden getoond, al tracht men met prijselijke zorg in het Rijksmuseum te Amsterdam gedeeltelijk te herstellen, wat door gemis aan piëteit tijdens het leven onzer vaders en grootvaders werd bedorven.

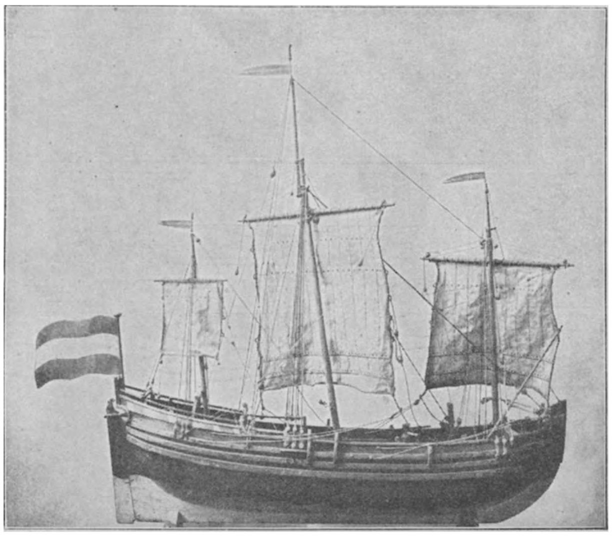

No. 1792. Model van een haringbuis uit de 1e helft der 17e eeuw.

In onze dagen van examenwoede, van wedstrijdglorie en karakterloosheid is eene herinnering aan den moed en de geestkracht onzer vaderen verre van overbodig.

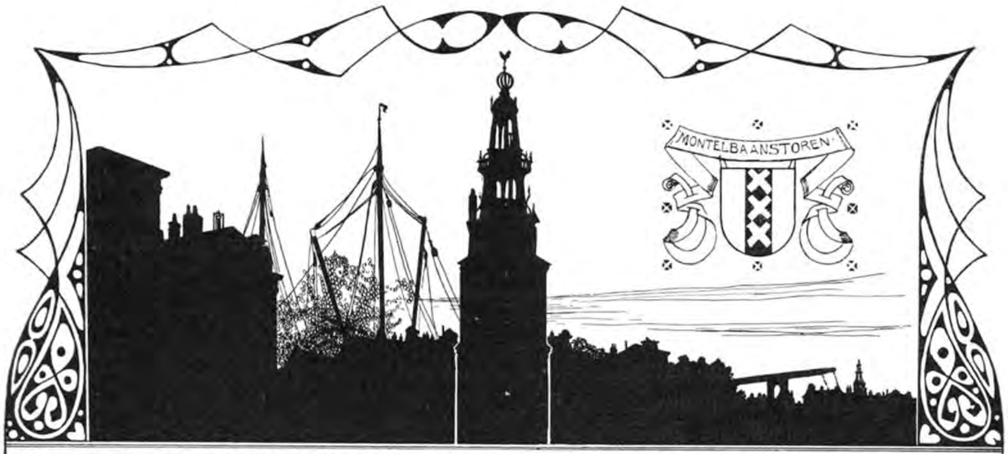

SCHETSEN UIT DE GESCHIEDENIS VAN AMSTERDAM

DOOR A. J. M. BROUWER ANCHER

THEO NEUHUYS

Vervolgen wij onze beschouwing van Amsterdam, zooals het zich volgens de kaart van Cornelis Anthoniszoon aan ons vertoont en schenken wij daarbij onze aandacht aan de liefdadige instellingen.

In mijn vorige schets maakte ik reeds melding van een ziekenhuis, het zoogenaamde Oude-Gasthuis, dat de Heilige Elisabeth tot schutspatrones had, en ook bekend stond onder den naam van het Heilige Geestgasthuis.

De eerste naam duidt aan, dat dit gasthuis de eerste inrichting van dien aard was, die binnen Amsterdam verrees. Wanneer echter de stichting plaats had, wordt nergens vermeld, doch was het volgens Wagenaar in 1371 nog de eenige inrichting aan de verpleging van zieken gewijd. Niet lang evenwel zou het het eenige blijven, want in een keur zonder jaar, maar die dagteekenen moet van vóór 1399, vinden wij reeds melding gemaakt van Gasthuismeesters van het Sint Pietersgasthuis.

Wij leerden de plaats, waar dat Oudegasthuis stond, kennen als gelegen aan den Dam aan de zuidzijde van het Stadhuis en vernamen toen tevens, dat het door de stadsregeering bij dat stadhuis werd aangetrokken, teneinde meerdere localiteiten te verkrijgen voor de zich meer en meer uitbreidende stedelijke administratie.

Die annexatie had omstreeks den jare 1500 plaats en werden toen de verpleegden uit dat Oude-gasthuis naar dat van St. Pieter overgebracht.

Ook van dat St. Pietersgasthuis, dat zich in de Nes bevond, is de stichtingsoorkonde niet tot ons gekomen. Algemeen wordt aangenomen, dat het zijn ontstaan te danken heeft aan den vromen zin der leden van het St. Pieters- of Vischkoopersgild, doch niets rest ons waardoor dit vermoeden meer zekerheid krijgt.

Van een derde gasthuis, gesteld onder het patronaat van de Moeder des Heeren, en daarom het Lieve Vrouwengasthuis genoemd, vindt men de eerste sporen in een keur, die tot het begin der 15^e eeuw moet gebracht worden, terwijl het uitdrukkelijk vermeld wordt in een oud rente-

boekje, waarop men het jaartal 1421 leest. Dit gesticht verhief zich aan de Westzijde van den Nieuwendijk op de hoogte der tegenwoordige Nieuwstraat, tegenover de Vrouwensteeg.

Dit gasthuis bleef een zelfstandig bestaan voeren tot kort na 1578 — het jaar waarin Amsterdam de Spaansche zijde verliet — en werd toen, evenals voor dien het Oudegasthuis, met de St. Pietersstichting vereenigd. Toen werden tevens die drie gecombineerde gasthuizen overgebracht naar de plaats waar wij nog heden ten dage het Binnengasthuis kennen en waar vóór de alteratie de Oude- en Nieuwe-nonnen hare conventen hadden.

Voor de verpleging van behoeftige kranken was dus van oudsher goede zorgen gedragen, en dit was wel noodig in een stad, die behalve haar eigen bevolking tal van vreemdelingen, die hier handel kwamen drijven, binnen hare muren bevatte.

Aan elk dier gasthuizen was nog eene inrichting verbonden uitsluitend bestemd voor lijders aan die gevreesde en zoo vaak in ons Vaderland epidemisch heerschende ziekte, de Pest. Leest men onze oudste keurboeken door, dan vindt men telkens en telkens weer het treurig feit vermeld, dat de „haestige siecte" of de „gave Godts", zooals men haar placht te noemen, binnen Amstels vesten woedde, en even dikwerf vindt men ordonnanties uitgevaardigd, die ten doel hadden aan de uitbreiding der besmetting paal en perk te stellen.

Het zou mij te ver voeren den inhoud van al die keuren in behandeling te nemen. In hoofdzaak geboden zij het zooveel mogelijk geïsoleerd houden van door de pest aangetaste personen van het gezonde deel der bevolking, en waar men zulk een voorschrift leest, wekt het verwondering, dat onze vroede mannen niet eerder op het denkbeeld kwamen een speciaal voor zoodanige lijders ingericht gebouw ergens buiten de stad, verwijderd van de dichtbevolkte buurten, te bouwen, te meer daar menige gegoede ingezetene, die zijn buitentje in den omtrek van Amsterdam had, het goede voorbeeld gaf door zijn kranken ter verpleging daarheen te laten vervoeren.

En bovendien bleken die aan de gasthuizen verbonden pesthuizen maar al te vaak te klein, om het aantal lijders op te nemen, wanneer het euvel hier, zooals in de jaren 1557, 1558 en 1566, met groote felheid woedde. Dan zaten Burgemeesters met de handen in 't haar en langdurige deliberaties werden er dan gevoerd met de zes en dertig Raden over het vinden van ruimere localiteiten — en voortdurend zocht men die localiteiten binnen de wallen en dacht er niet aan, dat door het opslaan van houten loodsen buiten de vesten het gewenschte doel veel beter bereikt zou worden.

Eerst toen na het overgaan van Amsterdam in 1578 de kloosters der Oude- en Nieuwe-nonnen ter verpleging van zieken werden ingericht, treffen wij bij de Vroedschap een beter idee van isoleering van pestlijders aan, alsmede een pogen om voor het vervolg te voorkomen, dat er bij zwaren pesttijd gebrek aan plaats zou zijn. Maar noch het een, noch het ander werd ten volle bereikt.

Pontanus geeft ons in zijn in 1614 verschenen geschiedenis van Amsterdam de volgende beschrijving van dat Pesthuis: „Ten leste wort het Pesthuys door eene riviere daertusschen loopende, van de reste van het gasthuys met een houten brugghe afghescheyde; alsoo nochtans dat het in hetselve park met het gasthuys begrepen wordt; het heeft in het midden een viercante plaetse properlick geschickt, daer zyn rontom seer vele bedden, den voorleden jaere, de peste seer regneerende, sijnder wel vyfhondert ende meer in hetselve gheherberght t'samen geweest."

Vijfhonderd patienten was wel een groot aantal, en die afscheiding van de overige gebouwen door middel eener „riviere" — een woord dat niet al te grootsche gedachten moet doen ontstaan, want in werkelijkheid was het meer een slootje — was wel eene vooruitgang in de goede richting,

maar, zooals ik zeide, afdoende maatregelen waren het niet. Beter werd het doel bereikt door het Raadsbesluit van den 13en Juli 1617, waaraan de volgende twee hoofdmotieven ten grondslag lagen. Primo oordeelde men, „dat het tegenwoordich Pesthuys nyet groot genoeg is om bij tijden van sware peste, de siecken daerinne te mogen logeren," en 2°. „dat tselve Pesthuys soe naby gebouwt is aen de andere Godshuysen, dat door de nabyheyt ende gemeenschap tusschen d'selve respective huysen, wel eenige besmettinge ende sieckte soude mogen ontstaen." Eindelijk dan toch was men het gaan inzien, dat zoodanige inrichting buiten de bebouwde en dichtbevolkte kom der gemeente moest worden gebracht en werden gasthuismeesteren geauthoriseerd in onderhandeling te treden met den eigenaar van een giethuis, gelegen buiten de Heiligenwegspoort aan den Overtoomschen weg. Gasthuismeesters hadden het oog op dat gebouw doen vallen, vooral omdat het met de schuit — het gewone vervoermiddel dier dagen van pestlijders — van achter kon bereikt worden, en in de resolutie der vroedschap, waarbij die gieterij „bij provisie" tot een pesthuis zou worden ingericht, werd dan ook uitdrukkelijk bepaald, dat het huis „sulcx geapproprieert" zou worden, „dat de siecken van achteren, ende nyet van voren aen den wech tot het selfde huys worden gebracht ende daerinne ontfange."

Niet lang echter zou het pesthuis aldaar blijven. De steeds toenemende bevolking der stad was oorzaak van het ontstaan van buiten-buurten en weldra was dat ziekenhuis door tal van woningen omgeven. Dit en het geval, dat het gebouw in verval begon te geraken, gaf aanleiding, dat men 13 jaar laten, dus in 1630, besloot een nieuw, groot en aan alle eischen des tijds voldoende gesticht een goed eind verder van de stad aan dienzelfden Overtoomschen weg, doch meer landwaarts in te bouwen en het was dat besluit, dat aan het oude welbekende buitengasthuis het aanzijn gaf. De brug over de Overtoomsche vaart, die er toegang naar gaf en nog steeds als de Pestbrug bekend staat, houdt de herinnering aan de voormalige bestemming van dat gebouw levendig.

Dikwerf en hevig werd onze oude Amstelstad door de pest geteisterd, en haar telkens wederkeeren werd voor een niet gering gedeelte toegeschreven aan de verontreiniging der straten en grachten. Met de stadsreiniging stond het in die dagen al zeer slecht geschapen en meer nog dan heden, beschouwden de inwoners de grachten als de natuurlijke afvoerkanalen van al datgene waarmede zij in huis geen raad wisten. Behalve kooplieden waren onze voorouders ook veehouders en wanneer het in de omgeving der stad onveilig was, dan kwamen tal van landbouwers met geheel hun levende have een schuilplaats binnen haar muren zoeken. In zulke tijden werd de veestapel dan aanmerkelijk vermeerderd en aangezien men de gewoonte had de mest in de gracht te werpen, was het natuurlijk gevolg, dat de stadswateren op een deerlijke manier vervuild werden. Maar dit was nog niet het ergste. In een keur van 1475 leest men het verbod om doode paarden, koeien, kalveren, varkens, schapen, honden, katten en diergelijke in de gracht te werpen en uit deze verbodsbepaling kan men afleiden welk een verpestende stank hier vaak moet geheerscht hebben, wanneer zulke groote lichamen in ontbinding geraakten, vooral wanneer men daarbij den tragen loop des Amstels in het oog houdt.

De stadsregeering wendde dan ook alle mogelijke moeite aan om den inwoners die kwade hebbelijkheid af te leeren en stelde hooge boete op zoodanige en andere verontreinigingen van straten en wateren; zij vaardigde keuren uit op het schoonmaken der goten en verbood het maken van heimelijke gemakken langs de waterzijde der burgwallen. Het telkens opnieuw afkondigen dier verbodsbepalingen, vooral in tijden van pest, doet echter zien, dat het geen gemakkelijke taak was dat euvel te overwinnen. Trouwens, geheel onder den duim kreeg men het nooit en hadden wij niet onze

schuiten voor drijvend vuil, dan zou men ook heden ten dage nog vele ongerechtigheden in de grachten kunnen zien dobberen.

Behalve de hierboven genoemde drie, later tot één samengesmolten gasthuizen en hun afdeeling ter verpleging van pestlijders, had Amsterdam, evenals de meeste Nederlandsche steden, al zeer vroeg een gesticht ter opneming van die personen, die besmet waren met de zoogenaamde „akker-ziekte" of „Leprosije". Deze ziekte is eeuwen lang in ons vaderland inheemsch geweest en bij duizenden telde zij haar slachtoffers. Onze voorvaderen, overtuigd van de groote besmettelijkheid dier ziekte, banden de lijders er aan uit de maatschappij; verboden hen streng het verkeer binnen de steden en bouwden daarom de asylen voor die ongelukkigen buiten de muren der stad. Het Amsterdamsche Leprozenhuis stond, nadat de stad met muren omgeven was, buiten de St. Antonispoort aan den St. Antonisdijk (thans St. Antoniesbreestraat, waar de Lazarussteeg nog de oude bestemming van het thans tot een politiebureau en eenige collegezalen voor ontleedkunde, dierkunde etc. verbouwde gebouw in herinnering houdt). Somber en eenzaam lag het daar in het vierkant door een hoogen steenen muur omgeven en aan alle zijden door een uit den Amstel geleide gracht omsloten, waarover een ophaalbrug lag, om toegang tot de poort te verschaffen. Aan de zijde der rivier was een tuin aangelegd, die door een smal watertje van het eigenlijke gesticht was afgesneden.

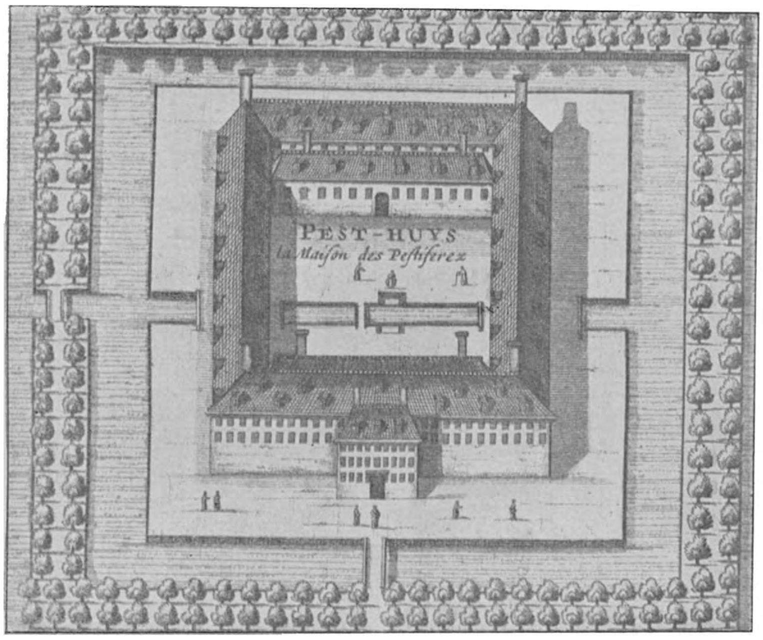

Pesthuis (A°. 1630).

En binnen dat gebouw moesten de rampzalige lijders, steeds omgeven door hun lotgenooten, steeds met alle verschrikkingen dier vreeselijke ziekte bij haar voortwoekeren voor oogen, hunne vaak lange levensdagen slijten.

Toch genoten zij eenige vrijheden en kon het hen zelfs door de Regenten van het gesticht veroorloofd worden zich in de stad te begeven, waarbij het hun echter ten strengste verboden werd de huizen der burgers binnen te gaan, tenzij de bewoner van zoo'n huis hen binnen riep. De nacht binnen de stad door te brengen was ten eenenmale verboden. Dit verbod gold mede voor de vreemde leprozen, die al bedelend of handeldrijvend in licht te dragen koopwaar, meestal borstelwerk, het land doortrokken en was het deze bovendien slechts des Maandagsmiddags geoorloofd zich binnen de stad en hare vrijheid te vertoonen.

Een feestdag voor de bewoners van het

Amsterdamsche Lazarushuis was de Koppertjes-maandag en de daarop volgende dinsdag. Dan trokken zij in grooten optocht onder de muziek van trommels en pijpen door Amstels straten en zamelden de penningen in, die de medelijdende burgers hun offerden. Bij dien ommegang moesten zij, evenals wanneer een Lepralijder zich met concent van Regenten binnen de stad begaf, het voorgeschreven kostuum dragen, namelijk de vrouwen het wijde opperkleed, dat den naam van „vlieger" droeg en de mannen den twee vingers breeden witten band om den hoed. Bovendien moesten allen voorzien zijn van een Lazarusklap, waarmede zij voortdurend moesten kleppen om hun nadering bekend te maken, en waren zij verplicht handschoenen te dragen. Op die beide dagen werden zij dan op stadskosten onthaald en wel des maandags in het gasthuis en des dinsdags in het weeshuis.

Het recht tot het houden dier jaarlijksche optochten behielden de leprozen tot 1604 toen de stadsregeering zich genoodzaakt zag het hun te ontnemen, omdat door den grooten toeloop van volk, door die ommegangen veroorzaakt, vaak ergerlijke straattooneelen plaats hadden.

Leerden wij uit bovenstaande korte schets de pogingen kennen, die werden aangewend, om het lot van behoeftige kranken te verzachten, ook andere instellingen waren er, die ten doel hadden de verpleging van die inwoners van Amsterdam, die weinig of niet met aardsche goederen gezegend waren.

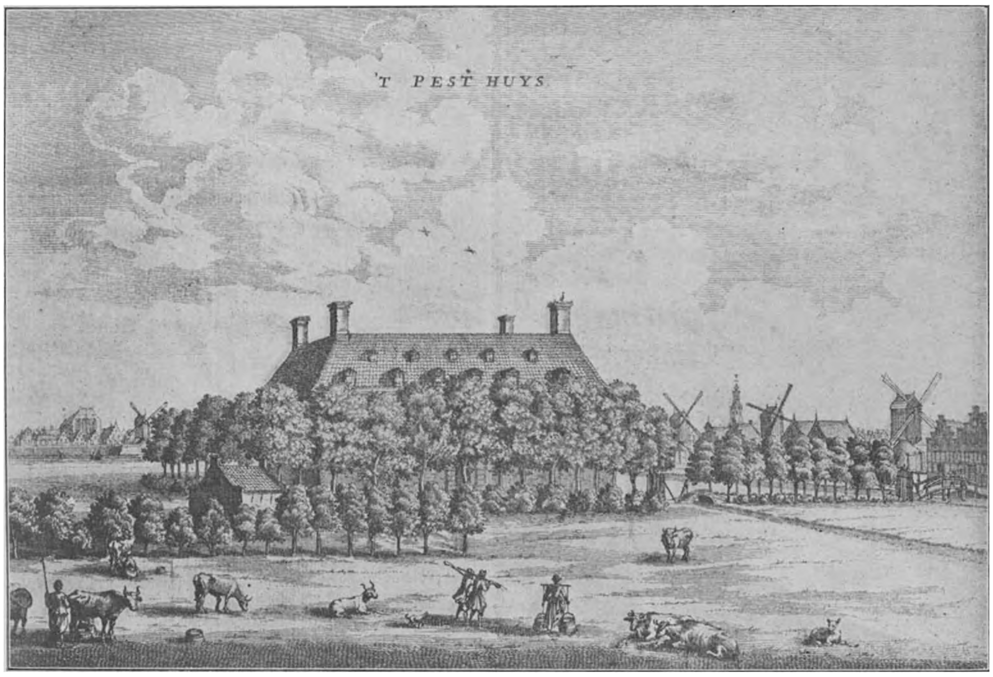

Pesthuis (A°. 1630).

Het was in den jare 1520 dat een rijke poorteresse dezer stede, met name Haasje Claasdochter in 't Paradijs, eenige huisjes, die zij in eigendom had, en die gelegen waren in de Kalverstraat bij de Nieuwezijds Kapel [1]),

[1]) Die huisjes werden later verbouwd tot het aan velen mijner lezers nog wel bekende hotel de *Keizers Kroon*, het perceel waarin zich thans het magazijn van Pander bevindt.

liet inrichten tot de verpleging en opvoeding van zeven of acht arme weeskinderen, en aldus de grondlegster werd van het Burgerweeshuis.

Het duurde niet lang of de stadsregeering trok zich de nieuwe stichting aan en gaf haar den 31en Maart 1523 een ordonnantie, vanaf welk oogenblik Burgemeesters aan zich het recht om regenten te benoemen behielden.

Al zeer spoedig werd het oorspronkelijk vastgestelde aantal kinderen overschreden en ondervond de stichteres, zoowel van particuliere zijde als van stadswege, krachtige hulp tot instandhouding van het gesticht. Legaten werden er bij testamentaire beschikking aan vermaakt; milde giften kwamen in; in 1556 gaf de stad aan het Weeshuis vergunning tot het verhuren van terrein aan de vesten, waarop lijndraaierijen gesteld werden, die naamgeefsters werden aan de Lijnbaanstegen; omstreeks dienzelfden tijd kreeg het gesticht het recht de stads vuilnisvaten te verhuren, die later weder aan de stad overgingen en ten slotte aan het Aalmoezeniers-Weeshuis gekomen zijn. Door al deze en nog meerdere inkomsten werden de Regenten in staat gesteld de verpleegden op onbekrompen wijze te onderhouden, doch waren de fondsen niet toereikend om de onkosten eener hoognoodige verbouwing te bestrijden. De gelden daarvoor werden echter gevonden uit een loterij, waartoe Koning Philips in 1560 octrooi verleend had. Die verbouwing had in 1561 plaats.

Sinds 1574 werden de inkomsten van het huis in niet geringe mate vermeerderd door de bepaling, dat een ieder, die burger van Amsterdam werd, drie gulden aan de stichting moest geven; een som, die later nog verhoogd werd.

Tot A°. 1580 werden de weezen in het oude huis verpleegd, doch in dat jaar gingen zij over naar het voormalige St. Lucienklooster, waaraan de St. Luciensteeg, voor dien de Heertgenssteeg, zijn naam dankt. Reeds in Maart van het jaar te voren waren Regenten met de Mater en de gemeene conventualen van het klooster overeen gekomen, dat zij tegen levenslange voeding en huisvesting hare gebouwen en verdere kloostergoederen aan het Weeshuis zouden afstaan. Van dienzelfden tijd dagteekent een diergelijk contract met de Karthuizers, wier convent buiten de stad was gelegen. Sinds bleef het Weeshuis in dat nonnenklooster gevestigd en bouwde men er in 1581 de fraaie hardsteenen poort voor benevens de twee huizen in de Kalverstraat waardoor het voorpleintje gevormd wordt.

In den loop der tijden onderging het weeshuis verschillende vergrootingen. Zoo werd in 1632 het ten zuiden nevens het gesticht gelegen Oude Mannen en Vrouwenhuis, dat sedert 1601 ontruimd was, er bij getrokken. In 1634 brak men het St. Lucienklooster met het Patershuis en nog twee huurhuizen af en bestemde het terrein, dat het jaar daarop met een stuk gronds van het Begijnhof gekocht, vergroot werd, voor den bouw van een nieuw Meisjes Weeshuis. Het voormalige Oude mannenhuis bleef toen uitsluitend de jongensafdeeling, die in 1645, door vertimmering van een huis en pakhuis, met een jongensziekenhuis vergroot werd.

Dat oudemannenhuis in de Kalverstraat was een veel oudere stichting dan het weeshuis, want het dagteekent van den jare 1422. Op den 13^{en} November van dat jaar kreeg de Amsterdamsche Burgemeester Dirk Holland van Hertog Jan van Beieren vergunning, om uit eigen middelen een gesticht te maken, waarin een zeker aantal behoeftige oude mannen onderkomen en verpleging zouden genieten, en de plaats, die hij tot dat doel verkoos, wordt in 's Hertogs brief omschreven als gelegen over „des heilichs Sacramentshuys, dat men hiet ter Heiliger Stede" en dat wij de Nieuwezijds Kapel noemen.

Met de in gereedheid brenging van dat oudemannenhuis talmde men niet en schijnen de fondsen door den stichter tot onderhoud zijner stichting verschaft, wel voldoende te zijn geweest om het voor ondergang te bewaren. Die fondsen zullen echter wel in den loop der tijden door milde

bijdragen van andere ingezetenen vermeerderd zijn geworden, ten minste in 1548 kocht de priester Jan Beerenzoon ten behoeve van dat oudemannenhuis een rente op de stad van 78 gouden Carolus guldens van 40 grooten Vlaamsch het stuk. Diezelfde persoon deed nog meer voor het gesticht, want twee jaren later schonk hij het nog een rente van 13 ponden grooten 's jaars en wel tot onderhoud van twaalf oude mannen. Op dienzelfden tijd maakte hij een ordonnantie voor dat Godshuis, die door de stedelijke regeering geapprobeerd werd. Naar luid dier ordonnantie zou niemand in het gesticht mogen worden opgenomen die niet den ouderdom van vijftig jaar gepasseerd was; voorts zouden slechts poorters van Amsterdam er verpleging kunnen erlangen, een bepaling, die niet gold voor den priester, die boven die twaalf personen in het gasthuis onderhouden zou worden. Het aantal verpleegden — toen 24 bedragende — zou niet vermeerderd mogen worden, voordat de toenmalige bewoners behoorlijk van nooddruft zouden zijn voorzien, en ten slotte zouden die twaalf oude mannen jaarlijks op Palmzondag achter het beeld op den ezel de processie moeten volgen en de twaalf Apostelen voorstellen.

In dat zelfde jaar 1550 had ook Haasje Klaasdochter, de ons reeds bekende stichteres van het weeshuis, het gesticht met een zekere som gelds begiftigd onder verplichting, dat voor de rente daarvan elf oude vrouwen onderhoud en verpleging zouden genieten en sinds bleef het Godshuis aan de verzorging van oude van dagen van beiderlei kunne gewijd.

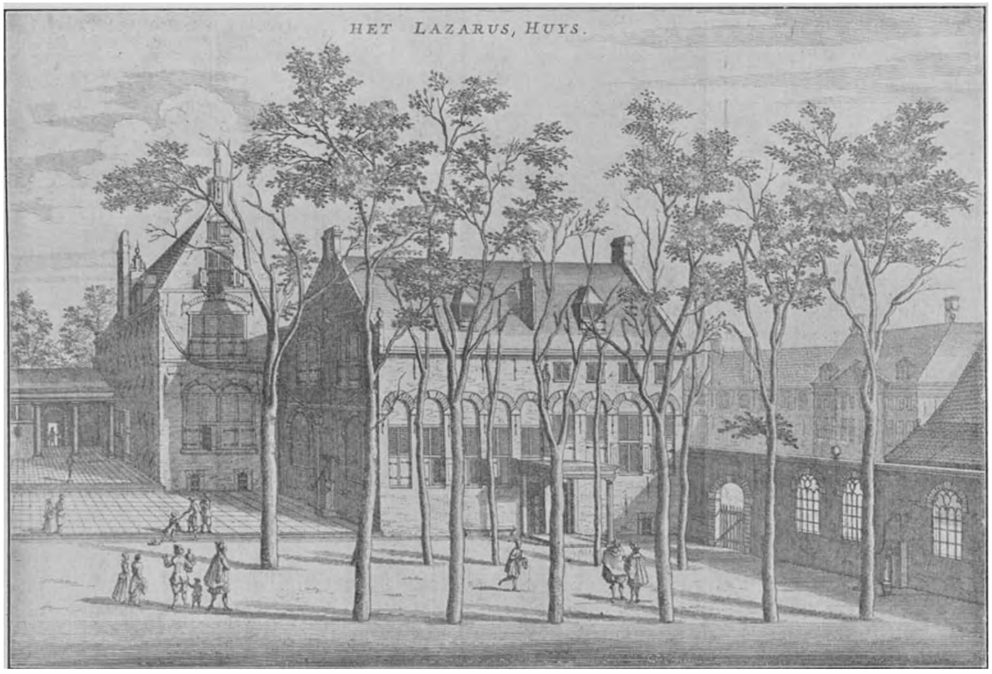

Leprozenhuis (17e eeuw).

Hierboven teekende ik reeds aan, dat in 1601 het gesticht in de Kalverstraat ontruimd werd. De rede hiervan was dat het huis, sinds men van het oorspronkelijke vastgestelde aantal verpleegden was gaan afwijken, door het eerst tot 45 en later tot 100 te vermeerderen, te klein was geworden. Terrein tot het bouwen van een grooter gesticht had

men reeds gevonden in den tuin der voormalige Oude Nonnen, maar de middelen om te bouwen ontbraken. Men nam toen zijn toevlucht tot een middel dat toen, zoowel als nog heden ten dage, in zulke gevallen veelvuldig te baat werd genomen, namelijk het houden eener loterij, waartoe Regenten in het jaar 1600 van de Stadsregeering vergunning kregen, nadat zij zich voor dien reeds het octrooi van 's Lands Staten verzekerd hadden. Door de opbrengst dier loterij, waarvan de trekking plaats had op een hoog tooneel, opgericht voor het Koornmetershuisje op de Nieuwezijds Kolk, werd men in staat gesteld het plan te verwezenlijken.

Het nieuwe gesticht verrees ter plaatse waar wij thans het Amsterdamsche Academiegebouw kennen.

Ik sprak zoo even van een verplichting door den priester Jan Beerenzoon den twaalf mannelijken verpleegden van dat godshuis opgelegd, namelijk om op Palmzondag de Apostelen voor te stellen en als zoodanig het beeld op den ezel te volgen, en dunkt het mij hier de plaats een oogenblik bij die processie stil te staan, die ons een blik geeft op het godsdienstig volksleven in die dagen.

Het behoeft wel niet verklaard te worden, dat dat beeld op den ezel Christus moest voorstellen. Een zekere Walich Syvertsz, die een verhandeling over de Roomsche Mysteriën schreef, geeft ons, als ooggetuige, een beschrijving dier ommegang, doch werd volgens hem dat beeld niet gevolgd, maar getrokken door de twaalf „op zyn Apostels met sonderlinge gecoleurde lange rocken toegemaecte" oudjes, of wel door de Jerusalemvaarders met de Jerusalemsveeren in de hand, zijnde personen, die een bedevaart naar het Heilige Land hadden gedaan en ter herinnering daaraan het recht hadden vedervormige palmtakken te dragen en zich daarmede te laten afbeelden, zooals ons menig oud portret doet zien.

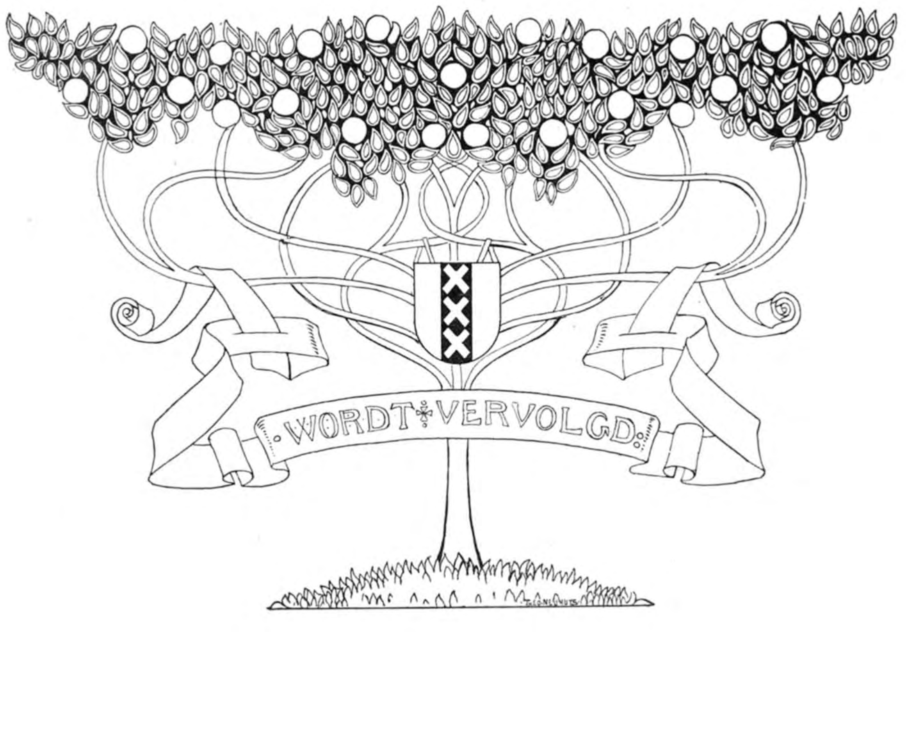

Historische Schets uit den Tweeden Vrijheidsoorlog

DOOR

FREDERIK ROMPEL.

Het is de 28e Mei van dit jaar, 's morgens vroeg. In Bloemfontein heerscht een eigenaardige bedrijvigheid. De herstellenden in den tuin van het Volksraadsgebouw, tot hospitaal ingericht, zijn opgewonden en roepen elkaar telkens toe woorden die ik niet versta. Op den toren van het Gouvernementsgebouw is gisteren een nieuwe vlaggestok geplaatst. Hij is langer dan de vorige. Van morgen zijn ze bezig te probeeren of het touw goed over de katrol loopt. Het onderzoek schijnt bevredigend te zijn. De figuurtjes, donker tegen den schel blauwen hemel, verlaten tenminste het torendak.

Ik hoor dat op het marktplein de winkeliers van de politie aanzegging hebben gekregen, geen goederen buiten de deur uit te stallen en dat op dit plein een zelfden vlaggestok als op het Gouvernementsgebouw staat, is geplant. Dit is gedurende den nacht geschied.

Waarvoor al die toebereidselen? Ik weet het niet en zij wien ik het vraag, weten het evenmin. Wij opperen onder elkaar vermoedens, maar zij schijnen ons geen van allen gegrond. Een is er zelfs die beweert, dat de vrede zal worden afgekondigd.

Ik ga naar het Marktplein. Kaffers zijn bezig onder politietoezicht het plein schoon en stofvrij te maken.

Er wordt veel water gebruikt, maar tegelijk zorgvuldig toegezien dat de grond niet modderig wordt. Ook hier probeeren twee mannen, eveneens klein te midden der uitgestrekte ruimte van het plein, de katrol van den nieuw geplanten vlaggestok. Een bereden politieman belet karren en wagens den toegang tot de Markt.

Ik vraag ook hier weer en word evenmin wijzer. Enkelen halen de schouders op omdat zij in dit geval zoo onwetend zijn als ik, en anderen die blijkbaar wèl op de hoogte zijn, willen niets zeggen. Alleen ben ik thans te weten gekomen dat de plechtigheid te tien uur zal beginnen.

Het is nauwelijks half negen. Anderhalf uur naar toebereidselen zien zonder te weten waartoe zij zullen dienen, vleit mij niet.

Ik ga dus weg, terug naar huis. In de Maitlandstraat waar ik hier en daar den Koninklijken Standaard zie wapperen, kom ik Dr. Albert Krause tegen, den gewezen Staatsprocureur der Z. A. R. Ik beproef burg en Senekal zijn toch nog in ons bezit!"

„Wat vraagt de Engelschman daarnaar!"

„Mag dat dan? Kan dan een land geannexeerd worden voor het veroverd is? De Regeering bestaat immers nog?"

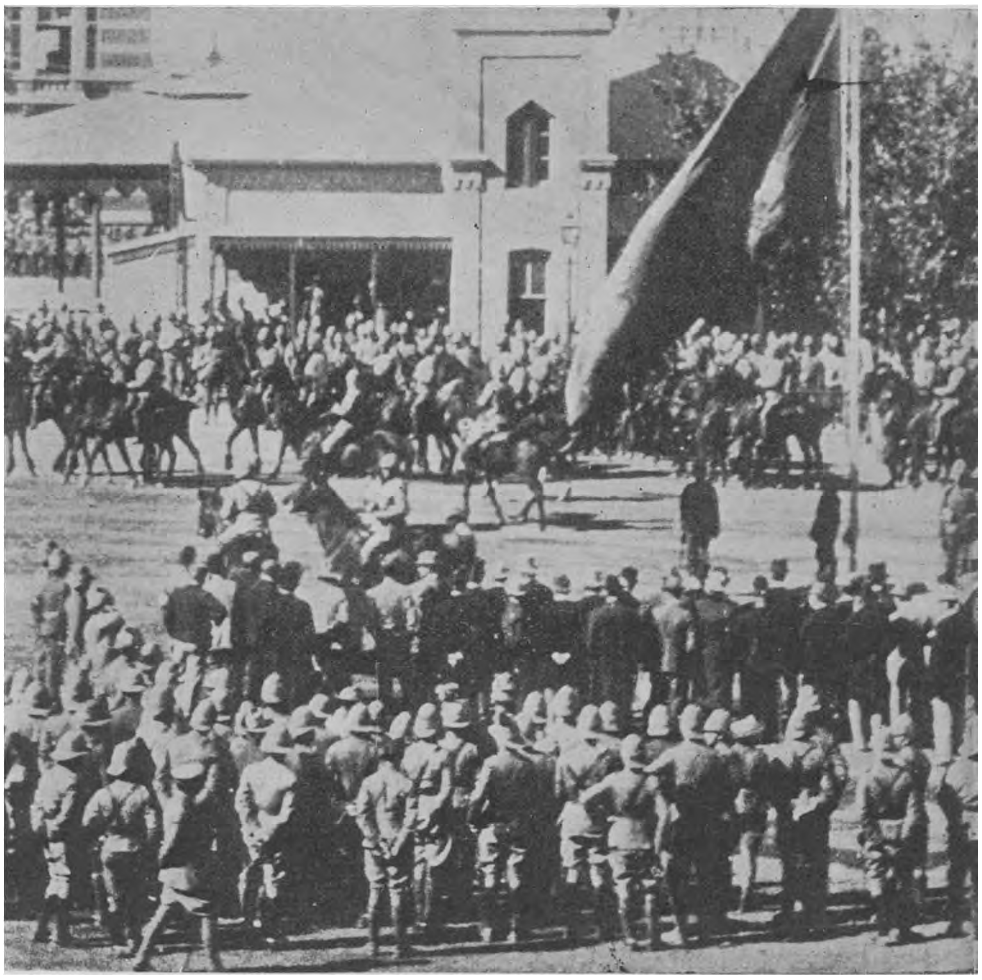

De troepen defileerend voorbij den Engelschen Standaard op het marktplein te Bloemfontein.

ook bij hem of hij mij iets meer kan vertellen.

„Ja, de Oranje Vrijstaat wordt geannexeerd."

Ik sta als versteend. Dr. Krause is bleek en strak-treurig zijn gezicht.

„Maar zij hebben het land toch nog niet! Bethlehem, Reitz, Harrismith, Fiks-

„Mijn beste jongen. De Engelschen hebben nog nooit gevraagd of hun politieke handelingen in Afrika volgens recht en geweten waren. *Ik* blijf vandaag thuis. Ik *wil* dat niet zien. Ik ben hier geboren en een Afrikaner in mijn hart.... Ik had nooit kunnen denken dat ik dàt nog zou moeten beleven."

Dr. Krause breekt plotseling het gesprek af en loopt haastig weg. Waarom? Ik voel het.

Het is mij juist als zien de Tommies, die hun uniformen heden extra opgeknapt hebben, mij sarrend-lachend aan. Misschien is het zoo. Misschien ook niet.

De Afrikaners zijn haastig. Zij loopen net als willen zij allen gauw thuis zijn. Mijn kennissen gaan mij voorbij zonder te groeten. Zij zijn in gedachten, treurige gedachten, evenals ik.

Ik kom thuis. Ik denk er niet meer aan naar het Marktplein terug te keeren. Ik zal vanmorgen maar blijven waar ik ben. De „mistress" bij wie ik in huis woon, heeft ook al gehoord wat er zal gebeuren. Zij zegt het niet; maar ik zie het aan haar. Zij heeft in het geheel geen conversatie. Anders is zij spraakzaam genoeg.

Wat is het vandaag drukkend stil in huis. Niemand zingt er en als er gesproken wordt, is het zacht alsof er een doode in de woning was.

Haar dochter, een kind van twaalf jaar, komt in de kamer waar ik zit. *Zij* gaat wel naar het Marktplein, en in haar overmoed heeft zij zich getooid met een breed oranjelint om den hoed en een breeden oranje das, neerhangend van den hals tot het middel. Het protest is sprekend genoeg. Ik zeg niets. Ik keur het dragen van deze kleur op den dag van heden af; maar tegelijk vind ik er een zekere genoegdoening in dat zij die kleur daar op het Marktplein zal toonen. Met een opgewonden groet gaat zij naar buiten, de demonstrante.

Nu zij weg is en de gedachte aan het helle Oranje me weldra ook niet meer bezig houdt, wordt het mij te benauwd in het stille huis, waar zelfs de kaffer onder den indruk raakt en onhoorbaar loopt zooals de zwarten dit zoo goed kunnen.

Ik ga de straat maar weer op. Ik heb tòch geen kalmte genoeg om te lezen. Ik zal bij een van mijn kennissen aanloopen. De gewone weg is over het Marktplein. Ik wil daar nu niet langs en slenter buiten de stad om tot ik ben waar ik wezen wil. Het is daar ook al stil in huis. Zij hebben mij blijkbaar zelfs niet hooren binnenkomen, want gescheld heb ik natuurlijk niet. Dat kunnen wij niet in Transvaal en Vrijstaat omdat er geen schel is. Wij loopen zoo maar het huis bij elkaar binnen, kloppen alleen als wij bij vreemden komen. Ik zoek alle kamers rond en vind mijn kennis eindelijk in de keuken. Hij zegt mij een onduidelijk goeden dag en schijnt druk aan het werk met zijn schoenen te poetsen. Hij is een oude man, diep in de zestig, die met zijn zoon, luitenant Böning van de Vrijstaatsche artillerie, alle veldslagen in Natal heeft meegemaakt tot den laatsten slag aan de Toegela.

Veel conversatie is hier al evenmin. Ik vermijd het over de annexatie te spreken, maar een ander onderwerp wil niet. Hij mompelt antwoorden die ik niet versta, en bijt nijdig op zijn pijp, dikke rookwolken uitpuffend. Ik stel voor met ons beiden te gaan wandelen.

„Maar ik ga niet naar het Marktplein," barst hij plotseling uit.

„Ik ook niet," antwoord ik zoo bedaard mogelijk. „We gaan buiten de stad wandelen, dan zien we niets en hooren we ook niets."

Hij wordt plotseling vlugger in zijn bewegingen omdat hij mijn plan uitstekend vindt. Hij is gauw gekleed en wij gaan op pad. Achter in de straat zie ik het Marktplein. De soldaten zijn langs de vier zijden „en haie" opgesteld. De muziekkorpsen staan in het midden van het plein. Van het fort marcheert een kolonne naar het Gouvernementsgebouw. Het is de eerewacht van de „City Imperial Volunteers" die den militairen Gouverneur zal escorteeren. Hol klinken de regelmatige voetstappen, teruggekaatst door de huizen die schijnen uitgestorven. Wij slaan de eerste dwarsstraat in om niet meer te zien. Het is reeds lang tien uur en ik wil ver weg zijn als het „hoerah" geroep der Tommies klinkt bij het hijschen van den Koninklijken Standaard. Wat is het prachtig weer. De zon koestert zoo lekker nu het winter is, en de lucht is zoo

frisch en open. Toch wil de stemming er niet in komen voor een opgewekt gesprek.

Wij wandelen langs een der parkjes van Bloemfontein. Op een bank zitten twee Transvalers, ontslagen uit het hospitaal en op parool uit, zij steunen het hoofd in de handen, de ellebogen op de knieën. Op een andere bank zitten nog een paar Boeren, al even neerslachtig. Enkele dagen geleden waren die menschen vol vertrouwen in den goeden afloop van den oorlog. Ik vraag hoe zij er nu over denken. Hun oogen, straks dof, beginnen te fonkelen en bijna gelijktijdig, roepen zij: „Ons zal dààrom nog win."

Engelsche troepen op het marktplein.

Dit was de toon waarop zij moesten worden toegesproken vandaag. Wij beiden hadden niet veel tot elkaar te zeggen.

„Ik wanhoop ook nog niet," begon mijn oude kennis, „maar ik vind die annexatie zoo treurig. Dat ik dàt nog moet bijwonen op mijn ouden dag."

Het is de tweede maal dat ik zoo hoor spreken, eerst Dr. Krause en nu weer dezen man. Wil dan iedereen vandaag dat hij er niet meer was?

Al wandelend, met een bizondere aandacht voor de steentjes op het voetpad, komen wij langs een huis, door een der Britsche officieren in beslag genomen. Een Boerenpaard staat in den tuin en rukt aan een stuk lap. Wij komen nader en zien dat het een „Union Jack" is, blijkbaar van den onversierden vlaggestok gerukt en die het dier opvreet, bij gebrek aan gras.

Wij lachen even om dat paard dat de Britsche vlag heeft neergehaald. Daar galmen, vanuit de verte, drie hoera's, brullend, ruw en onharmonisch. Ginder, op het Marktplein, is dus de Koninklijke Standaard geheschen. De annexatie is volbracht. Koperen klanken schallen, golvend naar ons toe. Zij schetteren ons tegen, zwakker nu eens en dan weer sterker van toon. „God save the Queen," natuurlijk. Wij begrijpen het. Plotseling, van een kopje dicht bij ons, brandt los het zware geschut. Elke dreuning bonst na in mijn hart. De oude man naast mij verbleekt. Hij balt de vuisten in zijn zakken. Hoe zouden de Boeren in het parkje zich gevoelen op het oogenblik?

Wij gaan maar naar huis, nu wij alles toch niet hebben kunnen ontloopen. Als wij in de stad terug zijn, zie ik breed-uit den Koninklijken Standaard wapperen van het Gouvernementsgebouw, het geel, het rood, het blauw, het groen met de symbolieke figuren van Engeland, Schotland, Ierland en Indië. Ik heb nooit kunnen denken dat het pijn doet, uitdagend een vlag te zien plooien waar kort nog de eigen kleuren vroolijk zwierden.

Thuis staat de mistress met tranen in de oogen. De twee kleine jongens komen naar mij toe: „Het Master Rompel die banja groote kanonnen gehoor?" juichen ze.

„Stil, kinders, loop speel op die yard," zegt de moeder.

De jongens gaan weg, teleurgesteld dat niemand hun verrukking deelt.

Het dochtertje komt thuis, nog met haar-

uitbundig oranje getooid. Druk en luid is zij in haar spreken.

„Ons het die Volkslied gesing toen hulle „God save the Queen" het gespeel," zegt ze met brutale eigenwaarde. „En ons het altemaal oranje gedra, al die „friends" van mij."

Ik heb pleizier in die parmantigheid. Het is kinderachtig van me, maar het geeft me een soort van voldoening, die betooging tegen de onrechtvaardige daad van de Britten.

's Avonds vertellen ze ons dat er zeven mannen op het marktplein in hechtenis zijn genomen omdat zij hun hoed hebben opgehouden toen de vlag werd geheschen en het „God save the Queen" werd gespeeld. Mijn wrevel is zoo erg geworden, dat ik die mannen als martelaren voor de goede zaak begin te beschouwen.

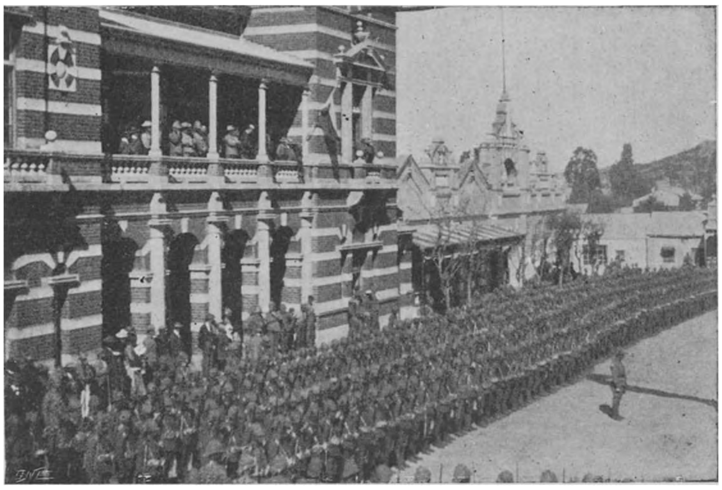

Voor het postkantoor.

Pretoria was enkele dagen geleden door Lord Roberts geoccupeerd. De Tommies waren bij het bericht dat de residentie der Z. A. R. aan den Britschen veldmaarschalk was overgegeven, vol opgewektheid. Zij riepen het elkaar toe: „Now, we'll have peace in a few days." De arme kerels waren hartelijk moe van den oorlog en verlangden naar huis. De verwachte vrede kwam echter niet; maar wel het bericht dat Generaal De Wet de spoorlijn nabij Kroonstad — later bleek het te Honigspruit te zijn — had opgebroken en een geheelen trein had buit gemaakt.

Ik was den dag na het gebeurde te Honigspruit, 's morgens tegen een uur of negen weer buitenshuis. Ik maakte mijn ochtendwandeling en wist niet waar het aan was toe te schrijven, maar ik voelde me weer vol goeden moed. Wij hadden het elkaar afgevraagd, wat het was dat zoo plotseling de bedrukte stemming die een oogenblik geheerscht had bij het bericht der occupatie van Pretoria, had verdreven. Het was als zweefde het in de lucht, als ademden wij in een stof, die ons opnieuw vertrouwen gaf in het goede einde van dezen oorlog. Dien morgen had ik weer dat sterke geloof en toch wist ik op dat oogenblik nog niets van De Wet's kranig feit. Het scheen mij als richtten de Afrikaners het hoofd weer fierder op, als waren de Tommies minder prettig gestemd.

Aan het einde van de Maitlandstraat, bij het Gouvernementsgebouw, stonden een vier- of vijftal groepjes te praten. Het waren van onze menschen, en het gesprek was zeer levendig. Zij lachten als bespraken zij een goede grap. Ik zag nu duidelijk aan hun houding, dat er gunstige berichten voor onze zaak waren gekomen.

Ik moest weten wat het nieuws was. Het beste was mij bij een der groepjes te voegen die, zoo brutaalweg, midden op straat blijken van hun vreugde gaven. Ik zocht een complotje uit waarbij het meeste kennissen van mij waren en vroeg de gewone vraag die wij elkaar elken dag stelden: „Kèrels, wat is die nieuws?"

„Wel, jong, De Wet het die treinspoor opgespring, bovenkant Kroonstad."

„Hij het weer kanonnen buitgemaak," schreeuwde een ander.

„Hulle het Kroonstad terug gevat," overstemde een derde.

„Kèrels moet toch niet zoo banja raas nie. Die Rooies zet-jelui net-nou in die tronk."

„Hulle zal-nie. Hulle het te-banja op hulle schwerenoot gekrij of hoe?"

Dit laatste met een rondgaanden blik op de omstanders, gevolgd door een algemeen luidruchtig gelach.

„Ons moet daarom voorzichtig wees," vermaande er een, „as hulle ons gevangen neem, kan ons De Wet nie help nie as hij net nou hier kom."

Zij werden eensklaps allemaal weer ernstig en begonnen zoo geheimzinnig te fluisteren dicht bijeen met de hoofden tot elkaar gebogen, dat hun houding thans nog veel meer verdacht werd. Ik ging maar liever weg. Toen ik thuis kwam, vond ik er mijn ouden vriend die den dag van de annexatie met mij gewandeld had. Hij lachte mij van verre al toe en had een pleizier, als hadden de Boeren den oorlog reeds gewonnen. Hij schudde mijn hand tot mijn arm me zeer deed en had daarbij zulk een geluk-schijn over zijn geheele gelaat, dat ik begreep dat ook hij deze optimistische berichten al gehoord had. Hij zelf was altijd een dergenen die mij de meest rooskleurige nieuwtjes bracht en er hard voor liep om de eerste te zijn die ze mij mededeelde.

De mistress, met de handen in haar keukenschort, lachte eveneens en praatte rumoerig, en haar dochtertje verklaarde dat zij het nieuws dadelijk verteld had aan de „orderly" die op den yard naast hun, bij den paardenstal bezig was.

„Hij zag niks niet lekker nie," beweerde zij triomfantelijk.

Het was een gepraat en geschetter door elkaar dat het moeilijk was er uit wijs te worden. De een wist nog deze bizonderheid en de ander die.

De mistress verklaarde dat ze nu al een Engelsch paard voor De Wet zou uitzoeken om het hem te geven als hij kwam.

Wij hadden er behoefte aan het goede nieuws aan meer menschen mee te deelen en mijn vrouw en ik gingen naar het hospitaal waar de Boerengewonden waren. De herstellenden kwamen ons op het voorplein reeds tegemoet. Zachtjes vertelden wij hun de opgesmukte berichten. Wij konden toen nog niet de waarheid van het verdichtsel scheiden. Ik raakte in geestdrift. Mijn vrouw raadde mij aan een beetje op te passen, maar de gevangenen zeiden dat de Engelsche verpleegster hun al verteld had dat de Boeren Kroonstad hadden hernomen. Een officier had het haar meegedeeld en de herstellende Boeren gewonden hadden niet kunnen nalaten de Tommies even onder het oog te brengen dat het thans wel bleek dat onze menschen nog van geen overgeven wilden weten. De soldaten hadden gevloekt „Damned Boërs", maar hadden er tegelijk bijgevoegd: „I admire De Wet" (Ik bewonder De Wet) en zij hadden het medelijden gewekt der herstellenden, die de teleurstelling zagen der Tommies, toen zij het vooruitzicht op een spoedigen terugkeer naar huis, zoo in eens zich zagen ontnomen.

'sAvonds, terwijl wij rustig bij elkaar zaten, sprekend over den oorlog, nog altijd vol moed over den afloop — waar zouden wij anders over praten dan over de zaak die ieder zoo na aan het hart lag — kwam, geheimzinnig, de jonge Blignaut binnen, de neef van den Vrijstaatschen Gouvernementssecretaris. Hij deed snel de deur achter zich dicht en met veel beweeg van gewichtigheid ging hij bij ons zitten. Fluisterend vertelde hij ons dat De Wet, nadat hij de spoorlijn bij Honigspruit had „opgeblazen," 's avonds naar Kroonstad was getrokken, in alle stilte de stad was binnengerukt en de officieren van een der Yeomanry-corpsen, aan het avondmaal had gevangen genomen.

Niemand bedacht of dit mogelijk was. Ieder had pleizier in dien komischen overval. Een begon er zelfs allerlei fantasieën op te maken. Met veel omhaal van woorden en veel armgezwaai stelde hij de verbazing

der Britsche officiertjes voor. Er werd braaf gelachen.

Mijn oude vriend Böning kon het thuis natuurlijk ook niet langer alleen uithouden. De deur zwaaide open en binnen trad hij, vroolijk als van morgen, met een luidruchtigen groet.

De jonge Blignaut trachtte te sussen:

„Ons moet voorzichtig zijn. Die Rooies het een lijs gemaakt van 300 menschen die hulle weg zal stuur als De Wet kom."

Plotseling stilte in het rumoer.

„Een spoortrein staat die heelen dag klaar om die menschen dâlik weg te rij."

„Nee, sies — toch, en die Rooinek zijn spioennen is overal," huiverde er een en schoof op zij, meer afgezonderd.

„Ek weet e goede plan," meende ex-Kommandant Pretorius die zich eveneens in de bizondere waakzaamheid der Engelschen verheugde.

Wij bogen voorover en zagen hem strak aan, nieuwsgierig wat het zou zijn.

„Ons zoek elk e plek om te schuil as die polies ons kom vang."

„Ek kruip in die bakoven, daar zal hulle mij nie-vindt-nie."

„Nee wat, ek verberg-mij onder die kooi."

„Kerel, jij is te lang en jou voeten zal uitsteek net zoo's die veldkornet wat die Rooies in zijn huis het kom zoek. Hij het ook onder die kooi gelè en toe hulle in die slaapkamer stap, zie hulle twee veldskoenen met die teenen in die hoogte. Hulle trek en hulle trek, en die lange veldkornet schuif onder die bed vandaan en wor — gearresteer."

Ha-ha-ha! galmde het door het vertrek dat de paar menschen die nog op de veranda zaten te praten, mee kwamen genieten van de algemeene vroolijkheid.

„Nee, ek het die ding: ek ga op die dak."

Ten slotte stelde er een voor zich schuil te houden op een minder wèl-riekende plaats, wat de aanleiding was tot zulk een lawaaiige stemming dat de voorbijgangers op straat het rumoer zeker konden hooren.

De jonge Blignaut maakte er ons weer opmerkzaam op.

Wij besloten wat zachter te spreken anders zouden we gevangen naar Kaapstad worden gezonden, vóór De Wet ons allemaal zou hebben verlost en wij weer bij onze menschen zouden zijn.

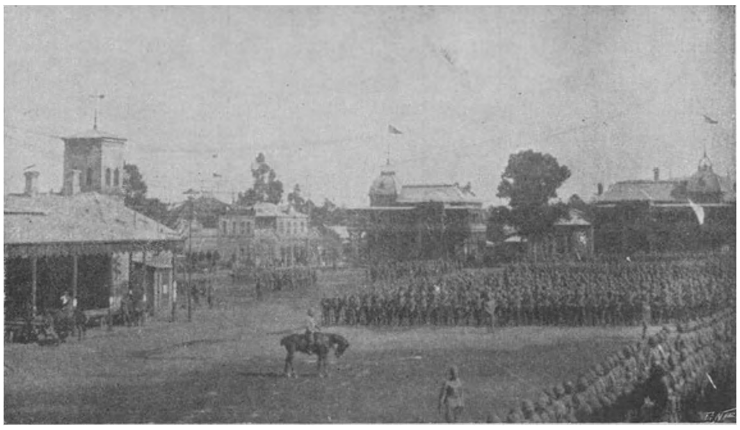

Voor het Bloemfontein clubgebouw.

Wij hebben later een kop koffie gedronken op de spoedige komst van Oom Crisjan en 's nachts van opwinding niet geslapen. De Wet is niet gekomen natuurlijk; wij vonden dit bij nadere overweging beter, want waarom zou hij zooveel menschenlevens opofferen om Bloemfontein te hernemen, dat hij toch weer zou moeten teruggeven aan de Engelsche overmacht, die tot „ontzet" zou komen opdagen? Zoo troostten wij ons altijd over teleurstellingen in die dagen.

AAN ZEE

DOOR

J. L. A. SCHUT.

Vrouw en kinderen toegewijd.

Een fiksche bries waait forsch van over zee
't ontwaakte dorpje de uchtengeuren toe.
De lucht is vochtig en met zout bezwangerd,
dat door de zilte golven losgelaten,
en voortgestuwd op d'aâm van de atmosfeer
zich gansch vermengt met 't edel hartebloed,
als bron van alle levenskracht en moed.
Zoo frisch de zeelucht rond het huisje schiet,
zoo dampig is het meestentijds daarbinnen,
vóór dat de vader, als zijn eerste taak,
het raam, de deur, of beiden heeft geopend.
De liefelijkste glans der zonnestralen
speelt tintlend in het kleine huisvertrek
dat voor Hans Lang het dierbaarste bevat,
wat God hem gaf als 's levens grootsten schat.
Met Paschen woont hij er twee volle jaren
met Elsa, zijne vrouw.... en heden nacht
werd voor het eerst de vaak betreurde stilte
verbroken door 't gekreun van 't teere wicht
dat nu in moeders arm te sluimren ligt.
Wierp hij nog kort geleên met forsche hand
het lage venster 's morgens 't eerst naar boven, —
nu durft hij nauw d'ontschoeiden voet verzetten,
uit vrees zijn schat te wekken uit haar rust.
Onhoorbaar wordt de grendel weggeschoven,
de deur voorzichtig op een kier gezet,
dàn nadert hij de schouw, en blaast het vuur

dat ingerekend ligt, behoedzaam aan;
en, als 't gewekte vlammetje gaat flikkren
hangt hij een ketel versche koffie op,
om bij 't ontwaken van zijn vrouw en kind,
de trouwe moeder met een dronk te laven.
't Blijft stil... de ketel dampt... het vuur leeft op...
en daarbij tevens 't vuur van zijne liefde,
die hij in 't sluimrend paar verheerlijkt ziet.
Zijn Elsa ligt daar blozend in de kussens,....
haar volle boezem golft in regelmaat,
het lachje dat haar rozenlippen plooit,
bewijst hem dat haar geest ook rustig is,
en ze in dit uur van eerste moederliefde
geen enkel wenschen onbevredigd weet.
Zijn Elsa.... is tweevoudig hem hergeven;
want voor de dochter door hem afgesmeekt,
wist hij geen schooner dan haar moeders naam.
Twee Elsa's dus voor één... Wat rijke weelde
voor hem, die telkens op de woeste zee,
ter wille van zijn brood, het leven waagt.
Want, als hij straks weer tot zijn werk geroepen,
zijn vrouw en kind in 't huisjen achterlaat,
dan hoeft de vrees zijn ziel niet meer te drukken
dat de eenzaamheid de baas blijft in den strijd,
dien moeder Elsa vaak in 't leven voert.
Dàn heeft zij 't kind om liefdrijk te verzorgen, —
dàn neemt de dochter zijne plaats bij haar,
en straalt uit 't schittren van die kinderoogen
vertrouwen en de blijdste hoop haar toe.
Hij weet de moeder aan zich-zelf ontrukt,
hun kind omringd door de allertrouwste zorg,
bemind, beschermd, vertroeteld door zijn engel,....
dus geeft het beeld dat voor zijn geest zal leven,
hem rust in 't hart, en blijdschap in 't gemoed.

Het water zingt en sprenkelt zich bij 't stoomen
al gonzend door het kleine slaapvertrek,
waar 't jonge moedertje nu de oogen opent
en stil, verheerlijkt, naar den vader zoekt,
die als in zaalge wellust schier verloren
't ontwaken van zijn rozen gadeslaat.
't Geluk speelt blijde lachjes om zijn lippen,
terwijl de ruw-vereelte zeemanshand
de zachte vingers van de moeder drukt,
en zijn gebaarde mond zich tot haar buigt,
om in een teeren kus haar zoet te zeggen
hoe rijk hij in dit morgenuur zich voelt.
Onhoorbaar is de druk die wordt gewisseld,
maar goed gevoeld in 't diepste van de ziel.

„Stil vader.... Stil!".... en 't stralend moederoog
blikt weelde-vochtig naar het sluimrend kind.
Dan buigt de zeeman zich op zijne knie,
en kust op nieuw de zoo beminde vrouwe,
die hem den arm slaat om den forschen nek,
het ruige hoofd drukt aan haar moederhart, —
en met den blik tot God omhoog geheven,
deez' bede zingt in sprakelooze taal:
„O, goede God, doe mij die twee behouên,
„en leer mij blindelings op U vertrouwen!"

In 't zelfde dorp, maar niet in 't zelfde huis,
zit moeder Elsa met haar dochter saâm.
't Is achttien jaar geleên sinds wij haar zagen,
en veel veranderd is er voor die twee.
Haar beider rouwkleed treft ons daadlijk droef.

Voorspoedig mocht de blanke roos ontluiken,
en geurend boeien 't minnend ouderpaar,
door speelsche macht en in-gezond ontplooien
van de onvolprezen weelde harer jeugd.
Eens was 't gebeurd, dat bij het afscheid nemen,
terwijl de kleine op moeders arm geheven
hem lachend hare teere lipjes bood,
hij vrouw en kind te saam aan 't harte drukte, —
en, toen nà weken beiden strandwaarts gingen,
om met de warmste vreugde in 't minnend hart,
den vader 't eerst haar welkom toe te roepen,
ging trippelend de kleine naast haar moeder
en wachtte haar verrasten vader op.
Toen dan de schuit den band van 't anker voelde,
en 't zeil al fladdrend langs de masten gleed,
bespeurde Hans het schouwspel dat hem wachtte,
en golfde 't in zijn ziel van vreugde en lust.

Den plompen voet nauw op het weeke zand,
of jublend drukt hij Elsa aan het hart
en heft hij, als van zielevreugde dronken,
als ware 't een koningskind, zijn dochter op,
die juichend om zijn hals haar armpjes slaat.
Dan werd er feest gevierd in 't needrig huisje,
gevleid, gevrijd, gelachen en gekust.
Was weer de vader aan 't gezin hergeven,
dàn ook was 't moederhart volmaakt in rust.

Ontelbre malen werd het uur doorleefd,
dat, na een tijd van somtijds vele weken
het drietal weer gelukkig was hereend.
Gezondheid, voorspoed deden zich dan gelden
als lichtend beeld in 't anders stil bestaan. —

De kleine was juist dertien jaar geworden,
den dag waarop haar vader werd verwacht.

De tijd verliep.... geen schip kwam er in 't zicht.
Hoe men ook om de beurt, bij dag en nacht,
het oog gericht hield naar den horizon,
het duurde nog een eindelooze week
vóór zich de juichkreet uitte:.... „ha, een schuit!"
Doch toen genoot men ook het schoon tafreel:
dáár langs de zilvren streep van 't eindgezicht,
nu hier, dan ginds een bolgeblazen zeil,
tot 't turend oog de gansche vloot geteld
en als behouden weergekomen wist.
Het strand was als bezaaid met groepjes
verwachtend hem of hen die hun ontbrak;
doch onverschillig of het eigen gold,
men wuifde aan ieder 't hartelijk „Welkom!" toe,
beantwoord door een groet met den zuidwester.
Hoe menig zucht wordt in zoo'n uur van vreugde
niet dankbaar opgelost in 't blij verschiet,
dat ieder zich, als 't waar', reeds oopnen ziet!

Hoe nader komt de vloot, hoe meer gejaagd
men nu naar rechts, dan weer naar links zich spoedt,
onzeker als men is waar 't schip zal ankren,
waarop een ieder zijn betrekking weet.
Goddank, het uur der weerkomst heeft geslagen;
de zon verdreef den nacht der laatste dagen.

Een ieder is verheugd,.... slechts Elsa niet.
In geen van allen zij haar ega ziet.

Haar oog, zoo straks nog vol van vreugdetranen,
Ziet nu wanhopig naar de blijde lust,
die, waar haar blik ook gaat, aansteeklijk is; —
maar van die honderden niet één, die ziet
hoe háár ontbreekt wat zij volop genieten.
Een ijsrots in de omgeving van een krater,
staat zij aan 't grootste zieleleed ten prooi,
tot zij, beheerscht door 't schrikbeeld van haar denken,

met luiden schreeuw, vernietigd nedervalt.
„O moeder!"... gilt de kleine, die niet weet
wat duistren nacht op haar is neergedaald;
en op dien roep, die zich aan d'angstkreet huwde,
rukt menigeen zich uit zijn weelde los,
en ijlt de zwaar getroffen vrouw ter hulpe.

Daar dringt een stoere man het volk op zij.
„Is zij vrouw Lang?"

„Ja,... zeg, waar is haar man?"

„Vrouw Lang," begint de zeeman, met een stem
die hem zoo straks waarschijnlijk zal begeven.
„Vrouw Lang, ik heb beloofd"....

„Beloofd?"
gilt Elsa. „Leeft hij dan niet meer?"

„Helaas!"
zucht de ander fluistrend, innig diep ontroerd,
en als een bliksem trilt dat woord bij allen
in 't steeds meewarig harte na. — „Helaas,
„jij moet je maar op 't ergste voorbereiden"....

„Mijn man is dood?!"...

„Helaas!"

Verdronken?"

„Neen.
„Hij stierf God biddend voor zijn vrouw en kind,
„omringd door allen die hem trouw verzorgden.
„Voorleden Vrijdag kreeg hij harde koorts,
„en wel zóó hevig, dat toen 't avond werd
„wij vreesden hij den morgen niet zou halen."

„Den jaardag van zijn kind!" kreunt de arme moeder.

„„Jij Piet"", — zoo zei hij, — „„ga mijn Elsa troosten
„„en zeg haar, dat ik 't innig diep betreur
„„haar en ons kind nooit meer terug te zien.
„„Toch ga 'k gerust, want Elsa heeft haar dochter.
„„Zeg nog, dat als het mooglijk is, zij zorgt
„„dat Elsa met geen zeeman trouwen gaat;
„„want 't leed, dat ik mijn vrouw niet kàn besparen,
„„wil ik voorkomen voor mijn eenig kind. —
„„Kus ook mijn lieve dochter voor haar vader;

„„zeg haar, haar moeder altijd lief te hebben,
„„na God het meest, en daarna boven alles.""
„Meer dood dan levend lag hij roerloos neer
„tot toen de scheepsklok twaalef ure sloeg
„hij, met een kreet die allen schrik aan joeg,
„om „Elsa" riep.... De brave was niet meer."

Een ieder had in spanning toegeluisterd,
en toen de diep ontroerde stemme zweeg,
zweeg ieder, onder d'indruk van het leed,
het ijzig zwijgen van groot medelijden.
Stil mijmrend ging men eindelijk uiteen.
De weduw wist zich met haar kind alleen.

De tijd ging voort met afgepaste schreden,
niet lettend op wat kind en moeder leden.
Het leven sprak zijn eisch, en vroeg niet naar
wat de arme moeder bijkans werd te zwaar.
Toch, onder tobben en schier hooploos pogen,
bleef ega's levend beeld haar steeds voor oogen,
en telkens als zij het portret bezag
dat in het avonduur steeds vóór haar lag,
en dat zij dan staroogend kon bekijken,
gevoelde zij haar levensvreeze wijken;
dàn was 't als sprak de doode tot 't leven
om 't kracht naar kruis en levensmoed te geven.
Aldus gesterkt, gebonden tot den strijd
droeg zij haar lijden voort, tot in den tijd
dat 't kind, tot maagd gerijpt, de liefde voelde,
die, nauw aan 't woord, haar hart en hoofd doorwoelde.

Het rouwkleed dat haar om de leden sloot,
had zijn verschrikking dra voor haar verloren,
toen jonge Frans haar zijne liefde bood
en tot zijn lieve vrouw haar had verkoren.
„Kom moeder Elsa, zeg niet langer „neen",
„'k zal voor je kind een zorgzame echtvriend wezen.
„'k Ben jong, gezond en krachtig, forsch van leên;
„jij hoeft dus voor de toekomst niet te vreezen.
„'t Is wel voor moeder dat ik sloof en werk,
„maar 't gaat mij goed; ik mocht alreeds wat sparen;
„zelfs voor den zwaarsten arbeid voel 'k mij sterk,
„'k heb recht dus me aan een lieve vrouw te paren."
En als dan moeder Elsa zegt: „Och Frans,
„voor jou ben ik niet bang; jij zult er komen;
„jij ziet het leven nog in zóóveel glans,
„je jeugdig hart is sterk juist door zijn droomen"...,
dan drukt hij vol vertrouwen haar de hand,
ziet ernstig schalks haar in de vochtige oogen,

en vraagt: „Wat eischt een moeder meer tot pand?
„Wat kan haar rust dan meerder nog verhoogen?" —
Komt de andere Elsa moeder nu ter zij
en fluistert deze wat ze in 't hart voelt gloeien,
hoe 't golft in haar gemoed, — hoe hoopvol blij
zij droomt, dat Frans steeds voorspoed toe zal vloeien,....
dan denkt geen hunner die daar smeekend staat,
hoe ieder woord, dat spreekt van beider wenschen,
haar moeders plichtbegrip een wonde slaat, —
ofschoon geen plicht haar bindt voor God en menschen.

Zoo'n strijd werd gistren avond weer gestreên,
maar onvoldaan hield 't drietal al zijn zorgen.
Hoe ieder leed — verwonnen was er geen.
Men ging en kuste elkaar in hoop op morgen.

Weer is het avond, en de zachte wind
die uit 't Noord-Westen koelend aan komt blazen,
verdrijft de atomen van den warmen dag,
die velen als een oven is geweest.

Jonge Elsa heeft geen lust naar 't strand te gaan.
Haar huisje staat door duinen goed beschut,
met vrij gezicht op 't eindeloos verschiet.
Waarom zou zij daar ginder willen zoeken,
wat eigen hof haar biedt naar hartelust?
De dons gekroonde golven die daàr stoeien,
zijn zij niet 't juiste beeld van 't minnend hart
dat, al naar de ebbe of vloed van 't vurig denken,
zich uit in breede golvingen van vreugd,
of zich benepen voelt door kille smart?

„Waar moeder blijft?" zoo fluistert zij zich toe.
„Wat moeder toch bezielt de laatste dagen?...
„Ze is uren soms op weg, en keert zij weer,
„dan blijft zij 't antwoord schuldig op mijn vragen."

Werktuiglijk grijpt ze een stoel en zet dien buiten,
gaat zitten met de breikous in de hand,
en de onontrolde streng valt in haar schoot. —
't Schijnt vloed in haar; het harte voelt een weelde
die zich niet enkel uit in 't vochtig oog,
maar lucht zich geeft in blijde vreugdezangen.
Als twee in wedstrijd aangezette zwaarden
slaan hare naalden driftig op elkaar,
geprikkeld door het dringen van haar zang.
Het schoon gevormde lichaam richt zich op;
de blik verliest zich in den avondhemel,

en met de borst van elken drang verruimd,
zingt zij der maan haar liefdeliedren toe.
Hoe meer de woorden ruischen van haar lippen,
te flauwer gaan de slanke vingren voort.
En als daar in de verte een stemme klinkt
in antwoord op haar blijde jubelzangen,
dan straalt het oog in een nog vuurger gloed,
dan vallen haar de pennen uit de handen,
dan plooien zich haar vingren in den schoot,
en stokt de zang, die haar de wangen kleurde.
Haar weeldrig harte drinkt de tonen in,
die haar een bode zijn van voller vreugd,
dan die reeds nu haar kloppend hart verheugt.

„Mijn Elsa!...” en de zanger treedt uit ’t duin,
’t eenvoudig huisje hartlijk blijde tegen; —
toch houdt hij plots de driftge schreden in
en staart geroerd naar ’t boeiende tafreel.
Dáár zit zijn lief in zaalge vreugd verloren,....
de lieve vrouw die hij zich heeft verkoren,
voor wie hij werken wil bij dag en nacht,
en die van hem haar aardsche heil verwacht. —
„Gegroet, mijn Elsa-lief,” en ongevorderd
rijst ze op en valt den zeeman om den hals.
Een wijl zijn beiden als aan de aarde onttogen.
Dan klinkt een lange kus van hem,.,.. van haar,....
en als verzoend met ’t zoo onwillig heden,
zet hij zich op de bank dicht bij haar neêr.

„Zeg Elsa, wanneer wordt jij nu mijn vrouw?
„Heeft moeder nog geen „ja” gezegd, mijn lief?
„Weet jij, waarom zij ons zoo lang laat wachten?” —

Weer klinken luid de naalden op elkaar;
weer wordt gebreid als moest voor d’avond nog
de taak zijn afgemaakt, die zij liet rusten.
„Vraag dat haar zelf!... Hier, hou jij nu dees streng,
„dan wind ik al die wol vlug tot een kluwen.” —

Hij grijpt de streng, die zij hem lachend geeft,
en houdt haar op zijn beide handen uit.
Als gold ’t een zaak van ’t allergrootst belang,
zoo laat *hij* regelmatig d’eenen draad
en dan weer d’andren van de vingers glippen,
en windt *zij* bij onafgewenden blik,
met vlugge hand het wollen kluwen dikker.
Maar — als op ’t lest, de draad ten einde loopt,
houdt hij hem onverwacht en stevig vast,

zoodat zijn lief de groote bal ontvalt
en deze wegrolt tot aan 't verste randje.

„Ik raap hem op, voor nog een lieven zoen."

Nu — Elsa is gereed, en hartlijk drukt
zij den beminden man de lippen weêr;
doch, vóór hij haar weer aan haar-zelven gunt,
drukt hij de dierbare innig aan het hart,
en fluistert: „Elsa, zeg, wat meent je moeder
„met ons geluk zóó in den weg te staan?"

Zij vlijt het hoofdje rustig op zijn schouder
en barst in tranen uit, die sneller vloeien
naarmate hij die uit hare oogen kust.
„Och Frans, mijn moeder is zoo'n goede moeder;
„zij houdt van jou, als waar' jij eigen kind,
„maar zie... je weet, hoe vader is gestorven,...
„op zee... ver van ons af... van haar... van mij!...
„Hij had zoo'n leed niet bij zijn vrouw te sterven.
„En, om nu mij... voor zulk verdriet te sparen,
„heeft hij gewild,... dat ik niet trouwen zal
„met iemand die... als hij... een zeeman is."

„'k Heb nooit daarvan gehoord. Wist jij 't al lang?"

„O ja, maar 'k heb 't aan jou nooit durven zeggen;
„en, zie-je... 'k hoopte nog altijd, dat moeder
„'t onmooglijke zou voelen van dien eisch."

„Ik vind 't niet lief, tot nu mij te verzwijgen,
„dat 'k eigenlijk jou nooit zal kunnen krijgen."

„'k Sprak dikwijls reeds met moeder over jou,
„en zeide haar, hoeveel ik van je hoû."

„Wat helpt ons dàt, zoolang 't niet mag gelukken,
„haar aan de macht van vaders woord te ontrukken."

„Toch wel — als zij steeds ziet hoe ik jou min,
„boet zij haar angst voor mijn geluk wel in."

„Geen nood... maar toch, 'k kan zonder jou niet leven,
„en moeder evenmin haar vrêe hergeven."

De handen gleden in de zakken weg,
en met den straksten blik in 't goedig oog
scheen hij verloren als in zielestrijd.
Toen Elsa bevend, angstig naar hem zag

en voelde wat zijn lippen haar verzwegen,
brak plotseling een welbekende stem
de doodelijke stilte rond hen heen.
Zij hief den blik, en „Frans, zie, daar komt moeder.
„Hoe vroolijk wuift zij ons van verre toe!
„'k Zag haar in lange niet zóó vlug ter been....
„Zie eens, hoe opgeruimd zij schijnt te wezen."

„Wat voert zij er toch uit? De laatste week
„ging zij er bijna daaglijks heen."
'k Weet niet...
„ik leed te veel mijn eigen groot verdriet."

„Dag kindren."... Elsa's stem klonk ongewoon.
Een blij gevoel gaf haar een zilvren klank,
en speelde een guitig lachjen om haar mond.
„Dat was me een tocht!"... zoo gaat zij vroolijk voort,
terwijl zij Elsa beide wangen kust,
aan Frans een hartelijken handdruk geeft,
en dan als moede neervalt op een stoel.
„Verbeeldt je, dat, na dagen lang gepraat
„ik eindelijk mijn wensch mocht zien vervuld"....
Schalks lachend tot den nog bedroefden Frans:
„nu hangt 't van jou af, dat ik „ja" zal zeggen."

„Van mij?"

„Je weet, dat vóór haar vader stierf,
„hij mij zijn wensch deed kennen omtrent haar"...

„Helaas!"

„Dat woord, als uit het graf gesproken,
„hoeveel 't mij kostte, werd mij levenswet;
„zoolang ik leef, houd ik mij dus daaraan.
„God helpe mij, ik kàn niet anders doen. —
„Van af het uur dat jij mijn Elsa vrijt,
„heb ik getracht een uitkomstweg te vinden,
„en eindlijk, na veel praten en bedenken,
„vond ik er een die ons in alles helpt: —
„Klaas Pronk heeft op zijn werf een plaats voor Frans".
Zij, — met een blik als zeker van de zege;
haar Elsa, — met het oog vol stralend vuur,
en Frans, — daar tusschen die beminde vrouwen,
met diepen ernst in houding en in woord,...
Zóó staan zij daar!

Frans breekt het eerst de stilte

en zegt halfluid: „U meent, dat ik op 't land
„mijn volgend leven slijten moet?"

„Met Elsa."

„Nooit meer naar zee?"

„Maar altijd bij je vrouw."

„Een landrot!"

„Frans," barst Elsa eindlijk uit,
„is dan de zee jou meerder waard dan ik,...
„de zee, die onze vaders heeft vermoord?"

„Neen, kindlief."... Frans drukt innig haar aan 't hart,
en laat het kussen reegnen op haar mond,...
„niets gaat er boven jou; maar, zie-je meid,
„mijn allereerste liefde was de zee,
„en 'k voel het hier, dat 'k niet van haar kan scheiden."

„Dat hoeft ook niet," valt moeder Elsa in.
„Jij blijft hier wonen, dicht aan onze kust."

„Je bent een goede moeder, vol van zorg,
„maar voelt de macht niet van de woeste golven.
„Jij ook niet Elsa-lief; jij vindt mij wreed
„dat ik de hulp niet grijp met beide handen,
„en daadlijk met mijn vroeger leven breek."

„Wel, Frans, 'k begrijp dat 't jou veel kosten zal,
„maar 't schijnt... dat jij het doel vergeet".

„O, neen!
„Ik weet dat jij de prijs bent, dien ik win,
„en dat 't geluk van saam met jou te leven,
„het hoogste is, dat ik ooit bereiken kan. — —
„Ik dacht, dat toen je goede vader stierf
„vóór dat hij wist we elkander zouden minnen,
„zijn woord, hoe heilig het je-beiden is,
„geen struikelblok zou zijn voor ons geluk.
„Hij meende 't goed,... maar kon vooruit niet zien".

Er schittren tranen in oude Elsa's oogen.
„Zijn laatste wensch zal me altijd heilig zijn;
„bij de vervulling weet ik God nabij."

„God is alom en ieder even na,
„die trouw zijn levenstaak vervult", zegt Frans,

getroffen door den ongewonen ernst,
die hem uit Elsa's woorden spreekt. „Waarom
„dus scheiden wat God heeft te zaam gebracht?
„Omdat een brave man en zorgvol vader
„vóór jaren, bij het nadren van den dood,
„een woord sprak, dat, hoe goed 't ook was gemeend,
„nu hinderpaal wordt in zijns dochters leven?
„Wanneer de kleine en broze notedop
„volhardt bij 't woedend dreigen der natuur,
„om eindelijk den dollen dans te ontspringen,
„dàn voelt de ruwste zeeman zich gekneed
„en nietig klein in d'almacht van dien God,
„met wien de landrot vaak onwaardig spot. —
„Juist in 't gevaar weet ik de forsche hand,
„die strijd en rust als in één greep omspant. —
„Al is 't gevaar, dat ons bij dag en nacht
„omringt, ook nog zoo groot,... de macht
„der zee verliest op d'onzen nooit haar kracht.
„Hoe lief jij mij ook bent, — hoe 't is mijn streven,
„op aarde jou een rustig uur te geven,
„toch blijft de zee het leven van mijn leven."

„'k Ben blij, dat ik nog juist bij tijds bemerk
„dat 't niet de ware liefde bij jou is",...
zegt moeder Elsa nu, voor haar doen stroef;
„'t moet dus maar uit zijn met de vrijerij.
„'t Is beter half gekeerd, dan heel gedwaald."

„U dwaalt, als je den geest van 't strenge woord
„meer eerbied wijdt dan 't welzijn van je kind.
„Ga alles na... zie slechts je dochter aan,
„en reken dan wat zij er wel bij wint."

Zoo ging het voort, — maar, hoe ook Elsa vleide,
hoe helder zij haar leven openlag,
wanneer zij 't eens gedroomde doel zou missen,
als trouwe gâ met hem vereend te zijn,
Frans bleef er bij, zich-zelf het best te kennen
en niets te zien dan onheil in 't verschiet,
als tusschen man en vrouw een liefde staat,
die, hoe onschuldig voor hun samenzijn,
te feller blaakt, wanneer zij wordt bestreden.

't Was Frans, die aan den strijd een einde maakte.
„Wij komen met dit praten toch niet verder,
„en 't doet ons alle drie zoo pijnlijk aan.
„Ik ga naar zee; jij, Elsa, blijft bij moeder,
„en die, denkt over alles nog eens na.

„Misschien lost eens de tijd het raadsel op
„wie er gelijk heeft, moeder of wel ik."

„Wacht tot ik dood ben,"... zegt oude Elsa nu.
Maar Frans sluit haar den mond. „Ga dus niet voort.
„'k Heb in je woorden nooit je *wil* gehoord."

Frans ging naar zee. De beide vrouwen bleven;
een ieder droef door eigen drukkend leed.

Toch bleef de liefde wederkeerig groot,
omdat de bron der smart zoo helder was....

Vóór dat een week verliep, viel moeder Elsa
gansch onverwacht in doffe mijmring neer,
geheel onmachtig zich weer op te heffen.
Zij hoorde zelfs den gil niet van haar kind,
toen 't als waanzinnig naast haar nederviel.
Geen hulp mocht baten, hoe ook zorg en liefde
het ziekbed van de dierbre zieke omgaf. —
Drie dagen duurde 't slechts. Geen woord, geen blik
ving 't kind van de aangebeden moeder op,....
een diepe zucht sprak 't eind van al haar weelde.
Luid jammrend kuste zij 't ontzield gelaat,
de nu voor eeuwig vast gesloten lippen; —
de mate van de ramp zich nauw bewust,
zat zij als in verdooving aan het bed
dat 't liefste droeg, dat zij op aard bezat.
Maar, — toen den derden dag de sombre stoet
gereed was naar het kerkhof op te gaan,
drong Elsa in vertwijfling voor de deur
en wilde niet, dat men de doode nam.
De smart, door 't overmatig leed geboeid,
ontvlamde snel en scheen door niets te blusschen.
Geen overreding, kalm en zacht gefluisterd,
had invloed op 't zoo fel gepijnde hart.
Het teerste woord werd luidkeels uitgelachen,
de heerschende ernst bespot als ongepast;
een furie die met uitgestrekte handen
het noodlot waant te stuiten in zijn vaart;
een démon, die in 't vlammen van haar blikken
de macht wil meten, die zij in zich voelt....
zoo streed zij met de liefde rond haar heen,
die haar ontzag om 't felle van de smart,
en wie 't in 't eind gelukte haar te leiden
tot waar 't verstand zijn overmacht hernam.
De liefde gladde haar het ruwe leven,
en puntte zelfs de scherpste doornen plat,
waaraan het kinderhart zich pijnlijk wondde.

En toen de velen, die haar werklijk liefden,
naar eigen huis en haard teruggekeerd,
haar lieten gansch alleen in 't stil vertrek,
toen sloeg zij vaak 't beneveld zielvol oog
zoo innig droef tot d'Ongezienen op,
als sprakelooze bede en stil gebed
om uitkomst in haar strijd met angst en leed.

Frans stond verslagen, toen hij 't nieuws vernam,
dat moeder Elsa plotsling was gestorven.
Zijn goedig zeemansoog ontrolde een traan;
eerbiedig vouwde hij de ruwe handen.

Vóór dat hij 't wist, lag Elsa aan zijn hart.
Slechts snikken overweer was beider tale;
en 't deed haar goed in vreemde mannenborst
den gloed te zien, dien ze in zich voelde blaken.
„Kom kind, ga meê,... een wandling langs het strand,...
„het is niet goed altijd zoo thuis te zitten."

„Maar Frans, wij kunnen toch niet samengaan...
„men zou er alles van te zeggen hebben."

„Jij hebt gelijk... „„nauw is haar moeder dood
„of zie, ze gaan weer samen als weleer,""...
„het is me als hoor ik hoe de menschen fluistren!
„Wie had gedacht dat 'k haar nooit weêr zou zien!"...

„Niet ik," zegt Elsa als in antwoord op
wat Frans daar zei; en, aan zijn arm gehangen,
herhaalt ze zuchtend en bedroefd: „niet ik.
„'k Had zóó gehoopt dat moeder zou verandren
„en eindlijk vrede krijgen met je vak.
„O, 'k had gehoopt dat als jij thuis zoudt komen
„de kracht van vaders woord verbleeken zou.
„Nu is het erger nog. Laatst zei een vrouw:
„„Wel kind, nu staat je niets meer in den weg, —
„„je vader heeft toch jou niets voorgeschreven.""

„Dat 's waar," zegt Frans, en ziet haar in het oog,
om na te gaan hoe diep die woorden pakten.

„Meen jij dat óók?" vraagt Elsa nauwlijks hoorbaar.

„Volstrekt niet. 'k Acht mij meer gebonden zelfs,
„nu moeder niet meer leeft. 'k Had ook gehoopt
„dat ze eens terug zou komen op haar woord.
„'t Was voor den vader maklijk zoo te spreken,
„maar voor de moeder was het volgen zwaar. —

„Omdat zij *moeder* was, kon zij het doen. —
„Haar woord zal 'k eeren. Maar... vrijwillig wijs
„ik af, wat ik tot nu zóó hield op prijs.
„Kom aan mijn hart,... ik deed mijn laatste reis!"

Zij stond daar spraakloos als een droomend kind,
dat niet begreep wat ze eigenlijk beleefde;
doch toen 't besef kwam van wat werd bedoeld,
ontsteeg haar ziel een zucht van reine weelde,
en meende zij het innigst van haar leven
haar bruigom in een langen kus te geven.

Heel ver in 't duin, daar ligt de doodenakker,
waar moeder Elsa van haar zorgen rust.
En toen dien dag, als altijd, de avond daalde,
en niets de diepe stilte daar verbrak,
toen gingen Frans en Elsa samen naar 't graf.

Zwart was hun kleed, maar in hun ziel was 't licht,
zóó licht, dat 't duister dat hen gansch omgaf
ontneveld werd door 't stralen hunner hoop.
De handen in elkaar, den blik ter aarde,
zoo gingen zij naar 't heilig altaar op,
en knielden saam in stillen ootmoed neer. —
Geen zuchtje ontwijdde de ademlooze stilte.
Gods adem steeg van uit de groenende aard,
en gaf dien trouwen harten moed en kracht
voor al de zorg, die 't leven met zich bracht.

In al den tijd, dien ze op de grafsteê toefden
werd uit hun mond geen enkle klank gehoord, —
doch waar de woordentaal onmachtig bleek,
daar was de taal van 't oog meer dan welsprekend.
Een hecht verbond werd op dat graf beteekend.

't Was bijna nacht, toen zij het erf verlieten
en arm in arm zich richtten naar de kust.

Daar lag het eindelooze watervlak
verzilverd aan hun voet. Een hooge hemel
met schitterende sterren rijk bezaaid
bedekt het al met zacht azuren gloed.

Twee zielen door éénzelfden tocht gedreven;
twee menschen krachtig in en door elkaar
bij d'aanvang van den strijd met lief en leed,
slaan zwijgend de ongebonden golven ga.

„Frans, zal jij altijd sterk en krachtig wezen,
„den invloed van die golven te weerstaan?
„Zal 't jou niet als zoo menig ander gaan,
„die later zich beklaagt, en dan die spijt
„aan 't voorwerp van zijn tweede liefde wijt?"

„'t Kan zijn. 'k Ben mensch zoo goed als ieder ander.
„Wie weet er hoe hij morgen denken zal?
„Ik houd te veel van je Elsa, om te zeggen,
„dat nu ik met het vroeger leven brak
„'t verleden gansch niet meer voor mij bestaat.
„Als 'k dát beweerde, zou ik je beliegen,
„en daarvoor heb ik jou al te innig lief. —
„Wat me eenmaal stemde tot een waar verrukken,
„kán ik niet met één greep me uit 't harte rukken;
„hoe ook verdrukt, blijft 't altijd diep er in,...
„maar 'k min jou anders, als 'k de zee bemin.
„Ik heb die liefde zelf gevreesd, voor dezen,
„maar nu zal zij voor jou geen schrikbeeld wezen —
„je moeder staat nu tusschen haar en mij,
„en spreekt mijn hart van elk verdenken vrij.
„'k Had altijd eerbied voor haar willen,
„en vond de kracht den drang der jeugd te stillen,
„toen 'k leerde hoe Gods ondoorgrondbre macht
„*den mensch veel goeds, en zelfs veelvuldig, bracht,*
„*maar éénmaal slechts een moeder* [1])...
Dat's mijn kracht."

[1]) H. Beecher Stowe.

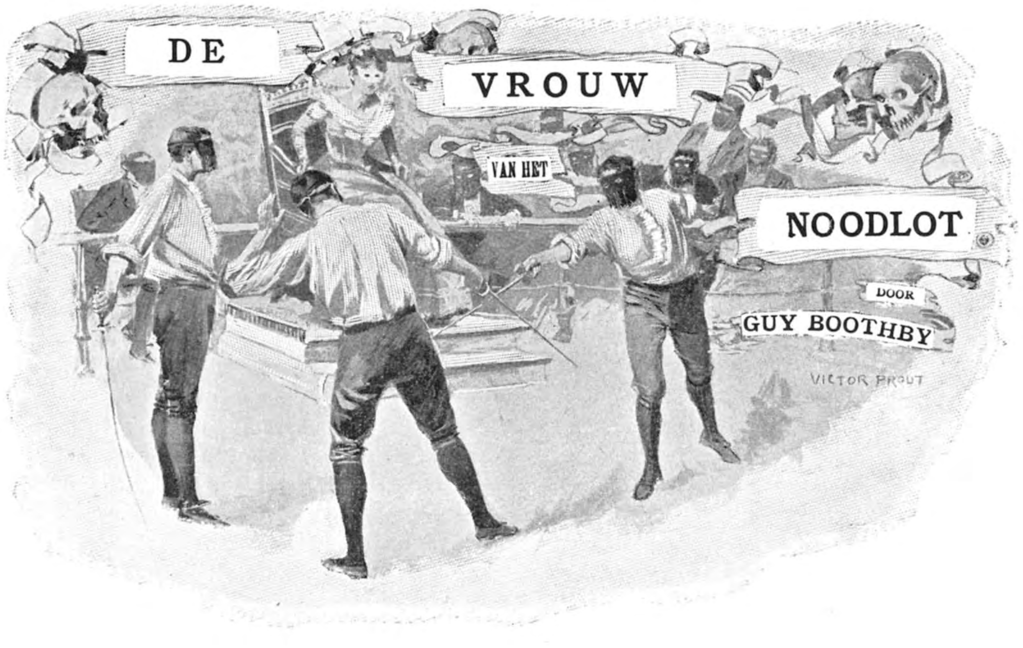

Op een namiddag vond Middlesborough De Tarvenac alleen in den tuin. Hij zat een Fransche courant te lezen, die met de ochtendpost was gekomen, maar toen zijn bezoeker hem naderde, legde hij ze naast zich neer op den grond.

„Cécile is naar het dorp gegaan om eene zieke vrouw op te zoeken," zeide hij, als om een reden op te geven voor de afwezigheid zijner dochter. „En nu het zoo treft, dat ik u alleen spreek, zou ik gaarne van u vernemen, of gij vorderingen bij haar maakt?"

„Dat weet ik niet," antwoordde Middlesborough. „Somtijds denk ik, dat zij van mij houdt, maar op andere tijden geloof ik wel eens, dat zij alleen om uwentwille vriendelijk tegen mij is."

De Tarvenac deed een trek aan zijn sigaar en blies de rook langzaam uit.

„Wilt gij, dat ik eens met haar spreek?" vroeg hij. „'t Is niet onmogelijk, dat ik een goeden invloed op haar uitoefen."

„Neen, neen," hernam Middlesborough haastig. „Indien ik haar ooit voor mij win, moet ik dat op mijn eigen manier doen. Ik wensch geene vrouw, die een ander voor mij uitzoekt en vraagt. U hebt haar toch nog niets gezegd, niet waar?"

„Geen enkel woord," hernam De Tarvenac. „Maar ik moet u eerlijk zeggen, dat het mij moeilijk viel een reden op te geven voor uw langdurig verblijf alhier. Zij is geen meisje, dat men gemakkelijk om den tuin kan leiden. Hebt gij er reeds over gedacht, wanneer ge met haar wilt spreken?"

„Van avond, dat wil zeggen, wanneer ik er een geschikte gelegenheid voor kan vinden," hernam Middlesborough.

„Moge Gods zegen daar op rusten," zeide De Tarvenac plechtig.

* * *

't Was een prachtige avond, en toen Middlesborough de herberg verliet, ging de zon juist onder in een rijken gouden gloed achter de zandheuvels. In de avondschemering, en beschenen door de stralen van de ondergaande zon was Todthorpe-aan-Zee een betooverend mooi plekje. Middles-

borough sloeg er evenwel niet veel acht op, maar liep haastig door. Een oude vrouwelijke dienstbode deed de deur voor hem open en zeide, dat de freule in het salon was. Daar gekomen, zag hij haar bij het hooge raam staan, den blik gevestigd op de zon, die zich langzaam achter de boomen ter ruste vlijde.

„Wat een prachtig gezicht is dat toch," zeide zij, nadat zij elkander begroet hadden. „Toen ik nog een klein meisje was, meende ik dat de Hemel daarop geleek en dat daar alles rust en kleurenrijkdom was."

Middlesborough antwoordde niet veel, vervuld als hij was van zijn verlangen om zijn hartsgeheim mee te deelen.

„U is van avond bijzonder stil, Lord Middlesborough," zeide Cécile.

Dat was de aanleiding, die hij behoefde, en nog voor dat hij wist, wat hij eigenlijk wilde doen, was Middlesborough reeds begonnen te spreken.

„Ik ben misschien wat stil, omdat ik er over gedacht heb om spoedig van hier te vertrekken," zeide hij.

„Dat wil zeggen, dat Todthorpe-aan-Zee u geducht begint te vervelen," hernam zij.

„Het verveelt mij volstrekt niet," hernam hij zacht. „Maar ik begin te gelooven, dat het beter voor mij is om van hier te gaan, omdat — welnu, omdat het niet veilig voor mij is hier nog langer te blijven."

„Niet veilig?" vroeg zij, hem verschrikt aanziende. „Waarom zou het niet veilig voor u zijn om hier nog wat te blijven?"

Dan op eens scheen de werkelijke beteekenis zijner woorden tot haar door te dringen, want zij schrikte op en kreeg een geduchte kleur.

„Ik zie, dat u de reden begrepen hebt," vervolgde hij een weinig dichter op haar toe tredende. „Ja Cécile, om die reden geloof ik, dat het beter voor mij is van hier te gaan. Of zoudt gij mij misschien een weinig lief kunnen hebben?"

Hij nam hare hand in de zijne. Zij boog haar hoofd, doch ook maar voor een oogenblik. Daarna keek zij gelukkig naar hem op.

„Waarom zou ik het niet zeggen?" zeide zij eenvoudig en onbeschroomd. „Ik heb u lief. Ik geloof, dat ik u altijd heb lief gehad."

Middlesborough boog zich over haar heen en gaf haar een kus.

„Den hemel zij dank,' zeide hij. —

Een minuut of tien later trad De Tarvenac het vertrek binnen. Middlesborough nam Cécile bij de hand en te zamen gingen ze nu den graaf tegemoet.

„Mijnheer de Tarvenac," zeide Middlesborough, „uwe dochter heeft mij beloofd, dat zij mijne vrouw wil worden. Wilt u ons uwe toestemming geven?"

De Tarvenac omhelsde het blozende meisje en drukte haar een kus op het voorhoofd.

„Cécile, mijn lieveling," zeide hij, „wat verheugt me dat. En ook u, mijn waarde Lord, kan ik van harte feliciteeren met de keus, die gij gedaan hebt. Moogt gij gelukkig zijn met elkander."

Na het diner begaf het gelukkige jonge paar zich in den tuin, terwijl De Tarvenac in zijn bureau eenige brieven ging schrijven.

't Was ongeveer negen uur, toen zij weer in huis wilden gaan. Tot hun groote verbazing hoorden zij het geluid van stemmen. De Tarvenac moest dus een bezoeker bij zich hebben.

Een oogenblik later bleef Middlesborough doodelijk ontsteld en in de grootste verbazing stil staan voor het raam van De Tarvenac's zitkamer. Hij kon zich niet vergissen, en toch .....? Zijn gelaat werd doodsbleek, toen een vreeselijke gedachte bij hem opkwam. Zouden er wel twee menschen op de wereld zijn, wier stem geheel en al gelijk was? Als dat niet het geval was, dan was de man in dat vertrek, die met den vader van Cécile sprak, niemand anders dan De Chartres, die hem van de Place de la Concorde naar dat vreeselijke huis in St. Germain had gebracht. En als dat waar was, wat kwam die man dan hier doen? Cécile zag de angstige uitdrukking op zijn gelaat.

„Zijt gij ongesteld?" vroeg zij angstig.

„Ik voelde een plotselinge kramp in de zijde," antwoordde Middlesborough verlegen. „Anders niet, en 't is ook al weer voorbij. Hoe kinderachtig van mij, dat ik u verschrikt maakte. Zullen wij nu in huis gaan, want de dauw begint te vallen en gij moogt geen koude vatten."

Hoezeer hij ook zijn best deed om die onaangename herinneringen van zich af te zetten, zoo duurde het toch geruimen tijd, voordat hij zich weer geheel hersteld had van den schrik. Waarom zou die man hier zijn? Dat was de vraag die hij zich telkens weer voorlegde. Hij was vast overtuigd, dat hij zich niet had vergist. In die stem waren zekere eigenaardigheden, die er een bepaald cachet aan gaven. Hij zou haar onder honderd stemmen herkend hebben. Een half uur later kwam De Tarvenac bij hen in het salon. Toen hij dicht bij het licht kwam, merkte Middlesborough op, dat zijn gelaat ongewoon bleek was.

„Hebt u iemand bij u gehad, papa?" zeide Cécile.

„Ja," hernam De Tarvenac. „'t Was iemand uit Parijs. En tot mijn spijt moet ik je zeggen, dat hij mij berichten heeft gebracht, die mij noodzaken morgen naar Frankrijk te gaan."

Middlesborough lette nauwkeurig op de uitdrukking van zijn gelaat. Eén ding wist hij zeker, dit namelijk, dat De Tarvenac geheel van streek was gebracht door de berichten, die de vreemdeling hem had meegedeeld.

„Dan moet ik van avond nog pakken, en een en ander in orde brengen," hernam Cécile.

„Als ik u soms behulpzaam kan zijn, zult gij het mij zeker wel zeggen," zeide Middlesborough. „En bovendien zou ik morgen gaarne met u mee op reis gaan, als gij er niets tegen hebt."

„Tot ziens dus," zeide De Tarvenac hem een hand gevende.

Nauwelijks had hij die woorden uitgesproken, of hij slaakte een lichten kreet en wankelde, zijn hand op zijn hart drukkende. Hij strekte zijn linkerhand uit als om een steun te zoeken; maar niets vindende, viel hij bewusteloos achterover. Gelukkig was Middlesborough nog juist bijtijds bij hem om hem op te vangen, voordat hij op den grond viel.

„Haal vlug een glas water," riep hij het ontstelde jonge meisje toe. „'t Beteekent niets, hij is flauw gevallen." Cécile vloog de kamer uit om water te halen, en in dien tusschentijd maakte Middlesborough, die in dat opzicht eenige ondervinding had, de das en den boord van De Tarvenac los. Bijna onmiddellijk sloeg hij zijn oogen op.

„Wat is er gebeurd?" vroeg hij. „O, ik weet het al!" Hij streek met zijn hand over de oogen en fluisterde Middlesborough met heesche stem toe: „Zou het einde reeds gekomen zijn? Ik ben zoo dankbaar, dat gij Cécile nog juist bijtijds hebt gevraagd."

Middlesborough wilde juist antwoorden, toen Cécile binnenkwam met een glas water. Ziende, dat hij hen nu gerust kon verlaten, nam hij afscheid en beloofde den volgenden morgen zoo vroeg mogelijk te komen.

Bij de herberg van den Zwarten Beer gekomen zag hij Perkins, die op de bank voor het huis een sigaar zat te rooken. Zoodra hij zijn heer zag, stond hij op en stak zijn sigarenpijpje in den zak.

„Is u dien heer tegengekomen, Mylord?" vroeg hij.

Middlesborough ontstelde.

„Wien bedoelt gij?" vroeg hij.

„Een heer uit Frankrijk," hernam Perkins. „Hij kwam hier, ongeveer een kwartier geleden, en zeide, dat hij u wenschte te spreken."

„En wat hebt gij hem gezegd?"

„Ik zeide, dat u op Manor House waart," hernam Perkins. „Dat hoorende, zeide hij, dat hij het u niet lastig wilde maken, en toen is hij den weg opgegaan."

„Hoe lang is dat geleden?" vroeg Middlesborough.

„Ik denk ruim tien minuten, Mylord. Zal ik probeeren of ik hem nog in kan halen?"

„Neen," zeide Middlesborough. „Dat is niet noodig, ik zal zelf even gaan zien."

Hij stak een sigaar aan en liep toen vlug den weg op, dien de vreemdeling had genomen. Onder weg ging hij zijn verhouding tot dien man nog eens na. Hij was lid van de Vereeniging, waarvan De Chartres secretaris was, en bij zijn toetreding had hij het was hem in het openbaar te beleedigen en op een duel aan te dringen; wanneer dat duel plaats vond en gelukkig afliep voor het afvallige lid, moest een ander de vervolging voortzetten, totdat de bedoelde persoon eindelijk van het aardrijk was verdwenen. Onder die omstandigheden zou het onmogelijk zijn zich langen tijd schuil

Plotseling bleef Middlesborough doodelijk ontsteld stilstaan voor het raam.

beloofd onvoorwaardelijk te zullen gehoorzamen aan al de voorschriften. Een van de voorschriften, waarschijnlijk wel het belangrijkste na dat over geheimhouding, stelde de voorwaarde, dat niemand uit mocht treden als lid alvorens éénmaal geduelleerd te hebben en zestigduizend gulden aan het fonds van de Vereeniging betaald te hebben. Indien hij zich onttrok aan het duel, had de Vrouw van het Noodlot het recht bij loting een lid aan te wijzen, wiens plicht te houden. Er zat niets anders op dan te duelleeren en te betalen. Wanneer men niet kon betalen, moest men voortgaan met vechten, totdat men aan drie duels had deelgenomen, waarna men vergunning kreeg om uit de Vereeniging te treden, en daarmede was de zaak dan afgedaan. Hoe vreemd het ook mocht schijnen, zoo was het toch duidelijk, dat De Tarvenac ook lid was van die Vereeniging. Zou hij misschien zijn rekening trachten te vereffenen

door te duelleeren, en zou De Chartres het Kanaal overgestoken zijn om hem voor een nieuw gevecht op te roepen?

Nadat Middlesborough het geheele dorp was doorgegaan, gaf hij het plan op om den vreemdeling nog verder te volgen, want zoo ver zijn oog reikte, zag hij geen enkel menschelijk wezen.

* * *

In Parijs gekomen, zagen Middlesborough en Cécile elkander natuurlijk niet zoo dikwijls als in Todthorpe-aan-Zee. Op een namiddag, dat Middlesborough niets te doen had, wandelde hij door de Champs Elysées. Het was een prachtige namiddag, en op dien verrukkelijksten wandelweg uit geheel Europa wemelde het van sierlijke rijtuigen. Hij was bij de Place de l'Etoile gekomen, toen hij bespeurde, dat iemand moeite deed om zijn aandacht te trekken. Hij keek op en zag een prachtige victoria voor zich. Half in de kussens weggedoken en met een kanten parasol boven haar hoofd zag hij daar Madame d'Espère. Nu zij hem had opgemerkt, moest hij haar wel aanspreken. Hij stak daarom den weg over en naderde haar rijtuig.

„Welkom in Parijs," zeide zij hem hare hand reikende. „Ik wist, dat ik u van middag hier zou zien. Gaat gij met mij mee een kop thee gebruiken?"

Middlesborough zag zich wel genoodzaakt hare uitnoodiging aan te nemen. Hij nam dus plaats in het rijtuig en reed met Madame d'Espère door de Champs Elysées.

Het boudoir van Madame d'Espère was algemeen bekend als het gezelligste uit geheel Parijs. Te huis gekomen verzocht zij Middlesborough onmiddellijk door te gaan naar dat vertrek, omdat zij nog van toilet wilde verwisselen. Toen zij weer bij hem kwam, was zij een en al kant en wit fluweel. De ramen waren open en de jaloezieën neergelaten; bijgevolg heerschte er in het vertrek een heerlijke koele atmosfeer, en bovendien nog de geur van vele bloemen. Zij konden de rijtuigen in de Champs Elysées hooren rijden en de liefelijke muziek van een militair corps, dat in den zacht tuin van de Tuilerieën speelde, klonk zacht tot hen op.

„En vertel mij nu eens, of gij veel succes hebt gehad met uwe reis naar Engeland?" vroeg Madame d'Espère.

„O, zeker," hernam Middlesborough. „Wanneer ik ten minste het waden door een eindeloozen stapel perkamenten en het zitten op een donker, muf kantoor tusschen een menigte blikken doozen, succes mag noemen, dan heb ik zeker wonderen verricht."

„Dat was niet bijzonder aangenaam," hernam zij. „Maar daarvoor hebt gij toch zeker wel de eene of andere vergoeding gehad?"

Zij bewoog haar waaier langzaam heen en weer en keek hem van ter zijde aan, toen zij die vraag deed.

„Men moet toch wel eenige afleiding zien te vinden," zeide hij als om zich te verontschuldigen. „Maar ik weet eigenlijk niet, wat u wel met het woord „vergoeding" bedoelt. Ik was verplicht naar het bal te gaan van de Hertogin van Laverstock, omdat de Hertog en ik buren zijn. En uit vrees van den een of ander te kwetsen, moest ik drie invitaties aannemen om te komen dineeren."

Zij ging nog steeds voort met haar waaier langzaam heen en weer te bewegen. Er speelde een glimlach om haar lippen.

„Hebt gij geen andere afleiding gehad?" vroeg zij. „Dan hebben mijne droomen mij misleid. Dat is wel zonderling, want zij komen bijna altijd uit."

„Hebt u werkelijk over mij gedroomd?" vroeg Middlesborough, als verrukt over het compliment, dat zij hem maakte.

„Ja, ik moet het eerlijk bekennen, al klinkt het ook wat kinderachtig. In mijn droom zag ik u met een jong meisje in een ouderwetschen tuin wandelen. En toen gij tot haar spraakt, was er in uwe oogen een uitdrukking, die ik er nog nooit in had gezien. Als ik u niet zoo goed had gekend, zou ik gedacht hebben, dat gij nu toch

eindelijk bezweken waart voor de verleiding van de liefde."

Middlesborough bracht zijn kop thee naar zijn mond en zette hem daarna op het schoteltje, voor dat hij antwoordde.

„Moet men bepaald verloofd zijn om in een ouderwetschen tuin te kunnen wandelen met een jong meisje?" vroeg hij.

„O, neen, dat spreekt van zelf," hernam zij; „maar in dit geval is het toch zeer waarschijnlijk."

Dan op eens begreep hij de geheele toedracht. Hoe dom van hem om daar niet eerder aan te denken. Hij herinnerde zich de stem, die hij in het vertrek had gehoord, toen hij met Cécile in den tuin wandelde. De Chartres was daar geweest en had het na zijn terugkomst in Parijs aan de Vrouw van het Noodlot meegedeeld. Wanneer, zooals hij vast en zeker geloofde, Madame d'Espère en de Vrouw van het Noodlot dezelfde persoon waren, dan was dat ook de verklaring van haar wonderbaarlijken droom. Hij besloot haar onmiddellijk op de proef te stellen.

„Het spijt mij, dat ik De Chartres niet ontmoet heb, toen hij in Todthorpe-aan-Zee was," zeide hij op nonchalanten toon. „Hij vroeg naar mij in de herberg, waar ik mijn intrek had genomen, maar tot mijn spijt was ik niet thuis."

Hoewel hij haar nauwkeurig gadesloeg, zag hij niet de minste verandering in haar gezicht.

„En wie is die mijnheer De Chartres?" vroeg zij. „Ik herinner mij zijn naam niet op de lijst mijner bezoekers."

Middlesborough wilde antwoorden, maar nog voor dat hij een woord had gezegd, was zij opgesprongen van haar stoel en stond zij voor hem. Al haar lusteloosheid en vermoeidheid waren op eens verdwenen.

„Hebt gij dan geen medelijden met mij," riep zij uit, „dat gij op die wijze tot mij kunt spreken? Ziet gij dan niet, dat gij mij tot wanhoop drijft, dat gij mij krankzinnig maakt! Ik geloof, dat ik krankzinnig *ben*, dat ik krankzinnig ben geweest van het eerste oogenblik af, dat ik u gezien heb. Neen, neen, val mij niet in de rede! Ik weet alles wat gij in Engeland hebt gedaan, en al uwe verwachtingen van de toekomst ken ik even goed als gij zelf. Ziet gij dan zelf niet in wat voor dwaasheid gij begaat? Waarom zoudt gij u laten inpakken door een kind, terwijl — terwijl —"

Zij viel plotseling op haar knieën en greep zijn handen.

„Terwijl ik u lief heb?" voegde zij er fluisterend bij.

Hij trachtte op te staan, maar zij hield hem zoo stijf vast, dat het hem onmogelijk was zonder werkelijk geweld te gebruiken.

„Neen, neen," zeide zij. „Nu moet gij alles hooren. 't Is te laat om nog iets geheim te houden. Kunt gij dan niet zien, dat ik u lief heb? — dat ik u lief heb, zooals nog nooit een vrouw een man heeft lief gehad. Bedenk dat toch! Is het dan niets waard, wat ik u aanbied? Gij kent mij niet, noch de macht die ik bezit. Wanneer gij nog wenschen hebt, kan ik ze vervullen. Gij bezit rijkdommen, gij draagt een aanzienlijken naam, gij hebt invloed en gij wordt algemeen geacht en geëerd. Heb mij lief, dan zullen al uwe wenschen vervuld worden. Zie mij aan. Ben ik geen mooie vrouw?"

Hij moest erkennen, dat zij bijzonder mooi was.

„Gij erkent het dus? Zeg maar één woord, dan behoor ik u toe!" fluisterde zij met zooveel nadruk, alsof zij hem wilde dwingen haar tegen wil en dank tot vrouw te nemen. Middlesborough dacht aan Cécile, en dat gaf hem gelukkig kracht.

„Excuseer mij, mevrouw," zeide hij op dien koelen toon, dien hij zoo goed wist aan te nemen, „als ik u zeg, dat ik hoezeer ik uw hulde ook waardeer, toch nooit in uw voorstel kan treden. Daar gij waarschijnlijk hebt vernomen, dat ik verloofd ben, behoef ik u geen verdere verklaring te geven."

Eén oogenblik bleef zij onbewegelijk en sprakeloos staan. Haar gelaat was doodsbleek, maar in haar oogen schitterde een gloed, die haar als het ware scheen te

verteren. Zij snakte naar adem. En toen zij weer tot adem was gekomen, barstte haar woede in al haar heftigheid los.

„Welzoo," siste zij, hem langzaam naderend, „is het nu zoo ver gekomen tusschen ons? Ik heb u mijne liefde aangeboden, en gij hebt dat aanbod met verachting afgewezen. Ik zou nog veel meer voor u geweest zijn dan een liefhebbende vrouw, zelfs nog meer dan uw tweede ik; maar gij wilt mij liever tot vijandin hebben. Dat zij zoo. Ga naar dat kind en waarschuw het, dat ik van af dit oogenblik haar vijandin ben."

„Zooals gij wilt, mevrouw," zeide Middlesborough. Daarna nam hij zijn hoed en trad op de deur toe. Hij was nog midden in de kamer, toen zij opnieuw van houding veranderde; zij wankelde naar hem toe en strekte haar armen naar hem uit. Zij barstte uit in schreien en zij snikte zoo hevig, dat haar geheele lichaam er door geschokt werd.

„Neen, neen," riep zij uit, „zoo moogt gij niet heengaan. Ik kan u niet laten gaan. Ik had zoo niet mogen spreken. Dat is heel verkeerd van mij geweest; vergeef het mij toch, wat ik u bidden mag. Ik heb het niet zoo gemeend. Ik — ik —"

Het volgende oogenblik lag zij bewusteloos voor zijn voeten. Hij nam haar op en legde haar op een sofa. Daarna belde hij en begaf zich naar de gang, om op de komst van een bediende te wachten.

„Madame d'Espère is flauw gevallen," zeide hij tot den bediende. „Gij dient haar kamenier te roepen."

Daarna ging hij de trap af en verliet hij het huis.

„Dat is de hand van het Noodlot," zeide hij tot zich zelf, de druk bevolkte straat doorgaande.

Achtste Hoofdstuk.

Het diner, dat Middlesborough zijne bruid en zijn aanstaanden schoonvader dien avond aanbood in het Café des Ambassadeurs, was niet bijzonder geanimeerd. Cécile was nog vermoeid van de reis, De Tarvenac was gedrukt en neerslachtig, terwijl Middlesborough zelf nog geheel onder den indruk was van de scène bij Madame d'Espère.

De Tarvenac was prikkelbaar; hij at zeer weinig en dronk nog minder. Zijn gastheer merkte ook op, dat hij gedurig op zijn horloge keek, alsof hij een afspraak had, die hij niet mocht verzuimen. Welke afspraak dat was, kon Middlesborough gemakkelijk gissen.

Even na tienen verlieten zij het restaurant en keerden zij terug naar de Rue Josephine.

„Ik moet u over een half uur verlaten," zeide De Tarvenac, het salon binnen tredende. „Ik heb om elf uur een gewichtige vergadering, waar ik niet mag ontbreken. Vooraf zou ik u evenwel gaarne een oogenblik alleen spreken, Middlesborough."

Bij die woorden verliet Cécile het vertrek.

„Herinnert gij u nog," vroeg de heer De Tarvenac, zoodra hij alleen was met Middlesborough, „wat ik u heb gezegd op den avond, toen ik het genoegen had kennis met u te maken?"

„Daarvan herinner ik mij alles, tot in de kleinste bijzonderheden toe," hernam Middlesborough. „Welk punt wenscht u voornamelijk onder mijne aandacht te brengen?"

„Gij herinnert u dan zeker nog wel, dat ik u zeide, dat er weldra iets zou kunnen gebeuren, waardoor ik voor altijd van mijne dochter werd weggenomen. Dat oogenblik is nu waarschijnlijk aangebroken. Om kort te gaan, ik gevoel mij zeer onwel. Ik heb den laatsten tijd veel hinder gehad van en hartklopping en gedruktheid. Ingevolge een oproeping, die ik in Engeland ontving, ga ik van avond naar een bijeenkomst, waar ik wellicht iets kan vernemen, dat mij geen goed en misschien wel den dood zal doen."

Middlesborough begreep, dat De Tarvenac hem trachtte voor te bereiden op het ongeluk, dat allicht plaats kon hebben.

„Moet gij daar werkelijk heen gaan?" vroeg hij. „Is het wel verstandig zich aan zulk een gevaar te wagen?"

„Ik kan niet anders," hernam De Tarvenac. „Mijn eer is er mee gemoeid."

„Wat kan ik dan nog voor u doen?"

„Ik wenschte u te herinneren aan uwe belofte om zorg te dragen voor Cécile," hernam De Tarvenac. „Dat gij haar lief hebt, weet ik. En ik ben overtuigd, dat gij een goed echtgenoot voor haar zult zijn.

„Hartelijk dank, Evelijn; wat zijt gij toch goed voor mij."

Mocht ik door de eene of andere onvoorziene omstandigheid niet terugkomen, wilt gij haar dan het bericht van mijn dood zoo voorzichtig mogelijk meedeelen? Want het goede kind houdt innig veel van mij."

Zijn stem trilde van aandoening. Hij viel neer op een stoel en bedekte zijn gelaat met de handen. Doch een oogenblik later had hij zich hersteld en was hij in staat kalm verder door te spreken.

„Ik kan er dus vast op vertrouwen, dat gij aan mijn verzoek zult voldoen?" zeide hij.

„Daar behoeft gij geen oogenblik aan te twijfelen," antwoordde Middlesborough. „Maar het zou mij bijzonder aangenaam zijn, als gij mij iets meer wildet mededeelen omtrent uwe plannen voor heden avond. Ik vind de gedachte, dat gij in zulk een groot gevaar zult verkeeren, meer dan verschrikkelijk."

De Tarvenac schudde het hoofd.

„Ik kan u niets meer meedeelen," zeide hij. „Ik vrees zelfs, dat ik u reeds te veel heb gezegd. Doch nu moet ik Cécile roepen."

Hij verliet het vertrek en kort daarna kwam Cécile binnen. Middlesborough zag, dat zij iets had, dat haar hinderde.

„Evelijn," zeide zij, „zeg mij toch, wat er met mijn vader is voorgevallen. Hij is van avond zoo vreemd. Ik word er angstig van. Hij zegt, dat hij uitgaat en dat hij niet precies weet, wanneer hij terugkomt. Waar zou hij heen gaan?"

„Misschien gaat hij naar een politieke vergadering," hernam Middlesborough, ternauwernood wetende wat hij zou antwoorden. „Kwel u daar nu maar niet mee, lieveling. Morgenochtend zal hij zeker weer fleurig en wel aan het ontbijt komen."

„Dat geve de hemel!" stamelde zij. „Ik kan u niet zeggen, hoe angstig ik ben. Zeg, Evelijn, zoudt gij mij een groot genoegen willen doen?"

„Niets liever dan dat," hernam hij. „Zeg maar wat ik voor u kan doen."

„Zoudt gij misschien kunnen nagaan waar hij heen gaat, en hem willen volgen om te voorkomen, dat hem eenig leed wordt gedaan?"

„Wanneer gij dat werkelijk wenscht, zal

ik het doen," hernam hij, „maar ik weet niet, of ik wel het recht heb hem te gaan bespieden, en zelfs dan nog betwijfel ik het ten sterkste of ik hem van eenigen dienst zou kunnen zijn."

„En toch zou het zulk een uitkomst voor mij zijn, als gij het wildet doen. Gij weet hoeveel ik van mijn vader houd."

„Dan beloof ik u, dat ik het zal doen."

„Hartelijk dank, Evelijn; wat zijt gij toch goed voor mij."

Hij legde zijn handen op haar schouders en keek haar aan. Zouden zijn eigen dwaasheid en die van haar vader op haar onschuldig hoofd terecht moeten komen?"

Op dat oogenblik kwam De Tarvenac binnen, geheel gekleed om uit te gaan.

„Goeden nacht, Cécile," zeide hij, zijn dochter een kus gevende. Daarop zeide hij opnieuw, doch zeer langzaam, „Goeden nacht, lief kind..."

„Dan zal ik nu ook maar gaan," zeide Middlesborough. „Goeden nacht, Cécile; denk er vooral aan dat ik u morgenochtend kom halen om te zamen te winkelen in de Rue de la Paix."

Zij trachtte te glimlachen, maar de glimlach bestierf op hare lippen. Een oogenblik later verlieten De Tarvenac en Middlesborough te zamen het vertrek.

In zijn eigen woning gekomen, nam Middlesborough haastig zijn masker en het ivoren plaatje, en keerde daarna naar het rijtuig terug. Slechts met groote overredingskracht en bovendien nog een groote fooi gelukte het hem den koetsier te bewegen hem naar St. Germain te brengen.

Even als bij vorige gelegenheden werd weer dezelfde vertooning gemaakt met het onderzoeken van de wapenen. Daarop werd de bel geluid; de deuren aan weerszijden van het vertrek werden geopend en de strijders kwamen het strijdperk binnen. De man die door de rechterdeur het vertrek binnenkwam, was van middelmatige

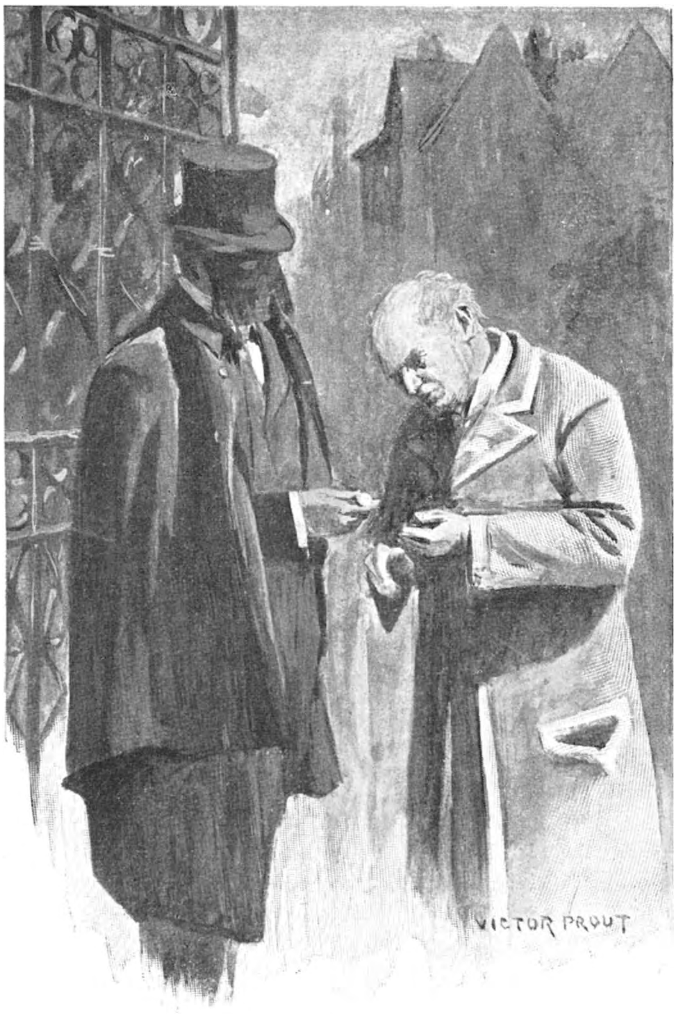

Hij liet de kleine ivoren schijf zien, waarop de concierge een buiging maakte en hem beleefd verzocht verder door te gaan.

lengte, breed in de schouders, en geleek niets op De Tarvenac. Daarna keek hij naar diens tegenstander; daar was geen vergissing mogelijk. Die vorm van het hoofd, de omtrek van die elegante slanke gestalte, dat moest De Tarvenac zijn.

Als standbeelden zoo onbeweeglijk, stonden die twee mannen daar te wachten op de komst van de vrouw, die het noodlottig teeken moest geven. Dien avond evenwel was zij wat later dan gewoonlijk. Eindelijk kwam zij binnen en liep langzaam tusschen de rijen gemaskerde toeschouwers door, en zoodra zij plaats had genomen, en de strijders haar gesalueerd hadden, gaf zij het bevel, dat het duel kon beginnen. Op het oogenblik, dat hunne degens elkaar kruisten, bevond Middlesborough zich in den vreeselijksten toestand, dien hij nog ooit had beleefd. Een vreeselijke angst had zich van hem meester gemaakt en hij gevoelde misschien voor het eerst in zijn leven, dat de angst voor het leven van een ander wellicht de grootste kwelling is, die een mensch kan ondervinden. De Tarvenac was een uitstekend schermer, en dezen keer ten minste was de fortuin hem gunstig. Zijn tegenstander was ook een goed schermer, maar was niet met hem op één lijn te stellen. Eindelijk kwamen de secondanten tusschen beiden en verzochten ze de strijders een oogenblik rust te nemen. Daarna werd de strijd met vernieuwde kracht hervat. Middlesborough's blik hing als het ware aan elke beweging van de degens. Daarop kwam plotseling de gedachte bij hem op, dat De Tarvenac speelde met zijn tegenstander. Herhaalde malen was hij in de gelegenheid geweest om zijn tegenstander den doodelijken stoot toe te brengen, doch telkens weigerde hij gebruik te maken van zijn voordeel. 't Was als een spel van de kat met de muis. Er lag een verfijnde wreedheid in dat spel. Middlesborough werd woedend op dien man, en merkte op, dat verscheidene leden in zijne nabijheid onrustig werden. Waarom bevrijdde hij dien ongelukkige niet uit zijn ellende! Waarom hield hij hem steeds den dood voor oogen, zonder hem gelegenheid te geven zijn tegenstander te doorsteken. Doch eindelijk scheen hij toch tot het besluit te komen, dat die grap lang genoeg had geduurd. Hij deed op eens den doodelijken stoot; zijn hand draaide, en een seconde later hoorde men een geduchten smak en was het duel afgeloopen. Middlesborough kon daar niet langer blijven. Hij wachtte niet om den overwinnaar zijn buiging te zien maken, noch om den gewonden man weg te zien dragen, maar hij stond op en wankelde naar de achterzaal, waar hij een hoeveelheid brandewijn gebruikte, die hem op elk ander oogenblik bedwelmd zou hebben. Nadat hij zijn toilet verwisseld had, verliet hij de woning, vervuld van een groote minachting voor zich zelf en evenzeer voor den man, die de vader was van Cécile.

't Was twee uur, toen hij weer thuis kwam, en in zijn slaap doorleefde hij nog eens dat geheele tooneel.

Hij had afgesproken, dat hij den volgenden morgen uit zou gaan met Cécile en reed daarom na het ontbijt naar de Rue Joséphine. Het boudoir van Cécile binnen tredende, zag hij den graaf aan de schrijftafel bij het raam zitten, druk bezig met zijn correspondentie. Middlesbough's naam hoorende stond hij onmiddellijk op. Hij was nu een geheel ander mensch dan den vorigen avond, toen hij afscheid van hem had genomen.

„*Bon jour*, Milord," zeide hij hartelijk. „Wat zegt gij wel van zulk een prachtigen morgen? Cécile is naar haar kamer gegaan om zich voor de wandeling te kleeden."

Middlesborough zag De Tarvenac aan, en herinnerde zich nog zoo duidelijk, hoe hij hem het laatst in het strijdperk had gezien, neerziende op zijn gevallen tegenstander. Hij voelde, dat hij met een enkel woord moest zinspelen op zijn bange vermoedens van den vorigen avond, doch hij wist niet hoe hij die zaak zou aanvatten.

„Nu ik u zoo opgewekt zie," zeide hij eindelijk, „moet ik wel veronderstellen, dat de aangelegenheid, waarover u gisteren

avond hebt gesproken, beter is afgeloopen dan u hadt gedacht?"

„O zeker," hernam de Tarvenac. „Ik heb mij gelukkig onnoodig verontrust. Maar, daar is Cécile, en nu wensch ik u beiden een genoegelijken morgen toe," vervolgde hij. „Parijs kan u zeker vrij wat meer amusementen aanbieden dan Todthorpe-aan-Zee, zou ik denken."

Het was de eerste keer, dat Middlesborough alleen met Cécile in Parijs ging wandelen, en hij hoopte eens een recht genoegelijken ochtend te hebben. 't Was een heerlijke morgen; daarom wilden zij liever te voet gaan dan per rijtuig. Zij gingen eerst naar de Rue de la Paix met hare vele prachtige winkels.

Daar werd het halssieraad, dat Middlesborough had gezien en dat hij aan Cécile beloofd had, bekeken en eindelijk gekocht.

Van den eenen winkel gingen zij naar den anderen en overal kochten zij een of ander kostbaar kleinood, totdat Cécile met schrik bedacht hoeveel haar galant reeds voor haar had uitgegeven.

In de Rue des Pyramides gekomen, zag Middlesborough plotseling een welbekende gestalte naar hen toe komen. *Het was niemand minder dan Madame d'Espère!* Als hij er den tijd toe had gehad, zou hij omgekeerd zijn ten einde haar te ontloopen, maar een enkele blik zeide hem, dat het daartoe reeds te laat was. Zij had hem gezien.

„Ik ben benieuwd wat zij zal doen," zeide Middlesborough bij zich zelf. „De hemel geve, dat zij op straat geen scène zal beginnen."

Toen zij elkander van nabij genaderd waren, uitte Madame d'Espère een uitroep van verbazing en ging daarna met uitgestoken hand naar hen toe.

„Wel, mijnheer Middlesborough," zeide zij op een toon alsof die ontmoeting een groot genot voor haar was, „ik had van morgen, toen ik uitging een voorgevoel, dat ik u zou ontmoeten. Wilt u zoo vriendelijk zijn mij voor te stellen aan freule De Tarvenac? Als een uwer intiemste kennissen verlang ik er naar haar mijne gelukwenschen te mogen aanbieden."

Middlesborough aarzelde een oogenblik. Het speet hem, dat hij Cécile met haar in aanraking moest brengen, maar onder de gegeven omstandigheden kon het niet anders.

„Cécile," zeide hij, zich tot het jonge meisje wendende, „mag ik het genoegen hebben u voor te stellen aan Madame d'Espère?"

Cécile maakte een deftige buiging, en Middlesborough merkte op, dat zij zeer bleek was geworden, en dat er een angstige uitdrukking in hare oogen lag.

„Ik ben een oude kennis van Lord Middlesborough," zeide Madame d'Espère, het meisje aanziende. „Hij bracht mij gisteren een bezoek en deelde mij toen mede, welke eer hij u had aangedaan. Doch nu ik u heb gezien, mag ik er misschien wel bijvoegen, dat ik werkelijk geloof, dat ook hij gefeliciteerd mag worden."

Het compliment, dat zoo zoetsappig werd uitgesproken, was inderdaad niet veel meer dan een beleediging.

Cécile mompelde een enkel woord tot antwoord. Dan opeens trilden hare lippen, en een oogenblik scheen zij op het punt van flauw te vallen.

„Ik geloof, dat gij niet heel wel zijt," zeide Madame d'Espère, het meisje nog steeds aanziende. „In uwe plaats, mijnheer Middlesborough, zou ik de jonge dame maar zoo spoedig mogelijk naar huis brengen. 't Is wel wat warm om te wandelen en misschien is freule De Tarvenac vermoeid. Laat ik u niet ophouden."

Daarna een diepe buiging makende vervolgde zij haar weg; Middlesborough stelde Cécile voor een rijtuig te nemen en haar dadelijk naar huis te brengen, maar dat wilde zij niet.

„Ik gevoel mij reeds veel beter," zeide zij. „Ik begrijp zelf niet, wat mij zoo plotseling overviel. Ik was volmaakt wel tot op het oogenblik, dat die dame ons aansprak. Toen voelde ik op eens een koude rilling door mijn leden. Ik heb nog nooit zoo iemand ontmoet."

„Zij is een zonderlinge vrouw," hernam Middlesborough.

„Hebt gij haar al lang gekend?" vroeg Cecile op een toon, waarin een zekere angst lag opgesloten. „Zij noemde zich eene oude vriendin van u."

„Ik ken haar ternauwernood zes maanden," hernam hij. „Ik werd den vorigen winter te Monte Carlo aan haar voorgesteld door den ongelukkigen hertog De Rheims."

Middlesborough zag De Tarvenac aan, en herinnerde zich nog zoo duidelijk, hoe hij hem het laatst in het strijdperk had gezien, neerziende op zijn gevallen tegenstander.

„Ik ben bepaald bang voor haar," zeide Cécile.

„Gij moet er maar niet meer aan denken," hernam Middlesborough. „'t Is te hopen, dat gij haar nooit weer zult ontmoeten."

„Dat hoop ik ook," hernam Cécile. „Zij heeft mij meer doen ontstellen dan ik u kan zeggen."

Daarop zetten zij hunne wandeling verder voort, en spraken zij over andere onderwerpen. Middlesborough merkte evenwel op, dat Cécile telkens rilde, alsof zij de herinnering aan Madame d'Espère nog niet van zich had kunnen afzetten.

In de Rue Joséphine teruggekeerd vonden zij De Tarvenac op het punt om uit te gaan. Hij was nog steeds zeer opgewekt.

„Cécile is zoo gelukkig, alsof ge haar al de schatten uit de juwelierswinkels in de Rue de la Paix hadt gegeven," zeide hij, zijn dochter een tikje op haar wang gevende.

„Ik geloof, dat Evelyn zeer veel geld voor mij heeft uitgegeven," zeide Cécile. „Ik heb hem reeds gezegd, dat ik niet gewoon ben aan zulke buitensporigheden. Maar daar wilde hij niets van hooren."

„Als gij verstandig zijt, moet gij een goede gelegenheid nooit ongebruikt voorbij laten gaan," hernam Middlesborough lachende. „Ik heb wel eens hooren zeggen, dat een man alles over heeft voor zijne aanstaande bruid, maar dat hij zijne vrouw niets meer gunt."

„Zoo zal het u toch wel nooit gaan," hernam zij, hem vriendelijk toelachende.

Daarop begon Cécile, voordat Middlesborough het kon beletten, te vertellen van hunne ontmoeting met Madame d'Espère.

„Madame d'Espère?" riep De Tarvenac uit met een gezicht, dat even vaalbleek was als dat van Cécile in de Rue des Pyramides. „Gij wilt toch niet zeggen, Mid-

dlesborough, dat gij mijne dochter aan die vrouw hebt voorgesteld?"

„Tot mijn innige spijt heb ik dat moeten doen," hernam Middlesborough. „Wij ontmoetten Madame d'Espère en zij verzocht aan Cècile te worden voorgesteld. Maar weet gij iets bijzonders omtrent haar?"

zij heerscheres is. Laat zij u nooit weer naderen. Ontvlucht haar, stoot haar van u af, zooals gij een vergiftige slang van u zoudt afstooten. Wees overtuigd, dat wanneer zij eenigen invloed over u verkrijgt, dat het dan ook voor altijd gedaan is met uw geluk."

„Wel, mijnheer Middlesborough," zeide Madame d'Espère, „ik had een voorgevoel, dat ik u van morgen zou ontmoeten."

Er volgde eene onaangename stilte, die eindelijk werd afgebroken door De Tarvenac, die zich tot zijne dochter wendende, zeide:

„Cécile, ik smeek u, zoowel om uw zelfs wil als om mij, u nooit weer met die vrouw in te laten. Zij is een duivel in menschengedaante, en als zij er maar eenigszins kans toe ziet, zal zij uwe reine ziel meesleepen naar de afschuwelijke holen, waar

Cécile keek haar vader in de grootste ontsteltenis aan. Zoo had ze hem nog nooit hooren spreken.

„Kom, kom, mijn waarde Graaf," zeide Middlesborough, ziende hoezeer het jonge meisje ontsteld was, „zoo erg is het nu toch ook nog niet; Madame d'Espère is wel is waar een zonderlinge vrouw, maar niemand zal toch kunnen beweren, dat zij

zoo slecht is als men uit uwe woorden wel zou opmaken."

„Dan zie ik wel, dat gij haar niet zoo goed kent als ik," hernam de Graaf. „Ik hoor het met genoegen, want als dat wél het geval was, zou een huwelijk van u met Cécile onmogelijk zijn."

Cécile slaakte een lichten kreet.

„Duid het mij niet euvel," zeide De Tarvenac, zijn hand op Cécile's schouder leggende en Middlesborough aanziende. „Misschien ben ik te heftig geweest. Mijne minachting voor Madame d'Espère heeft mij misschien de voorzichtigheid uit het oog doen verliezen. Maar dat neemt niet weg, dat zij een vrouw is, met wie ik mij in uwe plaats zoo weinig mogelijk zou inlaten."

Daarna verliet hij haastig het vertrek, voorgevende dat hij een afspraak had met iemand, dien hij niet kon laten wachten.

Wel inziende, dat Cécile vermoeid moest zijn, nam Middlesborough afscheid van haar en begaf zich naar zijn eigen woning. Thuis gekomen, vond hij een briefje van De Chamberet, die hem de treurige tijding meedeelde, dat De Gonville plotseling was overleden. „Zijn lijk werd heden morgen in de Seine gevonden, dicht bij de pont Neuilly," zoo schreef hij. „Hij moet evenals De Rheims in een duel gedood zijn, want in zijn borst is een degenwond gevonden." Middlesborough trachtte zich de gestalte voor den geest te brengen van den man, die met De Tarvenac had geduelleerd, en moest erkennen, dat die zeer veel op De Gonville geleek. Geheel vervuld van dat treurig bericht begaf hij zich naar eene der sociëteiten ten einde verdere berichten in te winnen.

Daar vernam hij evenwel ook al niet veel meer, dan dat De Gonville een degenwond in de borst had en waarschijnlijk in een duel was gedood.

„Dus is het juist, zooals ik veronderstelde," zeide Middlesborough tot zich zelf, toen hij eenige minuten later de sociëteit verliet. „Arme De Gonville. Wie zal u het eerst volgen?"

NEGENDE HOOFDSTUK.

Na dien ongeluksdag, waarop Middlesborough verplicht was geweest Cécile voor te stellen aan Madame d'Espère, en waarop hij de treurige tijding had vernomen van den dood van De Gonville, was er in de eerstvolgende dagen niets bijzonders voorgevallen.

Weldra begon Middlesborough plannen te maken voor zijn aanstaand huwelijk; in zijn verbeelding zag hij dan Cécile, in haar meisjesachtige schoonheid, zich als burchtvrouw bewegen door die groote ouderwetsche zalen en corridors van het deftige oude kasteel „Burgrove." Achter die liefelijke droombeelden evenwel doemde dan telkens de schim op van de Vrouw van het Noodlot, en de herinnering aan de plechtige gelofte, die hij in een ondoordacht oogenblik had gedaan. Hij had moeten beloven, dat hij lid van de Vereeniging zou blijven, totdat hij had deelgenomen aan een tweegevecht. Dat duel had nog altijd niet plaats gehad.

Op een namiddag besloot hij een bezoek te brengen aan De Tarvenac. Cécile had hem gezegd, dat zij een paar visites moest maken; dat was dus een uitmuntende gelegenheid voor hem om met den vader te spreken. Hij vond hem in zijn studeervertrek, geheel verdiept in het laatste hoofdstuk van een boek. Toen zijn gast werd aangekondigd, stond hij op om hem te ontvangen.

„Ik vrees dat ik u stoor," zeide Middlesborough, als om zijn excuses te maken. „Ik zou u echter gaarne een oogenblik alleen willen spreken."

„'t Is mij altijd een waar genoegen u bij mij te zien," hernam De Tarvenac. „Toch begrijp ik niet, dat gij mij iets wilt meedeelen, dat Cécile niet mag hooren."

„'k Zou gaarne eens met u willen spreken over ons huwelijk," zeide Middlesborough. „Indien u er niets tegen hebt, zou ik er gaarne wat haast mee maken. Ik zie trouwens ook niet in, waarom wij langer zouden wachten. Onze advocaten hebben de huwe-

lijksche voorwaarden geregeld; het eenige wat er nu nog te doen valt, is dat Cécile den trouwdag bepaalt, en dat de plechtigheid plaats vindt."

De Tarvenac glimlachte.

„Ik herinner mij nog zeer goed den tijd, dat gij niet zoo verlangend waart om te trouwen."

„Toen had ik Cécile nog niet leeren kennen," zeide Middlesborough.

„En waar denkt gij u metterwoon te vestigen, wanneer gij getrouwd zijt?" vroeg De Tarvenac. „In uw eigen vaderland of in het mijne?"

„Dat hangt hoofdzakelijk van de omstandigheden af," hernam Middlesborough. „Indien ik voldoe aan den wensch van Cécile om voortaan het leven wat ernstiger op te nemen, hetgeen met andere woorden wil zeggen, dat ik weer zitting neem in het Parlement en dat ik voortaan mijn aandacht wijd aan het beheer mijner bezittingen, dan zal ik hoogstwaarschijnlijk het grootste gedeelte van 't jaar in Engeland doorbrengen. De overige dagen zullen wij denkelijk verdeelen tusschen Parijs en onze villa aan de Middellandsche Zee."

„Gij hebt er toch niets tegen, dat ik u nu en dan eens kom bezoeken?" zeide De Tarvenac kortaf. „Gij zult natuurlijk wel begrijpen, dat ik mijn dochter geducht zal missen."

„Dat begrijp ik zeer goed," antwoordde Middlesborough. „Maar ik geef u de stellige verzekering, dat wij er vast op rekenen, dat u een groot gedeelte van het jaar bij ons zult doorbrengen."

„Die vriendelijke woorden waardeer ik ten zeerste," zeide De Tarvenac; „wanneer gij evenwel eenmaal zoo oud zult zijn als ik, zult gij inzien, dat men de toekomst nooit vooruit moet loopen. Niemand onzer kan heden zeggen, wat morgen geschieden zal. En wat nu het doel van uw bezoek betreft, laat ik het geheel aan Cécile over om den trouwdag te bepalen. Ik ben het met u eens, dat het huwelijk zoo spoedig mogelijk moet gesloten worden; want zoo-mij zijn, te weten, dat de toekomst van Cécile verzekerd is."

„Haar toekomst is reeds verzekerd," hernam Middlesborough. „Zelfs wanneer ik nog vóór mijn huwelijk kwam te sterven, zou Cécile mijne eenige erfgename en executrice zijn. Ik ben de laatste van mijn geslacht, en al wat ik bezit, wordt haar eigendom."

„Wat zijt gij toch gul en edelmoedig," zeide De Tarvenac; „daar kan ik u niet dankbaar genoeg voor zijn."

„Mag ik het dan aan u overlaten om Cécile te vragen of zij een dag wil bepalen?"

„Zoodra zij thuis komt, zal ik er met haar over spreken."

Middlesborough stond op en nam afscheid van den graaf.

Dien avond werd in het Operagebouw tusschen het eerste en het tweede bedrijf van de „Fidelio," de datum van het huwelijk vastgesteld. Over drie weken zou Cécile Lady Middlesborough zijn. Als een kleine herinnering aan dien avond haalde de bruidegom uit zijn zak een lederen étui en nam daaruit een prachtigen armband, rijk met diamanten bezet, en bevestigde hem om den pols van zijne bruid.

De volgende veertien dagen waren een tijd van heel wat drukten en beslommeringen.

Op den avond vóór het huwelijk kwam Middlesborough wat eerder thuis dan gewoonlijk. Hij had gedineerd bij De Tarvenac en Cécile, maar veronderstellende, dat zij den laatsten avond gaarne met hun beiden wilden zijn, was hij na tafel dadelijk vertrokken. Nu zat hij in zijn bibliotheek te rooken, en te droomen over hetgeen de toekomst hem zou brengen.

Hij werd in zijne overpeinzingen gestoord door zijn kamerdienaar, die hem meedeelde, dat een heer, die zijn naam niet had willen opgeven, verzocht hem een oogenblik te mogen spreken.

„Hebt gij dien heer wel eens meer hier gezien?" vroeg Middlesborough.

„Dat doet er ook niets toe. Laat mijnheer binnen komen."

Weldra kwam een heer van middelbare grootte, met grijs haar en een tanig gelaat, het vertrek binnen.

„Ik kom hier met een bericht, dat u misschien niet bijzonder aangenaam zal zijn," zeide de vreemdeling, en terwijl hij sprak, herkende Middlesborough de stem. 't Was De Chartres, de secretaris van de Vereeniging te St. Germain, dien hij tot nu toe nooit zonder masker had gezien. Hij herstelde zich genoegzaam van zijn schrik om te vragen wat de vreemdeling wenschte.

„Ik ben hier gekomen," zeide De Chartres langzaam en met nadruk, als om zeker te zijn, dat elk woord goed ter harte zou worden genomen, „om u mee te deelen, dat gisteren avond bij de ballotage uw nommer is getrokken, en dat gij bijgevolg deel moet nemen aan het tweegevecht op aanstaanden vrijdag."

Een oogenblik begreep Middlesborough ternauwernood de beteekenis van die woorden. Daarop dwong hij zichzelf om kalm te zijn, want hij wilde dien man niet toonen, dat hij ontsteld was.

Tusschen het eerste en het tweede bedrijf van de Fidelio werd de datum van hun huwelijk vastgesteld. Als herinnering aan dien avond schonk de bruidegom een prachtigen armband aan zijne bruid.

„Het is mij zeer veel eer, dat de Vereeniging mij in staat acht om haar voldoende te kunnen amuseeren," zeide hij zonder haperen. „Ik vrees evenwel, dat het mij onmogelijk zal zijn daaraan te voldoen. U weet waarschijnlijk niet, dat ik morgen in het huwelijk treed."

„Dat weet ik zeer goed," hernam De Chartres. „En ik betreur het zeer, dat gij door de oproeping, die ik u heden avond breng, in ongelegenheid zult geraken. Doch zooals gij zeer goed weet, kan er geen sprake van zijn, dat gij vrijdag niet zoudt verschijnen. Toen de reglementen van de Vereeniging werden gemaakt, is er naar het schijnt, niet aan de mogelijkheid van trouwen gedacht."

„Uwe bedoeling is dus, dat ik daar zal komen, al is het ook in strijd met mijn wil?"

„Ik heb geen persoonlijke bedoeling," hernam De Chartres. „Ik ben slechts de dienaar van de Vereeniging, wiens plicht het is zorg te dragen, dat al hare voorschriften worden opgevolgd."

(Wordt vervolgd).

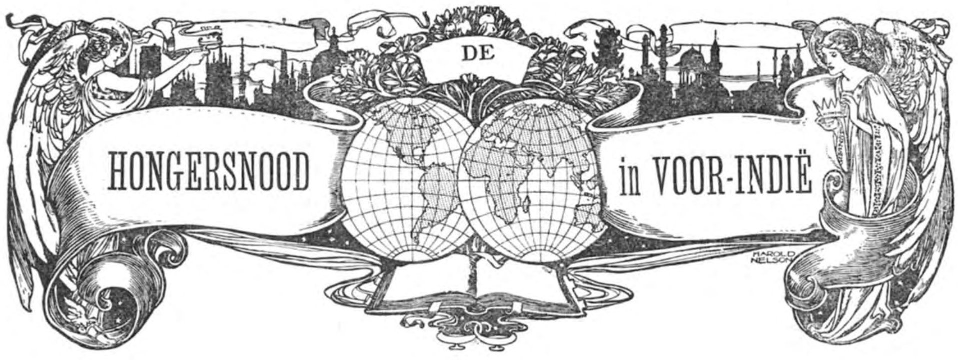

GEÏLLUSTREERD NAAR FOTO'S.

De photographieën bij dit artikel behoorende, geven een duidelijk beeld, beter dan de beste beschrijving, van den vreeselijken hongersnood, die nog steeds in Indië heerscht. Een mijner vrienden maakte de opmerking of het niet verkeerd was den lezers van dit maandschrift zulke vreeselijke tooneelen onder de oogen te brengen. Van die zijde evenwel kan ik de zaak niet beschouwen. Er is een tijd van zwijgen en een tijd van spreken; en indien er ooit een tijd was om te spreken, dan is het zeker op dit oogenblik, nu een geheele natie dreigt uit te sterven door gebrek aan voed-

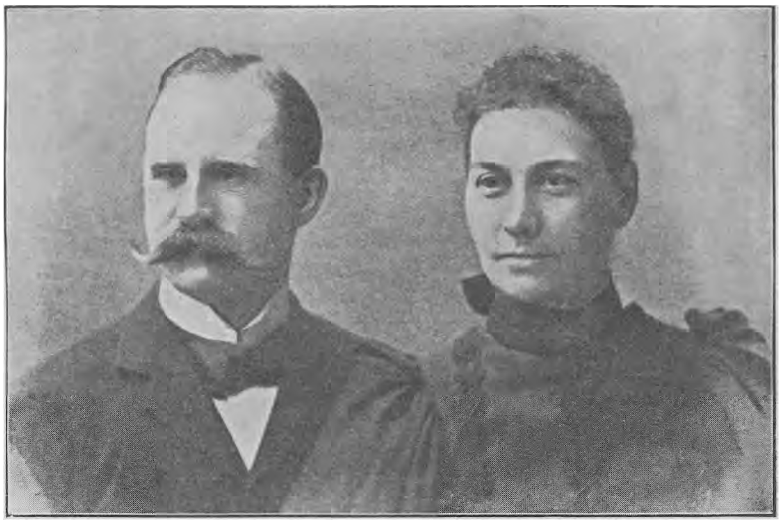

De heer en Mevrouw Bailey.

sel. Millioenen menschen sterven van honger.

Eenigen zeggen dat het de wil van God is, maar dat is toch niet te gelooven; veeleer zou men geneigd zijn te denken, dat het een roepstem is van God om de harten der menschen op de proef te stellen.

Deze photographieën in hare terugstootende afzichtelijkheid geven de volle waarheid weer, daar zij op de plaats des onheils zijn genomen. Overdrijving was hier dus niet mogelijk; dit is de vreeselijke werkelijkheid.

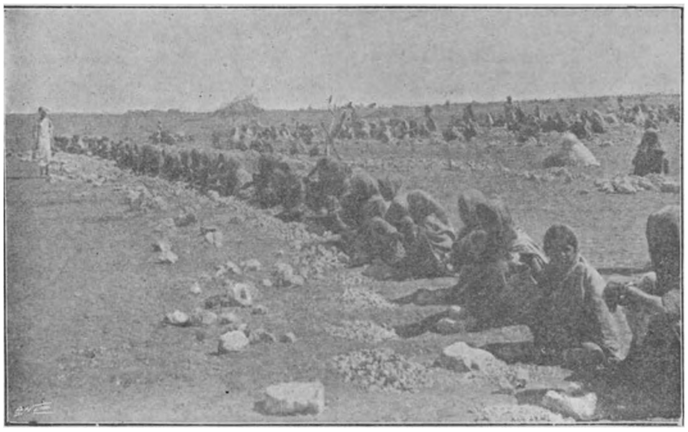

Vrouwen, die bezig zijn met het kloppen van steenen. Zij moeten twee uren werken voor een kopje vol koren.

De hier volgende bijzonderheden evenals de photographieën hebben wij te danken aan den heer Bailey, een zeer gefortuneerden jongen man die met zijn echtgenoote naar Voor-Indië is gegaan, om daar onder de melaatschen hulp te verleenen en het Christendom te verkondigen. In hun prachtige bungalow houden zij lezingen, hebben zij een toevluchtsoord voor de weduwen van Hindoes en eene rustplaats voor uitgeputte zendelingen. Mevrouw Bailey is een model-gastvrouw, en de heer Bailey is een vroolijk man, een echte optimist, die nooit gelukkiger is dan wanneer er vele ongelukkigen een toevlucht onder zijn dak hebben gezocht.

Alles mee te deelen omtrent het pijnlijk onderwerp van den „Indischen Hongersnood" is natuurlijk minder gewenscht; de uitgeteerde figuren vertellen wel hun eigen tragisch verhaal. Wij laten hier echter een uittreksel volgen uit den brief van den heer Bailey: —

Vijftienhonderd hongerlijdende mannen, vrouwen en kinderen kloppen den geheelen dag steenen in de ondersteuningskampen en verdienen daarmee elk drie stuiver.

„De hongersnood woedt nog steeds voort. In de „ondersteuningskampen" schijnt het

aantal ongelukkigen minder groot dan in Maart en April, maar in de armhuizen is het aantal zeer vermeerderd. Daaruit blijkt, dat velen, die naar de kampen waren gegaan, te zwak werden om langer te kunnen werken. De ondersteuningskampen zijn door het Gouvernement opgericht en hebben ook zeer veel nut gesticht, maar *onder een brandende zon steenen te kloppen is een moeilijke arbeid voor tengere vrouwen en jonge kinderen.*

„Ik heb vandaag zeven uur te paard afgelegd, en ik bezocht o.a. het Kapernadi Hospitaal. Eén arme man was te lang in zijn eigen dorp gebleven, en toen hij in het Hospitaal werd gebracht was hij reeds te zeer uitgeput om nog gered te kunnen worden. De dokter zeide ons, dat hij al het mogelijke had beproefd, en ik zag bij zijn bed een vriendelijke vrouw, die hem met veel zorg verpleegde, doch te vergeefs; de man kon geen voedsel meer inhouden, en in minder dan vijf minuten, nadat ik zijn photographie had genomen, werd hij letterlijk als een geraamte weggedragen om in zijn laatste rustplaats te worden neergelegd. Dit is, naar ik veronderstel, slechts één voorbeeld uit vele; want vóórdat ik het kamp verliet, zag ik dezelfde burrie en dragers een anderen man naar het hospitaal dragen, die onder het steenen kloppen in het ondersteuningskamp van uitputting was ineengezakt.

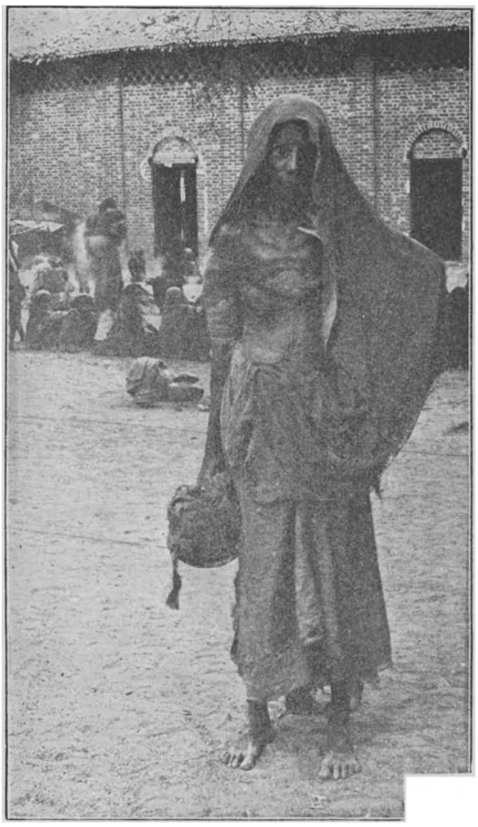

Een jonge vrouw in 't Rijks armenhuis. Een jaar geleden was zij een bijzonder mooi meisje.

Kinderen, in het stof en het vuil van de straten naar graankorrels zoekende.

„Ik zend u een photographie van dezen man, is het niet een vreeselijk gezicht? 't Gebrek aan

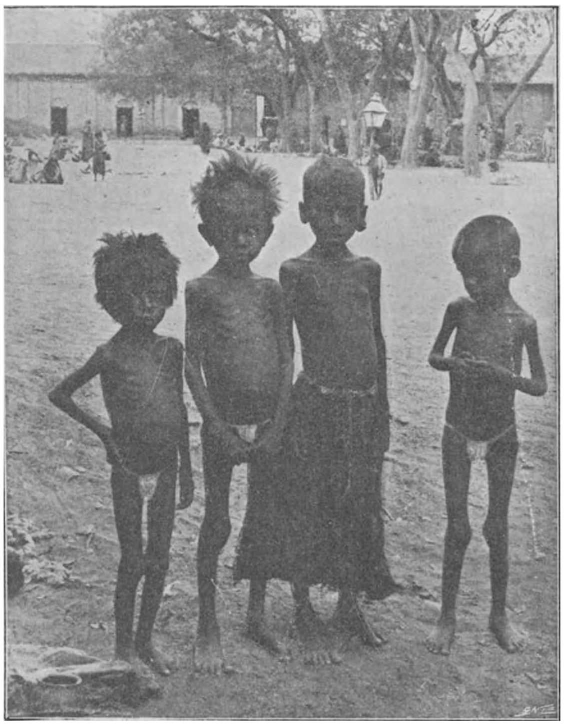

Uitgehongerde kinderen nadat zij tien dagen in het Rijks armenhuis zijn verzorgd.

water is verschrikkelijk. Zelfs den oudsten zoozeer bewoners heugt het niet, dat de bedding van de breede, diepe rivier, die vlak langs het kamp loopt, geheel is uitgedroogd; tijdens den hongersnood, van vóór twee jaar, was er nog een weinig water in, maar nu is zij geheel droog.

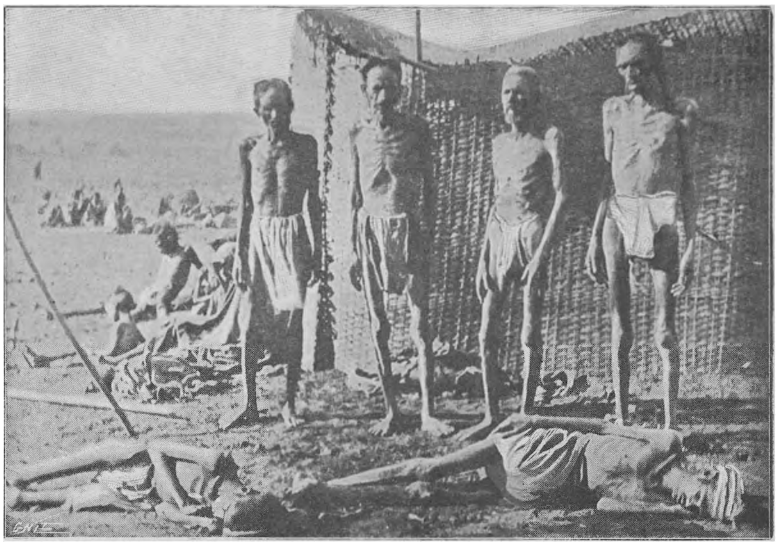

Uitgehongerde mannen en jongens, die zoo juist in een ondersteuningskamp zijn aangekomen. Eenigen zijn te zwak om te zitten of te staan.

„Daarna begaf ik mij naar Rahuri, waar slechts één Europeeër is. Ik legde ongeveer twintig mijlen af, en ik geloof, dat wij toen door de beddingen van minstens twaalf rivieren zijn getrokken, die allen geheel waren uitgedroogd.

„Een paar dagen geleden ging een mijner vrienden vóór het ontbijt uit, en op een afstand van twee honderd meter ongeveer vond hij zestien lijken. De grimmige, sombere reus met zijn sikkel maait die arme menschen op een schrikbarende wijze weg. Van af 't begin van 1900 zijn hier in onze kleine stad Jhalod reeds tweemaal zooveel slachtoffers gevallen als bij den vorigen hongersnood. Het leven is hier als een nachtmerrie; de menschelijke taal is niet voldoende om een juist denkbeeld te geven van die vreeselijke ellende. De uitgehongerde wezens zien den grimmigen Dood naderen, allen om hem heen verpletterende en toch hebben zij niet meer de noodige kracht om hunne stem te verheffen en de hulp in te roepen, welke zij behoeven!

Wij vinden elken dag op onze tochten

heel wat lijken, en wanneer wij ons 's avonds vermoeid ter ruste begeven, hooren wij nog het steunen en hoesten van die ongelukkigen; 't is meer dan ontzettend.

„Ik zou bijna vergeten u mede te deelen, dat de regeering mij heeft verzocht, het toezicht te houden op het armhuis alhier; ik heb die opdracht aangenomen in de hoop, dat ik nog eenige ongelukkigen zal kunnen redden. Het aantal inwonenden bedraagt nu ongeveer 1100, maar velen komen te laat om nog behouden te worden: wij berekenen, dat er alle drie uur gewoonlijk twee worden begraven.

„Twee dagen geleden passeerde een wagen met huiden onze bungalow, en zag ik een kleinen jongen, hem steelsgewijze volgende en een stuk van een staart afbrekende om het te roosteren en op te eten. Dienzelfden avond zag ik een vrouw met haar zoon in een vuilnisbak op zij van de straat in het vuilnis grabbelen, in de hoop er nog iets eetbaars in te vinden; zij waren beiden zoo goed als naakt en uitgeteerd. Een weinig verder op den weg lag een kleine jongen lang uit op den grond. Ik sprak hem toe en trachtte hem wakker te maken, maar hij wilde niet opstaan, of hij kon het niet. Daar ik te paard zat, verzocht ik eenige voorbijgangers hem op te nemen, maar dat waren voorname menschen, die hem niet aan wilden raken. Ik steeg dus af en tilde hem op. Wat een griezelig geraamte was het!!

„Dienzelfden dag had ik een man met een boodschap uitgezonden naar een dorp, dat niet ver van onze woning was verwijderd; terugkomende, vertelde hij mij, dat hij twee dooden langs den weg had zien liggen. Den volgenden morgen vond ik zes kleine lijkjes en eenige uitgehongerde vrouwen. Twee van die vrouwen zaten buiten de poort van de stad, een weinig koren zoekende uit een grooten hoop vuilnis, dat zij

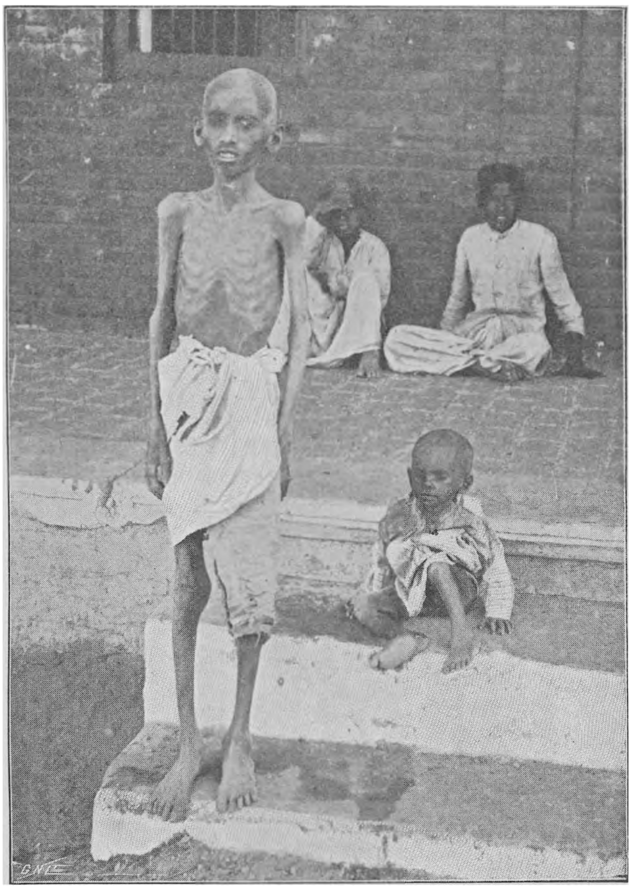

Een jongen, die op 't punt van sterven, in het ziekenhuis was opgenomen. Hij heeft nu vier dagen geregeld voedsel genoten.

buiten den bazar hadden bijeengeveegd. Zij verzochten mij hen in het armhuis op te nemen, dan wilden zij gaarne water aandragen, malen of wat er meer te doen viel. Ik heb ze natuurlijk in het armhuis toegelaten. Nadat ik dienzelfden morgen een buiten-station had bezocht, reed ik tegen tien uur naar huis, toen ik op ongeveer honderd meter buiten de poorten van de

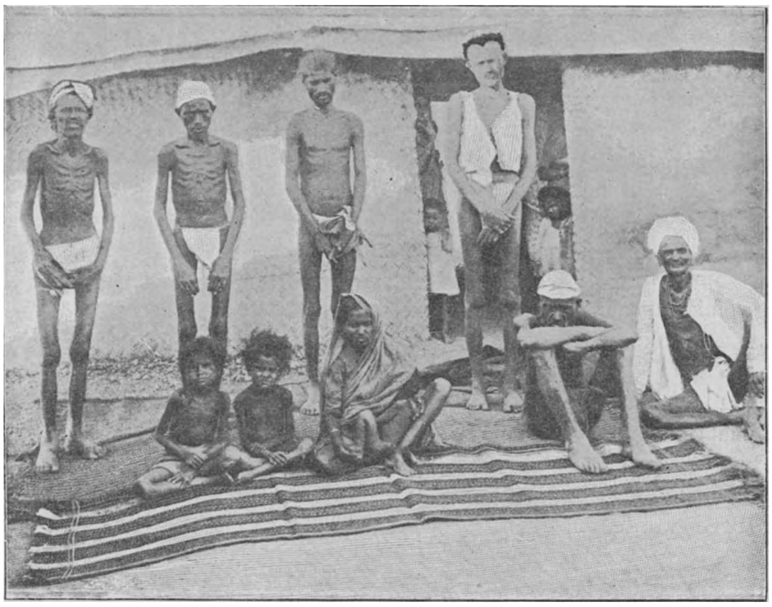

Uitgehongerde menschen, die te zwak zijn om te werken, in het Rijks ziekenhuis. Zij hebben nu reeds twee weken geregeld voedsel gekregen.

stad een stervende vrouw geheel naakt zag voordeel gedaan met haar treurigen toestand

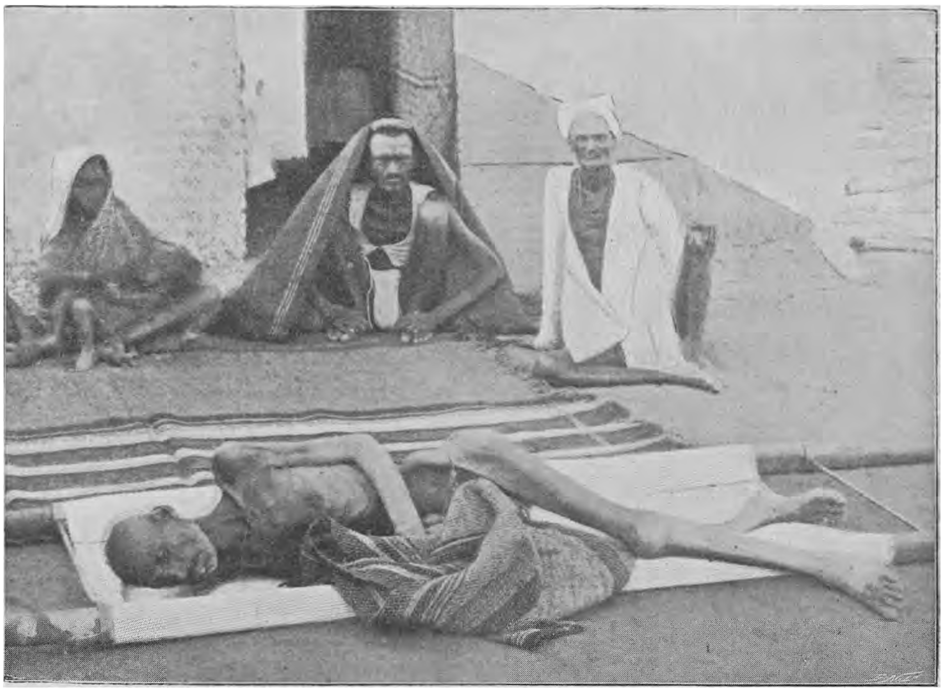

Een stervende man, die te laat in het Rijks ziekenhuis is gekomen, om in 't leven behouden te kunnen worden.

liggen. De een of ander had natuurlijk zijn en haar kleederen gestolen. Ik zond onmid-

dellijk iemand met een dronk water voor de arme vrouw en twee mannen met een burrie om haar naar het armhuis te brengen. Dit zijn slechts enkele grepen uit hetgeen ik heb bijgewoond in een tijdsverloop van vier en twintig uren. Men ziet hieruit, dat de toestand buitengewoon ernstig is.

„Het hoofdgebouw van het armenhuis met zijn ruim 700 bewoners is een vreeselijk gezicht. 't Is een verzameling van lompen en uitgehongerde en lijdende wezens. Hier is de hongersnood afgebeeld in aftreuriger zijn, als er in 't geheel geen armhuis was.

„Dit armhuis wordt onderhouden op kosten van het Gouvernement."

. . . .

Dit zijn eenige bijzonderheden uit den brief van den heer Bailey. Ik heb met opzet de vreeselijkste tafereelen weggelaten, overtuigd zijnde, dat ieder, die eenige liefde gevoelt voor zijn medemensch ook buitendien reeds ontroerd zal zijn bij de gedachte aan die uitgehongerde en uitge-

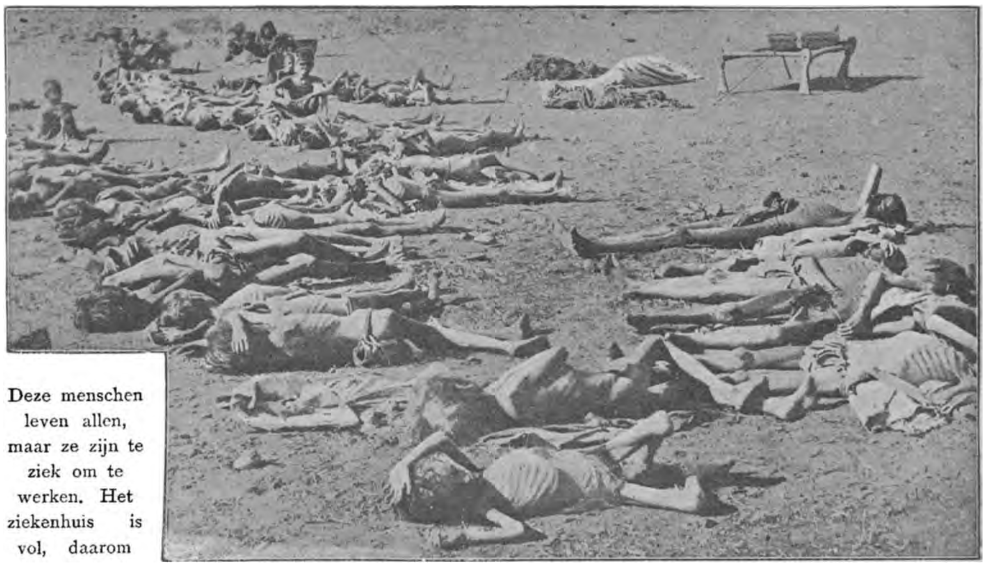

Deze menschen leven allen, maar ze zijn te ziek om te werken. Het ziekenhuis is vol, daarom op hetgeen vroeger een grasveld is geweest. Het Rijk geeft hun voedsel, maar de meesten zijn reeds te zwak om nog iets te kunnen gebruiken.

zichtelijke hieroglyphen, die menigmaal in mijn droomen als spookgestalten voor mij opdoemen.

„De meeste lijders hebben behoefte aan een zorgvuldige verpleging; er zijn gevallen van longtering, pleuris, en andere ernstige ziekten, maar waar zou men voor zoovelen de noodige bedekking en verpleging kunnen vinden? Waar zou men warme dekens, pappen en dergelijke geriefelijkheden kunnen krijgen?

„Dat armhuis is een vreeselijke plaats; vreeselijk genoeg om deel uit te maken van Dante's Vagevuur, en toch zou het nog teerde mannen, vrouwen en kinderen. Zij kruipen bij duizenden op den naakten grond — waarvan het gras reeds sedert lang is weggeschroeid — zij zijn niets meer dan geraamten, waarvan de beenderen als punten uitsteken tegen de dunne huid. Zie, daar ginds is een vrouw met haar baby op haar schoot. Zij heeft het mondje van haar kind aan haar borst gelegd, om ten minste voor een oogenblik een einde te maken aan dat voortdurend gekreun, want ze weet wel, dat ze haar kind geen voedsel kan geven. Kort daarop sterft het, maar zij blijft stil zitten en kijkt er naar met

die berusting die den Oosterlingen zoo geheel eigen is, alsof zij zich nooit iets van

Uitgehongerd vee, dat gevoed wordt op kosten van het Rijk.

het leven hadden voorgesteld, en zij nu verwonderd zijn, dat het einde niet barmhartiger is. De burriedragers nemen haar op, het kind nog steeds vastgeklemd aan haar boezem; zij brengen haar naar een hospitaal, maar het is te laat; zij heeft reeds te veel geleden om nu nog voedsel te kunnen gebruiken; haar ziel spoedt zich naar gelukkiger oorden.

Geraamten van het vee, dat van honger is gestorven.

Anderen zitten stil en vragen zich af wanneer toch de dood zal komen, die aan alles een einde maakt. Kleine kinderen kruipen rond met ingevallen slapen, ingezonken oogen en uitgerekte halzen, die de kracht missen om hun hoofd te dragen, dat heen en weer slingert op het uitgeteerde lichaam.

Overal ziet men gieren, wachtende op hun prooi, en myriaden vliegen, welke deze ongelukkige menschen niet meer kunnen verjagen.

Men ziet het dus: de ellende is groot; hoeveel er ook gedaan wordt door het Engelsche Rijk en vele particulieren, toch stijgt de nood voortdurend. Er gaat van die millioenen ongelukkigen een wanhoopskreet uit; zij roepen: Komt toch, en helpt ons, vraagt niet of wij Engelschen of Indiërs, Christenen of Heidenen zijn, maar helpt ons, broeders en zusters, gij allen, die menschen zijt even als wij...!

Vervolg van Bladzijde 391.

Recht door naar Santa Clauberg.

Toen de weg begon te hellen en het tweetal over de bevroren bergrivieren trok, waar de sneeuw in wolken opstoof, als de schoenen van Santa Claus over haar schitterende oppervlakte gleden, was het onmogelijk het gesprek voort te zetten. De zuivere berglucht benam Herman bijna den adem, toen zij gierend en huilend hem voorbij joeg; en zijne oogen werden al kleiner en kleiner, toen de dichte sneeuw zijn gezicht en zijn haar met een fijn poeder bedekte.

Eenige mooie huizen in Santa Clauberg.

Toen hij zijn oogen met groote inspanning opende, zag hij een prachtige vallei aan den voet van den berg, nauwelijks een halve mijl van hem af. Op hetzelfde oogenblik werd de lucht warm en geurig, en bracht het zachte koeltje een liefelijken geur van bloesems en bloemen. De kleine man bemerkte nu, dat de sneeuwlinie op de helling van den berg ver achter hem lag, en dat de wonderbaarlijke schoenen van Santa Claus zacht ruischend voortgleden langs een helling of een pad, van planken van gepolijst dennenhout gemaakt, dat zich rechts van af de sneeuwlinie tot aan de straten en wegen van de „speelgoedstad" uitstrekte.

Zelfs nu nog gleden zij, hoewel met veel minder spoed, voorbij de „speelgoed villa's", die de voorsteden van Santa Clauberg uitmaakten. Er waren aardige kleine poppenhuisjes, die eerst kort geleden gebouwd waren tusschen bedden met madeliefjes; grootere en oudere woningen, bijna verborgen tusschen hooge geurige muurbloemen; kleine hutjes, niet veel grooter dan een muizenval, omringd door keurig gesnoeide hagen; en een boerderij omgeven door hooistapels, die Herman met gemak op de palm van zijn hand had kunnen dragen. En de boer met zijne vrouw en dochters (allen goedgekleede poppen) liepen vlug naar de tuindeur om Santa Claus en Herman voorbij te zien gaan; terwijl de koetjes en schaapjes rustig graasden in een weide, die aan de boerderij grensde, en zoo natuurlijk mogelijk loeiden en blaatten.

De koetjes en schaapjes graasden rustig op de weide.

Eenige heeren-poppen zaten voor de herberg en gebruikten een glas melk.

Een groepje heeren, die voor de deur van een herberg een glas melk gebruikten, wuifden

met hunne hoeden en juichten hun toe; en verscheidene poppenwielrijders, die een wedstrijd hadden gehouden bij Santa Clauberg, sprongen van hunne fietsen af om een diepe buiging te maken voor hun aller Koning en zijn kleinen gast.

Daarna was de stoffige straatweg een eindweegs verscholen onder een boog van distels, die aan beide zijden van den weg groeiden en in het midden in elkaar liepen, en toen de weg weer te zien kwam, was hij bezet met allerlei soort van koopwaren en ingesloten door een lange dubbele rij van winkels. Keurig net gekleede poppen wandelden langs het voetpad; aardige rijtuigjes, door prachtige metalen paardjes getrokken, reden af en aan; en een groot aantal tinnen omnibussen van verschillende kleuren naderden de stad, zwaar rommelend, en hier en daar zag men motorwagens, een gele brik met Chineesche poppen en een dogcar.

Santa Claus en Herman reisden nu zoo langzaam, dat een spoortrein, die over een weg liep, welke evenwijdig was aan het pad, dat zij volgden, hen met gemak kon bijhouden, en de machinist en de conducteur

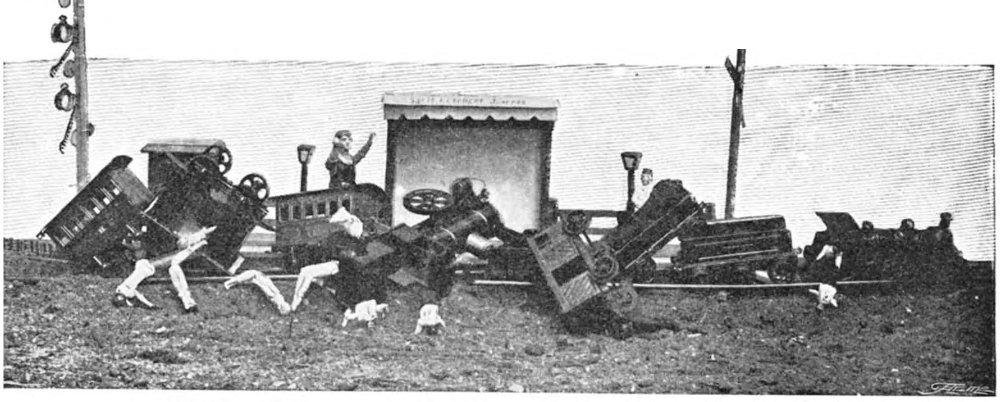

Een vreeselijk ongeluk van den pleiziertrein.

waren zoo verrukt, toen hun locomotief het won van de bezoekers, dat zij een noodsein over het hoofd zagen en op het achtergedeelte inreden van een goederentrein, die zwaar met kolen was geladen en dezelfde richting volgde.

„Wat een prachtig ongeluk, Santa Claus!" riep Herman uit, geheel vergetende, dat deze trein vol levende poppen was. „De waggons zijn alle op en over elkander ge-

Dokter Bantam Dorking maakt zijne visites.

vallen, en de locomotief ligt geheel op zij!"

„Ik vrees, dat het een ernstig ongeluk is," zeide Santa Claus, terwijl hij, bij een wachtplaats komende, Herman op den grond zette. „Dit was een pleiziertrein voor de Chineesche poppen, en in elke coupé hebben op zijn minst twaalf van die arme schepseltjes gezeten. Zij hebben een partij gehad in de distelbosschen en kwamen nu met een extra trein terug."

„Hunne gebroken armen en beenen kunnen gemakkelijk met eiwit gemaakt worden, wanneer men alle stukjes maar kan vinden," zeide Herman op onverschilligen toon. „Er

zijn toch zeker wel poppen doctoren in de stad?"

„O, ja, verscheidene," hernam Santa Claus. „In het groote huis, dat daar midden in het bosch staat, woont een geneesheer, die een zeer groote praktijk heeft onder de Chineesche poppen in de buurt. Hij heet dokter Bantam Dorking en is bijzonder knap en rijk; hij legt zijn dagelijksche bezoeken met een prachtig rijtuig af, en hij heeft zeven assistenten. Dan is er nog een dokter Royaards — een beroemd geneesheer, die alleen de caoutchouc bewoners van Santa Clauberg behandelt en tevens de geneesheer-directeur is van het Koninklijk Gutta-Percha Hospitaal, een van de mooiste gebouwen uit de stad. Maar de doctoren, die het meest te doen hebben, zijn de heeren Vesta en Jupiter, de grootste specialiteiten in was en zaagsel, en dokter Vulcanus, die een bepaalde studie maakt van het gestel van de looden soldaten en de metalen poppen."

„Dan zou ik dokter Vulcanus wel eens willen spreken en meenemen naar grootmama," zeide Herman.

„Waarom?" vroeg Santa Claus, Herman naar een met gras begroeiden heuvel brengende, vanwaar men een prachtig uitzicht had op de „speelgoedstad."

„Omdat papa zegt, dat grootmama een ijzeren gestel heeft," hernam Herman. „Maar zij sukkelt geducht met bronchitis, en telkens, wanneer zij adem haalt, maakt zij net zoo'n leven als het rateltje van baby. IJzeren gestellen maken vreeselijk veel leven met mistig weer."

De heuvel, waarop Herman en zijn metgezel stonden, is bekend als de „Berg van de Vroolijkheid." Hij is ternauwernood tien voet hooger dan de stad zelf, maar wanneer men op den top staat, heeft men een prachtig uitzicht over de geheele stad Santa Clauberg. Aan den voet van den heuvel stroomt de rivier van de Melodieën, die altijd bezaaid is met jachten, boeiers en allerlei soort van roeibootjes. De rijke poppen hebben bijzonder mooie boeiers en stoombootjes, die van tijd tot tijd worden opgewonden in de verschillende scheepstimmerwerven, welke langs de oevers van de rivier zijn gebouwd. Maar op dat gedeelte van de rivier, dat door de armere wijken van de stad stroomt, zijn de booten veel goedkooper en eenvoudiger, en het is niets ongewoons, wanneer men een troepje vroolijke poppen te zamen ziet roeien in een roestige kan of een gebroken flesch, of den

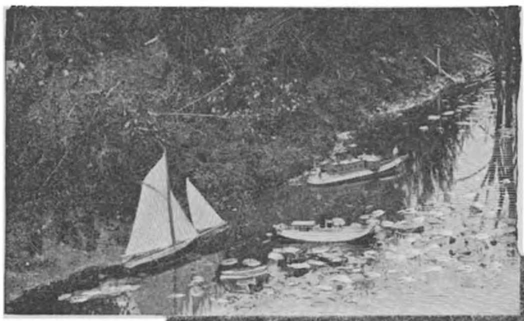

De rijke poppen hebben prachtige jachten en boeiers.

Dit is een gepantserd schip van de scheepsmacht van Santa Clauberg.

Een lief huis aan de rivier.

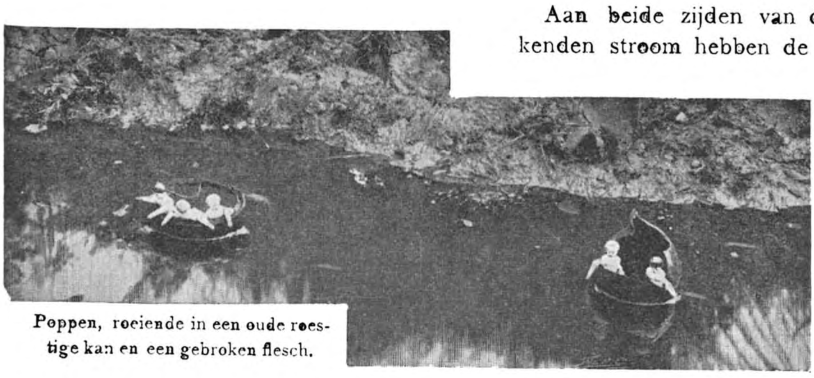

Poppen, roeiende in een oude roestige kan en een gebroken flesch.

stroom af ziet drijven in een stijfseldoos, die wordt voortgestuwd door een zonderling zeil van de bladeren van een vlierboom gemaakt. En de statige, gepantserde schepen van de zeemacht van

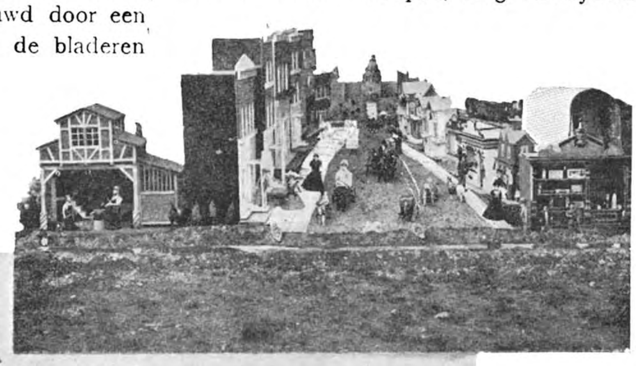

Een foto uit een van de drukke straten van Santa Clauberg.

Er zijn veel mooie winkels.

Santa Clauberg, die negen à achttien duim lang zijn en begeleid worden door torpedo-booten van drie ons gewicht, stoomen nu en dan de rivier af op hun weg naar de Gezondheidszee, en doen groote golven ontstaan, waarop menig vaartuig verongelukt en waardoor de bemanning van menige stijfseldoos, welke niet zeewaardig was, naar een waterig graf wordt gezonden.

Aan beide zijden van dien belangwekkenden stroom hebben de kooplieden van Santa Clauberg voor zich zelf allerbeelderigste villa's laten bouwen, waarvan de vriendelijke lanen, die recht op de rivier uitloopen, omgeven zijn door liefelijke viooltjes en reseda's. En op het langzaam opgaand terrein achter die voorste rij villa's zijn de breede straten van de stad, die

Couranten-jongens loopen heen en weer.

aan weerszijden van de rivier zijn aange-

legd, terwijl men een prachtige brug over de rivier heeft gemaakt om het Noordelijk en het Zuidelijk gedeelte van de stad met elkaar te verbinden.

In de straten, waar voortdurend allerlei soort van tinnen en houten rijtuigjes rijden, zijn vele mooie winkels. Er zijn slagers, die kleine stukjes vleesch te koop bieden, b.v. de pooten en de schouders van lammetjes en koetjes; bakkers, die de broodkarren vullen met kleine broodjes, manufacturiers, die prachtige stoffen voor de winkelramen uitstallen, kleermakers die de maat nemen van caoutchouc heeren en pakken voor hen maken, welke men gemakkelijk in een lucifersdoosje kan bergen; kappers, die het strookleurige haar van de porseleinen poppen vlechten en opmaken; courantenschrijvers, die hunne vrienden vrij wat meer complimenten maken dan goed voor hen is; en confiseurs, in wier winkels vele dames poppen komen, om zich te goed te doen aan ijs en taartjes en pasteitjes.

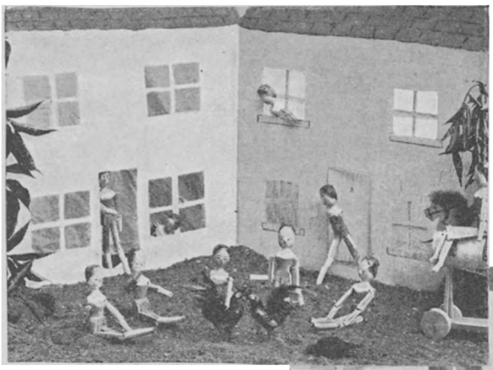

Een hanengevecht in Santa Clauberg.

In het Westelijk gedeelte van de stad zijn verscheidene theaters, waar de poppen-actrices elken avond hare voorstellingen geven ten aanschouwe van een groot publiek. Die gebouwen worden geheel verlicht door honderden glimwormen, die elk afzon-

Heeren poppen, jacht makende op kapellen.

derlijk in een glazen bol zijn opgesloten. Theaters, welke op die wijze worden verlicht, zijn heerlijk koel, zelfs op de warmste avonden, wanneer de mooie meisjes die van was zijn gemaakt, een grootere hitte zeer nadeelig zouden vinden voor haar teint."

„Ik zou wel graag een poppen-comedie willen zien," zeide Herman, „weet u welke stukken zij spelen?"

„Zij spelen tegenwoordig heel dikwijls Dreyfus op het Duivels-eiland, en Asschepoester en Klein Duimpje."

„Och, wat zijn daar armoedig gekleede poppen," riep Herman eensklaps uit. „Waar zouden die vandaan komen, Santa Claus?"

„Dat zijn de kunstenmakers uit het honden- en apenspel; die arme

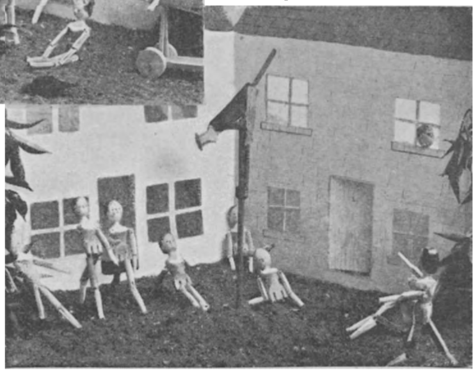

De gewone vertooning van een blauw aapje op een gelen stok.

poppen verdienen heel weinig en hebben haast geen geld om kleederen te koopen."

„En wat zien ze er vermoeid uit! Die zijn nu volstrekt niet op hun plaats tusschen al die mooi gekleede poppen. Waar wonen zij toch, Santa Claus?"

„Zij wonen in het Oost-einde," zeide Santa Claus ernstig. „Dat is de achterbuurt, waar de armen wonen, en waar de pakhuizen en de scheepstimmerwerven zijn. Al de poppenhuizen, welke daar in de buurt staan, zijn klein en laag, en overbevolkt; de straten zijn nauw en morsig; en zelfs de Melodieën-Rivier is in die wijk troebel en modderig. Daar vindt gij de groote stoomfabrieken en molens, waar al het speelgoed van Santa Clauberg wordt gemaakt, en lange straten met hutjes en model-woningen, die bewoond worden door poppen, die van den ochtend tot den avond werken en sjouwen, terwijl hunne buren in het Westeinde hun tijd doorbrengen met bootje varen op de rivier, of het jagen op vlinders en bijen of het luisteren naar een mooie comedie."

„Hoe schandelijk," riep Herman uit, met zijn voet stampende van boosheid. „Waar dient het toe om poppen te maken, die niets kunnen doen dan mooie kleeren dragen, op rijwielen rijden en vlinders dood schieten?"

„Maar waartoe dient het dan dat er zooveel menschen op de wereld zijn, die niet veel meer uitvoeren, mijn kleine man?" hernam Santa Claus vriendelijk. „En bovendien heb ik deze wonderbaarlijke, kleine stad niet zelf gemaakt. Toen ik door de vier Winden werd uitgeroepen tot Keizer van Santa Clauberg en Koning van den Winter, bestond hier reeds diezelfde toestand, doch in veel erger mate. In de eerste jaren van mijne regeering waren de arme bewoners van deze stad niet veel meer dan wilden en slaven. Zij waren naakte Duitsche poppen, met leelijk geschilderde gezichten en stijve kniegewrichten, die gierden en kraakten, wanneer zij liepen. De poppenhuizen waren niets meer dan houten doozen met planken belegd, en gemeubeld met stoelen en tafels van zwavelstokken gemaakt; de booten waren stukjes hout, die men met vuur had uitgehold, en treinen die opgewonden werden, kenden ze toen nog niet. Zelfs de paarden waren lompe beesten, die hunne beenen niet konden bewegen, omdat zij vastgelijmd waren op een vierkante plank,

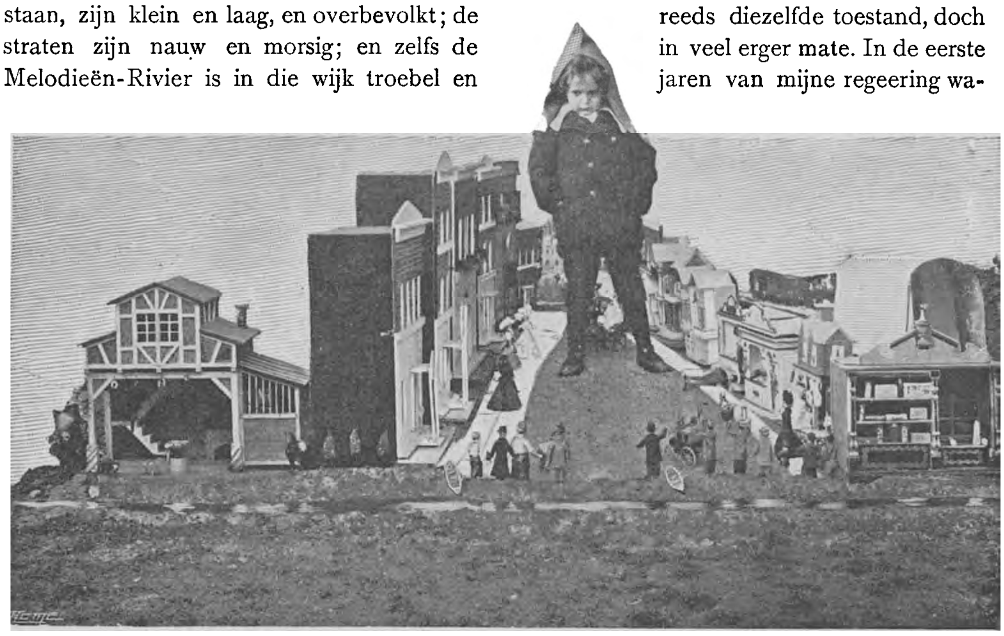

Herman Gordon bezoekt de speelgoedstad.

die op vier raderen stond, welke altijd kapot waren.

die door blauwe aapjes verricht werden op gele stokjes, of pantomimes en dat was niets anders dan de schaduw van poppen, die men liet vallen op een scherm van geolied papier, waar men een lampje achter had geplaatst.

„Maar langzamerhand leerde ik mijn kleine volkje zich beter te kleeden, hunne huizen beter te bouwen en sierlijker in te richten, speelgoed te maken, dat meer geleek op de dingen welke ze moeten voorstellen en zoo goed mogelijk alle verbeteringen en uitvindingen na te bootsen, die in de groote wereld daar buiten bijna dagelijks plaats vinden. Daardoor komt het, mijn kleine Herman, dat het speelgoed, dat jij met St. Nicolaas en met Kerstmis krijgt, zooveel mooier is dan wat je vader en je moeder kregen, toen zij kinderen waren," vervolgde Santa Claus. „De menschen zelf moeten hun toestand verbeteren, en de verstandigste keizer of koning kan niets meer doen dan aan zijn onderdanen toonen, hoe dat doel het best bereikt kan worden."

Zesde Hoofdstuk.

EEN ROMANCE UIT HET OOSTELIJK GEDEELTE VAN SANTA CLAUBERG.

„En de bewoners van het West-einde waren trotsche poppen van lappen gemaakt, die niets dan een neteldoeksch japonnetje droegen, dat nooit uitgedaan kon worden, of een broek, die vast gelijmd zat op de slecht gevormde beenen, die versierd waren met een paar geschilderde laarzen. En daar zij geen geweren, noch roeibootjes, noch rijwielen bezaten, hadden de heeren uit dien tijd de gewoonte hun tijd zoek te brengen met vechten.

„En de eenige genoegens, welke men in die dagen kende, waren de alledaagsche toeren

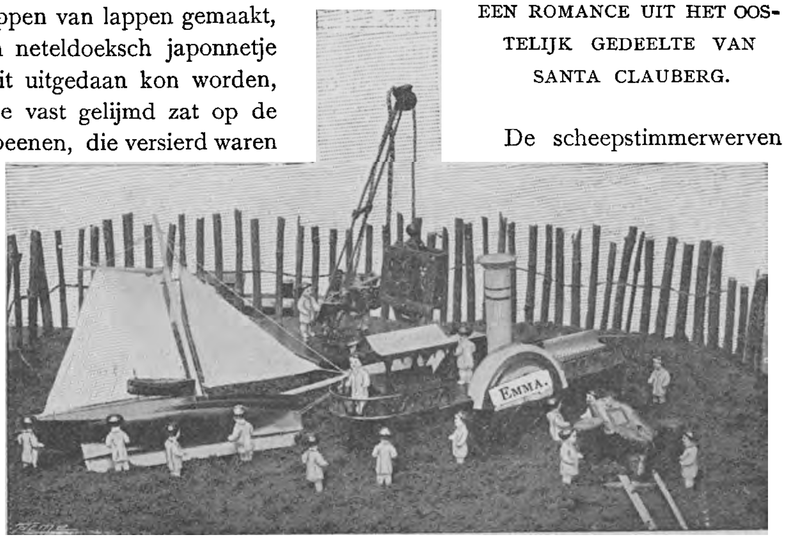

In de scheepstimmerwerf werden de gepantserde schepen geheel uitgerust.

De scheepstimmerwerven en de fabrieken van het bedrijvige Oost-

einde waar Herman even een blik in sloeg, voordat hij in de prachtige vliegmachine van zijn gastheer terugkeerde naar de woning van Santa Claus, schenen hem nog meer belang in te boezemen dan de veel mooier wijken van de speelgoedstad, waarvan wij reeds eene beschrijving hebben gegeven.

Op de werven, die aan beide oevers van de rivier waren gelegen, verrezen in een ommezien een tal van schepen, groot en klein, ten einde daarmee honderden en duizenden gehoorzame kinderen door de geheele wereld gelukkig te maken. 't Was aardig om te zien, hoe vlug die kleine luidruchtige hamertjes bewogen werden door al die kleine poppen-werklieden, die niet aan uitscheiden dachten, voordat het laat in den nacht was.

Tinnen platen, die door kleine stoomkranen van de spoorweg-waggons werden opgelicht, werden een oogenblik rechtop gehouden door een ploeg poppen-werkvolk, en door de krachtige slagen van de smeden aan elkander geklonken tot geraamten van de verschillende vaartuigen. Kleine gepantserde schepen werden voorzien van krachtige en sterke machinerieën, jachten werden geschilderd en opgetuigd; en een passagiersboot die tien ons woog en met vlaggen versierd was, lag op de reede, gereed om van stapel te loopen.

In de ijzerfabrieken werden in een onbegrijpelijk korten tijd tinnen locomotieven bij dozijnen gemaakt; terwijl een groot aantal raderen uit de werkplaats naar de rails werden voortgerold, en blauwe en gele waggons vlug bekleed werden met mooie fluweelen kussens, dubbele deuren en hoedenrekken.

Daarop volgden de fabrieken voor de poppenkleederen, waarin honderden naaimachines door stoommotors in beweging gebracht, vroolijk tikkende over lange naden heen vlogen om japonnetjes en manteltjes voor de poppen te maken; de garnizoenswerkplaatsen, waar groote kanonnen en geweren vervaardigd werden, ongeveer duizend per dag; de rijtuigfabrieken, die een grooten voorraad houten en metalen rijtuigen bevatten; en het arsenaal van de percussie-geweren, waar alle werklieden pantoffels moesten dragen en de gevaarlijke stukjes rood papier zoo voorzichtig mogelijk moesten behandelen ten einde eene ontploffing te voorkomen, die anders elk oogenblik plaats kon hebben.

Van elke honderd stuks speelgoed, die men in Santa Clauberg maakt, wordt er een apart gelegd voor de speelgoed-stad; en aan één pop uit elke tienduizend wordt het wonderbaarlijk vermogen gegeven om te leven en zich te bewegen. En telkens wanneer er weer een tienduizendste pop te voorschijn komt uit de bekwame handen van de werklieden in was en zaagsel, heerscht er groote vreugde in de stad, omdat er weer een baby is geboren, die mettertijd een nuttig burger van de stad zal worden. Die nieuwe poppen nemen dan de plaats in van de ongelukkigen, die het slachtoffer geworden zijn van een of ander ongeluk op den spoorweg of op de rivier. De vraag of de nieuwe baby in de Oostelijke of in de Westelijke wijk van de stad Santa Clauberg is geboren, hangt geheel daarvan af of de tienduizendste pop gemaakt is in de fabriek voor de hoogere of in die van de lagere standen. En daar de meeste poppen, welke men in die stad maakt, tot de goedkoope soort behooren, ligt het voor de hand, dat de baby veelvuldiger aan de Oostelijke wijk wordt gegeven dan aan de Westelijke.

„Ik kan je nog een zeer belangwekkende geschiedenis vertellen, Herman, om je te laten zien hoe trouw en ijverig ons werkvolk is," zeide Santa Claus, nadat de vliegmachine op den top van den berg voor anker was gelegd, en de twee reizigers veilig aangeland waren op de met sneeuw bedekte woning, waar de kaboutertjes een heerlijk diner voor hen bereid hadden.

„Wat zou je wel zeggen van poppen, die te trotsch waren om naar een optocht van een circus te kijken of om een interessante menagerie te bezoeken, die zij nog nooit te voren hadden gezien?"

„Allerakeligst dom en laf!" riep Herman

uit. „Ik zou zeggen, dat alleen een pop met een gebroken kop zoo dom zou kunnen zijn. Ik weet wel, dat ik de school uit zou loopen om een optocht van een circus voorbij te zien komen, al moest ik dan ook later den geheelen dag in den hoek staan en leien vol strafwerk maken.”

„Nu, wij zullen daar maar niet over twisten,” zeide Santa Claus even glimlachende. „Ik vroeg wat je daar wel van dacht, en dat heb je mij in elk geval eerlijk genoeg gezegd, daarom zal ik je vertellen, wat mijne poppen deden. Het circus was gekocht door een bijzonder rijke pop, Rijder genaamd, aan wien al de huizen en winkels van een straat in het Oost-einde toebehoorden. Hij was niets geen goedhartige huisheer, want hij had dikwijls geheele families ijverige poppen, die hard werkten voor den kost, uit hunne huizen verdreven en ze bitter schreiende met hun oude versleten meubels buiten de stad op den straatweg laten zetten, omdat zij de hooge huur niet konden betalen, die hij van hen eischte. Ook heeft hij wel eens een handelaar in caoutchouc overgehaald om de kleine tafeltjes, stoelen en kasten van zijn arme huurders aan den hoogsten bieder te verkoopen, en dan besteedde hij het geld, dat hij op die wijze had verkregen, voor metalen paarden en voor de wedrennen, die gehouden werden door een aantal luie poppen, die met hun tijd en geld geen raad wisten.”

Zij waren met hun meubels op straat gezet.

„En toen kocht Rijder een groot circus en een menagerie en besteedde een groot gedeelte van zijn geld voor een ontzaglijk groote tent, en voor verscheidene groepen paarden en olifanten, die kunsten konden maken, en leeuwen en tijgers die van gips, en ijsberen die van witte wol waren gemaakt; en

Een aantal onbeduidende poppen, die niets beters wisten te doen, namen deel aan de wedrennen.

bovendien voor circus-rijders en clowns en een groot orchest, dat opgewonden moest worden en dat dan acht verschillende wijsjes kon spelen. De eigenaar van die onderneming liet het door de geheele stad bekend maken, in het vast vertrouwen, dat elke pop een plaats in zijn tent zou nemen, wanneer de tentoonstelling geopend werd en de voorstelling zou beginnen; op die wijze hoopte hij groote winsten te verkrijgen van al het geld, dat hij had uitgegeven.

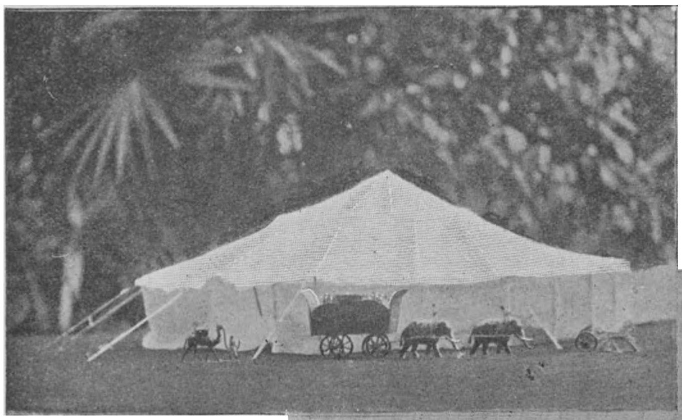

De groote tent waarin vijfhonderd poppen tegelijk konden zitten, werd opgericht op een groot weiland.

De tenten, waarin de wilde dieren gehuisvest werden.

„De groote tent, die vijfhonderd poppen tegelijk kon bevatten, werd opgeslagen op een groot heideveld dat aan een bosch grensde, en de stallen, waarin al de dieren in een lange dubbele rij gerangschikt werden, strekten zich rechts van den ingang van het circus uit.

De eigenaar was vast overtuigd, dat al de bewoners van de Oostelijke wijk hun werk in den steek zouden laten, om er naar te gaan kijken; daarom opende hij de tentoonstelling in de drukste maand van het jaar en liet hij vooraf een prachtigen optocht, bestaande uit olifanten, kameelen, muzikanten, licht geschilderde rijtuigen en verscheidene ruiters, door al de voornaamste straten gaan van het Oost-einde."

„En gooiden de bewoners van die wijk den optocht niet met bedorven eieren en meel?" zeide Herman, die onder het verhaal zich meer en meer had opgewonden, Santa Claus in de rede vallende. „Of liepen zij misschien hunne huizen of werkplaatsen uit om Rijder met zijn aanhang te verscheuren?"

„Neen Herman, mijne poppen hebben veel te goede manieren om zoo iets te doen," hernam Santa Claus. „Zij bleven alleen maar aan hun werk, terwijl de optocht met een groote beweging en luid rinkelend de eene ledige straat na de andere doortrok, terwijl er geen enkele pop naar kwam kijken! De muzikanten speelden te vergeefs de eene vroolijke wijs na de andere, totdat de veer, waarmee ze waren opgewonden, brak en de muzikanten alle zijden uit stoven; het hielp niets of de olifanten al schreeuwden en de leeuwen brulden... De werklieden in de scheepstimmerwerven, keerden den optocht den rug toe en de winkeliers hielden de blinden gesloten, totdat de geheele stoet voorbij was.

„En toen de tent op den avond van dien zelfden dag geopend werd, en de clowns

en de kunstenmakers in een kring stonden en uitriepen: „Hier zijn wij weer!" en verwachtten, dat de menschen naar binnen

Rijder schoot op een olifant, die voor zijn eigen pleizier kunsten maakte op een tobbe.

Alles werd spoedig opgepakt.

zouden stroomen, was er in de verste verte geen enkele pop te zien."

„Wat deed mijnheer Rijder toen wel?" vroeg Herman van verrukking in de handen klappende, omdat die boosaardige eigenaar een bult van een onschuldigen kameel, alleen omdat hij dacht, dat zij glimlachend en spottend keken naar de ledige plaatsen in de tent. Toen werd de geheele verzameling vlug opgepakt, en een geweldige storm welke dienzelfden nacht in de vallei woedde, blies de tent met al de dieren en muzikanten, en alles en alles in de rivier van de Melodieën."

„Is Rijder ook in de rivier terecht gekomen?" vroeg Herman levendig.

„Hij leeft nog altijd, Herman," hernam Santa Claus ernstig. „Je hebt misschien op de straat in Santa Clauberg wel een armoedig gekleeden man gezien, die aan de voorbijgangers couranten te koop bood, niet waar?"

„Ja dien herinner ik me nog zeer goed; 't was, naar ik geloof, de armste pop, die ik in de stad heb gezien, en hij zag er ook

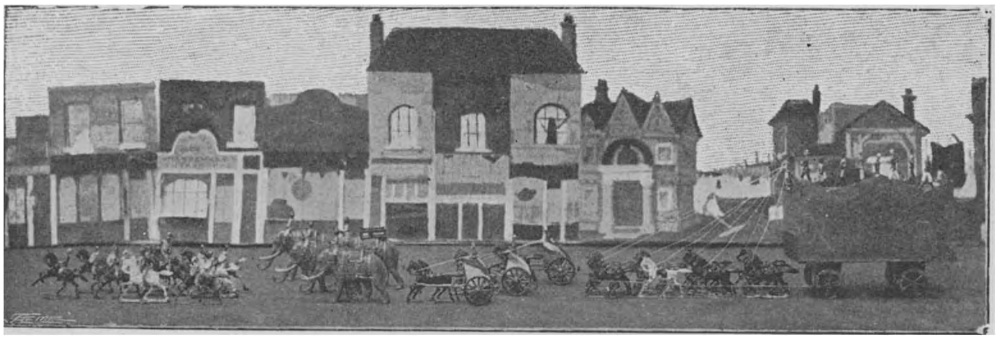

De optocht trok met veel beweging

van het circus zoo leelijk gefopt was.

„Hij was zoo boos, dat hij een armen olifant doodschoot, die juist voor zijn eigen pleizier een paar toeren deed op een tobbe; en hij sloeg de staart af van een leeuw en zoo diep ongelukkig uit. Is er met hem iets voorgevallen?"

„Dat is mijnheer Rijder," hernam Santa Claus op droevigen toon. „De menschen aan wie hij geld schuldig was, hebben al

zijne huizen bij opbod verkocht, en nadat zij al zijne rijke meubels hadden weggenomen, hebben zij hem op straat gezet, even als hij zelf ook reeds zoo veel arme menschen van hun huis en haard had beroofd. Wat zeg je daar wel van, Herman?"

„'t Was zijn verdiende loon," antwoordde hij onmiddellijk, „maar het spijt mij toch wel een beetje voor mijnheer Rijder."

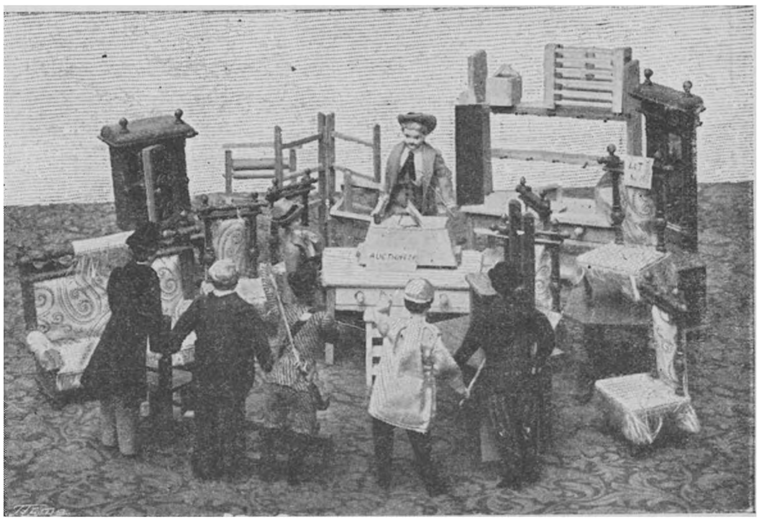

De menschen aan wie Rijder geld schuldig was, verkochten al zijn meubels.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

HERINNERINGEN AAN HET OUDERLIJK HUIS.

Herman Gordon bleef nog verscheidene weken in de gastvrije woning van Santa Claus; hij bracht elken dag een bezoek aan de speelgoedstad en kwam dan tegen het middageten terug om de smakelijke gerechten te gebruiken, die de kaboutertjes bereidden en daarna in zijn lekker warm bedje te gaan slapen en droomen.

En terwijl de Zuidenwind aan mijnheer en mevrouw Gordon vertroostende berichten overbracht omtrent het verblijf en de gezondheid van hun afwezig kind, ging de Noordenwind steeds voort prachtige ijsschilderijen te schetsen op de ramen van Herman's slaapkamer, om hem te laten zien dat zijne ouders de berichten hadden ontvangen.

door de ledige straten.

Herman zag elken nacht als hij zijn gebedje had opgezegd, een liefelijk tafereel uit zijn geliefd te huis; meestal zag hij zijn papa en mama in de gezellige eetkamer bij den haard zitten, en dan kon hij uit de uit-

drukking van hun gelaat opmaken, dat zij over hem spraken. En dan ging hij opzitten in zijn bedje en zijn ouders op de ijsschilderij goeden nacht toewuiven: en als het tafereel eindelijk langzaam verdween, kreeg hij een gevoel van heimwee en verlatenheid, maar dan kwamen alle kaboutertjes, die in zijn slaapkamer woonden, te zamen voor zijn bed staan en zongen zacht en liefelijk: —

Sujoa sujoa deine;
Klein jungske mot er niet greine;
Sloapen moar zuutjes ien 't wiegeke zacht,
Sloapen tot moeder oe wacht.

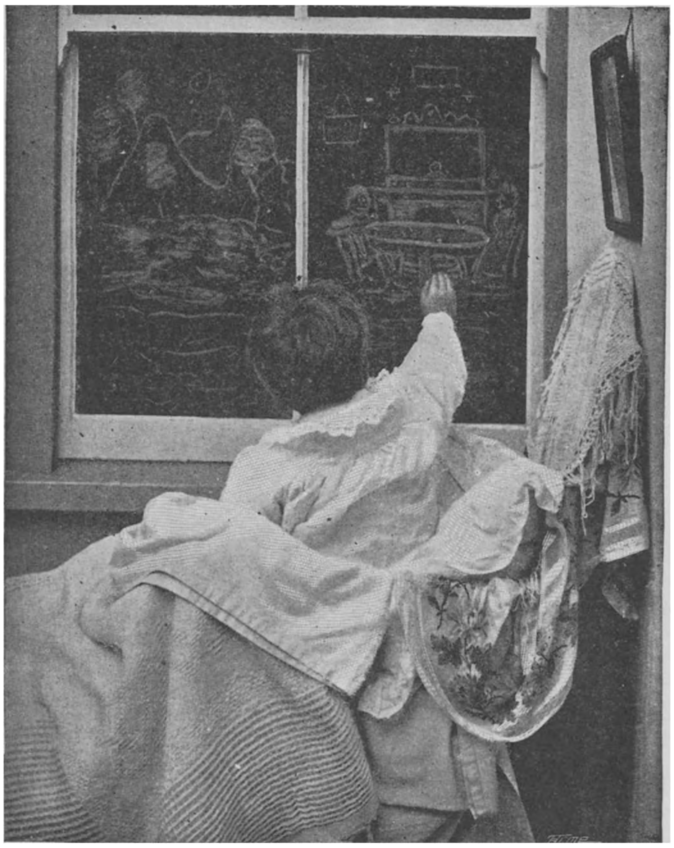

Herman wuifde zijne ouders dikwijls goeden nacht toe.

Sujoa sujoa deine;
Ge bint zoo'n oarige kleine;
Engeljes speulen um 't wiegsken ien huus,
Duuveljes sloan ze met kruus.

Sujoa sujoa deine;
Klein jungske blief altied reine;
Boozen die tieren bij stikduustre nacht,
Reinen, as 't zunneke lacht!

Sujoa sujoa deine;
Lachen ien 't lèven of greine;
Sujoa moar kienje, klein kienje wès stil,
't Best wat de hemel oe wil.

Sujoa sujoa deine;
Jungske wor groot moar blief reine.
Liefde Gods woakt er bij dag en bij nacht,
Sloap moar klein kienje, sloap zacht.

Dit lied, dat door het koor der kaboutertjes uit de slaapkamer zoo innig liefelijk werd gezongen, was de heerlijkste melodie die Herman ooit had gehoord.

Mettertijd raakte Herman goed bekend met al de poppen en kabouters, die Santa Claus bedienden, en hij maakte ook kennis met verscheidene lieve families in de speelgoedstad. Maar nu naderde de tijd met rasse schreden, waarin het kleine volkje den lieven kleinen logé een tijdlang zou moeten missen. Het geschiedde op deze wijze.

„Hoe zoudt gij het wel vinden, Herman, om eens een tijdlang in Santa Clauberg te wonen?" vroeg Santa Claus hem op een avond, nadat zij te zamen waren teruggekeerd van hun dagelijksch bezoek aan die stad.

„Ik zou het heel aardig vinden," antwoordde Herman, „als ik maar een poppenhuis kon vinden, dat groot genoeg was om er mijn hoofd in te bergen. Maar ik

heb zelfs in de gang van het grootste huis nog nooit één been kunnen zetten, en ik

Een pop-musiciènne.

zou mijn hoofd ook niet door een raam kunnen steken, want ze zijn alle veel te klein. En al kon ik er in komen, dan zou ik nog bang zijn, dat ik met mijn groote lichaam alles kort en klein drukte."

„Daar heb je wel gelijk in, Herman," zeide Santa Claus vroolijk lachende. „Je zoudt in een gewoon poppenhuis niet bijzonder op je gemak zijn, al konden wij je ook heelemaal dubbel vouwen. Ik herinner mij nog zeer goed wat een paniek het veroorzaakte in het „Grand Theatre" toen je daar kwam om Roodkapje te zien spelen."

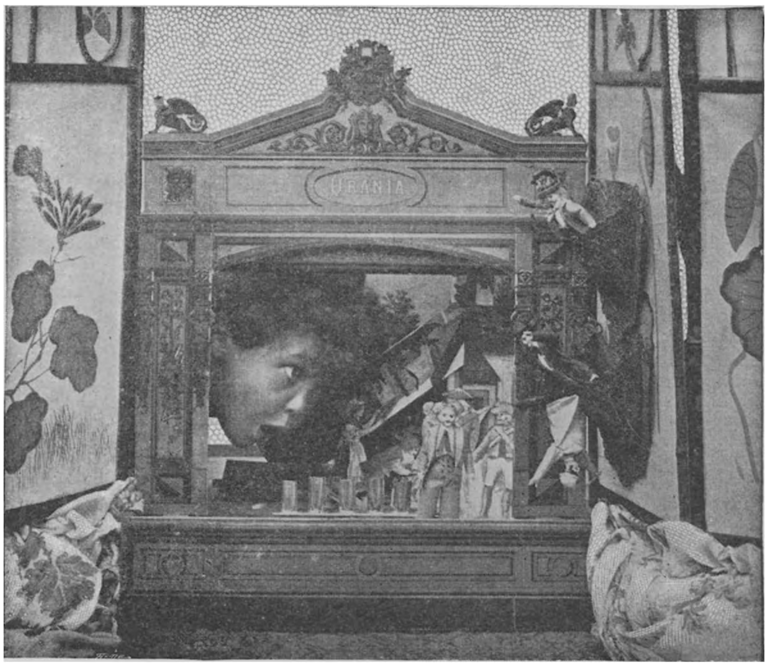

De tooneel-directeur riep: „Blijft gerust zitten, heeren en dames; er is niets geen gevaar."

„Dat weet ik ook nog heel goed, Santa Claus," hernam Herman hartelijk lachende. „Ik ging toch maar op mijne knieën liggen en stak mijn hoofd door den ingang en toen bleef mijn gezicht steken!

Daarna stond ik op en dat gaf zulk een schok aan den schouwburg, dat al de tooneelspelers op het orkest vielen en de poppen in de loges voorover in het parterre tuimelden! En toen mijn hoofd eindelijk weer vrij was, hingen er vier levende poppen uit de bovenste loges aan mijn haar en zij gilden maar altijd door: „Brand, brand!" En nadat binnen in den schouwburg alles op den grond en kapot was gevallen, riep de directeur: „Heeren en dames, blijft toch zitten, wat ik u bidden mag; er is niet het minste gevaar!" Dat was wel flink van hem, maar het hielp toch niet veel, want het had

er veel van, alsof alle poppen op eens dol waren geworden. Maar waarom vraagt u mij, lieve, beste, oude Santa Claus, of ik wel in de speelgoedstad zou willen wonen?" vervolgde Herman, terwijl hij op de knie van zijn gastheer klom en vragend in diens lieve mooie oogen keek, die nooit vermoeid of lusteloos schenen te worden.

„Omdat ik een tijdlang van huis ga, kleine man," hernam Santa Claus. „'t Is vandaag de laatste September en ik begin morgen mijn jaarlijksche rondreis om de wereld. Mijn grootste vliegmachine is reeds met duizenden cadeautjes bepakt, en die moet ik alle in October en November op de daken van de huizen leggen, waar mijn kleine vriendjes wonen."

„Wanneer komt u terug?" vroeg Herman met een trillende stem. „En wanneer brengt u mij weer naar papa en mama, Santa Claus?"

„Ik kom in 't laatst van November terug," hernam Santa Claus, den kleinen Herman zacht over zijn blonde krullen strijkende. „En dan zal ik een afzonderlijke reis naar Nederland doen met een heel mooi en aardig cadeautje voor mijnheer en mevrouw Gordon in mijn vliegmachine. En wat voor cadeautje, denk je wel dat dat zijn zal, kleine man?"

„U bedoelt mij, Santa Claus!" riep Herman verrukt uit. „Ik ben het aardige, mooie cadeautje, waar papa en mama zoo blij mee zullen zijn! Wat zal het heerlijk zijn om dan weer thuis te komen en op mama's bed te gaan zitten, totdat zij wakker wordt en mij ziet. O, wat zal ik dan blij zijn!"

„Dat hoop ik dan in een van mijne ijsschilderijen te zien, Herman."

„En nu wilt u, dat ik in de speelgoedstad zal gaan wonen, totdat u terug komt, Santa Claus?" vroeg Herman.

„Ik denk, dat het daar prettiger voor je zal zijn en ook minder eenzaam in die warme vallei dan op dezen kouden bergtop, beste jongen," hernam Santa Claus. „Hebt gij niet opgemerkt, dat alle timmerlieden uit Santa Clauberg vandaag druk aan het werk waren met een huis, dat op den top van den Berg van de Vroolijkheid wordt gebouwd? Het huis, dat zij daar voor een aanstaanden logé in gereedheid brengen, behoort aan de bevolking van Santa Clauberg," vervolgde Santa Claus; „mijn poppenvolkje heeft het „Villa Gordon" genoemd en de naam van den logé is Herman Gordon."

ACHTSTE HOOFDSTUK.

VERTREK VAN SANTA CLAUS.

Men had niet minder dan driehonderd poppen-metselaars aan het werk gezet om de groote Villa Gordon te bouwen, en zij werkten met zooveel pleizier en met zooveel ijver, dat het gebouw precies in twaalf uur voltooid was, nadat de eerste steen was gelegd door de echtgenoote van den Burgemeester van Santa Clauberg. Het groote huis was gemaakt van vele duizenden gewone bouwsteenen; men had alle paarden en alle wagens uit de stad gebruikt om ze uit de steengroeve te halen en naar den top van den Berg van de Vroolijkheid te brengen.

(Wordt vervolgd).

Ieder het Zijne.

KLUCHT IN ÉÉN BEDRIJF

DOOR

J. TERSTEEG.

PERSONEN :

HENRI, grondeigenaar.
MARIE, zijn vrouw.
FRITS, particulier.
EMMA, zijn verloofde.
JAN, knecht bij Henri.

(*Salon bij Henri; smaakvol gemeubeld. Het diner is juist afgeloopen; Henri en Marie zitten aan weerszijden van de nog gedekte tafel, met een elleboog daarop geleund, de gezichten van elkaar afgewend. Eenige stilte. Daarna:*)

Henri (*op pantoffels*).

Hoe lang ben je nog van plan boos te blijven, Marie?

Marie (*in haar peignoir*).

Zoolang als jij me als je slavin blijft behandelen!

Henri.

Phoe! wat 'n groote woorden! Kom, wees niet dwaas, en kijk me weer aan; moeten we nu om zoo'n kleinigheid ruzie zoeken?

Marie.

Kleinigheid! Dat noem je een kleinigheid! Je weet niet wat je zegt. Je hebt me het verschrikkelijkste aangedaan, dat je doen kon. Je beneemt me mijn vrijheid, je verwijt me, dat ik te veel uitgeef. Maar jijzelf — o, jij kunt wel uitgaan, en jagen, en rijden, en drinken en rooken met je vrinden! De mannen mogen alles. Maar wij, arme vrouwen, we worden het slachtoffer van onze liefde. We stellen een man in staat te trouwen — en daarna zien we dat we onze vrijheid hebben verkocht.

Henri.

Och kom! (*ter zijde*). Ik wou nu in Gods naam maar, dat ze weer goed werd, want ik heb zoo'n trek in nog een stukje taart. (*luid*) Marie, lieveling — zal ik je een nieuwen hoed geven?

Marie (*antwoordt niet*).

Henri.

Toe, kindjelief, antwoord nu eens. Wil je een nieuwen hoed? Je zou me zoo'n plezier doen er mee! Kijk — hier heb je 25 gulden. Kom, koop nu een hoed.

Marie.

Ik begrijp het wel: je tracht me om te koopen, je tracht mijn liefde te kòopen, te betàlen, met een hoed! Neen, harteloos mensch, dat zal je niet gelukken! Ik heb tenminste nog eergevoel, al is het jouwe al lang verdwenen!

Henri (*ter zijde*).

Mislukt! Enfin, dat is alweer 25 gulden uitgespaard. Nu zal ik toch maar een stukje van die taart nemen; al heb ik geen eergevoel, dan hoef ik daarom nog geen honger te lijden. (*bedient zich*).

Marie.

Mijn hemel — hij éét! Terwijl hij pas zijn vrouw half dood gemarteld heeft, éét hij! Ja, eet maar, stop je maar vol; anders bestaat er niet voor je. Maar ik moet gebrek lijden, mij verwijt je dat ik te veel uitgeef!

Henri.

Juist. Ik neem de gelegenheid waar zoolang ze er is. Als jij de boel hebt opgemaakt, wil ik ten minste dankbaar kunnen terugzien op een leven, dat niet geheel taarteloos is geweest.

Marie.

Ga maar door! Treiter me maar! Het zal je berouwen! (*snikkend*). O God, was ik maar nooit getrouwd!

Henri.

Waarom was je zoo dom!

Marie.

Uit medelijden! Louter uit goedhartigheid tegenover jou! Jelui mannen waardeert dat niet, je beseft het niet eens, maar eigenlijk trouwen wij vrouwen je alleen uit medelijden. Het is een daad van filantropie, van zelfopoffering in veel opzichten, als we trouwen. Wanneer we zoo'n armen verliefden jongen zien, die zoo smachtend doet en zoo met zijn oogen rolt, dan zijn we niet zoo, of we willen hem wel tot ons nemen. Maar jelui appreciëert dat niet.

Henri.

Wel zoo! Och kom! Dat is heusch een nieuw gezichtspunt. Dus je hebt me alleen genomen omdat ik met mijn oogen rolde? Dank je wel!

Marie.

Maar ik weet nu hoe schandelijk we bedrogen worden, en ik verzeker je dat ik nooit weer met je trouw. Ik zal al mijn vriendinnen waarschuwen, ik zal ze zeggen wat haar wacht, dat ze doodgemarteld worden door haar man, als ze de verschrikkelijke misdaad begaan tien japonnen en zeven hoeden in een jaar noodig te hebben. 't Is dan ook wel kras, mijn vergrijp; ik moet zeggen, dat ik vreeselijk gezondigd heb! Die onnoozele zeven hoedjes, en die tien of elf japonnetjes! Dat je me die niet eens gunt!

Henri.

Ja, 't is eigenlijk barbaarsch van me, hé? (*heeft intusschen rustig doorgegeten*). Gut — 't is nog niet eens één japon per maand. Eigenlijk ben je veel te bescheiden.

Marie.

Dat ben ik ook. Mevrouw de Bruin, van hiernaast, heeft veel meer kleeren. Je ziet dus dat zoo iets wel meer voorkomt. En je kunt toch niet vergen dat ik dulden

moet, hoe dat mensch viermaal per dag van toilet verwisselt, terwijl ik maar drie keer een ander costuum kan aandoen!

Henri.

Neen, dat is waar, dat gaat niet. 't Is alweer een kwestie van record-slaan. Hoeveel japonnen zou je dan wel in de maand willen hebben? (*blijft steeds ironisch-kalm*).

Marie.

Je bent een ezel.

Henri.

Dankje wel. En wat ben ik, als ik je een garderobe geef à la mevrouw de Bruin?

Marie (*doorsprekend*).

Je begrijpt er bovendien niets van volgens welk systeem wij onze japonnen dragen. We kunnen toch niet de heele maand met een zelfde costuum loopen, ochtend en avond? We hebben minstens noodig: een peignoir, een wandeltoilet, een ontvangjapon, een visitejapon, een soiréecostuum, een sortie, een regenmantel, vijf of zes blouses, een paar capes, een baljapon, een....

Henri (*heeft op zijn vingers meegeteld*).

En zeker evenveel voor het verliezen hè? Kom, Marie, laat 't nu uit zijn. Straks komen Frits en zijn meisje op de thee, en 't is al bij achten. Laat de knecht afnemen. (*belt*).

Marie.

Goeie hemel! Bij achten! En dat is jouw schuld. En ik moet me nog verkleeden! En mijn haar opmaken! (*Jan komt binnen en neemt af*). En ik moet nog koekjes laten halen, en vruchten voor bij 't souper! (*Tast in haar zak*). Hier, Jan, daar heb je geld, haal eens.... (*verschrikt*). Waar is mijn portemonnaie? (*Jan af*).

Henri (*een portemonnaie uit zijn zak halend*).

Bedoel je deze?

Marie.

Ja, ja, geef hier! Hoe kom je eraan?

Henri (*de beurs weer in zijn zak stekena*).

Ik vond ze vanmorgen op den grond. Het geld lag er naast. Zoo leef je met mijn geld. Maar je krijgt het ding niet meer terug. Je moet het maar zonder doen voortaan. De rekeningen knnnen bij mij komen. Ik verkies me niet door je te laten ruïneeren.

Marie.

Tyran! Ik zal me van je laten scheiden!

Henri.

Ga je gang. Dat is het beste wat je vandaag nog gezegd hebt. Ik wou dat je altijd zoo verstandig was. Ik zal er maar dadelijk werk van maken. (*trekt zijn pantoffels uit en neemt een paar schoenen — b.v. van om den hoek van zijn kamerdeur — die hij wil aantrekken*).

Marie (*ter zijde*).

o God, hij meent het! (*luid*). Dat zal je niet. Ik gun je die voldoening niet.

Henri.

Dat zal ik wél.

Marie.

Dat zullen we eens zien. (*neemt schoenen en pantoffels en sluit ze in haar schrijftafel; steekt den sleutel in haar zak*). Ziezoo. Je gaat niet uit. Je moet het voortaan maar zonder uitgaan doen. Ik ben niet van plan me door jou te laten martelen. Elken avond kom je na twaalven thuis, en ruikt naar cognac en tabaksrook. Maar dat zal niet langer zoo voortgaan. Ik verkies niet levenslang geketend te zijn aan een dronkaard, een pierewaaier.

Henri.

Geef mijn schoenen hier!

Marie.

Laat me met rust, ik wil me verkleeden! (*gaat naar de deur van haar kamer*).

Henri.

Dan zul jij je ook niet verkleeden! (*is haar voor, komt uit haar kamer met een bundel kleeren, en gooit die — achtergrond — het raam uit*). Zie zoo. En nu ga ik aan Frits en Emma zeggen dat we verhinderd zijn hen te ontvangen.

Marie (*geeft een gil en valt op een stoel*).

Henri.

Ja, gil maar, (*loopt naar de deur; deze wordt geopend, en Frits en Emma komen binnen; blijven beteuterd staan*).

Marie (*staat op en gaat hen tegemoet, haar en kleeren gladstrijkend*).

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN. FRITS EN EMMA.

Frits.

Goeien-avond, goeien-avond! Ik hoop toch niet, dat we storen? Zijn we misschien wat vroeg?

Henri.

O neen, neen, volstrekt niet. Integendeel.

Emma (*handengevend*).

Dat zou anders best kunnen. Vooral na tafel, nietwaar, dan is men weekhartig.... Zoo'n klein tête-à-tête.... We zouden niet graag spelbrekers zijn. Als jullie nog confidenties te verhandelen hebt....

Marie.

Gaat zitten, gaat toch zitten. En hoe gaat het! (*allen nemen plaats; Henri doet zijn best z'n voeten te verbergen*).

Frits.

O, best, opperbest, dank je wel. Alles rozengeur en maneschijn.

Henri.

Kom, kom, dat mag ik hooren.

Marie (*is bezig met de thee; Henri presenteert Frits 'n sigaar; beiden steken op*).

En hoe staat 't met de trouwplannen?

Emma.

O, we denken over twee maanden te trouwen! Heerlijk! Is 't niet een goddelijke tijd, die eerste maanden van een huwelijk? We hebben jelui al benijd.

Marie.

O zeker, 't is een prachtige tijd. Je leeft als in een paradijs.

Frits.

De rook hindert je toch niet, Marie? Ik ben maar zoo aan 't dampen gegaan, alsof ik thuis was.

Marie.

O volstrekt niet. Integendeel, ik vind tabaksrook heel aangenaam.

Henri (*ter zijde*).

En cognaclucht ook.

Emma.

Wat zeg je, Henri?

Henri.

O, niets van beteekenis. Ik vroeg, wat weer of je meebracht.

Frits.

Allergemeenst weer. 't Regent, dat 't giet....

Marie.

O hemel, en mijn soiréejapon, die in het achterstraatje ligt!

Frits (*vervolgt*).

.... 't hagelt zelfs nu en dan.

Emma.

Wat zeg je, lieve? Ligt er een japon in een achterstraatje?

Marie.

Ik zei.... ik bedoelde, dat.... dat.... Mijn soiréejapon moest in de maak, zie je, ik wou er wat aan laten veranderen. En nu moest de meid er juist mee weg, in dit weer... door het achterstraatje....

Henri (*ijverig*).

En daar regent 't altijd zooveel harder dan vóór, weet je.

Emma en Frits (*met gezichten van niet-begrijpen*).

O juist, jawel. Dat is duidelijk.

Emma.

Maar al je japonnen zijn toch niet in de maak, Marie? Ik dacht 't, zie je, omdat....

Marie.

Omdat ik mijn peignoir aanheb?... Och, ik wilde het je eigenlijk liever niet gezegd hebben.... maar ik voelde me niet al te wel vandaag....

Frits (*vergoelijkend*).

En daarom heb je je ochtendjapon maar aangehouden. Of je gelijk hebt. Vrijheid, blijheid. Dat zeg ik tegen Em ook altijd. Die mag in haar huwelijk zooveel peignoirs tegelijk aanhebben, als ze maar wil.

Henri (*ter zijde*).

Wat zal dìe een japonnen noodig hebben!

Marie.

Ja, ik was niet al te wel. En bovendien, Henri ziet me zoo graag zoo....

Emma.

Ik hoop toch niet, dat 't erg is?

Marie.

O neen, heusch niet.

Emma.

Anders moest jullie eens wat afleiding zoeken, wanneer je je ziek voelt.

Henri.

Maar ik ben heelemaal niet ziek! (*ter zijde*). Ik heb alleen steenkoude voeten.

Frits (*tegen Henri*).

Die vrouwen hebben altijd wat. (*F. en H. spreken zacht samen voort*).

Emma.

Ga eens naar een badplaats, Marie, naar Trouville b.v., of naar Ostende. Het is er allerliefst. En het zou je goed doen, want je ziet er heusch slecht uit. Je hebt rust noodig. In Trouville zou je heelemaal opknappen: twee concerten per dag, courses, iederen avond bal, en dan de zeebaden... o, je kunt er furore maken, met een origineel badcostuum!

Marie (*zuchtend*).

Dat heb ik niet eens!

Emma.

Heb je niet eens een...? Marie, kijk me eens aan. Je verbergt me wat. Is je man wel.... Luister eens. (*Omziende naar H. en F., die in een druk gesprek zijn, waarvan de toehoorders nu en dan een woord opvangen*). Ik zal je eens een goeden raad geven. (*Emma en Marie fluisteren samen verder*).

Frits.

Maar dat is best, Henri! Dat zullen we doen. Rechts laten we het hout kappen, en links bouwen we de villa. Geef eens een stukje papier en een potlood, dan zal ik je mijn idee even aangeven.

Henri (*die voortdurend met zijn voeten gemanoeuvreerd heeft, staat op, en loopt achter de tafel om*).

Frits.

Kerel, wat loop je zacht. Heb je zolen van caoutchouc? Die zal ik me ook aanschaffen. Emma klaagt altijd dat ik zoo zwaar loop.

Emma.

Ja, en dat is hinderlijk voor mijn migraine.

Henri.

Ja.... e.... dat is caoutchouc. Heel practisch. 't Loopt zoo zacht. En zoo warm is 't.

Frits.

Laat eens zien die dingen! Waar koop je ze? Zoo iets moet ik ook hebben.

Emma (*die omgekeken heeft*).

Maar hij loopt op zijn sokken!

Frits.

Grappenmaker! Ja, dan kun je wel zacht loopen!

Henri.

Ja, je moet me niet kwalijk nemen.... ik.... ik had wat pijn aan mijn voeten vandaag....

Emma.

(*Ironisch*).... en daarom heb je maar geen schoenen aangetrokken! Nu, ik kan 't me best begrijpen. Vrijheid, blijheid, hoor!

Henri.

Ja, en.... ne.... mijn vrouw ziet me zoo graag zoo, weet je....

Emma (*ter zijde*).

Een merkwaardig huishouden! Ze zien elkaar geloof ik liefst, als ze half gekleed zijn.

Henri.

Maar ik zal mijn pantoffels aantrekken. (*Ter zijde*). Ach hemel. ik verpraat me: die zitten in de schrijftafel!

Emma.

Ja, doe dat, je zou anders koude voeten krijgen.

Henri (*beproeft, achter den rug der anderen, zijn eigen sleutels op de schrijftafel*).

Marie (*om den toestand te redden*).

Nog een kopje thee, Em?

Emma.

Heel graag.

Marie.

En jij, Frits?

Frits.

Asjeblief. Mag ik om wat minder melk dan zooeven verzoeken?

Henri (*heeft de schrijftafel open gekregen. Als hij de pantoffels neemt, vallen de schoenen en eenige andere voorwerpen met geraas op den grond*).

Marie (*kijkt verschrikt om en laat een kopje vallen*).

Emma (*springt op en helpt Marie opruimen*).

Frits.

Een aardbeving! Mag ik je even helpen, Henri? (*raapt de schoenen op*). Bergen jullie je schoeisel in de schrijftafel?! Een merkwaardige bergplaats!

Henri.

Ja.... ach, zie je.... het is zoo vochtig hier in huis, en daar bederven de schoenen zoo van, en.... en....

Marie.

.... en nu leggen we de schoenen maar in onze schrijftafel, omdat dat de eenige droge plaats is hier in huis.... zoo dicht bij de kachel, weet je.

Emma.

Juist, juist. O ja.

(*Henri en Marie praten zacht, met steeds heviger gebaren en luider woorden, die ten laatste verstaanbaar worden*).

Frits (*tot Emma*).

We leeren zoo langzamerhand veel, waarmee we in ons aanstaand huishouden ons voordeel kunnen doen!

Emma.

Ja, bijvoorbeeld, dat je nooit met je soiréejapon door een achterstraatje moet gaan, omdat 't daar harder regent dan ergens anders....

Frits.

En dat een schrijftafel de aangewezen plaats is om schoenen te bergen!

Emma en Frits.

Juist.

Marie (*tot Henri*).

En ik zeg, dat 't joùw schuld is dat we een gek figuur slaan!

Henri.

Joùw schuld is 't! Als je mijn pantoffels niet had weggenomen.....

Frits.

Wat is er, wat is er! Jullie gaat toch niet kibbelen? Geeft ons geen slecht voorbeeld!

Marie (*huilend*).

Die man is een ellendeling!

Henri.

Die vrouw is een ellendelingin!

Marie.

Nu zie je jouw toekomst eens, Emma!

Henri.

En de jouwe, Frits!

Marie.

Trouw toch nooit, Em! 't Is een sprong in het duister!

Henri.

Trouw nooit, Frits! Te laat gaat je een licht op!

Emma.

Maar wat is er dan toch gebeurd?

Frits.

Zijn de schoenen toch beschimmeld, zelfs in de droogste aller schrijftafels?

Marie.

Wat er gebeurd is? Dat we sedert onzen trouwdag nog geen rustig oogenblik hebben gehad! Ik kan geen japon koopen, of Henri schreeuwt moord en brand, maar hij zelf zit iederen avond buitenshuis bij zijn vrinden — vrinden zooals die aanstaande man van jou, Emma; en dan rooken ze en drinken ze cognac, en verbrassen het geld dat ze ons onthouden aan onze kleeren!

Emma.

Vrinden zooals die aanstaande man van mij?! Frits!! Jij rookt 's avonds cognac, en verdrinkt mijn japonnen met dien Henri, met den beul van mijn beste vriendin! En je hebt me dat nooit gezegd!

Marie.

Kom hier, Emma, laat ik je troosten, laten we samen lijden en miskend worden! (*vallen in elkaars armen*).

Emma (*snikkend*).

O, wat zijn wij vrouwen toch ongelukkige schepsels!!

Henri en Frits (*vallen in wanhoop op hun stoelen. Eenige stilte*).

Henri.

Wil je nog een sigaar?

Frits.

Ja, laten we in godsnaam maar rooken.

Marie.

Trouw nooit, Em! Leer dat van mij!

Emma.

Nooit, nooit! Ik zie nu eens wat voor ontaarde wezens de mannen zijn. Het zou onverantwoordelijk zijn, als wij het huwelijk aanmoedigden!

Marie.

Dat zou 't. De vrouwen moeten als één man opstaan en zich tegen het huwelijk verzetten. We moesten bij acclamatie verklaren nooit meer, met wien ook, te trouwen.

Henri.

Als dat eens waar was!

Frits.

Ik geloof dat de dingen dan toch wel hun gewonen gang zouden gaan.

Marie en Emma.

O, wat zijn we toch ongelukkig!

Marie.

En ik kan je niet eens een koekje geven, omdat die kerel mijn portemonnaie in zijn zak heeft!

Emma.

En dat geld verbrast hij 's avonds met joù, Frits! O, nu ken ik je eerst! Maar nooit word ik je vrouw!

Frits.

Geloof je niet dat we de brandweer maar moesten alarmeeren, Henri?

Henri.

Ja — koud water zou ze tenminste veel goed doen, denk ik.

(*Er wordt geklopt. Allen nemen een houding aan*).

Henri.

Binnen!

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN EN JAN.

Jan (*een bundel natte kleeren over den arm*).

Neem me niet kwalijk, meneer, mevrouw, meneer, juffrouw, maar ik keek zoo straks even naar het weer, en toen vond ik deze dingetjes in het achterstraatje liggen. En nou is er zoo'n laag lijfje bij, voor als mevrouw naar de comedie gaat, met van die veeren langs den kant; en nou dacht ik: dat is zeker van mevrouw. Ik denk dat die spullen uit 't slaapkamerraam zijn gevallen. 't Is zonde van die fijne jurken, de boel is zoo nat als een vaatdoek. Je kan 't wel uitwringen.

Marie.

Ja, dat is van mij, Jan. Dank je wel. Leg 't maar op de slaapkamer.

Jan.

Ik zal 't maar mee naar de keuken nemen, dan kan 't drogen bij de kachel. Maar als mevrouw me niet kwalijk neemt: dit manteltje is heelemaal verruweneerd, er stond juist een straatjongen op toen ik aankwam. Als u er toch niet om geeft, zou ik 't wel graag voor mijn vrouw meenemen. Als ze 't zelf niet draagt, kan ze er toch nog heel goed een slabbetje voor de jongste van maken, of zoo iets.

Marie.

Ja — 't is heelemaal bedorven. Neem jij 't maar mee, Jan.

Frits.

Heeft je vrouw veel japonnen, Jan?

Jan.

Héél wat, meneer. Een werkjak, en een daagsche jurk, en een zondagsche. Maar ik gun 't haar van harte.

Henri.

Zoo — hou je zooveel van je vrouw?

Jan.

Nou, of ik. En och, wat zal ik u zeggen, ik heb graag, dat ze er knap uitziet.

Als ik zoo 's avonds nog even in de Rooie Leeuw heb gezeten, terwijl....

Marie.

Dus je gaat elken avond naar een café, Jan? En vindt je vrouw 't goed, dat je haar alleen laat?

Jan.

Natuurlijk, mevrouw. Ze wil het zelfs graag hebben. Ze zeit altijd: je moet mekaar niet den heelen dag zien. Dan wen je an mekaar, dan zie je 't mooie van mekaar af. En dat moet niet. Je moet altijd nieuw voor elkaar blijven. En bovendien: je beziet de dingen zoo weer eens van een anderen kant buitenshuis, en dan heb je weer eens een nieuwtje om je vrouw te vertellen.

E m m a.

En draagt jouw vrouw ook meer dan een japon per dag?

J a n.

Natuurlijk, juffrouw. Ze kan toch d'r voorschoot en d'r werkjak niet aanhouden! Dat wou ik juist vertellen daareven. Ziet u, als ik nou uit ben 's avonds, dan wascht zij de vaten, en leit de kinderen te slapen, en zet mijn makkelijken stoel klaar, en mijn pijp, en mijn krant — en als ik dan thuis kom, dan zit ze me op te wachten in d'r mooie, heldere, gebloemde jak. En dan is ze nog wat 'n frisch, kant wijf, juffrouw. Je zou d'r in bijten, meneer. Ja, daar lacht u nou om, maar zoo moet 't ook, weet u. Ik kan nou die dingen beter voelen als dat ik ze onder woorden breng, maar ik zeg altijd maar: Onze Lieve Heer heeft de vrouw geschapen om den man te behagen, en omdat het slecht is als een mensch alleen blijft. En daarnaar moet een vrouw zich ook gedragen. Elke getrouwde vrouw moet 'n beetje koket zijn tegen haar man, net zoo goed als vóor d'r trouwen. Dan blijven ze altijd gelukkig met elkaar. En daarvoor kunnen ze zelf zorgen. De vrouw moet den man nu en dan eens het huis uit sturen, dan kan-ie frissche lucht happen, en krijgt niet genoeg van z'n vrouw. En de man moet zorgen, dat de vrouw genoeg centen heeft om 'n fijn gebloemd jak te koopen, dan ziet hij haar telkens weer met appetijt terug als hij thuis komt. Ik zeg maar: ieder het zijne.

M a r i e.

En.... en heb jullie nooit eens gekibbeld, Jan?

J a n.

De hand op mijn hart, mevrouw — nooit. We zijn 25 jaar getrouwd, met God en met eere, maar we hebben nog nooit één hoog woord gehad, niet zóóveel.

Zal ik 't goed nou maar in de keuken brengen, mevrouw?

Avond, mevrouw, meneer, juffrouw, meneer. (*Af*).

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, ZONDER JAN.

(*Een oogenblik stilte. Allen zien elkaar beschaamd aan*).

F r i t s.

Die kerel weet hoe 't hoort!

H e n r i (*reikt Marie de hand*).

Hier is je portemonnaie, Marie!

M a r i e (*knielt, en doet Henri zijn pantoffels aan de voeten*).

En hier zijn je sloffen, Henri! (*ze omhelzen elkaar*).

E m m a.

Zullen we nu toch maar trouwen, Frits?

F r i t s.

Ik wil niets liever, Em. Maar denk aan het achterstraatje!

E m m a.

En jij aan de schrijftafel! (*ze omhelzen elkaar*).

H e n r i.

Je krijgt zooveel gebloemde jakken als je maar wilt, Marie!

M a r i e.

Dat hoeft niet eens, Henri. Als ik alleen maar een nieuwe cape krijg, in plaats van die waar die straatjongen op gestaan heeft!

H e n r i.

Die zul je hebben, kindlief. En een badcostuum ook — dat kan er tegen als 't eens in een regenbui uit 't raam valt!

A l l e n.

Ieder het zijne!

Het gordijn valt.

DE BESCHERMENGEL.

DE TROON TE AMSTERDAM

HET
HOF VAN ITALIË

DOOR

LOUISE STRATENUS.

Indien iemand te kiezen had tusschen alle verschillende Europeesche vorstenkronen, zou hij voorzeker het allerliefst koning wezen over Italië, dat wonderschoone land met zijne onuitputtelijke kunstschatten, slechts overtroffen door zijne heerlijke natuur, zijne met bloemen begroeide Alpen, zijn Florence — de Stad der Leliën, — zijn grootsche vuurspuwende bergen, zijn blauwe meren, zijn Middellandsche Zee. En toch moeten zij, die dezen troon bekleeden, menigmaal de verzuchting hebben geslaakt, hoe oneindig beter het hun ware geweest in nederiger kringen der maatschappij geboren te zijn, dan een diadeem te dragen, zóó zwaar en zoo vol doornen.

Victor Emanuel (*il Ré Galant Uomo*) bezat niet alleen den leeuwenmoed aan al de prinsen van het huis van Savoye eigen, hij was tevens zoo luchthartig en gaf zich in zijne vrije uren zoo onverdeeld aan zijne veelvuldige vermaken over, dat de zorgen des levens ter nauwernood voor hem meêtelden. Hij was niet blind voor de felle tegenkanting, welke hij op zijn pad ontmoette en gaf zich volkomen rekenschap van den haat, hem door duizenden en nog eens duizenden toegedragen; maar wat bekommerde hij zich daarom, zoolang hem slechts zijn lichtzinnige genoegens overbleven? Misschien ware hij beter op zijne plaats geweest in vroegere eeuwen, toen men geen hooger eischen aan koningen stelde, dan dat zij goedhartig en dapper zouden zijn en een Gustaaf Adolf, een Hendrik den Vierde, een Lodewijk XVI

zoo goed als tot den rang van heiligen verhief, ofschoon zij een treurig leven leidden, wat hunne zeden betreft; in de negentiende eeuw kon hij alleen veroordeeld worden en hij verdiende dat des te meer, waar hij eene engelachtige vorstin gehuwd had, die in den letterlijken zin des woords met gebroken hart ten grave daalde. Hij sloot nu een morganatisch huwelijk met eene waschvrouw, wie hij den titel schonk van gravin van Miraflore, en terwijl hij den, na het sluiten dezer echtvereeniging, geboren zoon met gunstbewijzen overlaadde, en nog stervend, aan zijn opvolger aanbeval, liet hij diens ouderen broeder — hem vóór het huwelijk geschonken — aan eigen lot over, en zag deze zich verplicht, als nederig douanen-beambte op de grenzen van Italië en Zwitserland, in zijn dagelijksch brood te voorzien, zonder dat zijn vader zich in het minst om hem bekommerde.

Victor Emanuel II, koning van Italië.

Victor Emanuel liet intusschen ook twee prinsen van den bloede en twee dochters na. Een der laatsten was de eens zoo welbekende prinses Clotilde, die zich sedert dertig jaar in zulk eene strenge afzondering heeft teruggetrokken, dat velen haar sinds lang gestorven wanen. Van hare vroegste jeugd af geleek zij in alle opzichten op hare onvergetelijke moeder, en het was op zichzelf reeds een dier misdaden, waarvoor de wet geen straffen heeft, maar die inderdaad zooveel beteekenen als een zedelijken moord, — haar, nog weinig minder dan een kind, met eene ziel dorstende naar al wat rein en verheven was, te dwingen tot eene verbintenis met den loszinnigen prins Jérome Bonaparte, wiens cynisme en wreede spotternij met al wat heilig was, zelfs minder fijngevoeligen van afschuw vervulden.

Naar Parijs overgeplant, aan het vroolijkste hof ter wereld, gingen de oogen van het van idealen vervulde prinsesje plotseling op smartelijke wijze open voor de somberste werkelijkheden en, ontzet over al wat zij op aarde aanschouwde, klemde zij zich voortaan nog slechts aan het *onzienlijke* vast. De prins, die wat leeftijd betreft, haar vader had kunnen zijn, en met zijn groot verstand zoo gemakkelijk had kunnen verstaan hoe het bovenal zijn eigen schaamtelooze lichtzinnigheid was, die haar tot dit uiterste had gedreven, werd in het minst niet getroffen door hare houding, welke zoo goed de verlatenheid aangaf waaronder haar hart

gebukt ging. Integendeel, hij die tot daartoe medelijdend de schouders had opgehaald voor allen godsdienst, voelde nu een onmetelijken haat in zich oprijzen tegen dien mededinger, den eenige dien hem ooit door zijne gemalin gegeven werd, en hij liet geen gelegenheid voorbijgaan om haar ook in dit opzicht te krenken. Als Katholieke hechtte de jonge vorstin er aan dat men aan hare tafels des Vrijdags, den dag van Christus' sterven, een hoogst eenvoudig menu zou volgen en alleen visch, geen vleesch of wild eten zou. Ten einde haar te grieven, begon prins Jérome nu *zijn* eigen Vrijdagsche diners te geven, waarover men nog heden te Parijs allerlei aardigheden weet te vertellen. Elken Vrijdag noodigde hij in zijn particuliere vertrekken een twintigtal kunstenaars en vrouwen van de lichtzinnige wereld uit en zette hun dan de meest uitgezochte schotels, de fijnste wijnen voor, met de spottende opmerking dat zijne gemalin hem wilde laten verhongeren. Die zwelgpartijen, gevolgd door luid gezang en gelach, verwekten tot zelfs ergernis onder de lakeien, die maar al te goed inzagen, hoe dat alles slechts ten doel had prinses Clotilde te vernederen; zij zelve echter verdroeg dien hoon met zooveel zachtmoedige fierheid, dat hij weinig of geen voldoening had van zijn handelwijze, en zij deelde haar eigen inkomen op zoo milddadige en tevens liefderijke wijze, onder de behoeftigen uit, zij werd zulk een troostende engel voor allen, wier lijden of droefheid haar ter oore kwam, dat het Parijsche volk haar lief kreeg, en toen de oorlog met Duitschland ten gevolge had dat de Bonaparte's in alle stilte het land moesten ontvluchten en levend verscheurd zouden zijn geworden, indien de woedende menigte hen gezien had, was prinses Clotilde het eenige lid der Keizerlijke familie, dat het wagen durfde in open rijtuig naar het station te rijden. Was zij zoo levensmoede, dat het haar om het even ware geweest onder de handen van het gepeupel om te komen, of kwam het heldenbloed van haar geslacht er tegen op als eene misdadigster weg te sluipen uit Frankrijk? Wie zal het zeggen? Zooveel is zeker dat het volk voor eenmaal rechtvaardig was en dat, overal waar men haar herkende, de hoeden afgingen en haar alleen de meest ondubbelzinnige blijken van eerbied en liefde werden geschonken.

Margaretha, koningin-moeder.

Haar gemaal had het goedgevonden zich in zijn ballingschap door een zijner vrien-

dinnen te laten vergezellen en ditmaal was de maat van beleedigingen volgemeten, trok de jonge vrouw zich op haar eigen slot van Montcalieri in de Italiaansche bergen terug. Verwoed over deze daad, waarin hij weldra het onherroepelijk besluit leerde erkennen niet tot hem weder te keeren aleer hij een geregeld leven ging leiden, dreigde de vorst haar met een proces, indien zij hem niet voor goed hun beide zoontjes afstond. Prinses Clotilde wist vooraf dat de wet haar — die niets misdaan had — in het ongelijk zou stellen tegenover den man, die zich alles te verwijten had, en zij beefde er voor terug het publiek een blik te gunnen in zoovele schandalen, als het blootleggen van 's prinsen leven aan den dag zou hebben gebracht; zij gaf dus toe, in zooverre dat hij de knapen, zij haar dochtertje behouden zou, maar geen scheiding kon haar in het hart harer kinderen onttronen; de prinsjes groeiden op, eene prachtige wetenschappelijke opvoeding ontvangende, maar zonder dat hun vader er aan dacht eenigen adeldom van ziel in hen aan te kweeken, en met eigen hand allen eerbied voor hemzelf bij hen uitroeiende, door het uiten van voortdurende schimpscheuten en spotternijen op de vroomheid hunner moeder. Ook hier bleven de gevolgen niet uit: nauwelijks volwassen, verklaarde prins Victor, de oudste zoon, openlijk eene geheel verschillende staatkundige meening toegedaan te zijn als zijn vader en liet hij zich door een gedeelte der imperialistische partij tot pretendent uitroepen. Buiten zichzelven van woede over het feit, dat zijn eigen zoon zich durfde vermeten zijn mededinger te worden, vloekte de vader hem en scheidden ook zij, om elkander op aarde niet weêr te zien; want toen, jaren daarna, Jerome Bonaparte op zijn stervenssponde lag uitgestrekt en de jonge man uit Brussel overkwam om zijne vergiffenis af te smeeken, weigerde de zieltogende hem bij zich toe te laten, slechts roepende: „Doodt hem, doodt hem; hij zij voor altijd vervloekt!" Wie hij niet afweerde was zijne gemalin, die op het eerste gerucht zijner krankheid was toegesneld, om zich van haar plicht te kwijten en hem tot het eind toe met treffende goedheid verpleegde. De spotter van voorheen had thans opgehouden om hare deugden te lachen, en alvorens heen te gaan, dankte hij haar onder tranen voor hare toewijding, noemde zelfs hij haar een engel.

Koningin Margaretha.

Ook over het lot van Victor-Emanuel's tweeden zoon, hertog Amadéus van Aosta, ligt een sluier van droefheid verspreid; weinig vorsten van zijn tijd hebben zulk

een teerheid van gemoed gepaard aan zooveel nobele hoedanigheden als hem eigen waren. Alleen gehoor gevende aan de stem van zijn hart huwde hij eene gravin della Cisterna, die ofschoon behoorende tot een der oudste Europeesche geslachten, geen prinses van den bloede was. Nog heden weet ieder in Italië u te vertellen hoe innig de liefde was, waarmede zij door haar gemaal werd bemind. Grootendeels om haar een koningskroon op de slapen te plaatsen, gaf Amadéus gehoor aan den wensch der Spanjaarden hem tot hun vorst uit te mogen roepen en toen, dank zij de wispelturigheid van dat altijd zoo woelige volk, zijn troon omver stortte, op het oogenblik zelf dat de koningin bedlegerig was tengevolge van de geboorte van een harer kinderen, weigerde hij volstrekt, aan wien dan ook, de jonge vrouw de trappen af te dragen naar het voor hun gereedstaande rijtuig en aanschouwde men hoe de koning het paleis uittrad met zijn kostbaren last in de armen, en slechts gedachten hebbende voor de veiligheid van haar die hij liefhad, niet voor de door hem verloren macht. Helaas! al zijn teederheid kon den dood niet afweren, die hem zijn levensschat wilde ontrooven. De hertogin van Aosta bezweek reeds spoedig daarop en nu volgden voor den eenzamen man jaren van de meest volslagen troosteloosheid. Zelfs zijne kindertjes vermochten hem geen afleiding te schenken. Hij leefde slechts met de herinnering aan de ontslapene voort en ging zich dagelijks uren achtereen opsluiten in den grafkelder waar zij rustte. Koning Humbert, die zijn broeder eene innige vriendschap toedroeg, beproefde op zekeren dag hem van die sombere bezoeken af te brengen, en drong daartoe zelf het gewelf binnen; doch toen hij den ongelukkige daar in tranen neergeknield vond, zacht tot zijne doode sprekende, waagde hij het niet die heilige smart te storen met woorden van het gezond verstand.

Koningin van Italie.

Toch scheen het een oogwenk, dat er andermaal een tijdperk van geluk voor den zwaarbeproefden man zou aanbreken. Hertog Amadéus legde een bezoek af aan zijne zuster prinses Clotilde en zag hoe haar dochter Laetitia, die hij tot daartoe slechts als een kind had beschouwd, was opgewassen tot een mooi jong meisje. Hij kon niet nalaten aan zijne verrassing lucht te geven en het prinsesje, dat zich doodelijk verveelde op dat stille bergslot, vloog hem om den hals met de woorden: „Och, oom Amadéus, ik houd zooveel van u; neem mij tot vrouw!"

Een oogenblik stond de weduwnaar daar als aan den grond genageld. Aan de mogelijkheid van een tweede huwelijk had hij nooit gedacht; hij meende geen hart meer voor eene andere vrouw te bezitten; maar nu dit schoone jonge wezen hem zoo onverwacht hare liefde aanbood, werd hij meëgesleept door den dorst naar geluk, zoo eigen aan het menschelijk hart, en geloofde hij werkelijk dat er een nieuwe dageraad voor hem opging. Eenige maanden later voerde de hertog van Aosta zijne jonge vrouw het paleis binnen, door hem te Rome bewoond en het daaropvolgende jaar schonk ook zij hem een zoon. Alles scheen hem dus toe te lachen, en toch had hier een dier treurspelen plaats, die de verdere levensdagen van een sterveling

voor altijd verwoesten. Was het de herinnering aan zijne eerste liefde, die met nieuwe kracht tot Amadéus van Savoye wederkeerde en hem een bittere vergelijking deed maken tusschen de levende en de doode? Of wel had prinses Laetitia de lichtzinnigheid haars vaders overgeërfd en bracht zij de kloof aan, welke al spoedig tusschen die twee harten ontstond? Niemand weet het; aan het Italiaansche hof heeft ieder over dit geheim het stilzwijgen bewaard. Dit slechts is een feit, dat men hen weldra niet meer samen aanschouwde dan op feesten, waar zij wel genoodzaakt waren zich te vertoonen, en dat, toen kort daarop de hertog door eene longontsteking aangetast werd, die hem binnen enkele dagen tijds ten grave deed dalen, hij zijne laatste vreugde putte in het bijzijn van zijn broeder en boezemvriend den Koning, maar onder een hoffelijk voorwendsel verbood dat zijne gemalin tot hem komen zou. Ofschoon in het volle bewustzijn dat zijn einde nabij was, weigerde hij haar vaarwel te zeggen! Na zijn heengaan trok de jonge weduwe zich eenigen tijd met haar kindje in de afzondering terug, om zich daarna voornamelijk in de kringen der Amerikanen te bewegen, en geen andere vorsten onder haar vrienden opnemende als den prins van Monaco en diens gemalin.

Koning Humbert van Italië.

Wij keeren thans tot Victor Emanuel's oudsten zoon weder. Humbert van Italië was een geheel ander mensch als zijn vader; ofschoon groote fouten bezittende, en koningin Margaretha heel wat gelegenheid hebbende geschonken tot het aan den dag leggen van vergevensgezindheid, waren hem voor het overige verscheidene der groote hoedanigheden zijner moeder eigen. Als koning over een in armoede gedompeld land, gaf hij met milde hand aan elke nationale ellende; tijdens de groote cholera-epidemie ging hij persoonlijk dag op dag naar een der hospitalen de arme lijders verplegen, en dat met zoo weinig ontzag voor eigen veiligheid, dat hij tot driemaal daags de geheel bevuilde kleederen voor andere moest verwisselen. Zijne toewijding vernomen hebbende, zeide Paus Leo XIII met tranen in de oogen: „De zoon der heilige!" Grooter lof kon hem niet toegezwaaid zijn dan deze woorden uit den mond van hem, die zich, dank zij het

huis van Savoye, een gevangene binnen Rome ziet.

Koning Humbert heeft, als regeerend vorst, met de zwaarste struikelblokken te kampen gehad. De Italianen zijn diplomaat geboren, en hij zag zich dan ook bijgestaan in zijne taak door onvergelijkelijke staatslieden, zooals Cavour, Manzini en Crispi; maar welk een haat wekten die mannen niet op en welke schaamtelooze daden onder de tegenstanders van het vorstenhuis en zij wist steeds, dank zij eene uitnemende kieschheid, elke nieuwe beleediging te besparen aan het hoofd der Katholieke Kerk en ofschoon, evenals al de vorsten van het Italiaansche hof, in den ban verkeerende, nam zij toch haren plichten als Roomsche nauwgezet waar.

Het volk heeft haar lief en is zoo trotsch op hare schoonheid dat het haar: „De

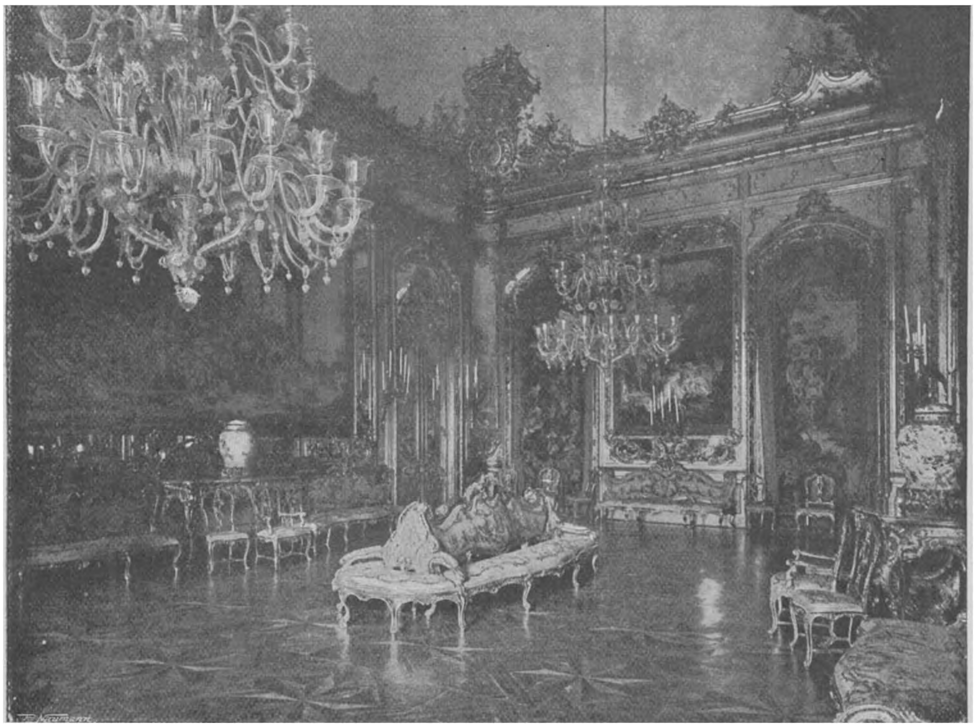

De spiegelzaal in het Quirinaal.

moest hij bij enkelen hunner niet over het hoofd zien. Crispi, wiens vrouw onmogelijk door de Koningin ontvangen kon worden, wiens zoon naar de galeien moest wegens diefstal, die zelf zoo goed als een misdadiger was, is niet de eenige van zijn soort geweest onder koning Humbert's raadslieden.

Wat zijne weduwe betreft, zij is ook een telg uit het huis van Savoye, en beroemd om hare schoonheid en geestesgaven. Haar bundel gedichten verwierf veel bijval, zelfs koningin der paarlen" noemt. Haar zoon was nog een kleine jongen, toen hij dit vernam en onmiddellijk kwam hij op een inval, die bewijst hoe teeder de band is, die hem aan zijn moeder bindt. Hij zamelde namelijk, van dat oogenblik af, al zijn weekgeld bijeen om trouw, telken jare op den verjaardag der koningin, een grooten parel te koopen, die later in een halssnoer dienen moest. Jaarlijks liet Hare Majesteit, diep getroffen door dit van zooveel liefde getuigend denkbeeld, het ontvangen geschenk

op nieuwe wijze tot een sieraad zetten, dat zij dag aan dag droeg. Heden vormen al die paarlen een der schoonste colliers ter wereld, en nog altijd prijken zij van ochtend tot avond om den hals der koningin.

Uit het huwelijk van Humbert en Margaretha van Savoye werd slechts één kind geboren, Victor Emanuel II, wiens engelachtig karakter door allen die hem kennen om het zeerst wordt geroemd; maar zonderling genoeg is het slechts een klein, ziekelijk wezen, dat het leven dankt aan deze twee prachtig gebouwde, ijzersterke menschen. Toen Italië's Kroonprins eenige jaren geleden de verschillende Europeesche hoven bezocht, om eene gemalin te zoeken, was hij zoo tenger en zwak, dat hij telkens op zijn paard gebeurd moest worden, wanneer hij eene ter zijner eere gegeven revue ging bijwonen. Zijn gelaat heeft daarenboven iets misvormds door de veel te korte kin en het duurde lang voordat hij eene bruid kon vinden; maar ten slotte toch huwde hij de beeldschoone dochter van den Vorst van Montenegro.

Indien deze echtvereeniging niet door kinderen gezegend wordt, zooals tot hiertoe het geval niet was, zal de kroon van Italië overgaan op den tegenwoordigen hertog van Aosta, oudsten zoon van koning Amadéus. De jonge prins, met het fraai en droefgeestig gelaat, huwde Helena van Orleans, dochter van den graaf van Parijs, de mooiste vorstin van onzen tijd. De wijze waarop zij tot elkander gebracht werden was merkwaardig; de jonge man had zich naar Londen begeven, om aldaar incognito, eene Season mede te maken, toen hij door Piccadilly wandelende een rijtuig voorbij zag komen, waarin o. a. een jong meisje gezeten was, met een gelaat zóó schilder-

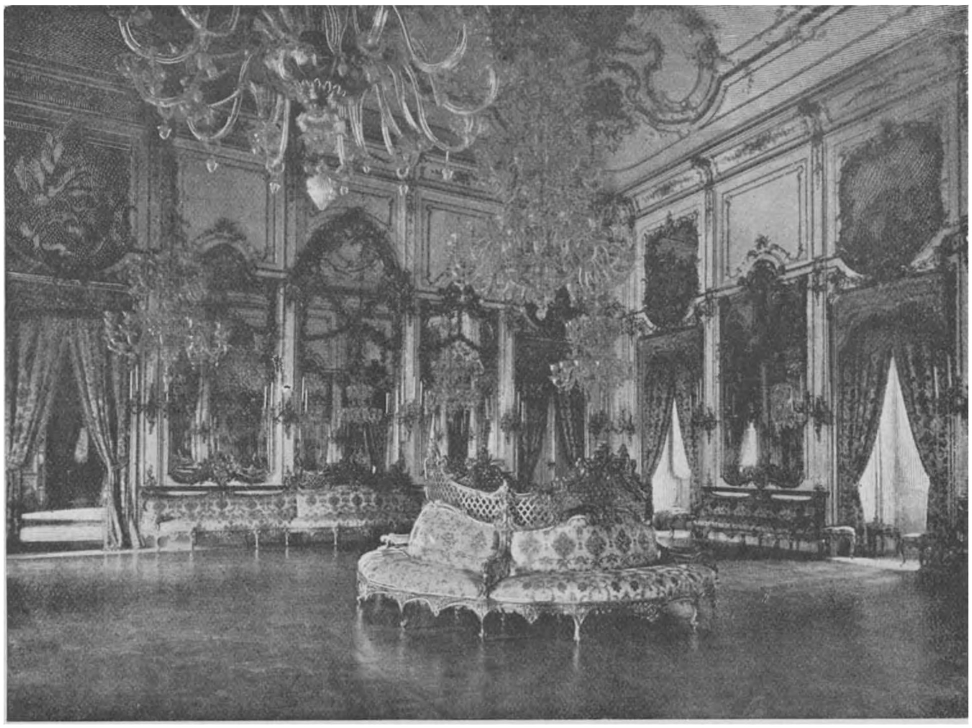

Spiegelzaal in het Koninklijk Paleis te Rome.

achtig, dat de hertog tot zijn tochtgenoot uitriep: „Indien ik die vrouw niet kan huwen, trouw ik nooit! Wie mag zij wel wezen?"

Hij vernam nu dat het dezelfde Helena van Orleans was, die zulk eene roerende liefde had toegedragen aan den hertog van Clarence, den sedert overleden zoon van den prins van Wales, dat zij een knieval voor den Paus ging doen om diens toestemming tot een huwelijk met den Engelschen erfprins te verkrijgen. De hertog van Aosta beproefde al het mogelijke om het hart, dat nog altijd den doode toebehoorde, voor zich te winnen en de jonge vorstin volgde hem ook inderdaad naar het altaar. Nooit had men schooner bruidspaar aanschouwd; of zij hem echter ooit beminde?... Veertien dagen na hun huwelijk wendde de jonge man alle geestkracht aan om van zijn oom vergunning te verkrijgen den oorlog mee te gaan maken tegen den Negus van Abyssinië en ofschoon beiden een onberispelijk leven leiden, is het voor niemand in Italië een geheim dat eene onbekende oorzaak hen van den aanvang af van elkander vervreemdde, zij die toch zoo uitnemend bij elkaar schenen te passen en zeker is het dat beiden de troostelooze uitdrukking dragen derzulken aan wie de toekomst niets meer belooft.

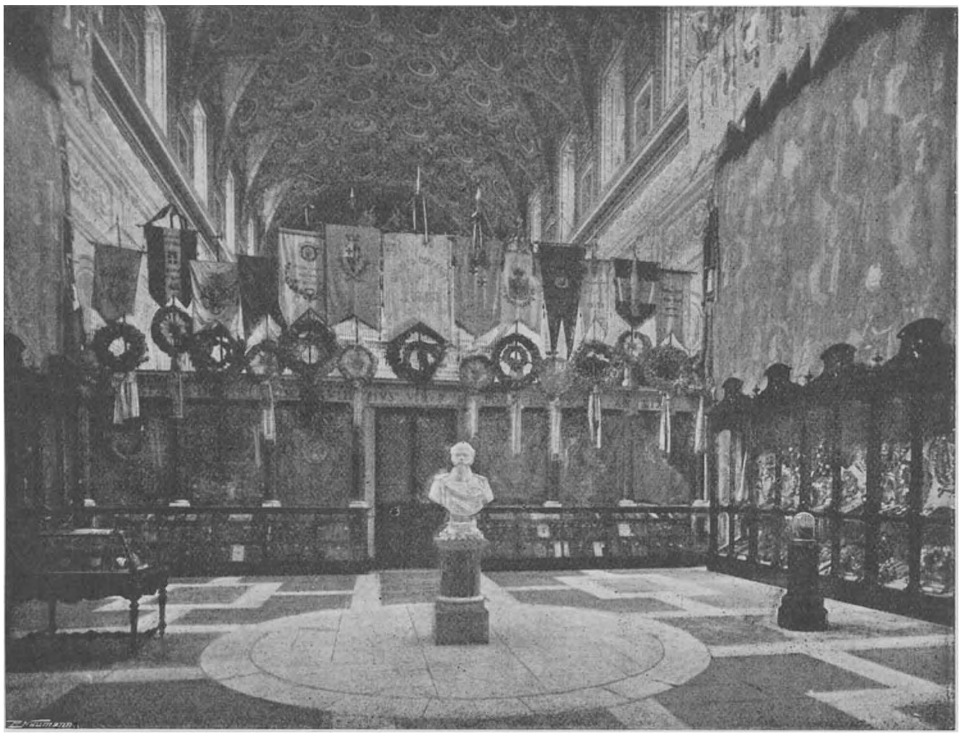

Victor Emanuel's borstbeeld en de door hem veroverde vaandels, in de voormalige Paulus-Kapel van het Quirinaal.

Laat ons hopen dat hier slechts een misverstand plaats had, dat eenmaal zal verdwijnen. Zij zijn beiden zoo jong, zoo schoon, hun blik verraadt zooveel edels, en er heeft hier zulk eene groote liefde bestaan, die liefde die alles vermag.... zelfs om een verwoest verleden op te bouwen.... maar is het niet als vernamen wij nog eens het woord, dat de misdaad

der vaderen zal worden bezocht op de kinderen en kindskinderen, wanneer wij nog eenmaal al de levens nagaan, waarbij wij heden stilstonden? Victor Emanuel verrijkte zich ten koste van anderen, spotte met geloof en zeden, rukte die nobele figuur, de laatste Koningin van Napels, de kroon van het hoofd, om zelf in macht en aanzien te stijgen, en zijne kinderen zijn ongelukkig geworden, zijne kleinzoons mogen geen kinderen in de armen klemmen; zou hij nog voortlachen, zooals hij dat op zijn borstbeeld in de vroegere Paulus-kapel van

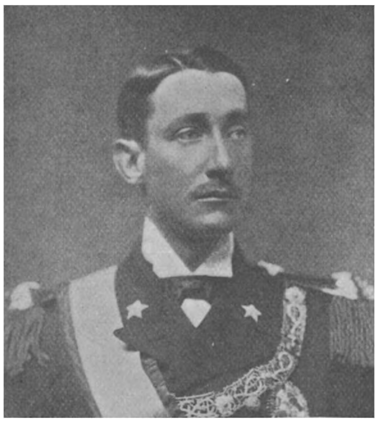

De Hertog van de Abruzzen.
(Bekend door zijn Poolreis).

Toen wij de eerste regelen van dit artikel neerschreven, behoorde Koning Humbert nog tot de levenden. — Het moordtuig van een anarchist verrichtte sinds zijn schandelijk werk en heel Italië betreurt den vorst, die een nobel mensch en een vader des volks is geweest. Zijn zoon heeft vol geestdrift de teugels der regeering in handen genomen, en omgeven door diens ridderlijke neven, de jonge hertogen van Aosta, van Turijn en van de Abruzzen, belooft hij het land een nieuw tijdperk van vrede te gemoet te doen gaan. De koning is dood,

De Hertogin van Aosta.

De Hertog van Aosta. (De nieuwe troonopvolger).

het Quirinaal doet, *il Ré Galant Uomo*, indien hij voor een oogenblik tot het leven wederkeeren mocht, om te aanschouwen wat het leven aan de zijnen heeft gebracht?

maar hoe oprecht ook de eerbiedige hulde zijn moge, welke men aan zijne nagedachtenis brengt, toch mag men met recht uitroepen: „Leve de Koning!”

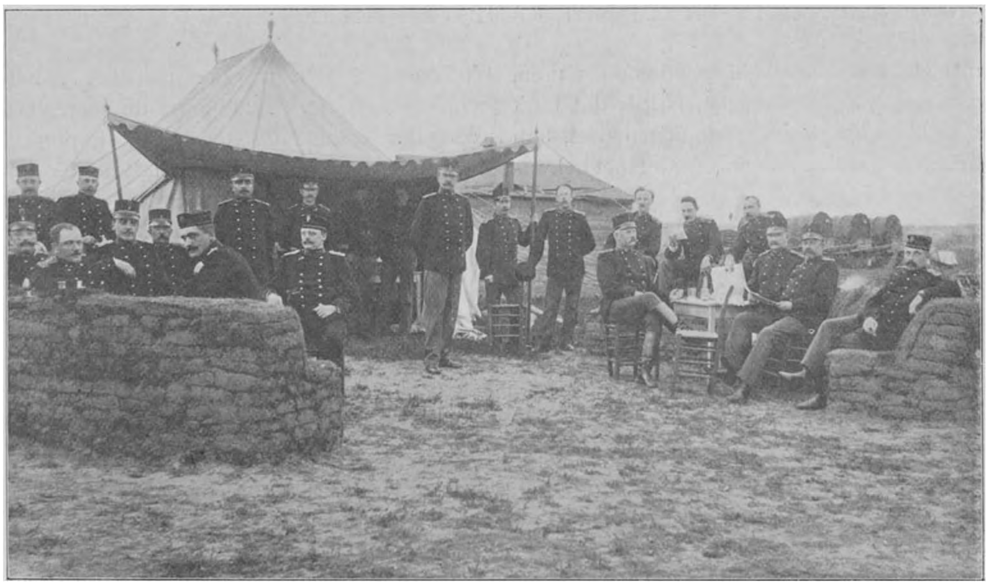

No. 13.

In en om het Kamp van Millingen

DOOR H.

De soldaat is een eigenaardig creatuur; in àlle legers ongeveer gelijk bedeeld en misdeeld, nu eens speelbal van het noodlot, dan weer gunsteling van de fortuin, nu eens zwerver, dan weder pensionaris zónder huur- of andere pecuniaire lasten. Men kan hem rangschikken tot een bijzóndere soort trekvogels, omdat hij *niet* 's winters maar in den zomer het gemeenschappelijk verblijf verlaat voor een of ander geïsoleerd oord, dat zich speciaal tot uitgestrekte wandeltochten leent en welks flora de lenigheid der onderste ledematen bovenmate bevordert; trekvogel noemen wij den soldaat ook, omdat hij de bewoners der bezochte streken onthaalt, nu juist niet op melodieus gekweel en harmonisch gezang, maar toch hun gehoororganen aandoet, zij 't dan door oorverdoovend schel geknal of rommelend en dof gebrom.

Het lustoord in den afgeloopen zomer gekozen was Millingen, wederom Millingen, in het hart van den zoogenaamden „kalen hoed", waarmede de Veluwe bestempeld wordt en die naam is méér dan verdiend, want schraalhans schijnt daar keukenprins te zijn met misère als hoofdfiguur in zijn familiewapen. Maar de terreinen zijn aanlokkelijk terwijl spoorweg- nòch tramwegnet het verkeer bemoeilijken. — Den 10en September kwam de kolonie aan en vond hare linnen woningen gehéél gereed; 't was natuurlijk het „7e", dat als 't ware van de Amsterdamsche bevolking een troetelkindje is geworden, lief en leed sinds ruim 30 jaren met haar gedeeld heeft. De „echte" Amsterdammer gelooft het leger geïncarneerd in het 7e en vermoedt nauwelijks 't bestaan van een ander corps.

Eenige uren rust nà den verkwikkelijken

marsch van Barneveld gedurende 3 uren, en onze dapperen gingen, zooals dat bij 't betrekken van nieuwe woningen past, aan het „op orde" brengen en wel met bekwa-

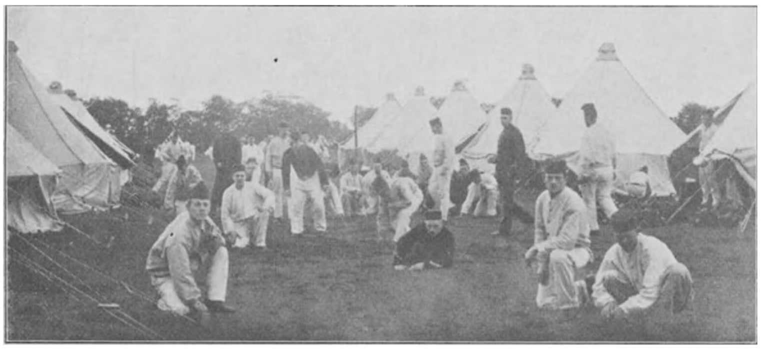

No. 1.

men spoed. — Ziet, hoe onder toezicht van het kader, állen zich beijveren, gebogen (No. 1) in verschillende houdingen, de in de compagniesstraten — met een straat heeft de ruimte tusschen twee tentenrijen slechts de afmetingen gemeen — verspreide stroohalmpjes en kleine ongerechtigheden te zoeken en op te rapen met een' nauwgezetheid, alsof aan élk sprietje een gouden Willem zat. — Ja dat „Strootjesrapen" is de nachtmerrie van den soldaat, maar..... 't kampvoorschrift wil 't en daarmede houdt élk betoog op; onderstelt, dat een' ándere „ligging" binnen de tenten werd voorgesteld, dan zou de wijziging afstuiten op het traditioneele Strootjesrapen.

Kapitein en luitenants zijn somwijlen „op 't dek" om, van achter het houten afdak van de primitieve kampkeuken, de heilgymnastiek van de mannetjes gade te slaan: 't oog van den meester maakt.... het compagniesterrein schoon en de soep vet; één der deelnemers tersluiks een poging wagende, te ontsnappen (No. 2) achter het afdak, wordt door het scherp oog van den luitenant, als een stout schaap, dat zich te ver van de kudde verwijdert, weder binnengeloodst.

Men bedriegt zich echter, wanneer men in de meening verkeert, dat de tijd wordt gepasseerd met de „installatie"...... want ziet, hoe reeds spóédig, nadat de dagvorstin de onafzienbare heidevelden met hare gulden stralenbundels overgoten heeft, „Zaagman's kapel" (No. 3) dat is nu eenmaal in de hoofdstad de klassieke naam voor de stafmuziek van het 7e, voorafgegaan door de tamboers zich in beweging stelt om een „Washington-post" te blazen of de gedachte

No. 2.

aan den „Dollen boel" of aan „Soesa" levendig te houden; met een weinig fantasie zou men geneigd zijn te denken, dat de voorste artist een' zuigeling op den arm droeg; de bekkendrager schijnt nog niet gedisponeerd, de tweelingbroeders tegen elkander aan te beuken en ook de fluitisten

hebben blijkbaar een compromis gesloten om gezamenlijk in te vallen of.... is het spel nog *niét* begonnen? Wat jammer, dat de Phonograaf ons *op papier* nog niet de middelen aan de hand doet, den twijfel op te heffen. — Achter de muziek volgt de troep, de legerplaats verlatende, om te manoeuvreeren: De voortroep, onder bevel van den luitenant van Tienhoven, (No. 4) de zware verantwoordelijkheid gevoelende van de taak, om de achter marcheerende afdeelingen te beveiligen, beweegt zich fier en hecht aangesloten voorwaarts in de richting van Uddel, als zijnde reeds zeker van de overwinning; de chacot-dragenden, welke men op de foto waarneemt, behoo-

No. 4.

De troep vertoonde dit jaar dan ook een merkwaardige staalkaart van uniformen.... beter ware 't te spreken van „*veel-vormen*" in stede van *uni-vormen*; Maar er zal een oogenblik komen, dat het nieuwe hoofddeksel en de roode kraag ál het oude verdrongen hebben of wel, dat een nieuwe cyclus geopend wordt, want stabiel is *niéts* op deze wereld.

De verdediger heeft zich genesteld in den houtrijken rand van het dorp Uddel en het vuur geopend; de aanvalstroepen, liggen *en tirailleur*, d. w. z. in verspreide orde op de heide, om terugvurende, zoo min mogelijk gekwetsten (No. 5) te krijgen; enkele officieren en onderofficieren schijnen de voorkeur te geven aan de verticale hou-

No. 3.

ren tot de lichtingen van 1896 en 1897, expresselijk voor de najaarsoefeningen onder de wapenen geroepen en nog niet uitgerust naar de nieuwste mode: „met Kepi". —

ding; 't is buitengewoon moedig, maar in de werkelijkheid zou hun corpus waarschijnlijk méér punten van contact met het maaiveld hebben. *Dicht* bij de van ouds

bekende „Hunneschans" (aan den rand van het Uddelermeer), wij herhalen, nabij de sterkte, waarin het laatste handjevol Franken

No. 5.

den heldendood stierf tegen Attila den Hunnenkoning en waarin ook de in den „Schaapherder" beschreven „fee" haar magischen invloed uitoefende op Perrol en Co, dáár was het, dat op den 15en Sept. een bloedig treffen tusschen de beide partijen plaats had.

Een oogenblik van onzekerheid omtrent den uitslag van den strijd en .... het pleit was beslist, want een der onderafdeelings-commandanten merkte „ad rem" op: „wij hebben het verloren, wij moeten terug, want 't is *„húnne schans"* en niet de ónze.

Na eene korte bespreking, waarbij alléén de „Hoogen" te paard tegenwoordig waren (No. 6), keerde de troep kampwaarts, het bewustzijn hebbende één dag meer genaderd te zijn tot den toestand van „perfectie" op het gebied der defensie.

Na een dag van inspanning is het den soldaat voorzeker gegund, eenige afleiding te nemen in den avondstond; in de cantine, (een groote tent, door particulier initiatief in contract met de administratie van de militaire cantine in het garnizoen, geplaatst achter het kampement), zoekt hij nu en dan zijn troost in een' kop koffie, of in gezellig gekeuvel, maar in de soldatenbeurs is gewoonlijk niemand thuis, om de eenvoudige reden dat de minister van Financiën daar zéér zelden zijne opwachting maakt: dus tracht hij zich goedkoop te vermaken in den engen familiekring binnen de compagniesstraat; in 99 van de 100 gevallen bevindt zich in èlke compagnie één individu, die, wegens zijn' talenten als declamator, muziekvirtuoos of causeur, alle makkers om zich heen trekt, 't zij op marsch, 't zij in 't kwartier.

De eischen van den soldaat zijn uit den aard der zaak op dit gebied niét hoog en de leden der „schoone sexe" handelen wijselijk òf hare kuische ooren thuis te laten

No. 6.

òf afwezig te blijven; „à la guerre comme à la guerre." — Onze gemutste vriend, (No. 7) gedragen door twee zijner wapenbroeders, den glimlach op de Oostersch getinte wangen, weet door zijn humor en

luim zijn auditorium zóó te boeien, dat de kring stééds grooter wordt; hij behoort tot de wondermerken en behaalt een succès, dat de charlatan op de markt hem zou benijden. — De draagstoel, geen litière noch chaise à porteurs, style Lodewijk XIV of XV, bestaat eenvoudig uit twee stokken met waschblikken, waarover dekens uitgespreid en dit is de bescheiden hulde, die de orator gaarne aanvaardt; in zijn onmiddellijke omgeving neemt men op de physionomie van de omstanders de hilariteit waar, die zijn kortswijl opwekt en.... onze vriend, die in 't burgerleven met een kar, bespannen met een zestal honden het land doortrekt met snuisterijen, mag er zijn, en weet inderdaad héél wat avontuurtjes, in geestig en pikant kleed gehuld, te verhalen.

No. 7.

Máár de vroolijkheid kan niet immer

No. 8.

duren: De oefening voor den volgenden dag gold een' aanval op „Méérveld", een gehucht oostwaarts van de legerplaats; bij het vernemen van de onderstelling die ten grondslag lag aan de manoeuvre, riep een' der deelnemers uit: „Méérveld... *méér veld*, alsof er vlak bij het kamp *geen veld* genoeg is!" Het terrein om Meerveld leent zich uitmuntend voor het gevecht; men ziet (No. 8) de voorste linie al weder op haar post, liggende in de heide, onder leiding van den op den linkervleugel zich bevindenden kapitein, krachtig het vuur van den verdediger beantwoordende en zich bekommerend om het vijandelijk lood, dat kwistig werd toegezonden, als om een sneeuwbal; het 7e herinnert zich de dagen van „Waterloo" en „Leuven" en vergeet ook Van Spijk niet, den stamvader van het corps. De muziek, die méér dan ooit in de legerplaats en bij de oefeningen teekenen van leven geeft en haar partij krachtig meeblaast, geniet (No. 9) een oogenblik van de zoete rust, die haar tijdens de inleiding van het gevecht wordt gegeven; de heer Zaagmans, die zich bij den eersten afmarsch niet voor de lens van den photograaf had vertoond, treedt tháns als een held op den voorgrond, bewust van het

élan dat zijn artisten bij den aanval zullen bijzetten; het schilderachtige bosch beschermt hen tegen de zonnehitte, die nóg feller dan een der Egyptische plagen, den soldaat schijnt te willen kwellen; de muzikant in het midden rechts heeft waarschijnlijk niet geweten het oogenblik van opname: vermoedelijk zou hij gezorgd hebben, dat de embouchure van zijn bas hem géén nul op de borst had gestempeld.

No. 9.

Op den achtergrond neemt men de vaandelwacht waar ter bedekking en beveiliging van het regimentsvaandel, dat dierbaar kleinood, waarvoor ieder rechtgeaard soldaat zijn leven gaarne veil heeft, om het uit 's vijands handen los te rukken. Zij wacht slechts op bevelen, om aan den stormaanval deel te nemen, tot verhooging van hét enthousiasme van den troep. Één enkele blik op het vaandel is voldoende om den soldaat te begeesteren!

Dinsdag 18 Sept. werden de wapenfeesten opgeluisterd door gastvoorstellingen van de beide zusterwapens, een escadron cavalerie, en een' batterij veldartillerie; zij verhoogen den luister, brengen knaleffect

No. 10.

aan en bieden vooràl ook den toeschouwer een schoonen aanblik; cavalerie en artillerie zijn bij groote manoeuvres onmisbare décors voor het publiek; de staart van een huzarenpaard, de kolbak van een dragonder alléén doen scholen leegloopen, werkplaatsen uitvliegen, fabrieken ontruimen, lammen opspringen, kreupelen voorthollen, maar ook samenscholingen pijlsnel uiteendrijven.

Een huzaar en een kanon doen àlle menschelijke kwalen vergeten, zou men geneigd zijn te zeggen! Maar ter zake: De oefeningen wonnen door deze uitbreiding aan belang en *niét* zonder reden kwam dan ook Z.E. de Luitenant-Generaal-Inspecteur der infanterie deze manoeuvres, op eenigszins grootere schaal, met zijne hooge tegenwoordigheid vereeren.

Alvorens echter een woord, door beeld toegelicht, te wijden aan de laatste phase der gevechtsoefeningen, zij opgemerkt, dat in 't vooruitzicht van een eventueele inspectie, aan de zindelijkheid van den troep en het kampement opnieuw scherp de aandacht werd geschonken. 't Kon zijn, dat Z. E. de Luitenant-Generaal-Inspecteur het kamp met een bezoek vereerde en dan mochten puimstok, poetskurk en borstel wel eens voor den dag gehaald en ook „'s mans facie", zooals de tamboer-majoor zich uitdrukt, wel eens een beurt hebben. De regimentsbarbier kreeg de handen vol, de scheerkwast werd met schildersvaardigheid gehanteerd en ook de niét-professionnel-gelegenheidsscheerders konden hun slag slaan. 't Was vooral een korporaal van het 3e Bataljon, die de gelegenheid benutte, om een extraatje te maken; nauwelijks was 't bekend, dat hij zich in slappe tijden onledig hield met het barbiersbedrijf, of men verdrong zich om zijn' tent. Al spoedig echter kwamen zijn' makkers in verzet tegen de uitoefening van dit bedrijf binnen de linnen woning, omdat de circulatie gestremd en het terrein onveilig gemaakt werd door zooveel vreemde eenden in de bijt. Alsnu werd onze gelegenheidsbarbier genoodzaakt zijn bedrijf in de compagniesstraat voort te zetten; mouwen opgestroopt, handdoek met het lusje uit de broekzak hangende, (No. 10), de blikken zelfs afgewend van de operatie, zoo zeker is hij van zijn' hand, neemt men hem waar te midden van een' groep slachtoffers, gehaast, om onder het mes te gaan. En wáárlijk er behoort moed toe, om zich over te geven aan zijn mes, dat éérder aan een figuurzaag dan aan een barbiersinstrument doet denken; de ingezeepte patiënt, dien men op den voorgrond waarneemt, klemt de beide handen krampachtig samen en weet zich met buitengewone wilskracht te beheerschen onder de benarde omstandigheden...... omdat hij óók zijn' makkers, evenals zich zelf, een kwartiertje van marteling gunt; de zeep droogt met snelheid op de door de zon verschroeide huid, waar het instrument van den barbier met groote en onregelmatige streken langs schraapt, nu eens de huid afstroopende, dán weder kleine kerfjes makende, veel

No. 11.

gelijkende op lichtroode penseelstreekjes van den schilder; wisten de omstanders, wat hun te wachten stond op die lage zodenbank, die ná de éérste séance reeds door het gehééle bataljon „de pijnbank" werd genoemd, heusch, onze korporaal-barbier had zijn établissement wel kunnen sloopen, maar nú vloog ieder er voor éénmaal in!

Z. E. de Inspecteur verscheen inderdaad, maar wilde de enkele uren rust, die den soldaat overbleven, niet door inspectie verstoren..... een edelmoedigheid, die hoog werd gewaardeerd! Zijn komst had hoofdzakelijk ten doel, de manoeuvre van den volgenden dag met cavalerie en artillerie, in oogenschouw te nemen.

'tWas ter hoogte van den Paalberg op de heuvelachtige heide tusschen de Staverensche bosschen en Ermelo, dat de zware strijd werd gestreden: de omgeving trilde, als bij een' aardbeving, van het kanongebulder; de schamele en primitieve bevolking naderde de kanonnen, ofschoon met angst en huivering, maar door nieuwsgierigheid gedreven, om door eigen waarneming tot oplossing te geraken van het vraagstuk, hoe uit een wijde kachelpijp een dúsdanig gedonder kan te voorschijn komen; één stuk (No. 11) is in actie, een ander stuk wordt in batterij gebracht, terwijl de twee rechter kanonnen de láátste bewegingen uitvoeren, alvorens in batterij te komen en een' bezending hardlooden suikerbrooden naar de overzijde te expedieeren. Op de photo zou men bij waarneming van het gedrang om stuk 3 geneigd zijn te denken, dat de omstanders krijgertje om een sportkarretje spelen, maar... zoo een énkele holle pijp eischt vrij wat zweetdroppeltjes, vóóral wanneer de verplaatsing op een' helling en op oneffen terrein geschiedt, — terecht merkte de stukrijder op, dien men bezig ziet aan de *spaken* van het achterwiel: dat hij gaarne een spaak in het wiel zou willen steken, een uitdrukking, die hem den scheldnaam van „*raddraaier*" bezorgde, een titel, die hem krachtens zijne momentane functie in goede beteekenis toekwam, maar die op hem in ongunstigen zin kon toegepast worden, indien hij zijn voornemen, één spaak in het wiel te steken om de beweging te belemmeren, ten uitvoer had gebracht. Een geweer eischt slechts één soldaat, een kanon vordert een zestal paarden en een gánsche familie voor bediening; vindt men in het wetboek voor militair strafrecht een zware correctie tegen desertie van den soldaat met medeneming van zijn schietgeweer, zéér terecht zijn bij den veldartillerist de woorden: „met medeneming van diens kanon" achterwege gelaten. De manoeuvre, die hoogst belangrijk was en door de directie van het café-concert „Flora" met de bioscoop werd opgenomen en elken

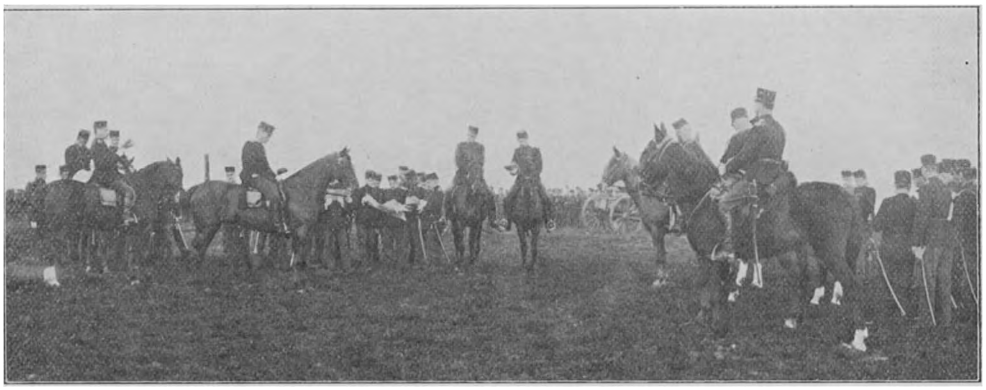

No. 12.

avond wordt vertoond, leidde tot een' langdurige bespreking tusschen den leider, den kolonel Buys en de deelnemende officieren; te paard neemt men waar (No. 12): van links naar rechts: kapitein de Bruine, luitenant-adjudant Sanders, kapitein-adjudant Rappold, kolonel Buys, majoor Nierstrasz, luitenant-adjudant Mijsberg, majoor Vetter, majoor Baak en tusschen de paarden door bemerkt men een stuk geschut als dienende tot „wachter"; de onbereden officieren luisteren aandachtig naar de mededeelingen van de partijcommandanten, en volgen een en ander op de ontvouwde stafkaarten.

De lezer krijge geen verkeerd idee ten opzichte van de onderdanen van enkele der op het „kiekje" voorkomende paarden; 't zijn geen „slobkousen" maar heusche witte achterbeenen; de mode van onze „saletjonkers" wordt op de viervoeters tot op dit moment nog *niét* toegepast.... maar wat niet is, kan komen!

Men zal moeten toegeven, dat ná een zwaar vermoeienden manoeuvredag bij verschroeiende zonnehitte, een gezellig bitteruurtje alle recht van bestaan heeft: Welnu ziet (No. 13) hoe broederlijk die groep officieren zich vermeit vóór de groote, wijdgeopende generaalstent, welke als eetzaal dienst doet, waarbinnen men twee keurig gedekte tafels waarneemt en die terecht den naam van „kathédraal" verwierf. Een generaalstent heeft iets majestueus met hare sieraadsknoppen en pendoppe's, met haar ruime voorgalerij en haar uitgestrekt net van lijnen en koorden; zij is het hoogste gebouw in het kamp en is, als het ware, het symbool van de opperheerschappij. — Een schildwacht belet de nadering tot het heilige der heiligen en bedreigt den onverlaat, die zijn schendende hand er naar mocht uitstrekken. — En wanneer men nauwkeurig dat trotsche linnen gebouw gadeslaat, en óók ter zijde die zodenzetels, dan vraagt men zich af, welke bedreven handen zulks tot stand hebben gebracht.

Moet men geene bewondering aan den dag leggen voor de scheppende kracht van de ruwe soldatenhand, die zónder leerschool, zónder tot een gilde te behooren, zónder zelfs een vak uit te oefenen, dat met de bouwkunst of de architectuur in verband staat, dit álles, door wilskracht, onder toezicht van énkele onderofficieren en korporaals heeft gewrocht? De soldaat is een omnis homo — een „alles-mensch"; hij is schutter, bouwmeester, kleederversteller, kousenstopper, aardwerker of pionnier, veldwachter, koerier, kok, magazijnbediende, winkelier, reiziger, porder, kruier, keukenmeid, waschvrouw,.... en dat álles voor 7 cents per dag + kost, inwoning, bewassching, kleeding, vuur, licht, vrij scheren.... en.... *„je half dood loopen"* bij groote manoeuvres, — zooals de tamboermajoor zegt.

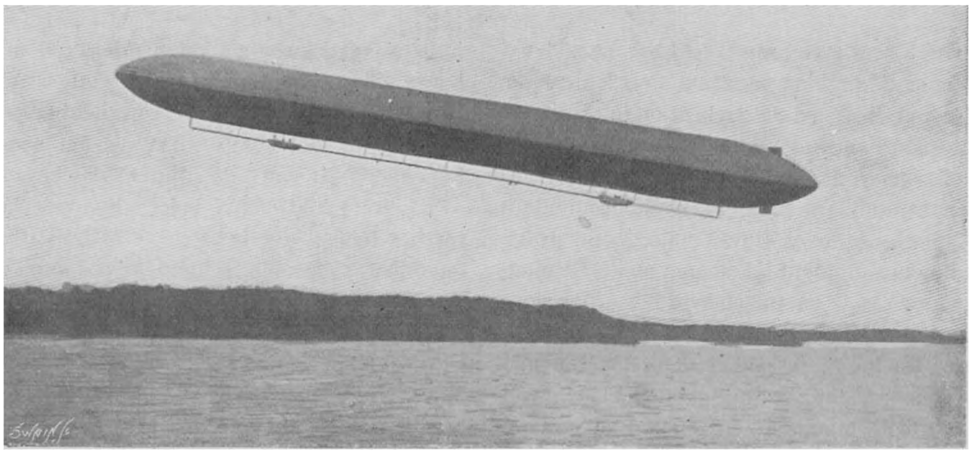

Het luchtschip op reis, op den 2den Juli 1900.

Het vliegende Schip.

De eerste reis van het bestuurbare luchtschip van Graaf Zeppelin.

Al wie zoo gelukkig was op den laatsten Juni van het jaar 1900 in of dicht bij de kleine stad Friedrichshaven, aan het meer van Constanz te zijn, zal dat zeker zijn leven lang niet vergeten.

Reeds geruimen tijd te voren was er voortdurend een groote toevloed van bezoekers geweest; zij kwamen overal vandaan — te voet, per fiets of met allerlei soort van voertuigen; zij behoorden tot alle rangen van de maatschappij, van af den man van de wetenschap tot den eenvoudigen boer, die meent, dat de wereld zal vergaan, wanneer hij hoort vertellen, dat er een komeet te zien is. Dag aan dag kwamen ze in grooten getale opdagen, totdat er meer dan twintig duizend menschen bijeen waren bij het bekende meer van Constanz, en voornamelijk in of in de nabijheid van Friedrichshaven.

Alleen een hoogst gewichtige gebeurtenis zou zulk een grooten toevloed en tevens zulk een groote verscheidenheid van menschen op zulk een plek bijeen kunnen brengen; die gebeurtenis was dan ook werkelijk zeer bijzonder — de eerste reis namelijk van het eerste luchtschip, dat werkelijk kon vliegen en naar willekeur bestuurd kon worden.

Het vraagstuk omtrent de lucht-scheepvaart is al zeer oud, en toch blijft de wereld nog altijd vasthouden aan de meening, dat het eenmaal zal worden opgelost, totdat de vermelding van een nieuw luchtschip weer een glimlach om ieders lippen plooit. Waarom was er dan nu zulk een groote belangstelling en opgewondenheid bij 't vooruitzicht van een nieuwe poging? Omdat Graaf Zeppelin, de uitvinder van dit nieuwe vliegende schip, reeds het vertrouwen en den bijval van ervaren luchtreizigers en geleerden heeft gewonnen, nadat hij jaren achtereen een studie heeft gemaakt van de bestuurbare luchtballons en zijn

voordeel heeft gedaan met de mislukte pogingen van anderen en hij veel tijd en geld voor zijne proefnemingen heeft opgeofferd.

Men verwachtte, dat de opstijging ongeveer vijf uur in den namiddag plaats zou hebben, en eenige uren te voren waren de toeschouwers reeds in groote menigte bijeen, in 't gezicht van de loods, waarin het luchtschip geborgen was, terwijl stoombooten, motorbooten en allerlei soort van schepen zich op de oppervlakte van het meer bewogen. De plaatselijke autoriteiten van de steden aan de oevers van het Meer van Constanz hadden hunne maatregelen genomen om politietoezicht te houden op de booten en de vele menschen, en tot die maatregelen behoorde o.a. het uitrusten van vijf groote stoombooten, waarmee men het meer op en neer voer. Het weer was verrukkelijk. Er was ternauwernood een zuchtje, de oppervlakte van het water was spiegelglad, en de heldere zonneschijn verlichtte een bekoorlijk en levendig tafereel. Men kon geen gunstiger gelegenheid wenschen voor zulk een heugelijke gebeurtenis; daardoor was dan ook alle aandacht gewijd aan den uitslag van den arbeid van Graaf Zeppelin.

Het vullen van de ballons geschiedde onder toezicht van Kapitein Bartsch von Sigsfeld, van de „Pruisische Sectie voor het oplaten van ballons bij de Militairen," die nog werd bijgestaan door twee Pruisische en twee Beiersche officieren.

Kapitein Sigsfeld is geen nieuweling op het gebied van luchtballons, daar hij reeds ongeveer 160 malen is opgestegen.

Gedurende eenige dagen hadden militairen en deskundigen proeven genomen met het ontzaglijk groote schip, tevens berekeningen makende omtrent het gewicht en de capaciteit, en verschillende verdere voorbereidingen voor de opstijging in gereedheid brengende. Alles was gereed, en wij behoefden nog slechts te wachten op het vullen, dat ook tamelijk vlug scheen te geschieden.

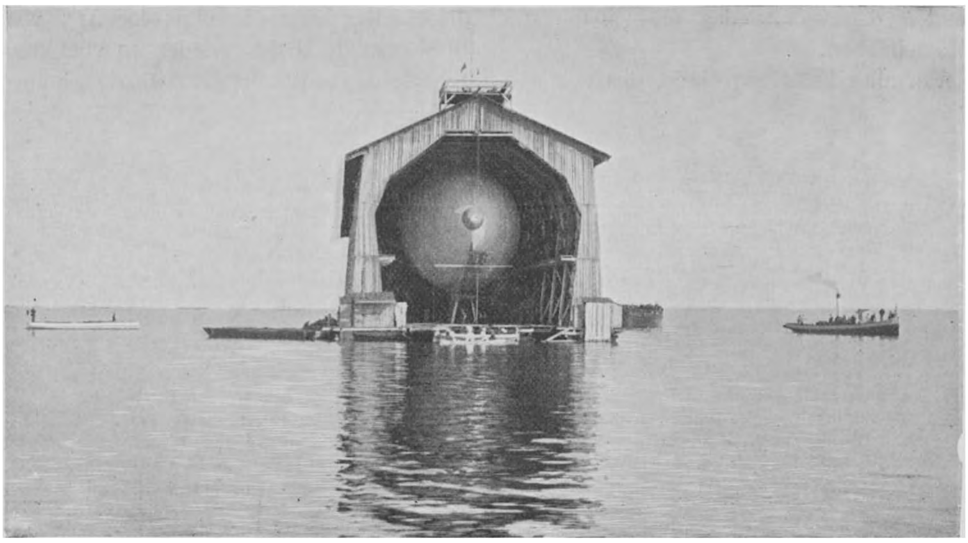

Het luchtschip in zijn loods.

Ik ging de loods binnen om er naar te kijken. Het vullen was nog in vollen gang, maar ik begon toch te twijfelen of de opstijging wel dien middag plaats zou hebben. In antwoord op mijne vragen, zeide men mij beleefd: „Wij doen al het mogelijke," een gezegde, waarmee ik het geheel en al eens was, maar dat mij niet veel hoop gaf, dat de luchtreis

nog op dien Zaterdag, den 30sten Juni, door den uitvinder zou worden ondernomen.

Om acht uur ongeveer begrepen de toeschouwers, dat de opstijging niet meer plaats kon hebben, en om half negen werd er een blauwe vlag geheschen, als teeken, dat de zaak werd uitgesteld. De groote menigte ging, blijkbaar teleurgesteld, langzaam uiteen, en de bezoekers waren genoodzaakt gedurende een twintigtal uren hun ziel in lijdzaamheid te bezitten, daar overal door groote plakkaten werd aangekondigd, dat de opstijging den volgenden dag — Zondag om vijf uur zou plaats hebben.

Aan alles komt een einde, dus ook aan voorschijn gebracht en lag het in zijn volle lengte en breedte ten aanschouwe van degenen, die achtergebleven waren. 't Was een prachtig gezicht, toen de zonnestralen er op vielen, fonkelend en flikkerend op het metalen gedeelte en de overige deelen met een gouden gloed tintende. Laten wij het eens in oogenschouw nemen, zooals het daar voor ons ligt.

Naar den vorm gelijkt het luchtschip van Graaf Zeppelin zeer veel op een groote sigaar, die aan beide einden spits uitloopt; het bestaat hoofdzakelijk uit aluminiumdraad. De lengte is ongeveer 415 voet. In doorsnede is de cylinder 40 voet en de geheele diepte van het gevaarte, de schuitjes,

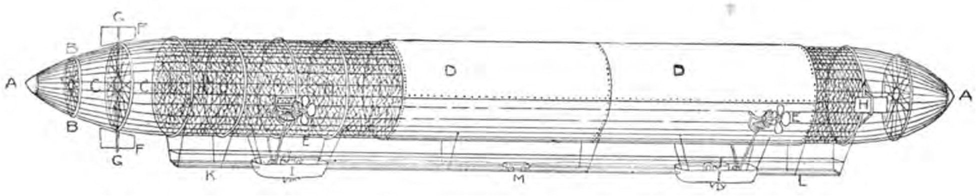

Diagram van het luchtschip.

A.A. Punten van aluminium; van A tot A, 415 voet. — B.B. Een wiel met spaken, dat veel overeenkomst heeft met een wiel van een fiets. — C.C. Afdeelingen voor de ballons. — D.D. Gedeelte van de uitwendige bedekking. — E.E. Schroefbladen. — F.F. Voorste roeren, die om as G.G. draaien. — H. Een achter-stuurrad. — I.I. Schuitjes van aluminium platen, stevig bevestigd aan den cylinder. — J.J. Daimler motoren. — K.L. Platform of valreep. — M. Compensatie-gewicht, waarvan de richting van uit het voorste schuitje wordt geregeld.

ons wachten. Wij kwamen opnieuw bij elkander, en zagen verlangend uit naar het bepaalde uur. Het weer was niet zoo mooi; de proef-ballons, die men had opgelaten, gaven het duidelijk bewijs, dat er veel wind was, terwijl de oppervlakte van het meer niet zoo kalm was als den vorigen dag. Toen echter om half acht opnieuw de blauwe vlag werd geheschen, rees uit de menigte een gemompel van ontevredenheid op, en ging ze wederom hoogst teleurgesteld uiteen.

Enkelen, waaronder ook ik, bleven nog eenigen tijd staan en werden eenigszins beloond door het groote luchtschip een weinig als ballon captif te zien stijgen. 't Was ongeveer half negen, toen wij den voorsteven van het schip een beweging zagen maken; daarna werd het uit de loods te

waarin de passagiers plaats moeten nemen, daaronder begrepen, bedraagt ruim 80 voet.

Het omhulsel van dezen grooten cylinder bestaat uit aluminium-banden, ten getale van vier en twintig. Inwendig is de cylinder door zestien verticale ribben in zeventien afdeelingen verdeeld, die elk een kleinen ballon bevatten van een stof gemaakt, die de fabrikant „ballonin" noemt. Het vervaardigen van die ballons was een van de groote moeilijkheden, waarmede de uitvinder en zijne vrienden moesten worstelen; de eerste opstijging zou plaats hebben in October 1899, maar de ballons voldeden niet aan de eischen, en toen moest de proef met het luchtschip uitgesteld worden.

Graaf van Zeppelin eischte met recht, dat de ballons in staat zouden zijn om op zijn minst twee weken achtereen zonder

merkbaar verlies het gas te behouden; bij gewone luchtballons beschouwt men den tijd van twee dagen als voldoende. Na vele proefnemingen werd in het laboratorium van den heer Von Dattenhofer, den directeur van de groote Duitsche kruit-fabriek, een stof vervaardigd, die de vereischte eigenschappen bezat, en het is wel de moeite waard hier te vermelden, dat de ballons, die nu gebruikt worden, vijf weken achtereen zonder merkbaar verlies het waterstofgas kunnen behouden.

Graaf Von Zeppelin.

De capaciteit van den cylinder is 11.000 kubieke meters. Het gas werd in stalen cylinders gecomprimeerd naar Constance overgebracht; is van pegamoïde en het ondergedeelte van zijde. Men berekent, dat het totaal gewicht van het schip, de bemanning er onder begrepen, niet meer bedraagt dan 20.000 pond.

Vier schroefbladen, op zij van den cylinder bevestigd, worden in beweging gebracht door twee Daimler-motoren, elk van 15 paardekrachten en zijn in staat om 1200 maal per minuut om te draaien. Die schroefbladen zijn van aluminium gemaakt. Daar de uitvinder en zijn vrienden niet genoegzaam bekend waren met de werking van zulke schroefbladen, moest men er verscheidene proeven mee doen. Een van die proeven bestond hierin, dat men ze

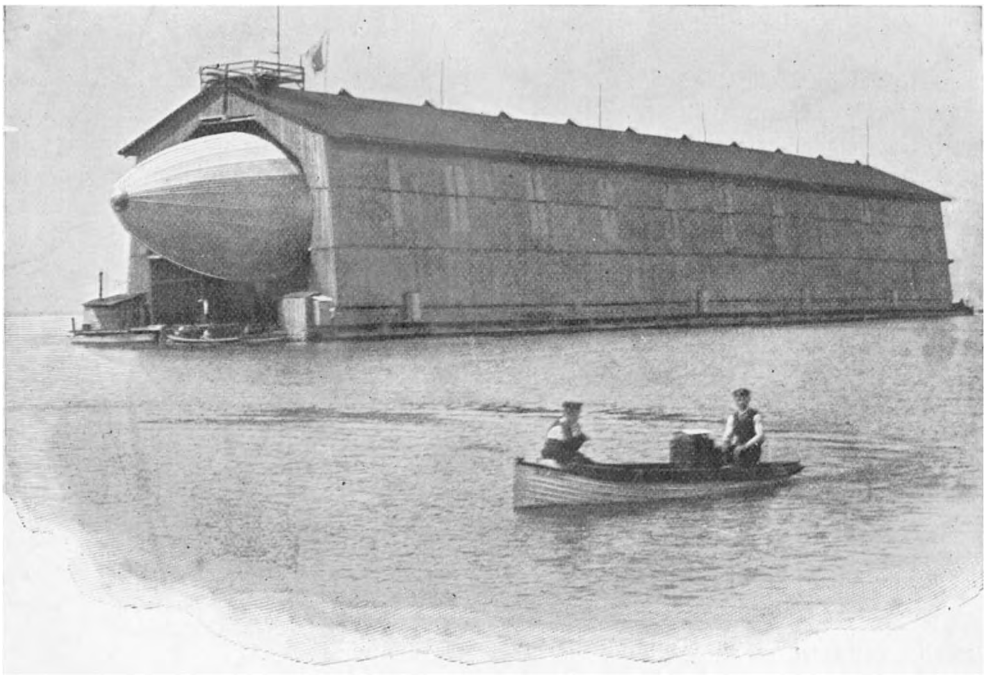
Het luchtschip, te voorschijn komende uit de loods.

men had er ongeveer 2000 noodig om de ballons te vullen.

De cylinder is overdekt met een omhulsel van pegamoïde en zijde; het bovengedeelte bevestigde aan een boot, die op het water lag, en dat men ze tegen de *lucht* in, in beweging bracht om te zien of zij de boot ondanks den extra-tegenstand van

het water voor- en achteruit zouden drijven. Die proef gelukte uitnemend goed, want de boot bewoog zich in elke gewenschte richting met een snelheid van ongeveer tien mijlen per uur. Het verschil in tegenstand in aanmerking genomen, berekende men, dat het luchtschip zich met een veel grooter snelheid zou kunnen bewegen.

Drie instantanées opnamen

De stuur-inrichting bestaat uit vier roeren die twee aan twee met elkaar in gemeenschap staan. Het éene paar is in het voorgedeelte van het schip, het eene roer bovenaan, en het andere onderaan, beide zich bewegende om een vertikale spil; het andere paar is bij het achtergedeelte en werkt op dezelfde wijze. Deze roeren bestaan uit rechthoekige stukken aluminium, verbonden door pegamoïde. Zij werken op de lucht op dezelfde wijze als het roer van een boot op het water werkt, en zij kunnen gestuurd worden door een spil in het voorste schuitje. Het eene paar roeren draait in tegengestelde richting met het andere paar; dit dubbele systeem van sturen verhoogt de bestuurbaarheid van het luchtschip.

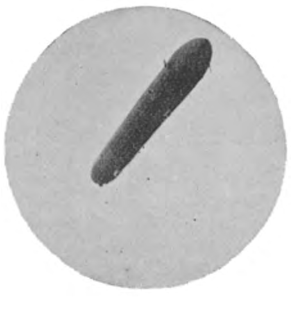

van het luchtschip

De twee Daimler-motoren zijn elk in een schuitje geplaatst, en die schuitjes zijn voor en achter den ballon gesteld. De twee schuitjes zijn telefonisch verbonden. Het luchtschip wordt in horizontale richting gehouden of in de gewenschte richting gebracht door een gewicht van 50 pond, het zoogenaamde compensatie-gewicht, dat men langs een roede, die aan het netwerk van den ballon bevestigd is, kan schuiven. Dit werktuig, even eenvoudig als nieuw, is door Graaf Zeppelin uitgevonden.

Eén ding valt duidelijk in het oog — dit nl., daar de zeventien ballons geen van allen met elkander in gemeenschap staan, kan het geen gevaar opleveren, wanneer een enkele ballon defect mocht raken, daar de overige ballons dan nog voldoende zijn om het schip te steunen. Een andere en ook zeer belangrijke zaak is niet zoo duidelijk; het gas is niet één homogene massa, maar bestaat uit „strata", waarvan de lichtste boven op liggen. Wanneer dat alles niet op die wijze geregeld was, zou het schip bij daling nooit een hellende richting aan kunnen nemen, en zou er heel licht gevaar ontstaan van om te kantelen. Dat was het luchtgevaarte, dat nu voor ons lag, en dat wij 13 à 14 voet zagen stijgen, terwijl de mannen bezig waren de verschillende deelen in beweging te brengen. Daarna werd het weer op de vlotten getrokken en goed en wel in de loods gebracht.

De namiddag van den volgenden dag, Maandag den 2den Juli, was even gunstig voor de opstijging als de Zaterdag was geweest; er was weinig wind en bijna geen rimpeltje op het water. De Vereeniging ter Bevordering van het Opstijgen met den Luchtballon, had de salonstoomboot *Koning Karel I* gezonden om de vaart van het luchtschip over het meer te volgen; tot de gasten behoorden verscheidene

gedurende zijn reis.

notabelen en personen van hoogen rang, waaronder Hertog Robert van Wurtenberg en Prinses Theresia van Beieren.

De tijd, voor de opstijging vastgesteld, was acht uur in den avond; die bepaling was gemaakt op raad van Professor Hergersell, een groote autoriteit op 't gebied van luchtballons, die gezegd had, dat op dat uur de algemeene atmospherische toestand van het district zeer geschikt was voor een dergelijke reis, als Graaf Zeppelin zich voorstelde — en voor de eerste proef wenschte de Graaf natuurlijk het gunstigste oogenblik.

Plotseling zagen de toeschouwers een gedeelte van het luchtschip heen en weer slingeren, en een oogenblik later had het de loods verlaten en waren de laatste voorbereidende maatregelen afgeloopen. Graaf Von Zeppelin bevond zich in het voorste schuitje, evenals de andere passagiers, en daaronder ook de heer Wolff, een bekend luchtreiziger; de uitvinder had het stuurrad onder zijn eigen controle en hield de eene hand op het compensatie-gewicht om het schip in een horizontale richting te houden, wanneer er eenige verplaatsing van gewicht mocht plaats vinden, of wanneer het schip b.v. een schuinsche richting aannam.

Wij hoorden het bevel „laat los!" en onder de grootste opgewondenheid steeg het monster-luchtschip majestueus naar omhoog.

Wij hoorden het snorren van de schroefbladen en wij konden ze rond zien vliegen, 1200 maal per minuut; het luchtschip nam een oostelijke richting aan, maar door het roer gedwongen om zich naar het Zuiden te wenden, volgde het die richting tot op een hoogte van 300 voet. Het groote schip dreef vlak over de boot, waarop ik mij bevond, en het gaf mij een zonderlinge gewaarwording, toen ik dat luchtschip, waarop ik zoo dikwijls had neergezien, terwijl het in aanbouw was, nu boven mijn hoofd zag zweven, zoodat de bemanning thans op mij kon neerzien. Er voer een huivering door mijn leden bij dat vreesverwekkend schouwspel, en ik zal niet licht dat gezicht vergeten, noch het oorverdoovend gejuich, dat ter eere van de stoutmoedige luchtreizigers uit duizenden kelen omhoog steeg.

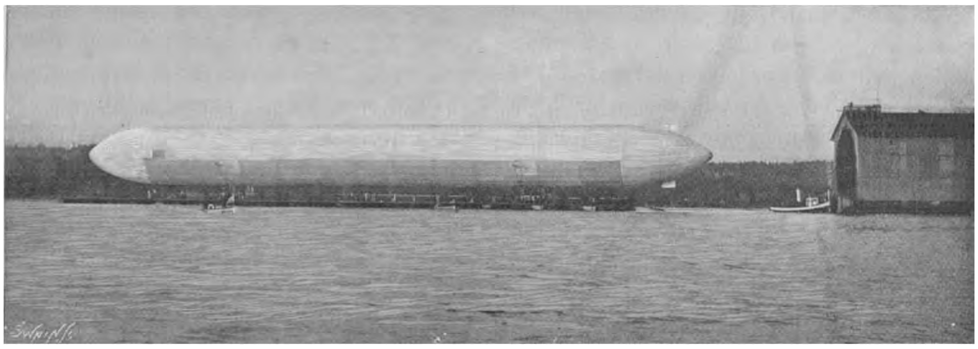

Het luchtschip in rust, buiten de loods.

Wij zagen den colossus gewillig luisteren naar het roer en een koersverandering aannemen, zoodra het compensatie-gewicht in werking werd gesteld; wij zagen het een volmaakten cirkel beschrijven, en van het Westen naar het Zuiden en Oosten gaan. Daarna nam het een verticale richting aan, en een oogenblik stond mijn hart stil van schrik, want ik dacht niet anders of het schip viel hals over kop in het meer; één oogenblik dacht ik, dat alles verloren was; maar onmiddellijk daarop zette het schip reeds weer koers in horizontale richting en thans naar het Noorden.

Wij zagen het schip nu eens stijgen, dan

weer dalen, en zoo zeilde het door naar Immenstadt, steeds hooger en hooger stijgende; en ten slotte zagen wij het dalen, tot bij de oppervlakte van het meer.

De oorzaak van deze daling werd mij door een der reizigers uiteengezet. Toen het luchtschip zich op een hoogte bevond van 1300 voet, raakte een ketting bij het roer verward in een van de banden van het luchtschip, waardoor het roer aan de achterzijde geen dienst meer kon doen. Nu hield alle werking van de „stuurinrichting" op en oordeelde men het gewenscht om het schip te laten dalen. De uitvinder heeft reeds een middel bedacht om te voorkomen, dat iets dergelijks nog eens weer geschiedt.

Men vreesde, dat de schuitjes door het groote gewicht van het schip in het water zouden gedreven worden en dat de reizigers zouden verdrinken, maar het schip bleef gelukkig hoog genoeg boven de oppervlakte, zoodat er geen ongelukken plaats hadden.

De „Koning Karel" en andere booten snelden reeds toe om in geval van nood hulp te kunnen verleenen, maar gelukkig werd het luchtschip veilig en wel geplaatst op de pont bij Immenstadt; de eenige averij was het beschadigen van een gedeelte van het buitenste omhulsel, dat in aanraking kwam met een paal.

En wat zeide Graaf Von Zeppelin zelf van zijne uitvinding? Ik ken hem persoonlijk en kan dus zijn eigen woorden weergeven. Omtrent de toekomst van zijn uitvinding spreekt de Graaf met groote geestdrift.

De uitslag van zijn eerste reis heeft hem veel meer voldoening geschonken dan hij zich had durven voorstellen, hoezeer hij ook overtuigd was van de capaciteit van het schip. Deze eerste reis heeft hem bovendien een helder inzicht gegeven omtrent een onderwerp, dat hij reeds vele jaren heeft bestudeerd; hij weet nu, dat er nog eenige verbeteringen aangebracht moeten worden — het aluminium zal hier en daar vervangen moeten worden door een nieuwe zelfstandigheid, magmalium genaamd, die lichter is en beter aan het doel beantwoordt.

Ook aan de stuur-inrichting zullen eenige verbeteringen aangebracht moeten worden, maar de Graaf heeft die fouten reeds gevonden en zal die verbeteringen dus ook spoedig kunnen aanbrengen.

De ruimte in de schuitjes is niet voldoende voor practische doeleinden, maar dat bezwaar zal men zeker zeer gemakkelijk te boven komen.

Wanneer die verbeteringen zijn aangebracht, zoo zegt de Graaf op overtuigenden toon, dan zal zijn lucht-schip ongetwijfeld voldoen aan alle eischen, welke men redelijker wijze aan een bestuurbaren luchtballon kan stellen.

Wij vernemen, dat het luchtschip van Graaf Zeppelin in October reeds zijn proeftochten heeft hervat, en dat er verbeteringen aan het stuur-toestel aangebracht zijn.

De heer Eugenius Wolff, die onlangs deel nam aan de derde opstijging, geeft er de volgende beschrijving van: — „De luchtvaart duurde een uur en twintig minuten. Het opstijgen ging bijzonder vlug. Daarna dreef het luchtschip bijna voortdurend op een hoogte van 300 meters en tegen den wind in. Al de proeven met het stuur-toestel genomen, gaven het bewijs van de doeltreffende verbeteringen, welke men had aangebracht. Het luchtschip luisterde nu onmiddellijk naar elke zijdelingsche beweging van het roer. De horizontale richting van het schip was inderdaad opmerkelijk; en de minste afwijking werd altijd dadelijk hersteld door het verschuiven van het compensatie-gewicht. De snelheid van het luchtschip was zoo groot, dat het tegen den wind in sneller vooruit kwam dan de motorboot op het meer van Constanz. Bij windstilte was de snelheid van het schip op zijn minst acht meter per seconde. Wij daalden met groote snelheid, veel sneller dan wij verwacht hadden, tengevolge van een tot nu toe onverklaarbare gas-ontsnapping uit een van de ballons in het voorgedeelte van het luchtschip. Gelukkig hadden er geen ongelukken plaats.

Een Kerstsprookje

DOOR

J. A. HOLTROP.

In theelicht-geschemer zit vredig 't gezin
  Gezelligjes keuv'lend bijeen.
Marietje schenkt nog eens de kopjes weer in;
  Klein-Bébie lurkt stil aan haar speen.
Intusschen deelt moeder Sint-Nikolaas-koek,
  En grootje breidt altijd maar voort;
Het poesje verkneutert zich ginds in een hoek,
  Waar vuurgloed door venstertjes gloort.
Al spinnend begluurt zij het glimmergeglans
  Op kleurige ballen in 't groen
Van 't Kerstboompje, krieuw'lend van lichtegedans,
  Als glimwormen grashalmen doen.
Voorbijgangers buiten in 't sneeuwvlokgespeel
  Staan stil soms en gluren door 't raam,
Geboeid door den aanblik van 't rustig tafreel :
  't Gezin om het theelicht te zaam. —
't Is de avond van Kerstnacht: het feest van de Vree,
  Vermanend het christelijk hart
Tot banning van haat en tot liefd'rijke beê,
  Tot heeling van nooddruft en smart.
De vader had peinzend naar buiten gestaard,
  Naar winkels als zeeën van licht;
Zijn oog had daar kleumende beed'laars ontwaard,
  De kommer op 't vale gezicht.
„Ach — zucht hij — zal ooit nog het oogenblik slaan
  „Dat armoê van de aarde verdwijnt?
„Wie wil, heeft toch recht op menschwaardig bestaan
  „En dat er wat zon voor hem schijnt.
„Want wis groeit er wrevel in 't zachtste gemoed
  „Als moeiten en zorgen en nood
„Geen dag doen genaken vol zonnige gloed
  „Bij 't zwoegen om 't sober stuk brood.
„Hoevelen doorkruisen de straten der stad,
  „Steeds levend in kommer en wee:
„Sint-Nikolaas strooide geen bloem op hun pad,
  „Het Kerstkind brengt niets voor hen mee.
„Kijk, vrouwlief, daar wand'len Transvalers voorbij,
  „Beroofd van hun land en hun haard;
„Heel 't christlijk Euroop aast op Staat-rooverij
  „En zingt straks van Vrede op aard.
„En overal woeden de hartstochten fel
  „En loert de regeerder op buit;

„De hebzucht verandert deez wereld tot hel
„En galmt toch den hemelzang uit." —
— „Mijn jongen, sprak grootje, bezondig je niet:
„Gods wegen zijn raadsels voor ons;
„Maar wie op Hem bouwt, vindt ook troost in verdriet
„En rust op den steen als op dons.
„'t Vertrouwen op God is het anker, mijn zoon,
„Dat 't scheepje voor stranden behoedt.
„Beproeft Hij soms zwaar, toch komt eenmaal het loon
„'t Geloof is 't, dat levenskracht voedt." —
De vader zweeg stil. In het diepst van zijn hart
Benijdt hij die vrouwe van goud,
Die moedig de stormen des levens getart
En rotsvast op God had gebouwd.
Marietje ziet ginds voor een winkel van licht
Twee arreme stumpertjes staan
Begeerig het oog naar een Kerstboom gericht,
Met schat van geschenken belaan.
„Ach vadertje, kijk die twee kind'ren eens doen.
„Zij zien er zoo stakkerig uit!
„Wat zouden ze graag eens gaan grabb'len in 't groen
„Daar achter die reuzige ruit.
„Hoe jammer dat goedige geesten nu niet
„Meer wonen bij menschen als wij.
„Zoo'n fee had wel meêlij met al ons verdriet
„En maakte ongelukkigen blij.
„Zij leenden aan alles wat goed was het oor;
„En woonden ze nòg hier op aard,
„Dan hadden ze zeker die twee wel wat voor
„Sint-Niklaas of Kerstfeest bewaard." —
Oud-grootje ziet lachend haar kind'ren eens aan
En schudt dan 't eerwaardige hoofd.
„'k Geloof, dat ook nu nog de feeën bestaan
„Voor wie aan haar leven *gelooft.*
„Maar *eisch niet te veel,* wees bescheiden, mijn kind;
„Wie weet te beteug'len zijn wensch
„En streeft naar zijn doel *met volhàrding,* die *vindt,*
„En is de gelukkigste mensch.
„Hem helpen de feeën, zij kronen zijn werk
„En loonen 't onwrikbaar geloof;
„Doch waant zich de mensch in zijn ijdelheid sterk,
„Dan blijven de feeën wis doof.
„Wie stoffend op eigen onfeilbare kracht
„Vermetel Gods oppermacht hoont,
„Hij wordt door de feeën ten onder gebracht;
„Als nar met den zotskap gekroond.
„Je grootva heeft dikwijls de feeën gehoord:
„De goeden en boozen, mijn kind,
„Soms hoog op de bergen in 't woud; of aan boord

„Op zee in 't geloei van den wind.
„Naar 't Goddelijk Woord werd dan vonnis geveld!
„Hier deelden zij heil en daar wee.
„En eens heeft mij grootva 'n geschied'nis verteld,
„Die deel ik u, kind'ren, nu mee.
„'t Was ver hier vandaan, in een heilige nacht,
„Een Kerstnacht vol sneeuw en vol ijs,
„Maar rond om hem heen was 't de weeld'rige pracht
„Van 't voorjaar in 't schoon paradijs.
„Vermoeid zonk hij neder op 't geurend gebloemt'.
„Het sterrendak tinkelt hem toe,
„En 't is hem of alles d'Almachtige roemt
„Het juichen en loven nooit moe.
„Daar hoort hij op eenmaal gedreun en geklop
„En, luistrend, verneemt hij een stem:
„„Gij kost'lijke schatten, toch delf ik u op;
„„Voor mij is deez' aardkorst geen rem.
„„Ik haal u te voorschijn uit donkeren nacht.
„„Wie 't leven niet vindt levenswaard,
„„Heeft u niet bezeten, aan u niet gedacht,
„„O goudene schatten in d'aard.
„„Want goud, diamanten, zij brengen geluk;
„„Zij brengen de roem ons en de eer;
„„Zij bannen met wondermacht kommer en druk
„„En schenken de levensvreugd weer.
„„De schoonste prinsesse kies ik mij tot vrouw
„„En dàn zijn mijn wenschen vervuld.
„„Gij sterren van goud in het hemelen-blauw,
„„Hoe nameloos zwaar weegt uw schuld!
„„Zoo menige dwaas uit het menschengewoel
„„Ziet smachtend en smeekend u aan:
„„Het vinden der ster van 't geluk is zijn doel
„„En hopeloos laat gij hem staan.
„„Want geen hunner vond nog dat kleinood bij u,
„„Schoon ge allen te pralen daar stond;
„„De heiligste nacht zelfs verborg haar tot nu
„„Maar ik graaf 't geluk uit den grond."" —
„Zoo zwetst een kabouter en hamert en graaft,
„En slaat in den bodem 't houweel,
„En zwoegt alsof d'arbeid zijn gouddorst al laaft,
„Want vinden — dat deed hij niet veel.
„Wat is 't dat zich plots aan zijn oogen vertoont? ....
„Drie vrouwen in fladd'rend gewaad;
„Betoovrende feeën met vlammen gekroond
„Doorzweven het luchtruim naar de aard.
„Zij lachen 't verbaasde kaboutertje toe;
„Een zilverstem ruischt in zijn oor:
„„Laat af van dat zwoegen, dat vruchtloos gedoe,
„„Uw arbeid en hoop gaan te loor.

„„Vergeefs is uw wroeten naar 't vonklende goud;
„„Ik borg het te diep in de schacht.
„„Aanbid mij en 'k maak u met schatten vertrouwd,
„„Gehuld nog in donkeren nacht.
„„Mijn naam is *de Rijkdom*, — ik bied u mijn hulp,
„„Doet ge afstand van *Liefde* en van *Roem*.
„„Ik haat ze, die dwazen uit nedrige stulp,
„„Slechts kweelend van dicht en van bloem,
„„Van moedige daden, van studie en kunst,
„„De kost, waar een nar slechts van leeft,
„„Verban ze voor eeuwig en 'k wijd u mijn gunst,
„„Waar slaaf en minister naar streeft."" —
„De tweede der feeën sprak: „ik ben de *Roem*,
„„Volharding en moed en talent
„„Zijn schatten, die ik als mijn lokaas u noem;
„„Zij maken u wereldbekend.
„„Hoe nietig zijn schatten van 't doode metaal;
„„De glorie leg ik aan uw voet.
„„Kies mij tot geleidster, — geen pracht en geen praal,
„„'k Voer d'eeuwigheid u tegemoet."" —
„De derde der feeën sprak: „*Liefde* is mijn naam.
„„'k Heet blind en eenvoudig en dom.
„„Met *Rijkdom* en *Roem* woon ik zelden te zaam;
„„Ze haten mij — 'k weet niet waarom.
„„Waar alles voor hen tot den bodem zich buigt,
„„Daar ziet men mij spotlachend aan;
„„Het rijk waar men mij hoogste hulde betuigt
„„Is 't hart, dat nog pooplend kan slaan.
„„Het kloppende, trillende, menschlijke hart
„„Waarin ik een hemel ontspan.
„„Is lieven soms lijden en leven in smart,
„„Ik toover daar zaligheid van.
„„Ik schep van deez' aarde het schoonst paradijs,
„„Van 't leven een goden-festijn.
„„Beslis nu, mijn vriend, want nog ver is de reis,
„„Wie zal uw geleidster wel zijn?"" —
„Terwijl de kabouter besluiteloos stond,
„Riep grootvader snel: „Schoone fee,
„„Die harten betoovert en zaligt de wond
„„Die liefdesmart heet, — neem mij mee!"" —
„Toen toonde de *Liefde* hem lachend een beeld,
„Dat grootva zoo dikwijls al zag....
„Op-eens was het nachtfloers door 't zonlicht verdeeld,
„De sterren gebluscht: het was dag!

„En toen, op het Kerstfeest van 't volgende jaar,
„Aanvaardden twee zaal'gen de reis:
„Je grootva.... en ik met de bloesem in 't haar....
„'t Was *Lente* bij *sneeuwvlok* en *ijs!*

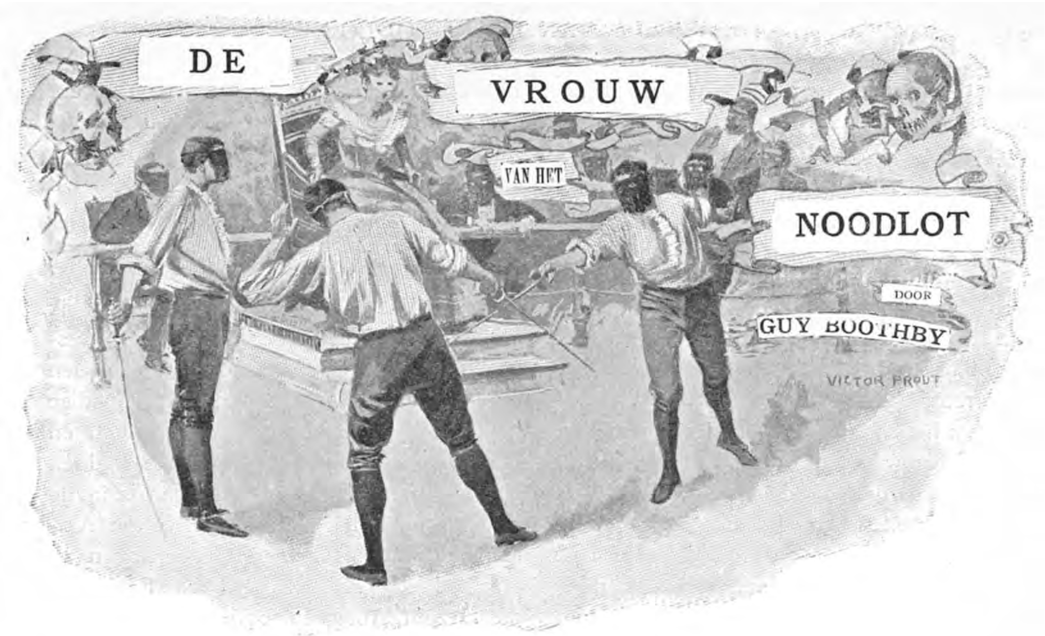

„Bestaat er geen middel om tot een schikking te geraken?" vroeg Middlesborough. „Niet, dat ik mij wil onttrekken aan de gevolgen van de eenmaal door mij gedane belofte, maar wanneer ik verplicht ben te vechten, zou dat duel misschien even goed eenige weken later plaats kunnen hebben."

De Chartres schudde het hoofd.

„Dat is onmogelijk," hernam hij. „Na de ballotage kan er geen verandering in gebracht worden. Mag ik u daarom nogmaals herinneren, dat uwe medeleden u aanstaanden vrijdag op het gewone uur in hun midden verwachten?"

Middlesborough gaf geen antwoord. Hij dacht aan Cécile en toen begaf hem al zijn moed. Nauwelijks wetende wat hij deed, trad hij op den haard toe en met zijn ellebogen op den schoorsteenmantel leunende, keek hij naar de telkens opflikkerende vlammen. Een oogenblik later om zich heen ziende, bemerkte hij, dat hij alleen was. De Chartres was vertrokken. Wat moest hij doen? Wat kon hij doen? Zou er dan geen middel bestaan om aan dat noodlot te ontsnappen? In zijn verbeelding zag hij het strijdperk te St. Germain, de rijen gemaskerde gezichten, en de Vrouw van het Noodlot het teeken gevende, dat de strijd moest beginnen. Elk onderdeel van die vreeselijke gebeurtenis doemde met onverbiddelijke nauwkeurigheid voor hem op. Het gekletter van de zwaarden weerklonk in zijn ooren, en nadat er eenige uitvallen waren gedaan, zag hij zichzelf uitgestrekt op den grond, en bloedende uit zijn wonden ...

Eindelijk begaf hij zich te ruste, doch hij zag weldra in, dat er geen sprake kon zijn van slapen. Op 't laatst, niet langer in staat om stil te blijven liggen en steeds vervolgd door die sombere gedachten, stond hij op, kleedde zich aan en ging naar beneden. Dan, een hoed en een stok nemende ging hij het huis uit. 't Was bijna half één, en zooals hij op bitteren toon binnen's monds zeide, de ochtend van zijn trouwdag.

't Was een heldere nacht, en de koele wind was heerlijk verfrisschend. Zonder zich te bekommeren om den weg dien hij volgde, liep hij maar steeds voort, ging de Pont Neuf over en wandelde recht door,

totdat hij zich op den heuvel van Montmartre bevond. De dag begon juist aan te breken en het grootsche panorama van de stad Parijs strekte zich nog half omneveld voor hem uit. Den heuvel afdalend besloot hij weer naar huis terug te keeren.

De wandeling had hem goed gedaan; hij was kalmer geworden en daardoor in staat om zijn zonderlingen toestand te overzien. Toen hij thuis kwam, was het vijf uur, en zijn rentmeester Bennett zou om acht uur bij hem het ontbijt gebruiken. Hij ontkleedde zich opnieuw en ging naar bed, vast besloten om zijn verdriet in den slaap een oogenblik te vergeten. Zijn hoofd lag ternauwernood op het kussen of hij was reeds vast in slaap. Hij ontwaakte eerst, nadat Perkins herhaalde malen op zijn kamerdeur had geklopt.

Een half uur later in de eetzaal gekomen, vond Middlesborough er een stapel brieven en telegrammen. Zij bevatten gelukwenschen en waren afgezonden van uit alle landen van Europa. Onder gelukkiger omstandigheden, zou hij zeker met genoegen gezien hebben, dat zoo velen aan hem hadden gedacht; maar nu scheen het hem een bijtende spot toe. Onder de vele brieven was er ook een van een oude Engelsche dame, die altijd veel belang in hem had gesteld. „Ik hoop, dat gij gelukkig zult zijn," schreef zij o.a., „en dat gij zult trachten uwe vrouw gelukkig te maken. Zoovele mannen begaan de groote fout, tevreden te zijn, wanneer zij zelf maar gelukkig zijn, en niet te vragen of hunne echtgenoote ook gelukkig is. Zij beschouwen zich zelf als de hoofdpersoon en zij vergeten, dat wij allen gelijke rechten hebben en dat wij, alles wel beschouwd, toch slechts nietige atomen zijn in de oneindigheid van het heelal."

Hij hield op met lezen en trad op het venster toe met den brief in zijn hand.

„Slechts nietige atomen in de oneindigheid van het heelal," herhaalde hij.

Een oogenblik later werd Bennett aangekondigd.

Na het ontbijt bespraken de beide heeren nog enkele aangelegenheden; om tien uur ging Middlesborough toilet maken voor de plechtige gelegenheid en precies kwartier vóór elven verscheen De Chamberêt. Uit vrees van te laat te komen, kwamen zij ongeveer een half uur te vroeg in de kerk. De bruid en haar vader evenwel kwamen stipter op hun tijd. Daarop werd het huwelijk gesloten tusschen Evelyn, Baron Middlesborough, en Cécile, de dochter van den Graaf De Tarvenac. Nadat de noodige papieren geteekend waren en Bennett en De Chamberêt het gelukkige paar hadden geluk gewenscht, namen zij plaats in de rijtuigen en reden naar de Engelsche Ambassade, waar het tweede gedeelte van de plechtigheid plaats zou hebben. Eerst had de Gezant, die een oud vriend was van de familie Middlesborough, ter hunner eere een receptie willen houden. Middlesborough had hem evenwel verzocht het niet te doen; daarom was er niemand bij tegenwoordig, behalve de echtgenoote en de dochters van den Gezant en de gewone *entourage* van het Gezantschap.

* * *

„Kunt gij het begrijpen, liefste, dat wij nu werkelijk getrouwd zijn?" vroeg Middlesborough, op 't oogenblik, dat de trein zich in beweging stelde om naar de zonnige Middellandsche Zee te sporen.

„'t Is mij nog als een droom," hernam zij hare hand in de zijne leggende. „Hoe weinig dachten wij op dien avond, toen wij elkander voor het eerst in Monte Carlo ontmoetten, dat wij die plaats binnen een betrekkelijk korten tijd als man en vrouw weer zouden bezoeken!"

Middlesborough had helaas nog een andere goede reden om zich dat bezoek te herinneren; daarom bracht hij het gesprek maar spoedig op iets anders. Was hij dien avond niet naar het Casino gegaan, dan had hij Cécile nooit ontmoet, en zou hij waarschijnlijk ook nooit in kennis zijn gekomen met Madame d'Espère.

„Wat zijt gij stil," zeide Cécile eenigen tijd later. „U deert toch niets?"

„Neen, zeker niet," hernam hij met een eenigszins trillende stem.

„En voelt gij u wel gelukkig?"

„Gelukkig? . . . . God alleen weet, hoe gelukkig ik ben. Cécile, mijn lieveling, wilt ge mij beloven, dat gij u uw leven lang dit uur zult herinneren? Wilt gij altijd even liefderijk over mij blijven denken als op dit oogenblik?"

„Dat wil ik u gaarne beloven," hernam zij eenvoudig. „Hoe zou ik dat ook ooit kunnen vergeten? Ik beloof u, dat ik over vele jaren, wanneer wij beiden reeds bejaard zijn, nog altijd aan u zal denken, zooals gij nu naast mij zit met mijn hand in de uwe."

„Ja, dan mag ik waarlijk wel tevreden zijn," hernam hij op zulk een ernstigen toon, dat zij hem opnieuw aankeek.

„Waar denkt gij aan liefste?" vroeg hij.

„Ik dacht er over, dat wij zooveel reden tot dankbaarheid hebben," hernam Cécile. „Terwijl anderen dikwijls zooveel zorgen hebben, schijnt ons alles mee te loopen. Gij hebt immers geen zorgen, is het wel, mijn beste man?"

„Hoe zou dat mogelijk zijn, terwijl gij mijn vrouwtje zijt?" hernam hij galant.

Tiende Hoofdstuk.

Het was een liefelijke, zoele morgen, en Cécile lag genotvol achterover in een lagen schommelstoel op het terras van Middlesborough's Villa, in de nabijheid van Monte Carlo. De blauwe Middellandsche Zee schitterde en dartelde vóór haar, en zij voelde zich overgelukkig. Zij was nu drie dagen getrouwd, en geen enkele schaduw, zelfs niet een enkel verfrommeld rozeblaadje was haar rust komen verstoren. Middlesborough was voor zaken naar Monte Carlo gereden; zij verwachtte hem dus eerst terug in den namiddag. Toen hij echter wat eerder terug kwam dan zij gedacht had, en zij zijn stap op het terras hoorde, stond zij op om hem te ontvangen. Hoe lief en bevallig zag zij er uit, zooals zij daar voor hem stond, geheel in 't wit gekleed en met een antiek zilveren ceintuur om haar middel.

„Gij zijt niet lang uit geweest," zeide zij. „Uwe paarden hebben zeker hard geloopen."

„Ik betreur elke minuut, die ik niet bij u doorbreng," hernam hij. „Daarom moest ik wel vlugge paarden nemen."

Zij nam zijn hand liefkoozend in de hare.

„Welke man spreekt nu op die wijze, wanneer hij reeds drie dagen getrouwd is?" zeide zij glimlachend. „Drie geheele dagen! Het schijnt mij toe, alsof het nog slechts zooveel uren is."

Op dat oogenblik verscheen een bediende op het terras met de ochtendpost. Er waren op zijn minst een dozijn brieven voor Middlesborough, en misschien half zooveel voor zijn vrouw.

„Lady Middlesborough," zeide Cécile het adres op de enveloppe lezende. „Wat klinkt dat nog vreemd. Ik denk, dat het wel een week of drie zal duren, voordat ik er aan gewoon ben."

„Hier is een brief van papa," zeide zij eenige oogenblikken later. „Hij zegt, dat hij ons gaarne een bezoek wil brengen en vraagt of wij hem morgen en overmorgen kunnen ontvangen."

„Welzoo," zeide Middlesborough, „dan zult gij dus voor het eerst de rol van gastvrouw vervullen. Wat zal hij het aardig vinden u in die nieuwe positie te zien. Aha, daar luiden zij voor het ontbijt. Zij gingen te zamen door de palmen-allee naar hunne woning. Plotseling werd Middlesborough weer levendig herinnerd aan den avond, waarop hij haar voor het eerst had ontmoet, en aan het souper, dat hij daarna had gegeven. Hij herdacht ook nog eens zijn nachtelijke wandeling door den tuin en den vreeselijken droom, dien hij daarop had gehad. Cécile was werkelijk zijn goede engel geworden, en Madame d'Espère juist het tegenovergestelde. De een had hem opgewekt om gebruik te maken van zijn gaven, en de ander had al het mogelijke gedaan om zijn levenslust te onderdrukken en hem in het verderf te storten. Wie zou in 't eind de overwinning behalen?

Den volgenden dag kwam De Tarvenac. Hij had met den nachttrein gereisd en voelde zich afgemat. Daardoor kwam het zeker, dat hij er zoo slecht uitzag, dat

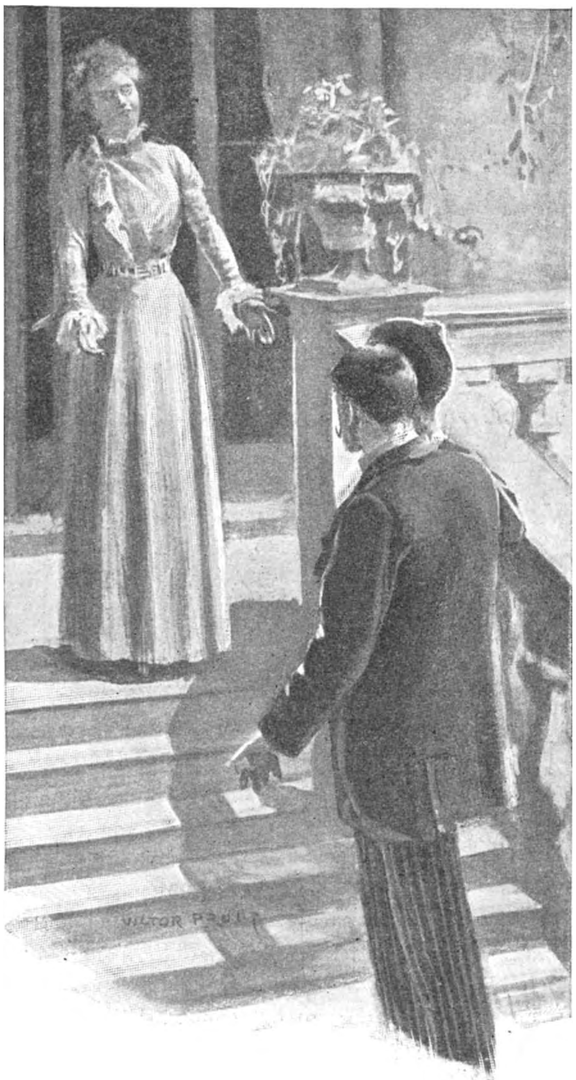

Hoe lief en bevallig zag zij er uit, zooals zij daar voor hem stond, geheel in 't wit gekleed en met een antiek zilveren ceintuur om haar middel.

Middlesborough en Cécile er beiden door getroffen werden. Zijn gelaat was vermagerd en zijn oogen waren ingevallen. Cécile verontrustte zich geducht over hem en sprak er over met haar echtgenoot.

„'t Komt zeker, omdat hij nu uwe zorgen mist," zeide Middlesborough; „wij moeten hem hier zien te houden, dat zal hem goed doen."

Het deed De Tarvenac ontzaglijk veel genoegen een paar dagen rustig bij zijn kinderen te kunnen doorbrengen. Hij vond, dat Cécile er bijzonder goed uitzag, en dat men haar slechts behoefde aan te zien om te weten, dat zij gelukkig was.

„Ik kan u niet genoeg zeggen, welk een rust het mij geeft," zeide hij tot Middlesborough. „Slechts diegenen, die veel verdriet hebben gehad, weten het geluk te waardeeren,"

„Zijt gij dan niet gelukkig, dat gij aldus spreekt?" vroeg Middlesborough.

„Het geluk heeft mij reeds sedert lang vaarwel gezegd," hernam de Tarvenac. „Mijn leven is door mijn eigen schuld een aaneenschakeling van moeilijkheden geweest, en nu blijft mij niets meer over dan de wroeging."

Hij sprak met zooveel bitterheid, dat Middlesborough er onwillekeurig door getroffen werd.

Hoewel hij wist, dat De Tarvenac zeer veel van zijne dochter hield, had hij dat toch nooit zoo duidelijk opgemerkt als bij dit bezoek op zijn villa. De Tarvenac was bijna altijd bij Cécile. Zij wandelden te zamen door de tuinen, zij zaten met elkander op het terras; het had er veel van, alsof hij op het punt was om een groote reis te ondernemen en eenige jaren uit te blijven. Op een keer dat Middlesborough alleen was met zijn schoonvader, vroeg hij hem op schertsenden toon of dat zijn voornemen was. De Tarvenac keek hem treurig aan en zeide: „Niemand kan in de toekomst lezen. En gij weet, hoe het

met mijn gezondheid gesteld is. Ik kan het éene oogenblik nog gezond en wel, en een uur daarna reeds overleden zijn."

„Dat hebt u toch niet aan Cécile verteld?" vroeg Middlesborough gejaagd.

„Zeker niet. Verontrust u daar maar niet over," hernam De Tarvenac.

Den volgenden dag liet De Tarvenac zich overhalen om nog één dag te blijven. Veronderstellende, dat die kleine afwisseling hem goed zou doen, trachtte Cécile hem 's middags aan tafel te bewegen minstens zijn verblijf nog een week te rekken.

„Waarom doet gij het niet?" vroeg Middlesborough. „Ik moet in het laatst van de week voor zaken naar Parijs, en dan zou het zoo gezellig zijn voor Cécile, als gij haar gezelschap bleeft houden."

„'t Is mij bepaald onmogelijk," hernam De Tarvenac. „Ik heb vrijdag avond een vergadering, die ik noodzakelijk moet bijwonen."

Middlesborough wilde juist een glas champagne naar zijn lippen brengen; plotseling ontglipte het glas aan zijn vingers, het viel rinkelend op de tafel, terwijl de champagne over het tafellaken stroomde. Hij werd duizelig, waardoor het vertrek voor hem op en neer scheen te gaan. Plotseling had hem een angst aangegrepen, zoo vreeselijk, zoo intens, dat hij een oogenblik zelfs niet meer kon denken. Wat beteekenden die woorden? Als in een droom, zag hij een bediende het gebroken glas wegvegen en den gestorten wijn opnemen. Langzamerhand kwam hij weer tot bewustzijn, maar gedurende den verderen maaltijd sprak hij bijna geen enkel woord meer.

Na tafel ging Middlesborough naar buiten. Bijna onwillekeurig richtte hij zijn schreden naar de plek, waar zij dien namiddag hadden gezeten. De golven sloegen zacht tegen den muur en van over het water klonk het melancholieke geschreeuw van een watervogel. Hij hoorde echter niets van al die geluiden. In zijn ziel was een vermoeden gerezen, dat nog erger was dan de dood. Zou het mogelijk zijn, wat aan tafel zoo plotseling bij hem was opgekomen? En als dat waar was, wat kon hij er dan aan

De Tarvenac zag er zoo slecht uit, dat Cécile en Evelyn er beiden door getroffen werden.

doen? Over twee dagen, niet veel meer dan acht en veertig uur, moest hij duelleeren. Wie was de man, dien hij moest trachten te dooden? Hij geloofde vast en zeker, dat het De Tarvenac was.... Nadat Cécile zich ter ruste had begeven, begaf Middlesborough zich met De Tarvenac naar de veranda.

„Gij zoudt mij zulk een groot genoegen doen, als gij Cécile een paar dagen gezelschap wildet houden," zeide Middlesborough. „Denkelijk kom ik zaterdag terug. De verandering van lucht doet u goed, en wanneer gij hier nog een paar dagen langer blijft, voelt gij u misschien weldra weer krachtig en gezond."

„Dat is mij onmogelijk," hernam De Tarvenac opgewonden. „Maar waarom neemt gij Cécile niet mede naar Parijs? Zij zal liever in Parijs willen zijn dan dat zij hier alleen achterblijft."

Dat was een denkbeeld, dat nog niet bij Middlesborough was opgekomen. En het was inderdaad een heerlijke gelegenheid om Cécile nog zoo lang mogelijk bij zich te houden. Hij was nu evenwel vast overtuigd, dat De Tarvenac de man was, met wien hij moest duelleeren.

„Wij zullen dus maar afspreken, dat Cécile met ons mee gaat naar Parijs?" zeide De Tarvenac. „En nu wij dat bezwaar uit den weg hebben geruimd, zou ik u gaarne goeden nacht wenschen. 't Is intusschen laat geworden."

„Goeden nacht," hernam Middlesborough, de hand aannemende, die De Tarvenac hem toestak. Die hand was ijskoud.

Toen hij wederom alleen was, begaf Middlesborough zich naar den tuin. Van af den weg vóór het huis kon hij het licht door de slaapkamerramen van zijn vrouw zien schijnen. Hij kon zich voorstellen, hoe zij daar met haar lief gezicht op het kussen lag, en hoe dat sierlijk kopje omlijst werd door haar prachtig haar....

Meer dan een uur liep Middlesborough de tuinpaden op en neer, steeds denkende, en droomende, en plannen makende. 't Was een moeilijk geval, dat hij ontwarren moest, maar het gelukte hem toch en eindelijk kreeg hij vrede met zich zelf. Cécile hield hartstochtelijk veel van haar vader, en haar vader hield evenveel van haar. Voordat hij zelf op het tooneel was verschenen, waren zij alles voor elkander geweest. Waarom zou dat in het vervolg ook niet het geval kunnen zijn? Door zijn dood zou Cécile een schatrijke weduwe worden; in dat opzicht was er dus niet de minste zorg. Indien hij geen anderen uitweg kon bedenken, zou hij het gevecht met De Tarvenac aanvaarden en zich door hem laten dooden. Nauwelijks was hij tot dat besluit gekomen, of er was, hoe vreemd het ook moge klinken, zulk een kalmte over hem gekomen, als hij na het bezoek van De Chartres nog niet had gekend. Hij ging het huis binnen, en alvorens naar zijn kleedkamer te gaan, trad hij in het slaapvertrek van zijn vrouw. Daar lag zij, juist zooals hij zich haar had voorgesteld, met de eene hand rustende op het dek. Hij boog over haar heen en kuste haar; bij de aanraking van zijne lippen ontwaakte zij, en glimlachte hem toe, even gelukkig als een kind.

„Ik droomde van u," zeide zij. „Ik meende, dat wij weer in den ouden tuin te Todthorpe waren, en dat gij mij weer verteldet, hoe lief gij mij hadt. O, Evelyn, wat is het toch heerlijk, als men bemind wordt door twee zulke uitnemende mannen!"

„Ieder moet u wel lief hebben, Cécile," zeide hij half fluisterend.

ELFDE HOOFDSTUK.

In Parijs gekomen namen zij op het station afscheid van elkander, en reden Middlesborough en Cécile verder door naar hun eigen huis, waar de concierge bij hun aankomst de deuren wijd opende om hen plechtig te ontvangen. Hij was een oud gediende van de familie Middlesborough en naar dit oogenblik had hij verlangend uitgezien van af den tijd, dat zijn meester nog een kleine jongen was. Hij was

dan ook overgelukkig, toen Cécile hem vriendelijk dank zeide voor zijn goede wenschen. Van af dat oogenblik droeg hij haar op de handen.

Na de lunch ging Middlesborough uit om Bennett in het hôtel op te zoeken. De meeste beschikkingen waren reeds gemaakt, maar er viel toch nog een en ander te bespreken.

In zijn eigen woning teruggekomen, schreef hij een brief aan Cécile en legde hem in de lade van zijn schrijfbureau.

„Nu is alles in orde," mompelde hij.

In het salon, dat aan zijn zitkamer grensde, kon hij Cécile een van de „Lieder ohne Worte" hooren zingen. Volgens zijne meening was er in die muziek iets spottends, dat hij er vroeger nooit in had opgemerkt. Onbewust van al wat er om haar heen voorviel, speelde Cécile maar altijd door. Daarna, wetende dat haar echtgenoot thuis was, en zich verwonderend, dat hij niet bij haar kwam, verliet zij het salon en begaf zich naar Evelyn's kamer om hem op te zoeken.

„Ik kom eens zien, waar gij toch blijft," zeide zij. „Ik hoorde u terugkomen, doch gij hebt geheel vergeten mij goeden dag te zeggen. Waar zijt gij heen geweest?"

Hij zat voor zijn bureau, en zij sloeg haar armen om zijn hals en boog zich over hem heen om hem een kus te geven.

„Ik heb brieven geschreven," hernam hij. „De brievenschuld wordt zoo licht heel groot, als men er niet bij tijds de hand aan houdt."

„Waren zij zoo gewichtig, dat er geen oogenblikje voor mij kon overschieten?" vroeg zij glimlachend.

„Ik wilde ze nog gaarne met de middagpost verzenden," antwoordde hij, niet wetende wat te zeggen. „Weet gij reeds Cécile, dat ik van avond om elf uur nog uit moet? Ik moet noodzakelijk een vergadering bijwonen."

„Een vergadering om elf uur?" herhaalde zij, hem verwonderd aanziende. Weldra evenwel liet zij er op volgen, „hoe dwaas van mij om daar een aanmerking op te maken. Gij zoudt er natuurlijk niet heen gaan, als het niet noodzakelijk was. Ik ben zoo zelfzuchtig, dat ik u wel altijd bij mij zou willen houden. Ik vergeet, dat anderen u ook wel eens bij zich willen hebben."

Middlesborough wist niet, hoe hij 't verdere gedeelte van den dag door moest komen. Het vreeselijkste van alles was het wachten, de inspanning om zich goed te houden.

Na tafel werd De Tarvenac aangekondigd en een oogenblik later trad hij binnen.

„Wel papa, hoe heerlijk, dat u ons zoo spoedig komt bezoeken," zeide Cécile hem tegemoet gaande.

„Ik kom u even vertellen, dat ik een paar dagen uit de stad ga; ik heb het verzoek ontvangen om, liefst nog van avond, in Champagne te komen om daar in een vergadering te spreken over enkele geschriften van mijne hand," hernam De Tarvenac.

„Hoe laat gaat uw trein?" vroeg Middlesborough.

„Om half elf," zeide De Tarvenac.

Na een half uur ongeveer stond De Tarvenac op, zich verontschuldigende wegens het korte bezoek. Hij omhelsde zijn dochter en kuste haar herhaalde malen. Daarna volgde hij Middlesborough naar beneden en stak zijn schoonzoon de hand toe. „Vaarwel," zeide hij, en het scheen Middlesborough toe, dat in zijn stem een eigenaardige uitdrukking lag.

Nadat hij De Tarvenac had zien wegrijden, keerde Middlesborough terug naar het salon. 't Werd tijd voor hem om afscheid te nemen van Cécile.

„Goeden nacht, lieveling," zeide zij. „Gij weet, dat ik nu al naar uw terugkomst verlang."

„Ik verlang nu al naar uw terugkomst," herhaalde hij de trap afgaande. Wanneer en hoe zou hij terug komen?

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Klokslag twaalf stond Middlesborough in het fraai gemeubeld vertrek, dat in de woning te St. Germain zijn eigendom was.

Hij had zijn avondtoilet, dat hij droeg toen hij uit Parijs kwam, verwisseld met de uniform van de Vereeniging, maar heden avond verschilde de uniform in zoo verre, dat hij in plaats van het plechtige zwart een wit overhemd droeg, dat men reeds voor hem had neergelegd op een stoel.

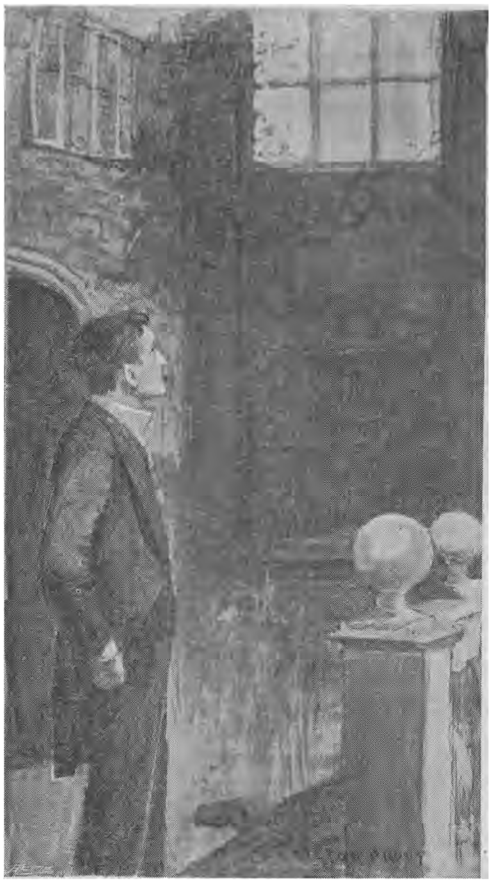

Hij kon zich voorstellen, hoe zij daar met haar lief gezicht op het kussen lag....

Nauwelijks was hij gereed, of hij hoorde de bel boven zijn deur zoo gebiedend luiden, als alleen een electrische bel dat kan doen. Evenals de klok van de St. Sépulchre reeds het doodsuur van menig ongelukkig wezen heeft uitgeluid, aldus luidde deze nieuwerwetsche vinding van de negentiende eeuw zijn doodsuur uit.

Nauwelijks had het luiden opgehouden en had hij zijn masker voorgedaan, of de deur ging open en een van die stilzwijgende bedienden, aan wie hij nu reeds gewoon was geraakt, kwam binnen en maakte een buiging voor hem. Middlesborough beschouwde dat als een uitnoodiging om hem te volgen; hij verliet het vertrek en volgde den bediende door een langen corridor. Velen waren reeds vóór hem dien zelfden weg gegaan zonder ooit terug te komen, maar geen van die allen had wellicht zooveel opgeofferd als hij. De portières werden weggetrokken en bijna voordat hij het wist, stond hij in het hem zoo welbekende vertrek. Aan beide zijden zaten eenige rijen stilzwijgende toeschouwers, terwijl naast hem zijn secondant stond, die hem zijn degen overhandigde en een buiging maakte. Den degen ter hand genomen hebbende keek hij naar zijn tegenpartij... Hij zag onmiddellijk, dat hier geen twijfel mogelijk was. De man tegenover hem was dezelfde, die De Gonville had gedood. Een minuut ongeveer namen zij elkander op. Daarna werd de bel opnieuw geluid en thans kwam de vrouw van het Noodlot binnen. Als naar gewoonte was zij in het wit gekleed, en was de bovenste helft van haar gelaat met een wit masker bedekt. Met die eigenaardige bevalligheid, die al hare bewegingen kenmerkte, liep zij door het vertrek en naderde zij den troon. Middlesborough merkte op, dat haar gang niet zoo zeker was als anders, en dat zij wankelde bij het opgaan van de eerste trede.

Een oogenblik later evenwel had zij zich reeds hersteld, maakte zij een buiging voor het gezelschap en nam zij plaats. Nu volgde er een nieuwe stilte; de twee tegenstanders groetten eerst haar en daarna elkander; daarop gaf zij het noodlottig teeken.

De beide mannen namen hunne plaats in. De degens kruisten elkaar en daarmede was het tweegevecht begonnen. Middlesborough had den vorigen keer gelegenheid gehad om te zien welk een bekwaam schermer zijn tegenstander was. Hij was overtuigd, dat De Tarvenac een van de beste schermers was uit geheel Europa. Hoewel hij zelf ook

een uitstekend schermer was, wist hij toch zeer goed, dat hij geen partij was voor De Tarvenac en vroeg hij zichzelf af, hoe lang hij het tegen hem zou kunnen volhouden.

Hoe vreemd het ook moge klinken, zoo waren er nauwelijks twaalf uitvallen gedaan, of Middlesborough vond werkelijk een zeker genot in het gevecht. 't Was die lust tot vechten, die naar men zegt, zelfs den grootsten lafaard tot een held maakt, zoodra de strijd begonnen is. Telkens trachtte De Tarvenac hem een onverwachten stoot toe te brengen, doch steeds zonder succes. Elke aanval werd gepareerd, maar de aanval werd niet beantwoord. De geheele vergadering begon zich met verbazing af te vragen wat dat moest beteekenen.

Eindelijk bevalen de secondanten, dat men een oogenblik rust moest nemen. Zoodra het teeken gegeven werd om den strijd te hervatten, namen zij weer hunne plaatsen in, en nu bemerkte Middlesborough, dat zijn tegenstander een andere taktiek volgde. Hij trachtte Middlesborough te bewegen van het defensieve stelsel af te zien en meer tot het aanvallende gevecht over te gaan. Daar wilde Middlesborough echter niets van weten. Herhaalde malen liet hij de gelegenheid voorbijgaan om zijn tegenstander te treffen en zoodra men dat bespeurde, nam de verbazing van de toeschouwers nog toe.

Eindelijk keerde De Tarvenac, afgemat door zijn vergeefsche pogingen om zijn plan ten uitvoer te brengen, weer tot zijn eerste methode terug en deed zijn uitvallen met zooveel kracht en zooveel behendigheid, dat Middlesborough telkens in groot gevaar verkeerde. Eenmaal was de punt van de degen zoo dicht bij zijn zijde, dat ze reeds door het overhemd was gedrongen. Was de punt anderhalve duim dieper gegaan, dan was het met hem gedaan geweest. Groote droppelen zweet bedekten zijn voorhoofd, toen hij bemerkte, dat zijn rechterpols, vermoeid door de langdurige uitspanning, haar kracht en buigzaamheid begon te verliezen. Besloten als hij was om tot het laatst toe vol te houden, bleef hij zich toch nog verdedigen, hoewel hij wist, dat het nog slechts eenige oogenblikken kon duren, voordat de doodelijke punt hem voor altijd zou treffen.

Dan op eens slaakte De Tarvenac een lichten kreet, wankelde en viel met een slag op den grond. Eerst begreep Middlesborough niet wat er gebeurd was. Een van de secondanten evenwel boog zich over De Tarvenac heen, voelde zijn pols en zeide daarna duidelijk en langzaam, „Messieurs, il est mort." Door die woorden werd Middlesborough's overspannen zenuwgestel dermate aangedaan, dat hij bewusteloos in de armen viel van den dicht bij hem staanden secondant.

Hoe lang hij buiten kennis was gebleven, is hij nooit gewaar geworden, maar toen hij zijn bewustzijn terugkreeg, en zijn oogen opende, was hij niet meer in het strijdperk. Bovendien gevoelde hij zich koud en huiverig. Hij richtte zich op en keek om zich heen. Wat hij zag, noopte hem zijn oogen uit te wrijven, om zich te overtuigen of hij waakte of droomde. Dat was dan ook niet te verwonderen. Hij bespeurde eindelijk, dat hij onder een hooge, breede steenen poort lag. Zijn hoofd deed hem pijn en hij had een gevoel alsof men hem geradbraakt had. Eindelijk gelukte het hem op te staan en besloot hij te onderzoeken, waar hij zich bevond.

Van uit de schaduw onder de poort in de open lucht komende, naderde hem een politie-agent.

„Kom eens hier, vriendje, wat voert gij daar uit?" zeide de man achterdochtig. Daarop ziende, dat de vreemdeling in avondtoilet was, werd hij een weinig beleefder. Het was blijkbaar iemand, die wat te zwaar gedineerd had, en de ondervinding had hem geleerd, dat zulke personen meestal nog al goedgeefsch zijn.

„Ik heb mij in den weg vergist en ben hier gevallen," zeide Middlesborough. „Ik ben er nog duizelig van. Zoudt gij mij willen zeggen, waar ik me bevind?"

Bij die woorden, haalde hij een goud-

stuk te voorschijn, dat hij den agent ter hand stelde, die nu onmiddellijk de beleefdheid in persoon was.

„Dat spijt mij zeer voor u," zeide hij. „Maar als u eens om u heen ziet, herkent u zeker wel de Arc de Triomphe op de Place de l'Etoile. Mag ik u een eindweegs naar uwe woning vergezellen?"

Middlesborough dacht een oogenblik na, voordat hij antwoordde.

„De Place de l'Etoile," mompelde hij. „Hoe in 's hemels naam zou ik daar gekomen zijn?"

Maar hoe meer hij er over dacht, des te moeilijker scheen het hem het raadsel op te lossen. Had men hem na het tweegevecht hierheen gebracht? Dat scheen hem de beste verklaring toe. Eén ding evenwel was in elk geval heel zeker, dit namelijk, dat hij zoo spoedig mogelijk naar huis, naar Cécile moest gaan. Hij keek op zijn horloge en zag, dat het over tweeën was. Bijna twee uren waren er dus verloopen, nadat hij De Tarvenac dood op den grond had zien liggen in dat afschuwelijk vertrek.

„Ik hoop, dat mijnheer zich nu beter gevoelt," zeide de politie-agent. „Misschien zouden wij wel hier of daar een rijtuig kunnen vinden."

„Doe daar maar geen moeite voor," hernam Middlesborough. „Ik zal liever te voet naar huis gaan. Een wandeling zal mij opfrisschen. Goeden-avond, en nogmaals dank voor uwe hulp."

„Goeden avond, mijnheer, aangename wandeling," zeide de agent de steenen poort ingaande om zich te overtuigen dat niemand zich daar had verscholen.

De Place de l'Etoile overstekende, vervolgde Middlesborough zijn weg door de Avenue des Champs Elysées, over de Place de la Concorde, niet zonder te sidderen bij de gedachte, waartoe zijn eerste ontmoeting met De Chartres al niet had geleid; verder ging hij over de brug de La Concorde, en daarna langs de Boulevard St. Germain naar zijn eigen huis. Nadat hij zich had ontdaan van hoed en mantel, ging hij naar boven, even als een dief op de teenen loopende. Hij wilde juist voorbij de kamer van zijn vrouw gaan om zich naar zijn kleedkamer te begeven, toen de deur eensklaps geopend werd en Cécile voor hem stond.

„Den hemel zij dank, dat gij teruggekomen zijt," zeide zij op overgelukkigen toon. „Gij weet niet half hoe ongerust ik over u ben geweest!"

„Ongerust over mij?" vroeg Middlesborough, alsof hij ten hoogste verwonderd was. „Hoe bedoelt gij dat?"

Hij bracht haar weer naar hare kamer en plaatste haar op een stoel. Zij beefde nog geweldig.

„Ik heb zulk een vreeselijken droom gehad," zeide zij. „En van af het oogenblik, dat ik wakker werd, heb ik voortdurend voor u gebeden." Zij zweeg een oogenblik en vervolgde daarna, „ik droomde Evelyn, dat men u had vermoord."

„Maar lieveling, hoe kunt gij nu zoo ontsteld zijn door een droom?" hernam hij, evenwel niet zonder te huiveren. „Wie zou mij willen vermoorden en om welke reden?"

„Ik droomde, dat het geschiedde op aanwijzing van Madame d'Espère," hernam zij. Daarna haar gelaat met hare handen bedekkende, vervolgde zij. *„En het was mijn eigen vader, door wien zij den moord liet volbrengen."*

Middlesborough keek haar verschrikt aan. Hij geloofde niet aan droomen, maar zoo iets kon zijn geloof toch wel eens aan 't wankelen brengen.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

De ochtendzon wierp haar heldere stralen in het vertrek, toen Middlesborough de jaloezieën optrok; en het scheen hem toe, dat die schitterende stralen hem de geboorte van een nieuw leven verkondigden.

De lade van zijn bureau open sluitende, nam hij er den brief uit, dien hij den vorigen avond had geschreven. Hij legde hem op den haard en keek er naar, hoe de

vlammen hem verteerden. De laatste telkens opflikkerende vlam was ternauwernood voor goed verdwenen, toen er luid op zijn deur werd geklopt, en een bediende met een ernstig gelaat bij hem binnen trad.

„Een commissaris van politie verzoekt u een oogenblik te mogen spreken," zeide hij.

„'t Is goed, laat hem binnen komen," zeide Middlesborough.

De bediende vertrok en kwam weldra terug met genoemden commissaris.

„Als ik mij niet vergis, Mylord, dan is de Graaf De Tarvenac uw schoonvader," zeide hij.

„Dat is waar; maar waarom komt gij mij dat vertellen? Er is hem toch niets overkomen?"

De commissaris van politie antwoordde niet dadelijk en scheen te overleggen op welke wijze hij de mededeeling het best kon doen.

„Ik kom u tot mijn spijt een treurig bericht brengen," zeide hij. „Ik moet u meedeelen, dat men mijnheer den Graaf heden morgen dood heeft gevonden voor het hoogaltaar van de St. Paul's kerk in de Rue des Marmousets."

„In de kerk van de Rue des Marmousets?" riep Middlesborough uit, niet in staat om zijn verwondering te verbergen. „Goede Hemel! hoe kwam hij daar?"

„Dat is een raadsel, dat wij niet vermogen op te lossen," hernam de agent. „Hij werd er heden morgen gevonden door den dienstdoenden Sacristijn."

„Dat is een treurig bericht," zeide Middlesborough. „En wat hebt gij met het lijk gedaan?"

„Wij hebben het overgebracht naar de woning van den overledene in de Rue Joséphine," hernam de commissaris. „Dat was toch zeker het beste, niet waar?"

„O, zeker," antwoordde Middlesborough. „Ik zal er dadelijk heen gaan. En ik moet u tevens dank zeggen, dat u mij het bericht zoo onmiddellijk hebt meegedeeld."

De commissaris vertrok; Middlesborough bleef dus alleen achter. Nu moest hij overleggen, wat hem te doen stond. Cécile moest het weten, en nog wel zoo spoedig mogelijk. Hij ging daarom naar hare kamer en deelde haar de tijding voorzichtig mede. Tot zijn groote verwondering was zij niet zoo bedroefd, als hij gedacht had. Zij zeide, dat haar droom er haar op had voorbereid.

„Laten wij naar hem toe gaan," zeide zij bedaard, „ik moet hem dadelijk zien."

Middlesborough liet onmiddellijk een rijtuig voorkomen, en zoodra Cécile zich gekleed had, reden zij te zamen naar de Rue Joséphine. Daar liet Middlesborough haar alleen met den geliefden doode.

Nadat zij weer naar hun eigen woning waren teruggekeerd, reed Middlesborough onmiddellijk door naar de Rue Thèbes, en zoodra hij daar de kleine apotheek had ontdekt, trad hij binnen en vroeg aan den bediende, die achter de toonbank stond, waar hij den heer De Chartres zou kunnen vinden.

„Mijnheer De Chartres bewoont een kamer op de tweede verdieping," hernam de man. „Wanneer u een oogenblik wilt wachten, zal ik vragen of hij thuis is en u kan ontvangen."

Een oogenblik later kwam de bediende terug en verzocht Middlesborough hem naar boven te volgen. Weldra bevond Middlesborough zich in een vertrek, dat hij daar niet verwacht had. De muren waren bedekt met boekenplanken, de vloer was belegd met een zwaar tapijt, en een goed geschilderd raam sloot alle onbescheiden blikken buiten. Midden in het vertrek stond een schrijftafel, en daaraan zat De Chartres.

„Goeden morgen, Lord Middlesborough," zeide De Chartres, opstaande en een buiging makende voor zijn gast. „U is er van morgen vlug bij. Kan ik u met het een of ander van dienst zijn?"

Middlesborough nam uit zijn zak een enveloppe, dien hij De Chartres ter hand stelde.

„Gister avond," zeide hij, „heb ik mijn eerste en eenig duel gehad. En ik ben nu hier gekomen om het bedrag te betalen van de geldboete, die door het reglement

is voorgeschreven, en om u mee te deelen, dat ik van nu af ophoud lid te zijn van de Vereeniging."

De Chartres nam de enveloppe en haalde er een wissel uit. Nadat hij hem nauwkeurig onderzocht had, nam hij een velletje papier en schreef er een quitantie op. Daarna stelde hij het Middlesborough ter hand.

„Daar hebt u het ontvangstbewijs," zeide hij.

Middlesborough bekeek het ook zeer nauwkeurig. Hij las het volgende:

> Ontvangen van Lord Middlesborough, de som van zestig duizend gulden, door welk bedrag hij wordt vrijgesteld van elke overeenkomst, die hij ooit met mij heeft gesloten.

„Ik dank u," zeide Middlesborough. „En nu zou ik gaarne nog van u vernemen, waar ik de persoon kan vinden, die door u „de Vrouw van het Noodlot" wordt genoemd."

„Zij heeft Parijs verlaten," hernam De Chartres, „en zij zal er nooit weer terugkomen. Kan ik u nog met iets anders van dienst zijn? Neen? Dan mag ik zeker wel de eer en het genoegen hebben u goeden dag te zeggen?"

Nadat hij opnieuw plaats had genomen in zijn rijtuig, verzocht Middlesborough den koetsier hem door de Champs Elysées en verder naar huis te rijden. Hij wilde zich overtuigen of De Chartres hem de waarheid had meegedeeld. Dat scheen inderdaad het geval te zijn, want bij de woning van Madame d'Espère gekomen, bemerkte hij, dat de gordijnen waren afgenomen en het geheele huis er verlaten uitzag.

. . . .

Onmiddellijk na de begrafenis van De Tarvenac begaven Middlesborough en Cécile zich naar Engeland om zich metterwoon te vestigen op „Burgrove."

In de jaren, welke na dien vreeselijken nacht in St. Germain zijn verloopen, heeft Middlesborough zich met ijver aan de politiek gewijd. Hij interesseert zich voor alles wat betrekking heeft op zijne vele bezittingen, en voor zijne pachters en onderhoorigen; en in de eerste plaats wijdt hij zich met innige liefde aan zijne vrouw en kinderen.

„Slechts in één opzicht verschillen wij wel eens van meening," zeide zijne vrouw onlangs met voorgewende spijt. „Ik kan hem nooit bewegen om langer dan één week in Parijs te blijven."

Daarop zegt Middlesborough dan altijd, dat hij genoeg heeft van die stad, waar men alleen voor zijn genoegen leeft. Hij kan haar toch niet zeggen, dat hij nooit in Frankrijk's hoofdstad kan zijn, zonder weer herinnerd te worden aan een vrouw van wie hij na dien tijd nooit weer iets gehoord heeft, maar die bij hem evenals bij zoovele anderen bekend was onder den naam van de

„VROUW VAN HET NOODLOT."

EINDE.

DOOR

N. H. WOLF.

Het is nu reeds eenige maanden geleden, dat verschillende groote steden van ons land bezocht werden door een troep Asjantijnen, die in hooge mate de belangstelling wekten van tal van landgenooten. Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Nijmegen, Utrecht en verschillende andere plaatsen van beteekenis genoten het voorrecht van een bezoek, waar dan de inwoners niet weinig op hadden met de mooigevormde jonge vrouwen en de guitige kleine kinderen dier bronskleurige Afrikaners. Nu dan ook de troebelen tusschen Engeland en het onder zijn protectoraat staande Ashantee de aandacht weêr meer bizonder hebben gevestigd op dit West-Afrikaansche rijk, meenen wij het recht te hebben hier ter plaatse, bij in het „Verkooplokaal" te Rotterdam genomen foto's, het een en ander over dit volkje, en in het bizonder over den 80 à 90 koppen tellenden troep, die de reis door ons land heeft ondernomen, te mogen meêdeelen.

Zooals die luidjes in het begin van dit jaar hier te lande aankwamen, arriveerden zij linea recta uit Duitschland, waar zij óók een tournée hadden gemaakt, nadat zij het zomer-seizoen en het jaar te voren te Weenen — in den Prater — hadden vertoefd.

Juist daar te Weenen hadden zij geweldigen opgang gemaakt!

Men herinnert zich wellicht, hoe verschillende correspondenties uit Oostenrijk's hoofdstad in onderscheidene Nederlandsche dagbladen, hebben melding gemaakt van de mode die er gedurende dien tijd heeft geheerscht onder de „fesche" Wiener mondaines, om 's middags, in gezelschap van zoo'n heerlijk-bruin Asjantijnsch meisje te gaan wandelen en „Conditoreien" en andere ververschingsplaatsen te bezoeken. Men herinnert zich misschien ook, dat er een bepaalde „vogue" was, om Asjantijnsche meisjes — soms ook jonge mannen — in mondaine gezelschappen te brengen en ze daar te fêteeren als zeldzame vreemde gasten, die er hoogst welkom waren... De meeste der Asjantijnen die hier waren, verstonden dan ook goed, spraken zelfs niet onverdienstelijk de Duitsche taal, — iets dat zij vooral te Weenen hadden geleerd, door den *dagelijkschen* omgang met Duitschsprekenden. Wij drukken op het woord *dagelijksch*, omdat wij dit moeten aannemen,

lettende op de besliste onontvankelijkheid van het geheugen dier bruine menschen. Althans, menig staaltje hebben wij hiervan ondervonden. Zoo waren er b.v. onder, die totaal niet wisten waar ze nu eigenlijk waren; anderen — en dat waren er vele — wisten niet waar ze vandaan kwamen, waar ze geboren waren, waar hun land eigenlijk lag en meer dergelijke onwetendheid. Dit bewijst, dat hun scherpzinnigheid zeer gering, hun geheugen zeer slecht ontwikkeld was. Want als het hun den eenen dag goed werd ingeprent, wat verschillende menschen hebben gedaan, waren zij den volgenden dag toch weer alles vergeten. Vooral namen waren hun een gruwel om te onthouden.

En vooral was wat wij hier zeggen van toepassing op de ouderen onder hen.

De jongeren, kinderen van zeven tot twaalf, dertien jaar, vooral meisjes ook, die van jongsaf de „school" hadden bezocht en nòg bezochten, bleken geheel anders te zijn ontwikkeld. Daar waren b.v. een paar meisjes onder, die heel vlot hun naam schreven in onze latijnsche (gewone) letters en die ook heel gemakkelijk drukletters lazen en schreven. Zoo o.a. *Asjoerka* en *Kaï*, twee allerliefste jonge deernen van een jaar of twaalf, wier prachtig bruine schouders en rug, wier spierige en toch mooi-ronde armen menigeen bewonderd heeft. Heur portretten zijn op bijgaande foto's te zien; velen, denken wij, zullen ze herkennen.

Asjantijnsche meisjes met heur onderwijzer.

Dan was er een timmerman (die tevens bij de gewijde dansen de groote trom zoo kunstig met zijn vingers wist te bespelen) die met zijn linkerhand, doch steeds eerst na lang nadenken, heel langzaam, maar ook heel duidelijk, drukletters schreef. Die zelfde *Boikofi*, zoo heette de man (wij geven deze eigennamen curiositeitshalve) deed dienst als ordebewaarder, was getrouwd en had twee kinderen, waarvan één, lichtgeel getint, te Weenen was geboren. Om deze laatste reden liep het, in de tentoonstellingszaal, in eenigszins Europeesche kleeding rond (op een der foto's te zien).

Een der domsten onder hen was wel een zekere *Manuel*, een prachtig type intusschen, met levendige, — ja, vurige oogen, met 'n vriendelijke gelaatsuitdrukking, groot, en met een magnifieke zeer donkerbruine huid; zijn prachtig-witte tanden kwamen mooi uit tegen het ìn-donker van zijn teint, en onderwijl hij, onafgebroken, de geelkoperen plaatjes ponste met halfcirkelvormige en stervormige ponsen en ze omboog tot lucifersdoosjes of ze smeedde tot kleine asch- en speldebakjes, gierde hij van de pret, terwijl de bezoekers in gebroken Duitsch over zijn arbeid, zijn „Heimath" en — zijn verdiensten met hem redeneerden.

En de verstandigste, de meest ontwikkelde was de onderwijzer *Sampson A. Hammond*, de man die vloeiend Duitsch en Engelsch, zeer goed Fransch sprak en ook reeds een aantal woorden in het Hollandsch wist te zeggen. Hij was het, die in zijn „school" de kinderen onderwees in hun moedertalen *Ga* en *Tschi;* die hun deze talen leerde overbrengen in het Engelsch

en die hun den bijbel inprentte. Hij was het, die hun leerde optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en deelen, zooals ònzen kinderen op de scholen deze kunstbewerkingen worden gedoceerd en hij was het ook, die als tolk dienst deed tegenover den Duitschen impressario en als tusschenpersoon tusschen pezen en den hoofdman *Nothèi*, onder wiens directe bevelen de Asjantijnen waren gesteld.

Die *Nothèi* was al een heel bizonder type. Een groote sterke vent, van meer dan zes voet, met een klein afgeknot baardje aan zijn langwerpig, glimmend, bronskleurig gezicht, was hij de goedmoedigheid, maar ook de luiheid in persoon. Het eenige wat hij deed, was zoo nu en dan eens eenige minuten aan een halfgereed net vlechten; overigens deed hij niets dan voor zijn hut zitten en slapen. Zijn onderdanen echter hadden een verbazingwekkend ontzag voor hem. Wanneer men hun over den „Hauptmann" sprak, keken zij steeds met een soort van devotie naar den kant waar hij was of waar hij gewoonlijk zat. En veel had hij onder hen te zeggen! Dat heb ik verscheidene malen opgemerkt. O.a. bij het maken van bijgaande foto's. Eerst moest de hoofdman zijn toestemming hebben gegeven voor de mannen, zijn bevel meer speciaal voor de vrouwen. Deze laatsten n.l. hadden het voornemen opgevat, om niet anders te poseeren dan voor een Mark of voor een gulden — dat hadden ze dan toch in Duitschland en te Weenen geleerd. O, die naïeve cultuurvolken! — en slechts door tusschenkomst van den hoofdman en van den onderchef *Adjaye* waren zij genegen, voor wat minder te gaan staan.... Of de „beschaving" bij die luidjes al schoone vruchten had afgeworpen!

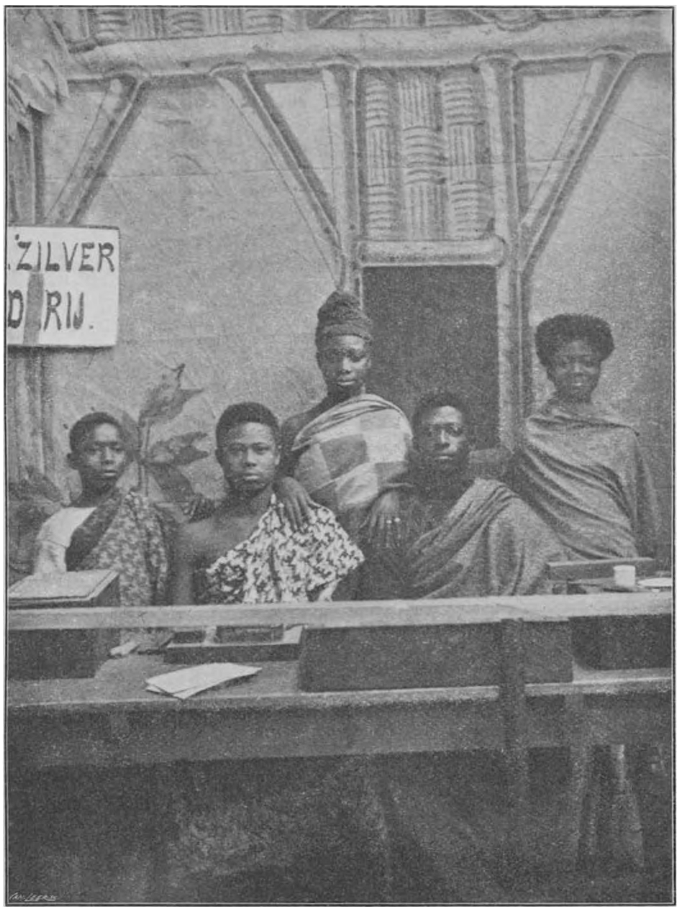

De bronswerker. Kaï. De zilversmid. Asjoerka.

Hoofdman *Nothèi*, verder, had de zorg voor de zedelijkheid der dames-Asjantijnen, die ginder in Ashantee wel wat te wenschen laat, maar die, en nu in ernst: dank zij de grootere beschaving van dit troepje, niet onderdeed voor die van Europeesche begrippen. *Nothèi* ook trouwde de trouwlustige paartjes, met hulp van den fetish, een ernstig man, die voor deze

plechtigheid, evenals voor de heilige dansen, zich in zijn mooiste priestergewaad hulde (op bijgaande illustratie is hij met dit tijgerkleed getooid). Dat was dan een heel feest, — zóó vertelde mij een der meer ontwikkelde Asjantijnen. En overigens zat *Nothèi*

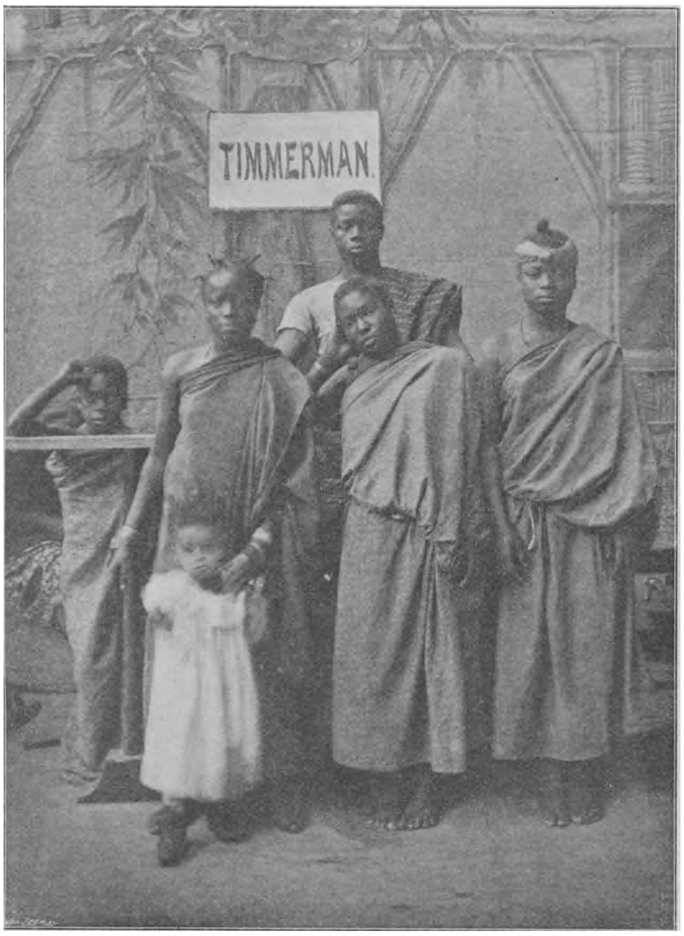

Akoea. De timmerman.
Akolè, de danseres.

voor, onder een groot zonnescherm, met een soort van „scepter" in de hand en naast zich, aan een gesmeed ijzeren standaard, een groote paardeharen kwast, het teeken zijner waardigheid, bij de feestdansen en de heilige dansen, die elken dag een paar malen voor de bezoekers van het „Asjantijnsche kamp" op een soort van estrade werden gehouden.

Die dansen, zeer sierlijk doch voor ons Europeanen bepaald onbegrijpelijk, werden gehouden door al de volwassen mannen en vrouwen en gingen vergezeld van een heidensch lawaai dat uit groote en kleine trommen, houten klappers en andere slaginstrumenten kwam. Soms werden een paar heilige krijgsdansen uitgevoerd door twee of vier vreeselijk toegetakelde mannen, de gezichten wit geverfd, gedost in lange paardeharen heupkleeding, gewapend met groote gekromde zwaarden. Hun dans bestond in een wild heen- en weer-springen, daartusschen een zacht golvend schuifelen met de naakte voeten over de planken vloer — bijna alle Asjantijnen liepen barrevoets rond — en dan weer een wild draaien onder een vervaarlijk gegil.

Zeer in tegenstelling met dezen woesten oorlogsdans waren de sierlijke, mooi-plastische bewegingen van de solo-danseres *Akolè* bij den dans genaamd: *Shilling-Kommè.* Zelf een aardig wezentje, mooi gevormd (haar portret ziet men op bijgaande door den heer P. A. L. Smulders opgenomen foto) en statig in loopen en bewegen — opvallend was het, de trotsche, vrije, statige gang van al die losjes in hun doeken gewonden gestalten — trok zij in 't bizonder de aandacht gedurende den grooten algemeenen dans der vrouwen aan het einde der „voorstelling". Ook werd zij door hare rasgenooten met een zekere distinctie behandeld.

Na afloop van de dansen had altijd een

soort van optocht plaats. *Nothèi* kroop in een met een soort van Afrikaansch dak overwelfde hangmat, welke aan twee boomen opgehangen, door vier mannen werd gedragen. Er achter ging de tweede chef met de waardigheidsteekenen van den hoofdman, en dit stelletje werd voorafgegaan door de heele bende vrouwen, meisjes, mannen en kinderen, zingend, lachend, dansend, draaiend, en door een oorverdoovende muziek van allerlei slag en rinkelwerktuigen begeleid. Wat deze rondgang eigenlijk beteekende, heb ik nooit kunnen te weten komen; maar 't was altijd een aardig iets, waar steeds iedereen met genoegen en met belangstelling naar bleef staan kijken.

Zoo schilderachtig als de dansen, de optocht waren, zoo onverkwikkelijk ging het in de keuken toe.

Het kwam mij voor, dat de Asjantijnen in dit opzicht nog een ongecultiveerden smaak hebben behouden. Althans, zoowel de gereedgemaakt wordende spijzen, als de ingrediënten en het „vaatwerk" dat ervoor diende, konden in geen enkel opzicht den toets van reinheid en smakelijkheid doorstaan.

Een zeer gezocht kostje scheen te zijn een soort van elastisch deeg, dat in een viezen uitgeholden boomstam die voor vijzel diende, met een grooten aan het ondereinde als een breede kwast uitgevezelden dikken stok als stamper, werd gemaakt van aardappelen, waarbij langzaam eenige droppels water werd gevoegd. Die aardappelen, in de schillen gekookt en eerst kort vóór het gebruik, met de handen van de schillen ontdaan, vermengden zich met het water, onder een voortdurend krachtig stampen, — en zóó ontstond de drooguitziende, op luchtig deeg gelijkende massa, die door de Asjantijnen met bizonder welbehagen, tweemaal daags werd genuttigd. Als toespijs diende een stuk ruim in water gebraden vleesch, waarbij de saus gebruikt werd om het deeg, waarvan met de vingers voortdurend kleine stukjes werden afgeplukt, smakelijker te maken, terwijl soms gestoofde groenten, droge rijst of sterk riekende uienkostjes het maal voltooiden. Ook gebraden schapenpootjes was een gezochte lekkernij.

Manuel. De wever. Boikofi.
Een groep Asjantijnen.

Zoo'n „voedering" 's middags en 's avonds ('s morgens heb ik het nooit bijgewoond; het scheen tenminste, dat zij nooit vóór twaalven hun eersten maaltijd hielden), — zoo'n voedering was een allerleukst gezicht en menig blank juffertje heeft den neus opgetrokken bij het zien van deze „unappetitliche" smulpartij....

Men moet nu niet denken, dewijl het in de „keuken" zoo vies er uitzag, dat de Asjantijnen op hun lichaam ook onzindelijk waren. In geenen deele! Zij waschten zich meermalen daags en zoover hun ontbloote

armen, hals, borst en schouders hun prachtig getinte huid — van lichtbrons tot donker chocolaadkleurig; er waren verschillende stammen onder hen vertegenwoordigd — mochten worden bewonderd, kon men zich hiervan ook wèl overtuigen. Alle verhalen, die er door sommige menschen werden gedaan over vermoedelijke en quasi-bestaande onzindelijkheid waren, zoo verklaarde mij de impressario, beslist onwaar. Trouwens, wie 's avonds een beetje laat bleef, wanneer de meeste bezoekers waren vertrokken, als dan de jongere kinderen werden gewasschen vóórdat zij naar bed — beter: naar hun mat — gingen, moet getroffen zijn geweest door den langen tijd die de moeders noodig hadden, om het „nachttoilet" van hun lievelingen in orde te brengen. Wel gingen zij niet zeer zachtzinnig met de kleine schapen om: zij werden zoo nu en dan maar eens aan een arm of een been in de hoogte geheven of met het hoofdje naar beneden aan de beide beenen òpgehouden, maar zij verzorgden hun kleintjes met toewijding, terwijl papa meestal op eenigen afstand de kunstbewerkingen, die zijn jonge telg onderging, stond gade te slaan.

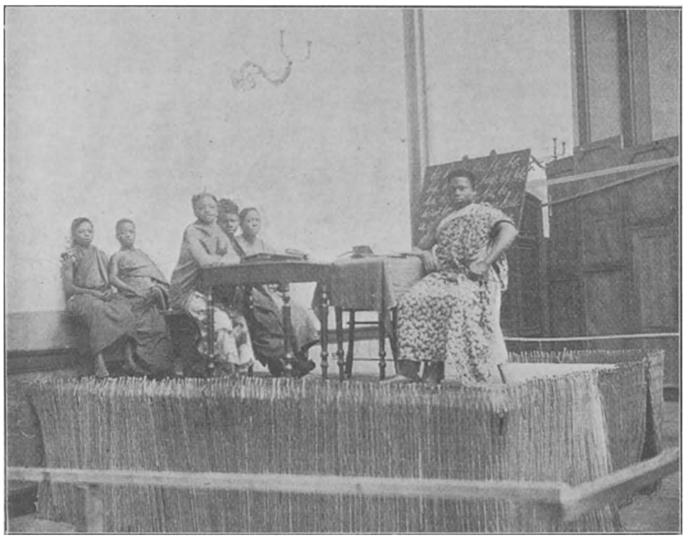

De School.

Over dag droegen de vrouwen hun zuigelingen met een doek op heur rug gebonden, de beentjes schrijlings over heur heupen naar voren gestoken. Of ze dan onder het dragen nu en dan eens een duwtje kregen van den een of anderen voorbijganger, of dat ze met het hoofd eens stootten tegen een leuning of een tafeltje, — dat hinderde niets: daar werd eenvoudig niet naar omgezien en.... de kinderen schenen er ook totaal ongevoelig voor te zijn. Ik heb er tenminste nooit een hooren huilen — neemt daar een voorbeeld aan, gij pasgeboren Hollandertjes! — en er waren er toch wel een stuk of tien.

Ik heb eens aan een der vrouwen, waaronder ook betrekkelijk „beschaafde" waren, gevraagd, of zij het niet lastig vonden, heur kind altijd op den rug te hebben; want het was mij opgevallen, dat zij het zelden of nooit ergens neerzetten of het, zelfs onder bewaking, aan anderen toevertrouwden. Tot mijn verwondering kreeg ik een zeer verstandig antwoord, waarbij zij haar manier van kinderen dragen motiveerde. „Als ik mijn kind vàst op den rug gebonden draag, heb ik mijn handen vrij. Ik kan mij bukken, zonder dat het valt; ik kan overal heengaan, zonder dat het mij hindert: ik heb het dus altijd bij me; en dan — dit had zij al in verschillende Europeesche steden gezien — en dan, zei ze guitig-glimlachend, krijgen wij geen scheve schouders en heupen en ongelijk-lange armen van het kinderen dragen, zooals uw vrouwen het doen: half op den arm, half tegen den schouder en op de heup".... Dat zei ze mij in gebroken, maar goed begrijpelijk Duitsch; en ik kon haar antwoord slechts beamen.

Maar stel u voor, lieve lezeres, onze kindermeisjes bij de „pantoffelparade” en op de bankjes in onze parken met de haar toevertrouwde zuigelingen op den rug gebonden! .... Ge zult er eerst nog wel een tijdje aan moeten gewennen, denk ik, vóórdat het gebruik algemeen zal worden.

Maar nu wij zoo een en ander over het leven en de gewoonten van onze Asjantijnen hebben medegedeeld, nu dienen we ook eenige regelen te wijden aan de bezigheden, waarmede zij — en in het bizonder de mannen — ons een denkbeeld gaven van hun industrie, hun handwerk. Natuurlijk werd zoo goed als alles met de handen en kleine werktuigen vervaardigd; slechts de *wever* beschikte over een soort van machine: een zeer primitief weeftoestel.

Deze zat in een klein uit houten binten opgebouwd raam zijn belangwekkend handwerk uit te oefenen, langzaam, bedaard, maar met een zekerheid waarover men verbaasd was. De mooie, kleurrijke patronen van zijn zeer vaste, innig dóórgevlochten weefstof, trokken de aandacht van kenners en niet-kenners; en menig stadsch dametje uitte haar verwondering over den smaak, waarmede door dien „onbeschaafde” de kleuren waren geschikt.

Op eenigen afstand, voorbij de hut van den *fetish*, had men de werkplaats van den *timmerman*. Deze hield zich bezig met het maken van houten keukengereedschap, van stelen voor bijlen, spiesen en lansen en handvatsels voor andere werktuigen. Voornamelijk was hij de steun van den *smid*, die met een paar gezellen, heel kunstig, de ijzeren gedeelten van wapens en gereedschappen smeedde. Ook was hij de maker van den grooten ijzeren standaard, dien hoofdman *Nothèi* naast zich had staan

De twee zoons en de kleinkinderen van hoofdman Nothèi.

bij de dansen, waarvan wij hierboven spraken, als teeken zijner hoogwaardigheid. Maar toch kon zijn handigheid niet op tegen het fijn-werken der kopersmeden, die een van de aantrekkelijkheden vormden der „tentoonstelling.”

Met heel primitieve werktuigen: een paar kleine ijzeren ponsjes en een hamer, vervaardigden zij keurige koperen hulzen

voor lucifersdoosjes, prachtige doozen voor de toilettafels der blanke schoonen, die hun arbeid kwamen bewonderen en koopen; zeër fraaie aschbakjes, speldedoosjes en wat men zich zooal in voorwerpen van dien aard kan denken. En alles met een sierlijkheid, die men van hen niet zou verwachten. In 't bizonder de keus van motieven voor hun versieringen en de rangschikking die men zich, den oorsprong en den aard van het te versieren voorwerp in aanmerking genomen, kan denken. Gewoonlijk speelden scènes uit het leven van dieren, maar ook van henzelven, daarbij een zekere rol.

Niettemin, er waren nog „arbeiders" onder deze Asjantijnen-troep, die den kalabassnijders de baas waren! Dat kon men ook

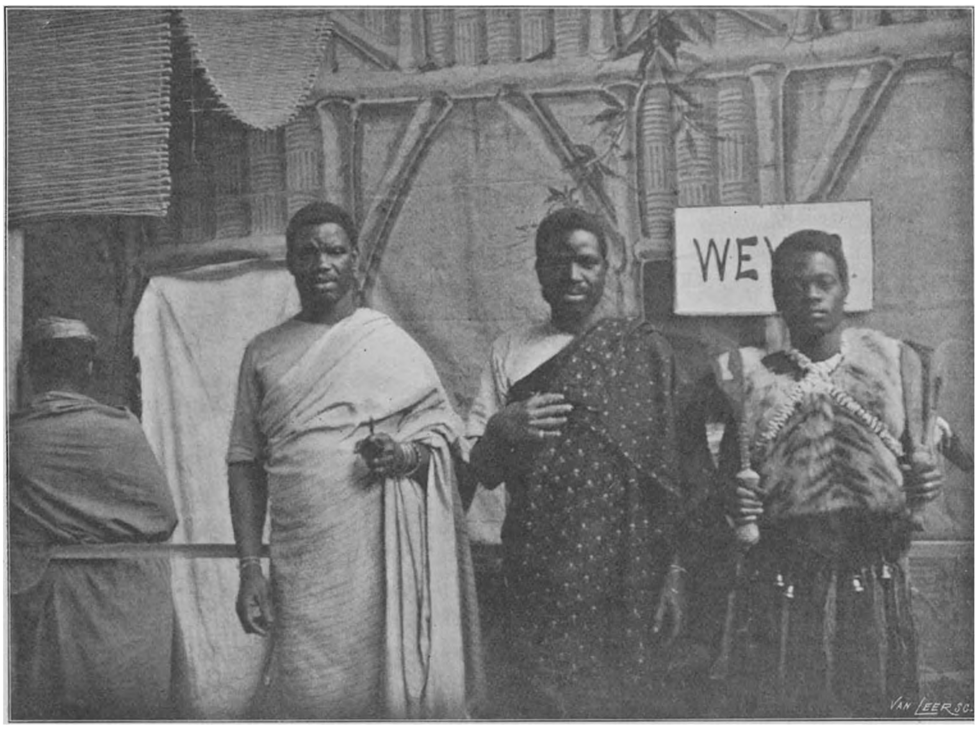

Adjaye. De wever. De fetish.

daarvan, getuigden van een smaak, dien men zelfs bij meer beschaafden dikwijls te vergeefs zal zoeken. En bovenal kwam het naïeve, het onbedorvene, het oorspronkelijke van hun versieringskunst uit in de voorwerpen, die de z.g. *kalabassnijders* vervaardigden. In kalabasschalen, die vooraf waren gladgemaakt, en nog schooner in cocosnootschalen, die eveneens van te voren van de haren ontdaan, gladgeschuurd en bruingepolijst werden, sneden deze lieden de fraaiste, de gezondste versieringsmotieven zien aan de belangstelling die zij van de bezoekers ondervonden, welke steeds in grooten getale voor hun tent stonden opgehoopt. Het waren de *goud- en zilversmeden*, drie man, die onverdroten den geheelen dag hun fijn handwerk zaten uit te oefenen. Zij maakten broches, vingerringen, armbanden en halskettingen, die tegen een niet al te hoogen prijs ook te koop waren. De broches bestonden uit een ovaal of rond zilveren (of gouden) plaatje, in het midden een rond gat en aan de

randen omgesmeed, zoodat er een verhooging van ongeveer een millimeter ontstond. De versieringen, van draadzilver, werden een voor een op het plaatje gesoldeerd; zij waren ontleend aan de hemelteekens. Ook de ringen waren met deze motieven versierd. Halskettingen, ook oorhangers, daarentegen maakten zij van filigraingoud en deze droegen eveneens het kenmerk van een hoog ontwikkeld kunstgevoel.

Verder waren er menschen onder de Asjantijnen, die zich bezig hielden met het maken van muziekinstrumenten, aarden vaatwerk (waterkannen, e. d.), schilder- en vlechtwerk, enz. Doch hun hoofdbezigheden hebben wij in de bovenstaande regelen geschetst.

Thans nog een enkel woordje over de Asjantijnen als volk.

Men weet, dat hun woonplaats is in Midden-Afrika, op ongeveer 5° N.B. van den equator gelegen, achter de aan de Engelschen toebehoorende goudkust.

Een vijftig jaar geleden stonden zij onder Nederlandsch oppergezag, en toendertijd waren hun soldaten zeer gewaardeerde hulptroepen voor het leger in onze Indiën, totdat Nederland de goudkust van Guinea aan Engeland afstond, in ruil voor het noordelijk deel van Sumatra, dat de Britten aan ons, Hollanders, afstonden. Helaas! we moeten zeggen, dat die ruil aan geen der beide rijken goed te staan is gekomen! Nederland heeft er immers zijn Atjeh-oorlog door gekregen, en Engeland had al dadelijk te doen met de Asjantijnen, die niet onder de Engelsche verdrukking wilden leven. Op z'n Engelsch toch moest er „beschaafd" worden — men weet wat dat woordje voor Engelsche diplomaten in heeft — en het volk van Ashantee was daarvan niet gediend. Hun koning, Koffé Kalkalla genaamd, moest na tal van bloedige gevechten de hoofdstad Komassee verlaten, en het ongeluk was daarmede over het volk gebracht. Ook kort geleden, men weet het, zijn weer hevige onlusten onder de Asjantijnen uitgebroken, die, reeds ten koste van veel bloed, nog steeds niet zijn onderdrukt. De aanleiding was, naar het schijnt alweêr de gouden stoel, met de andere koningsteekenen van den gewezen koning Prempi, die door de inboorlingen, vóórdat zij zich aan het Britsche gezag onderwierpen, bijtijds waren verstopt en nooit zijn teruggevonden. Zoolang deze symbolieke teekens van het koningschap niet in handen der blanken zijn, kunnen de inlandsche toovenaars hun invloed blijven aanwenden om hun rasgenooten het herstel van het koningschap voor te spiegelen en hen telkens opnieuw tot verzet tegen de vreemde overheersching aan te zetten. Thans was een nieuwe expeditie, onder Sir F. M. Hodgson, om de bewuste reliquien op te zoeken, de oorzaak van de laatste zoo bloedige botsingen. Evenwel, hoe dikwijls en hoe herhaaldelijk de Asjantijnen ook tegen het Engelsche gezag mogen opstaan — veel helpen zal het hun niet.

Door omgang met allerlei menschen van hooger beschaving dan zij — Hollanders, Duitschers, Franschen, Engelschen, Portugeezen — die er handelsfactorijen stichtten en er zelfs forten bouwden, hebben zij veel geleerd, dat hun van andere Afrikaansche stammen onderscheidt. Niettemin hebben zij bijna al hun oorspronkelijke gewoonten en gebruiken als een onverdorven erfenis van hun voorvaderen bewaard. Beschaving, in den zin als waarin wij het woord begrijpen, moet men bij hen dan ook niet verwachten. Trouwens, dat kàn niet. De weg, dien wij, blanken, hebben moeten afleggen om tot onze tegenwoordige ruimere begrippen te komen, is ook voor ons lang geweest. En hoe zouden dan deze zwarten zoo spoedig onze cultuurvormen aannemen?

Doch, hoe het ook zij, de kennismaking met de Asjantijnen voor ons, Europeanen, is een te interessante geweest, om er in dit maandschrift niet van te gewagen. Wellicht zijn dan ook deze „herinneringen" menigeen van onze lezers welkom!

Kerstmis bij de Niagara.

Waar de vorst een Tooverland doet ontstaan.

Van al de wonderen der Natuur op onzen aardbol bieden de watervallen van de Niagara wellicht het meest indrukwekkend schouwspel aan.

De naam „Niagara," die in de taal van de Indianen van dat district „Het donderend geweld van het water" beteekent, is ten volle gerechtvaardigd door de werkelijkheid. 't Is niet zoozeer de glinsterende watermassa, die over de rotsen glijdt, en schuimend en hoog opspattend in een gloed van kleuren neervalt aan den voet, maar

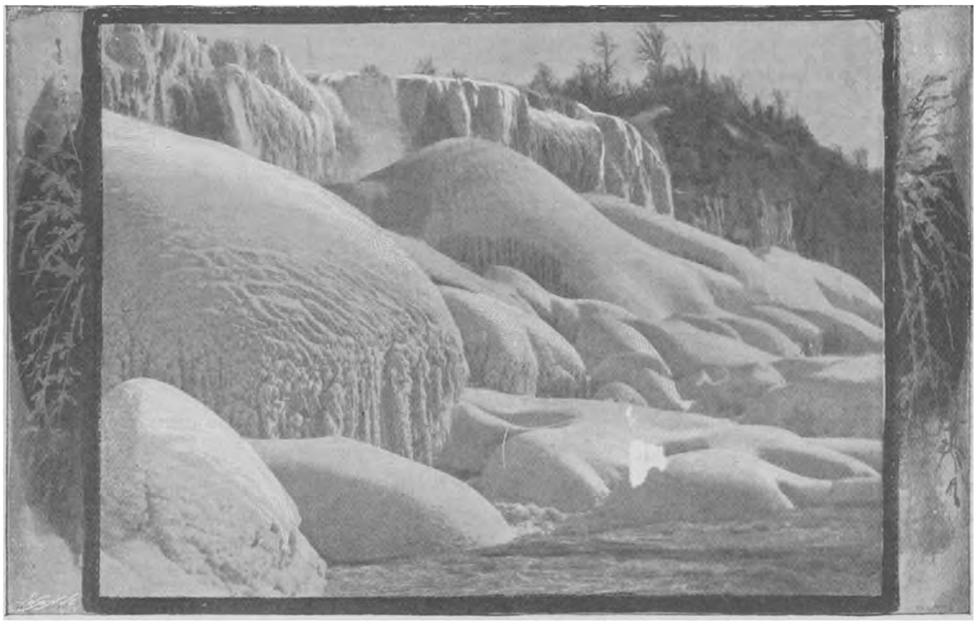

Hoe de watervallen van de Niagara er 's winters uitzien.

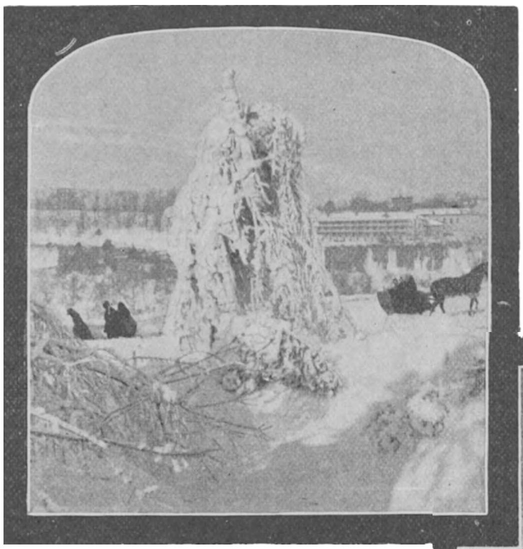

't Gezicht op de watervallen van de zijde van Canada.

veel meer de overweldigende gewaarwording van groote en onweerstaanbare kracht, die het ontzaglijk volume neervallend water bij ons opwekt en die den toeschouwer vervult met een gevoel van eerbied en ontzag.

Vijftien millioen kubieke voet per minuut of een kubieke mijl per week storten zich over de rotsachtige kalksteenen klippen, en stroomen met een oorverdoovend geraas door de enge diepte.

De Amerikaansche Val rechts van het Geiten-eiland is 1.060 voet breed, en de Canadasche of Paardenhoef Val is niet minder dan 3.010 in omtrek. Onmiddellijk voorbij de Watervallen heeft de rivier slechts een breedte van 1.100 voet.

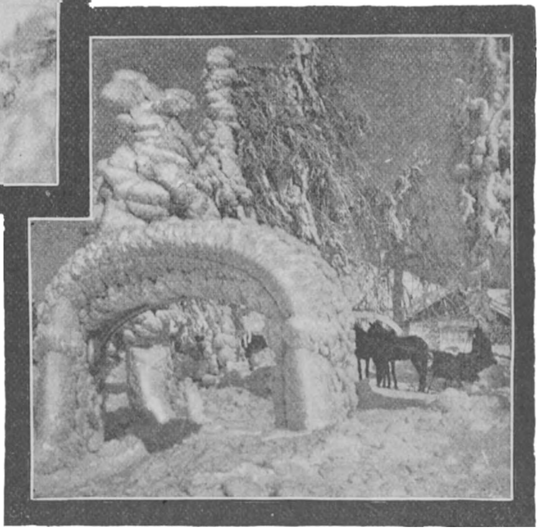

De bevroren boog van de Niagara.

Op elken tak zijn honderden kristallen.

Wanneer men op Prospect Point staat, in de onmiddellijke nabijheid van de Amerikaansche Watervallen, of op Table Rock, vanwaar men een onvergelijkelijk mooi uitzicht heeft op de Horseshoe-Watervallen, en men de regenbogen ziet, die in den namiddag op het schuim ontstaan, terwijl tegelijkertijd het geheele luchtruim om u heen schijnt te sidderen onder den donderenden stortvloed van het water, dan voelt men, dat men dat oogenblik nooit zal vergeten. Wie dat eenmaal heeft bijgewoond, meent telkens weer de echo van dat indrukwekkend en harmonisch geluid te hooren.

Een bezoek aan de Cave of the Winds, achter de middelste watervallen maakt nog dieper indruk. In een mantel

van waterproof gewikkeld gaat de bezoeker de Biddle trap af, en nadat hij tusschen de rotsen en door het schuim bij den Waterval door overdekte gangen en over bruggen een eindweegs is voortgegaan, brengt men hem in de smalle ruimte tusschen de rots en de groote watermassa, die er zich over heen stort. Daar bevindt hij zich in een oogverblindende, oorverdoovende, half verstikkende omgeving, welke alle beschrijving te boven gaat. Elkanders handen vasthoudende, loopen de bezoekers langs een smalle plank, met hun neuzen bijna aan de rotsen rakende, terwijl zich vlak achter hen de ontzaglijke watermassa bevindt. Men moet sterke zenuwen hebben als men op dat oogenblik niet angstig wordt!

Doch hoe prachtig de Niagara-Watervallen ook in den zomer mogen zijn, in den winter, wanneer de koude Noorden- en Oostenwind alles tot ijs heeft verstijfd, maken zij nog een geheel anderen indruk. Wie een Kerstmis bij de Niagara heeft doorgebracht, heeft om zoo

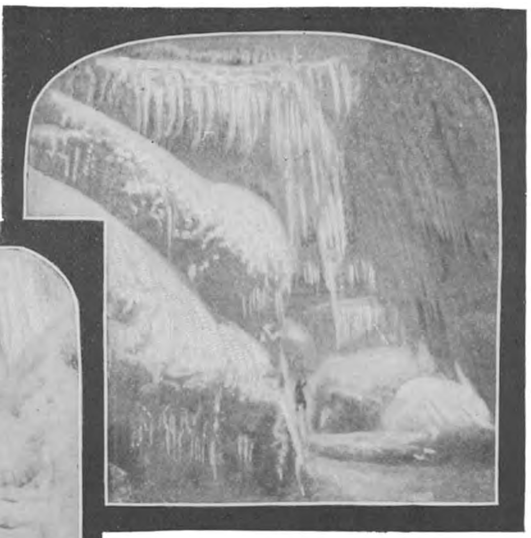

Achter den waterval in de grot van de Winden.

Een weg bij den Canadaschen waterval.

Een hooge ijsbrug.

De koning der ijskegels.

te zeggen, een bezoek afgelegd in het tooverland van de Natuur.

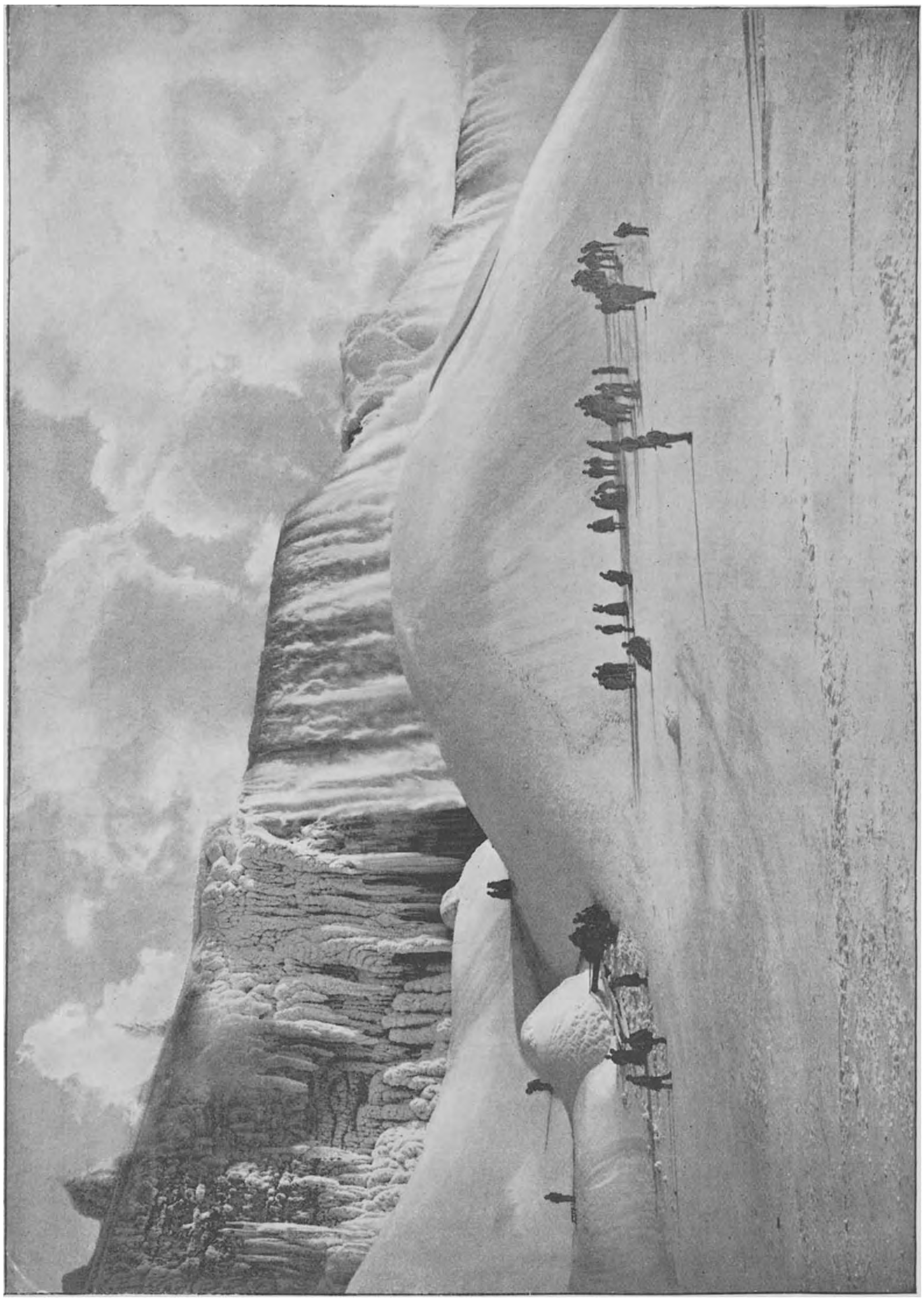

De rotsen zijn gedrapeerd met een gordijn van sierlijke ijskegels.

De watervallen zelf bevriezen nooit, de stroomsnelheid is daartoe veel te groot. Het

goddelijk schouwspel bestaat hoofdzakelijk in de ontzaglijk groote wolken van schuim waarmee de bezoeker, die dicht bij de Watervallen komt, des zomers bijna geheel bedekt wordt, of dat tegen hem opspat als hij zich waagt in het kleine stoombootje, de *Maid of the Mist*. In een strengen winter bevriest het schuim natuurlijk bijna even snel, als het is ontstaan, en dat geeft aan de omgeving een geheel ander aanzien.

Op het Geiten-Eiland, waardoor de Watervallen in twee deelen worden verdeeld, en op het Luna (Maan) eiland, dat zijn naam ontleent aan de merkwaardige regenbogen, die men vandaar kan zien, wanneer het volle maanlicht op het schuim valt, is het tooneel uiterst liefelijk en tooverachtig.

De kale takken van de boomen, de grasprietjes zelfs worden omkleed met een laag rijp, zoo dik en zoo schitterend, als men zelden elders ziet; het geheele landschap is als het ware gevormd door glinsterende kristallen.

Wintersport op de watervallen van de Niagara.

Het beklimmen van de groote ijsbrug.

Op den grooten ijsberg van de Niagara.

Wanneer de winter in ons land de geheele natuur met een sneeuwlaag heeft bedekt, ziet ieder er met bewondering naar, maar dat gezicht kan niet in vergelijking komen met het wonderbaarlijk effect, dat de rijp op het bevroren schuim van de Niagara te weeg brengt.

Op zij van de twee watervallen, waar de val van het water niet zoo buitengewoon sterk is, gaat het schouwspel

alle beschrijving te boven. De groote hoeveelheid bevroren schuim, die in het watervalt, geeft de vorst gelegenheid ook dáár haar macht te doen gevoelen, en weldra ontstaan er groote massa's ijs. Het bevroren schuim begint dan ijsheuvels te vormen, die eerst klein zijn, maar spoedig zulke ontzaglijke afmetingen aannemen, dat een aantal menschen er tegelijk over heen kan loopen.

Die heuvels nemen somtijds zeer fantastische en zonderlinge vormen aan, doch de koepel-vorm blijft steeds de overheerschende.

In den winter van 1896 vormden de massa's ijs en bevroren schuim zich tot een groote brug, en het is niets zeldzaams, als op die wijze diepe holen ontstaan. Wanneer het licht door die massa's ijs dringt, ontstaat er aan de binnenzijde een bleek-blauw schijnsel, en wanneer dan de buitenzijde beurtelings ontdooit en bevriest, wordt de ingang spoedig gedrapeerd met een gordijn van uiterst fijne, sierlijke ijskegels.

Op zij van de watervallen en op vooruitstekende rotsblokken vormen zich somtijds reusachtige ijskegels, die meermalen de dikte hebben van een flinken boomstam en twintig á dertig voet lang zijn. De kristallen spelonk bij de Niagara is een bijzonder geschikt punt voor het ontstaan van die stalactieten, en wanneer, zooals bij de Niagara dikwijls voorkomt, de vorst eenige weken achtereen heeft geduurd, is het effect meer dan grootsch en wonderbaarlijk.

Ik zou niet kunnen zeggen wanneer de watervallen in hun Kerstfeest-gewaad den meesten indruk maken, over dag of des nachts. Als de zon schijnt op de groote massa's ijs en rijm, is het effect uiterst schitterend, daar elke kleine sneeuwkristal zijn deel bijdraagt om dat grootsch geheel te voorschijn te roepen. Maar bij maanlicht is het effect zeker niet minder grootsch. Wanneer de bleeke stralen van de Nacht-Koningin zacht neervallen op het wit gewaad, waarin het landschap is gehuld, omkleeden ze elke lijn met een sierlijkheid en een waas van geheimzinnigheid, dat men als betooverd is en niet moede wordt te staren en te droomen...

EEN KERSTVERHAAL

NAAR HET ENGELSCH, BEWERKT DOOR HOLDA.

't Was Kerstavond, en de sneeuw lag een voet hoog, toen Meyer pogingen begon te doen om het keukenraam van de weduwe Dietrop te openen.

't Was reeds Kerstmorgen, en de sneeuw lag wel een halve meter hoog, voordat het Meyer gelukte de sluiting te verbreken; huiverend trad hij de keuken binnen. Hij sloot het raam zorgvuldig achter zich, en warmde zijn verkleumde handen bij het smeulende vuur.

„De drommel mag mij halen, als ik er niet uit zie als een echte Santa Claus," zeide hij binnen 's monds.

Dien geestigen zet vond hij zoo mooi bedacht, dat hij voor een oogenblik alle beroeps-etiquette vergat en hardop lachte.

Nadat hij een weinig ontdooid was, leidde zijn instinct hem regelrecht naar de kast, waar eenige flesschen bier stonden. Hij dronk een vol glas in één teug leeg en ging daarop bij het vuur zitten om een tweede glas te gebruiken.

„Had ik geweten, dat het mij van nacht zoo mee zou loopen, dan was ik zeker veel vroeger uitgegaan," mompelde hij; „dat is nu eenmaal de schaduwzijde van ons beroep; men weet nooit, waar men komt." Hij telde bij het flikkerend licht van het haardvuur het zilvergeld, dat hij in zijn zak had.

„Bij de honderd gulden, en zij hadden het raam niet eens goed gesloten! Dat noem ik toch een onverantwoordelijke zorgeloosheid. Zij hebben hun verdiende loon!" Hij schudde weer van 't lachen. „Misschien missen zij het niet eens. Een kruideniers-winkel is een voordeelige zaak in dezen tijd van het jaar." Hij dronk de flesch verder leeg, en stond op. „Nu moet ik hier nog eens mijn slag slaan. Klaas Smits zei verleden jaar, dat hier nog heel wat te halen was; hij zou hier stellig zelf heen gegaan zijn, als ze hem niet hadden opgepakt."

Hij schudde nadenkend het hoofd.

„Die arme oude Klaas was altijd wat haastig. Drie jaar — 't is veel te kras. 'k Zou wel eens willen weten, hoe die heeren rechters het zouden vinden wanneer zij daar zelf zoo lang moesten zuchten."

Nadat hij het slot, dat aan de andere

zijde was gesloten, had opengeschroefd, begaf Meyer zich naar de eetkamer om het zilver te zoeken en naar het kantoor om de brandkast te openen, maar tot zijn groote teleurstelling vond hij noch het een noch het ander, want het zilver bleek Chris-

Op Kerstavond begon Meyer pogingen te doen om het keukenraam van de weduwe Dietrop te openen.

toffel-zilver te zijn, en een brandkast was nergens te vinden.

„Zij behooren zeker tot dat soort van menschen, die alles onder het hoofdkussen bergen," zeide hij grinnikend. Hij was in zijn soort nog wel een goedaardige schavuit.

„Ik kan niet zeggen, dat ik er veel van houd om naar boven te gaan, maar van nacht, nu ze Santa Claus verwachten, zullen zij wel slapen als rozen." Hij knipoogde tegen zich zelf in de duisternis. Meyer houdt altijd van grappen, zeide zijn vrouw dikwijls.

Hij wikkelde een paar dikke wollen windsels om zijn schoenen, en nadat hij bij wijze van krijgslist de voordeur op een kier had gezet voor het geval, dat hij haastig de wijk zou moeten nemen, kroop hij langzaam de trap op, binnen's monds pruttelend, dat de looper zoo dun en alles zoo geheel anders was dan Klaas Smits had gezegd. Hij was juist bij den overloop gekomen, toen hij ontstelde bij het geluid van een kinderstem.

„Herman," zeide de stem. „Herman, slaap je?"

„Die is stellig vijf jaar. Even oud als mijn Piet," zeide Meyer.

„Neen," fluisterde een oudere stem, denkelijk van een jongen van acht jaar ongeveer.

„Het duurt vreeselijk lang, voor dat hij komt," klaagde stem no. 1.

„Ik geloof niet, dat hij zal komen," zeide stem no. 2.

„'t Is vreeselijk gemeen van hem om nu juist weg te blijven, omdat papa ...." Plotseling bleef de kleine in haar woorden steken, doch een oogenblik later vervolgde zij:

„Ik geloof, dat papa hem altijd liet komen."

„Ik geloof niet, dat er een echte Santa Claus bestaat, 't zijn de papa's," hernam de groote broeder nadenkend.

Meyer hoorde een zacht gesnik. Hij was niets op zijn gemak; hij stak zijn hand besluiteloos in zijn zak, en liet het geld een zacht rinkelend geluid maken.

„Herman," fluisterde het kleine meisje in groote verrukking, „hij is al gekomen. Heb je hem niet gehoord? Laten wij onze oogen dicht doen en ons slapend houden."

Een oogenblik heerschte er volkomen stilte.

„'t Is niets geweest," zeide Herman verdrietig. „Hij zal zeker niet komen."

„Hij komt altijd, Herman," zeide de kleine Gonne.

„Papa was hier vroeger altijd," zeide Herman met iets sidderends in zijn stem.

„Ik zou eigenlijk niets om Santa Claus geven, als wij papa nog maar hadden."

Meyer schudde zijn hoofd meewarig. Zijn vrouw had hem juist het vorig jaar verteld, dat de kleine Piet ook zoo had gesproken, toen hij zich in preventieve gevangenschap bevond.

„Vindt gij niet, dat mama er ons iets voor in de plaats moest geven?" vroeg Gonne.

„Mama heeft niet veel geld meer; zij heeft immers gezegd, dat wij het volgende jaar niet meer kunnen krijgen dan een stuiver in de week. Daarom zeide ik reeds, dat het nergens toe diende om onze kousen op te hangen."

„Maar we hebben ze nu al opgehangen."

„Ja — maar — ik geloof toch zeker, dat mama ons niet meer dan een stuiver zal geven."

„Een stuiver wil ik niet hebben. Ik moet een Santa Claus-cadeautje hebben zooals wij aan mama hebben gegeven."

„Dat was maar zes stuiver; vier stuivers van mij en twee stuivers van jou."

„Wat zal mama verbaasd zijn, als zij dat aan de deur ziet hangen," zeide het meisje levendig; „maar ze zal het misschien vreemd vinden, dat Santa Claus niet bij ons is gekomen."

„Mama zal wel begrijpen, dat wij het gedaan hebben," zeide de kleine Herman.

Meyer, die reeds gewoon was geraakt aan de duisternis, onderscheidde iets als een luciferdoosje bij de naastbijzijnde deur. Voordat hij er heel zeker van was, moest hij evenwel eerst een vochtig waas voor zijn oogen wegvegen.

„Ik zal hier niet veel vinden," zeide hij bij zich zelf. „dat is wel heel zeker. Het spijt mij werkelijk voor die aardige kinderen." Hij keerde zich om ten einde te vertrekken, daarop bleef hij staan en schudde zijn hoofd.

„Als Santa Claus niet komt," zeide de kleine Gonne met een slaperig stemmetje, „brengt oom Tom ons toch altijd cadeautjes op den eersten Kerstdag."

„Oom Tom zal ons dit jaar geen cadeautjes brengen. Hij is zoo ver weg — in Birmingham."

Hij stak in elke kous een gulden.

„Waar ligt Birmingham, Herman?"

„O, dat ligt — ergens."

„Waar is ergens?"

„O, zoo ver weg!"

„Dicht bij den hemel? Waar papa is?"

„Neen; zoo onnoozel moet je niet zijn, Gonne!"

Meyer had hun wat gaarne willen zeggen, waar Birmingham lag; gelukkig bedacht hij nog bijtijds, dat hij zich daardoor zou verraden.

„Hij zou met den spoortrein kunnen komen."

„Mama zegt, dat hij van 't jaar niet kan komen."

„Dan moet hij de cadeautjes maar sturen!"

„Dat kan hij niet doen, Gonne; want.... mama heeft mij verteld, dat hij haar al het geld zendt, dat hij kan missen."

„Dan kan mama ons wel een heele boel geven!"

„Ik geloof, dat mama al dat geld gebruikt om de huishuur en de huishouding te betalen." zeide Herman op een plechtigen toon. „Dat begrijp je zoo niet; daar ben je nog te jong voor."

„Neen, ik ben niet jong. Ik.... ik.... zou zoo gaarne een cadeautje willen hebben," zeide zij schreiende.

„Ik zal je mijn mooie stuivertje geven voor je Santa-Claus, maar dan moet je niet langer schreien," zeide de kleine Herman. Meyer kon uit den toon, waarop de kleine jongen dat zeide, duidelijk opmaken, dat het hem moeite kostte om afstand te doen van zijn mooie stuivertje; hij bewonderde dan ook zijn heldenmoed en gevoelde sympathie voor hem, want het gebeurde hem ook wel eens, dat hij niet zeer ruim in de stuivertjes zat.

„Doe je het heusch?"

„Op mijn woord van eer."

„Ik dank je wel. Herman. Slaap lekker."

„Wel te ruste."

„Herman, als papa eens terugkwam uit den hemel?"

„O, zeg dat niet! Gonne, zeg dat niet!" zeide Herman snikkende.

„Toe, ga niet schreien, Herman. Zal ik bij je in bed komen?"

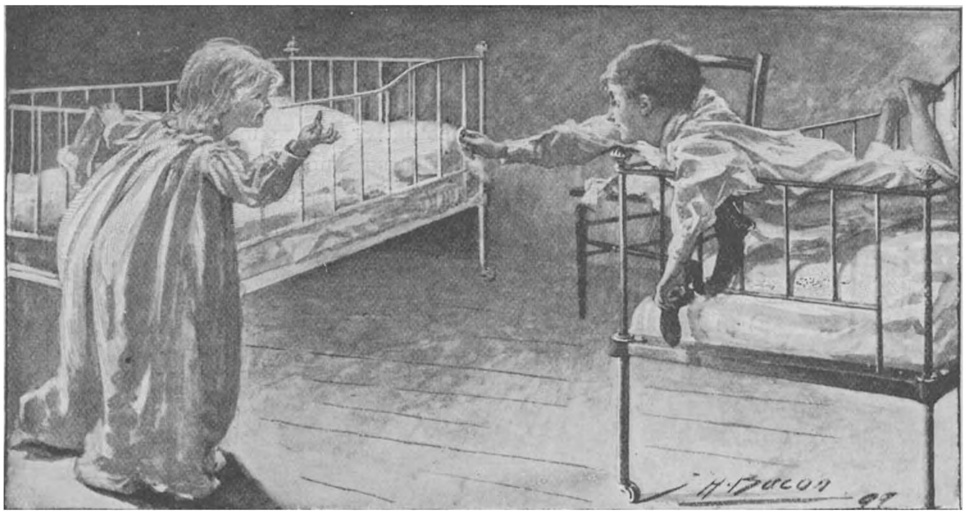

Gonne en Herman waren overgelukkig, toen zij op den Kerstmorgen ieder een gulden in hun kous vonden.

„Ja, kom dan maar gauw."

„Maar 't is zoo donker."

„Wacht maar even. Ik kom je halen."

Men hoorde het getrippel van bloote voetjes.

„Daar ligt geen kleed," zeide Meyer.

Een paar minuten later was alles stil; Meyer maakte daaruit op, dat ze beiden in slaap waren gevallen. Hij krabde zijn hoofd in gedachten. Daarna nam hij voorzichtig een paar geldstukken uit zijn zak, bevoelde ze nauwkeurig om zeker te zijn, dat het guldens waren, en ging toen in de kamer van de kinderen. Een oogenblik rondgetast hebbende, vond hij twee kousen,

die bij het voeteneinde van de ledikantjes waren opgehangen en stak in elke kous een gulden. „Arme kleine schepseltjes," mompelde hij.

Nadat hij het vertrek had verlaten, bleef hij weer een oogenblik stil staan bij de trap en liep toen voorzichtig naar de andere deur.

„'k Zou wel eens willen zien, wat die kinderen hun moeder voor haar Santa Claus hebben gegeven," zeide hij als om zich te verontschuldigen.

De straatlantaarn wierp een flikkerend licht in het zijraam; daardoor werd hij spoedig de luciferdoos gewaar, waarvan de kinderen gesproken hadden. 't Was een verlakt luciferdoosje op een standaard; in plaats van lucifers lag er een zacht, gevouwen papiertje in. Meyer krabde zich weer op zijn hoofd.

„Zij hebben het nog meer noodig dan wij," zeide hij eindelijk; daarna haalde hij een handvol geld uit zijn zak en telde hij voorzichtig tien gulden op zijn linkerhand en legde ze bij het zachte papier in het doosje. Daarna kroop hij op handen en voeten de trap af.

„Als zij mij hoorden, zouden zij moord en brand roepen," zeide Meyer binnen 's monds. „'t Is toch maar een zonderlinge wereld!"

Hij vertrok weer door het keukenraam. Hij durfde de voordeur niet dicht te slaan, als hij dien kant uitging; en als hij haar open liet, zouden de kinderen licht koude kunnen vatten. In de keuken opende hij nog eens weer de kast, om te zien hoeveel flesschen bier er nog stonden. Met een treurig gezicht zette hij de twee volle flesschen naast elkander.

„Als dat alles is, wat ze in huis hebben, ziet het er treurig uit," zeide hij.

Daarna knoopte hij zijn jas dicht, deed zijn wollen handschoenen aan, en vertrok.

„Dat is hier een schrale oogst geweest," zeide hij. „Maar een mensch, die wat geld bezit, heeft natuurlijk ook zijn verplichtingen."

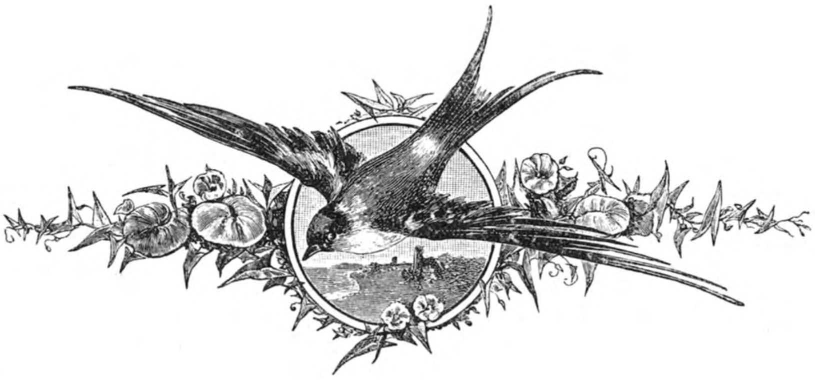

Vervolg van Bladz. 487.

Om de arbeiders in de gelegenheid te

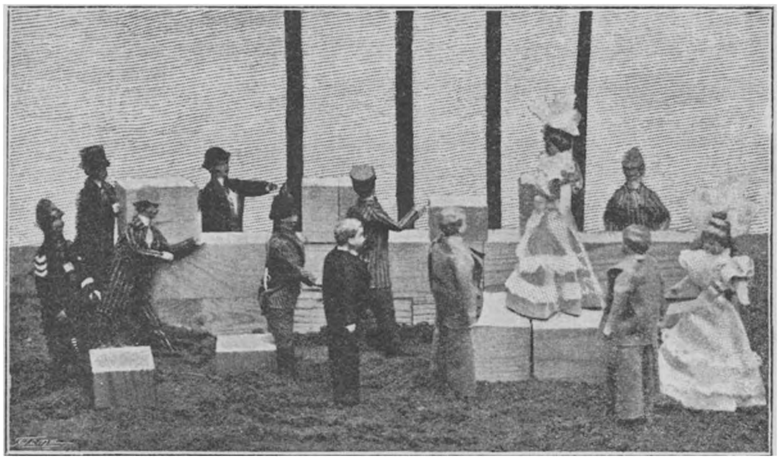

De vrouw van den Burgemeester legde den eersten steen van de „Villa Gordon."

stellen den geheelen nacht door te werken werden geheele treinladingen platen gelatine aangebracht om de steenen stevig op elkaar te bevestigen en het was nog lang geen morgen, toen de timmerlieden naar hunne kleine hutjes gingen om een paar uren te slapen; al wat er verder nog gedaan moest worden om het huis gezellig en bewoonbaar te maken, overlatende aan een heirleger van poppenschilders, behangers, glazenmakers en loodgieters.

Daarna werd de villa vlug gemeubeld met kleine tafels en stoelen, karpetten en kleeden, schilderijen en gordijnen, die alle speciaal gemaakt waren door de grootste firma in huis-ameublementen uit Santa Clauberg. In de slaapkamer stonden een ledikant, dat precies van pas was voor Herman, en een kast, een waschtafel, een toilettafel enz., alles gemaakt naar het model van de ameublementen voor poppen.

En toen Santa Claus op den eersten October 's morgens om tien uur met zijn kleinen logé in Santa Clauberg kwam, was alles in orde, en was er reeds een groot aantal poppen-bedienden bezig in de keuken van de Villa Gordon; de keuken was het eenige vertrek in dat gebouw, dat zoo klein was, dat de bewoner er niet in kon komen.

Men had van den dag, dat Herman in het nieuw gebouwde huis zijn intrek zou nemen, een grooten feestdag gemaakt, en om twaalf uur werden al de kanonnen in de forten langs de rivier tegelijkertijd afgevuurd; de kerkklokken werden geluid en een groote optocht van soldaten, matrozen en stadsbewoners trok naar

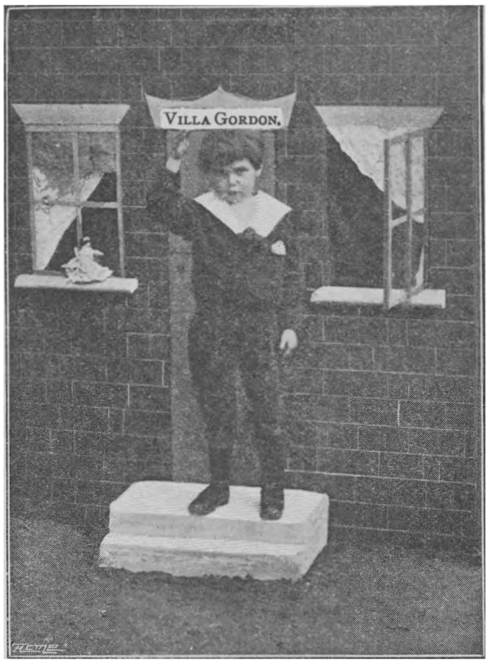

Herman hield op de stoep voor zijn huis een vriendelijke toespraak.

het nieuwe gebouw om een groot feest te

vieren op den Berg van de Vroolijkheid, waar men draaimolens en schiettenten had opgeslagen, en om den geliefden bewoner van de villa hartelijk welkom te heeten.

En de kleine Herman hield, voor de voordeur van zijn nieuwe woning staande, een alleraardigste speech (al kwamen er wel veel leelijke zinnen in) die met uitbundig gejuich werd ontvangen door de vijfduizend poppen, tot wie ze gericht was, en die werd opgeteekend door de vier automatische schrijvers van het Weekblad van Santa Clauberg.

„Lieve poppen!" zoo begon Herman, sterk blozende toen hij zag, dat zoovele glazen oogen op hem gericht waren. „Lieve poppen, het is bijzonder lief van u om zulk een mooi huis voor mij te bouwen, en 't is allergrappigst, dat poppen dat kunnen doen. Doode poppen, zooals mijn zusje altijd heeft, zijn onnoozele schepsels, maar gijlieden hebt veel meer verstand dan de knapste kat of hond van de geheele wereld! Ik weet heel goed, dat poppen, die men in de winkels koopt, geen hersenen hebben, want ik heb eenmaal het hoofd van Anna's pop opengemaakt met een schaar, en toen heb ik het gezicht in het vuur laten smelten en er het bovenste gedeelte van het hoofd weer opgeplakt. Ik dacht, dat Anna er niets van zou merken, maar dat deed zij wel, en Anna heeft er wel een half uur lang om geschreid. Toen hebben wij de pop begraven; maar later hebben wij haar weer opgegraven, omdat baby er nog wel mee kon spelen. Maar ik zou niet graag het hoofd van een levende pop open willen maken, net zoo min als ik ooit de staart van een kat af zou snijden of ik een springende kikvorsch zou willen dooden.

„'t Is ontzettend grappig om zulk een mooi huis als dit geheel alleen in gebruik te hebben, maar het spijt mij erg, dat die lieve oude Santa Claus zoo lang weg zal blijven. Hij is de liefste mijnheer, dien ik nog ooit gekend heb, zelfs nog veel liever dan oom Piet, die mij altijd een dubbeltje in het uur gaf, als ik vliegen wegjaagde van zijn kale hoofd. En telkens, wanneer gij een van allen hier voorbij komt, moet gij binnen komen om mij op te zoeken, als ik niet uit ben ten minste. En als ik niet thuis ben, moet je maar terug komen, als ik wel thuis ben."

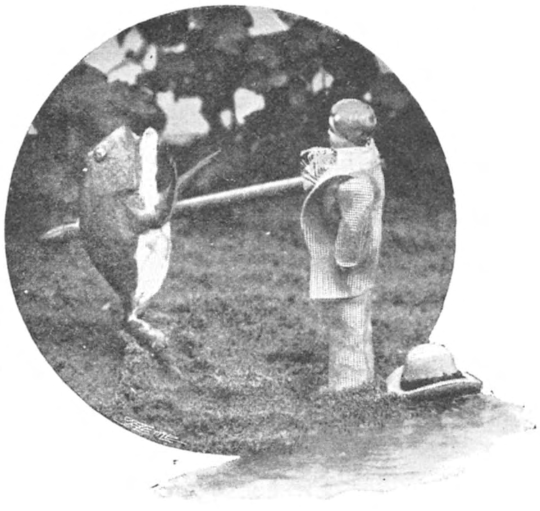

De Burgemeester had eens een grooten kikvorsch gedood.

Al de poppen klapten in de handen en juichten de redevoering van den kleinen Herman uitbundig toe.

Daarna werd het woord gevoerd door den Burgemeester van Santa Clauberg, een bijzonder dappere pop, die eenmaal een brutalen kikvorsch, die een pop had opgegeten, met een looden potlood had gedood en die na dien tijd algemeen geacht werd om zijn moed en zijn vriendelijkheid voor de arme poppen uit de stad. Nadat de vriendelijke toespraak van den Burgemeester ten einde was, werd er driemaal hoera geroepen voor Herman Gordon en daarna nog driemaal voor Santa Claus; toen begonnen de vermakelijkheden en waren de draaimolens, de schiettenten, de rutschbanen, enz. in een oogenblik door de poppen bezet. Het feest duurde verscheidene uren, totdat het tijd

werd voor het vertrek van Santa Claus.

„Vaarwel, mijn beste jongen, nu wordt het tijd voor mij om te vertrekken,” zeide de flinke oude reiziger bij de deur van Villa Gordon komende op het oogenblik, dat de stralen van de ondergaande zon den bergtop beschenen en de woning van Santa Claus in een gouden Paleis herschiepen.

„Wilt u niet binnen komen, Santa Claus en mij behoorlijk goeden dag zeggen?” stamelde Herman al snikkende, terwijl twee dikke tranen langs zijn wangen biggelden. „In de eetkamer is plaats genoeg, als u maar goed voorover buigt, doch ik kan u niet uitnoodigen om te gaan zitten, omdat geen van de stoelen voor u geschikt is.”

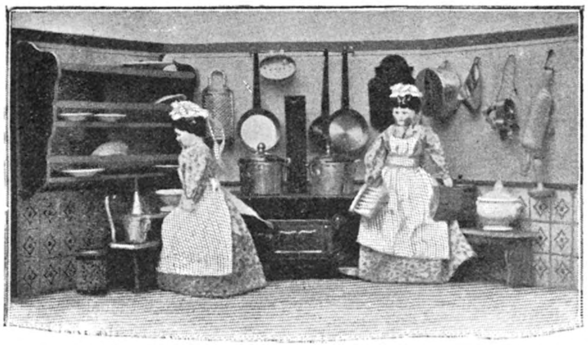

De keuken van Villa Gordon.

„Ik moet je door het raam een kus geven, beste vent,” zeide Santa Claus. „Want de Noordenwind is al zoo boos, omdat ik eenige minuten te laat ben, dat hij tot een geduchten storm overgaat; ik had ook moeten zorgen, dat ik bij tijds was, want ik moet vóór middernacht nog verscheidene steden in het Zuiden bezoeken.”

Herman opende het raam van zijn kleine zitkamer en gaf Santa Claus op elke wang een stevige kus.

„Wilt u mijne complimenten doen aan papa en mama,” stotterde hij met tranen in zijn oogen en bevende lippen. „Ik zal u zoo geducht missen... u en al de kaboutertjes, en ook die mooie ijsschilderijen. Wat kan ik voor die kleine poppen doen, Santa Claus, terwijl u op reis is?”

„Zorg maar, dat zij geen oorlog voeren met de kaboutertjes,” zeide Santa Claus ernstig. „Zij besteden groote sommen gelds voor gepantserde schepen en forten en kanonnen, omdat zij oorlog willen voeren met mijn kleine volkje, waarmee zij vroeger de beste vrienden van de wereld waren. En al die oneenigheid is ontstaan, nadat de kaboutertjes aanspraak hebben gemaakt op een stuk land, dat niet grooter is dan een haardkleed!”

„En zijn de kaboutertjes gereed om oorlog te voeren?” vroeg Herman levendig, met iets bijzonder oorlogzuchtigs in zijn blik.

„Mijn kleine volkje van Niederheim vergroot zijn vloot,” luidde het antwoord, „en als het werkelijk tot een oorlog mocht komen zal het een verschrikkelijk gevecht worden. Santa Clauberg zou dan wel eens een puinhoop kunnen worden, voordat ik terug kom.”

„Maar waarom verbiedt u dat dan niet, Santa Claus?”

„Keizers en koningen kunnen tegenwoordig geen oorlogen meer voorkomen, Herman. Zij kunnen alleen maar raad geven aan hunne onderdanen en hun zeggen, hoe zij de zaak beschouwen, en hoewel zulk een raad altijd met veel eerbied wordt aangehoord, volgt het volk dien lang niet altijd op. Ik heb de bewoners van Niederheim en van Santa Clauberg reeds ernstig gewaarschuwd tegen een oorlog, en toch zijn de werklieden vandaag, hoewel het nog wel een algemeene feestdag is, druk aan het werk in de kanonnenfabriek. Ik zag nog geen half uur geleden, dat een groot aantal soldaten zich in het Oostelijk fort oefenden in het exerceeren met een nieuwerwetsch kanon.”

„Ik zal om uwentwil mijn best doen, om de poppen tegen te houden, Santa Claus,” hernam de kleine Herman; „maar

ik zou het anders verrukkelijk vinden een wezenlijk gevecht met kaboutertjes te zien, waarbij de poppenhuizen in brand geraken en de gepantserde schepen zinken en speelgoed-forten in de lucht vliegen, terwijl de muzikanten het oorlogslied spelen, dat ik thuis in de kinderkamer altijd zong, wanneer ik mij verbeeldde, dat mijn tinnen soldaatjes op het tafelkleed aan het vechten waren."

„Welk oorlogslied zong je dan?"

„Met heldenmoed en blijden zin, hoera!
Gaan wij te saam het slagveld in, hoera!
Daar wacht ons eer en roem en buit
Vaarwel mijn vrinden, marsch, vooruit!
Wij scheiden met hoera!
Wij scheiden met hoera!"

zong Herman.

„Vindt u het niet mooi, Santa Claus?" vroeg hij.

„Wat beteekent dat nu?" vroeg de rechter over zijn bril kijkende.

„Dat is heel ondeugend van u beiden," zeide de rechter.

Terwijl Santa Claus nog bij Herman stond en hem juist op zijn vraag wilde antwoorden, werd de zwaar geladen vliegmachine, die op een groote hoogte voor anker had gelegen, door de bereidwillige handjes van wel duizend poppen naar beneden getrokken; de reiziger had ternauwernood den tijd om in te stappen en Herman evenals zijn trouwe onderdanen een hartelijk vaarwel toe te wuiven, voordat een krachtige windvlaag uit het Noorden plotseling de ramen van Villa Gordon heen en weer schudde en de groote machine eerst meevoerde naar de wolken en daarna verder voort in een Zuidelijke richting.

Negende Hoofdstuk.

UITBARSTING VAN EEN OORLOG.

Hoewel Herman aan Santa Claus had beloofd, dat hij al het mogelijke in het werk zou stellen om een oorlog te voorkomen, bemerkten de kleine bewoners van Santa Clauberg toch spoedig, dat hun logé over dat onderwerp wel eenigszins anders dacht dan hun geliefde en hoog geëerbiedigde Keizer.

„Wanneer wij Herman Gordon op onze zijde kunnen krijgen, zal Santa Claus niet half zoo boos zijn, als hij bij zijn terugkomst ziet, dat de kaboutertjes overwonnen zijn en hun stad vernield is," zeide de Minister van Oorlog uit de speelgoedstad. En ten einde Herman voor hunne booze plannen te winnen, brachten een tal van burgers van Santa Clauberg dagelijks bezoeken aan Herman en hielden dan op den schoorsteenmantel in de eetzaal van Villa Gordon druk bezochte meetings. Daar spraken zij soms uren lang over groote charges van de cavalerie en bombardementen, totdat Herman bijna even opgewonden was als zij zelf, en begon te verlangen om de vreeselijke tooneelen te aanschouwen, die

door de verschillende sprekers zoo levendig werden voorgesteld.

„Maar ik heb nog niet gehoord, wat de kaboutertjes te zeggen hebben," zeide Herman na elke meeting. „Mijne moeder zeide altijd, dat zij de beide partijen wilde hooren, als ik kibbelde met mijn neefje Jan, en daarom wil ik niet zeggen, wat ik denk, dat gij moet doen, zoo lang gij niet eenige kabouters hier wilt laten komen!"

Dan begonnen de poppen meestal te schreeuwen: „Weg met elken kabouter, die de stadspoorten binnen komt!" En dan verlieten zij Villa Gordon in de grootste woede, om evenwel den volgenden dag terug te komen met nieuwe voorstellen voor de verovering van Niederheim. Maar Herman hield zich flink en wilde er niets van hooren, dat men stappen zou doen om den oorlog te verklaren voordat hij de zaak met de beide partijen had besproken. Op die wijze kreeg de bewoner van Villa Gordon dan toch zijn zin, en werden ingevolge een uitnoodiging van het Ministerie van Oorlog uit de speelgoedstad drie kabouters uit Niederheim naar Santa Clauberg afgevaardigd. Daar zij evenzeer naar een oorlog verlangden als hunne buren, hadden de Eerste en de Tweede Kamer er gereedelijk in toegestemd om Herman Gordon tot scheidsrechter te benoemen en op den tienden dag na het vertrek van Santa Claus kwam het drietal, dat men daarvoor had uitgekozen, de stadspoorten binnen; nadat men hen had geblinddoekt, opdat ze de stelling van Santa Clauberg niet zouden zien, werden zij onder geleide van een sterk detachement poppensoldaten, naar Villa Gordon gebracht, waar Herman met een deftige pruik op zijn blonden krullebol en een bril op zijn neus, waar hij niets door kon zien, op hen zat te wachten.

Herman gebruikte zijn ontbijt in Villa Gordon.

„Ik wil slechts één pop en één kabouter hooren!" riep de scheidsrechter uit, toen alle vertegenwoordigers van beide partijen tegelijk begonnen te spreken. „Zwijgt! Als gij u niet stil houdt, stuur ik u naar buiten! Ik krijg hoofdpijn van zulk een drukte." En hij luidde zoo geweldig met een tafelbel, dat de klepel er uit viel en den Admiraal van de vloot van Santa Clauberg zoodanig op zijn voorhoofd trof, dat hij zijn bewustzijn verloor.

Nadat de bewustelooze Admiraal weer was bijgekomen door een vingerhoed met koud water, dat men op zijn uniform had gesprenkeld, was de orde onmiddellijk hersteld, en gingen de Burgemeesters van Santa Clauberg en Niederheim voor Herman op de tafel staan.

„En vertel mij nu eens vlug," zeide de scheidsrechter kortaf, over zijn bril naar de twee kleine mannetjes voor hem kijkende, „wat dat alles moet beteekenen."

De twee vijandige Burgemeesters scholden geducht op elkaar, maar geen van beiden antwoordde op de vraag.

„'t Is land, waar ze geen recht op hebben!" schreeuwden de poppen, die

achter in de zaal stonden. „Weg met de kabouters!”

„'t Is ons land, en wij staan het niet af!” riepen de drie kabouters in koor. „Weg met de poppen!”

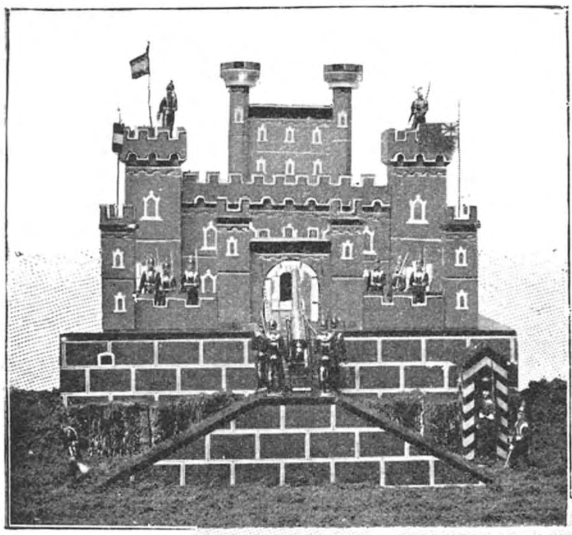

De soldaten brachten een nieuw kanon naar het fort.

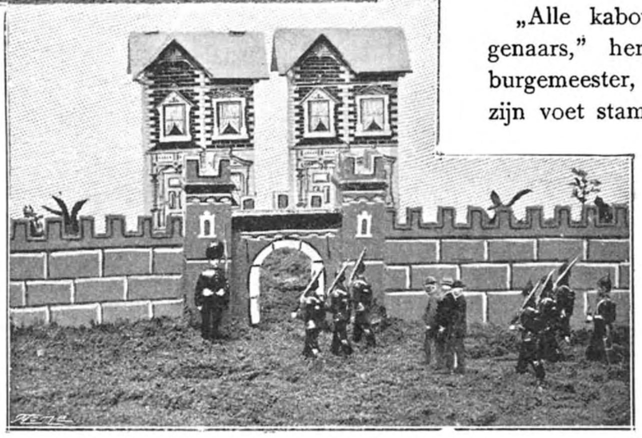

De drie kaboutertjes gingen de stad binnen, onder geleide van een detachement poppen.

„Stilte!” gebood Herman op knorrigen toon. „Indien gijlieden u niet beter gedraagt, zal ik de zitting opheffen.”

De twee Burgemeesters, die al een tijdlang leelijke gezichten tegen elkander hadden getrokken, vielen elkaar nu woedend aan en vochten recht onbehaaglijk op het tafelkleed.

Herman scheidde het tweetal (al was het dan ook met grooten tegenzin) en hield hen hijgende en naar adem snakkende zoo ver mogelijk van elkander af.

„Dat is heel slecht van u beiden!” riep hij uit. „Weet gij dan niet, dat het in strijd is met onze overeenkomst?... En geeft nu elkander een hand,” vervolgde hij. „Indien gij dat niet onmiddellijk doet, zal ik u dwingen om elkander in tegenwoordigheid van al die menschen een kus te geven!”

De Burgemeesters reikten elkander de hand, te midden van een luid gesis van de vergaderde menigte.

„Hoe staat het nu met dat land?” vroeg Herman opnieuw. „Wie heeft dat het eerst in bezit gehad?”

„Wij!” riep de pop-burgemeester uit.

„Wij!” schreeuwde de kabouter.

„Een van u beiden spreekt onwaarheid!” zeide Herman op ernstigen toon. „Hoe zoudt gij het nu allebei het eerst kunnen hebben?”

„Alle kabouters zijn leugenaars,” hernam de popburgemeester, woedend met zijn voet stampende.

„Dan zijn alle poppen ook dieven,” hernam de bewoner van Niederheim zijn armen kruisende.

„Stil wat, stil wat,” zeide de rechter vergoelijkend. „Gij moogt elkander niet uitschelden, dat is laag en gemeen. Waarom verdeelt gij het land niet in twee gelijke helften en neemt gij er ieder een helft van?”

„Omdat er een goudmijn, een kolenmijn en een bosch met kapellen is,” zeide de kabouter-burgemeester. „En de beide mijnen zijn in de eene helft.”

„Wij bedanken voor de helft, waar het kapellen-bosch op staat,” zeide de pop-burgemeester.

„En wij willen de goudmijn behouden,” zeide de ander op spottenden toon. „Die kunnen zij ons toch niet afnemen, al brengen zij daar ook alle poppen-soldaten uit hun stad! Die mijn is omgeven door forten, en in elk fort zijn twaalf zware kanonnen en duizend man.”

„Onze oorlogsschepen zullen uwe forten binnen den tijd van tien minuten in de lucht laten vliegen!” riep de pop-burgemeester op spottenden toon. „Wij kunnen in minder dan een uur twintig duizend houten soldaten in 't veld brengen.”

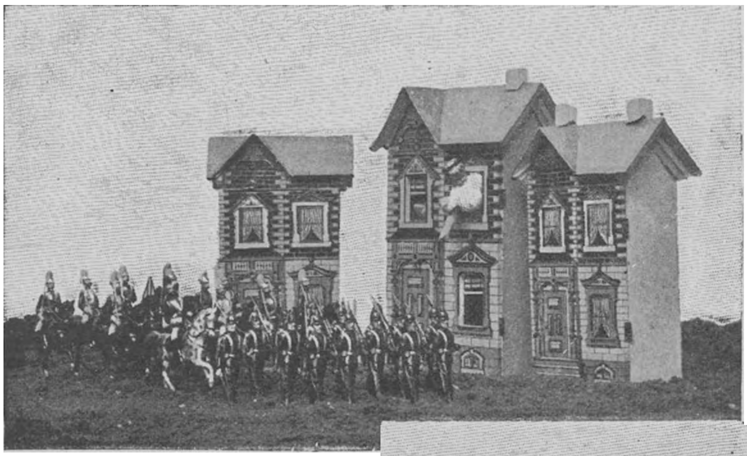

De straten waren vol soldaten.

Courantenjongens hadden in een oogenblik hunne couranten uitverkocht.

„De gepantserde schepen van Niederheim zullen vuurwerk maken van elk poppenhuis in Santa Clauberg, voordat uwe langzame booten, die opgewonden moeten worden, ze kunnen verdedigen,” siste de kabouter doodsbleek van woede en nijdigheid.

Herman was ook hoogst opgewonden. Hij trok zijn bril van zijn neus en wierp dien op den grond. De poppen achter in het vertrek gilden en schreeuwden om oorlog. De kabouters zongen hun Niederheimer oorlogslied met ongedekte hoofden. Het was daar een leven als een oordeel.

„Gij gelooft dus niet, dat gij die zaak nog in der minne zult kunnen schikken?” schreeuwde Herman luidkeels te midden van dat oorverdoovend geraas.

„Neen! neen! neen!” gilden de omstanders uit. „Wij willen oorlog voeren! Oorlog!! Oorlog!!!”

„Dan moet gij het maar uitvechten!” schreeuwde de scheidsrechter, met zijn kleine vuist zoo hard op de tafel slaande, dat de Burgemeester van Santa Clauberg op zijn rug terecht kwam, en in die houding maakte hij een begin met zijn oorlogsspeech, waarvan het eerste gedeelte reeds in de couranten was gedrukt, lang voordat de spreker zijn treffende rede ten einde had gebracht.

Nadat Herman een beslissing had genomen, werd die tijding in minder dan vijf minuten door de speelgoed-stad verspreid en courantenjongens liepen door alle straten.

met groote plakkaten in de hand, waarop niets anders stond dan het vreeselijke woord „Oorlog”, met groote letters gedrukt. Zij verkochten die berichten zoo snel, dat zij bijna geen tijd hadden om ze uit te reiken aan de groote menigte poppen, die hen omringde.

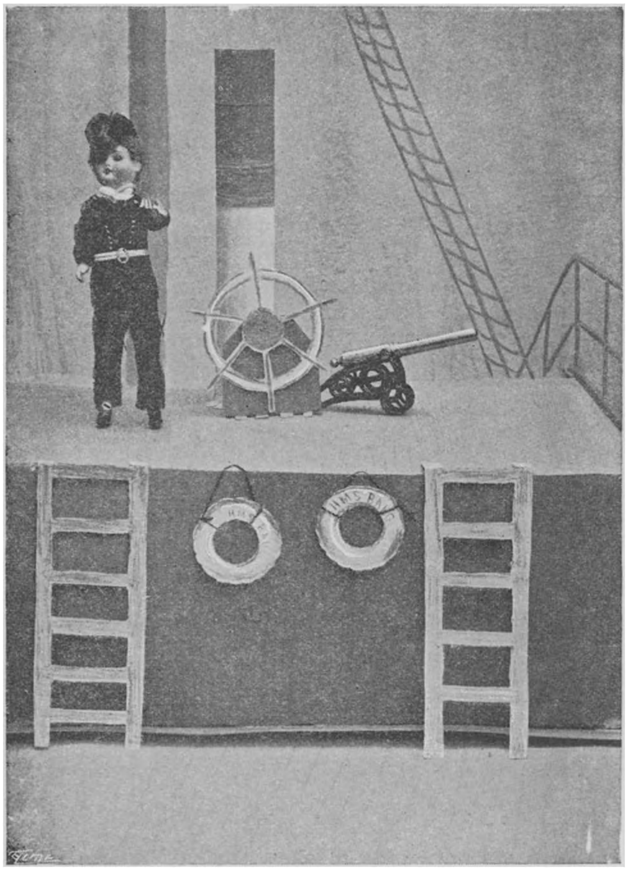

Wachtende op het sein om te naderen.

Op de Rivier van de Melodieën, lagen dozijnen gepantserde schepen voor anker, terwijl kleine onbreekbare officieren hoogst opgewonden heen en weer liepen op de dekken, in afwachting van het sein van den Admiraal om te naderen.

Toen de zon onderging, en nog voordat de kleinste poppen van Santa Clauberg door hunne bedroefde moeders in hunne bedjes waren gelegd, voer op dien gedenkwaardigen avond een groote vloot van echte gepantserde stoomschepen de rivier der Melodieën op en werd voorafgegaan door een prachtig oorlogsschip, dat bijna drie voet lang was. Zij voerden acht groote kanonnen mee en honderden ontplofbare bommen, die men gemaakt had van de koppen van lucifers.

Nadat de oorlogsschepen van de kaboutertjes de stad dicht genoeg waren genaderd om een bom af te schieten, die met een slag ontplofte op het dak van de kathedraal, wisten de poppen, dat het beleg van Santa Clauberg was begonnen. Een oogenblik later vielen overal bommen in de straten, en zoodra Herman dat gewaar werd, liep hij vlug zijn huis uit; daar zag hij een poppenhuis, dat in vlammen opging, en de hoofdkerk lag reeds geheel in puin.

Tiende Hoofdstuk.

EEN BELANGRIJKE STRIJD EN EEN KLEINE HELD.

De kaboutertjes, die zoo onverwachts zooveel schade toebrachten aan Santa Clauberg, werden evenwel ook weer op hun beurt getroffen. Terwijl hunne bommen nog voortdurend ontploften in de straten van de speelgoed-stad, kwam de groote vloot van de poppen onverwachts uit de dokken te voorschijn en sloot de vijandelijke zeemacht aan alle zijden in, en de forten van Santa Clauberg wierpen zulk een doodelijk vuur op de dekken van hunne schepen, dat de officieren en soldaten bij dozijnen in het donkere water van de Melodieën-rivier verdwenen, hoewel geen enkele kogel de kracht had om een gat te boren in de tinnen wanden van de stoombooten zelf.

Op die wijze duurde het zeegevecht in dien vreeselijken nacht verscheidene uren achtereen. In de speelgoedstad barstten telkens bommen los op de daken en tegen de muren van de huizen en winkels, groote stukken hout hoog in de lucht werpende en de straten vullende met gebroken meubels en de overblijfselen van menige bekoorlijke woning. Op de rivier werden de schepen tegen elkander verbrijzeld; groote kanonnen schoten hunne kogels naar alle zijden af, en honderden kleine dappere kaboutertjes en poppen vochten in het koude water van de rivier als echte helden voor het behoud van hun leven.

vlaggetjes nog om de mast en werkten de machines en stoomketels nog.

Herman sliep dien nacht zeer weinig door het voortdurend rumoer in de stad en toen hij den volgenden morgen opstond, zag hij er nog zeer vermoeid en slaperig uit. Hij rekte zich uit en geeuwde, en leek niets meer op dien fleurigen, aardigen scheidsrechter van den vorigen dag.

„Arme kabouters! arme poppen!" riep hij uit, innig bedroefd kijkende naar de verstrooide overblijfselen van die aardige woningen uit de kleine speelgoedstad, die hij zoo goed had gekend. „Arme poppen! Zij zullen er nu wel genoeg van hebben en de

De baby-poppen werden door hunne bedroefde moeders naar bed gebracht.

lust om nog meer te vernielen, zal hun nu ook wel vergaan zijn!"

En toen de morgen aanbrak, was Santa Clauberg niets meer dan een puinhoop. Van de geheele vloot waren er nog slechts vier schepen overgebleven, en dat viertal was geducht gehavend en beschadigd; maar ook de groote gepantserde stoomschepen uit Niederheim hadden het zwaar te verantwoorden gehad; twee waren er op een zandbank gestrand en de overige twaalf waren alle gezonken door de herhaalde aanvallen van de ramtorenschepen. Doch geen enkel schip had zich aan den vijand overgegeven — de schepen van de kaboutertjes zoowel als die van de poppen hadden den strijd zoo lang mogelijk volgehouden; en toen ze geheel verslagen waren, wapperden de kleine

Terwijl Herman op die wijze tot zich zelf sprak, merkte hij plotseling op, dat een groot leger van tinnen soldaten in een lange smalle linie optrok tegen Niederheim, en dat het heuvelachtig terrein om die stad bezaaid was met een ontelbaar groot aantal zwarte stippen, die natuurlijk kaboutertjes moesten zijn.

En toen de kleine keukenmeid van Villa Gordon het vertrek van haar jongen meester binnenkwam om te vragen, wat hij voor zijn ontbijt wilde gebruiken, waren hare oogen rood van het schreien, omdat haar aanstaande echtgenoot, een knappe looden

huzaar, was uitgetrokken om deel te nemen aan den grooten slag die te land zou worden geleverd.

„Kom, Leida, wees maar niet zoo bedroefd," zeide Herman, met zijn zakdoek voorzichtig de tranen van haar porseleinen wangen vegende. „Uw huzaar zal stellig niet worden doodgeschoten. Ik heb geen ontbijt noodig, omdat ik naar het oorlogsveld wil gaan om een einde te maken aan den strijd!"

„O, mijn beste meester, doe dat toch niet, want als u tusschen de twee legers gaat staan, wordt er van beide zijden op u geschoten," zeide Leida snikkende.

Herman trok zijn kaplaarzen aan met een air van groote vastberadenheid.

„Ik ga er heen, Leida; dan zal het spoedig gedaan zijn met den oorlog," hernam hij bedaard. „Vraag of Tom, de stalknecht, mijn grootste paard wil zadelen, en onmiddellijk mijn helm en mijn harnas wil brengen."

In minder dan tien minuten galoppeerde Herman's prachtig speelgoed-paardje naar het slagveld, op zijn rug een aardig, stevig ventje dragende, dat was uitgedost met wapenrusting en helm en dat een stomp metalen zwaard met zijn rechterhand omvat hield.

Standbeeld van Herman Gordon.

De vijandelijke legers schoten reeds op elkander, toen Herman's paard tusschen hen door galoppeerde, en op hetzelfde oogenblik, dat Herman zijn paard tot stilstaan bracht, en geheel buiten adem die twee woordjes, „Houdt op!" uitgilde, was een geheele doos vol looden cavalerie op het punt om te chargeeren tegen een geheele linie geschutvuur van de kaboutertjes.

Een kogel van de linie van de kabouters doorboorde Herman's helm, en een erwt uit een zwaar kanon van de andere zijde trof hem in zijn gezicht.

„Houdt op!" riep de kleine held opnieuw. „Ik verbied ulieden den strijd nog verder voort te zetten! Het land moet eerlijk verdeeld worden!"

Herman hoorde aan beide zijden een geweldig rumoer als van het gegons van duizenden bijen, en tegelijkertijd werd zijn paard doodelijk getroffen door een kanonskogel van de kabouters; de kleine held viel daardoor met een geweldigen smak op den grond.

„Herman Gordon is gedood!" zoo klonk het op eens van alle zijden.

De kleine held lag werkelijk bewusteloos op den grond, want hij had een geduchten val gedaan. De kabouters en de poppen schaarden zich nu bij duizenden om die kleine onbeweeglijke gestalte. Kleine mannetjes en speelgoed-soldaatjes stonden zacht fluisterend als de beste vriendjes van de wereld naast elkander, in hun angst voor Herman Gordon alles vergetende omtrent den oorlog en het stuk land, dat de aanleiding was geweest tot al die ellende.

Dokter Jupiter (die geheel met zaagsel was bedekt, daar hij sedert het aanbreken van den dag reeds negentien beenen had afgezet), drong door de menigte heen en ging met zijn horloge in de hand de pols voelen.

„Onze vriend Herman leeft nog!" riep hij eindelijk uit; toen jubelden de beide legers zoo luid, dat de kleine patiënt het

hoorde en plotseling op ging zitten, den waardigen dokter achterover werpende in de armen van een regiment kurassiers. Daarop volgde een alleraardigst tooneeltje. Kabouters met groote baarden juichten alsof ze nog schooljongens waren, poppengeneraals schudden hunne gewezen vijanden trouwhartig de hand, en de gezamenlijke regimenten van de beide legers hieven met krachtige stem aan:

„Lang leev' Herman Gordon!
Het ga hem altijd wel!
Hetzij in oorlog, 't zij in vreê,
Waar hij gaat, gaan wij met hem mee.
Lang leev' Herman Gordon,
Lang leev' Herman Gordon!

dat zij maar altijd door speelden en zongen.

„Wat beteekent dat toch?" vroeg de kleine held, zijn helm afnemende om zich uit louter verlegenheid achter zijn oor te krabben. „Is het werkelijk gedaan met den oorlog?"

De overblijfselen van een aardige woning uit Santa Clauberg.

Een algemeen hoera was het duidelijkste antwoord op de vraag van Herman. De belangrijke oorlog behoorde alweer tot het verleden.

Elfde Hoofdstuk.

VREDE EN RUST.

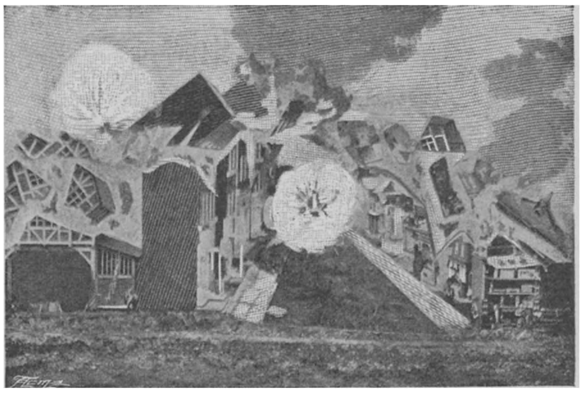

In de „speelgoedstad" barstten telkens bommen los.

De kerkklokken luiden vroolijk in hare kleine torentjes, en in de straten van Santa Clauberg wemelt het van kabouters, die de stad komen bezoeken, en van poppen-gastheeren en gastvrouwen. Bijna twee maanden zijn er verloopen na dien gewichtigen oorlog, en dat is een bijzonder drukke tijd geweest voor de bewoners van de speelgoedstad. Poppen- en kabouterwerklieden zijn dag en nacht aan het werk geweest om huizen, kerken en openbare gebouwen van de verwoeste stad te herstellen; en nu is het laatste gebouw voltooid en ziet Santa Clauberg er weer precies eender uit als bij het eerste bezoek van Herman Gordon. Daar staat nu weer een kathedraal op dezelfde hoogte aan het einde van de straat; dezelfde winkels zijn weer opgebouwd en geopend, dezelfde

theaters annonceeren weer hunne pantomimes, en dezelfde villa's zijn weer in een lange dubbele rij langs de beide oevers van de rivier gebouwd. De eenige gebouwen, die uit de stad zijn verdwenen, zijn de vier forten, die vroeger op de grenzen van Santa Clauberg in de nabijheid van Niederheim stonden. Die zijn nooit weer opgebouwd, want de kabouters hebben de betwiste landstreek aan de poppen ten geschenke gegeven, en de poppen zijn op hare beurt even edelmoedig geweest door al het goud, dat zij uit de mijn hadden verkregen, aan hun buren te zenden, om er voor de zieke kaboutertjes een mooi hospitaal van te bouwen.

Al de haat en bitterheid van weleer heeft nu plaats gemaakt voor rust en welwillendheid.

Herman Gordon is de held van den dag, en op het marktplein van Santa Clauberg staat nu nog een groot en prachtig standbeeld, dat de poppen en de kabouters te zijner eere van een blok wit marmer hebben gemaakt.

En dan is er nog een tweede reden voor de groote vreugde, die op dien dag in de geheele stad heerschte. Santa Claus is teruggekomen van zijne lange reis en ziet er frisscher en opgewekter uit dan ooit te voren — zoo denkt Herman Gordon er ten minste over, die nu weer in de eetzaal zit van het groote huis op den bergtop en Santa Claus met een overgelukkig gezicht zit aan te kijken.

De tinnen soldaten trokken op in een lange smalle linie.

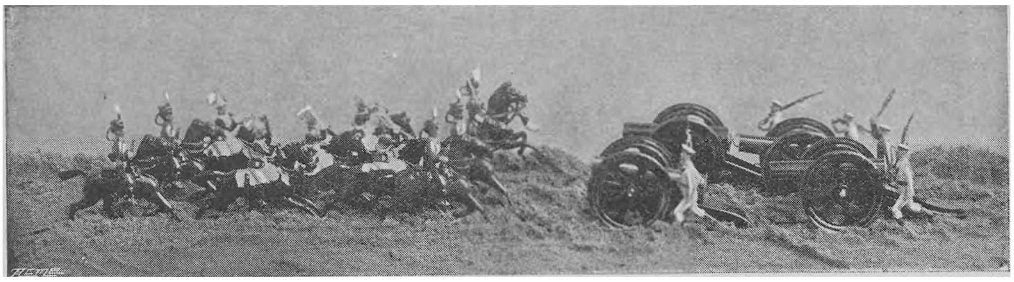

Een geheele doos vol looden cavalerie was op het punt om te chargeeren tegen een geheele linie geschutvuur van de kaboutertjes.

„Ik ben toch zoo blij, dat u weer terug is gekomen, Santa Claus," zegt Herman, „want alles is hier verkeerd gegaan, zoo lang u er niet was. U hebt zeker nog niets gehoord van den vreeselijken oorlog, dien ze hier hebben gevoerd, want dan zou u er stellig niet zoo

vroolijk en opgeruimd uitzien — niet waar?"

„Ik weet er alles van, Herman, en ik vond het vreeselijk. Maar het zou toch nergens toe dienen, als ik nu nog treurde om een ongeluk, dat reeds lang geleden heeft plaats gehad en dat nu reeds weer geheel is goedgemaakt."

Herman reed op een prachtig paardje naar het slagveld.

„Dus is u ook niet boos op mij, omdat ik hun heb gezegd, dat zij het maar moesten uitvechten?"

Santa Claus schudde zijn hoofd zoo krachtig, dat Herman op eens alle vrees vergeten was.

„In het minst niet, mijn jongen," hernam hij hartelijk. „De poppen en de kabouters zouden toch in elk geval den een of anderen dag met elkander in oorlog gekomen zijn, en ik moet eerlijk zeggen, dat ik bepaald blij ben, dat alles nu goed en wel voorbij is. Ik vind, dat je zeer goed hebt gehandeld en dat je het prachtige monument, dat mijn volk jou ter eere heeft opgericht, ook ten volle hebt verdiend."

Een kogel van de linie van de kaboutertjes trof Herman's helm.

De kleine held lag bewusteloos op den grond.

„Zij zijn altijd bijzonder goed en lief voor mij geweest, Santa Claus," hernam Herman. „Ik had een prachtige boot om in te gaan zeilen, en ik ben dikwijls met verscheidene heeren uit het Westeinde op de rattenjacht geweest, en hoewel ik drie jagers raakte, voordat ik een enkele rat doodde, zei iedereen (behalve de drie

jagers, die ik had geraakt) dat zij nog nooit zoo'n mooie jachtpartij hadden gezien; 't was wat zij een wedstrijd noemden, maar

Den volgenden dag hadden de dne jagers een verband om hun hoofd en om hun armen.

ik weet niet, of zij daarmee de rat bedoelden of de jagers."

„Werden de drie jagers gedood, Herman?" vroeg Santa Claus met een ernstig gelaat.

Herman Gordon zat aan het voeteneinde tusschen een heele verzameling speelgoed.

„O, neen! zeker niet; zij werden naar het hospitaal gebracht, en toen ik door het raam keek, zag ik dat de dokter de kogels uit hun arm nam, terwijl een pleegzuster er een kom onder hield om het zaagmeel op te vangen. En den volgenden dag zaten zij alle drie op met een verband om hun hoofd en om hun armen, en zij waren niets boos, toen ik hun vroeg, hoe het met hen ging. Heeft uwe vliegmachine veel van de reis te lijden gehad, Santa Claus?"

„Neen, gelukkig niet. Zij ziet er best uit en ze is juist geschikt om er eens vlug een reisje mee te doen naar Nederland," was het antwoord. „Gij blijft nu nog maar een paar dagen bij mij, Herman. Overmorgen breng ik je denkelijk weer naar huis."

Twaalfde Hoofdstuk.

TEHUIS.

Opnieuw laten de klokken haar vroolijk gelui hooren. Maar nu zijn het geen speelgoedklokken in de torens van kleine houten kerken; het zijn de veel grooter klokken, die een deel uitmaken van de veel grootere en bewegelijker wereld dan die welke in de laatste maanden een tehuis is geweest voor onzen kleinen reiziger.

„Lieve, beste, stoute Herman, waar ben je toch geweest?"

„Wat een vreeselijk gelui," prevelt Herman

gapende. De klokken van Santa Clauberg zijn zeker dol geworden — en ik hoor ook stemmen, die luid zingen — wat beteekent dat nu, want zoo kunnen de poppen toch niet zingen! En daar hoor ik tweemaal bellen door den melkboer... dat heb ik in lang niet gehoord. Wat is dat alles grappig en ongewoon! Ik herinner mij nog, dat ik gisteren avond in slaap ben gevallen, toen Santa Claus naar buiten was gegaan om naar zijn vliegmachine te kijken, en van af dat oogenblik heb ik aanhoudend gedroomd van prachtige heldere sterren en groote witte wolken.

„Nu begint het lichter te worden, en kan ik zien waar ik ben. Wel, dat is onze slaapkamer in huis... en ik zit aan het voeteneinde tusschen een heele verzameling speelgoed; en daar liggen mijn broertjes aan het hoofdeinde rustig te slapen...

Dan heeft die lieve oude Santa Claus mij van nacht hierheen gebracht! En daar hoor ik de stem van mama!... 't Is net alsof ze schreit... Zij weet het zeker nog niet, dat ik terug ben gekomen. Zal ik gauw naar haar toegaan en aan papa en mama vertellen, dat ik er weer ben..."

Op eens werd de kleine Piet wakker en zag Herman op zijn bedje zitten...

„Herman!" riep hij uit. „Lieve, beste, stoute Herman, waar ben je toch geweest?"

Daar kwamen de heer en mevrouw Gordon haastig de slaapkamer van de kinderen binnen loopen, toen zij dien zoo geliefden naam hoorden.

„Mijn lieveling!" riepen zij tegelijk uit.

„Mijn lieve, beste kind, waar ben je toch zoo lang geweest?"

Het antwoord werd half verstikt door den schat van kussen, waarmee Herman's lief gezichtje werd overladen.

Heel uit de verte kijkt Santa Claus naar het tafereeltje. Herman's kleine tongetje is plotseling los gekomen en wij zien hem nu, hoe hij druk en levendig aan zijn broertjes vertelt wat hij al zoo heeft gezien en ondervonden in het land van Santa Claus.

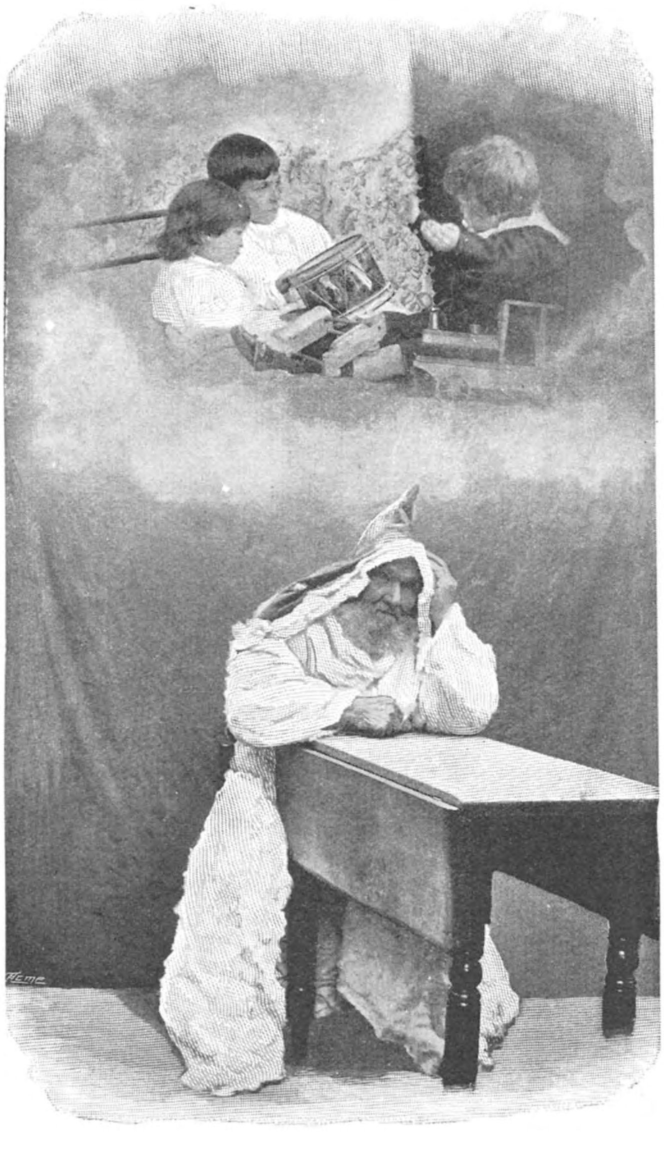

Heel uit de verte kijkt Santa Claus naar het tafereeltje.

VREDE

DOOR

DOE HANS.

Stil over 't land, zacht-droomend, sneeuwbedekt,
zweeft klokkenklank, die 't uit z'n ruste wekt.

En reine tonen dwarlen door den nacht, . . .
Vol majesteit, breed-smeltend, teeder-zacht, . . .

Op breede vleuglen van bezieling klinkt
een Englenstem, die 't wereldrond doordringt.

En langs den stillen, kouden, dooden grond
ruischt: „Vrede op aard" . . . . in Englenklanken rond.

Daar gaat een rilling door de kille lucht . . . .
De stormwind giert in angstig-woeste vlucht . . . .

En daavrend golft een breede strijdzang aan . . . .
De sneeuw blijft vallen; . . . . door de vlokken gaan

de bliksemglansen van de zwaarden . . . . hèl
en oogenblindend, ... als de vuurgloed fel.

Zóó woedt de strijd; . . . . de ontboeide hartstocht woelt
den boezem rond van wie zich leven voelt.

Een donderjubel wordt op-eens gehoord,
Omdat weer duizend broeders zijn vermoord.

En straks weer ligt de breede vlakte stil, . . .
De wind, weemoedig, waait zoo kil, zoo kil . . . .

In bloedsneeuw ligt het lijk van man en zoon . . . .
Nog altijd ruischt, op wondervollen toon,

langs kouden, dooden, bloedbestroomden grond
het „Vrede op aard" in Englenklanken rond . . . .

Rond, door den stillen, heilgen Kerstmisnacht,
die 't menschdom licht en liefde en leven bracht . . . .

En 't klokkenklinglen, zwevend zachtjes ààn,
doet ons ook: „Vrede, vrede op aard" verstaan . . . .

Maar 't aardrijk zucht, van bangen weemoed stom,
Ziet broedermoord en snikt: „waarom, waarom?"

En blikt vol smart omhoog, en bidt en vraagt:
wanneer de morgen der verlossing daagt . . . . ?

En als weer klinkt het vrede-lofgeschal:
wanneer die vrede dan toch komen zal . . . . ?

Het Tehuis voor den ouden Zeeman

DOOR

E. W. DE JONG

Ja, een tehuis voor den ouden zeeman is de „Prins Hendrik-stichting” te Egmond aan zee; geen gesticht voor oude mannen en vrouwen. Want hoewel ik volstrekt geen kwaad hart toedraag aan oude mannen- en vrouwen-huizen in het algemeen, omdat ik zeer goed weet dat er in ons land genoeg van dergelijke inrichtingen zijn, waar ouden van dagen niet alleen onbekommerd, maar ook prettig hun laatste levensjaren slijten, toch verwacht ik geen tegenspraak wanneer ik durf beweren, dat het vooruitzicht tot het „besjeshuis” zijn toevlucht te moeten nemen, over 't algemeen geen aanlokkelijk denkbeeld voor onze oudjes is. Eerst als zij geen enkel middel meer weten om hun eindje te halen, laten zij er zich in den regel pas toe vinden om het gesticht binnen te gaan. Zij betreden het meestal slechts met looden schoenen. Zeker, het zal hun voortaan niet aan de noodige voeding en kleeding ontbreken; 's nachts zullen zij het hoofd kunnen nederleggen zonder te moeten tobben over den dag van morgen en als straks de dood hen haalt, zal men hen op fatsoenlijke wijze ter laatste rustplaats brengen.

G. E. A. van Hall.
Directeur van de Prins Hendrik-stichting.

Maar bij het binnengaan van het besjeshuis is het ook met hun vrijheid gedaan: zij zullen onderworpen zijn aan de regels van het huis; zij zullen slechts mogen uitgaan op vastgestelde dagen en uren; zij zullen moeten gehoorzamen aan een vader en moeder, die nooit voor hen kunnen wezen een vader en moeder in de

liefelijke beteekenis van het woord en hoog boven hen zullen staan heerenregenten en damesregentessen, tot wie zij eerbiedig en dikwerf in vreeze opzien. De vrijheid missen — liever dan dat, sleepen velen oud en afgeleefd buiten het gesticht een kommervol bestaan voort, hopende en biddende dat de dood hen spoedig daaruit zal verlossen.

Al is de „Prins Hendrik-stichting" te Egmond aan zee nooit een oude mannen- en vrouwenhuis geweest in de eigenlijke beteekenis van het woord, het karakter er van heeft zij toch in den aanvang van haar bestaan gehad en zoo lang dit het geval was, heeft zij dan ook geen bloeiende dagen gekend.

De typhus had in 1870 zwaar het visschersdorp geteisterd; tal van kostwinners waren gevallen als slachtoffers der vreeselijke ziekte en in menig Egmondsch huis waren armoede en ellende ontstaan. Hulp moest gebracht worden, hoe dan ook. En de Egmondsche predikant, Ds. A. van Laer Jr., nam het initiatief om die hulp te brengen. Hij wist een aantal Egmonder notabelen te vinden om hem ter zijde te staan; hij kreeg krachtigen steun van Prins Hendrik der Nederlanden, die steeds hulpe bood, waar die noodig was, en van de heeren A. C. Wertheim en G. E. A. van Hall te Amsterdam: een collecte en loterij werden gehouden en op 7 October 1875 was men in staat te openen eene stichting voor behoeftige ouden van dagen van alle gezindten, eene stichting waaraan de Prins zijn naam gegeven had. Vijf behoeftigen vonden in het gebouw een toevluchtsoord en later, in het volgend jaar, werden er nog drie bij opgenomen. Slechts drie, want niet meer hadden zich aangemeld. Het oude mannen- en vrouwenhuis schrikte de menschen af — zij vreesden de vrijheidsberooving deze menschen, die gewoon waren geweest aan het vrije leven in hun duinen en op hun visschersschuiten. Bovendien kwam de godsdienst in het spel; voor velen, streng in het geloof, stond het denkbeeld in te gaan in een neutrale stichting gelijk met het ingaan tot een huis waar men van God en zijn gebod niet meer weten wilde — en zij bleven buiten.

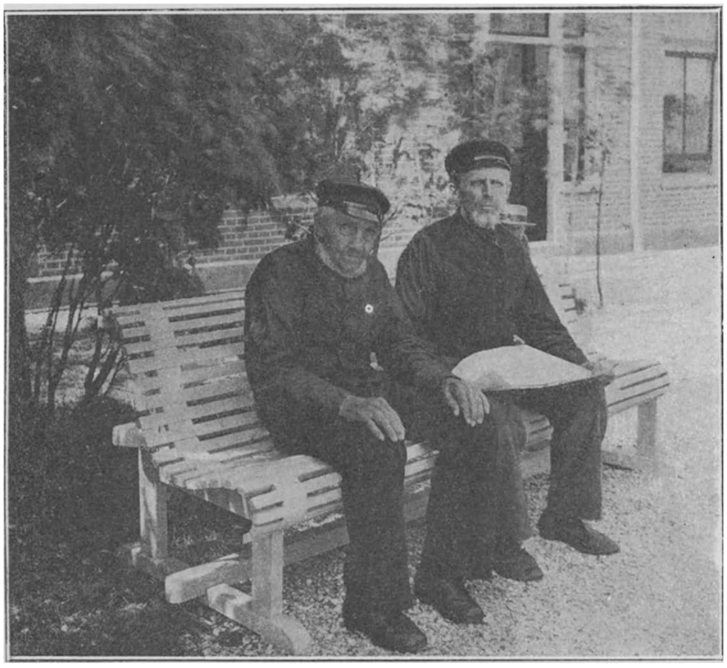

D. H. Smits, de oudste verpleegde in de Prins Hendrik-stichting, 93 jaar, en zijn zoon, 64 jaar.

Evenwel de regenten der stichting kregen genoeg aanvragen, om ouden van dagen van elders op te nemen en op hunne jaarvergadering van 1878 opperde Prins Hendrik het denkbeeld de plaatselijke stichting te veranderen in eene nationale en daarin op te nemen oude gebrekkige zeelieden uit het gansche land. Het denkbeeld van den

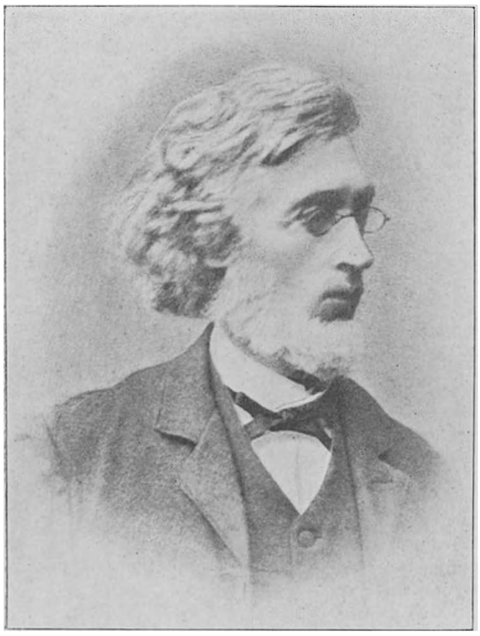

Ds. A. van Laer Jr. †.
Eerste voorzitter van Regenten.

Prins werd door regenten overgenomen, besloten werd ten behoeve van den ouden zeeman nog eens een beroep te doen op het Nederlandsche volk en — dat beroep vond weerklank in den lande. De giften stroomden toe, hulpe kwam en de stichting kon worden vergroot, wat in 1882, later weder in 1885, 1887 en 1888 telkens weder geschiedde, zoodat op het einde van laatstgenoemd jaar reeds 80 personen waren opgenomen.

Na de belangrijke reorganisatie van 1878 hadden Regenten met het Burgerlijk Armbestuur te Egmond eene overeenkomst gesloten, dat dit lichaam steeds het recht zou hebben een 20tal ingezetenen, mannen of vrouwen, die daarvoor in aanmerking zouden komen, in de stichting te doen opnemen. Het dagelijksch beheer der zaken was nog steeds aan een vader en moeder overgelaten, doch daarin kwam in 1887 een gewenschte verandering.

De heer Van Hall had van den aanvang af met lust en ijver voor de stichting geijverd, feitelijk was hij er naast de heeren Van Laer en Wertheim de ziel van geweest en bijkans elken Zaterdag was hij van Amsterdam naar Egmond gekomen, om op den gang van zaken toezicht te houden. Toen regenten in 1887 van meening werden dat aan het hoofd der zaken iemand van meerdere ontwikkeling moest komen dan een vader en moeder, die in hun ambt niet anders zagen dan een broodwinning, liet de heer Van Hall er zich toe vinden als directeur der stichting op te treden en vestigde hij zich te Egmond aan zee. Hij had dit echter gedaan onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat hij niet langer deel zou uitmaken van het college van regenten, opdat men op zijn financieel beheer een betere contrôle zou kunnen uitoefenen.

En sedert de heer Van Hall en zijn gade de leiding in de „Prins Hendrik-stichting" op zich namen, is deze inderdaad geworden tot eene model-inrichting in den lande, waarop Nederland trotsch mag zijn. Sedert

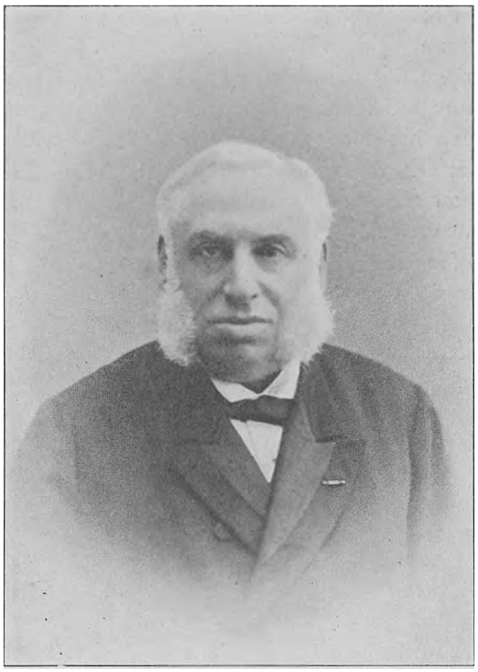

A. C. Wertheim †.
Tweede voorzitter van Regenten.

hij er zijn intrek nam is van een vader- en

moederschap geen sprake meer geweest; hij is er van den aanvang geweest de vaderlijke vriend van den zeeman; de man, die begreep dat in een tehuis met zoovele leden orde heerschen moest, zooals in elk gezin, doch die tevens gepaste vrijheid voor alle inwonenden wist te doen bestaan.

Van dwang is in de „Prins Hendrik-stichting" geen sprake; wie in staat is om te werken, helpt er mede om den goeden gang van zaken in het huis te bewaren. Tusschen 's morgens zeven uur en elf uur zijn de mannen en vrouwen bezig met lichten huiselijken arbeid; op de daarvoor bestemde uren komen zij in de eetzaal de maaltijden gebruiken, maar voor 't overige zijn zij vrij. Willen zij uitgaan, zij kunnen gaan. Willen zij zich in hun kamer terugtrekken, zij mogen het doen; geven zij er de voorkeur aan zich in de zaal te vermaken met een of ander gezelschapsspel, met boek of courant, zij mogen het doen; willen zij Zondags ter kerke gaan, de gelegenheid wordt er hun vrijelijk voor gelaten; hebben zij daaraan geen behoefte, zij mogen thuis blijven. En wie zich soms mocht verbeelden dat op die wijze in een „gesticht" de boel danig in het honderd moet loopen, vergist zich deerlijk; steeds heerschen er netheid en orde; men kan het bij elk bezoek aan de stichting zien dat de oudjes zich er prettig voelen, er gelukkig zijn; met eerbied maar zonder angst, opzien tot directeur en directrice, en dat het maar zelden voorkomt dat een hunner misbruik van zijn vrijheid maakt. En gebeurt dit al eens een enkele maal, dan zijn het in den regel dezelfde personen, die zich daaraan schuldig maken en meestal komen zulke lieden dan den directeur ook vertellen: „dat het hen daar niet bevalt en dat ze liever weggaan." Welnu, dan gaan ze weg, ze hebben er de vrijheid toe, geen enkele wet bindt hen aan het gesticht en de zoodanigen worden dan ook niet gemist — maar ze zijn zeldzaam, zeer zeldzaam geweest sedert het 25jarig bestaan der stichting.

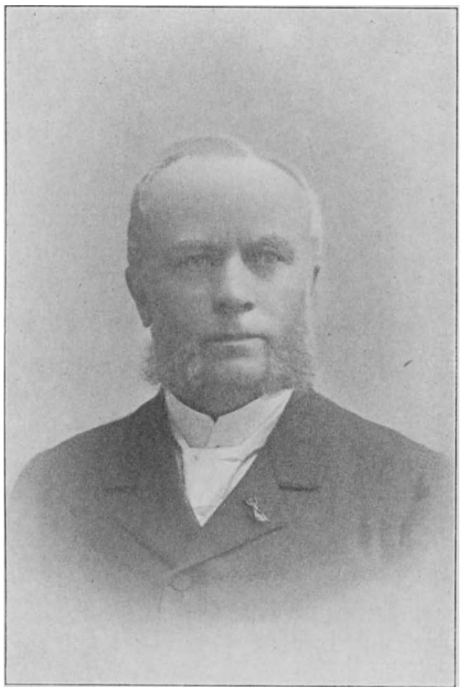

Aug. M. J. Hendrichs.
Thans voorzitter van Regenten.

Geen wonder dat onder dit goede beheer het aantal dergenen, die lid van dit groote gezin wilden uitmaken, steeds toenam. De aanvragen om te worden toegelaten namen steeds toe, doch de ruimte ontbrak en de financieele toestand veroorloofde regenten niet, meer te doen dan zij deden.

Eindelijk in 1891, toen het aantal sollicitanten tot 60 was gestegen, besloten regenten een grooten stap te doen. Aangemoedigd door hun voorzitter, de heer A. C. Wertheim, die sedert den dood van Ds. van Laer, in 1886, als zoodanig was opgetreden, besloten zij een geheel nieuw gebouw te stichten, ruimte gevende voor 200 ouden van dagen en weder een beroep te doen op hun landgenooten, die den ouden zeeman een warm hart toedroegen: niet minder dan *f* 100.000 was voor het groote doel noodig — zou dat kapitaal ooit bijeen worden gebracht? Het scheen nimmer te zullen gebeuren, want in 1893 had men niet meer dan even

f 30.000 bij elkaar. Maar daar kwam hulp van iemand, die reeds zoo dikwerf getoond had, dat hij weldoen wilde, waar dit verdiend was en dan diep in den buidel wilde tasten. De bekende philantroop, de heer P. W. Janssen, verraste op zijn verjaardag, 8 Juli 1894, regenten met de ontbrekende *f* 70.000, slechts onder deze twee voorwaarden: dat het nieuwe gebouw binnen één jaar gereed zou zijn en dat op zijn verjaardag steeds van de stichting de driekleur zou wapperen.

En zij heeft inderdaad op den 8en Juli 1895 voor de eerste maal gewapperd van het nieuwe gebouw, waarin thans 200 oude mannen en vrouwen hun heerlijk tehuis hebben.

Op den 7en October j.l. heeft de „Prins Hendrik-stichting" dus een kwarteeuw bestaan, en kort daarna is ingewijd een nieuw gedeelte van het gebouw. Men weet het, twee jaar ruim nadat hij het nieuwe gebouw had ingewijd, is A. C. Wertheim, die er zóóveel voor had gedaan, ten grave gebracht. Tot zijn dood toe had hij gewerkt, geijverd voor de stichting, die hij lief had en zijn doel was geweest nog te trachten te voorzien in een leemte, die nog bestond, een goede ziekenverpleging. Helaas, hij heeft dat doel niet meer verwezenlijkt gezien: eerst na zijn dood waren de daarvoor noodige gelden bijeen; een gedeelte daarvan was gegeven door het comité dat den betreurden doode in Nederland een „In Memoriam" stichtte en zijn nagedachtenis ter eere is de ziekenverpleging als „Wertheim-paviljoen" gebouwd. Het is daar verrezen als een zichtbaar teeken van hetgeen de overledene steeds in het belang van den ouden zeeman deedt: zijn naam zal naast die van den diep betreurden Prins, van Van Laer, van Janssen, en Van Hall, steeds met eere aan de „Prins Hendrik-stichting" verbonden blijven. [1])

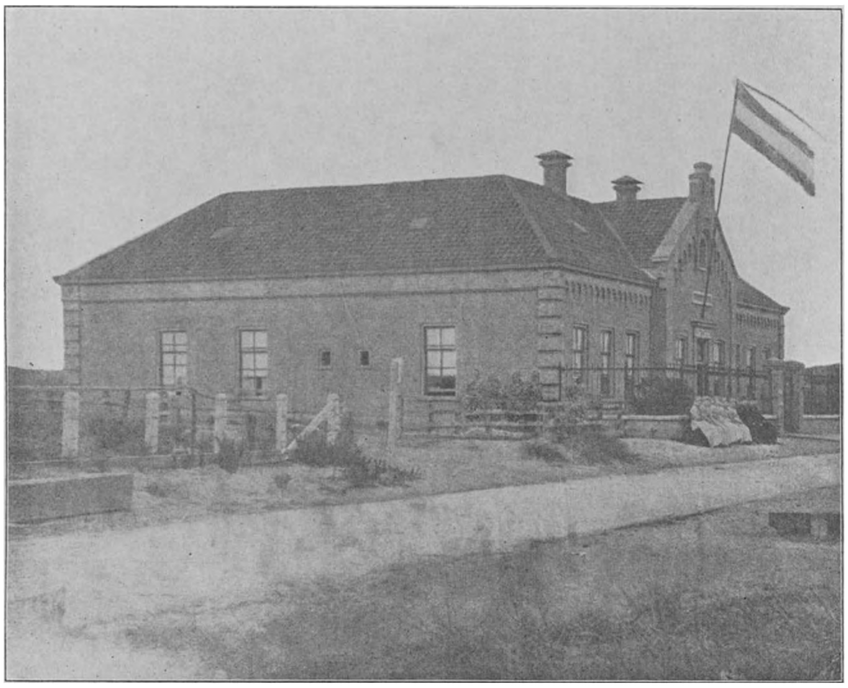

Het oude gebouw 1879.

[1]) Dit schrijvende vernemen wij dat 20 Nov. 1900 het nieuwe ziekenpaviljoen met eenige plechtigheid zal worden ingewijd.

Laten wij ons thans, nu in het bovenstaande in korte trekken de geschiedenis der „Prins Hendrik-stichting" is geschetst, door den directeur in het gebouw rondleiden.

In de vestibule staat natuurlijk te midden eener smaakvolle plantenversiering de buste van den Prins, die aan deze stichting zijn naam gaf en gaan wij de trappen op, die leiden naar de verblijven der inwonenden, dan ziet ge op dat trappenportaal die van Neerland's grootsten zeeheld, van Michiel Adriaansz. de Ruyter, een geschenk van ons vriendelijk toe; hij neemt even de pijp uit den mond en brengt de hand aan de pet. Hij is bezig met schilderen, zij breit. Hij is een baas met het penseel; kijk daar eens aan den wand; tal van schilderstukken van zijn hand; bijna allen stellen zij zeegezichten voor. Hij heeft gezworven naar Oost en West jaren lang, en nu hij zijn anker voor goed hier heeft neergeworpen in veilige haven, is de zee hem toch lief gebleven. Buiten kan hij met genoegen uren zitten op de bank in den tuin en

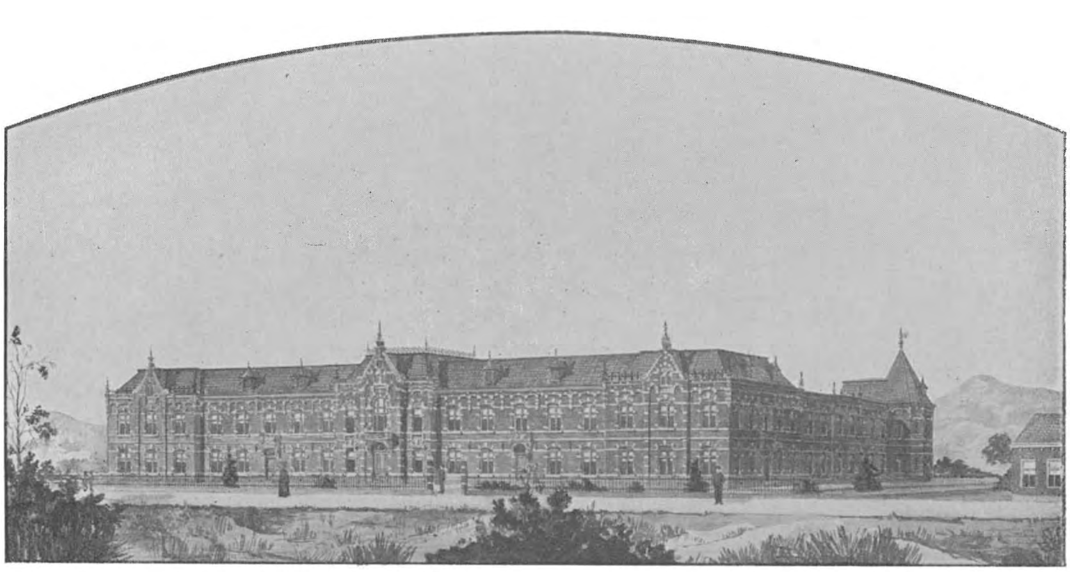

Het nieuwe gebouw 1895.

wijlen Prinses Sophie, die evenals haar vorstelijke broeder, zoo menigmaal hielp, als het bestuur der stichting een beroep op de weldadigheid moest doen.

Komen wij in de verblijven der oudjes, dan ademt alles een geest van tevredenheid en gezelligheid. Ziet, die deur daar staat op een kier; de directeur kijkt even om een hoekje: de bewoners van het vertrek zijn thuis. Ginds bij het raam staat de tafel en over elkaar zitten de oudjes, man en vrouw. Zij willen opstaan als ze ons zien, doch de heer Van Hall geeft hun met een wenk te kennen, dat ze gerust mogen blijven zitten. Zij, het oud-moedertje, knikt luisteren naar de branding, die daar woelt tegen Egmond's duin en hier in zijn aardig thuis bij moeder de vrouw, houdt hij zich bezig met de schepen te schilderen, die hij bevaren heeft en hij kijkt u wat trotsch aan als ge zijn schatten bewondert, die hij daar aan de wanden heeft gehangen en hij is tevreden als ge hem zegt: „Dat hij het inderdaad aardig heeft gedaan."

Wij gaan verder, een ander vertrek in. Daar is een oude heer bezig aan het naaien van broeken; hij is kleermaker, hij heeft al heel wat gewerkt voor zijn vrienden in de stichting. Allen verstaan zij eenig werk, de mannen en vrouwen, die hier wonen.

Luiheid is bij hen een ongekend woord: zij maken schoenen, zij maken kleeren, zij schilderen of zij timmeren en de vrouwen breien de borstrokken en sokken of doen huiselijk werk, niets behoeft buiten het gebouw te worden gedaan, de een helpt hier den ander; alleen de vuile wasch hebben ze niet, alles wordt buiten gewasschen. Tot voor korten tijd leefde hier een kleermaker, die een buitengewone bedrevenheid had in het maken van een goeden pantalon. Hij was 82 jaar geworden en nog had hij pleizier in zijn werk. Hij had lang gevaren bij de „Nederland", vooral met kapitein Klaas Visman. Die kapitein was zijn afgod geweest en eerbiedig noemde E. den Platvoet, zoo heette de oude zeerob, steeds dien naam. Maar in het begin van dit jaar bereikte hem de tijding dat kapitein Visman was overleden nog in de kracht zijns levens. „Dan komt ook spoedig mijn beurt," had hij toen gezegd. Hij was de oude niet meer, 't was of het leven voor hem geen waarde meer had, nu *zijn* kapitein was heengegaan. Hij ging kwijnen en spoedig daarna moest men ook hem grafwaarts dragen, den braven oude! . . . .

Hier weer wat anders. Laat ik u in kennis brengen met den scheepjesmaker. Hij heeft geleerd hoe een schip in elkaar zit: als zwabber is hij naar zee gegaan en hij heeft het schip leeren kennen tot in zijn ingewanden; hij kent elk zeil, hij kent elk touw en waar hij vroeger het groote schip onder de voeten had, daar neemt hij thans het liefst het kleine schip onder handen en werkt het af tot in de kleinste bijzonderheden, zóó in de puntjes, alsof het den scheepsbouwmeester tot model zou moeten dienen.

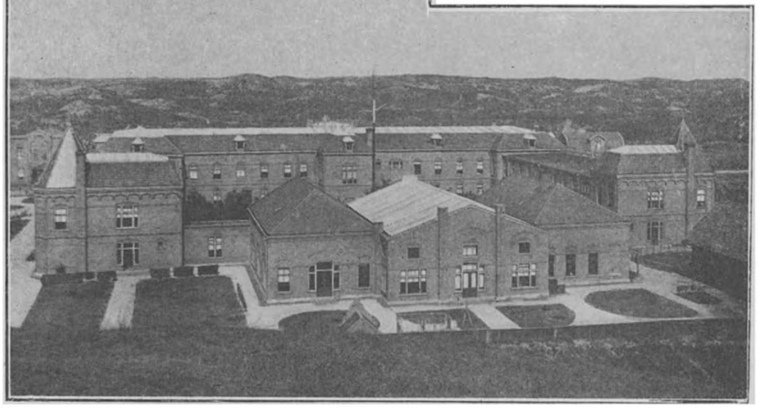

De nieuwe ziekenverpleging.

Zoo is er overal iets te zien in die vertrekjes: 'tzij ze bewoond worden door gehuwden, 'tzij door oude vrijers, overal voeren ze iets uit. Ze werken of ze knutselen en kunnen ze het niet goed meer, ze vermaken zich met een boek uit de welvoorziene bibliotheek. „Lezen zijn ze dol op," vertelde ons de directeur, „zóó erg dat ik ze tusschen April en September geen boeken geef. Het boek dat met 1 April in omloop is, mogen ze laten circuleeren, maar een ander krijgen ze er niet bij. Ik krijg ze als ze boeken hebben de deur niet uit en als 't zomer is heb ik liever dat ze buiten zitten of gaan wandelen, dat doet ze goed de oudjes!"

Wilt ge nu de eetzaal eens zien? Volg ons dan naar beneden. Ruime, prettige zaal, niet waar! Kijk daar aan de wanden de namen onzer zeehelden: Piet Hein, Van Galen, De Ruyter, Evertsen; ginds de gedenksteen, die herinnert aan de eerste steenlegging van het oorspronkelijke gebouw op 24 Maart 1874; daar het crayon-portret van Ds. Van Laer, geteekend door wijlen een zijner collega's Pieter van Bonga, destijds predikant te Voorhout, die ook veel

met de stichting ophad; daar de portretten van een Haarlemschen koopman en zijn vrouw, die toen zij de stichting ééns hadden bezocht, daar zoo mede ingenomen waren dat zij elk jaar eens kwamen kijken en die bij testament haar bedachten met een som van ƒ 10.000.

En daar in de zaal de tafels, baksgewijze ingericht. Zij schaften daar als vroeger aan boord, in „bakken"; er zijn er 21, iedere bak telt negen man en ginds is de tafel van den bootsman, tevens concierge, die vóór de maaltijd begint, met een houten hamer driemaal op zijn tafel tikt. Dat is het sein dat degenen, die bidden willen, dit kunnen doen, wie 't wil nalaten, is er vrij in. In godsdienstige overtuiging laat de directeur ieder vrij.

Thans zitten ze daar aan de tafels: sommigen met hun courant — de leestafel is goed voorzien van bladen van allerlei richting —; anderen rookende in een hoekske, weer anderen domino spelende of dammende. Alles mogen ze spelen, behalve met kaarten. „Dat kan ik niet toelaten," zeide de directeur, „'t windt hen te veel op, zelfs met gezelschapsspelen moet ik nog wel eens een enkele maal tusschen beiden komen. Eens is er zelfs hevige ruzie tusschen twee geweest. Kijk, die daar, de „melkboer", kreeg het hoogloopend te kwaad bij het dominospel. Ze noemen hem de „melkboer", ze geven elkaar altijd bijnamen zooals vroeger aan boord. De melkboer was zóó beleedigd, dat hij zeide zich te zullen verdrinken. En, waarachtig, hij had 't gedaan. Wij hielden hem in 't oog en eens moesten we hem van het strand thuis halen. Toen heb ik hem eens gemoedelijk onder handen genomen en 't heeft geholpen. Ge ziet, de „melkboer" leeft nog en denkt niet meer aan verdrinken. Ja, ja," voegde hij er glimlachend bij, „je hebt er eigenaardige kerels onder. Je moet met ze weten

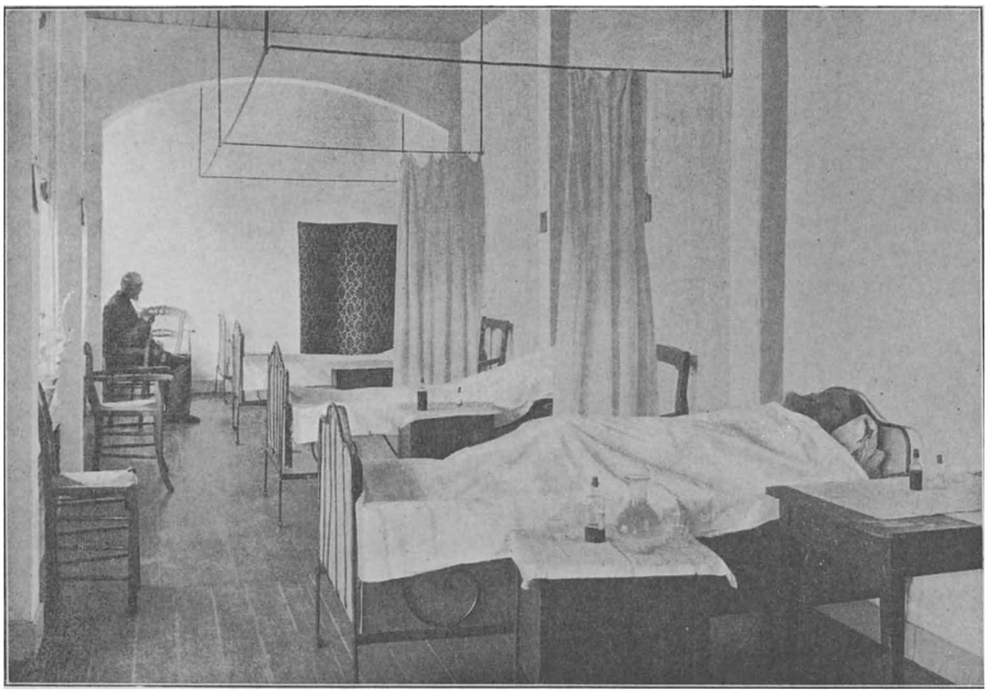

Ziekenzaal.

om te springen en dan zijn 't aardige, beste kerels."

En zoo gingen we overal rond. We zagen den grooten belommerden tuin, waarin een hooge mast in 't midden, waarvan op feestdagen de driekleur waait. Die mast is voor de oude zeelui alles. „Als ik ze plagen wil," zeide de heer Van Hall, „dan zeg ik dat ik dat ding zal laten omzagen, dan kijken ze bedroefd en schudden het hoofd; ze zouden 't niet overleven als 't gebeurde, aan die mast zijn ze gehecht."

We zagen de ruime zindelijke keukens, de flinke badkamers, de eenvoudige ruime directiekamer, waarin de portretten van de jonge Koningin en van wijlen Prins en Prinses Hendrik en een groote schilderij van J. Vermaas, geschenk van Prinses Sophie, het oogenblik voorstellende, waarop Prins Hendrik der Nederlanden in den Pinksterstorm als vlootvoogd veilig zijn eskader de haven van Malta binnenbrengt.

En overal waar wij rondkeken was het degelijk en eenvoudig ingericht en werden wij versterkt in de overtuiging, dat deze stichting voor den ouden zeeman zonder overdreven te zijn, een model-stichting mag worden genoemd.

Thans is zij in goeden doen de „Prins Hendrik-stichting," zegt men misschien. Gansch Nederland kent haar. Men draagt gaarne tot haar instandhouding bij; van alle kanten zendt men met Kerstmis en Oudejaar dit en dat om den ouden zeeman een prettigen avond te bezorgen — daar komt genoeg in. Zeker, er wordt veel voor de stichting gedaan, maar er is nog altijd veel noodig. Er is wat noodig voor zoo'n 200 menschen. Weet ge wel dat zij in 1899 aan voeding, enz. *f* 17.176.92 noodig had en de geheele exploitatie-rekening over dat jaar *f* 25.091.92^5 bedroeg, en dat men in 1900 aan giften *f* 7000 moest ontvangen, wilde de balans kloppen? Er blijft veel noodig. „Wij zijn brutale bedelaars," zeide de heer A. C. Wertheim in 1895 ter gelegenheid van de opening der nieuwe stichting, en de directeur voegt daar in zijn jaarverslag over 1899 aan toe: „Wij verklaren openhartig, dat wij dit na zijn verscheiden gebleven zijn en zullen blijven, totdat onze bedelzak genoeg bevat om daarmede op te houden; dan zal het stamkapitaal voldoende zijn, om met z'n rente de exploitatie-kosten te dekken."

Gij hebt het gehoord, lezer. O, ja, ik weet wat ge zeggen wilt: „Slechte tijden, er wordt voor zooveel gevraagd"; maar als morgen een geliefd bloedverwant verjaart of een goede vriend, dan verrast gij hem met een geschenk in verhouding tot uw middelen. Welnu de zeeman moet ons aller vriend zijn; dit is het zilveren feest van *zijn* stichting, verras die vóór deze eeuw ten einde is gespoed nu ook eens; als honderden, neen duizenden, dat doen, dan staat de „Prins Hendrik-stichting" spoedig geheel op eigen beenen en kan de bedelzak voor goed aan den kapstok worden gehangen.

Kerstmis in Oorlogstijd

DOOR

FREDERIK ROMPEL.

Met drukke draaiing van het lichaam trok het elegante, jonge vrouwtje den crapaud in het schijnsel van de groote, staande lamp, die een geheimzinnig, dof licht wierp in de kamer. Door de opengeslagen dubbele deur kwam de avondlucht naar binnen, zoel en geurig van de tubarozen, die opgroeiden tegen het snijwerk der veranda. Stil, mystiekstil was het in het vertrek, stil mystiekstil was het buiten in de natuur, waar geen windzuchtje het groen deed ritselen en geen menschenstap weerklonk.

Hoog aan het uitspansel, wijd-gebogen als een machtige stolp, die het aardrijk bedekt, stond de maan en haar witte, effen schijn, gleed langs de statige Eucalyptusboomen omlaag, tooverde de zinken daken als met een sneeuwkleed en vlijde zich op de roodzandige wegen wit, strak wit. Het heldere maanlicht schiep buiten een tooverlandschap van blanken winteravond met boomen in ritselenden bladerdos, met bloemen en geuren.

Het is de Afrikaansche zomernacht met zijn zeldzamen aanblik, die in de helft van December bij den geëmigreerde uit het koude Europa de herinnering schijnt te willen wekken aan de blanke Kerstnachten in zijn land.

De oorlog, nauwelijks aangevangen, had in één week drie groote overwinningen aan de zijde der Boeren aanschouwd: Magersfontein, Stormberg en Colenso. Pretoria had in blijde rustigheid de snel-opeenvolgende berichten ontvangen en de vrouwen die er woonden en wier vaders, echtgenooten of zonen op kommando waren, gingen trots op het deel dat die mannen genomen hadden aan dien strijd, met zoo schitterenden zege bekroond.

Het elegante, kleine vrouwtje in den crapaud had ook een brief ontvangen van het front, de enveloppe gemerkt: „In Velddienst.” Zij had dien omslag met de linkerhand van zich afgehouden, zoo ver mogelijk, en er naar getuurd in edelen hoogmoed dat haar man, de vader van haar kinderen, meevocht in dien wreeden, onrechtvaardigen oorlog.

Het papier had in haar handen geritseld, terwijl zij las, aandachtig en vol spanning.

Hij schreef over den slag te Colenso dien hij had meegemaakt. Eenvoudig en waar was zijn verhaal. Hij verheelde het

niet dat hij in den aanvang van het Engelsche bombardement, onder het snorren en brommen der granaten gevreesd had dat hij zijn vrouw en zijn kinderen nooit meer zou terugzien. Maar een wonder had hem behouden en zijn kommandant had hem beloofd dat hij de beide Kerstdagen met verlof thuis zou mogen doorbrengen. Wat al zalige illusies maakte hij zich dan in de volgende regels. Vochtglansjes speelden in haar oogen, als zij las hoe zalig hij het zou vinden weer met haar te zullen zijn, en met de kinderen te kunnen stoeien en rennen in den tuin, of hun 's avonds bij het lamplicht te vertellen van de gevechten die hij had bijgewoond. Zij glimlachte om zijn grappige voorstelling van het genot dat hij zich voorstelde van weer in een bed te kunnen slapen en uit kristal en porcelein te kunnen eten en drinken.

Te kort was haar de lange brief, de bundel kleine velletjes, dicht beschreven onder ongeriefelijke omstandigheden. Nog eens en nog eens las zij hem over met een lange rust tusschen elke herhaling, een rust waarin het papier neerlag in haar schoot, haar oogen staarden en haar gedachten wijlden ver-weg bij den geliefden man, haar dapperen held.

Dan droomde ook zij haar illusies en de starende oogen lichtten op. Hij zou komen... voor twee dagen slechts, schreef hij. Daaraan dacht zij niet. Hij zou komen. Dat was haar voldoende.

De pendule op den schoorsteenmantel tikte twaalf korte, heldere slagen. Al zoo laat. Zij moest gaan slapen. Het was morgen weer vroeg dag met die kleine levenmakers die haar 's ochtends om vijf uur kwamen wekken, tip — tip met hun bloote voetjes op het koude zeil en hun heldere lachjes als zij haar in haar slaap konden verrassen.

Vreemd, anders verlangde ze 's avonds vroeg naar bed, blij door den slaap bevrijd te worden van die droefgeestigheid die haar heel den dag niet losliet en van avond zou ze wel op willen blijven tot ze eindelijk insliep hier in den stoel met zijn zaligen brief in haar hand en haar gezicht naar buiten, naar de lucht die ook hem overwelfde. Maar dat mocht niet. Zij had haar rust noodig en hij zou dat nooit goed vinden.

Nog éénmaal dan nog uit zijn schrijven die laatste passage over zijn thuiskomst. En als zij die gelezen had, bleef ze weer peinzen tot zij, eindelijk, met een kloeke samenvatting van al haar wilskracht opsprong om deuren en vensters te sluiten. Zij zou zelfs op de veranda in de heerlijke nachtlucht niet een oogenblik toeven en weg-droomen.

Bedrijvig liep ze heen en weer, haar voetstappen verstierven in het dikke tapijt, maar hard rammelden de vensters omlaag als zij ze neerdrukte met heel haar krachtsinspanning en knarsend ging de sluiting der openslaande deur, geluiden die niet pasten bij die omgeving van stille rust, bij het bewegeloos witte licht der maan.

De speciale konstabel, de civiele Pretoriaan die politiedienst verrichtte, stapte buiten voorbij, de Martini-Henry over den schouder en hij verwonderde er zich over dat zoo laat nog de lamp brandde in de woning op Sunnyside; doch hij had niet veel tijd zich te verwonderen, want de schijn doofde plotseling en het huis stond daar te slapen onder zijn sneeuwen dakkleed even duister als zijn buren.

„Kom, maatje zal gauw opstaan en je mooi aankleeden, want „Daddy" (paatje) komt vandaag," snapte het kleine vrouwtje toen de twee kleuters op haar bed waren geklommen en haar goeden morgen hadden gekust, met de mollige armpjes om haar hals en smakkende lipjes.

„Nee, mama, daddy komt niet," antwoordde het meisje, een mooie, bruine krullebol van zes jaar. „Daddy is dood."

Het vrouwtje schrikte heftig, en voelde plotseling haar hartslag ophouden voor een oogenblik, om dan met harde bonzen door te kloppen, bonzen die in haar hersenen nadreunden.

„Ik heb daddy vannacht gezien... " vervolgde de kleine met ernst als in een

vizioen. „Daddy was heel wit en zijn kleeren waren vol bloed en hij kroop op handen en voeten.... Die Rooies hebben hem willen doodmaken.... Arme daddy," besloot zij innig medelijdend en zij liet het engelenkopje hangen.

Een groote stilte vulde eensklaps het vertrek, drukkend in zijn troebele schemering van neergelaten gordijnen. Het moedertje voelde in zich een angst rijzen die haar denken dreigde te verwarren.

„Mijn God, hoe komt dat kind bij zulke dingen," zuchtte zij in stilte en in haar wijde vrees omstrengelde zij het teere lichaampje, en kuste de bruine haren in den aandrang om te verdrijven die onnatuurlijke gedachten uit dat kinderhoofd.

„Nee, daddy komt. Daddy heeft het mamma immers zelf geschreven. Hij wil weer met zus spelen en 's avonds vertellen als zus bij hem op zijn knie zit," overtuigde zij met nadruk.

„Daddy zal niet terugkomen," schudde het kind met een vertrouwen dat beangstigde. „Daddy is dood, maar zus mag niet huilen en mamma ook niet, heeft daddy gezegd vannacht."

Broertje die met wijd-gespalkte schrikoogen had zitten luisteren, plotseling verstijfd in zijn vroolijke bewegelijkheid, barstte in snikken uit. Hij was bang geworden en borg zijn hoofd aan moeders schouder, slokkend de tranenzuchten en met misbaar van angstig verdriet.

Zus zag hem aan, strak en ernstig in haar wil om niet te weenen, daar daddy het haar gezegd had, vannacht toen het zoo donker was en zoo stil in huis.

Het snikken van broertje bracht de moeder tot besef. Zacht streek haar hand over het haar van het jongske, toen zij zeide met een stijfheid in haar stem, die hol haar tegenklonk: Wij zullen opstaan en Mamma zal jelui kleeden. Zus mag niet zoo spreken, want dan wordt mamma heel boos."

En zij stapte uit bed met in haar arm broertje, die doorhuilde. Zus bleef op bed zitten, treurig dat zij zoo werd toegesproken. Daddy had haar immers verteld, dat hij niet kwam en hij *zou* niet komen, dat wist zij. Waarom was ma dan boos?

Zij wilde zich niet laten kleeden in haar mooi japonnetje met kant en roode strikken, dat zij anders zoo graag mocht dragen. Zij wilde haar daagsche kleedje aantrekken en niets anders.

Koppig, met meer dan gewone kinderachtige eigenzinnigheid, dreef zij haar zin door en haar moeder moest al haar zelfbeheersching bijeenhouden om het geloof aan de woorden van het kind van zich te dringen, het geloof dat knagend en pijnigend haar had gegrepen en in haar aanwies.

Onder het kleeden suste zij broertje met te verhalen wat daddy zou doen als hij thuis was; maar terwijl zij sprak, galmde het door haar hersenen: daddy komt niet... daddy is dood, nagalmend in denzelfden toon als zus het had gezegd. Kon ze dan die gedachten niet verdringen? Een droom was het geweest van het kind, een droom en anders niet. Benauwend tòch en wreed. Waarom moest de ochtend van dezen blijden dag er door verstoord worden?

Lang had zij beproefd het sombere vizioen uit het eigenzinnige hoofdje te verdrijven, maar zus had gezeten, bedaard en stijf. Zij had toegeluisterd, doch niets gezegd en op het ernstige gezichtje was de droeve wolk gebleven. „Mamma wist het niet: daddy zou niet komen". Zij zweeg dit antwoord, maar de blik uit haar groote, bruine oogen gaf het knagend geloof in het moederhart nieuwen groei.

Stil was het in het groote vertrek. Geen kinderlach schalde er. Geen helder gebabbel laaide er op en buiten scheen helder de zon, de brandende zon die tooverde met duizend kleuren en gleed langs de Eucalyptus-boomen, waarvan de glinsterende bladeren zilver glimpten en schroeide op den rooden, zandigen weg en flakkerde in breeden gloed op het zinken dak en in den tuin met zijn hel, veelvervig kleed met frisch groenen fond.

Broertje met huilerigen mond keek onafgebroken strak naar zus. Hij sprak geen woord en in zijn angstige oogen glansden

de tranen. Nu en dan zuchtte hij, een beklemde kinderzucht. Hij begreep niets, maar had bang verdriet. Aan spelen dacht hij niet en de beloofde komst van daddy was hij vergeten.

Langzaam kropen de uren van den morgen om. Elk dichtklappen van het tuinhek deed het vrouwtje inwendig schrikken en broer angstig opzien.

Tegen tien uur kwam er een mijnheer die mevrouw wenschte te spreken. Zij schrikte; maar hield zich flink en sprak zich in dat dit wel meer gebeurde. Zus had haar zenuwachtig gemaakt met haar akeligen droom.

De heer werd binnengelaten en de kinderen werden weggezonden. Het was een kennis, een Gouvernements-ambtenaar, in zijn houding nu verlegen en zoekend naar woorden.

Het vrouwtje steunde met haar hand op de tafel toen zij vroeg, toonloos en met hijgenden adem: „En mijnheer?"

„Mevrouw," begon hij haperend, trots het lesje dat hij onderweg van buiten had geleerd, „de Regeering zendt mij hier om u.... op de hoogte te brengen.... in kennis te...."

Hij verwarde zich in zijn woorden als hij haar plotseling zag verbleeken en krachtiger de hand op de tafel drukken.

„Wij hebben een... treurige tijding... voor u ontvangen," ging hij dan plotseling voort, alle omzichtigheid vergetend in zijn nervositeit.

Het vrouwtje zeide niets, maar zonk langzaam in den stoel terug waaruit zij was opgestaan voor de begroeting.

„Daddy komt niet... Daddy is dood," galmde het weer in haar hoofd en strakstarend zat zij neer als zus van morgen.

Dan vertelde hij, hoe hij door de Regeering gezonden was op verzoek van het Informatiebureau van het Roode Kruis, omdat hij hen kende, hoe vanmorgen de tijding was gekomen dat haar man vannacht bij een kleine schermutseling bij Ladysmith gewond was.

Hij zeide dit met alle omzichtigheid die hij vinden kon in dit oogenblik; maar zweeg ten slotte voor die glazige oogen die strakten dáár voor hem.

„Ernstig, natuurlijk," zei zij in een toon als sprak ze tot zich zelf.

„Helaas, ja, mevrouw."

„Zegt u het maar dat hij dood is," klonk het dof en overtuigd.

Hij schrikte en durfde niet te antwoorden, zelfs niet te knikken.

„Ik weet dat hij dood is. Zus heeft het me vanmorgen gezegd," vervolgde zij zonder hem aan te zien, weg in haar eigen gedachten.

Hij boog het hoofd.

„Hij is een paar uur nadat hij in de ambulance was gebracht, overleden zonder tot bewustzijn te zijn geweest."

Een pauze, waarin hij trachtte zijn gedachten bij elkaar te houden tegenover de groote smart van de zwijgende, rechte vrouw tegenover hem.

„Heeft... hij... veel... geleden?"

„Nee, mevrouw, de doktoren zeggen ten minste van niet...."

Stil was het weer in het vertrek, een lange geluid-loosheid. Waarom kon hij juist vandaag zoo slecht zijn zinnen vormen?

„Een Engelsche patrouille heeft een uitval gedaan vanuit Ladysmith en uw man, die op brandwacht stond, was een der eersten die gevallen is.... Hij moet dapper gevochten hebben.... Toen hij gewond was, is hij op handen en voeten achter onze linie gekropen...."

Het schokte door haar: Zus' droom was dan waarheid, volle, vernietigende waarheid.

Hij wist niet wat hij verder moest zeggen tot dat marmeren vrouwenbeeld. Hij stond op en betuigde zijn deelneming in het zware verlies dat haar had getroffen, in woorden die zelfs hem ijs-koud klonken, al wilde hij anders.

Zij richtte zich uit haar stoel en reikte hem haar hand, die kil als de hand van een doode de zijne raakte en kilheid achterliet.

Langzaam, zonder zelfs een groet, ging hij naar de kamerdeur. Onhoorbaar zacht

draaide hij den knop om en zacht stapte hij in de gang, bevreesd de treure te ontwijden die hij binnen had achtergelaten.

Toen hij het tuinhek gesloten had en terugreed naar kantoor, deed hij zich honderden verwijten over de wreede wijze waarop hij de droeve mare had ingeleid.

Hij was reeds lang vertrokken en nog stond zij daar, versteend in haar droefenis, de kille hand die ze hem bij het afscheid had gereikt, teruggevallen langs haar zij.

Buiten scheen de vroolijke, lachende zon met schroeienden, tintelenden gloed; maar de hel-blonde schijn bleef buiten en binnen in het vertrek waar zij stond, was het hol en huiverig als in een graf.

„En mamma mag ook niet huilen, heeft daddy gezegd," fluisterde zij eindelijk, gerekt, in één toon. „En zij riep zus en broertje bij zich en vertelde hun dat daddy niet zou komen." Maar zus wist het immers.

Kerstavond spreidde zich met schitterende sterrenpracht. Zacht was het in de atmosfeer van vollen zomer, zacht was het na een brandend heeten dag.

In het huis op Sunnyside heerschte stilheid. Het nichtje van de jonge weduwe, dat het treurende vrouwtje was komen gezelschap houden, had de kinderen naar bed gebracht en bleef bij hen zitten omdat zij zoo zenuwachtig-angstig waren. Zus was bang geworden voor ma met haar strakke, koortsig gloeiende oogen in het witte gelaat, zoo wit als dat van daddy toen zij hem 's nachts had gezien en broer had stil gezeten heel den dag en zijn angstige blikken hadden mamma gevolgd, als zij onhoorbaar en zwijgend schreed door het vertrek. Hij had het nichtje gevraagd, wanneer daddy dan terugkwam en zij had hem gezegd dat daddy nooit meer zou komen, dat daddy dood was, en broer was ingeslapen onder het denken wat dood-zijn beteekende en waarom hij daddy dan nooit zou weerzien. Zus lag nog heel lang wakker. Het nichtje had haar gemaand, nu te gaan slapen en zus had haar oogen geloken; maar een oogenblik later, als het nichtje niet meer keek, lag zij weer te staren.

Het vrouwtje binnen was opgestaan en leunde tegen den post van de opengeslagen dubbele deur, die op de veranda uitkwam. Zij voelde zich zoo moe als had zij dagen en dagen geen rust gehad en in haar hoofd bonsde het aanhoudend als zou het barsten. Misschien dat de frissche lucht die brekende moeheid zou verlichten.

De avondwind droeg van den overkant haar tegemoet gezang van kinderstemmen, ijl en zwak. Onwillekeurig lichtte zij het hoofd en lusteloos zag zij in de richting vanwaar het geluid haar toedeinde. — En tusschen het groen, donker in de strakke duisternis, glansde het licht, breed-uit van de kamer in het huis aan den overkant. Vele brandende kaarsjes vlekten lichtstippen in de takken van den grooten Kerstboom, waarin kleurige gouden en zilveren ballen glommen en schitterenden. Daar vierde men Kerstfeest al was er oorlog en rouw, en de vader leefde en zong mee met de kinderen; die vader was jong en sterk, doch had anderen naar kommando laten trekken om voor het land, ook zijn land en vrijheid, te strijden, en veilig en rustig was hij thuis gebleven, omdat hij kans zag voordeel te maken uit den oorlogstoestand. Dank protectie en kennis van zaken, was hij door de Regeering belast met een afdeeling van het krijgscommissariaat.

De bleeke vrouw, die zoo moe steunde in de open deur, voelde een bittere afgunst tegen die menschen, een afgunst die folterde. Haar brandende oogen zagen met haatglans naar de kinderen aan de overzij, die begeerig de handen strekten naar de geschenken, tusschen de takken bengelend. Zij tuurde effen, onbewegelijk, en voor haar speelde zich het tooneel af van jeugdige verrukking. Blij klapten de kleinen in de handen als eindelijk na haastige verwijdering van touw en papieren, al het heerlijks zich vertoonde. Zij dansten van genoegen, met het gekregene zwaaiend als met een zegeteeken. De jongste, een kleuter van nog geen twee jaar, werd

op moeder's arm in zijn wit nachtkleedje binnengebracht. Hij kraaide van pret en wipte op en neer, allebei zijn roode knuistjes met onzekere beweging brengend naar alles wat glom en schitterde. En toen de grooteren op vader's aandringen weer een Kerstliedje inzetten, begon hij wilder te dansen en luider te kraaien. De moeder lachte als zij naar hem keek en zijn wippen vergemakkelijkte.

Het weeuwtje zag hoe de kinderen naar hun vader toekwamen en hoe hij ze een voor een ophief met beide handen om ze te kussen. Ook moeder werd omhelsd en de dreumes op den arm greep intusschen naar de geschenken die broertjes en zusjes overal meesleepten, bevreesd dat zij iets van hun schat zouden laten liggen.

En in de open deur stond het bleeke vrouwtje nog te staren. De wangunst fluisterde in haar dat die menschen gelukkig waren. Die man noemde zich een waar patriot; maar zijn vrouw zou *hem* niet verliezen, hij bleef buiten gevaar.

Terug gingen haar gedachten naar het vorig Kerstfeest toen er vrede was in het land. Zij hadden toen de kinderen met een Kerstboom verrast en zij zelf was zoo heel gelukkig geweest dien avond. Een zalige tevredenheid met haar lot had haar omvat en toen de kinderen in bed waren, hadden zij en haar man hun hoeden opgezet en lang hadden zij buiten gedwaald langs alle stille straten. Innig had zij zijn arm gegrepen, en als kon één arm niet vast genoeg drukken, had zij ook haar andere hand op den mouw van zijn jas gelegd.

Boven hun hoofden hadden de sterren schitterend gelonkt en de hooge, donkere boomen geheimzinnig gelispeld. En in elk huis was licht en vroolijkheid geweest. Door alle geopende vensters en deuren, hadden blijde, opgewekte menschenstemmen geklonken. Vaak waren zij blijven staan in de zwarte schaduw der ritselende Blauwgomboomen en hadden gekeken naar die tafereeltjes van huiselijke Kerstavondvreugde. Zij waren zoo tevreden gelukkig te zamen geweest toen.

Voor het eerst sinds het ontvangen der verpletterende tijding was zij afgunstig en dat verergerde haar verdriet. Van avond had hij bij haar zullen zijn en zouden zij gelukkig zijn geweest als die man en vrouw aan de overzij. Waarom was haar man naar kommando gegaan? Als hij ook tehuis was gebleven, leefde hij vandaag nog.

Zij was nog niet voldoende haar schrijnende smart meester om de zelfzucht dezer gedachte in te zien; en toch was het als fluisterde een stem een verwijt in haar, dat zij niet begreep. Maar zij vloekte den oorlog die haar van hem had beroofd, zoo plotseling, zoo wreed te midden harer vreugde-verwachting.

En eensklaps schichte in haar de begeerte te willen weten of zij de eenige was die in Pretoria treurde. Zij gunde zich geen tijd na te denken, die begeerte greep haar heele willen, verdrong bij haar alles. Snel, doch zacht bedreef zij de daad, die ze voor de overige huisgenooten wilde verborgen houden. Die huisgenooten zouden haar overhalen thuis te blijven en zij wilde, zij moest weten of allen zoo gelukkig waren als die overburen. Op de punten harer schoenen liep zij de gang in, zette een hoed op en ging naar buiten in den avond, rustig en stil, als zij gejaagd was. Nerveus stapte zij den tuin door, even wachtend als het roode zand onder haar voeten kraakte. Voorzichtig opende zij het hek, dat nauw hoorbaar piepte. Zij liet het open, bevreesd geluid te maken, dat binnen zou kunnen worden gehoord. Dan liep zij snel de straat uit, angstig omziend telkens of men haar niet volgde. Zij had een gevoel alsof zij iets verkeerds deed, en alsof zij niet wilde dat men haar betrapte.

Vèr genoeg van huis begon zij kalmer te gaan. Zij dwaalde voort en gluurde verstolen naar de woningen die zij voorbijkwam, huizen die schenen te dommelen achter het nacht-donkere groen der boomen. Nergens levendig gepraat, gelach of gezang, overal stilheid, als ware Kerstmis geen vreugdedag, die overal in Zuid-Afrika wordt gevierd.

Aan menige heg bleef zij staan, loerend door het struikgewas naar de verlichte kamers die schelle lichtvlakken waren in de duisternis der omgeving. Scherp luisterde zij naar elken klank die naar buiten drong, maar het waren kalm gesproken woorden die zij niet verstond. Die geluiden schenen zoo veel doffer dan die waarnaar zij verleden jaar met hem had geluisterd. Toen laaiden lustige stemmen lawaaiig op in de rust der verlaten straten.

Het wond haar nog meer op nu zij niets kon verstaan. Zij *wilde* weten wat er gesproken werd, hield haar kort stootenden adem in en draaide nog meer het hoofd; doch het hielp niet en geïrriteerder ging zij verder tot zij uit de gang van een huis een vrouwegestalte naar buiten zag treden op de veranda. Zacht liep ze naar die woning, zoo nabij mogelijk en bleef staan, stil-turend.

De vrouwegestalte leunde het hoofd tegen een pilaar, krampachtig had zij er de armen om geslagen en een hartstochtelijk snikken schokte het slanke lichaam. Een tweede vrouwegedaante voegde zich bij de eerste. Voorzichtig werden de armen losgemaakt en de gestalte naar zich toehalend, klonk een oude stem, trillend van medegevoel: „Kind, ben-je hier?"

„Ik kon het binnen niet langer uithouden. Ik wou alleen zijn," snikte zij.

„Ik mag je nu niet alleen laten. Ik zag je de kamer uitgaan en zocht je. Ik hoor immers bij je nu je zoo heel veel verdriet hebt."

„Het is zoo vreeselijk, moeder. Waarom juist ik. — Waarom ging hij naar kommando — ik wou 't niet —"

„Kind, zoo mag-je niet spreken. Je bent niet de eenige — en dan — je vader — wie weet wat hem overkomt — en je broers."

Inniger drukte de moeder haar tegen zich aan, zacht weenend ook haar angst voor dierbare levens.

„Kom, huil maar flink uit, dat zal je goed doen," troostte zij.

En buiten de heg stond een derde vrouw, diep gebogen, de beide handen voor het gelaat en tusschen haar vingers door zijpelden milde tranen, die eindelijk verlichting brachten.

Plicht.

Wat is ons aller plicht? — Vol moed te streven
 Van *goed* naar *beter*, dan naar *best*.
Drink dankbaar leeg den beker van het leven
 En klaag niet dat u niets meer rest.
 Pluk 't bloempje, dat er vóór u staat,
 En strooi een zaadje, waar gij gaat.

Leef zoo, dat, als na tal van vruchtb're jaren
 Uw levenszon verzinkt in nacht,
Herinnering uw daden blijft bewaren
 Ten zegen voor het nageslacht.
 Dan hebt ge 'n eerzuil u gebouwd,
 Uw zaad werpt vruchten duizendvoud.

J. A. H.